

PISARZE I BADACZE LITERATURY W ZAGŁĘBIU DĄBROWSKIM

**Słownik biobibliograficzny
Tom 2**

Miejska Biblioteka Publiczna
Sosnowiec 2002

Pisarze i badacze literatury W Zagłębiu Dąbrowskim

Pisarze i badacze literatury w Zagłębiu Dąbrowskim

Słownik biobibliograficzny

pod redakcją
Pawła Majerskiego

Tom drugi

**Miejska Biblioteka Publiczna im. Gustawa Daniłowskiego
Sosnowiec 2002**

Copyright © by Miejska Biblioteka Publiczna im. Gustawa Daniłowskiego, Sosnowiec 2002

Autorzy hasel:

PAWEŁ MAJERSKI

ELŻBIETA OLEKSIĄK

MAŁGORZATA TOCZKOWSKA

Recenzent:

Prof. dr hab. MARIAN KISIEL

Korekta:

Zespół

Projekt okładki:

MAREK FRANCIK

821.162.1(091)(03)+012+016

194.981

Regionalia

ISBN 83-916926-4-7 – oprawa broszurowa

ISBN 83-916926-5-5 – oprawa twarda

Wydawca:

Miejska Biblioteka Publiczna im. Gustawa Daniłowskiego,
ul. Warszawska 6, 41-200 Sosnowiec

Skład i opracowanie:

Wydawnictwa Naukowe i Artystyczne GNOME,
Al. Korfantego 24/17, 40-004 Katowice

Druk i oprawa:

Drukarnia Narodowa SA w Krakowie,
ul. Piłsudskiego 19, 31-110 Kraków

4/3/03/1

B

BRONIEWSKI Władysław **1897—1962**

Pseud.: A. Wilczek; b; B. Wit.; H. Dembow-
ski; Jan Czamara; Jan Mański; Orl; Quidam;
Picador.

Poeta, tłumacz.

Urodzony 17 grudnia 1897 w Płocku. Syn Antoniego, kasjera bankowego, i Zofii z Lubowidzkich. Pochodził z rodziny inteligenckiej o żywych tradycjach patriotycznych. Uczył się w Gimnazjum Polskim w Płocku (z wyjątkiem kilku miesięcy 1912, gdy był uczniem gimnazjum Emiliana Konopczyńskiego w Warszawie). W szkole średniej należał do Organizacji Młodzieży Niepodległościowej (pseud. Orlík), był współzałożycielem pierwszej w Płocku drużyny skautowej. Uczestniczył w pracy drużyn strzeleckich. 1914—1915 redagował i wypełniał własnymi utworami odbijane na powielaczu pismo młodzieży niepodległościowej „Młodzi Idą”. Debiutował wierszem *Na szczyt, na szczyt...!* opublikowanym w „Młodzi Idą” (1914, nr 1). W 1915 przerwał naukę w siódmej klasie i zaciągnął się do Legionów Polskich. Brał udział w walkach frontowych. Po ukończeniu szkoły oficerskiej walczył w 4. Pułku Piechoty. Od lipca do grudnia 1917 internowany w Szczypiornie. 1918 zdał jako ekstern egzamin maturalny i rozpoczął studia humanistyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego. Z końcem 1918 wstąpił do wojska i jako oficer 1. Pułku Piechoty Legionów brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Virtuti Militari i czterokrotnie Krzyżem Walecznych. W 1921 w randze kapitana odszedł do rezerwy i do 1924 kontynuował studia uniwersyteckie, których nie ukończył. W 1922 przez kilka miesięcy pracował jako inspektor objazdowy w Związku Strzeleckim. Zbliżył się do kręgów lewicy (członek ZNMS, a następnie ZNMS-Życie). Współpracował z Uniwersytetem Ludowym, a w 1923 był redaktorem odpowiedzialnym „Jednodniówki Akademickiej”. W grudniu 1923 został sekretarzem redakcji pisma „Nowa Kultura”, w której debiutował jako tłumacz przekładem wiersza W. Majakowskiego *Poeta robotnik* (1923, nr 2). Była to pierwsza publikacja podpisana pełnym nazwiskiem. Ogłaszał też

recenzje i inne przekłady z literatury rosyjskiej, które podpisywał kryptonimem „b”. Od 1924 współpracował z „Wiadomościami Literackimi”. 1925—1936 pracował jako sekretarz redakcji i drukował wiele wierszy, recenzji i artykułów (gł. 1925—1928). W 1925 wydał pierwszy tom wierszy *Wiatraki* oraz wspólnie z S. R. Standerem i W. Wandurskim zbiorowy „biuletyn poetycki” *Trzy sahy*, pierwszy w Polsce manifest poetów proletariackich. W 1926 zawarł związek małżeński z Janiną Kunig, nauczycielką, późniejszą autorką książek dla dzieci i publicystką (rozwód 1937). Nie związany organizacyjnie z partią komunistyczną, brał udział w wielu akcjach prowadzonych przez KPP. Wspólnie z S. R. Standerem prowadził robotniczy teatr amatorski, był redaktorem odpowiedzialnym satyrycznej jednodniówki przedwyborczej „Kaczka republikańska” (1928), uczestniczył w redagowaniu pism: „Dźwignia” (1927—1928), „Miesięcznik Literacki” (1929—1931). W połowie 1930 przybył po raz pierwszy do Zagłębia Dąbrowskiego. Odwiedził mieszkającego w Dąbrowie Górniczej przyjaciela z lat dzieciństwa — mecenasa Zenona Chmielewskiego. W czasie kilkutygodniowego pobytu zapoznał się z sytuacją społeczno-polityczną Zagłębia, warunkami życia i pracy robotników. Poznał wielu działaczy KPP, z którymi utrzymywał kontakty w latach późniejszych. Realia i problemy życia Zagłębia stały się inspiracją do napisania wiersza *Zagłębie Dąbrowskie*. Częste odwiedziny u Z. Chmielewskiego w Dąbrowie Górniczej łączył ze spotkaniami autorskimi. 1931 aresztowany wraz z zespołem redakcyjnym „Miesięcznika Literackiego”, spędził 2 miesiące w Więzieniu Centralnym w Warszawie. Po uwolnieniu współpracował z pismami jednolitifrontowymi, uczestniczył

w akcjach antyfaszystowskich. W 1934 spędził kilka tygodni w ZSRR, w 1936 uczestniczył w lwowskim Zjeździe Pracowników Kultury. 1938—1939 redaktor techniczny tygodnika „Czarno na Białym”. We wrześniu 1939 zgłosił się ochotniczo do wojska i poszukując swej jednostki znalazł się we Lwowie, a potem Tarnopolu. 12 września 1939 otrzymał przydział do ośrodka zapasowego 28. Dywizji Piechoty w Zbarażu. Po inwazji radzieckiej znalazł się we Lwowie. Aresztowany przez NKWD 24 stycznia 1940, osadzony w więzieniach w Zamarstynowie we Lwowie, na Łubiance w Moskwie, Butrykach, i Saratowie (otrzymał zaoczny wyrok 5 lat zesłania w Kazachstanie). Zwolniony we wrześniu 1941, wyjechał do Moskwy. Do marca 1942 pracował w redakcji pisma „Polska”, a następnie w kwietniu 1942 wstąpił do formującej się Armii Polskiej w ZSRR i został przydzielony do 6. Dywizji Piechoty. Do lipca 1942 kapitan w podchorążówce w Szacharijsk, następnie dowódca 8. Kompanii 16. Pułku. W sierpniu 1942 ewakuowany wraz z wojskiem, znalazł się na Bliskim Wschodzie. W lutym 1943 przeszedł na długoterminowy urlop i otrzymał pracę w Polskim Centrum Informacji w Jerozolimie. Do czerwca 1945 redaktor techniczny i współpracownik pisma „W Drodze”, w którym publikował wiersze. Po krótkim pobycie w Londynie powrócił do kraju w listopadzie 1945. Zatrzymał się w Łodzi, a następnie osiadł w Warszawie i tu spędził ostatnie lata życia. Kontynuował twórczość poetycką i przekładową (tłumacz klasyki rosyjskiej, m.in. F. Dostojewskiego, M. Gogola, L. Andrejewa, B. Pilniaka, M. Szołochowa, A. Tolstoja, S. Jեսienina, W. Majakowskiego, L. Pasternaka). 1948 ożenił się z Wandą Burawską ze Szpitrenów. Od 1958 członek Polskiego PEN Clubu.

Po raz ostatni przebywał w Zagłębiu Dąbrowskim w maju 1961. Zmarł 10 lutego 1962 w Warszawie. Pochowany na cmentarzu Powązkowskim. Otrzymał nagrodę ZZLP (1939), Nagrodę Państwową I stopnia (1950, 1955), nagrodę PEN Clubu za twórczość przekładową (1961). Odznaczony Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (1950), Orderem Budowniczych Polski Ludowej (1955), Medalem X-lecia Polski Ludowej (1955). Jego utwory były tłumaczone na języki: rosyjski, czeski, bułgarski, ukraiński, białoruski, rumuński, węgierski, hiszpański, niemiecki, jidysz, wietnamski, mongolski. W Warszawie, w domu, w którym mieszkał od 1950 r., mieści się muzeum (powstałe 1963), z dokumentami życia i twórczości (rękopisy, biblioteka, korespondencja, fotografie, nagrania płytowe). 1972 odsłonięto w Płocku pomnik poety. Jego teksty znalazły się m.in. w periodykach: „Almanach Polonii” (1987, 1989), „Argumenty” (1958, 1962, 1983, 1984, 1985), „Barwy” (1977), „Biuletyn Dolnośląski” (1987), „Chłopska Droga” (1946, 1949, 1977, 1978, 1985, 1987), „Chłopi i Państwo” (1948), „Co Dzień Niesie” (1945—1946), „Czarno na Białem” (1939), „Czerwony Sztandar” (1969, 1975, 1977, 1985, 1988), „Dialog” (1974—1975), „Dunajec” (1983—1986), „Dziennik Bałtycki” (1946, 1948—1949, 1958, 1977—1979, 1982, 1984), „Dziennik Literacki” (1948—1949), „Dziennik Ludowy” (1945, 1957—1958, 1976), „Dziennik Łódzki” (1945, 1949, 1984), „Dziennik Polski” (1945—1946, 1948—1949, 1953, 1955, 1962, 1966), „Dziennik Pojezierza” (1984—1987, 1989), „Dziennik Powszechny” (1946), „Dziennik Zachodni” (1946, 1952—1953, 1955, 1957), „Dźwignia” (1928), „Echo

Krakowa” (1946—1947, 1949, 1955), „Echo Tygodnia” (1956), „Ekran” (1983), „Ekran Tygodnia” (1949, 1953—1954), „Express Ilustrowany” (1946, 1953, 1958), „Express Wieczorny” (1949—1956), „Fakty” (1976, 1979, 1988), „Fakty i Myśli” (1958, 1972), „Filipinka” (1957, 1974, 1985), „Gazeta Białostocka” (1953, 1955), „Gazeta Krakowska” (1949, 1951, 1955, 1958, 1973, 1982, 1984), „Gazeta Lubelska” (1946), „Gazeta Młodych” (1983), „Gazeta Morska” (1945), „Gazeta Pomorska” (1951, 1953, 1955, 1957—1958), „Gazeta Poznańska” (1951, 1953, 1957—1958), „Gazeta Robotnicza” (1946—1950, 1953—1954, 1957—1958, 1982—1983), „Gazeta Rzeszowska” (1945), „Gazeta Zielonogórska” (1952—1953, 1958), „Głos Ludu” (1945, 1947—1948, 1955, 1964, 1971, 1974, 1977, 1979, 1982, 1987), „Głos Nauczycielski” (1946, 1952—1953, 1957, 1962, 1989), „Głos Olsztyński” (1953, 1957), „Głos Pomorza” (1983—1984), „Głos Pracy” (1950, 1957—1958), „Głos Robotniczy” (1945—1947, 1949, 1952—1954, 1956, 1983, 1985), „Głos Szczeciński” (1951, 1953, 1955, 1957, 1977—1979), „Głos Wielkopolski” (1946, 1979), „Głos Wybrzeża” (1953, 1955—1956), „Gromada” (1946—1947), „Gromada Rolnik Polski” (1952—1956), „Gwiazda Polarna” (1983), „Horyzonty” (1956), „Ilustrowany Kurier Polski” (1948, 1952—1954, 1984), „Itd.” (1966), „Jedność Narodowa” (1945—1946), „Język Rosyjski” (1987), „Jutro” (1946, 1977), „Jutro Polski” (1970—1971), „Jutrzenka” (1982/1983, 1984/1985), „Kalendarz Opolski” (1984), „Kalendarz Śląski” (1987), „Kalendarz Zagłębia Dąbrowskiego na rok 1955”, „Kamena” (1956, 1972, 1974, 1977, 1979, 1980, 1987), „Kierunki” (1974, 1985), „Kobieta” (1947), „Kontakt” (1987), „Kontrasty”

(Białystok, 1983—1984), „Krajobrazy” (1982, 1985), „Kronika Tygodniowa” (1985, 1988), „Kultura” (1946, 1964, 1971, 1975, 1977, 1988), „Kultura i Ty” (1979), „Kultura i Życie” (1949, 1953, 1957—1958), „Kurier Codzienny” (1946, 1949—1950), „Kurier Popularny” 1945—1946, 1948), „Kuźnica” (1945—1948), „Literatura” (1972), „Literatura Radziecka” (1954), „Magazyn Kulturalny” (1976), „Meander” (1994), „Miesięcznik Literacki” (1929, 1967), „Młodzi Idą” (Płock 1914—1915), „Młodzi Idą (1945, 1947—1948), „Morze i Ziemia” (1983), „Mój Dziennik” (1949), „Na Przelaj” (1957), „Na Szlaku Kresowej” (1945), „Nadodrze” (1986), „Naprzód” (1945—1947), „Naprzód Dolnośląski” (1945, 1947), „Nasza Trybuna” (1979), „Niedziela” (1982), „Nike” (1980, 1982), „Nowa Kultura” (1924, 1951, 1953, 1955, 1957—1962), „Nowa Polska” (1944—1945), „Nowa Wieś” (1949, 1951—1954, 1956—1958, 1972, 1977, 1984, 1989), „Nowe Widnokregi” (1945), „Nowiny” (1982, 1984, 1988, 1989), „Nowy Świat” (1953), „Nowy Tor” 1954—1957), „Nurt” (1975), „Od A do Z” (1952), „Odgłosy” (1978), „Odrodzenie” (1945—1946, 1948—1949), „Okienko” (1988), „Pamiętnikarstwo Polskie” (2000), „Pamiętnik Literacki” (1964, 1971, 1994), „Panorama” (1954, 1958), „Perspektywy” (1956), „Pismo Literacko-Artystyczne” (1985), „Płomyczek” 1949, 1949—1950, 1950—1951, 1951—52, 1958, 1978, 1985, 1987—1988), „Płomyk” (1948—49, 1951—1952, 1952—1953, 1953—1954, 1956—1958, 1983—1984, 1987), „Płomień” (1947—1948), „Poezja” (1967, 1972, 1974—1975, 1978, 1984—1985, 1987, 1989), „Poglądy” (1964, 1972), „Pobudka” (1945—1946), „Pokolenie” (1949, 1952—1953, 1959), „Polityka” (1962, 1965—1968, 1972, 1974—

1975, 1984), „Polska Niepodległa” (1946, 1949), „Polska Wyzwolona” (1945—1946), „Polska Zbrojna” (1946—1950), „Południowa Wielkopolska” (1986), „Po Prostu” (1949), „Poradnik Bibliotekarza” (1984), „Prawo Człowieka” (1946), „Przegląd Kulturalny” (1957—1959, 1962), „Przekrój” (1945—1946, 1952), „Przełom” (1946), „Przygoda” (1946), „Przyjaciół” (1945—1947), „Przyjaciółka” (1949—1950, 1950—1951, 1953—1956, 1985), „Radar” (1978, 1982—1983), „Radio i Świat” (1949), „Robotnik” (1945—1948), „Robotnik Mazowiecki” (1945—1946), „Robotnik Pomorski” (1946), „Rzeczpospolita” (1949—1950), „Rzeczywistość” (1981, 1984, 1986), „Słowo Ludu” (1952—1955, 1957, 1962), „Słowo Polskie” (1948—1949, 1951—1952, 1953, 1954), „Słowo Powszechne” (1958), „Sprawy i Ludzie” (1956—1957, 1984), „Stolica” (1953, 1958—1959, 1975, 1987), „Sygnały” (1947), „Szpilki” (1948—1950, 1952—1953, 1959, 1962), „Sztandar Ludu” (1946—1949, 1951), „Sztandar Młodych” (1950, 1952—1956, 1958, 1981, 1982, 1984), „Śląsk Literacki” (1952—1953), „Świat” (1947, 1952, 1954, 1956, 1967), „Świat Młodych” (1946—1947, 1953—1955, 1977, 1983), „Światło” (1946), „Świerszczyk” (1946—1948, 1957—1958, 1983), „Świetlica” (1945, 1947—1948), „Świetlica Krakowska” (1945—1946), „Tarnowski Magazyn Informacyjny” (1982—1983), „Trybuna Dolnośląska” (1946, 1948), „Trybuna Literacka” (1957), „Trybuna Ludu” (1949, 1951—1956, 1959, 1962, 1972, 1974, 1988), „Trybuna Mazowiecka” (1957—1958), „Trybuna Młodych” (1962), „Trybuna Pomorska” (1946), „Trybuna Robotnicza” (1945—1946, 1948—1949, 1951—1953, 1955—1958, 1987), „Trybuna Wolności” (1946—1948, 1951—1952, 1954, 1956),

„Twórczość” (1953, 1957), „Tygodnik Kulturalny” (1962, 1967, 1986), „Tygodnik Nadwiślański” (1982—1984), „Tygodnik Piłski” (1985—1987), „Tygodnik Płock” (1982, 1984, 1985, 1987), „Tygodnik Polski” (1970, 1976, 1983), „Tygodnik Powszechny” (1945, 1974, 1983), „Tygodnik Zamojski” (1983), „W Drodze” (Jerozolima 1944—1945), „W Drodze” (1983), „Walka Młodych” (1945—1946, 1948, 1954, 1957—1958), „Wiadomości Literackie” (1924—1928, 1931, 1936), „Wiadomości Płockie” (1956), „Wici” (1947), „Widnokrąg” (1987), „Wieczór Wrocławia” (1979, 1986—1987), „Wieczór Wybrzeża” (1984), „Wieś” (1946, 1949—1950), „Wieści” (1972, 1976—1977, 1980, 1986, 1989), „Wisielka” (1986, 1989), „Wola Ludu” (1946—1947, 1951, 1953), „Współczesność” (1962), „Wrocławski Tygodnik Katolików” (1977), „Za Wolność i Lud” (1949, 1986), „Zaranie Śląskie” (1986), „Zarzewie” (1957), „Zdanie” (1985), „Zeszyty Historyczne” (Paryż 1980), „Zew Młodych” (1946), „Ziemia i Morze” (1956), „Zielony Sztandar” (1951, 1954—1955, 1957—1958, 1979, 1982, 1984—1985), „Ziemia Pomorska” (1947—1950), „Związkowiec” (1946), „Zwierciadło” (1949), „Żołnierz Polski” (1945—1946, 1949, 1953—1958), „Życie Literackie” (1951, 1959, 1961—1962, 1973, 1978), „Życie Szkoły” (1986), „Życie Warszawy” (1945—1946, 1948—1949, 1953—1956, 1978).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Wiatraki*. [Wiersze]. Wwa: W. Czarski i S-ka 1925.

2. *Trzy salwy. Biuletyn poetycki*. [Aut.] ..., S. R. Stände, W. Wandurski. Wwa: [Nakł. aut.]

1925. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: PIW 1956; wyd. 3 tamże 1967.

3. *Dymy nad miastem*. [Wiersze]. Wwa: Książka 1927.

4. *Komuna paryska*. [Poemat]. Rys. W. Daszewski. Wwa: Książka 1929 [wyd. skonfiskowane]. Wyd. nast.: wyd. 2 1947; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; [wyd. 4] Wwa: PIW 1971; *Fragm. poematu*: Londyn: Ofic. S. Gliwy 1975. *Przekł. słow.: Paryżska komuna*. [Tłum.] M. Procházka. Bratislava 1951 [właśc. 1952]; *przekł. czes.: Paryžská komuna*. [Tłum. i posł.] J. Pilař. Praha 1951.

5. *Proletariat. Scena 7. Drukarnia*. [Fragm. dramatyczny]. „Mies. Lit.” 1929, nr 1. Wyst.: Kijów 1929, Pol. Pracownia Teatralna. [Całość nie ukończona]. *Fragm.: Obraz 1. W fabryce Lilpopa*. Rkps w Muz. ..., teka XXXII.

6. *Troska i pieśń*. [Wiersze]. Wwa: F. Hoesick 1932. Wyd. nast.: Łódź: Książka 1945; wyd. 3 Wwa: KiW 1950; Wwa: Czyt. 1967. *Wyd. osob.: poematu Ballada o Placu Teatralnym*. Wwa: Typografia Warsz. Muz. Hist. m. st. Warszawy 1977. — *Wyd. osob. poematu Elegia o śmierci Ludwika Waryńskiego: „Dzwignia”* 1928, nr 8; [Współwyd. z:] L. Waryński: *Mazur kajdaniarski*. Wwa: Iskry 1982 [druk bibliofilski]; wyd. nast. tamże 1982.

7. *Wybór poezji 1923—1931*. Moskwa: Państw. Wyd. Lit. Pięknej 1932. *Przekł. ros.: Izbrannyje stichi*. [Przeł.] D. Brodski [i in.]. Moskva-Leningrad 1932 [bez *Pieśni o wojnie domowej*].

8. *Krzyk ostateczny*. [Wiersze]. Wwa: Wyd. J. Mortkowicza 1938. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Wiedza 1946; tamże 1948; wyd. 2 Wwa: KiW 1950.
9. *Bagnet na broń. Poezje 1939—1943*. Jerozolima: „W Drodze” 1943. Wyd. nast.: Londyn: Kolin 1943; Wwa 1944 [wyd. konspir.; nakł. zniszczony w powstaniu warszawskim]; Kr.: Książka 1946, *Pod Znakiem Poetów*, ser. 3; wyd. 2 Kr.: Książka 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1949. Wyd. osob. w wyborze: *Bagnet na broń*. Wwa: Wyd. Pol. Tow. Wydawców Książek 1984.
10. *Co mi tam troski*. [Wiersz]. [B.m.]: Wieści, 1944. Druk konspir., anonim. [ulotka].
11. *Tułacza armia*. [Wiersz]. [B.m.] 1944. Druk konspir., anonim. [ulotka] razem z art.: *Do polskiej inteligencji pracującej*.
12. *Wybór poezji 1925—1944*. Jerozolima: „W Drodze” 1944.
13. *Bania z poezją*. [Poemat nie ukończony]. Fragm. druk.: Cz. 1. „W Drodze”. [Jerozolima] 1944, nr 14; Cz. 2 tamże 1945, nr 2. Przedr.: *Wiersze warszawskie*. Wwa 1948; Cz. 3 i fragm. cz. 5 rkps w Muz. ..., teka XXII.
14. *Drzewo rozpaczające*. [Wiersze]. Jerozolima: „W Drodze” 1945. Wyd. nast.: Londyn: Świat. Związek Polaków z Zagranicy 1945; Kr.: Książka 1946, *Pod Znakiem Poetów*, ser. 3; wyd. 2 tamże 1948; wyd. 3 Wwa: KiW 1950.
15. *Most im. Ks. J. Poniatowskiego*. Rys. E. Szparkowski. Oprac. graf. S. Brzęczkowski; fotomontaże E. Maszewski. Zdj. Państwowej Wytwórni Filmowej „Film Polski”. Wwa: Książka 1946. Fragm.: „Dz. Lud.” 1946, nr 197; „Gl. Rob.” 1946, nr 200; „Skarpa Warsz.” 1946, nr 27—28.
16. *Wiersze wybrane*. Łódź: Wyd. Propagandy Gł. Zarządu Polit.-Wychowawczego Wojska Pol. 1946.
17. *Wiersze warszawskie*. Wwa: PIW 1948. Wyd. nast.: wyd. 2 uzup. tamże 1952; wyd. [zmien.] Wwa: Czyt. 1964; wyd. 2 tamże 1972; Wwa: PIW 1986.
18. *Wiersze zebrane*. Wwa: Wiedza 1948. Wyd. nast.: wyd. zmien. Wwa: KiW 1949; tamże 1952; Wwa: PIW 1955; tamże 1956.
19. *Okop i barykada*. [Wiersze]. Wwa: Wyd. „Prasa Wojskowa” 1949.
20. *Słowo o Stalinie*. [Poemat]. Wwa: KiW 1950. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1953. Wyd. osob. fragm.: *Słowo o Stalinie. Kantata*. Muz. A. Gradstein. Kr. 1951, wyd. nast.: tamże 1952, 1953.
21. [Wiersze]. Wwa: ZLP 1950, *Arkusz Poetycki* 1.
22. *Wybór poezji*. Wwa: KiW 1950. Wyd. nast.: wyd. 2. Wwa: Czyt. 1967; Wwa: Czyt. 1963, *Poeci Polscy*.
23. *Dla małych dzieci*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1951. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. *Dla dzieci* tamże 1955; wyd. 3 zm. tamże 1960; wyd. 4 tamże 1962; wyd. 5 tamże 1965; wyd. 6 tamże 1969; wyd. 7 tamże 1974; wyd. 8 tamże 1976; wyd. 9 Wwa: KAW 1982 [właśc. 1983].

24. *Nadzieja. Poezje*. Wwa: KiW 1951. Wyd. osob. poematu *Mazowsze*: KiW 1981 [wyd. miniaturowe].
25. *Wiersze wybrane*. Wstęp H. Zatorska. Wwa: MON 1951.
26. *Mazowsze i inne wiersze*. Wwa: KiW 1952.
27. *Młodym do lotu. Wybór wierszy*. Wyb. i posł. opatrzył G. Lasota. Wwa: KiW 1952.
28. *Wiersze wybrane*. Wilnius: Państw. Wydaw. Lit. Pięknej Litew. SRR 1952.
29. *Będzie radość i będzie śpiew*. [Wyb. wierszy]. Wwa: Czyt. 1953.
30. *Wiśła. Fragmenty*. [Poemat liryczny]. Prwdr. „Nowa Kult.” 1953, nr 51—52; Wyd. osob.: Tor.: Tow. Bibliofilów im. J. Lelewela 1974; Wyd. nast.: Wwa: PIW 1982. Teatr TV — Scen. i reż. W. Siemion. Prem.: TVP 1972.
31. *Poezje wybrane*. Wwa: PIW 1954.
32. *Anka*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1956. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1959; wyd. 3 tamże 1960.
33. *Wiersze*. Oprac. wyb. F. Lichodziejew[ew]ska. Wwa: NK 1956.
34. *Poezje*. Wwa: PIW 1957. Wyd. 2 zmien. tamże 1962.
35. *Żywioły. Kantata*. Wwa: PIW 1959. [Druk bibliofilski].
36. *Poezje*. [Wybór]. Wwa: Iskry 1959.
37. *Wiersze*. Paryż: Inst. Lit. 1962.
38. *Wiersze i poematy*. [Wiersze]. Wwa: PIW 1962. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2 wyd. 1963, wyd. 3 1964, wyd. 4 1966, wyd. 5 1967, wyd. 6 1968, wyd. 7 1970. (*Ser. Kieszonkowa PIW*), wyd. 8 1970, wyd. [9] 1972, wyd. 10 1973, [wyd. 11] 1974, wyd. 12 1977, wyd. 13 1978, wyd. 14 1980; wyd. zmien. ze wstępem T. Bujnickiego Łódź: WŁ 1980; tamże: wyd. 2 uzup. 1981, wyd. 3 uzup. 1984, wyd. 4 1987. Przekł. hiszp.: *Poemas y versos*. [Wyb. i tłum.] M. Dembowska. [Wyd.] M. Suárez Recio. La Habana 1979, *Arte y Literatura*.
39. *Podobizny autografów ... „Troska i pieśń”. „Komuna Paryska”*. Oprac. i wstępem opatrzyła F. Lichodziejewska. Wwa: Muz. A. Mickiewicza 1963.
40. *Wiersz mój odniosę ludziom. Wieczór poezji ...*. Oprac. R. Hanin i L. Pasternak. Wwa: Iskry 1963.
41. *Wybór poezji*. Wwa: Czyt. 1963. Wyd. 2 tamże 1967.
42. ... [Album fotograficzno-poetycki]. Oprac. i przedm. opatrzył G. Lasota. Wwa: WAG 1964.
43. *Nad Mazowsza równiną otwartą. Wiersze ...* Fot. H. Hermanowicz. Wstęp S. R. Dobrowolski. Oprac. graf. H. Białoskórski. Wwa: Arkady 1964. Wyd. 2: Wyb. wierszy J. Broniewska, tamże 1971. Przekł. ros.: *V mazoveckich odkrytych prostorach*. [Tłum.] N. Aseev [i in.]. Wwa: Arkady 1973.

44. *Poezje wybrane*. Wyb. i wstęp J. Z. Jakubowski. Wwa: LSW 1967.

45. *Ręka umarłej*. [Aut.:] ..., M. Zarębińska-Broniewska. Przedm. S. Szmaglewska. Wwa: KiW 1971. Oprac. J. Bryniarska. Prem.: Płock: Teatr Płocki, Scena Mała 1974.

46. *Dwa wiersze do matki. Z podobiznami autografów*. Łódź: Tow. Przyjaciół Książ., 1972 [Druk bibliofilski].

47. *Mój los*. [Wiersze]. Wwa: Ruch 1972.

48. *Trzy wiersze o Płocku*. Płock: Tow. Nauk. Płockie 1972. [Druk bibliofilski wydany w dniu odsłonięcia pomnika ... w Płocku 9. maja 1972].

49. *Nike. Wiersze rewolucyjne*. Wyb. i przedm. J. Putrament. Wwa: KiW 1973.

50. *Listopady*. [Wiersze]. Wyb. dok. B. Drozdowski. Wwa: Iskry 1978.

51. *Pokłon Rewolucji*. [Wiersze]. Przedm. J. Putrament. Wwa: KiW 1978. [Wyd. bibliofilskie].

52. *Mój ...* Wyb. i wstęp T. Miłkowski. Wwa: MAW 1979.

53. *Wiśła; Mazowsze*. Wyd. 1 w tym oprac. Wwa: Czyt. 1981.

54. *Pamiętnik. 1918—1922*. Wyb. i przedsl. W. Broniewska. Oprac. z rękopisu, wstęp i komentarz F. Lichodziejewska. Wwa: PIW 1984. Wyd. 2 tamże 1987. Fragm.: „Kontrasty” [Biały-

stok] 1983, nr 9—12; 1984, nr 1—3; „Gaz. Kr.” 1984, nr 269, „Dz. Bałt.” 1984, nr 263.

55. *Popiel i Piast*. [Wiersz dla dzieci]. Łódź: WŁ 1984.

56. *Przyjaciele dzieciństwa*. [Wiersze dla dzieci]. Łódź: WŁ 1986.

57. *Temu światu ja się nie poddam*. [Wiersze]. Wyb. i posł. M. Baranowska. Wwa: NK 1986.

58. *Poezje*. Wyb. i wstępem opatrzyła M. Józefacka. Lub.: Wyd. Lubel. 1988.

59. *Poezje wybrane*. Wyb. i wstęp M. Piechal. Wwa: LSW 1989.

60. *... nie znany*. Wyb. i wstęp J. Kajtoch. Kr.: Wamex 1992.

61. *Jakiego nie znacie ...* Posł. P. Kuncewcz. Wyb. dok. T. Kwiatkowski. Wwa: Wyd. S. R. 1993.

62. *Wiersze*. Wyb. i posł. W. Smaszcz. Białyst.: Łuk 1993.

63. *Liryczny okultysta*. [Wiersze]. Wyd. 1 w tej edycji. Wwa: Interart 1994, *Bibl. Poezji*.

64. *Poezje 1923—1961*. [Wiersze]. Wyb., oprac. i szkicem o Poccie poprz. W. Woroszyłski. Wwa: PIW 1995, *Kolekcja Poezji Polskiej XX wieku*.

65. *Erotyki*. Wstęp R. Przybylski, E. Dunaj-Kozakow. Wyb., oprac. i nota biogr. J. Kwiek-

-Osiewska. Kr.: Sponsor 1997, *Bibl. Pol. Poezji Miłosnej*, 9.

66. *Kochałbym Cię*. Wyb. i posł. W. Smaszcz. Płock: WBP 1997. Wyd. 2 tamże 1998.

67. *Poezje zebrane*. Wydanie krytyczne. Oprac. F. Lichodziejewska. Płock: Tow. Nauk. Płockie; Tor.: Algo 1997.

T. 1: 1912—1925.

T. 2: 1926—1945.

T. 3: 1946—1962.

T. 4: *Utwory dla dzieci, przekłady poetyckie, indeksy*.

68. *Po co żyjemy*. Wstęp M. Cisto. Wwa: Prószyński i S-ka 1998, *To Jest Poezja*.

69. *Wołam wołaniem wiatru*. *Liryki*. Wyb. dok. B. Drozdowski. Wyd. 1 w tej edycji. Wwa: KiW 1998.

70. *Wołanie wiatru*. Scen. i reż. O. Koszutska. Prem.: Wwa: Teatr Ziemi Mazowieckiej 1971.

71. *Liryki najpiękniejsze*. Wyb. A. Madyda. Tor.: Algo 1999, *Kolekcja Liryki z „Liściem”*.

Wybory wierszy m.in. w przekł.: białorus.: *Darogaj džën. Vėrsy i poemy*. [Tłum. pod red.] M. Łużanina; M. Aročka [i in.]. Minsk 1961; bułg.: *Lirika*. [Red.] P. Dinekov. [Tłum.] P. Stefanov [i in.]. Sofija 1961; czes.: *Nepokořená píseň*. [Wyb. i tłum.] J. Pilař. Praha 1955; *Niobé*. [Aut.:] J. Tuwim, ..., K. Gałczyński. [Przel.] J. Pilař. Praha 1956; *První motýlek*. [Wiersze dla dzieci]. [Przel.] J. Pilař. Praha 1956; *Naděje*. [Tłum.] J. Pilař. Praha 1973; estoń.: *Kevadestja surmast*. [Przel.] M. Traat. Tallinn 1972; hiszp.: *Poemas*

y versos. [Wyb. i przel.] M. Dembowska. La Habana 1979; mongol.: *Ench tajvy toloo!* Ulaanbaatar 1951; mołd.: *Poeziji ši poeme*. [Przel.] J. Balcan. Kisineu 1971; niem.: *Hoffnung*. [Tłum.] M. Zimmering. [Przedm.] F. Wolf. Berlin 1953; ros.: *Izbrannoe stichi. 1923—1931*. [Przel.] D. Brodski [i in.]. Moskwa-Leningrad 1932; *Izbrannoe*. [Przel.] P. Antokolskij [i in.]. Moskwa 1937; *Pečal i pesnja*. [Przel.] M. Živov. Moskwa 1951; *Izbrannoe*. [Oprac.] T. Agapkina, V. Chorev. [Tłum.] M. Živov [i in.]. Moskwa 1961; *Izbrannaja lirika*. [Przel.] A. Achmatowa [i in.]. Moskwa 1968; *Stichi*. [Przel.] A. Achmatowa [i in.]. Moskwa 1968; *Ysokie derev'ja*. [Aut.:] ..., L. Staff, J. Tuwim, K. I. Gałczyński. Moskwa 1969; *Izbrannoe*. [Aut.:] ..., [K.] Gałczyński, J. Tuwim. [Przel.] A. Achmatowa [i in.]. Moskwa 1975; *Stichi*. [Tłum.] E. Akselrod [i in.]. Moskwa 1982; *Stichi*. [Przel.] B. Słuckij [i in.]. Moskwa 1986; rum.: *Versusi alese*. [Tłum.] C. Theodorescu. București 1960; słowac.: *Dve krídla verša*. [Przel.] M. Procházka. Bratislava 1973; *Červený kalich*. [Wyb. i tłum.] V. Kovalčík. Bratislava 1976; ukr.: *Výbrani poezii*. [Przel.] M. Bulatovyc [i in.]. Charkiv 1935; *Poezii*. [Wyb., wstęp i przel.] J. Lubkivskij. L'viv 1983; węgier.: *Válogatott versei*. [Wyb. wierszy]. [Red.] E. Kovács. [Wyb. i oprac.] L. Kardos, G. Kerényi. Budap. 1954; wietn.: *Thơ*. [Przel.] Than Lê. Hà Nội 1984; żyd.: *Lider*. [Przel.] I. Lewenštajn. Warse 1934.

Teksty w antologiach, m.in.: *Das Kämpfende Polen*. Herausgegeben von N. Żaba und M. Hansson. NY 1944; *Poezja polska 1939—1944*. Moskwa 1944, *Bibl. ZPP w ZSRR; Żołnierska droga. (Zbiór opowiadań z prasy emigracyjnej)*. Wwa 1944; *Antologia poezji polskiej (1939—1945)*. Oprac. S. Lam. Paryż 1945; *Hiszpania walcząca. Poezje*. Przekł.

- Z. Szleyen. [B.m.] 1945; *Ku lepszemu przyszłości. Czytanki polskie dla starszej młodzieży szkół powszechnych i kursów dla dorosłych*. Oprac. H. Szyper, T. Wojeński. Wwa 1945; *W naszej świetlicy. (Recytacje i inscenizacje)*. Oprac. P. Greniuk. Łódź 1945, *Bibl. „Wici”*, nr 5; *Z lat wojny. Poezja polska 1939—1945*. Ul. i wstępem zaopatrzył K. Wyka. Kr. 1945 [Maszynop. powiel.]; *Zbiorek świetlicowy*. [Nr 1]. Oprac. W. Poczmanski. Wwa 1945; *Literatura na emigracji. Antologia „Nowej Polski”*. Oprac. A. Słonimski. Łódź 1946; *Niech żyje 1 Maj! (Pieśni robotnicze)*. Tor. 1946; *Nowymi drogami. Deklamacje, inscenizacje, pieśni*. [B.m.] 1946; *Tęsknota za ojczyzną. Wiersze wybrane*. Brema 1946; *Warszawa*. Oprac. tekstów J. Klukowski, foto-reprodukcje K. Chrostek. Monachium 1946; *Warszawa bohaterska. 1939—1945. Antologia poezji i prozy*. Oprac. M. Czerwiński, K. Paszkowski. Łódź 1946; *Wiersze polskie wybrane. Antologia poezji od „Bogurodzicy” do chwili obecnej*. Zebr. i ul. M. Grydzewski. Londyn 1946; *Antologia 120-u. Wiersze na obchody, uroczystości i rocznice*. Zebr. i oprac. A. Galiński. Wyd. 2. Łódź 1947; *1 maj. (Teksty literackie, materiały muzyczne i wskazówki inscenizacyjne)*. Wwa 1947, *Ser. Świetlicowa*, nr 1; *Pieśń ujdzie cało. Antologia wierszy o żydach pod okupacją niemiecką*. Oprac. i szkicem wstępnym poprz. M. M. Borowicz. Wwa 1947; *Pochodnię z polskę poesie 1938—1945*. [Tłum.] J. Pilař. Praha 1947; *W majowym słońcu. Wiersze, inscenizacje pierwszomajowe*. Zebr. W. Sław, M. Ostrowiec. Wwa 1947; *Antologia walki*. Oprac. J. Lau. Wwa 1948, *Bibl. Poetycka DWP*, t. 1; *Poezja w świetlicy. Inszenizacje i recytacje utworów poetyckich*. Oprac. W. Bruner-Niczowa. Wwa 1948, *Bibl. Świetlicowa „Sztuki”*, t. 2; *Zjednoczenie ruchu robotniczego. Pieśni, utwory poetyckie, inscenizacje, fragmenty prozy*. Oprac. Z. Stolarek. Wwa 1948, *Bibl. Świetlicowa DWP*; 22 Lipca. *Montaż historyczno-literacki*. Oprac. M. Czanerle, A. Milska. Wwa 1949, *Bibl. Świetlicowa*, nr 38; *Fryderyk Chopin natchnieniem poetów. Antologia poetycka. W setną rocznicę śmierci*. Oprac. K. Kobyłańska. Przedm. S. R. Dobrowolski. Wwa 1949; *Generał Karol Świerczewski*. Oprac. Wyd. Lit. DWP. Wwa 1949; *Materiały repertuarowe dla ognisk*. Wwa 1949; *Młode ręce budują...* Wwa 1949; *Pierwszy Maj — święto ludu pracującego*. Wwa 1949; *Pieśń o Warszawie. 1939—1949. Antologia świetlicowa*. Oprac. J. W. Gomulicki. Wwa 1949, *Bibl. Świetlicowa „Sztuki”*, t. 6; *Po naukę i wiedzę. Materiały świetlicowe poświęcone walce z analfabetyzmem*. Wwa 1949; *Poematy o generale Świerczewskim*. Wwa 1949, *Bibl. Poetycka DWP*; *Poetes polonais: Zbigniew Bieńkowski, ..., Józef Czechowicz, Konstanty Ildefons Gałczyński, Jarosław Iwaszkiewicz, Mieczysław Jastrun*. Paris 1949; *Strofy o Stalinie. Wiersze poetów polskich*. Wwa 1949; *Wiersze dla najmłodszych. Wybór utworów dla wieku przedszkolnego*. Oprac. H. Ożogowska, W. Grodzieńska. Wwa 1949; 22 Lipca. Wwa 1950; 9 Maja *Dzień Zwycięstwa. Materiały historyczno-literackie*. Red. M. Czanerle. Wwa 1950; *Komuna Paryska. Materiały historyczno-literackie na wieczornicę*. Oprac. W. Markowska. Wwa 1950; *O pokój. Wiersze poetów polskich*. Oprac. M. Bieliński, J. Lau. Wwa 1950; *1 Maj. Materiały historyczno-literackie*. Oprac. A. Milska. Wwa 1950; *Pisarze w walce o pokój. Antologia*. Wwa 1950; *Pisarze walczą o pokój. Jednodniówka Związku Literatów Polskich. 1 Maja 1950 r.* Wwa 1950; *Polska poezja satyryczna 1919—1949*.

Wyb. i oprac. L. Pasternak, J. Śpiewak. T. 1—2. Wwa 1950; *Polskie pieśni rewolucyjne z lat 1918—1939*. Wyb. i przyp. F. Kalicka. Wwa 1950; *Przy ognisku*. Wwa 1950; *Satyra polska w walce o pokój*. Red. E. Lipiński, J. Szelaż, A. Marianowicz. Wwa 1950; *Słowo o wielkim braterstwie*. Przygot. L. M. Bartelski, S. Wygodzki. Wwa 1950; *Słowo o żołnierzu. Wiersze, pieśni, opowiadania*. Red. H. Zatorska. Wwa 1950; *Sztafeta pokoju. Antologia poezji walczącej o pokój*. Oprac. J. Grygolunas. Wwa 1950; *Wiersze i opowiadania o Armii Radzieckiej*. Wyd. 2 uzup. Wwa 1950; *Lengyel költök antológiája*. [Oprac. E. Kovács, E. Vészi]. [Budap.] 1951; *Poetymira v bor 'bie za mir*. [Red.] S. J. Maršak, K. M. Simonov, A. A. Surkov. Moskva 1951; *Praca radosna. Wiersze o pracy*. Zebr. W. Jedlicki. Wwa 1951; *Walka o wolność wszystkich ludów. Materiały świetlicowe*. Wwa 1951; *Warszawa — twoje miasto. Antologia*. Zebr. i oprac. S. Ziembicki. Wwa 1951; *Wierni Ojczyźnie. Wybór fragmentów poezji i prozy*. Wwa 1951; *Wiersze o braterstwie. Antologia*. Zebr. i oprac. I. Sikirycki. Wwa 1951; *Wiersze o Komunie. W osiemdziesiątą rocznicę Komuny Paryskiej*. Wwa 1951; *Wiersze żołnierskie*. Zebr. S. Zawadzki. Wwa 1951; *Jak lud polski zdobył niepodległość i władzę*. Wwa 1952; *Łódź w walce. Zbiór wierszy współczesnych poetów polskich*. Łódź 1952; *Na obie łopatki. Zbiór satyr*. Red. J. Brzechwa, A. Marianowicz. Wwa 1952; *Nová polská poesie. Antologie*. [Red.] J. Pilař, J. Závada, E. Sojka. Praha 1952; *O Polskę Ludową. Zbiór wierszy i pieśni z lat 1941—1951*. Mater. przygot. E. Markowa, W. Góra. Oprac. i wstęp W. Woroszyński. Wwa 1952; *Pod sztandarami pokoju. Wiersze. Inscenizacje. Pieśni*. Wyb. i oprac. A. Naborowska. Wwa 1952; *Serce narodu. Antologia pol-*

skiej poezji rewolucyjnej 1879—1951. Oprac. L. M. Bartelski. Wwa 1952; *Strofy o generale Świerczewskim. Antologia*. Zebr. i oprac. L. Lewin. Wwa 1952; *Antologia wierszy polskich poetów współczesnych*. Oprac. i wstęp R. Matuszewski. Wwa 1953 [druk powiel.]; *Pages polonaises*. [Przedm.] A. Wurmser. Paris 1953; *Poemas de la nueva Polonia*. [Tłum. i oprac.] J. Rejano. Mexico 1953; *Poesie zbraň pravdy. Básníci světa v boji za mir a socialismus*. [Wyb. i oprac.] A. Kroupa. Praha 1953; *Polnische Lyrik*. Berlin 1953; *Polnische Lyrik*. [Post.] H. Lahr. Wien 1953; *Sovremennaja pol'skaja literatura. Sbornik statej*. [Red.] V. Arcimovič. Moskva 1953; *Wybór satyr z literatury polskiej XV—XX w.* Wwa 1953; *Zrodził nas czyn. Zbiór wierszy i pieśni*. Oprac. T. Drewnowski. Mater. przyg. T. Drewnowski, A. Ślucki. Wstęp B. Czeszko. Wwa 1953; *O armii, która nas wyzwoliła. Wybór poezji i prozy*. Oprac. J. Barchanowska. Wwa 1954; *O Leninie*. Wwa 1954; *O W. I. Leninie. Zbiór recytacji i pieśni w 30-tą rocznicę śmierci W. I. Lenina*. Pozn. 1954; *Pieśń o wyzwolonym kraju. Wybór poezji i prozy*. Łódź 1954; *Poety-laureaty Narodnoj Pol'si*. [Red.] M. Živov. Moskva 1954; *Wiersze górnicze. Antologia*. Wyb. i oprac. A. Włodek. Wstęp Z. Hierowski. Kr. 1954; *Wybór wierszy na 10-lecie PKWN 22 Lipca. Wybór wierszy do recytacji*. Kr. 1954. *Zveno. Rasskazy i stichi pol'skich pisatelej*. [Wyb.] R. L. Merkina. Moskva 1954; *Antologia satyry polskiej 1944—1955*. Wyb. i oprac. A. Marianowicz. Wwa 1955; *Droga, którą idziemy*. Oprac. Z. Koczorowski. Wwa 1955; *Literatura dla dzieci. Antologia*. T. 1—2. Zebr. J. Michałowska, I. Porowska. Wwa 1955; *Naprzód Warszawo. Antologia poetycka*. Oprac. i wstępem poprz. S. R. Dobrowolski. Wwa 1955; *Poezja Polski*

- Ludowj. Antologia.* Oprac. R. Matuszewski, R. Pollak. Wwa 1955; *Rok 1905. Wiersze, pieśni, inscenizacje, fragmenty prozy.* Wyb. i oprac. A. Miłska. Wwa 1955; *Sučasnaja pol'skaja poezija.* [Wyb.] M. Tatur. Minsk 1955; *1905 w literaturze polskiej.* Oprac. i wstęp S. Klonowski. Wwa 1955; *Wieczna pamięć.* Wyb. i wstęp A. Rudnicki. Wwa 1955 [przekł. ang., niem., ros.]; *Wzięli diabli pana. Antologia poezji walczącej o postęp i wyzwolenie społeczne 1543—1953.* Oprac. S. Czernik, J. Przyboś. Wwa 1955; *Ziemia rodzinna. Wiersze wyb.* T. Kubiak, A. Międzyrzecki. Wwa 1955; *Cinq poètes polonais.* Adaptés par Ch. Dobzynski, P. Gamarra, F. Kérel, R. Lacôte, P. Seghers. Preface de Ch. Vildrac. Paris 1956; *Kocha, lubi, szanuje ... Wybór polskich wierszy miłosnych.* Wyb. i wstępem opatrzył R. Wasita. Wwa 1956; *Lenin. Wiersze, pieśni, fragmenty prozy i dramatów.* Wyb. dok. N. Kołomejczyk, A. Naborowska. Wwa 1956; *Ludwik Waryński. Wiersze, pieśni, fragmenty dramatów i prozy.* Wwa 1956; *Souviens-toi.* Choix et introduction A. Rudnicki. Varsovie 1956; *Wierszem o Śląsku. Antologia.* Wyb. i oprac. A. Widera. Stalinogród 1956; *Wierszu, rodzona moja mowo ... Wybór poezji współczesnej.* Wwa 1956; *Za Polskę, wolność i lud. Wybór fragmentów utworów pisarzy polskich różnych czasów.* Zebr. i oprac. T. Perenc, T. Płońska. Wwa 1956; *An Anthology of Polish literature.* Edited with English commentary and notes by M. Kridl. NY 1957; *Antologia polskiej poezji podziemnej 1939—1945.* Oprac. J. Szczawiej. Wwa 1957; *Lieder aus dem Abgrund. Teil 2. Am Tor der Hölle. Die Stimme der Lebenden.* Gedichte von M. Jastrun, Cz. Miłosz und ... [Tłum.] C. A. von Pentz. Wilhelmshaven 1957; *V serdcach narodov. Stichi zarubežnych poetov. O Lenine. Ob Oktjabre. O sovetskom čeloveke.* [Red.] A. Alpatov [i in.]. Moskva 1957; *Imię nam Polska. Antologia.* Oprac. J. Szczawiej. Wwa 1958; *Izrael w poezji polskiej. Antologia.* Oprac. J. Winczakiewicz. Paryż 1958; *Kto miłuje księgi ... Antologia tekstów o książce.* Zebr. i oprac. M. Poznański. Wwa 1958; *Nike znad Oki. Wiersze żołnierskie.* Wwa 1958; *Putniuś ciemos. Poln dzejas izlase berniem. Sakārtojis un atdzejojis Osmansis Jazeps.* Riga 1958; *Slavjanski tekstove.* [Oprac.] T. Virgora [i in.]. [Red.] I. Lekov. Sofija 1958; *Śmiało podnieśmy sztandar nasz w górę. Wiersze i pieśni rewolucyjne.* Wyb. dok. L. Tych, R. Konieczek. Wwa 1958; *Toruń w opisach poetyckich. Głosy wieków.* Oprac. J. Przybyłowa. Tor. 1958; *W dniu Ludowego Świąta. Materiały do wykorzystania na uroczystościach Świąta Ludowego.* Oprac. W. Wilbik-Jagusztynowa, J. Lis. Wwa 1958; *Bije już walki godzina. Zbiór materiałów z okazji 40-lecia KPP.* Wyb. i oprac. B. Krzywobłocka, M. Zawadzki. Wwa 1959; *Iz polskich poetov. Stichi o mire, o družbe, o Sovetskom Sojuze.* [Tłum.] M. Živov. Moskva 1959; *Ojczyzna codzienna. Materiały repertuarowe na 15-lecie PKWN.* Wyb. i oprac. inscen. W. Dąbrowski, W. Siemion. Wwa 1959; *Évezredek húrjain.* [Zebr.] F. Zoltán. [Tłum.] H. Kötet. Marosvásárhely: Kiado 1960; *Nike ze spalonych miast. Wiersze partyzanckie.* Wyb., oprac. i wstęp J. Lau. Wwa 1960; *Towarzysz Lenin. Wybór poezji i prozy.* Wwa 1960; *Wiersze i krajobrazy. Antologia poetycka.* Oprac. A. Lam, J. Trznadel. Kr. 1960; *Antologie de la poésie polonaise du XV-e au XX-e siècle.* [Tłum.] M. Pankowski. [Przedm.] C. Backvis. Aalter 1961; *Idegen mezökön. Válogatott műfordítások.* [Oprac.] G. Hegedüs. Budap. 1961; *Poeti polacchi contemporanei.* [Tłum. i wstęp] C. Verdiani. Milano 1961; *Polskim*

piórem o krainach „białego” i „czarnego złota”. *Uzbekistan i Kazachstan w oczach literatów polskich. Antologia.* Wyb., układ i wstęp M. Warnerńska. Wwa 1961; *Wspomnienia o K. I. Gałczyńskim.* Red. A. Kamińska, J. Śpiewak. Wwa 1961 [właśc. 1960]; *Anthologie 1957—1962. Nombre d'or. Avec la participation de trente deux pays. Text on neuf langues.* Neuilly sur Seine 1962; *Ballada polska.* Oprac. i wstęp Cz. Zgorzelski przy współud. I. Opackiego. Wr. 1962, BN I, 177; *10 lenku poetu.* [Oprac.] R. Matuszewski, Z. Stoberski. [Wstęp] J. Marcinkevičius. Vilnius 1962; *Pieśni i bunt kolorowych. Antologia utworów antykolonialnych.* Wyb. i oprac. R. Stiller. Wwa 1962; *Poezja polska 1914—1939. Antologia.* Wyb. i oprac. R. Matuszewski, S. Pollak. Wwa 1962 Wyd.; *Słowo o powrocie. Zbiór wierszy poświęconych ziemiom zachodnim.* Wyb., oprac. i wstęp A. Naborowska, S. Atlas. Wwa 1962; *Sto wierszy o nauczycielu i szkole. Antologia.* Zebr. J. Mańkowski. Pozn. 1962; *Widzenia.* [Jednodniówka]. Wwa 1962; *Dziecko w poezji polskiej. Wybór wierszy.* Wyb. i wstęp I. Słońska. Współpr. E. Kochanowska. Wwa 1963 [właśc. 1964]; *Le Luth brisé. Poemes du ghetto, des camps, de la révolte et de la survie.* [Tłum.] I. Kanfer. [B.m.] 1963; *Poety — sovremenniki.* [Tłum.] D. Samojlov. [Przedm.] P. Antokol'skij. Moskva 1963; *Poljska lirika dvajsetega stoleťja.* [Wyb.] R. Matuszewski, Z. Stoberski, L. Krakar. [Wstęp] R. Matuszewski. Lublana 1963; *Polskaja poezija. XVI—XIX v. T. 1—2.* [Zebr.] M. Živov, B. Stacheev. [Wstęp] J. Iwaszkiewicz. [Przeł. pod red.] V. Levika. Moskva 1963; *Satyra prawdę mówi... 1918—1939.* Wyb. i oprac. Z. Mitzner, L. Pasternak. Wwa 1963; *Wiersze polskie. Antologia.* Wwa 1963; *Antologia pamięci 1939—1945.* T. 7. Przewodn. kom. red. J.

Z. Jakubowski. Wwa 1964; *Den' dobryj Pol'sha.* [Wyb.] W. Borowski [i in.]. Moskva 1964; *Homin. Literaturna antologija.* [Red.] K. Kuzzyk. Varšava 1964; *Introduction to modern Polish literature. An anthology of fiction and poetry.* [Wyd.] A. Gillon, L. Krzyżanowski. NY 1964; *Polnische Poesie des 20. Jahrhunderts.* [Wyd., posł. i tłum.] K. Dedecius. München 1964; *Savremena poljska poezija.* [Oprac. i tłum.] P. Vujičić. Beograd 1964; *Wiersze o Chopinie. Antologia i bibliografia.* Zebr. i oprac. E. Słuszkiewicz. Kr. 1964. Wyd. 2 1968; *Wiersze o książkach.* Wyb. i wstęp J. Z. Jakubowski. Wwa 1964; *Bruki ojczyzny. Polska poezja rewolucyjna dwudziestolecia międzywojennego.* Wyb. wierszy i oprac. S. Atlas. Wwa 1965; *Golosa poetov.* [Tłum.] A. Achmatowa. [Wstęp] A. Tarkovskij. Moskva 1965; *Historia w poezji. Antologia polskiej poezji historycznej i patriotycznej.* Wyb. J. Marcinkiewicz. Wwa 1965; *Le più belle pagine della letteratura polacca.* [Oprac.] M. Bersano Begey. Milano 1965; *Mieczysław Szczuka.* Wyb. i oprac. A. Stern, M. Berman. Wwa 1965; *My iz XX veka. Stichy družej — poetov Bolgarii, Vėngrii, GDR, Pol'si, Rumunii, Čechoslovakii, Jugoslavii.* [Red. przeł. i wstęp] E. Vinokurov. Moskva 1965; *Polnische Poesie des 20. Jahrhunderts.* [Wyd. i tłum.] K. Dedecius. Frankfurt a/Main. 1965; *Wiersze o naszym czasie. Antologia.* Oprac. A. Olcha. Wwa 1965; *Ziemia rzeczywista. Współczesna poezja polska na estradzie.* Wyb. i oprac. J. Litwiniuk, R. Stiller. Montaż M. Kordos. Wwa 1965; *Album poezji miłosnej.* Wiersze stu i jednego poety do albumu przepisał oraz wiadomości o nich pewne i niepewne prozą załączył W. Woroszyłski. Wwa 1965; *Dla zakochanych. Wiersze polskich poetów.* Wyb. B. Olszańska. Wwa 1966; *No pa-*

saran! *Wiersze o walczącej Hiszpanii*. Wyb. i wstęp S. R. Dobrowolski. Wwa 1966; *Polska krytyka literacka. 1919—1939*. Mater. przygot. A. Biernacki [i in.]. Red. J. Z. Jakubowski. Wwa 1966; *Stefan Żeromski. Adaptacje prozy, fragmenty dramatów, wiersze o pisarzu*. Oprac. S. Burczyk [i in.]. Red. M. Michalska. Wwa 1966; *Polska poezja rewolucyjna. 1878—1945*. Wyb. i oprac. S. Klonowski. Wwa 1966; *Wiersze o górach*. Wyb. i oprac. L. Kowalczyk. Kr. 1966; *Wiersze potrzebne*. Wyb. W. Dąbrowski. Wwa 1966; *Wzdłuż dalekiego brzegu. Wybór reportaży z lat międzywojennych*. Wyb. dok. J. Gembicki, Z. Mitzner. Wwa 1966; *Zvezdnoe nebo. Stichi zarubeżnych poetov*. [Tłum.] B. Pasternak. Wyb. B. Levitin. Moskwa 1966; *Antologija na svetovnata ljubovna lirika*. [Wyb. i red.] V. Svintila, L. Ljubenov, G. Lenkov. Sofija 1967; *Druz'ja oktjabrja i mira*. [Red.] J. Daškevič. Moskwa 1967; *Oktomvrijski iskri. Antologija*. [Red.] A. Todorov, V. Golev. Sofija 1967; *Ostatni kosynierzy*. Red. i oprac. graf. S. i I. Poznańscy. Wwa 1967; *Nastolatki nie lubią wierszy*. Wiersze wyb. W. Woroszyński. Wwa 1967; *50-lecie Wielkiego Października. Poezja, pieśń, proza*. Materiały repertuarowe w wyb. L. Pasternaka. Wwa 1967; *Sierp i młot niepodległy. Antologia poezji rewolucyjnej 1917—1967*. Wwa 1967; *Kolorowy świat. Wiersze i proza dla dzieci*. Wyb. C. Żmihorska. Wwa 1968; *Kwiaty na tor. Wybór utworów poetyckich*. Oprac. H. Winowicz. Wwa 1968; *Mastera ruskogo stichotvornogo perevoda*. [Oprac., wstęp i przyp.] E. G. Etkind. T. 1—2. Wyd. 2. Leningrad 1968; *Słowo o żołnierzu. Antologia poezji*. Wyb. H. Gaworski. Wwa 1968; *Walka i pieśń*. Wyb. J. Bednarowicz, S. Werner. Wwa 1968; *Biało-czerwona. Piosenki nagrodzone i wyróżnione w konkur-*

sie Polskiego Radia na piosenkę o treści patriotycznej i społecznie zaangażowanej. Kr. 1969; *Cztery wieki poezji o Warszawie. Antologia*. Wyb. oraz wstępem i przyp. opatrzył J. W. Gomulicki. Wwa 1969; *O Polskę wolną i sprawiedliwą*. Materiały repertuarowe w wyb. R. Matuszewskiego. Wwa 1969; *Pieśń o kraju*. Wyb. i oprac. R. Hanin, A. W. Piotrowski. Oprac. muz. E. Sojka. Wwa 1969; *Pol'skaja lirikav perevodach russkich poetov*. [Oprac.] B. Sluckij, B. Stacheev. Moskwa 1969; *Unión. Revista de la union de escritores y artistas de Cuba. Numero especial dedicado a la literatura polaca contemporanea*. La Habana 1969; *Zemlju vsju ochvatyvaju razem... Stichi zarubeżnych poetov o Lenine*. Moskwa 1969; *Bessmertie. Inostrannye pisateli o V. I. Lenine*. [Red.] T. Veber [i in.]. Moskwa 1970; *Braterstwo, przyjaźń. Szkice z dziejów przyjaźni polsko-bułgarskiej*. Wyb. i oprac. J. Świerczyński. Wwa 1970; *Cudze piórka. Pastisz, persyflaż, parodia*. Wyb. i oprac. L. Przemski. Wwa 1969; *Czytamy wiersze*. Wstęp, wyb. i oprac. J. Maciejewski. Wwa 1970; *Dla ciebie, Warszawo. Dokumenty, proza artystyczna, poezja, pieśni, propozycje sceniczne*. Red. A. Grzejewska. Wwa 1970; *Drukarskim szlakiem. W setną rocznicę narodzin związku zawodowego drukarzy polskich*. Red. S. Poznański. Wwa 1970; *Jarost' blagonarodnaja. Antifašistskaja poezija Evropy. 1939—1945*. Moskwa 1970; *Poeci żołnierzom 1410—1945. Antologia wierszy i pieśni żołnierskich*. Oprac. J. Kapuścik, W. J. Podgórski. Wwa 1970; *Wielki pochód*. Oprac. F. Siemiankowski. Pozn. 1970; *Wybór wierszy na uroczystości szkolne*. Kl. 5—8. Oprac. H. Sadkowska. Wwa 1970; *Dla ciebie Ewo. Materiały repertuarowe*. Wwa 1971; *Przez świat idące wołanie. Wiersze*. Red. B. Kosińska. Wwa

1971; *Sovremennaja pol'skaja poezija*. [Red.] V. Ognev. Moskva 1971; *Chant de la Pologne. Anthologie de la poésie polonaise du vingtième siècle*. [Oprac.] B. Durocher. Paris 1972; *Diabli wiedzą co... Wiersze i opowiadania polskich pisarzy. Antologia*. Wyb. i oprac. M. Błaszczuk, B. Olszańska. Wwa 1972; *Droga do Polski*. Red. A. Grzejewska. Wwa 1972; *Polska dikter fran Mickiewicz till Herbert*. [Oprac.] L. Kjellberg. Stockholm 1972; *Vsë dlja vsech. Stichi pol'skich poetov*. Moskva 1972; *Wstrzymał Słońce, ruszył Ziemię*. Red. A. Grzejewska. Wwa 1972; *Z przemian wiersza polskiego. Antologia*. Red. R. Lubas. Kr. 1972; *Družba*. Wyb. Z. Garbowski. Wwa 1973 [tekst pol. i ros.]; *Mazowieckie rytmy. Antologia poezji o Mazowszu*. Oprac. S. R. Dobrowolski. Płock 1973; *Poezja polska. Antologia w układzie S. Grochowiaka, J. Maciejewskiego*. T. 2. Wwa 1973; *Słoneczna kantata. Wiersze poetów polskich poświęcone Mikołajowi Kopernikowi. Antologia około 1540—1971*. Zebr. i oprac. M. Wiśniewska. Ol. 1973; *Toruń w opisach literackich. Głosy wieków*. Oprac. J. Przybyłowa. Pozn. 1973; *Budujemy drugą Polskę. Materiały repertuarowe*. Wyb. poezji R. Matuszewski. Wwa 1974; *Obroty słów serdecznych. Antologia poezji o Mikołaju Koperniku*. Oprac. J. Kapuścik, W. J. Podgórski. Wwa 1974; *Poezja polska 1944—1974*. Red. M. Kucza-Kuczyńska. Wwa 1974; *Poezja Polski Walczącej 1939—1945. Antologia*. T. 1—2. Wyb. i oprac. J. Szczawiej. Red. L. Michalska. Wwa 1974; *Wiersze z Rzeszowskiego. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Pleśniarowicz. Lubl. 1974; *Współczesna literatura polska. Przewodnik i materiały*. Oprac. S. Burkot, M. Stępień. Wwa 1974; *Złotna kniga za B'lgarija*. [Red.] N. Antonov. Sofija 1974; *Złote litery*. Oprac. i komentarz. A. Kamieńska. Wwa 1974; *Żołnierska*

estrada. Przew. kom. red. W. Kościusko. Red. muz. E. Sojka. Wwa 1974; *Horoskop. Pamiętnik ze współczesnej poezji polskiej*. Uł. na każdy dzień roku A. Kamieńska. Wwa 1975; *Kniga družej*. [Wstęp] G. Markov. [Red.] V. Borisov [i in.]. Moskva 1975; *Księga przyjaciół*. Wyb. i oprac. I. Sikirycki. Wwa 1975; *Pisateli protiv fašizma. Proizvedenija pisatelej socialističeskich stran Evropy*. [Oprac.] P. Vegin, N. Zamoškina, B. Sluckij. Moskva 1975; *Polnische Lyrik aus fünf Jahrzehnten*. [Wyd.] H. Bereska, H. Olschowsky. Berlin 1975; *Tatry w poezji i sztuce polskiej*. Przedm., wyb. i oprac. M. Jagiello. Kr. 1975; *Pourquoi le concombre ne chante-t-il pas? Poésies polonaises pour enfants*. [Wyb. i tłum.] Z. Bobowicz. Paris 1976; *Śmiało podnieśmy sztandar nasz w górę*. Wwa 1976; *Asalto al cielo*. [Wyb.] A. Augier [i in.]. La Habana 1977; *Do matki*. Wyb. J. Nagrabiecki. Wwa 1977; *Na czerwonych października kwiatach. Antologia poezji i prozy*. Wyb. i oprac. I. Sikirycki. Wwa 1977; *Płomień Października. Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku poświęcone 60. rocznicy Rewolucji Październikowej i 60. rocznicy Armii Radzieckiej*. Wwa 1977; *Poezja dla dzieci*. Wyb. J. Z. Białek, M. Guśpiel. Kr. 1977; *Wybór wierszy okolicznościowych dla klas nauczania początkowego*. Wyb. i oprac. H. Kruk, K. Lenkiewicz. Wwa 1977; *Az imeretlen fa. Modern lengyel versek antológiája*. [Wyb. i tłum.] G. Gömöri. Washington 1978; *Barwy narodowe. Wiersze na XXXV-lecie Ludowego Wojska Polskiego*. Wyb. i ukl. M. Szargan. Łódź 1978; *Eppathaidu Polish kavitegalu. An anthology of 75 Polish poems in Kannada*. [Tłum. i wyb.] T. Niranjana, Z. Reszelewski. Bangalore 1978; *Strofy o Ojczyźnie*. Wyb. i oprac. S. R. Dobrowolski. Wwa 1978;

- Zdravstvuj, Moskva! Dzień dobry, Moskwa!* [Wyb.] Z. Romanowski, T. Kruczkowski. Moskwa 1978; *Antologia poezji dziecięcej*. Wyb. i oprac. J. Cieślowski. Kr. 1980, BN 1, 233; *Marsz w przyszłość. Polska poezja rewolucyjna 1844—1944*. Wyb. P. Roguski. Wwa 1980; *Certain and dubious. Modern Polish poetry. An anthology*. [Tłum. i wyd.] Z. Reszelewski, N. Simms. Calcutta 1980; *Izbrani perevodi*. [Oprac. i tłum.] D. Gabe. Sofija 1979; *Olimpijskie laury*. Wyb. i oprac. L. M. Bartelski. Wwa 1980; *Poezja polska po roku 1918. Materiały do ćwiczeń*. Oprac. A. Wiech. Słup. 1980; *VII Krakowskie Dni Poezji XIII Domu Kultury Kombinatoru Huta im. Lenina*. 23—25 luty 1980. Wyb. wierszy J. Kajtoch. Kr. 1980; *Strofy o pracy. Antologia*. Wyb. i oprac. G. Konecka, R. Matuszewski. Wwa 1980; *V. I. Lenin v poezii narodov mira*. Moskwa 1980; *Verše proti smrti. Antologie protifasšistské poesie*. Praha 1980; *Wiersze o Sandomierzu*. Wyb. i oprac. B. Garboś. Łódź 1980; *Wybór literatury do zabaw i zajęć w przedszkolu. Z komentarzem metodycznym*. Oprac. H. Kruk. Wwa 1980; *Ze struny na strunę. Wiersze poetów Polski Odrodzonej 1918—1978*. Ul. A. Lam. Kr. 1980; *List od kalendara. Četirima polski poeti*. [Red.] I. Teofilow. Sofija 1981; *Pieśń niepodległa = The invincible song. A clandestine anthology*. [Wyd.] Cz. Miłosz. Michigan 1981; *Pod sztandarem czerwonym...* *Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku zebrane i wydane z okazji setnej rocznicy polskiego ruchu robotniczego*. Wyb. i układ B. Nowak. Wyb. utworów muz. E. Sojka. Wwa 1981; *Poezia poloneża contemporană*. [Wyb., tłum. i noty] N. Mareş. Cluj-Napoca 1981; *Strofy o górach. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kolbuszewski. Wwa 1981; *Strofy o kwiatach. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kolbuszewski. Wwa 1981; *Verhagen war mit Tränenrauch. Gedichte gegen Faschismus und Krieg*. Berlin 1981; *Wiersze dla Was. Antologia polskiej poezji współczesnej*. Wyb. i przyp. J. S. Kopczewski. Wwa 1981; *A gránát szíve. Antifasziszta Krai antológia*. Budap. 1982; *Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1918—1939*. Oprac. M. Stępień. Wr.-Kr. 1982 [właśc. 1983], BN 1, 243; *Kwiaty łódzkie. Antologia poezji o Łodzi*. Wyb. utworów, oprac. i ukl. Z. Skibiński, B. Stelmaszczyk-Świontek. Łódź 1982; *Pegazem przez szkolny rok*. Wyb. pod red. A. Ponieckiej-Piekutowskiej. Wwa 1982; *Polnische Poesie des 20. Jahrhunderts*. [Oprac. i tłum.] K. Dedecius. Berlin 1982; *Sto wiersz polskich = Hundert polnische Gedichte*. [Wyb. i tłum.] K. Dedecius. Kr. 1982; *Strofy o zwierzętach. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Stiller. Wwa 1982; *Titkos szabadság*. [Wyb. i tłum.] G. Kerényi. Budap. 1982; *Co to Polska?* Wyb. S. R. Dobrowolski. Wwa 1983; *Hiob 1943. Ein Requiem für das Warschauer Getto*. Wyb. K. Wolf. Neukirchen-Vluyn 1983; *Kwiaty ojczystej ziemi*. Fotogramy E. Hartwig. Wyb. wierszy L. Marjańska. Wwa 1983; *Lad os ikke pakke oceanerne ind i bomuld. Polske digte fra dette århundrede*. [Wyb. i tłum.] J. Ornsbo. København 1983; *Rodnasc'. Vybranyja pereklady sa slavyanskich poetai*. [Tłum.] N. Gilevič. Minsk 1983; *Volt játékom aranyalma. Külföldi költők, versei, óvodásoknak*. [Wyb. i oprac.] E. Aszódi. Budap. 1983; *Bez tej miłości nie można żyć. Antologia*. Oprac. i wyb. J. Kajtoch. Wwa 1984; *Biblia a literatura polska. Antologia*. Wyb. i oprac. K. Bukowski. Wwa 1984; *Izbrani prevodi. Iz poezijata na slavyanskite narodi*. [Wyb. i tłum.] D. Panteleev. Sofija 1984; *Pod niebem rodzinnym. Krajobraz w po-*

ezji. Wyb. H. Kostyrko. Wwa 1984; *Poesia polaca. Antologia*. [Tłum.] M. Dembowska [i in.] La Habana 1984; *Poeta pamięta. Antologia poezji świadectwa i sprzeciwu 1944—1984*. Wyb. S. Barańczak. Londyn 1984; „Przechodniu powiedz Polsce...” (*W czterdziestą rocznicę bitwy o Monte Cassino*). Rzym 1984; *Sercu bliska. Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku*. Wyb. i oprac. J. Emilewicz. Wwa 1984; *Sodruzestvo. Literaturo-chudožestvennyj al' manach*. [Wyb.] F. Nieuważny, W. Nowiński. Wwa-Moskwa 1984; *Więzi przyjaźni. Antologia tekstów literackich*. Wyb. tekstów F. Nieuważny, W. Nowiński. Moskwa-Wwa 1984; *Veršy, balady, paemy, pereklady*. [Oprac.] A. Vjalugin. Minsk 1984; *I giorni della liberazione. Il Corpo d'Armata polacco in Romagna e a Bologna*. [Red.] R. K. Lewański. Bologna 1985; *Poety mira v bor' be za mir*. [Wyb.] T. Ver'janova. Moskwa 1985; *Poezja wyzwolenia. Antologia poetycka*. Wyb. J. Witan. Wwa 1985; *Semper fidelis. Wiersze o Lwowie*. Zebr. J. Wereszyca. Wwa 1985; *Sovremena polska poezija*. [Wyb. i tłum.] P. Vujičić. Beograd 1985; *Stadion ze słów. Antologia — sport w poetyckiej polszczyźnie*. Wyb. M. Grześczak. Wwa 1985; *Strofy o porach roku. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski. Wwa 1985; *Tędy szła bitwa. Wybór tekstów*. Łódź 1985; *Tysiące wiodło dróg. Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku*. Wyb. i układ J. Emilewicz. Red. muz. B. Tomaszczuk. Wwa 1985; *Ballada o przyjaźni. Antologia poezji i prozy*. Wyb. i oprac. R. Marciniak, M. Stępniewska-Frączak. Wwa 1986; *Krajobraz poezji polskiej. Antologia*. Wyb. B. Kryda. Wwa 1986; *Kto wymyślił choinki? Antologia wierszy dla dzieci*. Wyb. W. Kobylecka, E. Prządka. Wwa

1986; *Mała muza od Reja do Leca. Antologia epigramatyki polskiej*. Wyb. i oprac. A. Siomkajło. Wwa 1986; *Bibl. Poezji i Prozy, Moje życie miało imię dziewczęce. Wiersze liryczne poetów polskich*. Wyb. B. Olszańska. Wwa 1986; *Bibliofilska Edycja Miniatur, Pani pána zabila. Výbor z polských balad*. [Wyb., tłum. i przedm.] V. Dvořáčkova. Praha 1986; *Szedł czarodziej. Antologia wierszy dla dzieci*. Wyb. i oprac. W. Kot. Rzesz. 1986; *Wiersze wam dają... Płock 1986*; „*Wisko moja, Wisko stara...*” *Antologia poezji*. Wyb. i oprac. E. Mazurkiewicz. Kr. 1986; *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*. Oprac. J. Wałek. Wwa 1987; *Impresje tatrzańskie*. Aut. fot. A. Ziemak. Wyb. tekstów lit. J. Kolbuszewski. Wwa 1987; *Na mojej ziemi był Oświęcim. Oświęcim w poezji współczesnej*. Wyb. i oprac. A. A. Zych. Oświęcim: 1987; *Poesie der Welt: Polen*. [Wyb. i posł.] R. i P. Lachmann. Berlin Zach. 1987; *Poezja dla dzieci. Antologia form i tematów*. Wyb. i układ R. Waksmund. Wr. 1987; *Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia*. Wyb. i wstęp M. Głowiński, J. Sławiński. Przyp. oprac. J. Stradecki. Cz. 2. Wr.-Kr. 1987, BN1, 253; *Polen. Der Auswahl der polnischen Lyrik vom 16. Bis 20. Jahren und ihrer Übertragung*. [Oprac.] P. Lachmann, R. Lachmann. Berlin 1987; *Polsza poeciemi*. [Wyb. i oprac.] G. Ajgi. Czeboksary 1987; *Strofy o poezji. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kajtoch. Wwa 1987; *1917 i nadszedł październik*. Łódź 1987; *Wiersze o Toruniu*. Wyb. i oprac. W. Krzysztosek. Łódź 1987; *Za waszą i naszą. Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku*. Wyb. i ukl. J. Emilewicz, L. Opaliński. Wwa 1987; *A imię Jej — Niepodległa. Poetom Legionów... 1918—1988. III Zadzuszki Poetów*. Kraków 1988. Zebr., oprac.

i przygot. do druku J. Lubart-Krzysica. Kr. 1988; *Etos pracy w literaturze i piosence*. Oprac. i wyb. dok. D. Magot. Opole 1988; *Jeszcze mnie całuj...* Wyb. dok. H. Leśniewska-Michelet. Wwa 1988, *Bibliofilska Edycja Miniatur; Księga ballad. Antologia*. Wyb. i wstęp M. Baranowska. Wwa 1988; *Kwiatami ku niebu. Antologia wierszy i album kwiatów*. Wiersze wyb. i wstępem opatrzył W. Próchnicki. Kr. 1988; *Męczeństwo i zagłada Żydów w zapisach literatury polskiej*. Wyb. i oprac. I. Maciejewska. Wwa 1988; *Od Staffa do Wojaczka. Poezja polska 1939—1985. Antologia*. Wyb. B. Drozdowski, B. Urbankowski. T. 1. Łódź 1988, edycja zmien. Łódź 1991; *Polen in Exil. Eine Anthologie*. [Wyb.] K. Dybciak. Frankfurt a/Main 1988; *W blasku legendy. Kronika poetycka życia Józefa Piłsudskiego*. Oprac., noty i posł. K. A. Jeżewski. Paris 1988; *Wiersz twój przyjaciel*. Wyb. i wstęp G. Kamińska. Wwa 1988; *Wstań, Polsko moja! Poezje z lat 1914—1918*. Wwa 1988; *Jaki jest wiatr...* *Antologia*. Wyb. J. Kajtoch. Wwa 1989; *Od września do maja. Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku*. Wyb. i oprac. J. Furdak, B. Łada. Wwa 1989; *Poezja patriotyczna 1939—1945. Antologia*. Wyb. E. Wiekiera. Kr. 1989; *Choinkowe wierszyki*. Wwa 1994; *Poezja polska. Antologia Tysiąclecia*. T. 2. Red. A. Nawrocki. [B.m.] 2002; *Zagłębie poetów. Antologia*. Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współud. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

PRZEKŁADY

1. F. Dostojewski: *Gracz*. [Powieść]. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej 1926; Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Książka 1973; Wr.: Siedmioróg 1992;

Wwa: Dom Wydawn. Sz. Szymański 1992. Łącznie z: *Notatki z podziemia*. [Przeł. G. Karski]. Londyn: Puls 1992. Przedr. w tomach F. Dostojewskiego: *Dzieła*. Ser. 7. Wwa 1929; *Gracz. Opowiadania 1862—1869*. Tłum. ..., G. Karski, J. Tuwim. Wwa: PIW 1964. [Z *Pism*. Red. P. Hertz]; wyd. 2 Wwa: KiW 1973; *Dzieła wybrane*. Wyd. 1 w tej edycji. T. 1. Wwa: PIW 1984, wyd. 2 tamże 1987.

2. F. Dostojewski: *Pokrzywdzeni i poniżeni. Powieść w 3 tomach*. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej 1926; Wyd. nast.: pt. *Skrzywdzeni i poniżeni*. Wwa: Rój 1928; Wwa: PIW 1957. [Z *Pism*. Red. P. Hertz]; Przedr. w: F. Dostojewski: *Dzieła wybrane*. T. 2. Wyd. 1 w tej edycji. Wwa: PIW 1984; wyd. 2 tamże 1987.

3. S. Jesienin: *Pugaczow. Poemat dramatyczny*. Wwa: Skamander 1926. Wyst.: Wwa: Warszt. Teatralny przy Wyd. Szt. Reżyserskiej Państw. Inst. Szt. Teatr. 1936. Wyd. 2. Wwa: PIW 1958.

4. F. Dostojewski: *Białe noce*. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej 1927. Wyd. nast.: Wwa: KiW 1967. Przedr. w tomach F. Dostojewskiego: *Dzieła*. Ser. 7. Wwa 1929; *Białe noce i inne opowiadania 1848—1859*. Tłum. ..., G. Karski, J. Jędrzejewicz. Wwa: PIW 1963. [Z *Pism*. Red. P. Hertz]; *Białe noce. Opowiadania*. Wwa: KiW 1986, *Koliber* 97.

5. F. Dostojewski: *Krokodyl. Niezwykłe zdarzenie albo wypadek w Passazu, prawdziwa opowieść o tym, jak pewien pan został w Passazu połknięty przez krokodyla żywcem, cały, bez reszty, i co z tego wynikło*. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej 1927. Wyd. 2 Wwa: KiW 1973.

Przedr. w: F. Dostojewski: *Dzieła*. Ser. 7. Wwa 1929; *Gracz. Opowiadania 1862—1869*. Wwa 1964.

6. M. Gogol: *Przygody Czyczykowa albo Martwe dusze*. T. 1—2. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej 1927. Wyd. nast.: Wwa: Książka 1946; wyd. 2. Wwa: KiW 1949; pt. *Martwe dusze. Poemat*. Wstępem i objaśn. opatrzył A. Walicki. Wr.: Ossol. 1956, BN II, 101; wyd. 2 zm. oprac. B. Galster. Tamże 1998; Wstęp Z. Feddecki. Wwa: Czyt. 1957. [*Pisma wybrane*. Red. Z. Feddecki, t. 4]; wstęp M. Dąbrowska. Wwa: PIW 1962; wyd. 4. Wwa: Czyt. 1968; tamże 1971, 1985, 1987; Wwa: Wyd. TPPR „Współpraca” 1987; Wr.: Wyd. Dolnośl. 1993.

7. *Współczesna literatura rosyjska. Sejfulina — Iwanow — Kawierin — Brik — Pilniak*. Wwa: Bibl. Groszowa 1927.

8. L. Andrejew: *Opowieść o siedmiu powieszonych*. Wwa: Wyd. Bibl. Groszowej, 1928. Przedr. w: L. Andrejew: *Myśl*. Wyb. i wstęp K. Pomorska. Wwa 1959.

9. B. Pilniak: *Iwan Moskwa*. [Opowiadania]. Wwa: Alfa 1928. Wyd. nast. pt. *Arina i inne opowiadania*. Wwa: Czyt. 1957.

10. P. Romanow: *Bies*. [Opowiadania]. Wwa: Rój 1929.

11. Kłabund [A. Henschke]: *Car Piotr*. Przeł. I. Berman, ... Wwa: Rój 1930.

12. J. Kalinnikow: *Mnisi i kobiety*. Wwa: Alfa 1931. [Podp. Jan Mański. Na karcie tyt. błędnie: Kallinikow].

13. P. Romanow: *Trzy pary jedwabnych pończoch*. Powieść. Wwa: Rój 1931. Wyd. nast.: tamże 1932; T. 1—2 Wwa: Bibl. Groszowa 1932; Wwa: Wyd. Wspólcz. [1932]; Wwa: Rój 1933.

14. B. Pilniak: *Wołga wpada do Morza Kaspijskiego*. Powieść o piatiletce. Wwa: Alfa 1932. Wyd. nast.: Wwa: PIW 1958. [Podp. Jan Mański].

15. I. Erenburg: *10 HP. (Życie auta)*. Wwa: Rój 1933.

16. J. S. Nowikow-Priboj: *Cuszima*. T. 1—3. Wwa: Rój 1934. Wyd. nast.: Ks. 1—2. Wwa: PIW 1951; wyd. nowe tamże 1952; T. 1—2 Wwa: MON 1956; T. 1—2 tamże 1979.

17. L. Muchanow, M. Goldberg, S. Dikowski: *Czeluskin. Oparta na dokumentach opowieść o czeluskinowcach...* Wwa: Wyd. Minerva 1935.

18. B. Pilniak: *Sobowtóry*. Powieść. Wwa: Rój 1935. Wyd. nast.: wstęp S. Pollak. Wwa: PIW 1959.

19. A. Tolstoj: *Droga przez mękę*. [Powieść]. Cz. 1: *Siostry*. Cz. 2: *Rok osiemnasty*. Wwa: Wyd. J. Przeworskiego 1935. Wyd. nast.: Wwa: Czyt. 1946; tamże 1949.

Cz. 3: *Pochmurny ranek*. Przeł. ..., W. Rogowicz. Wwa: Czyt. 1949.

Wyd. łączne całości: Wwa: Czyt. 1952; wyd. 1 Wwa: PIW 1954; Wwa: Czyt. 1957, tamże: 1962, 1965, 1967, 1971, 1974, 1977; Wwa: KiW 1983, tamże 1984; Wwa: Wyd. TPPR „Współpraca” 1985.

20. K. Czukowski: *Bajki*. Wwa: Wyd. J. Przeworskiego 1936. Wyd. nast.: Jerozolima: Mi-nisterstwo Wyznań Religijnych i Ośw. Publ. 1945, *Szk. Bibl. na Wschodzie*, t. 90); Wwa: Czyt. 1947; tamże 1949; wyd. 2 Wwa: NK 1953; tamże: wyd. 3 1957; wyd. 4 1965; wyd. 5 1984; wyd. 6 tamże 1987; tłum. ..., I. Siki-rycki. Moskva-Raduga 1984.
21. *Flet zaczarowany*. Według tekstu W. Di-sneya napis. ... Wwa: Wyd. J. Przeworskiego 1936. Wyd. nast.: Łódź: WŁ 1987; Łódź: Bier-kowski and Rok Corp. 1991.
22. L. P. Grossman: *Śmierć poety. (Zapiski d'Archiaca)*. Wwa: Wyd. Europa 1938. Wyd. nast.: pt. *Śmierć poety*. Wwa: Wiedza 1946; wyd. 2 Wwa: KiW 1949.
23. W. Majakowski: *Kim chciałbym zostać*. [Wiersz]. Wwa: KiW 1949; Wyd. nast.: tamże 1951; Wwa: NK 1962; wyd. 4 tamże 1965; wyd. 5 tamże 1967; wyd. 6 tamże 1969; Przedr. w tomach W. Majakowskiego: *Wiersze dla dzieci*. Wwa 1956; *Poezje*. Wwa 1957.
24. A. Tolstoj: *Chleb. (Obrona Carycyna)*. [Powieść]. Wwa: Prasa Wojsk. 1949; Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1950; Wwa: MON 1952; wyd. 4 tamże 1953; wyd. 5 tamże 1954. Wyd. osob.: fragm. pt. *Obrona Carycyna. (Fragmen-ty powieści „Chleb”)*. Wyd. 2. Wwa: Prasa Wojsk. 1950.
25. K. Czukowski: *Limpopo*. Wwa: Czyt. 1950.
26. W. Majakowski: *Co to znaczy dobrze i co to znaczy źle*. [Wiersz]. Wwa: KiW 1950; Wyd. nast.: tamże 1951. Przedr. w tomach W. Maja-kowskiego: *Wiersze dla dzieci*. Wwa 1956; *Poezje*. Wwa 1957.
27. A. Korniejczuk: *Zagłada eskadry. Sztu-ka w 3 aktach*. Wyst.: Kat.: Teatr im. S. Wy-spiańskiego 1952.
28. W. Majakowski: *Wybór wierszy*. Wyb. i wstęp A. Sandauer. Wwa: NK 1953.
29. B. Brecht: *Wiersze wybrane*. Wyb. L. Pijanowski. Wwa: PIW 1954.
30. A. Korniejczuk: *Skrzydła. Sztuka w czte-rech aktach*. Wwa: PIW 1955.
31. J. Lisaszwilli: *Ich młode lata*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1955.
32. W. Łacis: *Ku nowemu brzegowi*. [Po-wieść]. Tłum. ..., W. Broniewska. Wwa: PIW 1955.
33. M. Szołochow: *Opowiadania znad Donu*. Wwa: Czyt. 1958.
34. *Moje przyjaźnie poetyckie*. [Przekł. wier-szy]. Wwa: PIW 1960. Wyd. nast.: wyd. 2 tam-że 1977.
35. S. Marszak: *U progu życia. Kartki wspo-mnień*. Wwa: PIW 1961.
36. M. Priszwin: *Łańcuch Kościeja*. Ks. 1—2. Wwa: Czyt. 1962.
37. K. Czukowski: *Telefon*. Moskva: Małysz 1984.

38. F. Dostojewski: *O miłości*. [Opowiadania]. Przeł. ..., M. Leśniewska, S. Pollak. Kr.: KAW 1988.

39. S. Jesienin: *Moja gwiazdo płoń*. Przekł. z ros. ..., J. Brzechwy i T. Nowaka. Wiersze wyb. M. Matyka. Kr.: Miniatura 1991.

Audycje radiowe i telewizyjne, inscenizacje teatralne: ..., *Komuna Paryska*. Adapt. B. Ostromecki. PR II, 28 IV 1967; toż: reż. J. Kierst. PR II, 16 III 1971; ..., *Dwa skrzydła*. Wyb., układ i reż. A. Brzozowski. Prem.: TVP I, 26 II 1967 (Studio 63), em.: 4 X 1970; 22 VII 1975; TVP 2, 4 XI 1978; ..., *Ballada o Placu Teatralnym*. PR II, 30 VIII 1968 (*Teatr Poezji*); ..., S. R. Stande, W. Wandurski: *Trzy salwy*. Oprac. K. Gałczyńska. Reż. H. Drygalski. TVP I, 1 V 1968 (*Estrada Lit.*); *Z ruin powstała*. [Wiersze ..., S. R. Dobrowolskiego, K. I. Gałczyńskiego, J. Tuwima, J. Przybosia, M. Jastruna, T. Kubiaka, M. Piechala, Z. Bieńkowskiego]. Reż. H. Drygalski. Scen. Z. Jerzyńska. Prem.: TVP 1970; *Troska i pieśń*. Scen. B. Drozdowski, J. Łomnicki. Real. J. Łomnicki. WFD 1971 [o ...]; ... TVP 2, 9 VI 1971; ..., *Wisła*. Scen. i reż. W. Siemion. Prem.: TVP 2, 30 IV 1972, em.: 1 V 1974; *Bagnet na broń*. Wiersze ..., T. Zelenaya, P. Borowego i L. Bartelskiego. Reż. L. Wojciechowski. TVP I, 2 IX 1973; ..., *Liryki*. Reż. M. Małysz. Wyk. I. Gogolewski. TVP I, 22 II 1975; ..., S. R. Stande: *Listy z daleka*. Reż. S. Brejdygant. TVP 2, 4 V 1975; *Dzień Poezji*. Scen. i real. J. Gębski. Wyd. specj. PKF 22 VII 1976; *Pisarz miesiąca*: ... PR IV, 30 IV 1976; *Spotkanie z pisarzem*: ... TVP I, 13 V 1976; *Poeta i jego świat*. ... PR IV, 6 IX 1977; em.: PR II, 1 V 1978; ... [Audycja dla szkół średnich]. TVP I, 17 III 1977; ...:

Komuna Paryska. Reż. J. Wiśniewska. TVP 2, 11 III 1977; *Mistrzowie pióra*: ... Oprac. W. Zychwicz. PR II, 19 VII 1978; *Pieśń o ziemi naszej*. [Widowisko poetycko-muz.] Scen. i reż. S. Mroczkowski. TVP I, 22 VII 1980; *Słownik literacki*: ... Oprac. A. Małachowski. PR II, 23 II 1981; *Najbliższa ojczyzna — ... i Płock w 85. rocznicę urodzin poety*. Oprac. M. de La-tour. PR II, 18 XII 1982; „*A w słowach jestem wszędzie*”. ... spotkanie ze Śląskiem. Scen. W. Głowacz. TVP 2, 3 XII 1983; *Zdrzutgotana ziemia*. (O Warszawie wyzwolonej wiersze poetów: ..., Cz. Miłosza, D. Samojłowa). Scen. i reż. W. Siemion. TVP I, 16 I 1985 (*Teatr Małych Form*); *Wiersze wybrane. Czyta autor* [nota na obwołucie: R. Matuszewski. Muza SX 2159, 1984]; *Słoneczne godziny. Wiersz ... w interpretacji autora*. Oprac. I. Smolka. PR I, 1 V 1986; *To ja — dąb. Wybór poezji*. Adapt. E. Skrzynecka. Reż. Z. Dąbrowski. PR III, 15 II 1987; *Moje życie podobne lustru. Wspomnienie o ...* Oprac. Z. Halota. TVP I, 7 II 1987; ... *Audycja dokumentalna*. Oprac. E. Skrzynecka. PR III, 15 IX 1988; *Syn niepodległej pieśni — ...* Oprac. S. Grabowski. TVP I, 30 IX 1988; *I ramię w ramię idę z moim narodem*. (O twórczości i życiu ...). Oprac. M. Druś. PR I, 1 V 1989; *To ja — dąb. Wieczór poezji*. Oprac. R. Ostrowska. Prem.: Gdań.: Teatr Wybrzeże 1962; *Prosimy o bis, Pani Hanko*. Wg tekstów aut.: B. Brecht, ..., Z. Gozdawa, R. M. Groński, J. Kleyny, Z. Korpolewski, J. Minkiewicz, W. Stępień, J. Tuwim, S. Wiechecki, G. Zapolska. Reż. A. M. Marczewski. Wwa: Teatr Syrena 1986 [50 lat pracy sekcji H. Bielińskiej]; *Spowiedź. Wybór listów i poezji pośw.* ... Scen. i reż. M. Bana-szyńska. Prem.: Płock: Teatr Dramat. im. J. Szaniawskiego. Scena Duża 1989.

OPRACOWANIA

SWPP I. — LPDok. — PP (F. Lichodziejewska). — LP (F. Lichodziejewska). — LP XX I (F. Lichodziejewska). — SBDPRR (T. Sierocki, A. Tarasiuk). — OLP VI 3 (R. Matuszewski). — WPPiBL (F. Lichodziejewska).

[Wyw.:] *O idei społecznej w poezji*. Rozm. S. Jodłowski. „Gł. Lit.” 1928, nr 12, przedr.: „Świat” 1962, nr 29; ... *jest z nami*. (*Spotkania po wojnie*). Rozm. Z. Petersowa. „Pobudka” 1945, nr 11; *Poeta wśród robotników*. (... *opowiada „Głowski Robotniczemu” o swej tułaczce do Wolnej Demokratycznej Ojczyzny*). Rozm. I. Tarłowska. „Gł. Rob.” 1945, nr 168; *Nowa poezja ... (Rozmowa z laureatem robotniczej nagrody literackiej)*. Rozm. S. Galas. „Kur. Pop.” 1946, nr 118; *Spotkanie z poetą*. Rozm. F. Bzama. „Ziemia Pom.” 1948, nr 342; *Zasłużona Wielkanoc*. Rozm. (ibis). „Wieczór” 1948, nr 86; *Wywiad ... z czytelnikami*. [oprac. (t.)]. „Ekran Tyg.” 9 V 1948; (Cin): ... *poeta odznaczony orderem Sztandaru Pracy pracuje nad poematem „General Walter Świerczewski”*. „Echo Kr.” 1949, nr 229; „Expr. Wiecz.” 1949, nr 234; ... *Spotkania przygodne*. Rozm. K. Koźniewski „Przekrój” 1950, nr 276; Rozm. H. Wielowieyska. „Radio i Świat” 1950, nr 2; Rozm. L. Woyciechowska. „Echo Kr.” 1950, nr 263; Rozm. A. W. Wysocki. „Echo Kr.” 1950, nr 28; *Plany pisarzy: ... „Odrodzenie”* 1950, nr 1; Rozm. B. Tomaszewski. „Przegl. Sport.” 1951, nr 2; „Expr. Wiecz.” 1951, nr 122; Rozm. ap. „Sztand. Mł.” 1955, nr 177; ... *U laureatów nagród państwowych*. Rozm. M. K. [M. Kosińska]. „Życie Warsz.” 1955, nr 180; *Dwie godziny z ...* Rozm. J. Bazarzewicz. „Nowa Wieś” [dod.] 1956, nr 19; *Podłuchane*. „Dz. Pol. i Dz. Żoł.” 1956, nr

174]. *Polscy autorzy na łamach pism niemieckich*. Rozm. S. T [S. Telega] [o wyw. udzielonym „Neues Deutschland”] „Ziemia i Morze” 1956, nr 4; *Rozmowa z towarzyszem ...* Rozm. G. Lasota. „Nowe Drogi” 1956, nr 5; (Ch). „Expr. Wiecz.” 1957, nr 296; R. Gądomski, „Tryb. Maz.” 1957, nr 237; (J. H.) [R. Gądomski], „7 Dni w Polsce” 1957, nr 34; A. Rowiński, „Gaz. Rob.” 1957, nr 302; A. Rowiński, „Gaz. Białost.” 1957, nr 300; „Gaz. Pozn.” 1957, nr 299; „Gł. Szczec.” 1957, nr 301; I. Scholl, „Gł. Pr.” 1957, nr 110; *Ciężar troski i pieśni*. Rozm. M. Warneńska. „Tryb. Ludu” 1957, nr 262; „Gaz. Kr.” 1957, nr 300; ... *Rozmowy z pisarzem*. Rozm. B. Drozdowski. „Życie Lit.” 1958, nr 19; H. Hubert, „Tryb. Lit.” 1958, nr 7; B. Lubosz, „Tryb. Rob.” 1958, nr 22; t.h.n. [T. H. Nowak], „Expr. Pozn.” 1958, nr 96; K. N. [K. Nowakowska], „Przyjaźń” 1958, nr 43; *O pracy przekładowej wielkiego poety*. Rozm. K. Nowakowska. „Przyjaźń” 1958, nr 22; J. Radomińska-Łazowska, „Kultura” 1958, nr 20; M. Ziemiński, „Gł. Pr.” 1958, nr 88; T. Jasiński, „Gaz. Ziel.-górs.” 1959, nr 134; R. Kar. [R. Karaś], „Sztand. Ludu” 1959, nr 299; Z. Polsakiewicz, „Gaz. Pom.” 1959; „IKP” 1959, nr 14; „Stolica” 1959, nr 9; J. Binder, „Dz. Łódz.” 1960, nr 306; S. Dymek, „Żoł. Pol.” 1960, nr 22; Ik. [L. Koszycarz], „Gł. Wybrz.” 1961, nr 77; M. M. Kozłowski, „Expr. Pozn.” 1961, nr 34; J. Leszin, A. Zaniewski, „Widzenia” 1961, nr 2; A. Łabanow, „Gaz. Bałt.” 1960, nr 84; (a) [A. Machowa], „Wiecz. Wybrz.” 1961, nr 76; L. Niekrasz, „IKP” 1960, nr 115; T. Płużański, „Gaz. Pozn.” 1961, nr 226; „Śl. Ludu” 1961, nr 224—225; M. Rojewska, „Żoł. Pol.” 1961, nr 21; M. Warneńska, „Przyjaźń” 1961, nr 4; (wys-rk) [A. Wysocka, R. Kościuszek], „Expr. Wiecz.” 1960, nr 101; K. Zbijew-

ska, „Dz. Pol.” 1962, nr 90; S. W. Balicki, „Tryb. Ludu” 1977, nr 34. [Wypow.:] *Raport polskich pisarzy proletariackich. Nad czym pracują, co piszą*. „Kult. Mas” [Moskwa] 1930, nr 6—7; *Dlaczego dla młodych?* „Życie Warsz.” 1947, nr 175; „Echo Kr.” 1950, nr 266 [dot. jubileuszu]; „Przekrój” 1951, nr 319; „Pokolenie” 1951, nr 20; „Rol. Pol.” 1951, nr 59; „Sztand. Mł.” 1951, nr 109; *Dlaczego podpiszę apel o Pakt Pokoju?* „Tryb. Ludu” 1951, nr 132; „Tryb. Ludu” 1951, nr 48 [nt. planów lit.]; „Życie Warsz.” 1952, nr 259 [głosowanie na listę Frontu Nar.]; *Stalin żyje w naszych sercach*. „Nowa Kult.” 1953, nr 11 [wspomnienie]; *Literaci o Warszawie*. „Stolica” 1955, nr 38; *My, Polacy, jesteście praprawnukami żołnierzy...* „Żoł. Pol.” 1955, nr 9; ... *z okazji numeru mazowieckiego*. „Orka” 1958, nr 4; *Z powrotem młody ...* „Walka Mł.” 1958, nr 7; *Kilka słów wspomnień. (Z tradycji robotniczego ruchu amatorskiego)*. „Teatr Lud.” 1958, nr 1—2; *W pracowniach: ...* „Nowa Kult.” 1959, nr 16; „Nowa Kult.” 1961, nr 2.

Ze złotej księgi bohaterów ... Podporucznik ... „Wiarus” 1920, z. 64; Bohun: *Historia ruchu harcerskiego w Płocku*. „Kur. Płoc.” 1921, nr 109; A. J. Borkiewicz: *Dzieje I-go Pułku Piechoty Legionów. 1918—1920*. Wwa 1928, s. 1049, 1086; W. Arcimowicz: *Poeta i kotleria*. „Słowo” 1931, nr 61; A. Słonimski: *Kronika tygodniowa*. „Wiad. Lit.” 1931, nr 38; I. Berman: ... *i Wittlin*. „Wiad. Lit.” 1934, nr 38 [rubryka *Korespondencja*]; A. Stawar: ... W: ...: *Lider*. Warše 1934; K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884—1934*. T. 3: *Ekspresjonizm i neorealizm*. Lw. 1936, s. 452—463; jam [M. Grydzewski]: *Dwa głosy, jeden ton*. „Wiad. Lit.” 1939, nr 20; *Dwie reakcje na jeden wiersz ...* „Wiad. Lit.” 1939,

nr 26; M. J. Wielopolska: *Silni, zwarczi, gotowi, ale i ... czujni. Rzecz o wczorajszych dywersantach*. Wwa 1939, s. 20—21; K. W. Zawodziński: *Poeta dziś aktualny*. „Wiad. Lit.” 1939, nr 23; przedr. w tegoż: *Wśród poetów*. Oprac. W. Achremowiczowa. Kr. 1964, s. 415—417; S. R. Dobrowolski: ... *poeta miłości i walki*. „Epoka” 1939, nr 19; *Nagroda ZZLP*. „Pion” 1939, nr 17; *Życie literackie — ... laureatem nagrody literackiej*. „Robotnik” [Wwa] 1939, nr 115; „Robotnik” [Radom] 1939, nr 94; *Obiad dla literatów*. „Znak” [Wwa] 1940, nr 10; J. Lechoń: *Kapitan ...* „Nowy Świat” [NY] 14 XII 1941, przedr.: „Wiad. Pol.” 1942, nr 6; *Dola poety*. „Wiad. Pol.” [Londyn] 1941, nr 39; *Tragedia ...* „Lewą Marsz” [Warszawa] 1942, nr 2, polemika: *Lewą marsz ku Moskwie*. „Prawda” [Warszawa] II 1943, M. S.: *W obronie ... oraz Wyjaśnienie*. „Prawda” III 1943; K. Wierzyński: *Poezja polska na emigracji. Poeta żołnierz*. „Wiad. Pol.” [Londyn] 1943, nr 4; J. Brzozza: *Poeci polscy w Katowicach*. „Tryb. Rob.” 1945, nr 302; (e): *Katowice goszczą poetów polskich*. „Jutro” 1945, nr 5; CRDK: ... *wśród robotników*. „Dz. Łódz.” 1945, nr 147; W. Giusti: *Poeti slavi: ... Wajdelota...* „La Nuova Europa” [Rzym] 1945, s. 39—49; G. Herling-Grudziński: *Powrót Cezarego Baryki*. W: Tegoż: *Żywi i umarli*. Rzym 1945, s. 39—49, wyd. nast. Lubl. 1990, 33—43; K.W.: ... *pozostał taki sam...* „Robotnik” 1945, nr 340; *Kronika kulturalna*. „Pobudka” 1945, nr 9 [o powrocie z Palestyny]; B. Król: ... *powrócił*. „Pol. Zbroj.” 1945, nr 264; h [Z. Hierowski]: *Witamy ...* „Odra” 1945, nr 10; mc: *Na powrót ...* „Walka Mł.” 1945, nr 37; J. Stępowski: *W oczekiwaniu przyjazdu ...* „Dz. Bałt.” 1945, nr 141; ... *powrócił*. „Dz. Pol.” 1945, nr 289; ... *wraca do kraju*. „Dz. Pol.”

- 1945, nr 203; „Pol. Zbroj.” 1945, nr 179; A. Włodek: ... *Proletariacki poeta-żołnierz*. „Świetl. Kr.” 1945, nr 9; A. Włodek: *Punkt wyjścia*. „Inaczej” 1945 [omów. twórcz.]; W. Bacewiczówna: *Poezja ... „Dziś i Jutro”* 1946, nr 21; L. M. B. [L. M. Bartelski]: *Poeta i żołnierz (... laureatem robotniczej Łodzi i m. st. Warszawy)*. „Pol. Zbroj.” 1946, nr 103; K. Beylin: ... *Poeta trudu roboczego*. „Związkowiec” 1946, nr 7; S. R. Dobrowolski: *Poeta walki*. (*Rzecz o ...*). „Pol. Zbroj.” 1946, nr 113; Fr. M.: *Laureaci*. „Odnova” 1946, nr 10; S. Galla: ... — *największy poeta nowej Polski*. „Wola Ludu” 1946, nr 102; P. Hertz: *Twórczość ... „Gł. Ludu”* 1946, nr 13 [dod. niedz.]; Z. Hierowski: ... — *wielki poeta*. „Gaz. Rob.” 1946, nr 262; (j.ch.): *Poeta wolności niepokornej i gniewnej*. (*Z okazji pobytu ... w Radomiu*). „Dz. Powsz.” 1946, nr 90; (j.s.): ... *poeta proletariatu*. „Walka Ludu” 1946, nr 18; J. Z.: *Prosty człowiek i — poezja*. „Expr. Il.” 1946, nr 102; Z. Kałużyński: ... *i poeci chłopscy*. (*W dniu święta robotniczego*). „Wieś” 1946, nr 18—19; T. Kuligowski: ... *poeta niepodległej pieśni*. „Gł. Naucz.” 1946, nr 9—10; R. Matyszewski: *U źródeł prostoty*. „Rzeczpospolita” 1946, nr 1; E. Misiulek: ...: „*Walka i pieśń*”. „Dz. Bałt.” 1946, nr 151; Z. Ościński: *Idea, artyzm, prostota i powszechność*. „Dz. Łódz.” 1946, nr 104; M. Piechal: *O poezji ... „Warszawa”* 1946, nr 5; (r): ... *laureatem nagrody literackiej miasta Warszawy*. „Gł. Ludu” 1946, nr 119; S. B.: *Poezja czynu i walki*. (*„Wiersze wybrane” ...*). „Pol. Zbroj.” 1946, nr 30; I. Słomczewska: *Notatki literackie*. „Bibliotekarz” 1946, nr 8—9 [nagrody lit. w 1946]; G. Timofiejew: *Poeta walczącego proletariatu*. „Pobudka” 1946, nr 16, przedr. pt. ... *poeta polskiego proletariatu*. „Robotnik” 1946, nr 109; K. Truchanowski: *Poeta walki i czynu*. „Gł. Rob.” 1946, nr 119; w. i.: *Nostalgia naszych poetów*. „Gaz. Lud.” 1946, nr 106; R. Werfel: ... *poeta walczącego proletariatu*. „Tryb. Dolnośl.” 1946, nr 69; H. Wielowieyska: *Poeta buntu społecznego*. „Dz. Pol.” 1946, nr 119; H. Wiel [H. Wielowieyska]: *Sekret masowego wzruszenia*. „Dz. Pol.” 1946, nr 36; Z. Wilczewski: *Powrót ... „Jedność Nar.”* 1946, nr 21; ... *w Szwajcarii*. „Echo Kr.” 1946, nr 176; A. Włodek: *O poezji społecznej*. „Świetl. Kr.” 1946, nr 9; W. Wolski: ... „Gł. Ludu” 1946, nr 130; J. Wyszołmirski: ... *na którego padło 28 860 głosów*. (*Kto jest najpopularniejszym człowiekiem Łodzi?*). „Dz. Łódz.” 1946, nr 62; W. Zech. [W. Zechenter]: ... *w Krakowie*. „Dz. Pol.” 1946, nr 11; A. Dzienisz: ... *piewca rewolucji społecznej i postępu*. „Ziemia Kuj.” 1947, nr 60; Z. Hierowski: *Poezje ... „Gaz. Rob.”* 1947, nr 219; A. J. Markiewicz: *Tęsknota i rzeczywistość*. (*Dwugłos poetycki o Warszawie*). „Ziemia Pom.” 1947, nr 259; J. Śpiewak: *Serce nienasycone*. „Gł. Rob.” 1947, nr 274; H. Vogler: *Pieśń i karabin*. „Odrodzenie” 1947, nr 9; P. Warna: *Poeta buntu i walki*. „Młodzi Idą” 1947, nr 9; K. Wroczyński: *Pieśń ... „Związkowiec”* 1947, nr 19; (Z.W.): *Skrzydła walki*. „Młodzi Idą” 1947, nr 34; E. Czekalski: *Poeta proletariatu polskiego*. „Tryb. Rob.” 1948, nr 25; A. Kowalkowski: *Poezja walki i braterstwa*. „Arkona” 1948, nr 10—12; Kpr. „Smuga”: ... „Dz. Lud.” 1948, nr 40; J. Lewański: ... „Tryb. Dolnośl.” 1948, nr 134; J. Piechocki: *Piewcy braterstwa broni i braterstwa proletariatu*. *Wykład A. Kowalkowskiego o ... i Szenwaldzie*. „Ziemia Pom.” 1948, nr 285; *Wiersze ... „Naprzód”* 1948, nr 323; M. Samozwaniec: „*Łódzkie czworaczki*”. „Naprzód” 1948, nr 187; Z. Wiktorczyk: *Poeta, którego wiersze mobilizują*.

„Naprzód” 1948, nr 337; A. Włodek: *150 wierszy o poezji*. „Dz. Lit.” 1948, nr 49; W. Woroszyński: *Liryka i polityka*. „Po Prostu” 1948, nr 8; [R. Wroczyński]: ...: *Poezja*. „Poezja w Świecie.” 1948; S. Czernik: *Sylwetka ... „Twórczość”* 1949, z. 1; Cz. Mojsiewicz: *Wiersze ... (Dzielimy się wrażeniami z lektury)*. „Pol. Zbroj.” 1949, nr 129; A. Włodek: *Poematy o Generale*. „Dz. Lit.” 1949, nr 18; T. Wojęński: *Literatura rewolucyjna międzywojennego dwudziestolecia*. „Wiedza i Życie” 1949, nr 8—9; W. Woroszyński: *Wiersze, które mobilizują*. „Gł. Szczec.” 1949, nr 22; L. Borkowicz.: *O ... w Berezie*. „Nowa Kult.” 1950, nr 28; M. Brandys: ... *to się należy*. „Ekspr. Wiecz.” 1950, nr 156; A. Braun: „*Moja pieśń mnie zdradzić nie może...*”. „Nowa Kult.” 1950, nr 28; A. Braun: *Poezja życia i czynu*. „Sztand. Mł.” 1950, nr 125; S. R. Dobrowolski: ... *poeta rewolucyjnej Polski*. „Tryb. Woln.” 1950, nr 39; S. R. Dobrowolski: *Poeta walki i pracy*. „Twórczość” 1950, nr 10; (Gem): *Poeta walki rewolucyjnej*. „Życie Warsz.” 1950, nr 263; Z. Greń, „Dz. Lit.” 1950, nr 39; J. M. Hłond: *Poeta bliski ludowi*. „Wieś” 1950, nr 32; R. Kapuściński, „Sztand. Mł.” 1950, nr 80; R. Karst: *O twórczości ...*. „Gł. Szczec.” 1950, nr 259, nr 261; L. Kruczkowski, „Echo Kr.” 1950, nr 260 [z okazji 25-lecia pracy]; A. Lam, A. Wasilewski, „Po Prostu” 1950, nr 26; (Las.) [J. Lasota]: ... *na miejskiej i powiatowej konferencji Obrońców Pokoju w Koszalinie*. „Kur. Szczec.” 1950, nr 232; M. Markowski, „Rzeczpospolita” 1950, nr 208; R. Matuszewski: *Pieśń żołnierza i płacz wygnańca*. W: *Materiały do nauczania literatury polskiej. Wybór artykułów krytycznoliterackich*. T. 1—2. Wyb. dok. K. Budzyk, J. Z. Jakubowski. Wwa 1950; R. Matuszewski: *Poeta walki o so-*

cializm. „Grom. Rol.” 1950, nr 263; R. Matuszewski: *Poezja ...*. „Radio i Świat” 1950, nr 12; R. Matuszewski: ... *laureat nagrody państwowej*. „Tydz. Lit.” 1950, nr 32; R. Matuszewski: *25 lat poezji ... „Twórczość”* 1950, nr 11; Z. Mitzner: *Jubileusz ... „Rzeczpospolita”* 1950, nr 258; L. Pokora: ... *na wsi*. „Wieś” 1950, nr 40; A. Olcha: ... *na wsi*. „Wieś” 1950, nr 41; S. Podhorska-Okolów, „Kur. Codz.” 1950, nr 212; M. Poznański: ... *i Warszawa*. „Stolica” 1950, nr 39; J. Putrament: *25-lecie twórczości poety — rewolucjonisty*. „Wieś” 1950, nr 40; J. Putrament: ... *poeta polskiej rewolucji*. „Tryb. Ludu” 1950, nr 261; Z. Słowik: ... *i my*. „Nowa Kult.” 1950, nr 28; A. Ślucki: *Na poezji ... uczy się młody robotnik i młody poeta*. „Pokolenie” 1950, nr 41; Z. Solarzowa: ... *i Gać*. „Wieś” 1950, nr 41; S. Strumph-Wojtkiewicz: *Gawędy o ... „Rzeczpospolita”* 1950, nr 270; J. Trojanowski: *Czytelnicy piszą o ... „Sztand. Mł.”* 1950, nr 131; H. Vogler: *Poeta walki i zwycięstwa*. „Przekrój” 1950, nr 286; ... *poeta walczącego proletariatu*. „Tryb. Tyg.” 1950, nr 18; A. Włodek, „Dz. Lit.” 1950, nr 33; W. Woroszyński: *Droga rewolucyjnego poety*. „Nowa Kult.” 1950, nr 27; S. Wygodzki: *Napisz ... że się czuję młodym...*. „Dz. Pol.” 1950, nr 265; *Obchód 25-lecia twórczości ... „Dz. Zach.”* 1950, nr 265; „Kur. Szczec.” 1950, nr 265; „Rzeczpospolita” 1950, nr 263; H. Zatorska: *Słowo prawdziwe*. „Żoł. Pol.” 1950, nr 32; H. Zatorska, „Żoł. Woln.” 1950, nr 65; W. Maciąg: *Poezja polska 1950*. „Życie Lit.” 1951, nr 5; R. Matuszewski: *25 lat poezji ... „Twórczość”* 1950, nr 11, przedr. w tegoż: *Literatura na przełomie*. Wwa 1951, s. 5—65; H. Żbikówna: *Bohater naszych książek*. „Wieś” 1951, nr 19; ... *w Czechosłowacji*. „Nowa Kult.” 1952, nr 9; „Przekrój” 1952,

- nr 360 [o wyjeździe do Pragi]; „Dz. Zach.” 1952, nr 46 [o wieczorze w Pradze]; „Kur. Szczec.” 1952, nr 196; „Nowa Kult.” 1952, nr 35 [o spotkaniu w Koszalinie]; „Nowa Kult.” 1952, nr 21; *Leon Kruczkowski i ... spotkali się ze społeczeństwem Koszalina*. „Kur. Szczec.” 1952, nr 196; F. Koj: *Górnik o wieczorze autorskim ...* „Nowa Kult.” 1953, nr 25; J. Lau: *Poeta polskiej klasy robotniczej*. „Gł. Pr.” 1953, nr 252; F. Lichodziejewska: *Poezja ...* „Polonistyka” 1953, nr 4; T. Lutogńiewicz: ... *pisze poemat o Wiśle*. „Sprawy i Ludzie” 1953, nr 21; J. Trznadel: ... *i inni poeci w przekładach na języki obce*. „Nowa Kult.” 1953, nr 31; J. Trznadel: ... — *poeta ludowy*. „Wieś” 1953, nr 5, nr 6; F. Wolf: *Der Volksdichter Polens*. „Heute und Morgen” 1953, nr 15—19; F. Lichodziejewska: *Z pracowni poetyckiej ...* „Pam. Lit.” 1954, nr 4; R. Matuszewski: *Poezja ... w latach 1939—1954*. „Pam. Lit.” 1954, nr 4; J. Trznadel: „*Nadzieja*” ... W: *Szkice o literaturze współczesnej*. Red. R. Matuszewski. Wwa 1954, s. 191—205; A. Sandauer: *Od romantyzmu do poezji proletariackiej*. „Przegl. Kult.” 1954, nr 29, przedr. w tegoż: *Poeci trzech pokoleń*. Wwa 1955, s. 165—183; wyd. 2 Wwa 1952, wyd. 3 Wwa 1966; L. Bartelski: *Chwila w Sandomierzu*. „Świat” 1955, nr 20; Z. Folejewski: *A Proletarian Prometheus Bound*. (...). [W: Tegoż:] *Studies in modern Slavic poetry*. Uppsala 1955; H. Hermanowicz: *Z ... od Baraniej Góry do Gdańska*. „Turysta” 1955, nr 11; R. Matuszewski: *O poezji ...* Wwa 1955, *Studia nad Polską Literaturą Współczesną*; B. Olszewska: ... — *budowniczy Polski Ludowej*. „Gł. Ol.” 1955, nr 226; „Gaz. Pom.” 1955, nr 187; M. Reszczyński: *U ...* „Tryb. Rob.” 1955, nr 126; T. Stanisław: *Wrzesień 1939 w literaturze*. „Now. Tyg.” 1955, nr 33; M. Żywow: ... *poeta polskiej rewolucji*. W: *Współczesna literatura polska*. Tłum. J. Tumasówna, Z. Szejnmanowa. Kawnas 1955; ... *Sylwetki pisarzy*. „Nowe Książ.” 1955, nr 17; „Życie Lit.” 1954, nr 45; A. Ż.: ... „*Ludové čítanie*” 1956, nr 16; J. Łobodowski: „*Odwilż*” i *samokrytyka*. „Syrena” 1956, nr 28—29; A. Międzyrzecki: ... „*Polska*” 1956, nr 3; A. Rudnicki: *Akademia — czyli każdy ma swój Wołomin*. W: Tegoż: *Niebieskie kartki. Ślepe lustro tych lat. Szkice*. Kr. 1956; B. S [B. Sowińska]: *W kawiarni literatów*. „Stolica” 1956, nr 29; L. M. Bartelski, „*Życie Warsz.*” 1957, nr 298; A. Czermiński, „*Gł. Tyg.*” 1957, nr 49; A. Czermiński, „*Dziwiąta Fala*” 1957, nr 48; A. Czermiński: *Syn niepodległej pieśni*. „Tryb. Rob.” 1957, nr 303; S. R. Dobrowolski, „*Żoł. Pol.*” 1957, nr 31; K. [K. Koźniewski], „*Polityka*” 1957, nr 43—44; J. Lau, „*Dz. Lud.*” 1957, nr 278; M. B. Lepecki, „*Kultura*” 1957, nr 5; F. Lichodziejewska: ... *a lewicowa prasa dwudziestolecia*. „Nowa Kult.” 1957, nr 50; W. Mach: *Indyjska wiosna*. „Nowa Kult.” 1957, nr 29; M. A. Styks [J. Maśliński]: ..., *Kruczkowski*, ... „*Życie Lit.*” 1957, nr 30; M. A. Styks [J. Maśliński]: 60 — ... „*Życie Lit.*” 1957, nr 51—52; M. Dulęba [W. Mężnicki], „*Dz. Bałt.*” 1957, nr 308—309; H. Michalski, „*Tryb. Lit.*” 1957, nr 6; M. Pankowski: *Od sloganu do brzozy*. „*Kultura*” 1957, nr 3; J. Piórkowski: *Życie i sumienie*. „Nowa Kult.” 1957, nr 50; W. Sadkowski, „*Żoł. Woln.*” 1957, nr 298; S. Stanuch, „*Dz. Pol.*” 1957, nr 305; S. Stanuch: *Z kraju milczenia*. „*Zebra*” 1957, nr 4; Z. Wróblewska: *Poeta walki*. „*Ziel. Sztand.*” 1957, nr 100; „*Gaz. Kuj.*” 1957, nr 298; „*Gaz. Ziel.-górs.*” 1957, nr 300; „*Tryb. Maz.*” 1957, nr 299; „*Tryb. Opol.*” 1957, nr 300; F. Lichodziejewska: ... „*Encykl. Współcz.*” 1958, nr 2; ... „*Tryb. Rob.*”

1958, nr 109; S. R. Dobrowolski: *Mazowiecki i warszawski*. „Stolica” 1958, nr 7; M. Druś, „Gl. Pr.” 1958, nr 300 [wspomn. o ... w Płocku]; R. L. [R. Liskowacki]: ... w Szczecinie. „Gl. Szczec.” 1958, nr 75; (r.m.): *Młodość ...* „Argumenty” 1958, nr 1; *Serdeczny artykuł o ...* „Nowa Kult.” 1958, nr 6; Z. Sieradzka: ... *przypomina o Teatrze Robotniczym*. „Gl. Pr.” 1958, nr 143; A. Ślucki, „Gl. Wybrz.” 1958, nr 303; A. Ślucki, „Orka” 1958, nr 1; A. Ślucki, „Gaz. Ziel.-górs.” 1958, nr 242; „Sprawy i Ludzie” 1958, nr 44; „Tryb. Opol.” 1958, nr 248; „Not. Ploc.” 1958, nr 8 [... członkiem honorowym Tow. Nauk. Płock.]; „Przegl. Kult.” 1958, nr 1; „Tryb. Lit.” 1958, nr 13 [o chińskim przekł.]; „Dz. Lud.” 1958, nr 301; „Sztand. Ludu” 1958, nr 300; „Tryb. Maz.” 1958, nr 302; *Węgrzy o poezji polskiej*. „Wiadomości” [Londyn] 1958, nr 27; G. Timofiejew: *Wielkie piece Magnitogorska*. W: Tegoż: *Miłość nie zna zmęczenia*. Łódź 1959, s. 156—165; „Tyg. Pol.” [Paryż] 1959, nr 45 [o pobycie w Paryżu]; *Kto jest kto? (125 warszawianek i warszawiaków)*. W: *Warszawski Kalendarz Ilustrowany na rok 1960*. Wwa 1960; *Spotkanie poetów polskich i radzieckich*. „Nowa Kult.” 1960, nr 32, nr 35; „Świat” 1960, nr 31; „Tryb. Ludu” 1960, nr 208; „Tryb. Ludu” 1960, nr 218; M. Martula, „Expr. Wiecz.” 1960, nr 175—176; ... *wśród pisarzy bułgarskich*. „Tryb. Ludu” 1960, nr 269; (mw) [M. Warneńska], „Tryb. Ludu” 1960, nr 26; (M. W.) [M. Warneńska], „Tryb. Ludu” 1960, nr 335; J. Afanasjew: *O przyjęcie do PAN obywateli: ..., Słonimskiego i Przybosia*. „Współczesność” 1961, nr 6; R. Matuszewski: *O ... — trochę inaczej. (Rewizja dwudziestolecia)*. „Nowa Kult.” 1961, nr 51, przedr. w tegoż: *Doświadczenia i mity*. Wwa 1964, s. 284—290; W. S. [W. Sadkowski]: ... *Pisarze współcześni*.

„Nowe Książ.” 1961, nr 9; M. Warneńska: *W cieniu „Katarzyny”*. Kat. 1961, s. 106—110; (Ż): ... w Klimontowie. „Tryb. Rob.” 1961, nr 124; L. M. Bartelski: *Żołnierz i poeta*. „Nowa Kult.” 1962, nr 8; A. Braun: *Człowiek*. „Nowa Kult.” 1962, nr 8; J. Brodzki: ... *i grudniowy dzień 1949 roku*. „Polityka” 1962, nr 21; M. Broniewska-Pijanowska: *O spuściznę ...* „Życie Lit.” 1962, nr 23; T. Bujnicki: *Wiersze ...* „Życie Lit.” 1962, nr 13; S. R. Dobrowolski: *Szkic do portretu*. „Nowa Kult.” 1962, nr 8; B. Drozdowski: *LXIV-lecie. „Współczesność”* 1962, nr 1; W. Gralewski, „Kamena” 1962, nr 4; W. Iwanow: *Spotkanie z ...* „Życie Warsz.” 1962, nr 61; J. Z. Jakubowski: *Poeta ojczyzny*. „Polonistyka” 1962, nr 2; K. A. Jaworski, „Kamena” 1962, nr 5; A. Kamieńska: *Kształt jego pieśni*. „Stolica” 1962, nr 8; R. Karaś: *Lubelskie spotkania z ...* „Kur. Lubel.” 1962, nr 41; S. Kostanecki: ... *i Płock*. Płock 1962, wyd. nast.: tamże 1968, 1972, 1978; toż „Not. Ploc.” 1962, nr 1; W. Kubar: ... *w więzieniach*. „Polityka” 1962, nr 13; A. Stern: [nota o zgonie]. „Europe” 1962, nr 399—400; R. Kuliński: *Na przekór krzywdzie*. „Polityka” 1962, nr 21; „Stolica” 1962, nr 8; Z. Kwiecińska: *Trzy wieczory ...* „Tryb. Ludu” 1962, nr 46; F. Lichodziejewska: *Moje życie i moje sumienie*. *Rzecz o ...* „Współczesność” 1962, nr 9; J. Łobodowski, S. Baliński, J. Rostrowski: *Trójgłos o ...* „Dz. Pol. i Dz. Żoł.” [Londyn] 1962, nr 98; M. Łucki: *Porta i Jego tłumacz*. „Tryb. Ludu” 1962, nr 48; M. Łucki: *Radzieccy poeci o ...* „Tryb. Ludu” 1962, nr 43; R. Matuszewski, „Polish Perspectives” 1962, nr 5; R. Matuszewski: ... „Tyg. Kult.” 1962, nr 46; Londyńczyk [J. Mieroszewski], „Kultura” [Paryż] 1962, nr 4; A. Międzyrzeczeki: [b.t.]. „Stolica” 1962, nr 8; J. N. Miller:

- Kartka z dziejów „jednolitego frontu” w literaturze polskiej.* „Życie Lit.” 1962, nr 29; Cz. Miłosz: *O ...* „Kultura” [Paryż] 1962, nr 4; L. H. Morstin: *Spotkanie z ...* „Tryb. Ludu” 1962, nr 57; S. Ordega-Różnicki: „Tryb. Opol.” 1962, nr 41; B. Ostromięcki: „Radio i Telewizja” 1962, nr 10 [o współpr. z PRJ]; J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia.* Kat. 1962, s. 199—202, wyd. 2 zm. i uzup. tamże 1971, s. 271—274; J. Prutkowski: *Wielki sportowiec.* „Dz. Bałt.” 1962, nr 42; J. Przyboś: *Pieśń.* „Nowa Kult.” 1962, nr 8; J. Putrament: „Tryb. Ludu” 1962, nr 45; A. Slucki: *Młodość ...* „Przegl. Kult.” 1962, nr 29; A. Slucki: ... (z notatnika poetyckiego). „Współczesność” 1962, nr 5; A. Stern: *Przyjaźnie poetyckie ...* „Przyjaźni” 1962, nr 11; A. Stern: *Głos poety.* „Nowa Kult.” 1962, nr 8, przedr. pt. ... *Głos poety w tegoż: Legendy naszych dni.* Kr. 1969, s. 33—39; O. Terlecki: ... w *Szachrisjabs.* „Życie Lit.” 1962, nr 12; M. Warneńska: *Skrzydła do lotu.* „Stolica” 1962, nr 8 [o twórcz. na łamach „Młodzi Idą”]; W. Weintraub: *O ... na emigracji.* [Wstęp]. W: ...: *Wiersze.* Paryż 1962, s. 9—19; S. Wygodzki: „Tryb. Rob.” 1962, nr 41; *Ostatnia droga poety.* „Stolica” 1962, nr 8; „Teatr” 1962, nr 6; V. A. Chorev: ... i *sovetskaja kultura.* „Lit. Slavjanskich Narodov” 1963, nr 8; T. Flisiuk: *Karty przyjaźni.* „Poglady” 1963, nr 14 [o kontaktach z Z. Chmielewskim]; J. Z. Jakubowski: *Tradycja i nowatorstwo. (O poezji ...).* „Przegl. Hum.” 1963, nr 5; (JZJ) [J. Z. Jakubowski]: *O podjęcie badań nad twórczością ...* „Przegl. Hum.” 1963, nr 1; W. Gralewski: *Ogniste koła.* Lubl. 1963; T. Januszewski: *Biblioteka poety.* „Tyg. Kult.” 1963, nr 52; R. Kuliński: „Róża” ... „Nowa Kult.” 1963, nr 6; W. Ogniew: ... „Lit. Radz.” 1963, nr 11; R. Ostrowka: „Gł. Wybrz.” 1963, nr 88; J. Ozga-Michalski: *Ostatni wieczór z ...* „Tyg. Kult.” 1963, nr 11; W. Rustecki: „Widnokrąg” 1963, nr 7; J. Sałajczyk: *W. Majakowski i ...* „Jęz. Ros.” 1963, nr 2; M. Warneńska: *Dom poety.* „Tryb. Ludu” 1963, nr 41; W. Woroszyński: ... „Zwierciadło” 1963, nr 7; A. Bańkowska: *W domu ...* „Stolica” 1964, nr 6; J. Broniewska: *Dziesięć serc czerwonych.* [Wspomnienia]. Wwa 1964; ... — *Gałczyński — Tuwim.* „Życie Lit.” 1964, nr 2; M. Giergielewicz: *Twórczość poetycka ...* W: *Literatura polska na obczyźnie 1940—1960.* Red. T. Terlecki. T. 1. Londyn 1964, s. 108—109; L. Kędzior: ... — *przyjaciół Zagłębiaków. W rocznicę śmierci poety.* „Wiad. Zagł.” 1964, nr 8; G. Lasota: *Balada o Placu Teatralnym.* „Kultura” 1964, nr 6; F. Lichodziejewska: *O ... 1897—1962. Poradnik bibliograficzny.* Wwa 1964; R. Matuszewski w: *Progr. Teatru im. S. Jaracza.* Ol. 1964; W. Rustecki: „Gł. Koszał.” 1964, nr 34; „Gł. Wybrz.” 1964, nr 33; „Kult. i Życie” 1964, nr 6; „Now. Rzesz.” 1964, nr 33; Z. Siatkowski: *O mechanice poezji rewolucyjnej: casus ...* „Pam. Lit.” 1964, z 3—4; ... Oprac. i przedm. G. Lasota. Wwa 1964; L. M. Bartelski: *Męstwo i kliwość. Wspomnienia o ...* „Życie Lit.” 1965, nr 30; T. Bujnicki: ... W: *Autorzy naszych lektur. Szkice o pisarzach współczesnych.* Red. W. Maciąg. Wr. 1965, s. 57—74; V. A. Chorev: ... (1897—1962). *Očerkiżizni i tvorčestva.* Moskva 1965; *Inedita ...* „Kultura” 1965, nr 10; A. Lemański: ... *na zamku w Kwidzynie.* „Gł. Wybrz.” 1965, nr 91; F. Lichodziejewska: *O rękopisach ...* [s. 446—464]; Z. Siatkowski: *To samo nad Wisłą* [s. 465—481]. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku. Księga zbiorowa.* Kom. red. S. Żółkiewski, H. Wolpe, H. Markiewicz. T. 2: *Literatura międzywojenna.* Red. A. Brodzka,

- Z. Żabicki. Wwa 1965; M. Welna, „Kamena” 1965, nr 6; K. Wyka: „Hawrań” i „Murań” (nad poezją ...). „Życie Lit.” 1965, nr 20, przedr. w: *Liryka polska. Interpretacje*. Wyd. 2. Red. J. Prokop, J. Sławiński. Kr. 1971, wyd. 3 Gdań. 2001, s. 357—373; S. Czernik: *O ...* W: Tegoż: *Z podglebia*. Wwa 1966; Z. Siatkowski: ... „Bagnet na broń”. W: *Liryka polska. Interpretacje*. Red. J. Prokop, J. Sławiński. Kr. 1966, s. 311—322, wyd. 2 tamże 1971, wyd. 3 Gdań. 2001, s. 374—386; L. Gołębiewska: ... i jego miasto rodzinne. W: *Dziesięć wieków Płocka. Wybrane tematy w pytaniach i odpowiedziach*. Płock 1966, s. 106—111; J. Z. Jakubowski: *Przypominam ... „Poezja”* 1966, nr 3; ... Wstęp, wyb. materiałów i przyp. F. Lichodziejewska. Wwa 1966, *Bibl. „Polonistyki”*; J. B. Ożóg: *Wieczór autorski ... „Dz. Pol.”* 1966, nr 108; (I. S.) [I. Solińska], „Dz. Łódzki” 1966, nr 38; M. Warneńska: *Skrzydła do lotu*. W: Tejże: *Mazowieckie ścieżki pisarzy*. Wwa 1966, s. 360—383; L. M. Bartelski: *Męstwo i tkliwość*. W: Tegoż: *W kręgu bliskich. Szkice do portretów*. Kr. 1967, s. 53—63; J. Z. Jakubowski: *Poezja rewolucji*. W: ...: *Poezja wybrane*. Wwa 1967, s. 5—18; J. Broniewska: *Maje i listopady*. Wwa 1967; K. Chruściński: *Poezja nie tylko rewolucyjna*. „Gł. Wybrz.” 1967, nr 34; S. R. Dobrowolski: *O ... „Życie Warsz.”* 1967, nr 35; A. Drawicz, „Sztand. Mł.” 1967, nr 300; B. Drozdowski: ... W: Tegoż: *Epoka i reszta*. Wwa 1967; S. Grochowiak: *Przypominam go sobie...* „Kultura” 1967, nr 7; M. Grześczak: *Poezja żywiołu społecznego*. „Współczesność” 1967, nr 4; A. Hamerliński: *Poezja rewolucji*. „Ziel. Sztand.” 1967, nr 59; H. Karwacka: *O sporze Wandurskiego z ... „Odgłosy”* 1967, nr 20; H. Karwacka: *Wandurski i ... „Odgłosy”* 1967, nr 18; S. Kostanecki: *W piątą rocznicę śmierci ... „Not. Płoc.”* 1967, nr 1; Z. Kwiecińska, „Tryb. Ludu” 1967, nr 41; F. Lichodziejewska: *Historia trzech wierszy ... „Pam. Lit.”* 1967, nr 3; W. Rustecki: ... „Gaz. Kr.” 1967, nr 300; W. Rustecki: ... (*W piątą rocznicę śmierci*). „Gaz. Białost.” 1967, nr 35; „Kult. i Życie” 1967, nr 6; W. S. [W. Sadkowski]: ... (*W 70 rocznicę urodzin*). „Tryb. Ludu” 1967, nr 349; R. Sulima: *Pieśń ludowa w poezji ... „Tyg. Kult.”* 1967, nr 15, zob.: *Poezja ... wobec tradycji ludowej*. W: Tegoż: *Folklor i literatura. Szkice o kulturze i literaturze współczesnej*. Wwa 1976, s. 29—59 [wyd. 2 uzupeł. i popr. tamże 1985, s. 86—116]; J. Śpiewak: *Listy do Polikarpa*. „Wiatrak” 1967, nr 13; ... *W piątą rocznicę śmierci. Praca zbiorowa*. Wwa 1967; S. Wygodzki: *Nasz poeta*. „Gł. Pr.” 1967, nr 35; *Listy Boya i monografia bibliograficzna ... „Kultura”* 1967, nr 49; „Życie Warsz.” 1967, nr 272; W. Bielajew: ... i Świetłow. „Współczesność” 1968, nr 23; T. Bujnicki: *Między ideologią a poetyką. (Obraz rewolucji w „Poezji proletariackiej”)*. „Mies. Lit.” 1968, nr 5; H. Duninówna: *Ludzie i rzeczy. Wspomnienia*. Łódź 1968; Cz. Kałużny: *Studio ... „Dz. Bałt.”* 1968, nr 292; R. Kuliński: *Bracia w czarnych czamarach. (Z tradycji rodzinnych ...)*. „Współczesność” 1968, nr 24; R. Kuliński: ... *teatr ogromny, czyli ostatni z Konradów*. „Poezja” 1968, nr 7; F. Lichodziejewska: *Twórczość ... (Monografia bibliograficzna)*. „Biul. Polonist.” 1968, nr 32; W. Michalski: ... *na Lubelszczyźnie*. „Kamena” 1968, nr 12; E. Rechtsiegel: *Die poetische Funktion der Wortverbindungen in der Sprache ...* Berlin 1968; B. Ślucki: *O ... „Lit. Radz.”* 1968, nr 11; B. Tylicka: *Płock — miasto poety*. „Świat Mł.” 1969, nr 38; J. Zacharska: *Liryka osobista ... „Poezja”* 1968, nr 5; T.

- Bujnicki: *Romantyczna pieśń ...* „Życie Lit.” 1969, nr 18; T. Bujnicki: *Trzy poetyki rewolucyjne. (Jasieński, ..., Szenwald).* W: *Literatura polska wobec idei rewolucyjnych XX wieku.* Red. J. Olędzki. Wwa 1969, s. 72—89; S. Ordęga-Różnicki: *Z ... po Opolszczyźnie.* „Kal. Opol.” 1969, s. 232—235; W. Parniewski: ... i W. Majakowski. W: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Ser. 1: Nauki Humanistyczno-Społeczne.* Z. 64. Łódź 1969, s. 53—67; M. Piechal: *Odszedł poeta.* W: Tegoż: *Pelagia, uczennica diabła czyli Sedno rzeczy.* Łódź 1969, s. 141—145; A. Sandauer: *Dwaj poeci masowi. Od romantyzmu do poezji proletariackiej.* W: Tegoż: *Liryka i logika. Wybór pism krytycznych.* Wwa 1969, s. 297—316; J. Witani: *Przymierze z tradycją. (O programie poetyckim ...).* „Poezja” 1969, nr 5; J. Zaręba: *Najjaśniejsza chwała czyli o ... — inaczej.* „Radar” 1969, nr 1; T. Bujnicki: *Poezja ...* Kr. 1970, *Nauka dla Wszystkich* 107; A. Chruszczyński: *Życie się sprawdza. (O poezji ...).* „Tyg. Kult.” 1970, nr 43; Cz. Kałużny, „Widnokrąg” 1970, nr 49 [o Robotniczym Studiu Teatralnym]; S. K. [S. Kocik]: *Un très grand poète que la France n'a pas encore découvert: ...* „Tyg. Pol.” [Paryż], 1970, nr 5; L. Motyka, „Barwy” 1970, nr 5; S. Pollak: *Kształt poetyckich przyjaciół.* „Poezja” 1970, nr 10; J. Wegner: *O ... w Nieborowie.* W: *Nieborów 1945—1970. Księga pamiątkowa.* Wwa 1970, s. 124—128; T. Bujnicki: ... i tradycja literacka. „Ruch Lit.” 1971, nr 2; B. Drozdowski: *Poeta arcy-polski.* „Panorama Półn.” 1971, nr 21; J. Falkowski: *O ... (Z teki pośmiertnej).* „Orientacja” 1971, [nr 12]; J. Iwaszkiewicz: ... W: Tegoż: *Ludzie i książki.* Wwa 1971, s. 156—157; J. Z. Jakubowski: *Tradycja i nowatorstwo. (O poezji ...).* W: *O literaturze polskiej. Materiały.* Wyb. i oprac. A. Z. Makowiecki. Wwa 1971, s. 392—405; L. Kruczkowski: ... W: Tegoż: *Literatura i publicystyka.* T. 2. Wyb. tekstów Z. Macużanka. Wwa 1971, s. 274—278; F. Lichodziejewska: *Bunt wybłyskujący z wiersza.* „Odra” 1971, nr 3; J. B. Ożóg: *Wieczór autorski ...* W: Tegoż: *Na mojej drodze. Wspomnienia.* Kr. 1971, s. 142—148; M. Tatała: *Słowacki w służbie rewolucji i ojczyzny.* W: *Rocznik Komisji Historycznoliterackiej.* T. 9. 1971, s. 45—73 [recep-cja twórczości Słowackiego w poezji ...]; (jz) [J. Zieliński]: *Poeta zapalonych lontów.* „Zagłębie” 1971, nr 10; M. Baranowska: „*Pieśń ujdzie cało*”. „Literatura” 1972, nr 41; ... *dzisiaj.* [Wypow. T. Bujnicki i in.]. „Poezja” 1972, nr 5; T. Bujnicki: *Liryka polityczna ...* „Kwart. Naucz. Opol.” 1972, nr 3—4; T. Bujnicki: ... Wwa 1972, *Portrety Współczesnych Pisarzy*, wyd. 2 tamże 1973; A. Czermiński, „Gaz. Białost.” 1972, nr 28; „Gaz. Kr.” 1972, nr 24; „Tryb. Rob.” 1972, nr 24; B. Czeszko: *Czy długo, czy szczęśliwie?* „Kultura” 1972, nr 8; S. R. Dobrowolski. „Not. Płoc.” 1972, nr 3; A. Drawicz: „*Kształtowanie tego, co nazywa się dziś: ... (Z radzieckiej perspektywy).*” „Poezja” 1972, nr 5; B. Drozdowski, „Tryb. Ludu” 1972, nr 40; B. Drozdowski: *Metafora w poezji ...* „Mies. Lit.” 1972, nr 5; Z. Dublewicz: *Zimowe spotkanie.* „Sztand. Ludu” 1972, nr 305; S. Fornal: „*Była jesienna Kielecczyzna...*” „Przemiany” [Kiel.] 1972, nr 2; J. Godlewska, „Tryb. Maz.” 1972, nr 36; J. Godlewska: *Stąd wziął skrzydła do lotu.* „Tryb. Maz.” 1972, nr 150; A. Hamerliński, „Ziel. Sztand.” 1972, nr 13; J. Iwaszkiewicz: *Apoteoza.* „Życie Warsz.” 1972, nr 151; J. Z. Jakubowski: ... i *Strug. (W dziesiątą rocznicę śmierci ...).* „Polonistyka” 1972, nr 2; J. Z. Jakubowski: „*I jestem w Polsce, i ramię w ramię idę z moim narodem*”. „Tryb.

- Ludu" 1972, nr 42; J. Z. Jakubowski: *Refleksje nie tylko rocznicowe*. „Nowe Drogi” 1972, nr 9; H. Jaworowska: „... tam blakają się moje wiersze”. „Nowa Wieś” 1972, nr 18; Z. Jerzyńska: *W tym krzyku zostaną młodym*. „Kamena” 1972, nr 4; O. Jędrzejczyk, „Gaz. Kr.” 1972, nr 34; H. Kacała: *Poezja wyrosła z rodzinnej gleby*. „Żoł. Woln.” 1972, nr 34; K. Karasek: *Jedna z salw*. „Poezja” 1972, nr 5; S. Kłyckiński, „Gł. Ludu” 1972, nr 17; E. Kozińska-Parnas, „Tyg. Ploc.” 1972, nr 8; L. Kruczkowski: *Na pogrzeb Poety*. „Tryb. Ludu” 1972, nr 176; S. Kryska, „Ltd.” 1972, nr 7; B. Krzywobłocka, „Dz. Lud.” 1972, nr 34; R. Kuliński: ... *indywidualizm niepodległy*. „Tyg. Kult.” 1972, nr 7; P. Kuncewicz: *Warszawa ...*. „Kr. Warsz.” 1972, nr 4; M. Kruszewski, „Tryb. Ludu” 1972, nr 176; Z. Kwiecińska, „Tryb. Ludu” 1972, nr 176; D. Lazer: *„Nawrócony” w Jaffie — „Beatyfikowany” w Warszawie*. „Wiadomości” [Londyn] 1972, nr 48; Z. Lichniak: *Poezja ...* W: Tegoż: *Z mojego ćwierćwiecza*. Wwa 1972, s. 77—92; F. Lichodziejewska: *Kontakty ... z literaturą rosyjską w dwudziestoleciu międzywojennym*. W: *Po obu stronach granicy. Z powiązań kulturalnych polsko-radzieckich w XX-leciu międzywojennym*. Red. B. Galster, K. Sierocka. Wr. 1971, s. 97—137; F. Lichodziejewska: *Obojętność czy entuzjazm krytyki? (Z zagadnień recepcji poezji ... przed wojną)*. „Poezja” 1972, nr 5; F. Lichodziejewska: *Wojenne losy wierszy ...*. „Życie Warsz.” 1972, nr 301; R. Marciniak: *Pejzaż w poezji ...*. „Kwart. Naucz. Opol.” 1972, nr 3—4; R. Matuszewski: *Co w nim jedynie niepowtarzalne*. „Literatura” 1972, nr 1; P. Merlend: *Lasek wawerski. (Z ... po trzydziestu latach)*. „Walka Mł.” 1972, nr 14; Z. Mikulski: *Patriotyczny, rewolucyjny, ludzki*. „Kame-
na” 1972, nr 4; W. Parniowski, „Odgłosy” 1972, nr 8; J. Pilań: ... *a Czechosłowacja*. „Mies. Lit.” 1972, nr 12; K. P. [K. Popławska]: *Piękno Mazowsza w poezji ...*. „Bandera” 1972, nr 30; U. R [U. Radziejewska]: *Śladem ... (Pocztówka z Płocka)*. „IKP” 1972, nr 222; W. Sadkowski: *Ostatnie dni*. „Literatura” 1972, nr 1; Z. Siatkowski: ... *życie niepodległe*. „Życie Lit.” 1972, nr 9; R. Sulima: *Twórczość ... a tradycja poezji robotniczej*. „Poezja” 1972, nr 5, przedr. w tegoż: *Folklor i literatura. Szkice o kulturze i literaturze współczesnej*. Wwa 1976, s. 60—85 [wyd. 2 uzup. i popr. tamże 1985, s. 117—142]; Z. Szopiński: *Romantyk rewolucji*. „Tyg. Kult.” 1972, nr 51; J. Wegner: ... *i P. Neruda*. „Gł. Rob.” 1972, nr 54; A. Wielgoławska, „Świat Mł.” 1972, nr 11; J. Witan: ... *mojego pokolenia*. „Poezja” 1972, nr 5; J. Zacharska: *Liryka osobista ...*. „Regiony” 1972, nr 12; K. Zuchora, „Regiony” 1972, nr 12; L. Życki: *Wspomnienie o poecie*. „Żoł. Woln.” 1972, nr 225; B. Drozdowski: *Metafora w poezji ...* W: Tegoż: *Życie samo w sobie. Szkice i felietony 1971—1972*. Wwa 1973, s. 258—272; K. Gąsiorowski: *Granice krytyki?*. „Poezja” 1973, nr 7, przedr. w tegoż: *Fikcja realna. Szkice o poezji współczesnej*. Wwa 1986, s. 176—189; J. Z. Jakubowski: *„Skąd wziąłem skrzydła do lotu”. (Wspomnienie o ... Płocku i Wiśle)*. „Kultura” 1973, nr 44; S. Kędziński: *Wiersze ...* Wwa 1974, *Bibl. Analiz Lit.*; T. Bujnicki: ... *Klasyk poezji rewolucyjnej. Wiersze ...* W: *Lektury obowiązkowe. Szkice, eseje, felietony na temat lektur szkolnych*. Red. S. Balbus, W. Maciąg. Wr. 1973, s. 362—370; R. Matuszewski: *Elementy tragizmu w poezji ...*. „Mies. Lit.” 1973, nr 5; H. Olschowsky: *Wieszcz czy robotnik słowa? (albo czym mógłby być dla ... Brecht?)*. „Mies. Lit.” 1973, nr

- 11; S. Pollak: ... w kręgu poezji rosyjskiej. „Lit. na Świecie” 1973, nr 10; W. Sokorski: *Wspomnienia o ...*. „Mies. Lit.” 1973, nr 1; J. J. Terej, „Literatura” 1973, nr 1; E. Wasilewska: *Nieśmiertelność poety. (Przekłady wierszy ...)*. „Lit. Radz.” 1973, nr 4; F. Lichodziejewska: *Twórczość ... Monografia bibliograficzna*. Wwa 1973; S. Balbus, T. Bujnicki: „*Stara nauka polskich tułaczy*”. „Życie Lit.” 1974, nr 25. Por.: S. Balbus, T. Bujnicki: *Pielgrzym i żołnierz — tułacz. (Restytucja motywu pielgrzyma wojennej poezji ...)*. W: *Literatura wobec wojny i okupacji*. Red. M. Głowiński, J. Sławiński. Wr. 1976, s. 103—119; M. Baranowska: *Krajobrazy i romantyzmy*. „Literatura” 1974, nr 13; D. Chrościelewska-Kuźniak: *Poetycka polemika L. Szenwalda z ...*. „Pr. Polonist.” 1974, ser. 30, s. 89—95; J. Z. Jakubowski: *Miejsce ... w dziejach literatury polskiej*. „Polonistyka” 1974, nr 3; J. Z. Jakubowski: *Poeta ojczyny. (O powojennej twórczości ...)*. „Tryb. Maz.” 1974, nr 76; J. Z. Jakubowski: „*Prostota*” i „*kunszt poetycki*”. „Przegl. Hum.” 1974, nr 8; J. Z. Jakubowski: *Współczesność i tradycja. (O twórczości ...)*. „Kult. i Społ.” 1974, nr 1; A. Kamińska: *Ziemia święta rzeczywistości historycznej. (...: „Ballady i romanse”)*. W: Tejże: *Od Leśmiana. Najpiękniejsze wiersze polskie*. Wwa 1974, s. 87—95; H. Karwacka: *Lata literackiego terminowania ...*. „Pr. Polonist.” 1974, ser. 30, s. 31—87; S. Kędzierski: *Wiersze ...*. Wwa 1974; M. Kuźel, „Kal. Katol.” 1974, s. 206—209; W. Maciąg: ... W: Tegoż: *Literatura Polski Ludowej 1944—1964*. Wwa 1974, s. 165—170; B. Maciejewski, „Sztand. Mł.” 1974, nr 299; J. Pilař: *W Pradze i w Warszawie*. „Mies. Lit.” 1974, nr 6; K. Pytlakowska, „Tyg. Płoc.” 1974, nr 8; W. Sadkowski, „Tryb. Ludu” 1974, nr 202; S. Barańczak: ... prawdziwy i ... z akademii „ku czci”. „Odra” 1975, nr 1, przedr. pt. *W kręgu „Akademia ku czci”*: *Poeta zamordowany*. W: Tegoż: *Czytelnik ubezwłasnowolniony*. Paryż 1983, s. 58—73, wyd. nast. Kr. 1983; L. M. Bartelski: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych*. Wwa 1975, s. 67—70; J. Z. Jakubowski: ... Wwa 1975; M. Janion: ... „*morze zjawisk*”. „Życie Lit.” 1975, nr 18; Z. Jarosiński, „Nurt” 1975, nr 5; R. Przybylski: ... i poezja rewolucyjna. W: *Literatura polska 1918—1975*. Red. nauk. K. Brodzka, H. Zaworska, S. Żółkiewski. T. 1: *Literatura polska 1918—1932*. Wwa 1975, s. 429—438; A. Słonimski: ... W: Tegoż: *Alfabeta wspomnień*. Wwa 1975, s. 27—28; M. Warneńska: *Skrzydła do lotu*. W: Tejże: *Śladami pisarzy*. Cz. 2. Wwa 1975, s. 115—148; A. Chruszczyński: *Życie się sprawdza. (O poezji ...)*. W: *Lektury i problemy*. Wyb. i oprac. J. Maciejewski. Wwa 1976; K. Łastawiecki, „Dz. Bałt.” 1976, nr 65; M. Piechal, „Mies. Lit.” 1976, nr 9; J. K. Wende, „Kultura” 1976, nr 18; ... w poezji polskiej. *Materiały z międzynarodowej sesji naukowej*. Red. M. Janion. Wwa 1976; J. Bieńkowska: ... 17 XII 1897—10 II 1962. *Wybór materiałów bibliograficznych*. „Por. Bibl.” 1977, nr 3; W. Broniewska: ... znany i wciąż poznawany. „Gł. Wielkop.” 1977, nr 285; W. Broniewska: *Jaki był ...*. „Expr. Pozn.” 1977, nr 283, por. *Jaki był ...*. „Chłop. Droga” 1978, nr 1; T. Bujnicki: *Poezja ... po wojnie (1945—1974)*. W: *Literatura Polski Ludowej*. Red. Kat. 1977, s. 69—82; B. Drozdowski: *Czarama ...; Metafora w poezji ...; Ocalenie*. W: Tegoż: *O poezji. Szkice*. Wwa 1977, s. 5—25; T. Fredro: „*a w słowach jestem wszędzie...*”. „Perspektywy” 1977, nr 50; K. Gałczyńska: *Wiersz mój odniosę ludziom*. „Tryb. Ludu” 1977, nr 295; J. Z. Jakubowski: *O ...*

Płocku i Wiśle. „Życie Warsz.” 1977, nr 241; J. Z. Jakubowski: *Współczesność i tradycja. (O twórczości ...)*. W: Tegoż: *Dokąd i skąd idziemy*. Wyb. J. Jakubowska. Wwa 1977, s. 201—243; A. Kaliszewski: *Podwójny debiut. „Życie Lit.”* 1977, nr 51; J. Karkoszka: *Robotnik słowa. „Tryb. Rob.”* 1977, nr 28; P. Kuncewicz: *Warszawa ...*. W: Tegoż: *Cień ręki. Szkice o poezji*. Łódź 1977, s. 79—94; F. Lichodziejewska: *... z bliska. „Polityka”* 1977, nr 7; S. Melkowski: *Chleb powszedni. „Literatura”* 1977, nr 19; P. Merlend: *Mansarda na Sandomierskiej. „Nowy Wyraz”* 1977, nr 12; P. Merlend: *Ślady nad Sekwaną. „Mies. Lit.”* 1977, nr 12; P. Merlend: *Wskrzesz na chwilę tych lat urodę. ... „Tyg. Kult.”* 1977, nr 14; T. Miłkowski, „Walka Mł.” 1977, nr 7; A. Sandauer: *... W: Tegoż: Poeci czterech pokoleń*. Kr., s. 134—149; Z. Sieradzka: *... W: Ludzie XXX-lecia*. Wyb. i oprac. W. Witczak. Wwa 1976 [właśc. 1977], s. 247—255; F. Netz, „Panorama” 1977, nr 6; J. Stańczakowa: *Kartki wspomnień. „Kultura”* 1977, nr 8; H. Tumolska: *Młodzieńcze przekłady ... z Płocka. „Pr. Polonist.”* 1981, ser. 37, s. 265—283; A. Wat: *Mój wiek. Pamiętnik mówiony*. Rozm. prowadził i przedm. opatrzył Cz. Miłosz. Do druku przygot. L. Ciolkoszowa. Londyn 1977. Cz. 1—2, passim, zob. edycje kraj.; J. K. Wende: *Nad Wisłą i w Sejmie. „Polityka”* 1977, nr 51; J. K. Wende: *Władek. „Życie Warsz.”* 1977, nr 297; L. Wieluński: *Poezja i życie. „Perspektywy”* 1977, nr 50; J. Witan: „... żeby to polskie rosło”. „Literatura” 1977, nr 7; K. Wyka: „... „Hawrań i Murań”; *Dojście do ... W: Tegoż: Rzecz wyobraźni*. Wyd. 2. zmien. Wwa 1977, s. 451—167, 478—485, zob.: *Dojście do ... W: Nowe i dawne wędrówki po tematach*. Posł. M. Wyka. Wwa 1978, s. 219—228; A. Żak: *... Związki ze Ślą-*

skiem i Zagłębiem. „Tryb. Rob.” 1977, nr 103; T. Bujnicki: *Trzy poetyki rewolucyjne (B. Jasiński, ..., L. Szenwald). Polemika o funkcje „proletariackiej poezji”. Pielgrzym i żołnierz tułacz. Powojenny ... Pejzaż — wspomnienie — tradycja*. W: Tegoż: *O poezji rewolucyjnej. Szkice i sylwetki*. Kat. 1978, s. 41—70, 98—160; B. Drozdowski, „Śl. Powsz.” 1978, nr 103; J. Kowalczyk: *Spotkania z ... Ze wspomnień redaktora*. Wwa 1978, s. 87—96; J. Małgorzewski, „Śl. Powsz.” 1978, nr 2; W. Paźniewski: *Kiedys na spotkaniu w Zagórzcu. „Tryb. Rob.”* 1978, nr 92; M. Sznicer, „Tryb. Rob.” 1978, nr 212; *To ja — dqb. Wspomnienia i eseje o ...* Oprac. S. W. Balicki. Wwa 1978; J. Tomaszewicz: *Pomnik zamiast źródła? „Ekran”* 1978, nr 22; J. K. Wende: *O ..., Norwidzie i innych. „Literatura”* 1978, nr 6—8, 10—14; W. W. [J. Wilmański], „Odgłosy” 1978, nr 30; A. Nasiłowska: *Bocian, wiewiórka i zajaczek. (Raj i piekło dzieciństwa). „Poezja”* 1979, nr 6; S. Rosiek: *... i inni. „Punkt”* 1979, nr 5; Z. Siatkowski, „Gaz. Połud.” 1979, nr 117; F. Dorobek, „Tyg. Płoc.” 1980, nr 9; M. Janion: *Romantyczny anachronizm?: ... „morze zjawisk”*. W: Tejże: *Odnawianie znaczeń*. Kr. 1980, s. 191—225; F. Lichodziejewska: „Pamiętnik” ... „Kultura” 1980, nr 6, nr 7; Z. Makowska: *Mickiewiczowskie dziedzictwo w wierszach ... „Polonistyka”* 1980, nr 1; L. Pasternak: *Aresztowanie ... „Zapis”* 1980, nr 16; W. Sokorski, „Expr. Wicz.” 1980, nr 65; M. Welna, „Sztand. Ludu” 1980, nr 94; J. K. Wende: *Ostatnie spotkanie z Władkiem. „Twórczość”* 1980, nr 6; J. Witan: *Trzy odmiany poezji międzywojennej: ... „sen o szpadzie” i „sen o chlebie”*. W: Tegoż: *Piękna plejada. Szkice o poezji polskiej XX w.* Wwa 1980, s. 47—77; E. Daskalova: *Broniewskij, G. Milev i Blok*. [Tłum.] L. I. Ro-

- vnjakova. W: *Lassičeskoe nasledie i sovremennost'*. Leningrad 1981, [s.] 394—401; S. Gogłuska: ... w *Rapperswilu*. „Nike” 1981, nr 7; J. P., „Tyg. Płoc.” 1981, nr 9; F. Lichodziejewska, „Biul. Polonist.” 1981, nr 4; R. Matuszewski: *Z bliska. Szkice literackie*. Kr. 1981, s. 122—146; F. Netz: *Odkrywanie nowej Rosji*. „Panorama” 1981, nr 45; *Od bliskich i dalekich. Korespondencja do ...* Oprac. F. Lichodziejewska. T. 1—2. Wwa 1981; H. Tumolska: *Młodzieńcze przekłady ... z Błoka*. „Pr. Polonist.” 1981, ser. 37, s. 265—284; W. Weintraub: *Nad starą fotografią*. „Wiadomości” [Londyn] 1981, nr 3; S. Wiechno, „Grom. Rol. Pol.” 1981, nr 131; K. Askenas, „Tyg. Płoc.” 1982, nr 1; (B.D.): *Naucz śpiewać płomiennie i prościej... Dwudziesta rocznica śmierci ... „Rzeczpospolita”* 1982, nr 24; A. Bułat, „Gaz. Rob.” 1982, nr 29; (ta) [T. Chrząszcz]. „Gł. Ludu” 1982, nr 18; W. J. Ciesielski, „Ziemia Gorz.” 1982, nr 5; S. R. Dobrowolski, „Nike” 1982, nr 2; K. Gałczyńska: *Będę z wami, kiedy już nic nie napiszę*. „Tryb. Ludu” 1982, nr 37; (jk) [J. Korzeny], „Gł. Ludu” 1982, nr 21; R. Kuffel, „Sztand. Mł.” 1982, nr 223; T. Kulik, „Żoł. Wołn.” 1982, nr 37; R. Kuliński: ... *że Polski jesteśmy warci*. „Rzeczpospolita” 1982, nr 288; R. Kuliński, „Żoł. Pol.” 1982, nr 7; A. Łabanow, „Gaz. Współcz.” 1982, nr 36; J. Łobodowski: ... *bez przemilczeń i przekłamań*. „Orzeł Biały” 1982, nr 1361; R. Matuszewski: *Romantyk i rewolucjonista — ... W: Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. T. 1. Red. I. Maciejewska. Wwa 1982, s. 59—117; L. Młyński, „Czerw. Sztand.” 1982, nr 295; A. Nowak: „Ja z murarzami, z inżynierami...”. „Argumenty” 1982, nr 24; T. Olszewski, „Światowid” 1982, nr 876; D. Piekarska, „Gaz. Lubus.” 1982, nr 249; R. Pietrzak, „Tryb. Ludu” 1982, nr 298; (P) [R. Pietrzak], „Tryb. Ludu” 1982, nr 34; K. Pytlakowska, „Tyg. Płoc.” 1982, nr 2; B. Sokalówna: ... w *Płocku*. „Stolica” 1982, nr 2; Cz. M. Szczepaniak: *Uskrzydleni cierpieniem*. „Tyg. Kult.” 1982, nr 32; J. K. Wende: *Pożegnanie poety*. „Kur. Pol.” 1982, nr 30; R. Wójcik, „Gaz. Lubus.” 1982, nr 29; (Ezet) [E. Zaczyk]: *Poeta uczuć i myśli narodu*. „Tryb. Rob.” 1982, nr 29; H. Zatorska: *Spoza smugi cienia*. Kr. 1982, passim; (zew) [E. Zielińska], „Kur. Pol.” 1982, nr 27; „Nowe Książ.” 1982, nr 4; „Życie Lit.” 1982, nr 2; „Życie Warsz.” 1982, nr 22; W. Choriew: *Poezja walki i nadziei*. „Czerw. Sztand.” 1983, nr 143; W. Choriew: *Majakowski i ... „Czerw. Sztand.”* 1983, nr 165; S. R. Dobrowolski, „Barwy” 1983, nr 2; Z. Jaroński: ... *proletariacka pieśń i prywatny wiersz*. W: Tegoż: *Literatura i nowe społeczeństwo. Idee lewicy literackiej dwudziestolecia międzywojennego*. Wwa 1983, s. 159—175; (zk) [Z. Kandziór]: ... *rodzinne związki z Kaliszem*. „Gł. Wielkop.” 1983, nr 210; (jk) [J. Korzeny], „Gł. Ludu” 1983, nr 17; R. Matuszewski: ... *dziś odczytany*. W: *Progr. Teatru Szaniawskiego w Płocku*. Płock 1983, s. 5—13; J. B. Nycek: *Ludzie i książki. Słownik biograficzny ludzi książki i pióra województwa płockiego*. Płock 1983; J. Tomaszewicz, „Sztand. Mł.” 1983, nr 35; „Dz. Zach.” 1983, nr 168; J. Andrzejczak, „Ziemia Kalis.” 1984, nr 48; L. M. Bartelski: ... *Panorama Pisarzy*. „Panorama” 1984, nr 15; A. Bilska: ... *portret niepełny*. „Radar” 1984, nr 23; T. Bujnicki: ... — *przeciw emigracyjności*. W: *Pisarz na obczyźnie*. Red. T. Bujnicki, W. Wyskiel. Wr. 1984, s. 65—78; M. M. Drozdowski, „Kontrasty” [Białyst.] 1984, nr 5; J. Kram: *Żałobne strony pamiętnika artysty — nad wierszami ... poświęconymi Marii*. W:

- Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*. T. 5. Red. J. Kram, E. Polański. Kat. 1984, s. 60—91; E. Ławecka, T. Ławecki, „Światowid” 1984, nr 7; B. Riss: *Zrośnięty z życiem. ... portret dopełniony*. „Radar” 1984, nr 23; J. Smagowski: *Budowanie mauzoleum. O motywie śmierci w liryce ...* „Polonistyka” 1984, nr 9—10; J. Smagowski: *... i literatura rosyjska*. „Jęz. Ros.” 1984, nr 3; B. Urbankowski: *Ostatni romantyk?* „Poezja” 1984, nr 2; J. Bolewski, „Gł. Szczec.” 1985, nr 34; A. Domańska: *Psalm o krzyżu*. „Przew. Katol.” 1985, nr 13—14; J. Korkozowicz, „Gł. Naucz.” 1985, nr 1; A. Lemański. „Wiad. Elbl.” 1985, nr 23; K. Nowak, „Inspiracje” 1985, nr 10; M. Stępień: *Od awangardy do ...* W: *Polska lewica literacka*. Wwa 1985, s. 199—271; J. Tomaszkiwicz, „Dz. Poj.” 1985, nr 10; *Tamte dni. ...* Oprac. S. Marynowicz. „Sycyna” 1984, nr 27; H. Zatorska: *Spoza smugi cienia. Wspomnień ciąg dalszy*. Kr.-Wr. 1985, passim; K. Gałczyńska: *Mazurskie szlaki Gałczyńskiego*. Wwa 1986, s. 49—51; P. Grzegorzczak: *Twórcy i badacze kultury zmarli w latach 1956—1967*. Wstęp A. Biernacki. Cz. 1—2. Wwa 1986; C. Judek: *Ciekawsze rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze M. i S. Flukowskich*. „Bibl. Zachodniopomorski” 1984, nr 4; T. Matulewicz, „Dz. Poj.” 1986, nr 56, s. 5; A. Nowak: *... i Jesienin*. „Argumenty” 1986, nr 26; A. Nowak: *Jak powstał wiersz „Zagłębie Dąbrowskie”*. „Wiad. Zagl.” 1986, nr 17; Z. Siatkowski: *Strugi i ...* „Tarn. Mag. Inf.” 1986, nr 47; R. Siudalski: *Pamiętam ...* „Bez Przyszłości” 1986, nr 4; BEZ: *... — bard proletariatu, komunista, ... zawiły, pełen bólu człowiek*. „Bez Debiutu” 1987, nr 3; J. Z. Brudnicki: *Dzielność i asonanse*. „Kierunki” 1987, nr 10; W. Choriew: *... — poeta rewolucji*. „Lit. Radz.” 1987, nr 7; B. Czapiak: *„Słowo jako testament czynu” w rewolucyjnej poezji ...* W: *Polska — Jugosławia. Związki i paralele literackie*. Red. H. Janaszek-Ivaničková, E. Madany. Wr. 1987; S. R. Dobrowolski: *Szkic do portretu. „Płomyk”* 1987, nr 3; A. Lam: *... (1897—1962). W środoku życia*. „Nowe Drogi” 1987, nr 11; B. Drogórb: *Radziecki eksperyment w polskim reportażu*. „Kujawy” 1987, nr 47; K. Gałczyńska: *„Jak się te lata myślą...”* „Przekrój” 1987, nr 2188; J. D. Lazer: *... jestem, Polak, katolik i alkoholik*. „Promieniści” 1987/1988, nr 5—6; J. Łobodowski: *Wierzyński, Tuwim, ... i inni*. „Kontakt” 1987, nr 10; K. Masłoń, „Życie Warsz.” 1987, nr 34; J. Pilař: *Wspomnienie o ...* W: Tegoż: *Eseje o poezji polskiej*. Wyb. dok. i przedm. opatrzył W. Nawrocki. Przeł. A. Czcibor-Piotrowski. Wwa 1987, s. 86—104; J. Smagowski: *„W Damaszku jak w Zawichocie...”* (O motywie ojczyzny w liryce ...). „Polonistyka” 1987, nr 5; W. Smaszcz: *Doniosłem to, co mogłem — moje życie i moje sumienie*. „Kierunki” 1987, nr 30; W. Stanisław: *... na Śląsku i w Zagłębiu*. „Kal. Śl.” 1987, s. 102—104; M. Warneńska: *Gorycz i radość „złej pieśni”*. W: Tejże: *Niegasnące ognie. O pisarzach na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Kat. 1987, s. 119—129; „Stolica” 1987, nr 18 [pośw. w całości ...]; Z. Zacharowicz: *Życie się sprawdza*. „Dz. Zach.” 1987, nr 34; (zew) [E. Zielińska], „Kur. Pol.” 1987, nr 28; E. Axer: *Zeznanie*. „Dialog” 1988, nr 2; B. Biliński: *Z ... w Tusculum*. „Tryb. Ludu” 1988, nr 36; B. Dąbrowski: *Wspomnienia o ...* W: Tegoż: *Poznałem ich w teatrze ...* Kr. 1988, s. 68—74; P. Gabryel: *Pacjent pod specjalnym nadzorem*. „Dz. Bałt.” 1988, nr 216; G. Igliński, R. Świątkowski: *Kontynuacje romantyczne w literaturze współczesnej*. „Warmia i Mazury” 1988, nr 8;

- J. Z. Jakubowski: *Współczesność i tradycja. (O twórczości ...)*. ... i S. Noakowski. („Wisła” i „Architekta poemat”). W: Tegoż: *Trwałe przymierza*. Wyb. i oprac. J. Jakubowska. Wwa 1988, s. 444—486; J. Korkozowicz: *Blżej współczesności*. W: Tegoż: *Od Paska do Przybyszewskiego. Wszystkie myśli pozajmowane*. Ol. 1988, s. 230—236; I. Krawczykowska, „Sl. Powsz.” 1988, nr 10; T. Pawłowski: *U źródeł twórczego rodowodu*. „Tyg. Płoc.” 1988, nr 3; S. Pollak: ... w kręgu poezji rosyjskiej. (*O przekładach ...; ... widziany przez Rosjan*). W: Tegoż: *Ruchome granice*. Kr. s. 292—332; W. Wójcik: *Poezja ...* „Wiad. Zagł.” 1988, nr 12; W. Wójcik: *Rozpacz i pocieszenie*. „Wiad. Zagł.” 1988, nr 13; T. Bujnicki: *Legiony i wojna w poezji ...* „Przegl. Hum.” 1989, nr 12; S. Kostanecki: ... poeta, najwybitniejszy przedstawiciel liryki rewolucyjnej. W: *Honorowi obywatele miasta Płocka 1921—1985*. Płock 1989; J. Krzyżanowski: *Trzy trudne powroty*. „Pam. Lit.” 1989, z. 14; Z. Lichniak: *Mój skrowidz poezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989, s. 48, 62—63, 269; *Literatura polska po 1939 roku*. Przewodnik encyklopedyczny. T. 1. Red. M. Drabikowski, M. Witkiewicz. Wwa 1989 [wg indeksu]; T. Sobczyk: *Związki ... z Zagłębiem Dąbrowskim*. „Z. Zagł.” 1989, nr 2, s. 5—10; (stef) [S. Szwej]: *Jak Berman był lekarzem ...* „Sl. Ludu” 1989, nr 1540; *Wszystko o ...* „Życie Warsz.” 1989, nr 62; A. Zaczynski: ... — poeta proletariatu. „Dunajec” 1989, nr 43; A. Zaczynski: ... — poeta tragiczny. „Sl. Ludu” 1989, nr 1570; F. Lichodziejewska: *O ... bez cenzury*. „Polonistyka” 1990, nr 8; F. Tomaszewski: *Ulica Kaduka — ...* „Polonistyka” 1990, nr 8; J. Walc: ... wobec września. „Kult. Niezal.” 1990, nr 58, przedr. w: *Sporne postaci polskiej literatury współczesnej*. Red. A. Brodzka. Wwa 1994, s. 7—18; J. Witan: ... [W:] *Literatur Polens 1944 bis 1985*. Berlin 1990; T. Bujnicki: *Polska na „targowisku” historii*. („Targowisko” ...). „Ruch Lit.” 1991, nr 6; J. Łukasiewicz: „Słowo o Stalinie” — poemat panegiryczny. W: Tegoż: *Oko poematu*. Wr. 1991, s.; F. Lichodziejewska: ... bez cenzury. 1939—1945. Wwa 1992; J. Walc: *Płaszcz żołnierza polskiego*. W: Tegoż: *Wielka choroba*. Wwa 1992, s. 153—163; A. Lange: *Podchorążyz „Kasztana” w celi na Zamarstynowie*. „Polonistyka” 1993, nr 9. Uzup.: T. Cynkin: *List „Podchorążego” z „Kasztana”*. Tamże; A. B. Opala: *Moje spotkania z ... czyli Lewicowy warchoł*. „Lewą Noga” 1994, nr 1; J. S. Witkiewicz: *Nieznany wiersz ...* „Wiad. Kult.” 1994, nr 21; J. Walc: *Cóż po poecie w czasie naszym*. „Tyg. Powsz.” 1995, nr 33; W. Woroszyński: *Dekadent*. „Arkusz” 1995, nr 9; W. Woroszyński: ... (*Zapiski z opóźnieniem*). „Więź” 1995, nr 4; W. Woroszyński: *Jan Walc i ...* „Tyg. Powsz.” 1995, nr 33; ... w lwowskim więzieniu 1940—1941. *Nieznane protokoły z przesłuchiwań w NKWD*. Oprac. S. Taczanowski. „Wiad. Kult.” 1995, nr 8; B. Królikowski: *Pensjonarka i dwaj legionieści*. *Nieznany wiersz ...* „Więź” 1996, nr 6; W. Żukrowski: *O ... nieco inaczej*. „Przegl. Geol.” 1996, nr 5; L. Żuliński: *Harfa i pioruny*. *Arcydzieła kultury polskiej*. „Wiad. Kult.” 1996, nr 18; S. Szymbutko: *Poezja i kibelek*. W: *Stare i nowe w literaturze najnowszej. Z problemów literatury polskiej po 1945 roku*. *Materiały z sesji naukowej. Prądocin k. Bydgoszczy. 7—9 maja 1996*. Red. L. Wiśniewska. Bydg. 1996, s. 130—139; J. Brudnicki: *Bagiet na broń*. „Wiad. Kult.” 1997, nr 19; M. Janion: *W starych szmatach żołnierza*. „Gaz. Wyb.” 1997, nr 293; M. Krasowski: *Romantyk, indywidualista, poeta rewo-*

lucyjny. „Wiad. Kult.” 1997, nr 50; A. Międzyrzecki: *Ostatni toast. Wspomnienie o ...* „Rzeczpospolita” 1997, nr 290; R. Matuszewski: *Sztorcem do świata*. „Gaz. Wyb.” 1997, nr 289; J. Rawik: *Bezpartyjne brzozy*. „Dziś” 1997, nr 6; R. Stiller: *Z tragedii ...* „Wiad. Kult.” 1997, nr 50; F. Lichodziejewska: *Wstęp. W: ...: Poezje zebrane. Wydanie krytyczne. Oprac. F. Lichodziejewska. T. 1: 1912—1925. Płock-Tor* 1997, s. 5—20; V. Chorev: *Adam Mickiewicz w twórczości ...* „Przegl. Hum.” 1998, nr 5—6; B. Konarska-Pabiniak: „*I znów jestem w Płocku*”. (*W rocznicę urodzin i śmierci ...*). „Not. Płoc.” 1998, nr 2; K. Lubczyński: *Legionista, andersowiec, poeta PRL*. „Dziś” 1998, nr 11; K. Heska-Kwaśniewicz: *... dzieciom*. „Guliwer” 1999, nr 5.

[Rec.: *Wiatraki*.] W. Wandurski: „*Wiatraki*”. „Wiad. Lit.” 1925, nr 10; K.W.Z. [K. W. Zawodziński]: *Poezja*. „Przegl. Warsz.” 1925, nr 51; J. Dąbrowski: *Sprawozdania literackie*. „Robotnik” 1925, nr 97; Cz. J. [Cz. Jankowski]: *Ruch wydawniczy*. „Słowo” 1925, nr 89; M. Kanfer: *Dwa debiuty poetyckie*. „Nowy Dz.” 1925, nr 104; R. Zrębowicz: *Nowe talenty poetyckie*. „Rzeczpospolita” 1925, nr 58; Z. W-ska [Z. Witkowska]: *Z pótek księgarskich*. „Świt” [Moskwa] 1926, nr 8. — [rec.: *Trzy salwy*.] S. Napierski: *Reakjoniści*. „Wiad. Lit.” 1925, nr 50; J. Zahradnik: *Satyra na komunizm*. „Sl. Pol.” 1925, nr 199; A. P. [A. Polewka]: „*Trzy salwy*”. „Gaz. Lit.” 1926, nr 2; H. Bobińska: *Polscy poeci rewolucji*. „Świt” [Moskwa] 1927, nr 2; S. Wygodzki: *Trzydziestolecie „Trzech salw”*. „Tryb. Woln.” 1956, nr 1; W. Dąbrowski: *Echo salw*. „Walka Mi.” 1957, nr 1; A. Shucki: *3 salwy*. „Twórczość” 1957, nr 3, przedr.: „Archipelag”, „Gaz. Kr.”, „Kult. i Życie”, „Sl. Tyg.”, „Sprawy i Ludzie”, „Tryb.

Maz.”; Z. Polsakiewicz: *Trzy salwy — przeciw przeszłości*. „Nowy Tor” 1957, nr 2 [właśc. 3]; T. Januszewski: *Robotnicy słowa*. „Poglądy” 1966, nr 9; H. Karwacka: *Poeci trzech salw*. „Odgłosy” 1967, nr 29. — [rec.: *Dymy nad miastem*.] J. Liebert: *Słowo a czyn*. „Gł. Prawdy” 1927, nr 153 [dod. „Gł. Prawdy Liter.”]; A. Stawar: *Poezje ...* „Dzwignia” 1927, nr 4; W. Żarny: *Pod jarzmem klęski*. „Wiad. Lit.” 1927, nr 27. — [dot.: *Komuna Paryska*.] M. Piechal: *Poezja na indeksie*. „Gł. Poranny” 1929, nr 63; S. L. M., „Książ. i Kult.” 1947, nr 5; H. E. Michalski: „*Komuna Paryska*” ... „Gł. Ludu” 1947, nr 128; S. Jeżyk: *Poemat o Komunie Paryskiej*. „Światlica” 1948, nr 5; J. Marszałek: *Pieśń gniewna*. „Wieś” 1950, nr 41; J. Wyszomirski: „*W trzasku salw do końca stój*”. *Poemat ...* „Expr. Wiecz.” 1950, nr 77; Kaj. [K. A. Jaworski], „Sztand. Ludu” 1951, nr 123; K. W. Zawodziński: *Studia z wersyfikacji polskiej*. Wr. 1954, s. 245—246; *Brandstaetter i ... w radio czeskim*. „Teatr” 1958, nr 23; F. Lichodziejewska: [Wstęp]. W: *Podobizny autografów ...* Wwa 1963. — [dot.: *Troska i pieśń*.] Z. Jarosz: *Między wierszami*. „Żet” 1933, nr 6; R. Koloniewicz, „Wiedza i Życie” 1933, nr 1; J. N. Miller: *Poezja epitetu*. „Robotnik” 1933, nr 4; S. Napierski: *Poezja ...* „Wiad. Lit.” 1933, nr 31; K. W. Zawodziński: *Poeta dziś aktualny*. „Rocznik Literacki za rok 1932”, s. 39—40, przedr. w tegoż: *Wśród poetów*. Wwa 1964, s. 415—418; (ec): *Wśród wydawnictw*. „Jutro” 1945, nr 3; E. Krzyżanowska: *Poezje*. „Książka i Kult.” 1946, nr 11; A. W. [A. Włodek], „Światl. Kr.” 1946, nr 2; A. Włodek: *O wierszach ...* „Gł. Pr.” 1946, nr 1; K. Wroczyński, „Kur. Codz.” 1946, nr 41; J. Iwaszkiewicz, „Życie Warsz.” 1967, nr 287; B. Sowińska, „Życie Warsz.” 1967, nr 262; F.

- Nieuważny: *Twarzą do Aurory*. „Nowe Książ.” 1968, nr 1; J. Buczyńska, „Kronika” [Londyn] 1969, nr 13—14. — S. R. Dobrowolski: [rec.: *Wybór poezji*]. „Wola Ludu” 1950, nr 166. — [rec.: *Krzyk ostateczny*:] T. Bujnicki: *Róże i płonące lasy*. „Słowo” 1939, nr 150; M. Czuchnowski: *Płomienne pióro*. „Czarno na Białem” 1939, nr 15; J. N. Miller: *Liryka ...* „Sygnały” 1939, nr 66; A. Sandauer: *Ostatni romantyk*. „Nowy Dz.” 1939, nr 5; J. Śpiewak: *Serce nienasycone*. „Wiry” 1939, nr 3; K. W. Zawodziński. W: *Rocznik Literacki 1932*, s. 32—34; K. W. Zawodziński: *Poeta dziś aktualny*. „Wiad. Lit.” 1939, nr 23, przedr. w tegoż: *Wśród poetów*. Wwa 1964, s. 415—418; J. G., „Robotnik” 1946, nr 89; E. Krzyżanowska: *Poezje*. „Książ. i Kult.” 1946, nr 11; H. Vogler: *Pieśń i karabin*. „Odrodzenie” 1947, nr 9; J. Zagórski: *Polski Malraux*. „Tyg. Powsz.” 1947, nr 9. — [dot.: *Bagnet na broń*:] A. S.: *Dwa wiersze*. „Pol. Zbroj.” 1946, nr 113; B. Dudziński: *Poezje ...* „Gl. Ludu” 1946, nr 265; E. Krzyżanowska: *Poezje*. „Książ. i Kult.” 1946, nr 11; S. Lichański: „*A walczącym — bojowy znak*”. „Wieś” 1946, nr 44; R. Matuszewski: *W kręgu nostalgii i dobrej wiary*. „Kuźnica” 1946, nr 39; B. Ostromecki: *Sercem płonącym*. „Tyg. Warsz.” 1946, nr 37; J. Słomczewska: *Poezje*. „Rzeczy Ciekawe” 1946, nr 12; G. Timofiejew: *Piewca polskiego ludu*. „Pobudka” 1946, nr 36; Z. Wilczewski: *Poeta walczącego narodu*. „Tryb. Dolnośl.” 1946, nr 165; K. Kuliczowska: *Liryka ...* „Twórczość” 1947, z. 7—8; A. Włodek, „Świat Mł.” 1947, nr 21; A. Włodek: *Poezja walki i przetrwania*. „To i Owo” 1947, nr 6; H. Vogler: *Pieśń i karabin*. „Odrodzenie” 1947, nr 9; J. Zagórski: *Polski Malraux*. „Tyg. Powsz.” 1947, nr 9; A. Ziemiński: *Ostatnie wydawnictwa poetyckie*. „Przekrój” 1947, nr 100; Z. Siatkowski: *To samo nad Wisłą*. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku*. T. 2 *Literatura międzywojenna*. Red. A. Brodzka, Z. Żabicki. Wwa 1965, s. 465—481; S. Burkot.: *Dwa wiersze i historia*. „Mies. Lit.” 1984, nr 1. — [rec.: *Drzewo rozpaczające*:] B. Dudziński: *Poezja ...* „Gl. Ludu” 1946, nr 265; E. Krzyżanowska: *Poezje*. „Książ. i Kult.” 1946, nr 11; S. Lichański: „*A walczącym — bojowy znak*”. „Wieś” 1946, nr 44; R. Matuszewski: *Pieśń żołnierza i płacz wygnańca*. „Kuźnica” 1946, nr 39, przedr. w tegoż: *Literatura po wojnie*. Wwa 1948; R. Matuszewski: *W kręgu nostalgii i dobrej wiary*. „Kuźnica” 1946, nr 39; B. Ostromecki: *Sercem płonącym*. „Tyg. Warsz.” 1946, nr 37; J. Słomczewska: *Poezje*. „Rzeczy Ciekawe” 1946, nr 12; Z. Wilczewski: *Poeta walczącego narodu*. „Tryb. Dolnośl.” 1946, nr 165; A. Włodek, „Światl. Kr.” 1946, nr 23; K. Kuliczowska: *Liryka ...* „Twórczość” 1947, nr 7—8. — [S. Dzikowski] St. Dz.: *Poemat o moście* [rec.: *Most im. Ks. J. Poniatowskiego*]. „Gaz. Ludu” 1946, nr 219. — [rec.: *Nowe wiersze*:] K. Czachowski: *Zdarczenie poetyckie*. „Dz. Pol.” 1948, nr 18; S. Kędziński. W: *Rocznik Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza w Warszawie*. Wwa 1971, s. 21—29. — (ew.): [rec.: *Wiersze warszawskie*] „Życie Szkoły” 1948, nr 12. — [Rec.: *Wiersze zebrane*:] K.A.J.: *Poeta walki*. „Sztand. Ludu” 1948, nr 174; Z. Lichniak: *Poezja ...* „Dziś i Jutro” 1948, nr 50; A. Slucki: *Wiersze zebrane ...* „Gaz. Zach.” 1948, nr 209; „Odrodzenie” 1948, nr 41; W. Wirpsza: *Cytowane przez robotników i żołnierzy wiersze ...* „Szczecin” 1948, nr 29; Ziemiński. [A. Ziemiński]: [b.t.]. „Przekrój” 1948, nr 168; S. Czernik: *Sylwetka ...* „Twórczość” 1949, nr

I, przedr. w tegoż: *Z podglebia*. Wwa 1966. — [rec.: *Opowieść o życiu i śmierci Karola Waltera-Świerczewskiego, robotnika i generała*:] St. Cz.: *Robotnik słowa*, „Gaz. Kr.” 1949, nr 57; St. Cz.: *Robotnik słowa o robotniku generale*. „Gaz. Rob.” 1949, nr 98; S. R. Dobrowolski, „Gł. Wybrz.” 1950, nr 262; „Sl. Ludu” 1950, nr 159; „Tydz. Lit.” 1950, nr 26; M. N. Listowski, „Wieś” 1950, nr 34. — [dot.: *Słowo o Stalinie*:] „Orzeł Biały” [Londyn] 1950, nr 6; J. Kowalewski, „Orzeł Biały” [Londyn] 1950, nr 39; W. Iglicka, „Gaz. Rob.” 1951, nr 7; A. Koszewski: *Kantata Pokoju S. Skrowaczewskiego*. „Muzyka” 1954, nr 5—6; J. Łukasiewicz: *Dwa poematy liryczne*. „Akcent” 1987, nr 1. — [Rec.: *Nadzieja*:] W. Szewczyk, „Dz. Zach.” 1951, nr 331; T. Drewnowski: *Powojenna marszruta ...* „Sztand. Mł.” 1952, nr 112; H. Michalski: *Wśród ksiązek*. „Twórczość” 1952, nr 8; Cz. Paterczyk: *Poezja bezpośredniego wzruszenia*. „Tyg. Powsz.” 1952, nr 37; *Księga otwarta w przyszłość*. „Nowa Kult.” 1952, nr 18; J. Trznadel: ... — *poeta ludowy*. „Wieś” 1953, nr 5—6; J. Trznadel: *Szkice o literaturze współczesnej*. Wwa 1954, s. 191—205; S. Stabro: „Nadzieja”. „Poezja” 1974, nr 7—8. — Z. Polsakiewicz: [rec.: *Wiersze wybrane*]. „Nowy Tor” 1955, nr 26. — [Rec.: *Poezje zebrane*:] W. Sadkowski, „Gł. Wybrz.” 1954, nr 94; „Gł. znad Odry” 1954, nr 17. — [rec.: *Anka*:] W. Dąbrowski: *Treny* 1956. „Sztand. Mł.” 1956, nr 198; R. Matuszewski. W: *Rocznik Literacki* 1956, s. 18; Z. Polsakiewicz: *Prawo do uczuć tragicznych*. „Nowy Tor” 1956, nr 28; R. Matuszewski: *Wiersze o Ance*. „Przegl. Kult.” 1957, nr 4; M. Pankowski: *Od sloganu do burzy*. „Kultura” [Paryż] 1957, nr 3; J. Iwaszkiewicz: *Książki przyjaciół. Powrót do*

jasności. „Życie Warsz.” 1960, nr 128; T. Lisicka: ... — *poeta intymności*. „Życie Lit.” 1960, nr 18. — [rec.: *Poezje*:] (zw) [Z. Wasilewski], „Tryb. Lit.” 1957, nr 6; A. Kamińska: ... — *liryk*. „Nowe Książ.” 1958, nr 7; J. Koskowski, „Kur. Pol.” 1958, nr 2; A. Śluciki: *Proletariacka i ogólnoludzka*. „Orka” 1958, nr 1; „Nowa Kult.” 1958, nr 48; „Tryb. Ludu” 1958, nr 331. — [rec.: *Wiersze i poematy*:] J. Hartwig: *Dzieło ...* „Nowe Książ.” 1962, nr 16; J. Gondowicz: ... *z brązu powstały*. „Nowe Książ.” 1972, nr 23; M. Sprusiński, „Perspektywy” 1972, nr 22; A. Strumiłło, „Tryb. Ludu” 1972, nr 134; K. Wyka, „Tryb. Ludu” 1972, nr 287; „Tyg. Kult.” 1972, nr 49; „Tryb. Ludu” 1973, nr 104; A. Nasilowska: *Można kochać ...* „Odra” 1986, nr 6. — [rec.: *Nad Mazowsza równiną otwartą*:] J. Iwaszkiewicz, „Życie Warsz.” 1965, nr 27; J. Z. Jakubowski: *Poeta i ojczyzna*. „Polonistyka” 1965, nr 2; W. Szwedowicz: *Pole i topole*. „Nowe Książ.” 1965, nr 5; „Barwy” 1972, nr 1. — J. Hartwig: *Pozyteczna seria* [rec.: *Poezje wybrane*]. „Nowe Książ.” 1967, nr 12. — S. Szmaglewska: [rec.: *Ręka umarłej*]. „Tryb. Ludu” 1969, nr 60. — K. Prynda: „Nike”. „Poglądy” 1974, nr 9. — S. Barańczak: *Inny ...* [rec.: *Magnitogorsk albo ...*]. „Nurt” 1972, nr 12. — [rec.: *Moje przyjaźnie poetyckie*:] F. Nieuważny: *Przyjaźnie poetyckie ...* „Nowe Książ.” 1961, nr 22; M. Piechał: „Przyjaźnie poetyckie” ... „Nowa Kult.” 1961, nr 18; S. Pollak, W: *Rocznik Literacki* 1961, s. 431; A. Stern: *Przyjaźnie poetyckie ...* „Przyjaźni” 1962, nr 11. — R. Kuliński: „Róża” ... „Nowa Kult.” 1963, nr 6. — [rec.: *Ballada o Placu Teatralnym*:] G. Lasota: *Ballada o Placu Teatralnym*. „Kultura” 1964, nr 6; R. Kuliński: ... *teatr ogromny, czyli ostatni z Konra-*

- dów. „Poezja” 1968, nr 7. — S. Wygodzki: [dot.: *Pamiętnik*: fragm. druk w „Polityce”]. „Gaz. Koszał.” 1965, nr 102; „Spojrzenia” 1965, nr 13. — S. Horak: *Wysoki lot* [rec.: Mazowsze]. „Poglądy” 1969, nr 9. — J. Z. Jakubowski: ... i S. Noakowski. („Wisła” i „Architekta poemat”. M. Wallisowi). „Przegl. Hum.” 1974, nr 5. — K. Białek: ...: *rękopisy z teki nr XXXIII* [dot.: *Proletariat*]. „Dialog” 1975, nr 7. — [dot.: *Elegia o śmierci Ludwika Waryńskiego*]: Z. Lisowski: *Propozycja całościowej analizy oraz interpretacji „Elegii o śmierci Ludwika Waryńskiego”* ... W: *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Rzeszowie*. T. 19: *Filologia Polska*. Rzesz. 1975, s. 153—174; H. Weber: *Czarnecki. „Tu i Teraz”* 1984, nr 13. — [rec.: *Pamiętnik 1918—1922*]: P. Bagiński, „Gł. Naucz.” 1984, nr 39; J. Durnatt, „Tyg. Płoc.” 1984, nr 46; P. Gądzinowski, „Itd.” 1984, nr 49; J. Korkozowicz, „Gł. Naucz.” 1984, nr 51; L. Milewska, „Dz. Lud.” 1984, nr 203; T. Miłkowski: *Kinematograf duszy*. ... — *nieznany*. „Tryb. Ludu” 1984, nr 192; J. B. Nycek, „Tyg. Płoc.” 1984, nr 52—53; T. Pawłowski, „Tyg. Płoc.” 1984, nr 52—53; B. Riss, „Kierunki” 1984, nr 50; B. Sowińska: *Nowe spotkanie z ... „Życie Warsz.”* 1984, nr 237; S. Stanuch, „Dz. Pol.” 1984, nr 193; KTT [K. T. Toeplitz]: *Żołnierz. „Polityka”* 1984, nr 37; J. Tomaszewicz, „Dz. Poj.” 1984, nr 217; (J. W.) [J. Wasilewski]: *Kinematograf własnej duszy*. „Por. Bibl.” 1984, nr 11—12; H. Weber: *Zawód. „Tu i Teraz”* 1984, nr 37; M. Boratyńska-Komar, „Przegl. Tyg.” 1985, nr 1; J. Korkozowicz, „Gaz. Ol.” 1985, nr 10; B. S. Kunda: „*Popycha mnie naprzód jakieś pragnienie*”. „Zdanie” 1985, nr 5; M. Łukasiewicz, „Nowe Książ.” 1985, nr 1; A. Nasilowska: *Żołnierz czy poeta*. „Twórczość” 1985, nr 4; WIG [I. Wnuk], „Echo Dnia” 1985, nr 1; E. Rechtsiegel, „Zeitschrift für Slavistik” [Berlin] 1986, [t.] 31, [z.] 6; J. Marx: *Żołnierz Piłsudskiego*. O ... „Odrodzenie” 1988, nr 18; A. Podbielski, „Tyg. Ostrol.” 1988, nr 15. — [rec.: *Temu światu ja się nie poddam*]: G. Leszczyński: ... *dla młodych i najmłodszych*. „Nowe Książ.” 1987, nr 1. — [Rec.: *Poezje 1923—1961*]: J. Drzewucki: *Legionista, komunista i dekadent*. „Rzeczpospolita” 1996, nr 94; P. Szewc: *Trzy wybory*. „Nowe Książ.” 1996, nr 4. — [Rec.: *Poezje zebrane*. T. 1—4]: M. Baranowska: *Kronika burzliwego życia*. „Twórczość” 1998, nr 4; J. Korkozowicz, „Gł. Naucz.” 1998, nr 25; R. Matuszewski: ... *w całości*. „Nowe Książ.” 1998, nr 4.
- [M.in. o:] J. Bielatowicz: *Bagdadzka rzeczpospolita poetów*. „Kur. Pol. w Bagdadzie” 1943, nr 33; Obserwator: *Tel-Awiv pod znakiem poezji polskiej*. „Wiad. Pol.” [Londyn] 1943, nr 26; D. Bochan: *Poezja drugiej emigracji*. „Polak w Iranie” 1944, nr 99; G. Herling-Grudziński: *Bilans poetycki Korpusu*. „Orzeł Biały” 1945, nr 51; M. Inglot: *Życie literackie*. W: Tegoż: *Polska kultura literacka Lwowa lat 1939—1941. Ze Lwowa i o Lwowie. Lata sowieckiej okupacji w poezji polskiej. Antologia utworów poetyckich w wyborze*. Wr. 1995, s. 21—122; J. Trznadel: *Kolaboranci. Tadeusz Boy-Żeleński i grupa komunistycznych pisarzy we Lwowie 1939—1941*. Komorów 1998.

Elżbieta Oleksiak

C

CUDAK Romuald 1952

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 4 sierpnia 1952 w Będzinie. Mieszka w Będzinie. Absolwent Liceum Ogólnokształcącego im. H. Sawickiej (obecnie S. Wyspiańskiego) w Będzinie. 1971—1976 studiował filologię polską na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Od 1975 zatrudniony w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. Debiut krytycznoliteracki: *Wobec własnego czasu czy przyszłości?* („Poglądy” 1975, nr 6). Debiut naukowy: *Metafora językowa w poezji lingwistycznej* (w tomie *Z problemów literatury XXX-lecia PRL*. Red. B. Tokarz. Katowice 1975). 1986 doktorat na podstawie dysertacji o strategiach odbioru we wczesnej poezji Kazimierza Wierzyńskiego. 1988—1992 wicedyrektor INoLP UŚ. Od 1991 dyrektor Szkoły Języka i Kultu-

ry Polskiej (dla cudzoziemców) UŚ. Członek Komisji Historycznoliterackiej PAN — Oddział w Katowicach i Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza. Członek Ministerialnej Komisji ds. Certyfikacji Języka Polskiego jako Obcego, członek Stowarzyszenia Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego „Bristol” (1998—2000 członek Zarządu). Od 1998 członek ministerialnej komisji rekrutacyjnej na studia w Polsce osób pochodzenia polskiego (Białoruś, Czechy, Gruzja, Moldawia, Litwa, Łotwa, Ukraina). 1978—1980 lektor języka polskiego na Uniwersytetach w Budapeszcie i Debreczynie, wykładał na Białorusi, w Czechach, na Litwie, w Niemczech i na Węgrzech. Redaktor naczelny kwartalnika Szkoły Języka i Kultury Polskiej „Postscriptum” redaktor serii *Biblioteka Interpretacji*. Otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Czytając Białoszewskiego*. Kat.: Śląsk WN 1999, *Biblioteka Interpretacji*, t. 3.

2. „Świetopełna trześć dziwosłów”. *Interpretacje wierszy i szkice o współczesnej poezji polskiej*. Kat.: Śląsk WN 1999.

- Szkice krytycznoliterackie, studia, rozprawy w tomach zbiorowych i na łamach periodyków, m.in.: *Nowatorskie cechy poezji Mirona Białoszewskiego na przykładzie wybranych wierszy. Konspekt lekcji*. W: *Współczesna liryka i film na lekcjach w liceum*. Red. A. Opacka. Kat. 1976; „*Mogąc pisać wiersze, nie sercem je wyrzynać...*” „*Nowy Wyraz*” 1976, nr 9; *Tadeusz Peiper: „Football”*. „*Poglądy*” 1977, nr 8; *Maria Pawlikowska-Jasnorzewska: „Laura i Filon”*. „*Poglądy*” 1977, nr 16; *Antoni Słonimski: „Rozmowa z poetą”*. „*Poglądy*” 1977, nr 17; „*Inna bajka*” *Rafała Wojaczka na tle tradycji romantycznej*. W: *Prace historycznoliterackie*. T. 10: *Studia romantyczne*. Red. I. Opacki. Kat. 1978; „*Świetopełna trześć dziwosłów*”. *O języku poetyckim „Słopiewni” Juliana Tuwima*. W: *Skamander*. T. 1: *Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich*. Red. I. Opacki. Kat. 1978; *Semiotyka i kultura*. „*Lit. na Świecie*” 1979, nr 8; *Epizod pod Picadorem. Sytuacje komunikacyjne kawiarni „Pod Picadorem” w wierszach „Wiosny i wina” Kazimierza Wierzyńskiego*. W: *Skamander*. T. 2: *Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich*. Red. I. Opacki. Kat. 1982; *Motyw wspomnienia w „Trzech poematach o Warszawie” Stanisława Balińskiego*. [Wspólaut.: M. Cudakowa]. W: *Skamander*. T. 4: *Studia o twórczości Stanisława Balińskiego*. Red. I. Opacki, M. Pytasz. Kat. 1984; *Pamiętnik i miłość. O „Pamiętniku miłości” Kazimierza Wierzyńskiego*. W: *Skamander*. T. 5: *Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego*. Red. I. Opacki, ... Kat. 1986; „*Sobą jesteś, ale kto cię z siebie wzywa?*” *Komentarz do wiersza Jarosława Marka Rymkiewicza „Daphnis w drzewo bobkowe przemieniła się”*. W: *Wśród poetów i współczesnych. Studia i szkice*. Red. W. Wójcik. Kat. 1986; „*Otom przed Tobą, Abraham*”. *Lektura wiersza Józefa Wittlina „Trwoga przed śmiercią”*. W: *Studia o twórczości Józefa Wittlina*. Red. I. Opacki. Kat. 1990; *Dziwna kolęda. Wokół „Kolędy” Jana Lechonia*. W: *Skamander*. T. 8: *Szkice i interpretacje*. Red. I. Opacki. Kat. 1991; *Oczy, twarze, lustra. Obsesja wzroku w powojennej poezji Wacława Iwaniuka*. W: *Szkice o twórczości Wacława Iwaniuka*. Red. I. Opacki, Z. Mokranowska. Kat. 1992; *Hej, kolęda, kolęda! „Postscriptum”* 1992, nr 3; „*Emigracja walcząca*” i jej poezja. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 1. Red. M. Pytasz. Kat. 1993; *Biblia Rafała Wojaczka. W: Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współludz. A. Nawareckiego i D. Pawelca. Kat. 1993; *Miron Białoszewski: „Tryptyk pionowy”*. „*Postscriptum*” 1994, nr 9—10; *O języku „komputerowców”*. [Wspólaut.: J. Tambor]. „*Jęz. Pol.*” 1995, nr 3; *Der Computer beim Fremdsprachenerwerb*. [Wspólaut.: J. Tambor]. [W:] *Vorauspublikation für den 16. Kongress für Fremdsprachdidaktik. Fremdsprachliches Handeln im Spannungsfeld von Prozess und Inhalt*. Halle [Salle], 4.-6. Oktober 1995; *Rafał Wojacek — który jest*. „*Śląsk*” 1995, nr 2; *Jedność i zróżnicowanie. O wierszach „Wiosny i wina” oraz „Wróbbi na dachu” Kazimierza Wierzyńskiego*. W: *Skamander*. T. 10: *Studia i szkice*. Red. I. Opacki, przy współludz. J. Piotrowiaka. Kat. 1995; *Komputer w nauczaniu języka polskiego jako obcego*. „*Postscriptum*” 1996, nr 20; *Czy istnieje polski język biznesu?* W: *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców 7/8*. Łódź 1996; *Das Computerprogramm als Hilf*

beim Erlernen der Phraseologie. [W:] *Vorauspublikation für den 17. Kongreß für Fremdsprachendidaktik*. Koblenz 1997; *Program komputerowy jako pomoc w nauczaniu frazeologii języka polskiego jako obcego*. „Postscriptum” 1997, nr 24—25; *Moda i wstyd. Tezy*. W: *Wstyd w kulturze*. Red. E. Kosowska. Kat. 1998; *Tekst poetycki w kształceniu językowym cudzoziemców na poziomie średnim*. W: *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie polonistyczne cudzoziemców 10*. Łódź 1998; *Der Mythos in der polnischen Poesie der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts*. [W:] *Das XX. Jahrhundert: Slavische Literaturen im Dialog mit dem Mythos*. A. Richter, E. G. Muscenko [Hrsg.]. Hamburg 1998; *Kazimierz Wierzyński: „Ojczyzna chochołów”*; *Antoni Słonimski: „Rozmowa z poetą”*. W: *Poezja polska od romantyzmu do dwudziestolecia międzywojennego. Interpretacje*. Red. A. Kowalczykowa, T. Marciszuk. Wwa 1999; *„Ucieczka” Adama Mickiewicza (Ślady oralności w balladzie)*. W: *Adam Mickiewicz. Texty a konteksty. Materiały z międzynarodni vedecke konference uskutecnene v Olomoci 24. a 25. listopada 1998*. Olomouc 1999; *Wstęp*. W: R. Wojacek: *Reszta krwi*. Mikołów 1999; *„Piosenka bohaterów II” Rafała Wojaczka. Lektura wiersza*. W: *Kanonada*. Red. A. Nawarecki, D. Pawelec. Kat. 2000; *Obroty rzeczy, obroty słowa*. Miron Białoszewski: *„Karuzela z madonnami”*; *Ostatnie sprawy, ostatnie wiersze*. Miron Białoszewski: *wiersze późne; Pani Gość u Mistrza Mirona*. Miron Białoszewski: *„Wywiad”*. W: *Poezja polska. Interpretacje*. Red. K. Heska-Kwaśniewicz, B. Zeler. Kat. 2000; *Interpretacja tekstu literackiego w programach dla zaawansowanych; O wykorzystaniu komputera w zdalnym nauczaniu języka polskiego*. W:

Polonistyka w świecie. Nauczanie języka i kultury polskiej studentów zaawansowanych. Red. J. Mazur. Lublin 2000; *Polska poezja lingwistyczna a problem poezji i języka*. W: *Vox Humana*. Bolla Kalman Professor Hetvenedik Szuletesnapjara. [Red.] E. Foldi, K. Gadanyi. Budap. 2000; *Sytuacja gatunków we współczesnej poezji polskiej a perspektywy genologii*. W: *Genologia i konteksty*. Red. C. Dutka i M. Mikołajczak. Ziel. Góra 2000; *Dokąd odchodzi poeta? W 30. rocznicę śmierci Rafała Wojaczka*. „Śląsk” 2001, nr 5; *Współczesna polska kołęda poetycka. Prolegomena*. „Acta Polonica Monashiensis” [Melbourne] 2001, nr 1; *Wstęp*; *„Piosenka bohaterów II” Rafała Wojaczka. Lektura wiersza*. W: *Który jest. Rafał Wojacek w oczach przyjaciół, krytyków i badaczy*. Red. ..., M. Melecki. Kat. 2001; *Computers in teaching Polish as a second language*. [Współaut.: J. Tambor]. „Linguistica Silesiana”. Vol. 22. Red. K. Polańskiego. Wwa 2001; *Dystych w poezji Rafała Wojaczka*. W: *Mikrologia literacka. T. 2*. Red. A. Nawarecki. Kat. 2001; *Współczesny kalendarz polski. Święta, uroczystości, obyczaje; Religijność i kultura religijna we współczesnej Polsce*. W: *Kultura polska. Silva rerum*. Red. ..., J. Tambor, przy współud. A. Szol. Kat. 2002.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Skamander*. T. 5: *Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego*. Red. I. Opacki, ... Kat.: Wyd. UŚ 1986.

2. *77 przekładów Stanisława Barańczaka i Claire Cavanagh z polskiej poezji współczesnej*. Wyb., wstęp i oprac. A. Dziadek. Red. J. Tambor, ..., P. Wilczek. Kat.: TZK 1995.

3. S. Barańczak: *Pomyślane przepaście. Osiem interpretacji*. W ukł. i oprac. J. Tambor, ... Kat.: Wyd. UŚ 1995.

4. D. Pawelec: *Czytając Barańczaka*. Kat.: Gnome 1995, *Bibl. Interpretacji*, t. 1.

5. J. Olejniczak: *Czytając Miłosza*. Kat.: Śląsk Sp. 1997, *Bibl. Interpretacji*, t. 2.

6. ...: *Czytając Białoszewskiego*. Kat.: Śląsk WN 1999, *Bibl. Interpretacji*, t. 3.

7. D. Opacka-Walasek: *Czytając Herberta*. Kat.: Śląsk WN 2001, *Bibl. Interpretacji*, t. 4.

8. *Szkolny słownik wiedzy o literaturze. Pojęcia — problemy — koncepcje*. Red. ..., M. Pytasz. Kat: Videograf 2000.

9. *Który jest. Rafał Wojaczek w oczach przyjaciół, krytyków i badaczy*. Red. ..., M. Melecki. Kat. 2001. *Bibliotheca Alia Universa*. T. 2. Wyd. UŚ.

10. *Nowe optyki. Materiały z międzynarodowej konferencji „Nowe metody, nowe programy, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego”*. Red. ..., J. Tambor. Kat.: Wyd. UŚ 2001.

11. *Kultura polska. Silva rerum*. Red. ..., J. Tambor, przy współud. A. Szol. Kat.: Śląsk WN 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

Paweł Majerski

CZAJKA-STACHOWICZ Izabela 1897—1969

z d. Szwartz, 1° v. Hertz, 2° v. Gelbard, 3° v. Stachowicz.

Właśc. Izabela Stefania Stachowicz.

Pseud.: Czajka, Iza Bell, Stefania Czajka.

Powieściopisarka, autorka wspomnień i reportaży.

Urodzona 5 listopada 1897 w Sosnowcu. Córka Wilhelma Schwartza, inżyniera metalurga, i Felice z domu Cuneau. Kształciła się w Warszawie, najpierw na pensji Kazimierzy Kochanowskiej, później studiowała polonistykę i historię sztuki na Uniwersytecie Warszawskim. W tym okresie należała do Związku Młodzieży Socjalistycznej i związała się z PPS. 1919—1922 pracowała społecznie jako bibliotekarka w Klubie Metalowców na Lesznie. Poślubiła Aleksandra Hertza, socjologa i filozofa. Na krótko wyjechała z nim do Wiednia. 1922 przeniosła się do Berlina, gdzie studiowała historię sztuki na tamtejszym uniwersytecie. 1924 udała się do Paryża, gdzie w pracowała w administracji pisma „Polonia”, organu Demokracji Polskiej na Wychodźstwie, a w 1925 w administracji pisma „Zdrowie” („Poradnik Lekarski”). W Paryżu prowadziła własną księgarnię polską. Tam poznała i poślubiła architekta Jerzego Gelbarda, z którym w 1925 zamieszkała w Warszawie. Często przebywała w środowisku bohemy artystycznej. Przyjaźniła się ze Stanisławem Ignacym Witkiewiczem (była pierwowzorem Heli Bertz z *Pożegnania jesieni*), w Paryżu odwiedzała Olę Boznańską, utrzymywała kontakty z Witoldem Gombrowiczem. 1931 debiutowała na łamach „Kuriera Warszawskiego”. Zamieszczała recenzje m.in.

w „Drodze” (1932). W 1937 ogłosiła swą pierwszą książkę *Moja podróż. Szlakiem Południa*. Pierwsze lata okupacji spędziła w getcie żydowskim w Warszawie. Zbiegła z transportu do getta w Otwocku. Pod przybranym nazwiskiem Stefania Czajka wstąpiła do partyzanckiego oddziału AL, działającego w lasach legionowskich. Jako oficer 1. Armii WP przeszła szlak bojowy do Berlina. Po wyzwoleniu wstąpiła do Milicji Obywatelskiej w Katowicach, została oficerem kulturalno-oświatowym. W 1946 ukazał się tomik jej wierszy *Pieśni żałobne getta*, zawierający 14 rapsodów poświęconych ludziom spotkanym w getcie warszawskim. Wraz z mężem Władysławem Stachowiczem zamieszkała w Warszawie. Podjęła pracę w Muzeum Narodowym. Często podróżowała za granicę w poszukiwaniu zrabowanych w czasie wojny dzieł sztuki. Od 1946 członek Związku Literatów Polskich. Nawiązała współpracę z czasopismami, głównie „Światem” (1957—1959, 1962) i „Przekrojem” (1956—1967), gdzie zamieszczała swe reportaże, korespondencje z podróży, opowiadania i artykuły. Wydała kilka powieści autobiograficznych. Wątki zagłębiowskie można odnaleźć w jej zbeletryzowanych wspomnieniach *Córka czarownicy na huśtawce*. Od 1956 utwory podpisywała: Czajka-Stachowicz. W latach 50. i 60. organizowała prywatne wernisaże, spotkania, uroczystości przyznawania własnych nagród literackich, przeznaczając na ten cel cenne przedmioty ze zbiorów. Propagowała twórczość artystów amatorów, głównie ze Śląska (m.in. katowickiego malarza Teofila Ociepki). Jej krótkie teksty literackie, reportaże, listy i wspomnienia opublikowały m.in.: *Odra*” (1946), „Opinia” (1949), „Kurier Polski” (1957), „Filipinka” (1957), „Trybuna Mazowiecka”

(1958), *Zwierciadło*” (1959), „Głos Elbląga” (1959), „Głos Olsztyński” (1959), „Żołnierz Polski” (1961), „Czerwony Sztandar” (1970), „Polsko” (czes. wersja miesięcznika „Pol’sa”, 1978), „Tu i Teraz” (1983). Odznaczona Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Zmarła 11 grudnia 1969 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Moja podróż. Szlakiem Południa*. [Reportaż]. Wwa: F. Hoesick 1937. [Podp.: Iza Bell].

2. *Pieśni żałobne getta*. [Wiersze]. Przedm. W. Broniewski. [Kat.:] J. Wyderka 1946. [Podp.: I. Gelbard].

3. *Ocalił mnie kowal*. [Powieść autobiograficzna]. Przedm. J. Kott. Wwa: Czyt. 1956.

4. *Córka czarownicy na huśtawce*. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1958. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1960; wyd. 3 tamże 1965; wyd. 4 tamże 1971; [wyd. 5] Wwa: KAW 1992.

5. *Lecę w świat*. [Zbeletryzowany reportaż]. Wwa: Iskry 1958. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1961; wyd. 3 1972.

6. *Król węży i salamandra*. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1960. Wyd. 2 tamże 1968.

7. *Moja wielka miłość*. [Wspomnienie o F. Fiszerze]. Wwa: Czyt. 1961.

8. *Płynę w świat*. [Zbeletryzowany reportaż]. Wwa: Iskry 1961. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965; wyd. 3 1972.

9. *Małżeństwo po raz pierwszy*. [Powieść autobiograficzna]. Wwa: Czyt. 1962.

10. *Nigdy nie wyjdę za mąż*. [Powieść autobiograficzna]. Kr.: WL 1966. Wyd. 2 tamże 1975.

11. *Dubo... Dubon... Dubonnet*. [Powieść autobiograficzna]. Kr.: WL 1970.

Teksty w zbiorach: *Pieśń ujdzie cało. Antologia wierszy o Żydach pod okupacją niemiecką*. Oprac. i wstępem poprz. M. M. Borwicz. Wwa 1947; *Wspomnienia o Konstantym Ildefonsie Gałczyńskim*. Red. A. Kamińska, J. Śpiewak. Wwa 1961 [właśc. 1960]; *Wspomnienia o Julianie Tuwimie*. Red. W. Jedlicka, M. Toporowski. Wwa 1963; *Wspomnienia o Bolesławie Leśmianie*. Red. [i wstęp] Z. Jastrzębski. Lubl. 1966; *To ja — dąb. Wspomnienia i eseje o Władysławie Broniewskim*. Oprac. S. W. Baliński. Wwa 1978; *Od bliskich i dalekich. Korespondencja do Władysława Broniewskiego*. Oprac. F. Lichodziejewska. Wwa 1981; *Hiob 1943. Ein Requiem für das Warschauer Getto*. [Wyb. i wyd.] K. Wolff. Neukirchen-Vluyn 1983; *Na rogu świata i nieskończoności. Wspomnienia o Franciszku Fiszerze*. Wwa 1985.

OPRACOWANIA

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — LP XX (I. Jarońska). — WPPiBL (J. Pitera).

[Wyw. i wypowiedzi:] *Narodziny Czajki*. „Przekrój” 1957, nr 639. — [Rozm.] M. Warneńska. „Now. Lit. i Wydawn.” 1957, nr 4. — *Z kpt. Czajką spotkanie przygodne*. [Rozm.] (ak). „Dz. Bałt.” 1958, nr 263. — *Pół godziny z Czajką*. Rozm.

Nik. [J. Kobus] „Gl. Wybrz.” 1958, nr 263. — W. Mossoczy: [Notatnik warszawski]. „Stolica” 1958, nr 34. — [Rozm.] Z. Zapert. „Expr. Wicz.” 1958, nr 121. — *O sobie do radiosłuchaczy*. „Radio i Telewizja” 1959, nr 43. — ... *literatka*. [Rozm.] W. Arpowski, „Żoł. Pol.” 1960, nr 28. — „Zwierciadło” 1960, nr 1. — [Rozm.] Z. Myszcynowa. „Gaz. Pozn.” 1962, nr 130. — *Przy pół czarnej z ...* [Rozm.] T. H. Nowak. „Expr. Pozn.” 1962, nr 125. — *Mówi Czajka...* [Rozm.] A. Przykowski. „Tyg. Morski” 1967, nr 3.

Łubieńska: *Pieśni żałobne getta* [rec.: *Pieśni żałobne getta*]. „Jedność Lud.” 1947, nr 11. — [rec.: *Ocalił mnie kowal*:] (m.k.) [M. Kanio-wa]: *Z dziejów legendy*. „Życie Lit.” 1957, nr 4; K. Nastulanka: *O dobrej wróżce, chytrym kowalu i narodzinach oraz cudownym ocale-niu Czajki*. „Nowa Kult.” 1957, nr 11; A. Rogalski, „Śl. Powsz.” 1957, nr 124. — [rec.: *Córka czarownicy na huśtawce*:] A. Klimowicz: „Córka czarownicy na huśtawce”. „Nowe Książ.” 1958, nr 12; (mw.) [M. Warneńska], „Tryb. Ludu” 1958, nr 174; G. Woysznis-Terlikowska: *Córka czarownicy na huśtawce*. „Świat” 1958, nr 33; H. Kirchner-Ładyka: *Czarownica w stroju pensjonarki*. „Nowa Kult.” 1959, nr 5; M. Klimas-Błahutowa, „Powieść — Nowela — Rozrywki” [dod. „Panoramy”] 1960, nr 33. — S. Kaltman: *Od i do czytelników* [rec.: *Pierwszy pocałunek*]. „Świat” 1958, nr 3. — [rec.: *Lecę w świat*:] B. Butryńczuk: *Czajki lot w świat*. „Odra” 1959, nr 8; (b): *Wojaze Czajki*. „Zwierciadło” 1959, nr 12; Dan: *Poleciała Czajka za morze*. „Tryb. Lit.” 1959, nr 11; K. Koźniewski: *Proza z krasnoludkami*. „Polityka” 1959, nr 13; J. Siewierski: „Córka czarownicy” na *Antypodach*. „Nowe Książ.” 1959, nr 5; G. Woysznis-Terlikowska: „Lecę

w *świat*". „Świat” 1959, nr 28. — [rec.: *Król węży i salamandra*:] K. Rosner: *Opowieść salamandry*. „Nowe Książ.” 1960, nr 23; T. K. Toeplitz: *Gwałt*. „Przegl. Kult.” 1960, nr 42. — [rec.: *Moja wielka miłość*:] J. Koskowski: *Wielka miłość Czajki*. „7 Dni w Polsce” 1961, nr 43; M. Jarochońska: *Specyfik*. „Nowa Kult.” 1962, nr 8; J. Stradecki: *Fiszerek*. „Współczesność” 1962, nr 3. — [rec.: *Płynę w świat*:] Z. Żabicki: *Czajka w krainie mitu*. „Nowa Kult.” 1961, nr 22; *Czajka*. „Nowe Książ.” 1961, nr 12. — [rec.: *Małżeństwo po raz pierwszy*:] erg: *Gdyby to była powieść*. „Dz. Bałt.” 1963, nr 23; J. Kwiryn: *Sensacje oraz Czajka*. [...]. *Wspomnienia Czajki*. „Nowe Książ.” 1963, nr 2. — [Nigdy nie wyjdę za mąż:] A. Budzyński: *Czajki wspomnień czar*. „Kultura” 1966, nr 20. — [rec.: *Dubo... Dubon... Dubonnet*:] A. Tarska: *Jak być legendą?* „Echo Kr.” 1970, nr 274; W. Żukrowski: *Bajkowy Paryż*. „Nowe Książ.” 1970, nr 14, przedr. w tegoż: *Karambole*. Wwa 1973, s. 289—294 oraz w tegoż: *Rozmowy o książkach*. Wwa 1989, s. 205—209. *Izraelskie polonica*. „Nowa Kult.” 1959, nr 37. — S. Moroz: ... w Olsztynie. „Panorama Półn.” 1959, nr 23. — K. Koźniewski: *Srebrny widelec A. Munka czyli nagroda Czajki*. „7 Dni w Polsce” 1960, nr 15. — *Drobiazgi literackie*. „Polityka” 1960, nr 14. — J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, wyd. 2 zm. i uzup. tamże 1971. — A. Maskowska: *Czajka i koniec urzędowania*. „Gł. Pr.” 1963, nr 282. — rog: *Siostra Czajki*. „Przekrój” 1965, nr 1063. — M. Konarz: *Kultura*. „Itđ.” 1966, nr 13. — [nekrol.:] „Przekrój” 1969, nr 1289—1290; „Tryb. Ludu” 1969, nr 344; „Życie Lit.” 1969, nr 51—52; „Życie War.” 1969, nr 297. — J. Chudek: *Z materiałów biobibliograficznych dotyczących pisarzy zmarłych w r. 1969*.

W: *Rocznik Literacki* 1969. Red. Z. Szmydłowa. Wwa 1971, s. 627. — R. Kincel: *Karkonoska przygoda dzieł Matejki*. „Poglądy” 1975, nr 13. — A. Baranowska: *Hela Bertz*. „Tu i Teraz” 1983, nr 51, przedr. w tejże: *Perły i potwory. Szkice o literaturze międzywojennej*. Wwa 1986, s. 248—268. — S. A. Wislocki: *Nowy mit mistrza Teofila?* „Pismo Lit.-Art.” 1984, nr 12. — K. Kolińska: *Szatańska księżniczka. Opowieść o ...* Wwa 1992. — N. Gross: *Portrety z warszawskiego getta*. W: Tegoż: *Poeeci i Szoa. Obraz zagłady Żydów w poezji polskiej*. Sosn. 1993, s. 37—39; K. Kolińska: *Szatańska księżniczka i Gombrowicz*. W: Tegoż: *Parnas w Oborach*. Wwa 2000, s. 143—162.

Małgorzata Toczowska

CZUBALA Dionizjusz 1935

Badacz folkloru.

Urodzony 31 marca 1935 w Imielnie Jedrzejskim. Matura w Liceum Ogólnokształcącym w Opolu. 1960 magisterium w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. 1960—1963 nauczyciel języka polskiego w Technikum Chemicznym w Chorzowie, następnie w Śląskich Technicznych Zakładach Naukowych w Katowicach. 1963 podjął pracę instruktora Wydziału Kultury i Oświaty w Zarządzie Głównym Związku Zawodowego Chemików w Katowicach. 1975 doktorat na podstawie pracy *Folklor garncarzy polskich* (Uniwersytet Wrocławski, promotor prof. A. Dygacz). Od 1975 adiunkt w Zakładzie Teorii Kultury na Uniwersytecie Śląskim. 1995 habilitacja na

podstawie książki *Współczesne legendy miejskie*. 1997 profesor UŚ. Od 2002 profesor Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Od 1985, po nawiązaniu kontaktu z amerykańskimi folklorystami, prowadzi badania terenowe nad makroplotkami (Polska, Białoruś, Rosja, Ukraina, Bułgaria, Macedonia, Litwa, Mongolia). Publikował m.in. na łamach periodyków: „*Studia Folklorystyczne*”, „*Lud*”, „*Literatura Ludowa*”, „*Foafale News*”. Brał udział w opracowaniu bibliografii *Contemporary Legend* (G Bennett, P. Smith: *Contemporary Legend. A Folklore Bibliography*. NY-London 1993). Redaktor *Tekstów z ulicy*, wydawanych przez Studenckie Koło Naukowe i grupę naukowców UŚ. Odbывał staże m.in. w Kijowie, Bratysławie, Ohrydzie. Od 1970 członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, 1978—1981 Komitetu Nauk Etnologicznych PAN, 1984—1989 Komisji Etnologiczno-Folklorystycznej przy Śląskim Instytucie Naukowym w Katowicach, 1988—1996 Komisji ds. Folkloru PAN, od 1990 International Society for Contemporary Legend Research, 1992—1996 American Folklore Society, od 1996 Komisji Historycznoliterackiej PAN (Oddział w Katowicach). Za osiągnięcia dydaktyczne i naukowe otrzymywał nagrody Rektora UŚ. 1974 tytuł Zasłużony Działacz Kultury, 1976 Srebrny Krzyż Zasługi, 1984 Złota Odznaka Związku Nauczycielstwa Polskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Folklor garncarzy polskich*. Kat.: Wyd. UŚ 1978.

2. *Anegdoty, bajki, opowieści garncarzy*. [Wspólaut.: M. Czubalina]. Wwa: LSW 1980.

3. *Podania i opowieści z Zagłębia Dąbrowskiego. Sto lat temu i dzisiaj*. [Wspólaut.: M. Czubalina]. Kat.: ŚIN 1984.

4. *Opowieści z życia. Z badań nad folklorem współczesnym*. Kat.: Wyd. UŚ 1985.

5. *Boju boju bojka. Wybór baśni śląskich*. Oprac. M. Czubalina, A. Wilkoń. Kat.: ŚIN 1987.

6. *Współczesne legendy miejskie*. Kat.: Wyd. UŚ 1993.

7. *Nasze mity współczesne*. Kat.: Fundacja dla Wspierania Śl. Humanistyki 1996.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: *Z badań nad kulturą ludową garncarzy Ziemi Będzińskiej*. „*Ziemia Będzińska*” 1969, rocz. II, s. 95—106; *Z badań nad literaturą ludową ceramików polskich*. W: *Materiały z sesji naukowej organizowanej z okazji 50-lecia Z.[wiazku] Z.[awodowego] CH.[emików]*. Red. D. Chojnacki. Kat. 1970, s. 125—172; *Ludowa bajka garncarzy polskich*. W: *Między dawnymi a nowymi laty. Studia folklorystyczne*. Red. R. Górski, J. Krzyżanowski. Wr. 1971, s. 271—298; *Z badań nad folklorem ceramików*. „*Szkło i Ceramika*” 1972, rocz. XXIII, s. 249—251; *Ludowe piosenki garncarzy*. W: *Z zagadnień twórczości ludowej. Studia folklorystyczne*. Red. R. Górski, J. Krzyżanowski. Wr. 1972, s. 189—215; *Zwyczaj, obrzędy i wierzenia garncarzy polskich*. „*Lud*” 1974, t. 58, s. 181—198; *Anegdoty i żarty garncarskie*. W: *Co wieś to inna pieśń. Studia folklorystyczne*. Red. R. Górski, J. Krzyżanowski. Wr. 1975, s. 129—148; *Pie-*

- śni garncarskie. W: *Zeszyty Naukowe Państwowego Wyższej Szkoły Muzycznej w Katowicach*. Nr 12. Kat. 1977, s. 82—113; *Kilka uwag o przysłowia garnarzy*. [Współaut.: M. Czubalina]. W: *Prace Historycznoliterackie*. Nr 11. Red. Z. J. Nowak, I. Opacki. Kat. 1978, s. 137—149; *Lehm-ein Heilmittel der Topferkunst*. „Curare” [Braunschweig/Wiesbaden] 1980, vol. 3; *O badaniach nad folklorem rzemieślniczym*. W: *Literatura popularna — folklor — język*. red. W. Nawarecki, M. Waliński. Kat. 1981, s. 145—153; *O znaczeniu sytuacji folklorystycznej na przykładzie opowieści wspomnieniowej*. „Lit. Lud.” 1983, nr 4—5; *O ludowym leczeniu gliną w Polsce. Na podstawie badań przeprowadzonych wśród garnarzy*. „Lud” 1984, t. 68; *Z badań nad opowieścią wspomnieniową w Związku Radzieckim*. W: *Społeczne funkcje folkloru*. Kat. 1985, s. 37—55; *Dorobek folklorystyczny Mariana Kantora Mirskiego*. „Z. Zagł.” 1985, nr 1; *Über die Heilung mit Lehm in der polnischen Volksmedizin*. „Hessische Blätter” [Neue Folge] 1986, nr 19; *Garncarstwo*. [Współaut.: M. Czubalina]. W: *Twórca ludowy i jego dzieło*. Red. B. Bazieli. Kat. 1986, s. 137—150; *Przysłowia górnicze*. W: *Górnicy stan*. Red. D. Simonides. Kat. 1988, s. 409—424; *Wartości jako podstawa porządkowania opowieści z życia*. W: *Z problemów badania kultury ludowej*. Red. T. Kłak. Kat. 1988, s. 85—95; *Refleksje paremiologiczne*. [Współaut.: M. Czubalina]. W: *Z problemów badania kultury ludowej*. Red. T. Kłak. Kat. 1988, s. 96—108; *Earliest accounts of Contemporary Legend in Russia*. „Foafale News” 1990, nr 9; *Federowski Michał* [s. 34—36]; *Kantor Marian* [s. 41—45]. W: *Materiały do księgi życiorysów ludzi kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego*. Cz. I. Red. A. Jarosz. Sosn.-Kat. 1991; *The „Black Volga”: Child Abduction Urban Legends in Poland and Russia*. „Foafale News” 1991, nr 21; *AIDS and Aggression. Polish Legends about HIV-Infected People*. „Foafale News” 1991, nr 23; *The Death Car. Polish and Russian Examples*. „Foafale News” 1992, nr 21; *Ze świata legend współczesnych. Sensacje o AIDS*. W: *Kultura polska. Współczesność wobec tradycji*. Red. T. Kłak. Kat. 1992, s. 85—103; *W starych książkach. Drukowane i rękopiśmienne sensacje rosyjskie z XIX wieku*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 5: *Informacja naukowa — bibliotekarstwo — zagadnienia wydawnicze*. Red. A. Jarosz. Kat. 1992, s. 207—210; *Mongolian Contemporary Legends: Field Research Report. Part One*. „Foafale News” 1992, nr 28; *„Życie po życiu”, czyli o tych, którym legenda nie pozwala umrzeć*. W: *Kultura polska. Tradycja jako uniwersum kodyw aksjologicznych*. Red. E. Kosowska. Kat. 1992, s. 75—92; *Mongolian Contemporary Legends: Field Research Report. Part Two. Political Rumours and Sensations*. „Foafale News” 1993, nr 29; *Mongolian Contemporary Legends: Field Research. Part Three. Legends about Almas, the Abominable Snowman*. „Foafale News” 1993, nr 31; *Bielewicz Zenobia*. W: *Materiały do księgi życiorysów ludzi kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego*. Cz. III. Red. A. W. Jarosz. Kat. 1994, s. 13—15; *O badaniach legendy miejskiej*. „Lit. Lud.” 1994, nr 2; *W świecie współczesnych mitów. Mongolskie i syberyjskie opowieści o człowieku śniegu*. „Pol. Szt. Lud. Konteksty” 1994, nr 3—4, 1994; *„Urban legend”: nowyż żanr folklornej prozy*. „Filologiczneskie nauki” [Moskwa] 1994, nr 5—6; *Współczesne opowieści o obcych. Z badań w Mongolii*. „Lud” 1994, t. 77; *Słowo wstępne*

[s. 5—6]; *Kosmici w Mongolii* [s. 26—37]. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 1. Red. ..., M. Czubalina. Kat. 1995; *Dygacz Adolf Karol*. W: *Materiały do księgi życiorysów ludzi kultury Zagłębia Dąbrowskiego*. Cz. IV. Red. A. W. Jarosz. Kat. 1995, s. 51—54; *Słowo do czytelnika* [s. 5—6]; *Z wyprawy do Mongolii. Wątki różne* [s. 32—47]. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 2. Red. ..., D. Wężowicz-Ziółkowska. Kat. 1996; *W storonu nowoj epiki*. [W:] *Oral Epic: Ethnic Traditions and Performance (Materiali Miżdunarodnoj naukowej konferencii. Wyd. Institut folkoristiki ta etnologii Nacjonalna Akademia Nauk Ukrainy)*. [Cz.] II. [Kijów]. 1997. [s.] 140—146; *W storonu nowoj epiki*. [W:] *Usna epika: etniczni tradicij ta wikonabctwo. (Materiali miždunarodnoj naukowej konferencij priswaczenoj pamiaty F. Kolessi ta A. Lorda)*. [Kijów] 8—14 we-resnia 1997). Cz. II. [Kijów] 1997, [s.] 140—146; „*Legends miejskie*” czy „*legends końca XX wieku*”. W: *Folklorystyka na przełomie wieków*. Red. K. D. Kadłubiec. Ciesz. 1999, s. 190—196; *Słowo o „legendach zagłady*” [s. 5—8]; *Poszukiwanie „prowokatorów” ostatniego pogromu Żydów w Polsce*. [Współaut. A. Miler-ska]. [s. 35—44]. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 3—4. Red. ..., D. Wężowicz-Ziółkowska. Kat. 1999; *Mit „dzikiego człowieka”*. W: *W kręgu kultury Słowian. Księga pamiątkowa poświęcona 45-leciu pracy naukowo-dydaktycznej Pani Profesor Henryki Czajki*. Red. E. Tokarz. Kat. 1999, s. 31—37; *Folklor mojego miasta*. W: *Rocznik Sosnowiecki*. Red. K. Gołosz. Sosn. 1999, s. 71—81; *Snieżnyj człowiek — mif ili sowremiennojaja liegienda?* [W:] *Simbol, mif obriad: tradicii i sowremien-nost. Matieriały miždunarodnoj naucznoj kon-fierencij 30 XI — 2 XII*. [Cz.] 1. [Kijów] 2000,

[s.] 34—35; *Legendy mojego miasta. Z doświad-czeń zbieracza folkloru*. W: *Rocznik Sosnowiecki*. Red. K. Gołosz. Sosn. 2001, s. 155—166; *Folklor Zagłębia Dąbrowskiego a idea regio-nalizmu*. W: *Zagłębie Dąbrowskie. W poszuki-waniu tożsamości regionalnej*. Red. M. Barań-ski. Kat. 2001, s. 334—348; *Dziki człowiek — powrót wielkiego mitu*. W: *Fascynacje folklo-rystyczne. Studia poświęcone Helenie Kapetus*. Red. A. Engelking. Wwa 2002.

PRACE EDYTORSKIE

1. J. Ligeża: *Dzieła*. T. I: *Bajki*. Do druku przy-got. ..., M. G. Gerlich. Wprowadz. ... Kat. 1991.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 1. Red. ..., M. Czubalina. Kat. 1995 [tu: *Z na-szego archiwum*. Wyb., oprac. ..., s. 49—59].

2. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 2. Red. ..., D. Wężowicz-Ziółkowska. Kat. 1996 [tu: *Z naszego archiwum. Nowa torba kursorska z sensacjami ukraińskimi*. Wyb., oprac., tłum. ..., s. 52—61].

3. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 3—4. Red. ..., D. Wężowicz-Ziółkowska. Kat. 1999.

OPRACOWANIA

[Wyw.:] *Pamięć kultury*. Z dr M. Czubałową [sic!] i dr. ... z UŚ rozm. J. Hłond. „Tyg. Kult.” 1987, nr 35.

K. Heska-Kwaśniewicz: *Współczesna płotka miejska* [rec.: *Nasze mity...*]. „Śląsk” 1997, nr 5.

Paweł Majerski

CZUBALINA Marianna**Nazwisko rodowe: Oterman****1939—1995**

Historyk literatury, badacz folkloru.

Urodzona 18 października 1939 w Stawieszycach (Stawiszycach), powiecie pinczowskim. 1956 matura w będzińskim II Liceum Ogólnokształcącym. 1956—1960 studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. 1960—1962 pracowała jako nauczycielka języka polskiego w klasach licealnych w Szkole Podstawowej i Liceum Ogólnokształcącym Nr 5 im. J. Kawalca w Katowicach. 1962—1965 asystentka, 1965—1968 starsza asystentka w Katedrze Historii Literatury Polskiej WSP w Katowicach. 1965 debiut naukowy: szkic „*Periody*” *Wacława Potockiego* a „*Treny*” *Jana Kochanowskiego* w tomie *Prace Historycznoliterackie Katedry Historii Literatury Polskiej*. Współpracowała z czasopismami: „*Poglądy*” (1965—1973), „*Przemiany*” (1973), „*Sprawy Chemików*” (1972—1973). 1972 doktorat na podstawie dysertacji *Z badań nad rękopisami Wacława Potockiego* (promotor prof. J. Zaremba). Od 1972 adiunkt w Zakładzie Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Od 1987 wykładowca, od 1992 starszy wykładowca. 1963—1968 członek Podkomisji Śląskiej Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie. 1969 sekretarz Towarzystwa Miłośników Zagłębia Dąbrowskiego, współpracowała z Towarzystwem Miłośników Ziemi Będzińskiej. Od 1984 członek Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach.

Otrzymała nagrody Rektora UŚ (1968, 1981, 1984), nagrodę zespołową trzeciego stopnia (1988) oraz nagrodę indywidualną drugiego stopnia (1989). Wyróżniona srebrną odznaką „Zasłużony w rozwoju województwa katowickiego” (1974), Złotym Krzyżem Zasługi (1981), Złotą Odznaką „Za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego” (1993). Zmarła 19 kwietnia 1995, pochowana w Pelczyskach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Anegdoty, bajki, opowieści garncarzy*. [Współaut.: D. Czubala]. Wwa: LSW 1980.

2. *Podania i opowieści z Zagłębia Dąbrowskiego. Sto lat temu i dzisiaj*. [Współaut.: D. Czubala]. Kat.: ŚIN 1984.

3. *Boju boju bojka. Wybór baśni śląskich*. Oprac. D. Czubala, ..., A. Wilkoń. Kat.: ŚIN 1987.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: „*Periody*” *Wacława Potockiego* a „*Treny*” *Jana Kochanowskiego*. W: *Prace Historycznoliterackie Katedry Historii Literatury Polskiej*. Z. 3. Red. J. Zaremba. Kat. 1965, s. 291—302; *Kilka uwag o przysłowiach garncarzy*. [Współaut.: D. Czubala]. W: *Prace Historycznoliterackie*. Nr 11. Red. Z. J. Nowak, I. Opacki. Kat. 1978, s. 137—149; *Rej i Kromer w pismach Adama Gdaczusza*. W: *Studia nad piśmiennictwem śląskim*. Red. M. Pawłowiczowa. Kat. 1967, s. 119—129; *O nieznanym rękopisie „Argenidy” Wacława Potockiego*. W: *Prace historycznoliterackie Katedry Historii Literatury Polskiej*. Nr 12: *Studia Staropolskie*. Red. J. Za-

remba. Kat. 1979, s. 46—51; *Bajka ludowa w „Ogrodzie fraszek”* Wacława Potockiego. W: *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej*. red. Z. J. Nowak. Kat. 1980, s. 27—36; *Wokół genezy przysłowia „Nie święci garnki lepią”*. W: *Literatura popularna — folklor — język*. Red. W. Nawrocki, M. Waliński. Kat. 1981, s. 40—45; *Garncarstwo*. [Współaut.: D. Czubala]. W: *Twórca ludowy i jego dzieło*. Red. B. Bazieli. Kat. 1986, s. 137—150; *Refleksje paremiologiczne*. [Współaut.: D. Czubala]. W: *Z problemów badania kultury ludowej*. Red. T. Kłak. Kat. 1988, s. 96—108; *O Sfistionach, czyli zagadka folklorystyczna w „Officina ferraria”* W. Roździeńskiego. W: *Szkice o literaturze dawnej i nowszej ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Jerzemu Nowakowi*. Red. R. Ociecek, J. Malicki. Kat. 1992, s. 61—68; *Demony ogniste w „Officina ferraria”* Walentego Roździeńskiego. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 1. Red. D. Czubala, ... Kat. 1995.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 1. Red. ..., M. Czubalina. Kat. 1995 [tu: *Z naszego archiwum*. Wyb., oprac. D. Czubala, s. 49—59].

OPRACOWANIA

[Wyw.:] *Pamięć kultury*. Z dr ... i dr. D. Czubalą z UŚ rozm. J. Hłond. „Tyg. Kult.” 1987, nr 35.

K. Zielińska: *Gdzie się podziali Płanetnik i Świsłun?* „Wiad. Zagł.” 1988, nr 15. — A. W. Jarosz: ... W: *Słownik badaczy literatury polskiej*. T. 2. Red. J. Starnowski. Łódź 1998, s. 87—88. — M. Piechota: *Wspomnienie o doktor ...* „Gaz. Uniw.” 1995, nr 27; D. Wężowicz-Ziółkowska: ... (1939—1995) odeszła. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 2. Red. D. Czubala, D. Wężowicz-Ziółkowska. Kat. 1996.

Paweł Majerski

D

DZIADEK Adam 1965

Historyk i teoretyk literatury, tłumacz.

Urodzony 1 lipca 1965 w Sosnowcu. Mieszka w Sosnowcu. Adiunkt Liceum Ogólnokształcącego im. B. Prusa w Sosnowcu. Po ukończeniu studiów polonistycznych na Uniwersytecie Śląskim (1991) pracował jako asystent w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. 1998 doktorat na podstawie rozprawy *Rytm i podmiot wypowiedzi poetyckiej w liryce Aleksandra Wata i Jarosława Iwaszkiewicza*. Od 1998 adiunkt w INoLP UŚ. Od 2001 wicedyrektor INoLP. Od 2002 kurator Archiwum Themersonów w Polsce. Rozprawy naukowe ogłaszał m.in. w „Pamiętniku Literackim” i „Tekstach Drugich”, prace krytyczne w „Zeszytach Literackich”, „FA-arcie”, „Opcjach”, „Śląsku” i „Arkuszu”. 1995 i 1999 stypendysta Rządu Republiki Francuskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Rytm i podmiot wypowiedzi poetyckiej w liryce Jarosława Iwaszkiewicza i Aleksandra Wata*. Kat.: Wyd. UŚ 1999.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m. in.: „*Sérénité*”, wolnym krokiem ku nicości. O „*Uranii*” Jarosława Iwaszkiewicza. W: *Skamander*. T. 9: *Twórczość Jarosława Iwaszkiewicza. Interpretacje*. Red. I. Opacki, przy współudz. A. Nawareckiego. Kat. 1993, s. 96—103; *Władysław Broniewski* [s. 83—86]; *Aleksander Wat* [s. 210—220]. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 1. Red. M. Pytasz. Kat. 1993; *Interpretant. Zarys zagadnienia*. W: *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współudz. A. Nawareckiego i D. Pawelca. Kat. 1993, s. 215—220; *Starość rytmu, rytm starości*. W: *Starość. Wybór materiałów z VII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ*. Red. ..., A. Nawarecki. Kat. 1995, s. 15—19; *Instytucje kulturalne na emigracji 1939—1989* [s. 138—187]; *Antologie poezji polskiej w przekładach poetów emigracyjnych* [współaut.: P. Wilczek, s. 297—311]. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 2. Red.

J. Olejniczak. Kat. 1996; *Rytm i ciało*. Henri Meschonnicza krytyka rytmu. W: *Szybko i szybciej. Eseje o pośpiechu w kulturze*. Red. M. Bieńczyk, A. Nawarecki, D. Siwicka. Wwa 1996, s. 192—203; „Śmieszny Faust warszawski” — o poezji Aleksandra Wata. W: *Postacie i motywy faustyczne w literaturze polskiej. Materiały Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej — Białystok 23—26 października 1997*. T. 2. Red. H. Krukowska, J. Ławski. Białystok 2002, s. 241—258; *Wiersze somatyczne Aleksandra Wata*. W: *W kręgu twórczości pisarzy emigracyjnych*. Red. Z. Andres. Rzesz. 1999, s. 115—141; *Rytm i podmiot w „Oktostychach” i „Muzyce wieczorem” Jarosława Iwaszkiewicza*. „Pam. Lit.” 1999, z. 2; *Literatura emigracyjna po 1939*. W: *Literatura polska XX wieku. Przewodnik encyklopedyczny*. Wwa 2000. T. 2, s. 419—421; „*Poemat bukoliczny*” Aleksandra Wata. „Teksty Drugie” 2000, nr 3; *Koncepcja rytmu i podmiotu w pracach Henri Meschonnicza i Julii Kristejewej*. [W:] *Literární veda na prahu 21. století. Nauka o literaturze u progu XXI stulecia*. Red. M. Mikulášek. Op. 2000, [s.] 184—201; *Sztuka mikrolektury Rolanda Barthes’a*. W: *Mikrologia i miniatura*. Red. A. Nawarecki. Kat. 2000, s. 30—45; *Problem ekphrasis — dwa „Widoki Delft”* (Adam Czerniawski i Adam Zagajewski). „Teksty Drugie” 2000, nr 4; *Przypisy Aleksandra Wata*. W: *Przedmowa w książce dawnej*. Kat. 2000, s. 204—215; *Obraz jako interpretant. Na przykładzie polskiej poezji współczesnej*. „Pam. Lit.” 2001, nr 2; *O „Notre Dame” raz jeszcze*. W: *Stulecie Przybosa*. Red. E. Balcerzan, S. Balbus. Pozn. 2002, s. 289—304; *Anagramy Ferdynanda de Saussure’a — historia pewnej rewolucji*. „Teksty Drugie” 2001, nr 6; *Relacja obraz — tekst. Próba charakterystyki typologicznej*. W: *Dwudziestowieczna ikonosfera w lite-*

raturach europejskich. Wizualizacja w literaturze. Red. B. Tokarz. Kat. 2001, s. 136—151; *Literatura — Muzyka. Nowe propozycje badawcze*. „Teksty Drugie” 2002, nr 1—2.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Starość. Wybór materiałów z VII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ*. Red. A. Nawarecki, ... Kat.: GMK 1995.

2. *77 przekładów Stanisława Barańczaka i Claire Cavanagh z polskiej poezji współczesnej*. Wyb., wstęp i oprac. ... Red. J. Tambor, R. Cudak, P. Wilczek. Kat.: TZK 1995.

PRZEKŁADY

1. J. Derrida: *Pozycje*. Przeł. ... Byt.: „FA-art” 1997.

2. J. Derrida: *Szibboleth dla Paula Celana* [fragm.]. Tłum. ... „Lit. na Świecie” 1998, nr 11—12. Edycja książ. całości: *Szibboleth dla Paula Celana*. Przeł. ... Byt.: „FA-art” 2000.

3. R. Barthes: *Imperium znaków*. Przeł. ... Przeł. przejr. i popr., wstępem opatrzył M. P. Markowski. Wwa: KR 1999.

4. R. Barthes: *Mitologie*. Przeł. ... Wstępem opatrzył K. Kłosiński. Wwa: KR 2000.

5. R. Barthes: Przeł. ... *Rasch*. „Er(r)go” 2000, nr 1.

6. „*Ousia*” i „*Gramme*” [s. 57—100]; *Suplement łącznika* [s. 225—259]. W: J. Derrida

da: *Marginesy filozofii*. Przeł. ..., J. Margański, P. Pieniążek. Wwa: KR 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

W. Forajter: *Paradoksy watologii* [rec.: *Rytm i podmiot w liryce...*]. „Teksty Drugie” 2001, nr 6. — B. Banasiak: *Szibbolet — różnica bez różnicy* [rec.: J. Derrida: *Szibbolet...*]. „Tygiel Kult.” 2002, nr 1—3.

Paweł Majerski

F

FOX Marta 1952

Właśc.: Mieczysława Siemieniuk, 1° v. Fręś.
Poetka, powieściopisarka, krytyk literacki i teatralny, eseistka.

Urodzona 1 stycznia 1952 w Siemianowicach Śląskich. Matura w Liceum im. W. Broniewskiego w Katowicach. 1974 ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. 1982 ukończyła Studium Podyplomowe przy UŚ w zakresie filologii polskiej. 1974—1995 uczyła języka polskiego i pracowała jako bibliotekarka w V Liceum Ogólnokształcącym im. W. Broniewskiego w Katowicach. Posiada drugi stopień specjalizacji pedagogicznej. Od 1983 zajmuje się dziennikarstwem. 1987—1989 redagowała „Młodą Sztukę” w Warszawie. 1989 debiut literacki (opowiadanie *Gra* drukowane w „Tak i Nie”). 1990—1995 kierownik literacki Teatru Dzieci

Zagłębia w Będzinie. 1995—1999 specjalistka ds. programu artystycznego w Miejskiej Galerii Sztuki „Extravagance” w Sosnowcu. Organizowała i prowadziła tutaj liczne spotkania autorskie, pisała reportaże o życiu artystów, wstępy do katalogów wystaw, organizowała konkurs poetycki *Inspiracje*. 1993—1994 zastępca redaktora naczelnego „Górnośląskiego Dziennika Kulturalnego”. 1996—1997 redagowała dział poezji w kwartalniku „Wyrazy”. Na zaproszenie ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego brała udział w Targach Książki we Frankfurcie (2000). Uczestniczyła w programie „Polen erlesen” w północnej Nadrenii-Westfalii. Jej wiersze tłumaczone były na język angielski, niemiecki, hiszpański. Teksty drukowała w czasopismach: „Goniec Teatralny”, „Teatr”, „Opcje”, „Górnośląski Dziennik Kulturalny”, „Poezja”, „Autograf”, „Integracje”, „Już jest jutro”, „Przegląd Literacko-Artystyczny”, „Tak i Nie”, „Śląsk”, „Wyrazy”, „Odra”, „Pomosty”, „Magazyn Literacki”, „Format”, „Wiadomości Kulturalne”. Członek Towarzystwa Kultury Teatralnej (1994—1998 prezes Oddziału Wojewódzkiego), Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego oraz Stowarzyszenia Pisarzy Polskich (Oddział we Wrocławiu). Dwukrotnie otrzymała Grand Prix w Ogólnopolskim Konkursie Literatury Miło-

snej (Statuetka miedzianego Amora 1989 i 1994). Otrzymała główne nagrody w konkursach literackich: im. E. Stachury (1993), im. J. I. Kraszewskiego, im. T. Micińskiego, im. H. Poświatowskiej, Warszawskiej Jesieni Poezji (w kategorii krytyki literackiej za esej o Anne Sexton). Za książkę o Wisławie Szymborskiej otrzymała nagrodę XX Międzynarodowego Listopada Poetyckiego. Książka *Agaton-Gagaton — jak pięknie być sobą* została uhonorowana przez Polish Section International Board on Books for Young People (IBBY) w konkursie *Książka Roku 1996*. 2000 cykl minipowieści *Pierwsza miłość* uhonorowany przez IBBY. 1996 stypendystka Ministerstwa Kultury.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Kapelusz zawsze zdejmuję ostatni*. [Proza i poezja]. [B.m.]: Sygnatura 1992. Wyd. 2 Wr.: Siedmioróg 1996, *Wokół Nas*, 28.
2. *Batoniki Always miękkie jak deszczówka*. [Powieść]. Tor.: C&T Editions 1994. Wyd. 2 Wr.: Siedmioróg 1997, *Wokół Nas*, 49.
3. *Agaton-Gagaton: jak pięknie być sobą*. [Powieść]. Tor.: C&T Editions 1994. Wyd. 2 Wr.: Siedmioróg 1997, *Wokół Nas*, 50.
4. *Chcę być chłopcem jak mój ojciec*. [Poezja]. Kat.: TZK 1994.
5. *Wielkie ciężarówki wyjeżdżają z morza*. [Powieść]. Tor.: C&T Editions 1996. Wyd. 2 zm. Wr.: Siedmioróg 1998.
6. *Magda.doc*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1996, *Wokół Nas*, 33. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1997, [właśc. 3] tamże 2001, *Tylko! Dla Młodzieży*.
7. *Paulina.doc*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1997, *Wokół Nas*, 43.
8. *Zdarzyć się mogło. Zdarzyć się musiało. Z Wisławą Szymborską spotkanie w wierszu*. Kat.: TZK 1996. Wyd. 2 Wr.: Siedmioróg 2002.
9. *Dotknij mnie tak dawno nie miałem kobiety*. [Poezje]. Kat.: TZK 1998.
10. *Firma Agaton-Gagaton: wypróbuj bez szorowania*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1998. Wyd. 2 tamże 2000, *Tylko dla Młodzieży*.
11. *Ogrodnicy Północy. Poetów portret potrójny*. Gd.: Tower Press 1998.
12. *Nie jestem która wszystko zniesie*. [Poezje]. Kat.: Forum Sztuk 1999.
13. *Romeo zjawi się potem*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.
14. *Westchnienia jak morskie huragany*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.
15. *Zanim nadejdzie rozstanie*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.
16. *Po nitkach babiego lata*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.
17. *Do rana daleko*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.

18. *Więc nie wiń mnie za to*. [Powieść]. Wr.: Siedmioróg 1999, *Pierwsza Miłość*.

19. *Kochać* [Poezje]. Chorz.: ITATIS 2001.

20. *Czerwień raz jeszcze daje czerwień*. Wr.: Siedmioróg 2001.

21. *Listy spod kapelusza*. [Feliety]. Chorz.: ITATIS 2002.

Autorka spektaklu poetyckiego *Zapłakać czerwonym deszczem* (muz. B. Mizerski). Prem.: Kat.: Teatr Śl., Scena w Malarni 1994.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

KJKKat. — KJKNM. — WTWPol.

[Wyw.:] *Kapelusz zawsze zdejmuję ostatni*. Rozm. E. Szopa. „Życie Górnosił.” 1994, nr 16; *Dlaczego wywiad z ...?* Rozm. S. Bortnowski. „Polonistyka” 1995, nr 7; *Napisz o pogodnej dziewczynce*. Marta.doc. Rozm. D. Górnicka. „Filipinka” 1997, nr 20; „*Poczuć się jak jaskółka*”. Rozm. A. Twardoń. „Evviva l’arte” [gaz. szk. II LO im. M. Konopnickiej w Kat.]; Rozm. A. Gomółka, „Guliwer” 1996, nr 2; *Jaka jestem, nie wie nikt*. Rozm. K. Kuliński. „Tryb. Śl.” 1998, nr 43; *Jestem samoswoja*. Rozm. E. Szopa. „Przegl. Śl.” X 1998; *Odmieńcy o cieńszej skórze*. Rozm. J. Cyrus. „Dz. Zach.” XII 1998; *Najważniejsza jest dla mnie miłość*. „Gryf Wejherowski” 1998, nr 22; *Wiersz spada na mnie niespodzianie*. Rozm. H. Wach-Malicka. „Dz. Zach.”, 9 XII 1998; *Z popularną pisarką ... rozmawia Wilhelm Przeczek*. „Zwrot” [Czechy] 2000, nr 5, Ankieta Kazimierza Kutza.

„Tryb. Śl.” 07 I 2001, *Jedyne co mam, to moją wrażliwość*. Rozm. W. Jędrzejczak. „Życie Rawicza” 29 VI 2001; *Młodzież chce czytać o orgazmie*. Rozm. A. Paczeński. „Wiecz. Wr.” 9 XII 1999; *Z ... rozmowa o literaturze ... i ...* Rozm. R. Rolewicz-Juraszowa. „Kat. Inf. Kult.” 1999, nr 6; *Mamie coś się porobiło*. Rozm. A. Czerny-Marecka. „Gł. Pom. — Mag.” 2000, nr 100; *Do lado dos Ollos, Arredor da poesia, entrevistas con 79 Poetas do Mundo*. Interv. E. Arauxo. Vigo 2000.

[Rec.: *Batoniki Always...*] E. Dymowski: *Zwariowana mama i nie tylko*. „Słowo” 1994, nr 151; A. Zając: *Pyszne batoniki*. „Guliwer” 1994, nr 3; E. Popławski: *Nowe oblicze ...* „Opcje” 1994, nr 1; R. Bednarczyk: *Proza jak deszczówka*. „Życie Górnosił.” 1994, nr 16. — [rec.: *Agaton — Gagaton...*] A. Świetlik, „Expr. Bydg. — Mag.” 10—12 II 1995. — [rec.: *Chcę być chłopcem...*] D. T. Lebioda: *Miłość i eutanazja*. „Autograf” 1997, nr 5; A. Wawryszak: „*W drodze do izby tortur ... i z powrotem*”. „Fraza” 1996, nr 11—12; A. Węgrzyniakowa: *Na cienkiej czerwonej linii*. „Opcje” 1994, nr 4. — [rec.: *Kapelusz zawsze zdejmuję ostatni*:] J. Pierzchała: *Niedyskrecje*. „Pracownia” 1994/1995, nr 13; R. Putzlacher: *Kobiety winne grzechu*. „Gł. Ludu” [Czechy] 1993, nr 124. — [rec.: *Wielkie ciężarówki...*] Z. Beszczyńska, „Nowe Książ.” 1996, nr 9. — [rec.: *Dotknij mnie...*] L. Żuliński: *Wcielanie*. „Wiad. Kult.” 1997, nr 3; D. T. Lebioda: *Słowo i zar.* „Śląsk” 1998, nr 4; K. Maliszewski: „*Dotknij mnie tak dawno nie miałem kobiety*”. „Odra” 1999, nr 7—8; M. Woszkowska: *Zapomniane strofy*. „Tryb. Śl.” 1998, nr 24. — [Rec.: *Zdarzyć się mogło...*] M. Krassowski: *O Szyborskiej inaczej*. „Wiad. Kult.” 1997, nr 4; P. Szewc, „Nowe Książ.” 1997, nr 4; L.

Broda: *O Wiśławie Szymborskiej inaczej*. „Zwrot” [Czechy] 1997, nr 7; A. Pustułka: *Zdażyć się musiało*. „Tryb. Śl.” 1996, nr 287. — [Rec.: *Magda.doc*.] Z. Beszczyńska: *I tylko jego brak...* „Nowe Książ.” 1996, nr 9; D. Świerczyńska-Jelonek: *Matki i córki*. „Guliwer” 1997, nr 5. — [Rec.: *Paulina.doc*.] D. Świerczyńska-Jelonek, „Guliwer” 1999, nr 5. — [rec.: *Ogrodnicy Północy*.] BŚ: *Przyjacielska książka*. „Gaz. Morska” [dod. „Gaz. Wyb.”] 28—29 III 1998; M. Kisiel: „*Ogrodnicy Północy*”. „Śląsk” 1998, nr 5; A. Pawlak, „*Topos*” 1999, nr 2—3. — [rec.: *Firma Agaton-Gagaton: wypróbuj...*] A. M. Krajewska: *Co się stało z Gagatonem?* „Nowe Książ.” 1999, nr 7; D.

Świerczyńska-Jelonek, „Guliwer” 1999, nr 5. — [rec.: *Nie jestem...*] E. Biela: *Pomiędzy ludźmi są słowa i sex*. „Akant” 1999, nr 9; M. Gawel: *To ostatnia kolacja, którą dla Ciebie zrobiłam*. „Tryb. Śl. — Dzień”, 16 VI 1999. — [rec.: ser. *Pierwsza Miłość*.] D. Świerczyńska-Jelonek: *Kochać...* „Nowe Książ.” 2000, nr 5. — [rec.: *Listy spod kapelusza*.] M. Skocza: *Listy w tom zebrane*. „Dz. Zach.” 2002, nr 31; Z. Beszczyńska: *Matki, żony, rozwódki, poetki...* „Nowe Książ.” 2002, nr 5.

[M.in. o:] M. Kisiel: *Powojenna poezja w Katowickiem (2): spóźnieni debiutanci*. „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 1995, nr 241.

Elżbieta Oleksiak

G

GĘBALA Stanisław **1940**

Krytyk literacki, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 15 kwietnia 1940 w Wilkowicach. Mieszka w Bielsku-Białej. 1958 ukończył liceum pedagogiczne w Bielsku-Białej. 1959—1965 studiował polonistykę na Uniwersytecie Wrocławskim. Debiutował recenzją *Mogunckiej nocy* Władysława Jana Grabskiego (*Poufny cennik Dominika Pola*, „Odra” 1964, nr 6). W tym czasie publikował również w studenckim piśmie „Głosy” oraz „Agorze”. Po obronie pracy magisterskiej (*Groteska jako model konstrukcyjny utworów dramatycznych Sławomira Mrożka*) przez rok pracował jako nauczyciel języka polskiego w jednym z wrocławskich liceów ogólnokształcących, po czym przeniósł się do Rzeszowa i rozpoczął pracę w Wyższej Szkole Pedagogicznej. Był sekretarzem re-

dakcji miesięcznika społeczno-kulturalnego „Profile”, współpracował z rozgłośnią Polskiego Radia, pisząc felietony o tematyce społeczno-obyczajowej. 1973 zamieszkał w Buczkowicach k. Szczyrku, podejmując pracę w Sosnowcu na polonistyce Uniwersytetu Śląskiego. 1975 obronił pracę doktorską *Teatr Różewicza* na UW. 1981 nawiązał współpracę z katowickim dwutygodnikiem „Poglądy”, pisząc teksty publicystyczne o tematyce politycznej. 1983 zakończył pracę w Sosnowcu i przeniósł się do bielskiego Oddziału Doskonalenia Nauczycieli Instytutu Kształcenia Nauczycieli. W tym czasie podjął — trwającą kilka lat — współpracę z krakowskim miesięcznikiem „Zdanie”, w którym publikował szkice o literaturze i felietony. Od połowy lat 80. w zespole historyków literatury przygotowujących w Instytucie Badań Literackich w Warszawie kolejny tom syntezy *Literatura polska 1918—1975* (efektem rozdział *Eseistyka społeczno-filozoficzna i refleksje o kulturze* w cz. I tomu 3). 1989 przeniósł się do Instytutu Badań Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Na początku 1993 wrócił do bielskiego Wojewódzkiego Ośrodka Metodycznego. 1999 podjął pracę na powstałej wówczas w bielskim Kolegium Nauczycielskim polo-

nistycie, w 2000 przeniósł się do Filii UŚ w Cieszynie. Od 2002 adiunkt w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. Teksty literaturoznawcze publikował na łamach periodyków: „Prace Literackie” (1966), „Kwartalnik Rzeszowski” (1966—1967), „Zagadnienia Rodzajów Literackich” (1967), „Kamena” (1968), „Litteraria” (1969), „Dialog” (1967—1986), „Profile” (1969—1973), „Odra” (od 1964), „Poezja” (1969, 1983, 1984), „Zaranie Śląskie” (1975), „Miesięcznik Literacki” (1977), „Polonistyka” (1979), „Ruch Literacki” (1979, 1980, 1985, 1991), „Poglądy” (1980—1983), „Zdanie” (1984—1997), „Biuletyn Polonistyczny” (1990), „Twórczość” (od 1994), „Śląsk” (od 1995), „Tygiel Kultury” (1998). Członek-założyciel Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Teatr Różewicza*. Wr.: Ossol. 1978.
2. *Wśród szyderców i gdzie indziej*. Kat.: Śląsk 1981.
3. *Odpowiedzialność za słowo. (Felietony i szkice)*. Bielsko-Biała: WOM 1993.
4. *Literatura polska 1918—1975*. Tom 3, cz. I. [Współaut.: O. Czarnik, ..., K. Krasuski, L. Szaruga]. Red. A. Brodzka, T. Bujnicki. Wwa: WP 1996.

Autor rozpraw publikowanych w tomach zbiorowych oraz periodykach naukowych: *Uwagi o esejach z tomu „Doświadczenia i przypadki”*. W: *Wilhelm Mach. Człowiek*

i pisarz. Red. S. Frycie. Rzesz. 1968; *Pejzaże poetyckie Piętaka*. W: *Stanisław Piętak. Poeta i prozaik*. Red. S. Frycie. Rzesz. 1969; *O twórczości Tadeusza Różewicza*. W: *Literatura Polski Ludowej*. [Red. T. Bujnicki] Kat. 1977; *Sprawdzanie tożsamości — rzecz o Tadeuszu Różewiczu*. „Ruch Lit.” 1979, z. 6; [rec.: W. P. Szymański: *Julian Przyboś*. Wwa 1978]. „Ruch Lit. 1980, z. 1; *Diagnoza stanu świadomości Polaków zawarta w „Dzienniku” Witolda Gombrowicza*. W: *Pisarz na obczyźnie*. Red. T. Bujnicki, W. Wyskiel. Kr. 1985; *Odpowiedzialność za słowo. (O eseistyce Józefa Wittlina)*. „Ruch Lit.” 1985, z. 2; *Arcydramat Gombrowicza*. W: *Dramat polski XIX i XX wieku. Interpretacje i analizy*. Red. L. Ludorowski. Lublin 1987; *Blaski i nędze wygnania w eseistyce emigracyjnej*. „Ruch Lit.” 1991, z. 6. *Przestrzeń dla słowa — przestrzeń dla człowieka. O teatrze Tadeusza Różewicza*. W: *Świat integralny. Pół wieku twórczości Tadeusza Różewicza. Materiały konferencji literackiej 14 listopada 1994*. Red. M. Kisiel. Kat. 1994; *Andrzej Bobkowski: „Brzydę się czystych intelektów”*. W: *Szkice o polskich pisarzach emigracyjnych*. T. 1. Red. M. Kisiel, W. Wójcik. Kat. 1996; [35 haseł w:] *Leksykon dzieł polskiej literatury współczesnej*. Red. K. Krasuski. Kr. 2000.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Proza Andrzeja Struga. Studia*. Red. T. Bujnicki, ... Wwa-Kat.-Kr. 1981.

OPRACOWANIA

- Ank. 2002.

M. Klecel: *Dialogi o niemożności dialogu* [rec.: *Wśród szyderców i gdzie indziej*]. „Nowe Książ.” 1982, nr 2, — K. Krasuski *Dialogi z kulturą* [rec.: *Odpowiedzialność za słowo*]. „Twórczość” 1995, nr 12.

Paweł Majerski

GOLIK-SZARAWARSKA Grażyna 1953

Historyk teatru.

Urodzona 18 lutego 1953 roku w Bytomiu. Mieszka w Dąbrowie Górniczej. Ukończyła filologię polską na Uniwersytecie Śląskim i od 1977 roku jest związana zawodowo z tą uczelnią. Pracownik Zakładu Wiedzy o Teatrze Instytutu Nauk o Kulturze. Sprawowała funkcję zastępcy dyrektora INoK UŚ. 1987 doktorat na podstawie dysertacji *Stefan Srebrny. Badacz i krytyk teatru*. 2000 habilitacja na podstawie książki „*Wieczna chorea*”. *Poglądy Tadeusza Zielińskiego na dramat i teatr*. Współpracuje z Ośrodkiem Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i w Europie Środkowoschodniej (Uniwersytet Warszawski) oraz Department of Theatre Studies University of Athens. Członek Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Katowicach, ITI International Theatre Institute Oddział Polski (Warszawa), Polskiego Towarzystwa Historyków Teatru (Warszawa). Kierowała realizacją grantów KBN: *Krytyka teatralna Mariana Gawalewicza oraz Tadeusza Zielińskiego wizja teatralna greckiej poezji dramatycznej*. 1992 oraz 2001 nagrody indywidualne Rektora UŚ za działalność naukową.

TWÓRCZOŚĆ

1. Stefan Srebrny. *Badacz i krytyk teatru*. Kat.: Wyd. UŚ 1991.

2. „*Wieczna chorea*”. *Poglądy Tadeusza Zielińskiego na dramat i teatr*. Kat.: Wyd. UŚ 1999.

PRACE REDAKCYJNE

1. T. Zieliński: *Listy do Stefana Srebrnego*. Oprac. ... Słowo wstępne J. Axer. Wwa: OBTA 1997.

Autorka studiów, rozpraw, artykułów i recenzji: *Druga Reforma Teatru?* „Poglądy” 1980, nr 12; *Klasyki literatury XX wieku*. „Poglądy” 1981, nr 14; *Stefan Srebrny jako krytyk teatralny w latach 1946–1962*. (*Stephani Srebrny de theatro in Polonia renascendo curae annis 1946–1962*). „Meander” 1983, nr 12; „*Bread and Puppet*”. „Tak i Nie” 1984, nr 31; *Szekspir i Komische Oper*. „Tak i Nie” 1984, nr 40; *Teatr Plastyczny Leszka Mądzika*. „Tak i Nie” 1984, nr 13, przedr. w: *Teatr bezsłownej prawdy. Scena Plastyczna KUL*. Red. W. Chudy. Lubl. 1990, s. 149–150; *Stefan Srebrny w roli krytyka*. W: *Polska krytyka teatralna lat 1944–1980*. Red. E. Udalska. Kat. 1986, s. 123–138; [rec.: S. Srebrny: *Teatr grecki i polski*. Wyb. i oprac. S. Gąssowski. Wstęp J. Łanowski. Wwa 1984]. „Pam. Teatr.” 1986, z. 1; *Misterium w krytyce Stefana Srebrnego (wokół Reduty)*. W: *Od tragedii do groteski. Szkice z dziejów pojęć krytycznoteatralnych*. Red. E. Udalska. Kat. 1988, s. 65–80; *List Stefana Srebrnego do Marii Wiercińskiej*. (*Stephani Srebrny ad Mariam Wiercińska epistola*

consolatoria). „Meander” 1989, nr 7—12; *Stefan Srebrny*. W: *Zeszyt próbny do: „Słownik krytyków i recenzentów polskich”*. Red. E. Udalska. Wr. 1991, s. 66—71; *Antike griechische Drama in den Inszenierungen von Professor Stefan Srebrny*. [W:] *Reception of the classics in modern theatre*. [Red.] M. Gibińska. Kr. 1992, [s.] 103—115, *Problem związku między sztuką aktorską a dramatem w twórczości Stefana Srebrnego*. W: *Sztuka aktorska a dramat*. Red. L. Kuchtówna. Wwa 1993, s. 217—228; *Dramaty antyczne w inscenizacji Stefana Srebrnego*. „Pam. Teatr.” 1993, z. 1—2; *Mieczysław Limanowski w świetle wspomnień Stefana Srebrnego*. „Przegl. Art.-Lit.” 1996, nr 10; „*Życie idei*” w *teatraliach Tadeusza Zielińskiego i Stefana Srebrnego*. W: *Siew Dionizosa. Inspiracje Grecji antycznej w teatrze i dramacie XX wieku w Europie Środkowej i Wschodniej. Rekonesans*. Red. J. Axer, Z. Osiński. Oprac. nauk. M. Borowska. Wwa 1997, s. 73—84; *Obrona wileńskiej Reduty*. W: *Wilno teatralne*. Red. M. Kozłowska. Wwa 1998, s. 402—422; *Mieczysław Limanowski w świetle wspomnień Stefana Srebrnego*. W: *Mieczysław Limanowski. Człowiek, twórca, świadek czasów. Materiały z sesji naukowej — Toruń 1—3 grudnia 1995*. Red. M. Kalinowska, A. Sadurski. Tor. 1998, s. 237—246; *Trylogia Platowska Stefana Srebrnego*. „Collectanea Classica Toruniensia” XII. „*Studia Graeco-Latina*” III. Red. W. Appel, I. Mikołajczyk. Tor. 1999, s. 73—81; *Tadeusz Zieliński's Anschauungen über das Drama und das Theater*. „Eos” 1999, LXXXVI, Fasciculus 2, [s.] 359—366; *Wspomnienie osobiste o Profesor Zofii Abramowiczównie*. „Meander” 1999, nr 6; *Nietzsche-*

anizm i psychologizm w badaniach Tadeusza Zielińskiego nad dramatem i teatrem. W: *Prace Komisji Naukowych. Polska Akademia Nauk Oddział w Katowicach*. Z. 23. Kat. 1999; *Die Einwirkungen Nietzsches auf die Herausbildung der Theateridee Tadeusz Zieliński's*. „*International Journal of Musicology*” 1998, nr 7 [Frankfurt a/Main-Berlin-Bern-Bruxelles-NY-Oxford-Wien-Lang 2000]; *Narodziny toruńskiej teatrolologii a batalia o usamodzielnienie teatru w Toruniu. Udział profesora Stefana Srebrnego*. W: *80 lat Teatru w Toruniu*. Red. J. Skuczyński. Tor. 2000, s. 530—537; *Tadeusz Zieliński o dramacie neohumanizmu XVIII i XIX wieku*. W: *Inspiracje Grecji antycznej w dramacie doby Romantyzmu. Rekonesans*. Red. M. Kalinowska. Tor. 2001, s. 144—160.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.
B. M.: *Notatki*. „Tyg. Powsz.” 1987, nr 46. — M. Szarmach: *Profesor Stefan Srebrny*. „Gł. Uczelni” [UMK] 1992, nr 6. — (rk): *Dziedzictwo greckie w teatrze*. „Teatr” 1995, nr 2. — [rec.: T. Zieliński: *Listy do Stefana Srebrnego...*] M. Szarmach: *Listy Tadeusza Zielińskiego do Stefana Srebrnego*. „Kwart. Art.” 1997, nr 4; Abe [A. Biernacki]: *Współfilologować*. „*Twórczość*” 1997, nr 11. — J. Starnawski: *Stefan Srebrny*. W: *Sylwetki wileńskich historyków literatury*. Bydg. 1997, s. 143, 144. — M. S. [M. Sienkiewicz]: *Tydzień w Kulturze*. „Przekrój” 1998, nr 7. — W. Szturc: *Wieża Babel* [rec.: „*Wieczna chorea*”...]. „*Didaskalia*” 1999, nr 34.

Paweł Majerski

J

JAKÓBCZYK Jan 1955

Historyk literatury.

Urodzony 24 sierpnia 1955 w Strzyżowicach (pow. będziński). Mieszka w Będzinie. Po ukończeniu studiów polonistycznych na Uniwersytecie Śląskim (1979) pracował jako nauczyciel. W 1983 podjął pracę w Zakładzie Historii Literatury Poromantycznej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. 1991 doktorat na podstawie dysertacji *Proza młodopolska wobec rewolucji 1905—1907. Strategie i konteksty*. 2002 habilitacja na podstawie rozprawy o twórczości Kazimierza Przerwy-Tetmajera. 1983 debiutował w tomie zbiorowym artykułem *Zapotrzebowanie na realizm, czyli sfera napięć (wokół „Pokolenia Marka Świdy” Andrzeja Struga, „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego, „Romansu Teresy Hennert” Zofii Nałkowskiej i „Generała Barcza” Juliusza Kadena-*

-Bandrowskiego). Od 1996 członek Komisji Historycznoliterackiej Polskiej Akademii Nauk — Oddział Katowice.

TWÓRCZOŚĆ

1. *O tym, jak Młoda Polska posiwała. Proza młodopolska wobec rewolucji 1905 roku*. Kat.: Wyd. UŚ 1992.

2. *Kazimierz Przerwa-Tetmajer. Zbliżenia*. Kat.: Wyd. UŚ 2001.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: *Zapotrzebowanie na realizm, czyli sfera napięć (wokół „Pokolenia Marka Świdy” Andrzeja Struga, „Przedwiośnia” Stefana Żeromskiego, „Romansu Teresy Hennert” Zofii Nałkowskiej i „Generała Barcza” Juliusza Kadena-Bandrowskiego*. W: *W kręgu dwudziestowiecznego realizmu*. Red. W. Wójcik. Kat. 1983, s. 7—24; *Wokół sporu: Brzozowski-Irzykowski*. „Ruch Lit.” 1985, z. 3; *Uwagi o polskiej powieści politycznej w dwudziestolecie międzywojennym*. W: *Studia o przemianach gatunkowych w powieści polskiej XX wieku*. Red. T. Bujnicki. Kat. 1987, s. 94—115; *Karola Irzykowskiego „Pyriphlegethon” czyli „Niepokalone Poczęcie (Prolog*

do dramatu)” — propozycja lektury. W: *Między krytyką a prozą artystyczną pozytywizmu i modernizmu*. Red. H. Bursztyńska. Kat. 1988, s. 120—134; *Sienkiewicz, Prus, Orzeszkowa w wirach rewolucji 1905—1907*. W: *Studia o twórczości Elizy Orzeszkowej*. Red. J. Paszek. Kat. 1989, s. 73—103; *W prowincjonalnym kłębowisku — o „Pani Ewie” Kazimierza Wyki*. W: *Małe formy prozatorskie. Analizy, interpretacje, przeglądy*. Red. W. Wójcik. Kat. 1990, s. 16—31; *Sztuka i życie, czyli o naczelnej figurze krytycznoliterackiej w tekstach z lat 1905—1914*. W: *Cezury i przełomy. Studia o literaturze polskiej XX wieku*. Red. K. Krasuski. Kat. 1994, s. 7—24; *Powieść, państwo i konfidencja O „Generale Barczu” Juliusza Kadana-Bandrowskiego*. W: *Między Kadenem a Andrzejewskim. W kręgu powieści polskiej XX wieku*. *Studia i szkice*. Red. W. Wójcik. Kat. 1995, s. 7—19; *Obcy i Żeromski*. W: *Prace Polonistyczne*. Łódź 1995, s. 139—149; *Sentymentalne prowokacje, czyli o prozie Mariana Pankowskiego*. W: *Szkice o polskich pisarzach emigracyjnych*. T. 1. Red. M. Kisiel, W. Wójcik. Kat. 1996, s. 101—117; *W obcym języku*. *Pietrkiewicz, Kosiński, Kuniczak*. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 2. Red. J. Olejniczak. Kat. 1996, s. 278—296; *Sło sonetów Kazimierza Tetmajera*. „Stylistyka” 1999, s. 147—169; *Kazimierz Tetmajer czyta Juliusza Słowackiego*. W: *Mickiewicz — Słowacki — Krasiński. Romantyczne uwarunkowania i współczesne konteksty*. Red. E. Owczarz, J. Smulski. Łowicz 2001, s. 298—311.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

Paweł Majerski

JASKÓŁOWA Ewa
Nazwisko rodowe: Gnalicka
1952

Historyk i teoretyk literatury.

Urodzona 20 lipca 1952 w Koszalinie. 1971 ukończyła szkołę średnią w Elblągu. 1971—1976 studia polonistyczne na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Bezpośrednio po studiach pracowała jako nauczycielka języka polskiego w mikołowskim Liceum Medycznym. Od 1982 pracownik UŚ. W 1985 debiutowała na łamach „Stolicy” tekstem *Warszawa Stanisława Balińskiego*. 1986 doktorat, 1997 habilitacja. 2001 profesor UŚ. Członek Okręgowej Komisji Olimpiady Literatury i Języka Polskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Poetyckie podróże Stanisława Balińskiego*. Kat. 1988.

2. *Dialog z tradycją, czyli o poezji w szkole i na maturze*. [Współaut.: A. Opacka]. Kat. 1993. Wyd. 2 Kat. 1997.

3. *Prądy i konwencje w poezji*. [Współaut.: A. Opacka]. Kr. 1995.

4. *Prądy i konwencje w prozie*. [Współaut.: A. Opacka]. Kr. 1995.

5. *Od poezji kosmosu do poezji czasu. Studium o twórczości Stanisława Ciesielczuka*. Kat. 1997.

6. *Od Bogurodzicy do poezji Szymborskiej*. Wwa-Chicago 2000.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: *Romantyczne paralele* w „Wielkiej podróży” Stanisława Balińskiego. W: *Skamander*. T. 4: *Studia o twórczości Stanisława Balińskiego*. Red. I. Opacki, M. Pytasz. Kat. 1984, s. 63—89; *Dwugłos Balińskiego o wolności*. W: *Wśród poetów współczesnych. Studia i szkice*. Red. W. Wójcik. Kat. 1986, s. 29—51; *Jednostka i jej sposób istnienia. Przykład „Czarnej wiosny” i „Drogi na Wschód”*. W: *Skamander*. T. 6: *Studia o twórczości Antoniego Słonimskiego*. Red. I. Opacki, przy współud. A. Węgrzyniak. Kat. 1988, s. 23—39; „*Pora wiśni przechodzi*” — czyli czas i pamięć w poetyckim ujęciu Stanisława Balińskiego. W: *Skamander*. T. 8: *Szkice i interpretacje*. Red. I. Opacki. Kat. 1991, s. 122—134; *W poszukiwaniu człowieczeństwa. Dwa poematy „Tamtego brzegu nocy” Stanisława Balińskiego*. W: *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współud. A. Nawareckiego i D. Pawelca. Kat. 1993, s. 107—116; *Wyżwalanie z konwencji. O poezji Stanisława Ciesielczuka*. W: *Język artystyczny*. T. 9. Red. A. Wilkoń, B. Witosz. Kat. 1995, s. 7—27; *Biała noc miłości Gustawa Herlinga-Grudzińskiego. Wędrowki po tekstach*. W: *Język artystyczny*. T. 11. Red. A. Wilkoń, D. Ostaszewska. Kat. 2001.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

A. Legeżyńska: *Jak postawić nogę uniesioną w pół kroku* [rec.: *Prądy i konwencje w poezji oraz Prądy i konwencje w prozie*]. „*Polonistyka*” 1996, nr 1. — E. Ogłóza: *Wiersz w szkole* [rec.: *Dialog z tradycją...*]. „*Śląsk*” 1997, nr 5.

Paweł Majerski

JASTRZĘBIEC-KOZŁOWSKI Czesław 1894—1956

Pseud.: (c.j.k.); C.J.K.; C. Jastrzębiec; Cz.J.K.; CzJ.-K.; Cz. Jastrzębiec; czjk; czk; Kaniowa. Tłumacz, poeta.

Urodzony 31 grudnia 1894 w Krzemieńcu. 1897—1919 mieszkał w Kijowie. W wyniku upadku z konia w ósmym roku życia uległ postępującemu niedowładowi urazowemu. Wyjeżdżał na pobyty lecznicze (Austrii, Niemcy, Szwajcaria, Włochy). Ukończył filologiczne Gimnazjum Stepowicza w Kijowie. Samodzielnie odbywał studia w zakresie nauk filozoficznych, opanował kilka języków obcych: rosyjski, francuski, angielski, esperanto, ukraiński, niemiecki i włoski. Debiutował jako tłumacz przekładem wiersza Z. Krasińskiego *Jeszcze kielich mojej doli...* na język esperanto („*Pola Esperantisto*” 1912, nr 12). W tym samym roku drukował wiersze i artykuły w języku esperanto w czasopismach zagranicznych. 1915 założył w Kijowie czasopismo „*Pióro*” (tu przekład polski utworów E. A. Poe’go *Kruk i milczenie*). 1919—1920 mieszkał w Warszawie, a od 1920 w Sosnowcu. Przykuty przez ponad czterdzieści lat do łóżka rozwijał twórczość poetycką i przekładową. Od 1923 członek Związku Zawodowego Literatów Polskich. 1925 osiedlił się na stałe we Włochach pod Warszawą. Artykuły, recenzje literackie, wiersze przekłady z języka angielskiego, francuskiego, rosyjskiego i ukraińskiego ogłaszał m.in. w czasopismach: „*Tygodnik Ilustrowany*” (1922—1929), „*Wiadomości Literackie*” (1925—1935, z przerwami), „*Gazeta Literacka*” (1926—1927, 1932—1934), „*Świat Kobiety*” (1927—

1931), „Lwowskie Wiadomości Muzyczne i Literackie” (1927—1932), „Tęcza” (1927—1933). 1932—1939 należał do zespołu redakcyjnego dwutygodnika „Zet”, którego celem było propagowanie mesjanistycznej „filozofii absolutnej” J. M. Hoene-Wrońskiego. 1938 współpracował z „Biuletynem Polsko-Ukraińskim” jako autor cyklu felietonów *Kochany Jasio z Kijowa*. W okresie międzywojennym członek Polskiego PEN Clubu. W czasie okupacji niemieckiej, mieszkając nadal we Włochach, zajmował się studiami filozoficznymi. Przygotował komentarz do doktryny M. Hoene-Wrońskiego *Elementarz filozofii absolutnej* oraz traktat *Filozofia nieśmiertelności*. Od maja 1945 do maja 1948 prowadził dla Polskiego Radia tzw. nasłuch zagraniczny. Publikował m.in. w „Odrze” (1945—1946), „Życiu Literackim” (1945—1946), „Odrodzeniu” (1946, 1949), „Tygodniku Warszawskim” (1946—1949), „Przyjaźni” (1950—1951). W 1932 za przekłady poezji jugosłowiańskiej na język polski odznaczony jugosłowiańskim Orderem św. Sawy. 1950 II nagroda w konkursie Generalnej Dyrekcji Teatrów na przekład sztuk rosyjskich i radzieckich. Zmarł 14 czerwca 1956 we Włochach pod Warszawą.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Petaloj*. [Wiersze w jęz. esperanto]. Paryż 1912.
2. *Gałązka zza płotu. Cykl liryczny 9 opowiadań prozą*. Lw.: Ossol. 1926.
3. *Absolut a względność. Wstęp do Wrońskiego*. Wwa: Skł. gl. Dom Książ. Pol. 1933.
4. *Błękitna brama*. [Wiersze]. Z przedm. L. Staffa. Wwa: Skł. gl. Dom Książ. Pol. 1934.
5. *Commentaire sur „La création propre de Dieu”*. [Studium filozoficzne]. Paris: Librairie Vèga 1936.
6. *Czas. Studium filozoficzne. Wronskiana*. W: *Rocznik Filozoficzno-Matematyczny 1939*, s. 42—83.

PRZEKŁADY

1. Ch. Baudelaire: *Kwiaty grzechu*. Wwa-Kr.: J. Mortkowicz 1920.
2. A. Villiers de l'Isle-Adam: *Ewa przyszłości*. [Powieść]. Lw.: Lektor 1922.
3. Ch. Baudelaire: *Moje serce obnażone. Dzienniki pofne*. Wwa: Ignis 1923.
4. H. L. Gates: *Milion dolarów. Powieść*. Wwa: Druk. Bankowa [1927].
5. Ch. Cherfils: *Zarys religii naukowej. Wstęp do Wrońskiego filozofa i reformatora*. Przedm. P. Chomicz. Wwa: F. Hoesick 1929.
6. H. Barthez: *Kleopatra. Demon rozkoszy. Powieść*. Wwa: IW Renaissance [1930].
7. S. Lewis: *Mantrap. Powieść*. Wwa: IW Renaissance [1930].
8. W. B. Maxwell: *Przez zapomnienie ku szczęściu. Powieść*. Wwa: IW Renaissance [1930].

9. E. P. Oppenheim: *Fantom z Monte Carlo. Powieść sensacyjna*. Wwa-Stanisławów: „Mrówka” 1930.
10. E. P. Oppenheim: *W złotej sieci*. [Powieść]. Wwa-Stanisławów: „Mrówka” 1930.
11. M. Sinclair: *Anna Severn i Fieldingowie*. Przeł. ... Lw.: [b.w.] 1930.
12. E. Wallace: *Upiory. Powieść*. Wwa [1930].
13. S. Horler: *Władczyńcy nocy. Powieść kryminalna*. Wwa: „Mrówka” [ok. 1932]. Wyd. nast. Łódź: Republika 1939.
14. J. M. Hoene-Wroński: *Prawo tworzenia*. Spolszczył [z franc.] ... Wwa: Druk. Nowogrodzka 1933.
15. S. Lewis: *Ulica Główna. Powieść*. Wwa: IW Renaissance [1933. Wyd. nast. łącznie z cz. 2 pt. *Ulica Główna; Zwycięstwo cywilizacji* [poz. 19]. Wwa: Czyt. 1957.
16. I. Gundulić: *Osman. Poemat historyczny o wojnie chocimskiej z r. 1621 w 20 pieśniach* [pieśni 14 i 15, uzup. poemat, pióra I. Mażuraniča]. Ze wstępem o Gunduliću i jego „Osmanie” M. Rešetara oraz art. o rkpsach i przekł. „Osmana” w Polsce W. Perkotta. Wwa: Dom Książ. Pol. 1934.
17. J. M. Hoene-Wroński: *Propedeutyka mesjaniczna*. Cz. I. Przeł. [z franc.] ... Wwa: Druk. Podstoleczna 1934.
18. A. Čubranović: *Cyganka. Maskerata dubrownicka z r. 1527*; I. Gundulić: *Dubrawka. Gra pasterska z r. 1628*. Z wstępem M. Kom-bola. Wwa: Dom Książ. Pol. 1935.
19. S. Lewis: *Zwycięstwo cywilizacji*. [Powieść]. Wwa: Pol. Tow. Przyj. Książ. [1935]. Wyd. nast. łącznie z cz. 1: *Ulica Główna*, zob. poz. 15.
20. J. Małaniuk: *Hellada stepowa*. [Wiersze]. Wybrał i z ukr. przeł. ... Wwa: Bibl. Zet 1936.
21. J. M. Hoene-Wroński: *Geneza filozofii absolutnej*. Przedm. J. Braun. Pozn.: J. Jachowski, Księg. Uniwersytecka 1937.
22. *Jugosłowiańska poezja ludowa*. [Antologia]. W nowych przekł. pol., ze wstępem G. Gesemanna oraz koment. i art. o dawniejszych przekł. pol. Przeł. A. Bogusławski, ... Wwa: IW Bibl. Pol. 1938.
23. A. Ostrowski: *Wilki i owce. Komedia w 5 aktach*. Wyst.: Wwa: Teatr Pol. 1947. Wyd. [Wwa:] PIW 1951. Przedr. w: *Antologia dramatu rosyjskiego*. T. 2. Wwa: Czyt. 1954.
24. W. Shakespeare: *Burza. Baśń fantastyczna w 5 aktach, 10 obrazach*. Wyst.: Łódź: Teatr Wojska Pol. 1947.
25. Condorcet [J.A.N. de Caritat]: *Projekt organizacji wychowania publicznego*. Oprac. B. Suchodolski. Wwa: PZWS 1948.
26. *Jugosłowiańska epika ludowa*. Wyb., wstępem i objaśn. opatrzył M. Jakóbiec. Wr.: Ossol. 1948, BN II, 58.

27. A. Ostrowski: *Grzesznicy bez winy. Dramat w 4 aktach*. Wyst.: Jelenia Góra: Teatr im. Jeleniej Góry 1948. Wyd. pt. *Niewinni winowajcy*. [Wwa:] PIW 1950.

28. R. L. Stevenson: *Skarby w podziemiach klasztoru*. [Powieść]. [Wwa:] Spółdzielczy IW 1948.

29. P. Bażow: *Szkatułka z malachitu*. [Powieść]. [Wwa:] Czyt. 1949. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1949; wyd. 3 1951; wyd. 4 1953; wyd. 5 1955 [właśc. 1954].

30. S. Heym: *Zakładnicy*. [Powieść]. [Pozn.:] Wielkopól. Księg. Wydawn. 1949.

31. Molière: *Świętoszek*. Oprac. M. Brahmer. Kr.: M. Kot 1949. Wyd. 2 przejrz. tamże 1950.

32. W. Szyszkow: *Jemelian Pugaczow. Powieść historyczna*. [Wwa:] PIW. T. 1. Cz. 1—3. 1949; T. 2. Cz. 1—3. 1950; T. 3. Cz. 1—2. 1950. Wyd. nast. całości tamże: wyd. 2 1951, wyd. 3 1951.

33. W. Szyszkow: *Rzeka posepna. Powieść*. T. 1—2. Wwa: PIW 1949. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1950, wyd. 3 1956, wyd. 4 1978.

34. W. Kostylew: *Iwan Groźny. Powieść*. [Wwa:] PIW. Księga 1: *Wyprawa*. 1950; Księga 2: *Morze*. 1951; Księga 3: *W newskiej twierdzy*. 1951. Wyd. łączne całości tamże: 1954—1955.

35. I. Karnauchowa: *Najcudniejsza piękność*. [Bajki]. Wwa: NK 1951. Wyd. 2 tamże 1952.

36. Molière: *Mieszczanin szlachcicem. Komedia-balet w 5 aktach*. Oprac. M. Brahmer. Kr.: M. Kot 1951.

37. M. Priszwin: *Krople z drzew leśnych. Z notatnika*. [Opowiadania]. [Wwa:] PIW 1951.

38. S. Aksakow: *Kronika rodzinna*. [Powieść]. [Wwa:] PIW 1962.

39. S. Aksakow: *Lata dziecięce Bagrowa — wnuka*. [Powieść]. Wwa: PIW 1953.

40. S. Aksakow: *Wspomnienia*. Wwa: PIW 1953.

41. A. Barmin: *Ruda*. [Powieść]. Wwa: NK 1953.

42. *Bajki koreańskie*. Oprac. N. Chodża. Tłum. z ros. ... Wwa: NK 1954.

43. W. Shakespeare: *Tymon Ateńczyk*. Wwa: PIW 1954.

44. I. Sokołow-Mikitow: *Ojczyzna*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1954.

45. I. Sokołow-Mikitow: *Opowieści i opowiadania*. Wwa: PIW 1954.

46. A. Suchowo-Kobylin: *Wesele Kreczyńskiego. Komedia w 3 aktach*. W: *Antologia dramatu rosyjskiego*. T. 2. Wwa: Czyt. 1954, s. 223—274.

47. *Byliny*. Wyb., wstępem i objaśn. zaopatrzył M. Jakóbiec. Tłum. ..., T. Łopalewski, T. Chróścielewski. Wr.: Ossol. 1955, BN II, 96.

48. F. Dostojewski: *Zbrodnia i kara. Powieść w 6 częściach z epilogiem*. [Z pism F. Dostojewskiego. T. 1]. Wwa: PIW 1955. Wyd. nast. 2—11 w 1956—1992.
49. O. Forsz: *Zamek Michajłowski. Powieść*. Wwa: PIW 1955.
50. O. Honczar: *Tauria. Powieść*. Wwa: Czyt. 1955.
51. O. Forsz: *Odziani w kamień. Powieść*. Wwa: PIW 1956.
52. K. Paustowski: *Opowieści o lasach*. Wwa: Czyt. 1996.
53. M. Sałtykow-Szczedrin: *Szkice gubernialne*. [Opowiadania i komedie]. Wstępem opatrzył S. Pollak. Wwa: PIW 1956.
54. K. Simonow: *Dnie i noce*. [Powieść]. Wyd. 4. Wwa: MON 1956. Wyd. nast. tamże: wyd. 5 popraw. i uzupełn. 1968, wyd. 6 popraw. i uzupełn. 1972, wyd. 7 popraw. i uzupełn. 1975; wyd. 8 Wwa: Czyt. 1977; wyd. 8 [!] Wwa: MON 1981.
55. F. Dostojewski: *Wspomnienia z domu umarłych. Powieść*. Wwa: PIW 1957. [Z pism F. Dostojewskiego]. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977; wyd. 1 [!] [Dzieła wybrane. T. 1] 1984, wyd. 2 [Dzieła wybrane. T. 2] 1987.
56. L. Tolstoj: *Opowiadania z „Nowego elementarza”*; *Opowiadania z „Pierwszej czytanki rosyjskiej”*; *Opowiadania z „Trzeciej czytanki rosyjskiej”*; *Opowiadania z „Czwartej czytanki rosyjskiej”*. W: L. Tolstoj: *Opowiada-*
- nia*. [Dzieła. T. 10]. Wwa: PIW 1957, s. 7—54, 107—228.
57. S. Aksakow: *Czerwony kwiatusek*. Wwa: NK 1959. Wyd. nast. tamże 1968.
58. A. Czechow: *Wiśniowy sad*. W: A. Czechow: *Utwory sceniczne*. [Dzieła. T. 10]. Wwa: Czyt. 1960, s. 563—660. Przedr. w: A. Czechow: *Wybór dramatów*. Wr.: Ossol. 1979.
59. N. Leskow: *Cher-Amour; Zagon; Wdzięk administracyjny; Dama i kocmołuch*. W: N. Leskow: *Wdzięk administracyjny i inne opowiadania*. Wwa: Czyt. 1961, s. 5—95, 377—514.
60. J. Tynianow: *Puszkina. Powieść*. Tłum. ..., K. Latoniowa. Wwa: PIW 1961.
61. F. Mistral: *Mirejo. Sielski poemat prowansalski*. Oprac. S. Gniadek. Wr.: Ossol. 1964, BN II, 145.
62. M. Sałtykow-Szczedrin: *Minione czasy*. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1968.

OPRACOWANIA

SWPP I. — PP (H. Filipkowska). — PSB (P. Grzegorzcyk). — WPPiBL (B. Dorosz).
P. Grzegorzcyk: *Twórcy i badacze kultury zmarli w 1956*. „Kult. i Społ.” 1957 nr 3. — [dot.: *Galęzka zza płotu*:] J. Iwaszkiewicz, „Wiad. Lit.” 1927 nr 4; J. B. [J. Braun]: *Co to jest poezja — i co to jest piękno*. „Gaz. Lit.” 1927 nr 1. — [dot. *Błękitna brama*:] K. W. Zawodziński. W: *Rocznik Literacki* 1934; K. Czachowski, „Nowa Książ.” 1935, z. 3; J. Ja-

nowski: *Z poezji religijnej*. „Kultura” 1936 nr 32. — [dot.: *Gałązka zza płotu; Błękitna brama*:] K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884—1934*. T. 3: *Ekspresjonizm i neorealizm*. Wwa-Lw. 1936, s. 366. — J. Benešić: *Mój przyjaciel Czesław*. „Lit. na Świecie” 1980, nr 9.

Paweł Majerski

JĘDRZEJEK Stanisław 1904—2001

Krypt.: Es jot.

Publicysta, pisarz, nauczyciel.

Urodzony 26 listopada 1904 w Sosnowcu. Syn Tomasza i Antoniny z d. Torbus. W czasie I wojny światowej mieszkał z rodzicami w Porąbce (obecnie dzielnica Sosnowca). Uczył się początkowo w domu, potem uczęszczał na prywatne lekcje. Po zakończeniu wojny słuchacz kursów o profilu współczesnego gimnazjum, prowadzonych przez hrabinę Borkowską. Jako piętnastoletni chłopiec zgłosił się wraz z kolegą Leonem Rodkiem do punktu werbunkowego koło dworca kolejowego w Sosnowcu, by wziąć udział w powstaniu śląskim. Otrzymał zadanie przeprowadzenia polskich oficerów do Mysłowic. W związku z zamiarem podjęcia nauki w szkole górniczej odbył roczną praktykę w Dziale Mechanicznym kopalni Klimontów. Po zdaniu egzaminów do Seminarium Nauczycielskiego w Mysłowicach przyjęty na drugi kurs. Od wczesnej młodości pisał artykuły do „Kuriera Zagłębia” jako „Es jot”. Po ukończeniu seminarium w 1926 podjął pracę w Szkole Pod-

stawowej Nr 1 w Szopienicach. Tam poznał M. Kantora-Mirskiego, który przez rok pełnił funkcję dyrektora szkoły. Pomagał historykowi w zbieraniu materiałów do szkiców monograficznych *Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy* (spisywał opowiadania i legendy, z których dwie zostały zamieszczone w książce). Rozpoczął działalność w Związku Obrony Kresów Zachodnich. Współpracował z Polskim Radiem, zwłaszcza w przygotowywaniu audycji o ludziach Opolszczyzny (*Za miedzą*). Krótkie opowiadania historyczne, artykuły i wiersze publikował m. in. w „Polonii”, „Siedmiu Groszach”, sosnowieckiej „Iskrze”, „Kurierze Zagłębia”, „Zaraniu Śląskim” oraz tygodniku humorystyczno-satyrycznym „Wróble na Dachy”. 1932—1933 uczęszczał na Wyższy Kurs Nauczycielski w Krakowie, na Wydziale Humanistycznym. Po powrocie kontynuował pracę w szkole w Szopienicach i działalność społeczną. Sekretarz ZOKZ, członek Zarządu ZNP, przewodniczący Zarządu Wydziału Pracy Społecznej w Katowicach. W 1936 poślubił w Chorzowie Adelę Komen-dzińską. Po wybuchu II wojny światowej wstąpił do oddziału obrony narodowej w Hrubieszowie. Ranny podczas pierwszej bitwy pod Uściługiem na Wołyniu. Po pewnym czasie przedostał się do Lwowa, gdzie utrzymywał się z dorywczych prac, handlu, brał udział w akcji tajnego nauczania. Rozpoczął studia na tajnych kursach uniwersyteckich. Z początkiem 1944 przeniósł się do Krakowa. Na polecenie Jana Smolenia, kierownika tajnego nauczania na Polskę Południowo-Wschodnią, podjął tajne nauczanie w Domu Dziecka w Pieskowej Skale. Po wyzwoleniu Krakowa w lutym 1944 sekretarz Śląskiego Okręgu ZNP. Wkrótce

przeniósł się do Katowic, gdzie rozpoczął pracę jako kierownik Szkoły Podstawowej Nr 14. W 1945 wybrany do Zarządu Głównego ZNP w Warszawie (pełnił funkcję zastępcy członka zarządu). W tym czasie został oddelegowany przez Naczelnika Wojewódzkiego Wydziału Kultury do pracy na Opolszczyźnie. Zamieszkał w Strzelcach Opolskich, gdzie w organizowanym starostwie objął funkcję kierownika Wydziału Kultury i kierownika administracji. Został przewodniczącym drugiej Komisji Przesiedleńczej. Po sześciu miesiącach powrócił do Katowic. Objął kierownictwo Szkoły Podstawowej Nr 4 w Szopienicach. 1948—1954 kierował Szkołą Podstawową Nr 16, a potem zarządzał szkołą Nr 1 w Katowicach. Z ramienia Zarządu Okręgu ZNP został przewodniczącym Wydziału Obrony Prawnej Nauczycieli. 1954—1955 podinspektor Oświaty Dorosłych w Świętochłowicach. Ze względu na stan zdrowia wrócił do Katowic i przeszedł na rentę inwalidzką. Nadal pracował w charakterze obrońcy w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli prowadzonych w I instancji w Katowicach oraz w Komisji Odwoławczej przy MON w Warszawie. Przez cały okres działalności zawodowej kontynuował prace literackie. Pisał fraszki i opowiadania, legendy związane z polskością Śląska i dziejami Zagłębia Dąbrowskiego. Po 1945 jego teksty zamieszczały m.in.: „Gość Niedzielny”, „Hale i Dziedziny”, „Katolik”, „Kurier Miejski” (Sosnowiec), „Podpora Rodzin”, „Poglądy”, „Rocznik Sosnowiecki”, „Rydzyniak”, „Rzeczpospolita”, „Śląsk”, „Świt”, „Trybuna Robotnicza”, „Wiadomości Zagłębia”, „Życie Mysłowic”, oraz wychodzący w Lesznie „Przyjaciół Ludu” (tu ukazał się

jego obszerny artykuł o rabinie Natanie z Będzina). Działal na rzecz rozwoju Muzeum Ziemi Zagłębiowskiej i Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Zagłębiowskiej. Członek ZBoWiD. W 1997 poślubił Michalinę Borowczyk. Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, otrzymał srebrną i złotą odznakę „Zasłużony dla rozwoju woj. katowickiego”. Zmarł 2 marca 2001 w Katowicach. Pochowany na cmentarzu w Sosnowcu-Zagórzu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Mogiła Imci Pana Pawła Jelitczyka*. [Legenda]. Pierwodr. „Iskra” 1926, nr 161, przedr. w: M. Kantor-Mirski: *Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*. T. 2. Sosn.: Wyd. Tow. Nauk. Zagłębia Dąbrowskiego 1932, s. 173—179.

2. *Kaczeńce spod Koźła, Sosnowca i Pieskowej Skąły*. [Powieść]. [Powst. w latach 40., maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

3. *Bitwa. Rapsod grunwaldzki*. [Wiersz]. [Powst. 1960, maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu]. Druk fragm.: *W 570 rocznicę słynnej Bitwy pod Grunwaldem*. „Gazetka Pioniera” [Český Tešín] 1980, nr 25—26.

4. *Olimp na cenzurowanym*. [Wiersz]. Powst. 1964. [Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

5. *U Kowolki w Rydzynie; Dobroć*. [Wiersze]. Powst. w l. 80. [Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

6. *Moje kontakty z dr. Ludwikiem Jaromi-nem. (Wspomnienie)*. Powst. po 1982. [Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

7. *Ballada o św. Mikołaju*. Powst. 1986. [Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

8. *Lwowska jesień 1939 r.* [Wspomnienie]. Powst. po 1990. [Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

9. *O rycerzu Tomaszu z Sielca strażniku czar-nych diamentów*. [Legenda]. Współwyd. z: M. Kantor-Mirski: *Zagłębiowskie legendy górni-cze*. Sosn.: Sowa-Press 1993.

10. *Poważne przysłowia w mniej poważnych fraszkach*. Kat.: G&R 1993.

11. *Nad Brynicą i dwiema Przemszami*. [Le-gendy]. Sosn.: Sosn. Korpor. Wydawn. SCW 1997.

12. *Miasto Czeladź w opowieściach legen-darnych i historycznych*. [Kat. 1999 Maszynop. w zbiorach MBP w Sosnowcu].

13. *Sosnowiec. Opowiadania i legendy z So-snowcem związane*. Sosn.: WDR „Progres” 2000.

14. *Stanisław Jędrzejek*. [Wyb. mater. Oprac. M. Borowczyk-Jędrzejek, 2001. Maszynop.

w zbiorach MBP w Sosnowcu]. Zawiera: *Z luź-nych zapisków — myśli ulotne; Wiersze nigdzie nie publikowane ...*, fot., nekrol., artykuły.

Teksty w antologiach: *Legendy i opowiadania znad brzegów Białej Przemszy*. Zebr. i oprac. J. Liszka. Bolesław 1990; *Legendy i podania srebrnej krainy*. Zebr. i oprac. E. Gawarecki, J. Liszka. Będzin-Bolesław 1999.

OPRACOWANIA

KJKKat. — EZNP (H. Kamińska). — Inf. żony: M. Borowczyk-Jędrzejek.
(as): *Żywoć historią pisany*. „Kur. Mie.” 1996, nr 30. — (jew) [J. Waksmański]: *Zagłębiowski dziejopis*. „Dz. Zach.” 1996, nr 82. — [nota biograf. w:] ...: *Nad Brynicą i dwiema Prze-mszami...*, okł. — W. Wójcik: *Przedmowa*. W: ...: *Sosnowiec...*, s. 3—4. — J. Liszka: *Wspomnienie o ...* „Korzenie” 2001, nr 2. — A. Łojan: ... *Wspomnienie*. „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 2001, nr 69. — (TOKO) [T. Kostro]: *Odszedł piewca Zagłębia*. „Tryb. Śl.” 2001, nr 64. — A. Łojan: *Żył długo i szczęśliwie... Wędrówki ludzi, wędrówki przedmiotów*. „Panorama” 2001, nr 13—14. — ... (1904—2001). „Rydzyna Tu i Teraz” 2001, nr 3. — A. Łojan: ... *Zagłębiowski pa-sjonat*. „Dz. Zach.” 2001, nr 87; toko [T. Ko-stro]: *Baśniowe Zagłębie*. „Kur. Lit.” [dod. „Kur. Mie.”] 2001, nr 1.

Małgorzata Toczowska

K

KADEN-BANDROWSKI Juliusz 1885—1944

Nazw. właśc.: Bandrowski; Kaden — nazwisko matki z d. i pseudonim legionowy pisarza, przyjęty następnie za człon pierwszy.

Pseud. i krypt.: Grot; J.B.; J.K.; j.k.b.; (j.k.b.); J.K.B.; jkb; jkb.; (jkb.); Jkb; Juliusz B.; Juliusz Grot; Juliusz Kaden; K.B.; K.G; Kazimierz Górski.

Prozaik, publicysta.

Urodzony 24 lutego 1885 w Rzeszowie. Syn Juliusza Bandrowskiego, lekarza i publicysty, i Heleny z domu Kaden, pianistki, młodszy brat prozaika Jerzego Bandrowskiego. Dzieciństwo spędzał we Lwowie, a potem w Krakowie, gdzie ukończył gimnazjum i pobierał lekcje gry na fortepianie. 1903—1904 przebywał na Kaukazie, pracując jako nauczyciel muzyki. Wyjechał na studia muzyczne do Lipska, a w 1907 do Brukseli, gdzie jednocześnie stu-

diował filozofię. 1907 zadebiutował jako publicysta, wysyłając do prasy krajowej we Lwowie, Krakowie i Warszawie korespondencje z życia kulturalnego Belgii oraz sprawozdania muzyczne. Współzałożyciel i członek Stowarzyszenia im. J. Lelewela w Brukseli, istniejącego od 1910 jako oddział Filarecji, pod patronatem Związku Strzeleckiego. 1911 zadebiutował jako prozaik powieścią *Niezgula*. Jeszcze podczas pobytu w Brukseli ogłosił dwa tomy nowel: *Zawody* (1911) i *Zbytki* (1914) oraz drugą powieść *Proch* (1913). W 1913 ukończył z odznaczeniem konserwatorium w Brukseli i otrzymał Order Króla Leopolda II za popularyzację kultury belgijskiej. W tymże roku wrócił do kraju. Kontynuował działalność pisarską i publicystyczną. Po wybuchu I wojny światowej w sierpniu 1918 wstąpił do Legionów Polskich. Adiutant Józefa Piłsudskiego i oficer werbunkowy w stopniu chorążego, potem kapitan 5. pułku piechoty. Sprawował również funkcję kronikarza I Brygady. W grudniu 1918 objął redakcję „Żołnierza Polskiego”. Publikował tam opowiadania i wspomnienia legionowe. 1918—1920 kierował Biurem Prasowym Naczelnego Dowództwa. Ożenił się z Romaną Lewińską. W 1919 brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej jako korespondent wo-

jenny. 1920 w wyniku starć między zwolennikami endecji a pilsudczykami bezpodstawnie oskarżony o nadużycia w Biurze Prasowym. Po oczyszczeniu z zarzutów pod koniec 1920 odbył podróż propagandową z ramienia „Naprzodu” do Stanów Zjednoczonych. Wygłosił tam ponad 100 odczytów o wojnie światowej, wojsku polskim i Rzeczypospolitej. Po powrocie do kraju zamieszkał na stałe w Warszawie. Członek pierwszego komitetu redakcyjnego „Skamandra”. 1923—1926 prezes Zarządu Głównego ZZLP w Warszawie. W listopadzie 1923 przybył do Zagłębia i pozostał tu do lutego następnego roku. Mieszkając u Emilii Zawidzkiej, dyrektora gimnazjum żeńskiego w Dąbrowie Górniczej, poznał realia zagłębiowskie. W następnych latach wielokrotnie odwiedzał Zagłębie. Nawiązał kontakt z Aleksym Bieniem i innymi pepeesowcami, zwiedzał okoliczne miejscowości, osady robotnicze, bywał w kopalniach i hutach, wygłaszał odczyty. Efektem jego obserwacji była powieść *Czarne skrzydła*, do której wprowadził wiele autentycznych zdarzeń i postaci. Książka nie została przychylnie przyjęta w Zagłębiu. W 1928, po opublikowaniu *Czarnych skrzydeł*, zamierzał wygłosić w Sosnowcu prelekcję. Nie doszło do niej z powodu ostrego protestu. Po incydencie nigdy do Zagłębia nie powrócił. W 1926 został redaktorem działu literackiego dziennika „Głos Prawdy”, a potem wyodrębnionego dodatku „Głos Prawdy Literacki”. Po likwidacji tego pisma objął redakcję dodatku literackiego „Gazety Polskiej”, gdzie wiele uwagi poświęcał początkującym literatom („szkolka Kadena”). Pełnił tę funkcję od 1929 do wojny w 1939. Członek polskiego PEN Clubu, a od 1935 członek zarządu jego Komisji Zagranicznej (z jej

ramienia wielokrotnie reprezentował literaturę polską na zjazdach zagranicznych i krajowych). Jeden z inicjatorów utworzenia Polskiej Akademii Literatury. W 1933 został jej członkiem i sprawował funkcję sekretarza generalnego. W 1933 wspólnie z A. Szyfmanem założył Towarzystwo Krzewienia Kultury Teatralnej. Delegat rządu do spraw teatru. We wrześniu 1939 odmówił wyjazdu z kraju. Do 1944 ukrywał się w Warszawie i kontynuował działalność literacką. Brał udział w tajnym nauczaniu, udzielał lekcji muzyki. Aresztowany i przesłuchiwany przez gestapo. W czasie powstania warszawskiego 6 sierpnia ciężko ranny. Zmarł 8 sierpnia w Warszawie. Podczas powstania zginęli też jego dwaj synowie-bliźniacy Andrzej i Paweł. Po wojnie jego utwory i korespondencję zamieszczały m.in.: „Przegląd Księgarski” (1949), „Głos Slavonije” (jug., 1953), „Wiadomości” (Londyn, 1953, 1966), „Ljudska Pravica” (jug., 1955), „Płomyk” (1955/56—1956/57), „Nowe Sygnały” (1957), „Twórczość” (1959), „Miesięcznik Literacki” (1967), „Współczesność” (1967), „Ruch Literacki” (1967), „Wiedza i Życie” (1968), „Związkowiec” (Toronto, 1976—1977), „Sztandar Młodych” (1985), „Przyjaciółka” (1985), „Mały Gość Niedzielny” (1985), „Płomyczek” (1985), „Kobieta i Życie” (1987), „Słowo Powszechne” (1988), „Nike” (1989), „Żołnierz Polski” (1989).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Niezgula. Powieść*. Lw.; B. Połoniecki, Wwa: E. Wende i Spółka 1911.

2. *Zawody. Nowele*. Kr.: Książka, Lw.: H. Alentenberg, Wwa: G. Centnerszwer i Spółka

1911. Wyd. nast.: Kr.: Książka [1911], tamże 1919; Wwa: M. Artc 1919; Wwa: Bibl. Pol. 1922, wyd. 3 [!] tamże 1938. Przedr. łącznie z poz. 4 zob. poz. 45. Wyd. osob. opowiadania *Hycel* pt. *Zawody*. [Wwa:] Pracownia Technik Graf. Miej. Szkoły Sztuk Zdobniczych 1937.

3. *Proch. Powieść*. Kr.: Książka [1913]. Wyd. nast. Wwa: Bibl. Pol. 1921.

4. *Zbytki*. [Opowiadania]. Kr.: Książka 1914. Przedr. łącznie z poz. 2 zob. poz. 45.

5. *Bitwa pod Konarami*. [Szkice i wspomnienia]. Kr.: Centr. Biuro Wydawn. NKN 1915.

6. *Iskry. Nowele*. Wiedeń: „Kur. Pol.” 1915.

7. *Piłsudczycy*. Oświęcim: NKN 1915. Wyd. nast.: tamże 1915; Wwa: Bibl. Pol. 1921; wyd. zupełne Wwa: Kadra 1932 [właśc. 1931]; wyd. nowe Wwa: Gl. Księg. Wojsk. 1936; z posł. K. Tura Białyst.: KAW 1990.

8. *Mogily*. [Wspomnienia o poległych]. Lubl.: Wyd. Nar. Lubel. 1915. Wyd. nast.; Zamość: T. Pomarański 1916, tamże wyd. 2 1919.

9. *Polnische Legionen 1914—1915*. Wien: P. Kramer 1915.

10. *Zapiski porucznika Pększyca-Gruzińskiego*. „Il. Tyg. Pol.” 1915, odb. Wwa 1915. Wyd. osob. Kr.: nakł. Centr. Biuro NKN 1915. Przedr. zob. poz. 30.

11. *Spotkanie*. [Drobne utwory prozą i reportaże]. Wwa: Gebethner i Wolf [1916].

12. *Łuk. Powieść współczesna*. [Powst. Krynica 1917]. Wwa, Kr.: Tow. Wydawn. 1919. Wyd. nast.; wyd.: 2 z przedm. autora Wwa: Rój 1929. Przedr. zob. poz. 45. Adapt. film. pt. *Łuk Erosa*: Scen.: J. Kondracki, J. Domaradzki. Ekran. 1988.

13. *Wyprawa wileńska*. „Kur. Pol.” 1919, nr 104—120. Wyd. osob. Wwa: W. Łazarski [1919]. Wyd. nast.: tamże [1919], [ok. 1922]; wyd. 4 Lw.: Ossol. 1938. Przedr. zob. poz. 33.

14. *Jesień. Dramat w 3 aktach z prologiem*. [Powst. ok. 1920]. Rkps a Arch. Teatru im. J. Słowackiego w Kr.

15. *Podpułk[ownik] Lis-Kula*. Wwa: Red. „Żol. Pol.” 1920. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1920; pt. *Pułkownik Leopold Lis-Kula*. Wwa: Kom. Budowy Pomnika L. Lisa-Kuli 1932; pt. *Leopold Lis-Kula, pułkownik*. Przedm. E. Rydz-Śmigły. Wwa: Księg. Wojsk. 1937.

16. *Wianki*. [Poezje prozą]. Wwa: Druk. J. Maja 1920.

17. *Wiosna 1920* [Szkice wspomnieniowe]. „Gaz. Wicz.” 1920 nr 5218—5319. Wyd. osob. Wwa: Bibl. Pol. 1921. Przedr. pt. *Wyprawa na Kijów* zob. poz. 33.

18. *La grande bataille de la Vistule*. [Przel. z pol.] T. Waryński. Varsovie: Société des publications internationales 1921. Przekł. ang.: *The great battle on the Vistula*. [Przel.] H. E. Kennedy. London 1921, wyd. nast.: NY 1972.

19. *Rubikon*. [Szkice wspomnieniowe]. Wwa: Ignis; E. Wende i Spółka [1921].

20. *General Barcz. Powieść*. „Kur. Pol.” 1922, nr 248—360; 1923, nr 2—63. Wyd. osob. Wwa: Ignis 1923. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw.: Ossol. 1930 [właśc. 1929]; wyd. z posł. J. Z. Słojewskiego Kr.: WL 1958 [Z dzieł ...]; wyd. w oprac. M. Sprusińskiego Wr.: Ossol. 1975, BN I, 223, tamże wyd. 2 1984; Wwa: PIW 1996; ze wstępem i oprac. M. Sprusińskiego Kr.: Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych cop. 1997. Przedr. zob. poz. 45. Przekł. niem.: *General Barcz*. [Przeł.] J. M. Schubert. Frankfurt a/Main 1929; ros.: *General Barč*. [Przeł.] D. Zaslavskij. Leningrad 1926; węg.: *Barcz tábornok*. T. 1—2. [Przeł.] E. Erdélyi. Budap. [1937—1938]. Adapt.: teatr.: pt. *Radość z odzyskanego śmietnika*. Adapt.: J. Krasowski. Wyst.: Nowa Huta: Teatr Lud. 1960; pt. *General Barcz*. Adapt.: R. Kordziński. Bydgoszcz: Teatr Pol. 1981. — film.: Scen.: J. Krasowski. Fragment: „Wiadomości” [Wrocław] 1972 nr 7—8, druk całości w tegoż: *Sprawa teatru*. Kr. 1977 [w 1972 film w realizacji]. — telew.: *Zapiski majora Pycia*. Adapt.: J. Krasowski. TVP 1965. — radiowa pt. *Zapiski majora Pycia*. Adapt.: J. Krasowski. PR 1978.

21. *Karty w tas. Sztuka w 3 aktach*. Praprem.: Łódź: Teatr Miejski. 1923.

22. *Przymierze serc i inne nowele*. Wwa: Ignis [1924]. Wyd. nast.: wyd. 2 [zmien.] Zamieść: Z. Pomarański 1930; wyd. 3 Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1939; Gdańsk: Albatros [1991]. Przekł. franc.: *L'Alliance des coeurs*. [Przeł.] H. Bastianello. Paris 1933, wyd. nast. tamże [1933]; niem.: opowiadań *Hier bin ich nun — und warte*; Götter. W.: ...: *Novellen*. [Przeł.] A. Guttry. Berlin 1928.

23. *Wakacje moich dzieci*. [Opowiadania]. Wwa: Ignis [1923]. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1924; Kr.: WL 1965.

24. *Miasto mojej matki*. [Opowiadania]. Wwa: W. Czarski i Spółka 1925. Wyd. nast.: wyd. 2 Lw. Ossol. 1927, tamże: wyd. 3 [1928], wyd. 4 1934, wyd. 5 1936; Budap.: Kom. Pol.-Ang. 1940; Rzym: Inst. Lit. 1946; Wwa: Gebethner i Wolff 1947; Kr.: WL 1957, tamże 1958; wyd. 5 z posł. H. Kirchner Wwa: NK 1971. Wyd. łącznie z poz. 26 pt. *Miasto mojej matki; W cieciu zapomnianej olszyny*. Kr.: WL [1957], tamże: wyd. 2 1976, wyd. 3 1987. Przedr. zob. poz. 45. Wyd. osob. opowiadań: *Szkola*. [Szkocja:] Wydawn. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowództwa I Korpusu [1946], powiel.; *Skarbonka*. [Szkocja:] Wyd. Lit. Oddz. Opieki nad Żołnierzem Dowództwa I Korpusu [1947], powiel. Przekł. czes. łączny z poz. 26: *Mesto mé matky*. [Przeł.] B. Vydra. Praha 1937; franc.: *Ma ville et ma mère*. [Przeł.] H. Bastianello. Paris 1933; łotew.: *Manas mātēs pilsēta*. [Przeł.] S. Baltais [S. Belkovskis]. Rīgā 1936, serb.-chorw.: *Grad moje majke*. [Przeł.] J. Benešić. Zagreb 1928; włos.: *La città di mia madre*. [Przeł.] E. Damiani. Venezia 1929, wyd. nast. Firenze [1933], Roma: Casa Ed. Lettere 1947. Adapt. radiowa: fragm. pt. *Futrzany kołnierz*. Adapt.: W. Tatarkiewicz-Małkowska. PR 1972.

25. *Czarne skrzydła*. [Powieść]. „Romans i Powieść” 1925 nr 1—50, 1926 nr 1—12. Wyd. osob. [zmien.]. [Cz.] 1—2: *Lenora; Tadeusz* (z cyklu *Czarne skrzydła*):

Cz. 1. *Lenora*. Lw.: Ossol. 1928. Wyd. nast.: wyd. 3 [!] przejr. i popraw. przez autora Wwa: Gebethner i Wolff [1937]; Kr.: WL 1961; wyd. 2. T. 1—2. Posł.: J. Pierzchała. Kat.: Śląsk

1967; wyd. 2 [!] Kr.: WL 1975, wyd. 3 tamże 1979. Cz. 1 cyklu; cz. 2—3 zob. poz. 36, 44. Przekł. czes.: *Lenora*. [Przel.] J. Bečka. Praha 1932.

Cz. 2. *Tadeusz*. Lw.: Ossol. 1929. Wyd. 2 przejr. i popraw. przez autora. Wwa: Gebethner i Wolff [1937]. Przekł. cz. 1—2: czes. *Černa křídla*. [Przel.] J. Vlášek. Praha 1975; niem.: *Die Schwarzen Schwingen*. [Przel.] K. Kelm, H. Schuman. Berlin 1983; ros.: *Černyje krylja*. [Przel.] E. Toporowski. Moskva-Leningrad 1931; słowac.: *Čierne krídla*. [Przel.] Š. Drug. Bratislava 1983; ukr.: *Lenora; Tadej*. [Przedm.:] E. Černjak. [B.m.] 1931. Adapt.: film. (całości): Scen.: J. Szelest. Ekran. 1930 (w jęz. białorus.), A. Ścibor-Rylski, E. Petelska, Cz. Petelski. Ekran. 1963. — teatr.: Adapt.: J. Pierzchała. Wyst.: Sosn., Teatr Zagłębia 1978. — radiowa: Adapt.: W. Bodnicki. PR 1978 [9 odcinków].

26. *W cieniu zapomnianej olszyny*. (Z cyklu: *Miasto mojej matki*). Lw.: Ossol. [1926]. Wyd. nast.: tamże wyd. 2 1928, wyd. 3 1934, wyd. 4 1936; [wyd. 5] Rzym: Oddz. Kult. i Prasy 2. Korpusu 1945; [wyd. 6] Wwa: Gebethner i Wolff 1947; Kr.: WL 1957, tamże wyd. 5 [!] z post. H. Kirchner. Wwa: NK 1971. Wyd. łącznie z *Miasto mojej matki* zob. poz. 24. Przedr. zob. poz. 45. Przekł.: ang.: *Call to the cuckoo*. [Przel.] H. Linn. Altrincham 1948. — czes.: łącznie z *Miasto mojej matki* zob. poz. 24. — estoń. [opowiadań: *Polityka, Ostatnie imieniny*]: *Viimme nimepaëv Polütica*. [Przel.] B. Linde. Tallinn 1930. — niem.: [opowiadań: *Polityka, Ostatnie imieniny*]: *Politik; Der letzte Namenstag*. W: ...: *Novellen*. [Przel.] A. von Guttry. Berlin 1928. Adapt. radiowa: Adapt. E. Hartwig. PR 1989.

27. *Europa zbiera siano*. [Reportaże]. „Gł. Prawdy” 1926 nr 45—66. Wyd. osob. Lw.: Ossol. [1927].

28. *Nad brzegiem wielkiej rzeki*. [Opowiadania dla młodzieży]. Lw.: Ossol. [1927]. Wyd. nast.: tamże: wyd. 2. 1935, wyd. 3 1936, wyd. 4 1939; [wyd. 5] Bari: Dział Wydawn. Delegatury PCK przy 2 Korpusie 1946, powiel.; [wyd. 6] Kr.: WL 1962. Przekł. słoweń.: *Nad bregom velike reke*. [Przel.] F. Vodnik. Lublana 1947.

29. *Rzymianie Wschodu*. Wwa: Sekcja Bibliofilów Polonistów Studentów UW 1928. Przekł. niem.: [Przel.] A. Guttry. „Horen” [Berlin] 1927/1928, [z.] 5, odb. Berlin 1928.

30. *Na progu*. [Opowieści o żołnierzach]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1928.

31. *Stefan Żeromski, prorok niepodległości*. [Szkic]. Lw.: Ossol. 1930. Wyd. nast. pt. *Stefan Żeromski* tamże 1930. Por. poz. 34.

32. *Pióro, miłość i kobieta*. [Szkice]. Wwa: Ossol. 1931 [właśc. 1930].

33. *Trzy wyprawy*. (*Wyprawa do Polski — Wyprawa wileńska — Wyprawa na Kijów*). Lw.: Ossol. 1930. Wyd. nast.: wyd. 2 posz. tamże 1938; pt. *Trzy wyprawy 1915—1919—1920*. Jerozolima: Sekcja Wydawn. Jednostek Wojska na Śr[odkowym] Wschodzie 1945: wyd. z podtyt.: *Wyprawa do Polski, wyprawa wileńska, wyprawa na Kijów*. Wr.: Ossol. 1991.

34. *O co poszło*. Wwa: [Nakł. autora] 1931.

35. *Aciaki z I-szej A.* [Opowiadania]. Lw.: Ossol. 1932. Wyd. nast.: [Bari]: Sekcja Wydawn. 2. Korpusu 1945, powiel.; Kr.: WL 1960. Adapt. telewizyjna opowiadania *Prawda wśród czterech atramentów*: Adapt.: K. Lindenbergh. TVP 1967.

36. *Mateusz Bigda.* (Z cyklu: *Czarne skrzydła*). „Gaz. Pol.” 1932, nr 120—361; 1933, nr 1—55. Wyd. osob. [Cz.] 1—3: *Grunt; Masło; Spizarnia*. Wwa: Rój 1933 [właśc. 1932]. Wyd. nast.: [Cz. 1—3]. Posł. J. Z. Słojewski. Kr.: WL 1965 (Z dzieł ...). Cz. 2 cyklu, cz. 1, 3 zob. poz. 25, 44. Adapt. teatr. pt. *Bigda idzie!* Adapt. i reż. A. Wajda. Teatr Telewizji. TVP 1999.

37. *Za stołem i na rynku.* [Artykuły i przemówienia]. Lw.: Ossol. 1932.

38. *Budujemy szkoły. Dwugłos pisarza i dzieci.* Wwa: NK 1933.

39. *Droga wolności.* [Szkice i wspomnienia]. Wwa: Gebethner i Wolff 1936.

40. *Leopold Gottlieb — malarz I Brygady Legionów.* [Bydg.: Bibl. Pol. 1936]. Przedr. zob. poz. 43.

41. *Pod Belwederem.* [Szkice]. Wwa: Gł. Księg. Wojsk. 1936.

42. *Życie Chopina.* [Szkice]. „Gaz. Pol.” 1937, nr 325—335. Wyd. osob. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938.

43. *Wspomnienia i nadzieje.* [Szkice i wspomnienia]. [Wwa:] Gebethner i Wolff 1938. Wyd. 2 tamże 1939.

44. *Białe skrzydła.* [Powieść]. Powst. 1939—1942. Druk fragm. pt. *Jedwabny węzeł. „Twórczość”* 1959, nr 11. Przedr. w t. 3 powieści *Mateusz Bigda*. Kr.: WL 1965. Cz. 3 cyklu, cz. 1—2 zob. poz. 25, 36.

45. *Dzieła wybrane.* Wyb. i posł. M. Sprusiński. Kr.: WL.

[T. 1]. Łuk. 1981 [zob. poz. 12].

[T. 2]. *Zawody, Zbytki. Nowele.* 1982 [zawiera opowiadania z tomów poz. 2 w wyd. 1922 i poz. 4]

[T. 3]. *General Barcz.* 1984 [zob. poz. 20].

[T. 4]. *Miasto mojej matki; W cieniu zapomnianej olszyny i inne utwory.* 1985 [zawiera poz. 23, 24, 26, 28, 35].

Teksty w antologiach i wydawnictwach zbiorowych: *Kalejdoskop warszawski*. Londyn 1945; *Novellieri slavi. Panorama della letteratura novellistica Russa, Ucraina, Polacca, Boema, Slovacca, Serba, Croata, Slovena e Bulgara. A cura di E. Lo Gatto ed Enrico Damiani*. Roma 1946; *Postaci kobiece w prozie i malarstwie polskim*. Londyn 1946; *Polacy w Toronto. 1855—1955. W stulecie śmierci*. [Toronto 1955]; *An Anthology of Polish literature*. Edited with English commentary and notes by M. Kridl. NY 1957, wyd. 2 NY-London 1984; *Z teki dwudziestolecia. Opowiadania*. Wwa 1959; *Maasters der Poolse Vertelkunst. Bijgebracht en vertaald door W. A. Majjer*. Amsterdam 1959; *Piękne wczoraj. Sierpień 1914 — listopad 1918*. Oprac. i przygot. do druku K. Libicki. Londyn 1964; *Introduction to modern Polish literature. An anthology of fiction and poetry*. [Wyd.] A. Gillon, L. Krzyżanowski. NY 1964; *Pagine scelte di prosa polacca del XIX e XX secolo*. [Oprac.] S. Piekut. Napoli 1964; *Le più belle pagine del-*

la letteratura polacca. [Oprac.] M. Bersano Begey. Milano 1965; *Wzdłuż dalekiego brzegu. Wybór reportażu z lat międzywojennych*. Wyb. dok. J. Gębicki, Z. Mitzner. Wwa 1966; *Księgi humoru polskiego*. [T. 4]: *Od Kasprowicza do Tuwima*. Wyb. tekstów T. Chrościelewski, H. Karwacka, E. Kozikowski. Red. T. Chrościelewski. Łódź 1968 [właśc. 1969]; *Polnische Prosa des 20. Jahrhunderts. Ein Lesebuch*. [Wyd.] K. Dedecius. München 1969; *Podróż w dalekie lata. Antologia*. Wyb. H. Kosterko. Wwa 1976; *Zielono w głowie*. Wyb. E. Hartwig. Wwa 1976; *Księga parodii*. Wyb. D. Sykucka. Wwa 1978; *Mój stary belfer*. Wyb. E. Jasztal-Kowalska, J. Rodziewicz. Wwa 1978; *Godziny dzieciństwa*. Wyb. dok. D. Stępniewska, B. Walczyna. Wwa 1980; *Pisarze o szkole. 1918—1977*. Wyb. tekstów lit. A. Czerwińska. Wwa 1980; *Progi rodzinne*. Wyb. L. Grochola. Wwa 1980; *Antologia noweli polskiej 1918—1978*. Wyb. J. Kajtoch, E. Sabelanka. Kr. 1982; *Siedem opowiadań o Mickiewiczu*. Wyb. J. Kajtoch. Wwa 1982; *7599 dni Drugiej Rzeczypospolitej. Antologia reportażu międzywojennego*. Wyb. i oprac. E. Sabelanka, K. Koźniewski. Wwa 1983; *Meesters der Poolse vertelkunst*. [Wyb. i przekł.] W. A. Maijer. Amsterdam 1959; *W blasku legendy. Kronika poetycka życia Józefa Piłsudskiego*. Oprac., noty i posł. K. A. Jeżewski. Paris 1988; *Legiony to straceńców los. Relacje i wspomnienia z pierwszych bojów Legionów Polskich 1914—1915*. Wyb. i red. J. Kowalczyk, R. Kulak. Kiel. 1989.

OPRACOWANIA

SWPP 1. — PP (R. Loth). — PSB (M. Sprusiński). — LPDok. — LP (A. Hutnikiewicz).

— LP XX 1 (A. Hutnikiewicz). — WPPiBL (E. Głębińska).

[Wyw. i wypowiedzi:] [Rozm.] J. Brzękowski. „Kur. Lit.-Nauk.” 1925, nr 45. — *Artysta i twórczość*. [Rozm.] S. Essmanowski. „Pion” 1934, nr 19. — *Artysta i sukces*. [Rozm.] S. Essmanowski. „Tyg. Il.” 1934, nr 47. — *Rozmowa z ...* [Rozm.] M. Kubicki. „Wieś” 1934, nr 6—7. — R. Bandrowska: *Rozmowa o Kadenie*. [Rozm.] M. Warneńska. „Now. Lit. i Wydawn.” 1957, nr 17. — A. Galis: *Rozmowy z ...* W: Tejżce: *Poszukiwacz prawdziwej rozmowy*. Wwa 1977, s. 125—135. — *Ojciec i synowie. Z inżynierem T. Sapińskim o rodzinie Kaden-Bandrowskich rozm.* L. J. Kern. „Przekrój” 1986, nr 2160, nawiązanie i uzup.: R. M. Bądkowski: *Dlaczego zwolniono Andrzeja i Pawła Bandrowskich*. „Przekrój” 1986, nr 2162. J. Dąbrowski: ... „Myśl Pol.” 1915, nr 1. — S. Kołaczkowski: *Stanowisko ... w literaturze wojennej*. „Ilustracja Pol.” 1917, nr 4—5, przedr. w tegoż: *Pisma wybrane*. T. 1: *Portrety i zarysy literackie*. Wwa 1968, s. 517—521. — W. Rzymowski: *Poeta dnia powszedniego*. „Pro Arte” 1919, nr 5. — K.: *W sprawie nagród artystyczno-literackich*. (Artykuł dyskusyjny). „Gł. Zagł.” 1927, nr 2. — S. Baczyński: *Losy romansu*. Wwa 1927, s. 126—135, przedr. w tegoż: *Pisma krytyczne*. Wwa 1963, s. 174—182. — Z. Dębicki: ... W: Tegoż: *Portrety*. Ser. 2. Wwa 1928, s. 289—302. — L. Pommirowski: ... W: Tegoż: *Doktryna i twórczość*. Wwa 1928, s. 98—122. — F. Araszkiewicz: ... (Próba syntezy). „Przełom” 1929, nr 10, przedr. w tegoż: *Refleksy literackie*. Lubl. 1934, s. 122—131 oraz w tegoż: *Dzieła i twórcy*. Wwa 1957, s. 266—275. — H. Drzewiecki, E. Mecen: *Od „Czarnych skrzydeł” do czarnej koszu li*. Ze wstępem i glossami K. Irzykowskiego.

Wwa 1930. — L. Pomirowski: *Realizm psychologiczny*: ... W: Tegoż: *Nowa literatura w nowej Polsce*. Wwa 1933, s. 110—128. — J. E. Skiński: *Patos dystansu*. „Pion” 1934, nr 5. — S. Napierkowski: *Próba „psychoanalizy” Kadena*. „Sygnały” 1937, nr 27. — E. Damiani: *La morte di ... „La Cultura nel Mondo”* [Rzym] 1945. — E. Damiani: *Lutti della cultura polacca*. „Iridion” [Quaderni polacchi di Cultura, Roma] 1945—1946. — W. Giusti: *Letterature slave*. „La Nuova Europa” [Rzym] 1945. — *Odnalezienie grobu ... „Rzeczpospolita”* 1945, nr 105. — J. Wiktor: *Śmierć ... (26 sierpnia 1944. 27 sierpnia 1944)*. „Warszawa” 1946, nr 8. — *Jak zginął autor „Miasta mojej matki”*. „IKP” 1947, nr 25. — p.z.: *O śmierci Kadena*. „Wieś” 1947, nr 2. — K. Wyka: *Zarys współczesnej literatury polskiej (1884—1925)*. Kr. 1951, s. 258—261. — K. Krejci: *Polská literatura ve věrech revoluce*. Wyd. 2. Praha 1949. — F. Goetel: *Czasy wojny*. Londyn 1955. — Z. Klukowski: *Ze wspomnień o ... „Kamena”* 1957, nr 15—16. — J. Parandowski: *Biedronka*. „Twórczość” 1957, nr 12, przedr. w tegoż: *Wspomnienia i sylwety*. Wr. 1960, s. 25—30. — Z. Wasilewski: *Może i Kaden*. „Tryb. Lit.” 1957, nr 2. — H. Mortkowicz-Olczakowa: *O ... „Życie Lit.”* 1958, nr 32, przedr. w tejże: *Bunt wspomnień*. Wwa 1959, s. 211—224. — M. Dąbrowska: *Od Kadena do metafory i z powrotem*. „Przegl. Kult.” 1958, nr 51—52, przedr. w tejże: *Pisma rozproszone*. T. 2. Kraków 1964, s. 432—442. — S. Dygat: *Rozmyślania przy goleniu*. „Przegl. Kult.” 1958, nr 8. — H. Naglerowa: *Wspomnienia o pisarzach*. Londyn 1960. — Z. Hierowski: ... *czytany na nowo*. „Tryb. Rob.” 1961, nr 95. — E. Kozikowski: ... W: Tegoż: *Miedzy prawdą a plotką. Wspomnienia o ludziach i czasach minionych*. Kr. 1961, s. 33—64. — M.

Warneńska: *W cieniu „Katarzyny”*. Kat. 1961, s. 94—100. — J. Z. Słowieski: *Posłowie*. W: ...: *Czarne skrzydła*. Kr. 1961. — J. Kwiatkowski, M. Podraza-Kwiatkowska: *Magnuszewski, Berent, Kaden. Próba analizy nurtu stylistycznego*. W: *Księga pamiątkowa ku czci S. Pigoń*. Kr. 1961, s. 415—433. — L. Bajer: ... *i Niemcy*. „Odra” 1962, nr 5. — J. Brodzki: ... *i jego „Aciaki”*. „Współczesność” 1962, nr 1. — J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, s. 169—182, wyd. 2 zm. i uzup. tamże 1971. — I. Szypowska: ... *o dzieciach*. „Polonistyka” 1963, nr 3. — J. Bujnowski: ... *Ostatnie lata życia i twórczości na podstawie listów i relacji*. „Wiadomości” [Londyn] 1965, nr 37—38. — M. Sprusiński: *Powieść w klamrach historii*. W: *Z problemów literatury polskiej XX wieku. Księga zbiorowa*. Kom. red. S. Żółkiewski, H. Wolpe, H. Markiewicz. T. 2. Wwa 1965, s. 368—391. — Z. Macużanka: ... *wczoraj i dziś*. „Nowe Książ.” 1966, nr 3. — M. Sprusiński: *Posłowie*. W: ...: *Mateusz Bigda*. Kr. 1966. — S. Kołaczkowski: *Śladami twórczości ... W: Tegoż: Pisma wybrane*. Oprac. S. Pigoń. T. 1: *Portrety i zarysy literackie*. Wwa 1968, s. 506—538. — J. Pierzchała: *Zagłębie Dąbrowskie w literaturze polskiej*. „Ziemia Będzińska” 1968, rocz. I, s. 10—11. — M. Rusinek: *Nie-stare dzieje*. „Kultura” 1968, nr 4. — Z. Kitówna: *Kadenowe karykatury*. „Kamena” 1969, nr 16. — Z. Kitówna: *Powieści polityczne ... „Biul. Polonist.”* 1969, nr 35. — M. Sprusiński: „*Tak wspaniały, a tak biedny w istocie*. „Mies. Lit.” 1969, nr 9. — T. Breza: *Mitologia u ... W: Tegoż: Nelly. O kolegach i o sobie*. [Wspomnienia i eseje]. Wwa 1970, s. 329—346 i wyd. nast. — Z. Kitówna: *Od „odzyskanego śmietnika” do „spizarni Bigdy”*. (O metaforze w tzw. „powieściach politycznych” Kadena). „Ruch Lit.”

- 1970, nr 1. — W. Jaworski: *Proza ... z perspektywy czterdziestolecia*. „Orzeł Biały” [Londyn] 1971, nr 87. — L. Kruczkowski: *Literatura i polityka*. T 1—2. Wwa 1971, s. wg ind. — J. B. Ożóg: *O ... W: Tegoż: Na mojej drodze. Wspomnienia*. Kr. 1971, s. 7—18. — M. Sprusiński: ... *Życie i twórczość*. Kr. 1971. — M. Sprusiński: *Między literaturą a polityką*. „Tyg. Kult.” 1971, nr 6. — A. Milska: *Pisarze polscy. Wybór sylwetek*. Wwa 1972, s. 169—175 i wyd. nast. — M. Sprusiński: *Polityczny świat prozy ... W: Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Sylwetki*. Red. B. Faron. Wwa 1972, s. 309—341. — M. Fazan: *Współpraca ... z „Gazetą Robotniczą”*. „Zar. Śl.” 1972, nr 4. — A. Słonimski: *Alfabet wspomnień*. ... „Polityka” 1973, nr 5, przedr. w tegoż: *Alfabet wspomnień*. Wwa 1989, s. 91—95 i wyd. nast. — M. Sprusiński: *Między literaturą a polityką (O twórczości ...)*. W: *Lektury i problemy*. Wyb. i oprac. J. Maciejewski. Wwa 1976, s. 321—331. — A. Galis: ... i „Tygodnik Ilustrowany”. „Stolica” 1977, nr 26. — A. Budziszewska: *Publicystyka ... w kręgu korespondencji belgijskiej*. „Przegl. Hum.” 1978, nr 6. — K. Jakowska: ... *wobec narracji młodopolskiej*. „Pam. Lit.” 1978, nr 3. — W. Maciąg: ... *służba wolności*. „Życie Lit.” 1978, nr 49. — J. Pierzchała: *Autor „Czarnych skrzydeł”*. „Wieczór” 1978, nr 254. — J. Wieczerska: *Żeromski i ... „Czas”* 1978, nr 47. — Z. Mitzner: *Kaden. W: Tegoż: Spotkania*. Kr. 1979. — J. Ludźmierska-Żyła: *Kadena widzenie świata*. „Dz. Pol.” 1980, nr 49. — A. Łaszowski: *Narodziny powieści politycznej. (Z literatury dwudziestolecia międzywojennego)*. „Śl. Powsz.” 1981, nr 228. — J. Skarbowski: ... *jako krytyk muzyczny*. W: Tegoż: *Literatura — muzyka. Zbliżenia i dialogi*. Wwa 1981, s. 98—114. — W. Suleja: *Propagandowe treści powieści politycznych ... „Dzieje Najnowsze”* 1981, nr 3. — W. Wójcik: *Twórca powieści politycznej*. „Wiad. Zagł.” 1981, nr 9. — M. Rusinek: *O ... W: Tegoż: Moja wieża Babel*. Wwa 1982, s. 125—132. — J. Z. Słojewski: *Magisterium z Kadena*. „Perspektywy” 1982, nr 10. — K. Jakowska: ... *(Autor funkcją homofonii stylistycznej)*. W: Tejże: *Powrót autora. Renesans narracji auktorialnej w polskiej powieści międzywojennej*. Wr. 1983, s. 13—30. — I. Skwarek: *Dlaczego autobiografizm? (Autobiograficzne strategie w powieściach J. Kurka oraz ...)*. W: *W kręgu dwudziestowiecznego realizmu*. Red. W. Wójcik. Kat. 1983, s. 25—41. — W. Suleja: *Mysł polityczna piłsudczyków a twórczość ... W: W kręgu twórców myśli politycznej*. Wr. 1983, s. 251—307. — I. Szypowska: *Rzecz o ... „Polonistyka”* 1983, nr 6. — A. Łaszowski: *W szkole ...; ... i jego powieść polityczna*. W: Tegoż: *Literatura i styl życia. Szkice, wspomnienia, rozmowy*. Wyb., oprac. i przedm. S. Jończyk. Wwa 1985, s. 246—255. — F. Jakubczak: *Chłop polski w twórczości Witkacego i ... „Wieści”* 1985, nr 17. — R. Kosiński: *Radość i smutek z odzyskanego śmietnika. (Witkacy i ... — w 100-lecie urodzin)*. „Tryb. Ludu” 1985, nr 46. — A. Łaszowski: *Spór z Kadensem*. „Kierunki” 1985, nr 8. — J. Pieszczachowicz: *W stronę polityki*. „Przekrój” 1985, nr 2077. — M. Rusinek: *Twarze Kadena*. „Zorza” 1985, nr 8. — E. Sawicka: *Gwiazda „Kaden”*. „Tyg. Pol.” 1985, nr 14. — E. Wypych: *Skandale i polityka*. „Gaz. Mł.” 1985, nr 26. — M. Warneńska: *W cieniu czarnych skrzydeł*. W: Tejże: *Niegasnące ognie. O pisarzach na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Kat. 1987, s. 77—91. — D. Dobrowolska: ... — *pisarz awangardowy*. „Polonistyka” 1988, nr 3. — S. Dymek: *Kapitan ... awansuje*. „Nike” 1989, nr

7. — E. Gondek: *Zagłębie Dąbrowskie do 1945 roku. Dydaktyczne materiały dokumentacyjne i bibliograficzne*. Kat. 1991, s. 69—71. — A. Zalewska: ... — *refleksja nad wielką wojną*. „Przegl. Hum.” 1998, nr 5—6. — I. Kiełtyk: ... Wwa 2001. — J. Pieszczachowicz: *Na odzyskanym śmietniku. 83. rocznica odzyskania niepodległości*. „Gaz. Wyb.” 2001, nr 263.

[Dot.: *Niezgula i Zawody*.] K. Irzykowski: *Ze szkoły Żeromskiego. J. Kaden: „Niezgula” i „Zawody”*. W: Tegoż: *Czyn i słowo*. Lw. 1913, s. 333—355, przedr. w tegoż: *Cieęższy i lżejszy kaliber*. Wwa 1957, s. 190—213; A. Stern: *Głód religii. (Z powodu „Zawodów” ...)*. „Kur. Pol.” 1922, nr 317, przedr. w tegoż: *Głód jednoznaczności i inne szkice*. Wwa 1972, s. 47—53; A. Witkowska: *Z problemów konstrukcji „Zawodów” i „Zbytków” ...* W: *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*. Nr 56. Kr. 1975, s. 149—166; A. Nowakowski: *Rzeźnia*. „Nowe Książ.” 1983, nr 3. — [dot.: *Piłsudczycy*.] T. Dąbrowski: *Kultura przeżywana i kultura działania*. „Myśl Pol.” 1916, nr 6; M. Szybiłstowa: *Brygadyer i Kwatermistrz*. „Teksty” 1976, nr 4—5. — [dot.: *Łuk*.] E. Breiter: *Polski ekspresjonista*. „Świat” 1919, nr 22—23; S. Napierski: *Kilka uwag o „Łuku”*. „Wiad. Lit.” 1930, nr 39; M. Sprusiński: *„Weź pan honor, weź pan stary obyczaj...”*. „Życie Lit.” 1969, nr 1; A. Nowakowski: *„Ciężka zmysłowej ekspresji naprężona do granic lubieżności...”*. „Nowe Książ.” 1982, nr 3. — E. Breiter: [rec.: *Wiosna 1920*]. „Skamander” 1921, nr 14—15. — L. Piwiński, „Przegl. Warsz.” 1921, nr 2 [rec.: *Rubikon*]. — [dot.: *Generał Barcz*.] M. Dąbrowska: *Wśród książek*. „Bluszcz” 1923, nr 28, przedr. pt. „*Generał Barcz*” w teŹe: *Pisma rozproszone*. T. 2. Kr. 1964, s. 423—426; J. Dąbrowski: *Państwowość polska w świetle bele-*

trysty. „Świat” 1923, nr 20; A. Stern: „*Generał Barcz*”. *Pierwsza powieść Polski Niepodległej*. „Kur. Pol.” 1923, nr 162 [por. (a. n.) [A. Nowaczyński]: *Rekord Anatola Sterna*. „Myśl Narod.” 1923, nr 29]; J. N. Miller: *Major Pyć*. „Wiad. Lit.” 1924, nr 29, przedr. w tegoż: *Bez kropki nad „i”*. *Szkice literackie*. Wwa 1964; S. R. Dobrowolski: *Nad kolebką sanacji*. „Pol. Zbroj.” 1946, nr 7; W. Pietrzak: *Od Barcza do Nikodema Dyżny*. „Dziś i Jutro” 1947, nr 49, przedr. w tegoż: *Rachunek z dwudziestolecia*. Wwa 1955, s. 190—202, wyd. 2 tamŹe 1972; W. Maciąg: *Nowości z dwudziestolecia*. „Życie Lit.” 1956, nr 25; Z. Najder: *W sprawie Kadena i „Generała Barcza”*. „Twórczość” 1956, nr 8; H. Bereza: *Szansa dworskiego pisarza*. „Twórczość” 1958, nr 10; W. Billip: *Powrót Kadena*. „Nowe Książ.” 1958, nr 17; A. Garlicki: *Co nowego w historii?* „Kultura” 1968, nr 9; L. M. Bartelski: *Kaden żywy*. „Widnokreęgi” 1976, nr 6; L. Szaruga: „*Generał Barcz*”. *O autonomię literatury*. „Teksty” 1976, nr 3, przedr. w tegoż: *Własnymi słowami*. Wwa 1979 oraz *Historia — Państwo — Literatura. Polska powieść współczesna jako przestrzeń pytań o sens procesów dziejowych*. Szczec. 1999, s. 72—81; M. Lubelska: *Sposoby lektury „Generała Barcza”*. W: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego*. Nr 465. Kr. 1977, s. 131—153; A. Łaszowski: ... *i jego powieść polityczna*. „Kierunki” 1979, nr 5; A. Hutnikiewicz: *Trzy obrazy przedwiośnia Niepodległości. (Strug — Kaden — Żeromski)*. „Więź” 1980, nr 3, przedr. w: *Literatura wobec niepodległości. Z problemów kultury polskiej początków II Rzeczypospolitej*. Oprac. A. Borycki. Łódź 1983, s. 31—63; J. Jakóbczyk: *Zapotrzebowanie na realizm, czyli sfera napięć (wokół „Pokolenia Marka Świdy” Andrzeja Struga, „Przedwiośnia” Stefana*

- Żeromskiego, „Romansu Teresy Hennert” Zofii Nałkowskiej i „Generała Barcza” ... W: *W kręgu dwudziestowiecznego realizmu*. Red. W. Wójcik. Kat. 1983, s. 7—24; M. Sprusiński: *Wstęp*. W: ...: *Generał Barcz*. Oprac. M. Sprusiński. Wyd. 2. Wr. 1984, s. III—XC; L. B. [L. Bugajski]: *Międzyksiążkami*. „Życie Lit.” 1984, nr 33; A. Wanat: „Generał Barcz”. „Nurt” 1985, nr 6; J. Niesiobędzki: *Państwowotwórcza misja generała Barcza*. W: Tegoż: *Aktualność i historia*. Bydgoszcz 1986. — B. Mossakowska: *Powieść polityczna ... „Polonistyka”* 1988, nr 3; B. Sienkiewicz: *Maniera stylistyczna czy „kształtujące widzenie” („Generał Barcz” ...)*. W: Tejże: *Literackie „teorie widzenia” w prozie dwudziestolecia międzywojennego*. Poznań 1992, s. 73—120; J. Jakóbczyk: *Powieść, państwo i konfidencja. O „Generale Barczu” ...* W: *Między Kadenem a Andrzejewskim. W kręgu powieści polskiej XX wieku. Studia i szkice*. Red. W. Wójcik. Kat. 1995, s. 7—19; K. Kłosiński: *Graj z człowiekiem w Państwo*. „Śląsk” 1996, nr 3, zob. tegoż: *Rzeczywistość i władza. „Mimesis” w polskiej powieści politycznej*. W: *Z perspektywy końca wieku. Studia o literaturze i jej kontekstach*. Red. J. Abramowska, A. Brodzka. Poznań 1997, s. 125—157, przedr. w tegoż: *Eros — Dekonstrukcja — Polityka*. Kat. 2000, s. 257—284. — M. Dąbrowska: *Listy o literaturze* [rec.: *Wakacje moich dzieci*]. „Tyg. Il.” 1924, nr 12. — M. Dąbrowska: „Przymierze serc”. „Wiad. Lit.” 1924, nr 49, przedr. w tejże: *Pisma rozproszone*. T. 2. Kr. 1964, s. 427—431. — S. Podhorska-Okołów: *Rehabilitacja rodziny* [rec.: *Europa zbiera siano*]. „Bluszczy” 1927, nr 25. — [rec.: *Miasto mojej matki*]: S. Podhorska-Okołów: *Rehabilitacja rodziny*. „Bluszczy” 1927, nr 25; B. Kamodziński: *Najpiękniejsza książka Kadena*. „Now. Lit.” 1947, nr 17; S. Papée: *Powieści, do których wracamy*. „Dz. Lit.” 1947, nr 13; S. Furmanik: *Fuga niekontrolowanych skojarzeń*. „Now. Lit.” 1948, nr 1; J. Iwaszkiewicz: *Kaden*. „Życie Warsz.” 1957, nr 274, przedr. w tegoż: *Rozmowy o książkach*. Wwa 1961, s. 144—146; T. S. [T. Syga]: ... „Stolica” 1958, nr 9. — [W cieniu zapomnianej olszyny]: L. Pomirowski: „W cieniu zapomnianej olszyny”. „Wiad. Lit.” 1926, nr 48; S. Sapało, „Tyg. Demokrat.” 1958, nr 1; T. S. [T. Syga]: ... „Stolica” 1958, nr 9. — [dot.: *Czarne skrzydła*]: E. Breiter: *Nie można budować wśród mroków*. „Wiad. Lit.” 1928, nr 47; W. Rzymowski: *Pod czarnymi skrzydłami*. „Wiad. Lit.” 1929, nr 2; J. D. Hopensztand: *Mowa pozornie zależna w kontekście „Czarnych skrzydeł”*. W: *Prace ofiarowane K. Wóycickiemu*. Wil. 1937, przedr. w: *Stylistyka teoretyczna w Polsce*. Wwa 1946; T. Breza: *Mitologia u ... „Ateneum”* 1938, nr 1, przedr. w tegoż: *Nelly. O kolegach i o sobie*. Wwa 1970, wyd. 2 tamże 1972; W. Maciąg: *Nowości z dwudziestolecia*. „Życie Lit.” 1956, nr 43; (r): *Przed wszystkim „Czarne skrzydła”*. „Sprawy i Ludzie” 1956, nr 49 [właśc. 51]; A. Stawar: „Czarne skrzydła”. W: Tegoż: *Szkice literackie*. Wwa 1957, s. 118—155; J. Z. Słowjewski, „Współczesność” 1958, nr 13; P. Kuncewicz: *W kontekście „Czarnych skrzydeł”*. „Współczesność” 1961, nr 10, przedr. w tegoż: *Samotni wobec historii*. Wwa 1967, s. 102—110; J. Stradecki: „Czarne skrzydła” po latach. „Nowe Książ.” 1961, nr 9; J. Pierzchała: *Nie można budować w mroku. (Realia zagłębiowskie w powieści ...)* „Zar. Śl.” 1961, nr 1; Z. Dolecki, „Kierunki” 1963, nr 19 [rec. film.]; Z. Macużanka: ... i „turpiści”. „Nowe Książ.” 1967, nr 22; J. Pierzchała: *Posłowie*. W: ...: *Czarne skrzydła*. Kat. 1967; M. Sprusiński: „Czarne skrzydła” po latach. „Twórczość”

1968, nr 12; M. Sprusiński: *W cieniu „Czarnych skrzydeł”*. „Mies. Lit.” 1971, nr 5; K. Czapla: „*Dąbrowska*” powieść ... „Zar. Śl.” 1975, nr 1; Z. Skuza: *Czy „Czarne skrzydła” są paszkwilem*. „Argumenty” 1982, nr 35. — S. Kawyn: *Publicystyka ... [dot.: O co poszło]*. „Śl. Pol.” 1931, nr 25. — [Aciaki z I-szej A:] J. Kleiner, „Tyg. Il.” 1932, nr 15; E. Semil: *Przechadzka po cmentarzu. Na marginesie „Aciaków z I-szej A”*. „Polityka” 1960, nr 33; H. Skrobiszewska: *Nie tylko dla dzieci — przede wszystkim dla dorosłych*. „Nowe Książ.” 1960, nr 12; J. Brodzki: *Kaden i Aciaki*. „Współczesność” 1962, nr 1. — J. E. Skiwski: ... *jako eseista*. [rec.: *Za stołem i na rynku*]. „Wiad. Lit.” 1932, nr 29. — [rec. i omów.: *Mateusz Bigda*:] E. Breiter: *Powieść polityczna*. „Wiad. Lit.” 1933, nr 9; K. Czachowski: *Polska powieść polityczna*. „Czas” 1933, nr 3; P. Hulka-Laskowski: *Od Judyty do Bigdy*. „Gaz. Pol.” 1933, nr 22—24; R. Kołoniecki: *Rabelais i menażeria*. „Znak” 1933, nr 2; J. Z. Słojewski: ... *traktat o państwie*. „Kultura” 1963, nr 22; Z. Kitówna: *Czy również dwie redakcje „Mateusza Bigdy”?* „Ruch Lit.” 1965, nr 5; K. Koźniewski: *W kłębowisku węzów*. „Polityka” 1966, nr 9; J. Chałasiński: *Chłop polski w studium Thomasa i Znanieckiego, w pamiętnikach Witosa i powieści „Mateusz Bigda” a kryzys przywództwa inteligencji*. „Przegl. Socjol.” 1968, nr 2, skrót pt. *Obraz chłopca w pamiętnikach Witosa i w powieści „Mateusz Bigda” a kryzys przywództwa inteligencji*. „Przegl. Hum.” 1968, nr 3; J. Stempowski: *Mały felieton o niewielkiej książeczce*. W: Tegoż: *Szkice literackie*. Wyb. i oprac. J. Timoszewicz. T. 1: *Chimera jako zwierze pociągowe*. Wwa 1988, s. 141—144; A. Garlicki: *Skąd my to znamy*. „Polityka” 1999, nr 49. — M. Radziwon: *Zamiat „Przedwiośnia”* [rec.: *Bigda idzie!*]. „Dia-

log” 2000, nr 2. — [rec.: *Życie Chopina*:] J. Iwaszkiewicz: ... *o Chopinie*. „Wiad. Lit.” 1938, nr 21; A. Zahorska: *Opowieść o Chopinie*. „Kultura” 1938, nr 18. — W. Pietrzak: ... *i dzień dzisiejszy* [rec.: *Wspomnienia i nadzieje*]. „Prosto z Mostu” 1939, nr 17. — [rec.: *Miasto mojej matki; W cieniu zapomnianej olszyny*:] G. Kosińska, „IKP” 1957, nr 274; H. Krzeczkowski, „Expr. Wiecz.” 1957, nr 273; W. Kasiński: *Z Gujsztwakiem podróż do źródeł*. „Nowe Książ.” 1978, nr 4; M. L., „Nowe Książ.” 1986, nr 2 [nota]. — [Zbytki:] A. Witkowska: *Z problemów konstrukcji „Zawodów” i „Zbytków”* ... W: *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie*. Nr 56. Kr. 1975, s. 149—166. — I. Szypowska: *Ostatnia powieść ... [rec.: *Jedwabny węzeł*]*. „Przekrój” 1987, nr 2173. [M.in. o:] J. Ożóg: *Powieściopisarze z Rzeszowa*. „Gaz. Rzesz.” 1945, nr 15. — L. M. Bartelski: *Wrześniowe szlaki pisarzy*. „Kierunki” 1984, nr 38. — I. Skwarek: *Dlaczego autobiografizm? Powieści autobiograficzne dwudziestolecia międzywojennego*. Kat. 1986. — K. Kamiński: *Polacy w Belgii od schyłku wieku XIX do pierwszej wojny światowej*. „Przegl. Hum.” 1987, nr 9.

Małgorzata Toczowska

KANTOR Marian

1884—1942

Pseud. i krypt.: Mirski, Kaem., M., M...ski, Ka-mi.

Działacz oświatowy, kulturalny, regionalista, pisarz historyczny, nauczyciel.

Urodzony 22 czerwca 1884 we wsi Hohenbach (ob. Czermin) niedaleko Mielca. Syn Francisz-

ka — urzędnika skarbowego i Antoniny z Jaworskich. W Mielcu ukończył szkołę wydziałową, a w 1904, po ukończeniu seminarium nauczycielskiego w Tarnowie, rozpoczął pracę w szkole powszechnej w Sędziszowie Małopolskim. Nauczyciel w Zawadce, Wielopolu Skrzyńskim i Pstrągówce, gdzie w 1909 został kierownikiem szkoły. W tym czasie poślubił Helenę Berger, z którą miał dwoje dzieci — Zofię i Tadeusza. 1912 ukończył kurs buchalterii handlowej we Lwowie. Dwukrotnie służył w armii austro-węgierskiej (1906, 1909). 1914 zmobilizowany do armii austriackiej, 20 września przeszedł do II Brygady Legionów Polskich, w której służył do lutego 1918 (używając od tej pory pseudonimu Mirski). Od 1 kwietnia 1916 pełnił służbę w sztabie pułkownika Józefa Hallera, następnie pracował jako sierżant rachunkowości w likwidaturze 3. pułku II Brygady Legionów Polskich. 3 XI 1916—1 II 1917 odbywał kurs oficerów kasowych w Warszawie, otrzymał stopień chorążego rachunkowości. Po kursie wrócił do 3. pułku piechoty na stanowisko oficera kasowego. 1918 — po połączeniu się II Brygady Legionów z II Korpusem Polskim generała Stankiewicza — mianowany podporucznikiem. Brał udział w bitwie z Niemcami pod Kaniowem. Po kapitulacji wojsk polskich, 12 V 1918 dostał się do niewoli niemieckiej. Uciekł w czasie transportu z Mironówki do Białej Cerkwi, gdzie zaczął działalność w Polskiej Organizacji Wojskowej. Prowadził werbunek do POW, a także działalność dywersyjną przeciw Niemcom. Brał udział w walkach partyzanckich z wojskami ukraińskimi. 1918 wrócił do Polski. Rozpoczął służbę jako oficer kasowy i prowiantowy w pułku kowieńskim i suwalskim (do 1 II 1919). Następnie pełnił funkcję kierownika Intendencji w Białymsto-

ku. 1 IV 1920 został kapitanem i przez rok pełnił funkcję komendanta miasta Mołodeczno. 12 XII 1922 opuścił wojsko w stopniu kapitana. Za długoletnią służbę odznaczony Krzyżem Walecznych i francuskim orderem „De La Victoire”. 1922 osiedlił się w Rudzie Śląskiej. 1923—1928 czynnie organizował polskie szkolnictwo na Śląsku, pełniąc funkcje kierownika szkoły w Rudzie Śląskiej (1923/1924), kierownika Szkoły Nr 1 w Katowicach (1924—1927) i Szopienicach (I IX 1927 — V 1928). Prowadził działalność społeczną, polityczną i publicystyczną. Działal w Polskim Stronnictwie Chrześcijańskiej Demokracji, Związku Obrony Kresów Zachodnich, Stowarzyszeniu Chrześcijańsko-Narodowym Nauczycielstwa Szkół Powszechnych Okręgu Śląskiego (od 1924 pełniąc w nim obowiązki skarbnika). Od maja 1926 członek Narodowego Związku Powstańców i Byłych Żołnierzy (od 19 grudnia 1926 prezes). Od kwietnia 1924 pełnił obowiązki naczelnego redaktora pisma „Szkoła Śląska” — organu SCH-NNSP. Na łamach tego miesięcznika drukował fachowe artykuły poświęcone organizacji szkolnictwa. Dał się poznać jako zagorzały zwolennik polskości Śląska. Z jego inicjatywy powstał ilustrowany dwutygodnik dla młodzieży szkolnej „Młody Polak”, w którym od X 1925 pracował jako redaktor naczelny. Na łamach tego czasopisma w kolumnie *Z wędrówek po Polsce* rozpoczął druk serii artykułów krajoznawczych o wybranych miejscowościach, informując o ich przeszłości i zabytkach. W tej kolumnie znalazły się, m.in.: Katowice, Stary Bieruń, Będzin, Pszczyzna, Czarzorysk, Lipowiec, Pilica, Kromolów. W cyklu *Śląsk polski pod zaborem niemieckim* opisał: Trzebnicę, Opole, Olesno. Podobny charakter miał artykuł *Z wędrówek po Orawie i Spi-*

szu. W „Młodym Polaku” zapoznawał młodzież z dziejami Legionów (cykl *Boje Legionów Polskich*), drukował wiele artykułów okolicznościowych (m.in. *Śmierć Kościuszki, 12-letni bohater. Obrazek z dziejów powstań górnośląskich, Bolesław Chrobry 1025—1925, Rok 1863 na Śląsku, W ósmą rocznicę odrodzenia Ojczyzny*) oraz legend i podań ludowych. Do współpracy z „Młodym Polakiem” pozyskał znanych ludzi, m.in. Stefana Żeromskiego, Ignacego Chrzanowskiego, Zofię Kossak-Szczucką, Ferdynanda Antoniego Ossendowskiego, Władysława Natanson, Jana Sas-Zubrzyckiego, Jerzego Langmana, Seweryna Udzięła, ks. biskupa Władysława Bandurskiego. 1927 usunięty z Chrześcijańskiej Demokracji, ponieważ jako prezes Narodowego Związku Powstańców i Byłych Żołnierzy opowiedział się przeciw Wojciechowi Korfantomu. 1928 decyzją Wydziału Oświecenia Publicznego Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego jako nauczyciel został przeniesiony w stan spoczynku. Musiał też zrezygnować z pracy w „Szkole Śląskiej” i „Młodym Polaku”. Od 1925 mieszkał w Sosnowcu. W maju 1928 podjął tutaj pracę. Początkowo zatrudniony na stanowisku kierownika Referatu Osobowego w Powiatowej Kasie Chorych, 1933 przeszedł do Działu Inkasa. 1928—1937 jego uwaga koncentruje się na sprawach regionu zagłębiowskiego. Większość artykułów pisanych w czasie pobytu na Śląsku miała charakter historyczno-etnograficzno-folklorystyczny. Wydane wówczas publikacje mieszczą się w tym nurcie: *W 900-letnią rocznicę koronacji Bolesława Chrobrego* (Katowice 1924) i *Ze wsi miastem. Krótka monografia Katowic* (w: *Album IV-go Krajowego Zjazdu Delegatów Stowarzyszenia Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Polsce*. Katowice

1925). 16 grudnia 1928 zadebiutował jako autor-regionalista artykułem *Na ruinach Mstowa w sosnowieckim „Kurierze Zachodnim”*. 7 kwietnia 1929 rozpoczął w tym piśmie druk cyklu *Z pomroków dziejowych Zagłębia (i okolicy)*. Artykuły ukazywały się dość regularnie w odstępach dwutygodniowych. W 1929 opublikował 41 artykułów, w 1930 — 37, w 1931 — 18 (w późniejszych latach drukował już rzadko). Pracą tą zdobył uznanie w środowisku zagłębiowskim. Od 14 XII 1929 członek Towarzystwa Naukowego Zagłębia Dąbrowskiego. Współtwórca wielu inicjatyw wydawniczych Towarzystwa. Angażował się w pracę kulturalno-oświatową oraz działalność mającą na celu ochronę zabytków i organizację ruchu turystycznego w Zagłębiu. Ta działalność inspirowała go do pisania i wydawania nakładem Towarzystwa Naukowego Zagłębia Dąbrowskiego samodzielnych zeszytów — monografii poszczególnych miast, miasteczek i wsi zagłębiowskich: *Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*. T. 1—2 (45 zeszytów w okresie 15 I 1931—30 X 1933). Tom trzeci poświęcony Ziemi Zawierciańskiej wychodził już ze znacznymi opóźnieniami (ukazało się 17 z 30 zeszytów) z powodu kłopotów finansowych Towarzystwa i autora. Wygłaszał liczne prelekcje w czytelni miejskiej w Dąbrowie Górniczej. Współpracował z dąbrowskim piśmem młodzieży szkolnej „Powszechniak”, w którym drukował artykuły o charakterze etnograficznym, m.in. *Dawne zwyczaje zapustne w Zagłębiu Dąbrowskim* (1936, nr 2), *Święta Barbara patronka górników* (1936, nr 3), *Przesady i zabobony wigilijne* (1937, nr 4), *Wielkanoc w Zagłębiu* (1937, nr 5), *Zielone Świątki* (1937, nr 6), *Sobórki* (1937, nr 7). W 1931 pełnił funkcję naczelnego redaktora

ilustrowanego tygodnika Towarzystwa Artystyczno-Literackiego w Sosnowcu „Gontyna” (ukazały się 3 numery). 3 maja 1932 wydał pierwszy numer własnego pisma „Wędrowiec. Ilustrowany tygodnik społeczny, literacki, naukowy” (ukazało się 5 numerów, ostatni 5 czerwca 1932). Na początku 1938 opuścił w nie wyjaśnionych okolicznościach Sosnowiec i po kilkumiesięcznym pobycie w Krakowie osiadł w Tarnowie. Prowadził prywatne biuro i amatorsko zajmował się malarstwem. 1939 uczestniczył, jako ochotnik, w kampanii wrześniowej. Po wkroczeniu Niemców rozpoczął działalność konspiracyjną w Związku Walki Zbrojnej. 8 listopada 1940 aresztowany (m.in. za kolportaż gazetki podziemnej „Polska Żyje”) i osadzony w więzieniu w Tarnowie. 20 lutego 1942 przewieziony do obozu koncentracyjnego w Oświęcimiu, w którym zginął 1 kwietnia 1942. Publikował w „Gontynie” (1922), „Młodym Polaku” (1925—1928), „Kurierze Zachodnim-Iskrze”(1928—1932), „Powszechniku” (1936—1937), „Szkołe Śląskiej” (1925), „Wędrowcu” (1932). W latach 70. na łamach „Wiadomości Zagłębia” publikowano cykl *Kantorowym szlakiem*, a w latach 90. J. Przemsza-Zieliński drukował szkice historyczne i legendy w „Ekspresie Zagłębiowskim — Magazynie”.

TWÓRCZOŚĆ

1. *W 900-letnią rocznicę koronacji Bolesława Chrobrego*. [Szkic hist.-polit.]. Kat.: nakł. Zw. Obrony Kresów Zach. 1924.

2. *Warowny klasztor w Mstowie. Szkic historyczny z ilustracjami*. Sosn.: Druk. L. Martynowski i L. Nowak 1929.

3. *Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy. Szkice monograficzne z ilustracjami*. T. 1. Sosn.: Tow. Nauk. Zagł. Dąbrowskiego 1931; T. 2—3. Sosn.: Tow. Nauk. Zagł. Dąbrowskiego, 1932—1933, 1935, 1936. Fragm.: „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1992, nr 2—6, 9/10—13; 1993, nr 15—19/20; 1996, nr 5, 9; 1997, nr 3; 1998, nr 6—7; 1999, nr 1, 3.

4. *Od Rarańczy do Kaniowa. Wspomnienia legionowe z r. 1918. Z ilustracjami i podobizną autora*. Sosn.: „Praca” 1934.

5. *Sławetny cech szewski królewskiego i wolnego miasta Będzina w wiekach XVI—XVIII. Fragment z dziejów Będzina z ilustracjami*. Sosn.: Dąbrowsko-Śląskie Zakłady Druk. i Wydawn. Sp. o. o., 1934. Fragm.: „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1995, nr 9—10; 1996, nr 1—3.

6. *O pochodzeniu nazw wsi Zagłębia Dąbrowskiego*. Sosn. 1936. [Rkps w zbiorach Muz. Zagł. Dąbrowskiego w Będzinie].

7. *Lud Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy. Jego dawne zwyczaje, podania, obrzędy, guśla, zabobony, zabawy, pieśni, przysłowia i mowa z uwzględnieniem zwyczajów i pieśni górniczych*. Sosn. 1936. [Rkps w zbiorach Muz. Zagł. Dąbrowskiego w Będzinie]. Przedr.: „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1992, nr 12—13.

8. *Ziemia Olkuska w przeszłości. Szkice monograficzne z ilustracjami*. Sosn.: Druk. E. Mirek i Ska 1936—1937. Fragm.: „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1997, nr 3.

9. *Czeladź. Szkice monograficzne*. Czel.:

Stow. Miłośników Czeladzi 1983. (*Bibl. Stowarzyszenia Miłośników Czeladzi*, nr 2).

10. *Sosnowiec*. Red. tekstu i post. J. Przemsza-Zieliński. Sosn.: Sowa-Press 1991 (*Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*, t. 4).

11. *Czeladź*. Red. tekstu Ł. Zieliński. Sosn.: Sowa-Press 1992. (*Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*, t. 2).

12. S. Jędrzejek, ...: *O rycerzu Tomaszu z Sielca strażniku czarnych diamentów. Zagłębiowskie legendy górnicze*. Sosn.: Sowa-Press 1993. (*Zagłębiowskie Legendy*, t. 3).

13. *Opowieści historyczne o Żydach znad Przemszy*. W: *Żydzi w Zagłębiu. Żyli wśród nas, mieszkali i zginęli*. Sosn.: Sowa-Press 1993, s. 3—35.

14. *Dąbrowa Górnicza*. Oprac. i przyp. J. Przemsza-Zieliński. Sosn.-Dąbrowa Górnicza: Sowa-Press 1994. (*Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*, t. 3).

15. *Królewskie miasto Będzin*. Oprac. i przyp. J. Przemsza-Zieliński. Sosn.-Będzin: Sowa-Press 1994.

16. *Legendy i podania zagłębiowskie*. Z il. dzieci szkół sosnowieckich i dąbrowskich. Przedm. i wyb. tekstów J. Przemsza-Zieliński. Współpr. A. Biała, K. Zielińska. Sosn.: Sowa-Press 1998.

OPRACOWANIA

MdKŻ I (D. Czubala). — PSB XI (J. Kucianka). [Wypow.] *W sprawie ochrony twórczości ludu*

Zagłębia. „Kur. Zach.” 1931, nr 300; *Odpowiedź na krytykę wydawnictwa „Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy”*. „Kur. Zach.” 1932, nr 4.

J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, s. 202—204, wyd. 2 popr. i uzup. Kat. 1971, s. 277—279, 365—366; R. Zalewski: *Kronikarz naszej ziemi*. „Wiad. Zagl.” 1968, nr 2; S. Kędryna, A. Szefer: *Nauczyciele śląscy polegli i zamordowani w latach hitlerowskiej okupacji*. *Księga pamiątkowa*. Kat. 1971, s. 64; M. Szulc: *Badania naukowe nad kulturą humanistyczną w Zagłębiu Dąbrowskim do r. 1939*. [Pr. magistr. napis. pod kier. doc. A. Jarosza. Sosn.: UŚ 1980. Maszynop. MBP w Sosnowcu R. 38]; J.F.L. [J. F. Lewandowski]: *Z rodu Kantorów*. (*W setną rocznicę urodzin*). „Katolik” 1981, nr 27; A. Szymczyk: ... i jego sosnowiecki „Wędrowiec”. „Wiad. Zagl.” 1984, nr 17; D. Czubala: *Dorobek folklorystyczny ...*; M. Gładysz: *Relacja ze śląskiej działalności ...*; J. Jaros: ... jako historyk górnictwa; A. Szymczyk: *Życie i działalność ...*; *Realia etnograficzne w pracach ...*; J. Ziemia: *Wartość naukowa prac ...* „Z. Zagl.” 1985, nr 1; K. Rodek: *Kantor z Kantorów*. „Ekspr. Sosn.” 1991, nr 3; A. Szymczyk: *Kto patronuje naszym ulicom*. „Ekspr. Sosn.” 1991, nr 13; *Wracając do ... (Zamiast wstępu od wydawców)*. W: ...: *Sosnowiec*. Sosn. 1991, s. 3—7; J. Przemsza-Zieliński: *Kantorowym szlakiem*. (*Postłowie*). W: ...: *Sosnowiec*. Sosn. 1991, s. 141—180; J. Przemsza-Zieliński: *Od wydawcy — zamiast wstępu*. W: ...: *Czeladź*. Sosn. 1992, s. 3—20; A. Biała: *Kalendarium działalności TAL*. „Ekspr. Zagl. — Mag.” 1993, nr 1; J. Przemsza-Zieliński: *O czym trzeba pamiętać czytając ...* W: ...: *Dąbrowa Górnicza*. Sosn.-Dąbrowa Górnicza. 1994, s. 5—8; J. Przemsza-Zieliński: *O czym trzeba pamiętać*

czytając ... W: ...: *Królewskie miasto Będzin*. Sosn.-Będzin 1994, s. 5—8; ...: *Dzieje ruchu niepodległościowego w Zagłębiu w latach 1912—1918*. „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1996, nr 8; J. Przemsza-Zieliński: *Kantorowskim szlakiem*. „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1996, nr 6; J. Przemsza-Zieliński: *Opowieści pana Kantora*. W: ...: *Legends i podania*. Sosn. 1998, s. 5—9. — [Rec.: *Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego...*] *Monografia Zagłębia Dąbrowskiego*. „Kur. Zach.” 1930, nr 253; „Kur. Zach.” 1931, nr 291; L. K. Krawiec: *Kilka uwag na marginesie dzieła „Z przeszłości Zagłębia Dąbrowskiego...”*. „Kur. Zach.” 1932, nr 2; C. Z.: *Monografia Zagłębia roi się od błędów i nieścisłości*. „Kur. Zach.” 1933, nr 43.

Elżbieta Oleksiak

KLIMAS-BŁAHUTOWA Maria 1909—1994

Krypt.: M.K.B.; (M.K.B.); MKB; (MKB).
Powieściopisarka, publicystka.

Urodzona 8 kwietnia 1909 w Koziegłowach k. Myszkowa. Córką Leona Klimasa, adwokata, i Marii z domu Stanek. Wychowała się w Dąbrowie Górniczej. Ukończyła gimnazjum w Sosnowcu. W tym mieście zdała egzamin maturalny (1928). 1928—1932 studiowała polonistykę i germanistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, ogłaszając teksty w miejscowej prasie. 1932 wyszła za mąż za Romana Błahutę, urzędnika w przemyśle górniczym. Po obronie pracy *Studium o nowelach Bolesława Prusa* uzyskała tytuł magistra (1937) i rozpoczęła pracę jako po-

lonistka w liceum ogólnokształcącym w Dąbrowie Górniczej. 1939 debiutowała esejem *Zagłębie w literaturze polskiej*, wygłoszonym w katowickim radiu. Lata wojny spędziła w Dąbrowie Górniczej, uczestnicząc w akcji tajnego nauczania. 1944 rozpoczęła pracę nad swą pierwszą powieścią z życia Zagłębia Dąbrowskiego *Na hałdach rosną ludzie*. Po wyzwoleniu uczestniczyła w tworzeniu szkolnictwa średniego w Dąbrowie Górniczej. We wrześniu 1945 zamieszkała w Katowicach i poświęciła się pracy literackiej oraz publicystycznej. Od 1947 członek ZZLP (od 1949 ZLP). W 1947 ukazała się — z przedmową Gustawa Morcinka — pisana w czasie wojny powieść. 1951 rozpoczęła współpracę z redakcją krakowskiego „Życia Literackiego” i kontynuowała ją do 1956. 1956—1957 należała do zespołu redakcyjnego katowickich „Przemian”. 1958—1970 kierownik działu kulturalnego „Panoramy”, w której zamieszczała felietony o tematyce kulturalnej (cykle: *Zwierzchnia za trzy grosze*, *Archiwum Silesiusa*, *Panorama filmowa*). Jej utwory prozatorskie, artykuły, recenzje i przekłady ukazywały się m.in. na łamach „Życia Literackiego” (1964—1974), „Kultury” (1965—1971), „Tygodnika Kulturalnego” (1966—1969), „Pogłądów” (1967—1978), „Polityki” (1968—1969), „Współczesności” (1970), „Życia Warszawy” (1972), „Szpilek” (1974). Za reportaż *Pokolenie, które dojrzewa* otrzymała III nagrodę w konkursie zorganizowanym przez Wojewódzką Radę Narodową i oddział Związku Literatów Polskich w Katowicach (1952). Uhonorowana Nagrodą Miasta Katowice za powieść *Przedmieście* (1958) oraz Złotą Odznaką „Zasłużony dla rozwoju woj. katowickiego”. Zmarła 11 grudnia 1994.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Na hałdach rosną ludzie. Powieść z życia Zagłębia Dąbrowskiego*. Przedm. G Morcinek. Kat.: Ognisko 1947. Wyd. zm. *Drogi do domu*. Wwa: NK 1958.

2. *W górniczym domu*. [Utwór sceniczny w 1 akcie]. Powst. 1949 [inf. aut.].

3. *Kobiety Ziemi Opolskiej*. [Reportaż literacki]. Opole 1952.

4. *Miasto pod luną*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1952. Wyd. 2 tamże 1953.

5. *Kamienna róża*. [Opowiadanie]. Posł. W. Szewczyk. Wwa: Czyt. 1953.

6. *Nowakowie*. [Powieść radiowa]. PR Kat. 1955—1956.

7. *Przedmieście*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1956. Pierwotny tytuł: *Młodość*.

8. *Takie sobie kłopoty. Historyjka w 3 obrazach*. Wwa 1958.

9. *Siedem krów tłustych*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1962. Wyd. 2 tamże 1965; wyd. 3 tamże 1980. Wyd. 4 Kat.: Śląsk 1984.

10. *Dziewczyna z Wieży Babel*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1965. Wyd. 2 tamże 1970.

11. *Skandal w niebie*. [Powieść]. Kr.: WL 1969.

12. *Drzewo życia*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1973. Wyd. 2 tamże 1977.

13. *Mister Universum*. [Powieść]. Wwa: Iskry 1976.

14. *Głowa do góry*. [Powieść]. Wwa: LSW 1978.

Publikacje w antologiach, m.in: *Przemiany*. Red. Z. Hierowski, ... Kat. 1952; *Almanach literacki Nowy Śląsk*. Kr. 1954.

OPRACOWANIA

KŚL (M. Fazan). — SWPP 2 (R. Loth). — MdKŻ 3 (J. Oleksy). — LP. — LP XX. — KJK-Kat. — WPPiBL (J. Zawadzka).

[Wyw. i wypowiedzi:] *Z wizytą autorki „Przedmieścia”*. W *pracowniach śląskich pisarzy*. [Rozm.] B. Jurasz. „Tryb. Rob.” 1957, nr 64; Rozm. (Ker) [K. Ryboń]. „Wieczór” 1958, nr 250; W *pracowniach pisarzy*. „Tryb. Rob.” 1967, nr 237; *Z warsztatu śląskich pisarzy*. [Rozm.] B. Malicki. „Tryb. Rob.” 1968, nr 59; *O literaturze z ...* [Rozm.] A. Włosińska. „Zagłębie” 1971, nr 39; *Pisarz wśród czytelników*. „Życie Lit.” 1976, nr 2; „Polskie drogi” *znane i nieznanne. Temat do dyskusji*. [Rozm.] E. Brablec, T. Sojkowa. „Dz. Zach.” 1978, nr 4; „N” *znaczy NIE*. „Dz. Zach.” 1978, nr 83; *Na warsztacie twórców*. „Życie Warsz.” 1979, nr 204.

B. S. [B. Surówka]: *Autorka „Miasta pod luną” wśród uczniów Technikum Hutniczego*. „Dz. Zach.” 1951, nr 299; B. S. [B. Surówka]: *Nasza nowa powieść „Miasto pod luną” i jego (!) autorka*. „Dz. Zach.” 1951, nr 263; *Dzieśięć lat pisarzy śląskich. (Zestawienie bibliograficzne)*. „Śl. Lit.” 1955, nr 14—15; *Na śląskim Parnasie*. „Panorama” 1955, nr 20; B. Surówka: *Panorama literacka*. „Panorama” 1964, nr 25; *Kiermasze i spotkania autorskie*.

„Dz. Zach.” 1966, nr 120; (mg) [M. Grabowska]: *Pisarze na wsi*. „Dz. Zach.” 1969, nr 120; A. Widera: *Miasto pod lunami. (O pisarstwie ...)*. „Zar. Śl.” 1980, z. 2; J. Górdzialek: *O sztuce pisarskiej ...*. „Zar. Śl.” 1985, nr 3—4; M. Fazan: *Pisarze katowiccy. Słownik biograficzny i informator bibliograficzny*. Cz. 1. „Kwart. Metod.” 1987, nr 1—2, wkł. 5; *Zmarła ...*. „Dz. Zach.” 1994, nr 242; *Zmarła ...*. „Wiad. Zagł.” 1994, nr 51; ... 1909—1994. „Ekspr. — Mag. Zagł.” 1995, nr 1.

[Rec.: *Na hałdach rosną ludzie*.] Z. Hierowski: *Debiut z Zagłębia*. „Odra” 1947, nr 32; Z. Zwoźniak: *Opowieść o dwóch oknach*. „Pano-rama” 1959, nr 14; Z. Hierowski: „*Na hałdach rosną ludzie*”. „Gaz. Rob.” 1947, nr 252. — [rec.: *Miasto pod luną*.] Z. Hierowski: *Spór o „Miasto pod Luną”*. „Życie Lit.” 1952, nr 20; Z. Kwiecińska, „Tryb. Ludu” 1952, nr 348; W. Sadkowski: *Kłopoty z debiutem*. „Nowa Kult.” 1952, nr 33; W. Szewczyk: *Okupacyjne dzieje miasta*. „Śląsk Lit.” 1952, nr 3—4. — [rec.: *Kamienna róża*.] L. Flaszen: *Portret kobiety proletariackiej*. „Śl. Lit.” 1953, nr 8; Z. Hierowski: *Dwie książki śląskich autorów*. „Świat i Życie” [dod. „Dz. Zach.”] 1953, nr 39; Z. Woźnicka: *Dwa opowiadania*. „Życie Lit.” 1953, nr 45. — [rec.: *Przedmieście*.] (m) [M. Warneńska]: *Przedmieście*. „Książ. dla Ciebie” 1956, nr 24; J. Brzoza: *Nowinki i „Przedmieście”*. „Perspektywy” [dod. „Dz. Zach.”] 1957, nr 59; St. Ruś [Z. Greń]: *Truda, Elfryda, Agnieszka*. „Życie Lit.” 1957, nr 2; N. Rydzewska: *Książka o śląskim przedmieściu*. „Przemiany” 1957, nr 8; (mw) [M. Warneńska]: *Nowa powieść pisarki śląskiej*. „Tryb. Ludu” 1957, nr 101; (m.) [M. Warneńska], „Książ. Dla Ciebie” 1957, nr 24. — [rec.: *Siedem krów tłustych*.] W. Mach: „*Siedem krów tłustych*”. „Nowa Kult.”

1963, nr 12; W. Maciąg: *Górny Śląsk Wiek XIX*. „Życie Lit.” 1963, nr 11; L. Prorok, „Prz. Zach.” 1963, nr 4; A. Zejman, „Zar. Śl.” 1963, nr 4; D. Żmij: *Między prawdą a zmyśleniem*. „Nowe Książ.” 1963, nr 3; J. Preger: *Romans z ziemi śląskiej*. „Twórczość” 1964, nr 3; W. Nawrocki: *Romanse i kariera*. „Tryb. Rob.” 1963, nr 46; A. Widera, „Kwart. Opol.” 1963, nr 2; T. Sojkowa: *I historyczna, i współczesna*. „Dz. Zach.” 1963, nr 81; Z. Starowieyska-Morstinowa: *Z notatnika recenzenta*. „Tyg. Powsz.” 1963, nr 47. — [rec.: *Dziewczyna z Wieży Babel*.] J. Z. Brudnicki: *Los dziewczyny*. „Twórczość” 1965, nr 11; A. Chruszczyński: *Wspomnienie z wieży Babel*. „Tyg. Kult.” 1965, nr 36; J. Kajtoch: *O jednej z miliona*. „Współczesność” 1965, nr 18; J. Katz: *Nowości prozy. O Śląsku — kameralnie*. „Życie Lit.” 1965, nr 52; M. Knopik: „*Dziewczyna z wieży Babel*”. „Poglądy” 1965, nr 16; B. Sowińska: *Barwy codzienności*. „Życie Warsz.” 1965, nr 238; D. Żmij: *Widok z wieży Babel*. „Nowe Książ.” 1965, nr 16; B. Lubosz: „*Dziewczyna z wieży Babel*”. „Tryb. Rob.” 1966, nr 42; A. Zejman: *Trzy powieści o Śląsku*. „Zar. Śl.” 1966, nr 2. — [rec.: *Drzewo życia*.] DAC [D. Cisiecka], „Śl. Powsz.” 1973, nr 127; W. Maciąg: *Między epiką a elegią*. „Nowe Książ.” 1973, nr 17; B. Rogatko: *Powieść szuka bohatera*. „Życie Lit.” 1973, nr 45; K. Koźniewski: *Historie naszych dziadków*. „Polityka” 1974, nr 21; G. Traczyk: *Portret z tłem*. „Twórczość” 1974, nr 4. — [rec.: *Mister Universum*.] W. Maciąg: *Niepokoje w superkomforcie*. „Nowe Książ.” 1976, nr 22; B. Surówka: „*Mister Universum*” ... „Dz. Zach.” 1976, nr 292; J. Górdzialek: *Zagubieni w śródmieściu*. „Poglądy” 1977, nr 7; K. Koźniewski: *Nasz diabeł kulawy*. „Polityka” 1977, nr 12. — [rec.: *Głowa do góry*.] E. Brzoza: *Ścieżki świa-*

tła. „Nowe Książ.” 1979, nr 11; B. Surówka: „Głowa do góry” ... „Dz. Zach.” 1979, nr 150. [M.in. o:] W. Wójcik: *Rozwój i osiągnięcia prozy narracyjnej w katowickim środowisku literackim*. Kat. 1987; W. Wójcik: *Świadectwa prozy. Pisarze środowiska zagłębiowskiego*. W: *Zagłębie Dąbrowskie. W poszukiwaniu tożsamości regionalnej*. Red. M. Barański. Kat. 2001, s. 320—326.

Małgorzata Toczowska

KOWALSKA Anka

1932

Właściwe imię: Anna.

Krypt.: ak; A.K.; AKA.

Poetka, powieściopisarka, dziennikarka.

Urodzona 22 lutego 1932 w Sosnowcu. Córka Jerzego Kowalskiego, sędziego (po wojnie adwokata), i Zofii Gębickiej, nauczycielki. Mieszka w Warszawie. Do 1940 mieszkała w Sosnowcu, a później w obawie przed wysiedleniem przeniosła się z rodziną na wieś pod Olkuszem. Po wojnie wróciła do Sosnowca i rozpoczęła naukę w Liceum Ogólnokształcącym im. Emilii Plater, później w Liceum Ogólnokształcącym w Będzinie. 1950 świadectwo dojrzałości. Studiowała polonistykę na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. 1955 magisterium. W czasie studiów zadebiutowała wierszami *Wigilie i Oplatek*, zamieszczonymi w „Słowie Powszechnym” (1953, nr 3). W 1955 zamieszkała w Warszawie i przez pewien czas pracowała dla Polskiego Radia. Później korektorka w redakcji „Dziś i Jutro”. Od 1956 związała się z redakcją „Kierunków”, najpierw jako korektorka,

a od stycznia 1957 jako redaktor. Ogłaszała tu swoje felietony w cyklu *Tym, którzy czytali*, za które otrzymała w 1959 Nagrodę Literacką Młodych im. W. Pietrzaka. 1961 Nagroda Peleryny na Ogólnopolskim Festiwalu Studentów w Gdańsku za tomik *Credo najmniejsze*. 1960 rozpoczęła pracę w Redakcji Programowej Instytutu Wydawniczego „PAX”. 1960—1968 członek Stowarzyszenia „PAX”. Wystąpiła z niego z powodu stanowiska władz stowarzyszenia wobec wydarzeń marcowych. W 1968 została członkiem Związku Literatów Polskich. Utwory poetyckie, fragmenty prozy oraz recenzje publikowała m.in. w czasopiśmie: „Kierunki” (1957—1964), „Słowo Powszechnie” (1953—1975), „Gość Niedzielny” (1954), „Dziś i Jutro” (1955), „Walka Młodych” (1955), „Tygodnik Powszechny” (1956), „Życie i Myśl” (1957—1969), „Współczesność” (1960—61), „Zwierciadło” (1961—1975), „Kontakty” (1962—1963), „Przegląd Tygodniowy” (1962—1963), „Kulturni Tworba” (Czechosłowacja, 1965), „Nasz Klub” (1972—1973), „Tygodnik Polski” (1972), „Pozycja” (1972—1973), „Gazeta Krakowska” (1974—1975), „Przekrój” (1974—1975). W latach siedemdziesiątych uczestniczyła w Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej w Warszawie. 1976 wstąpiła do Komitetu Obrony Robotników, później KSS „KOR”. Po ujawnieniu jej związków z tą organizacją skierowana przez Instytut Wydawniczy PAX do pracy w domu jako tzw. recenzent wewnętrzny. Sygnatariuszka listów protestacyjnych do władz. Od tego czasu publikowała w czasopiśmie ukazujących się poza oficjalnym obiegiem, m.in. w „Biuletynie Informacyjnym” i „Komunikacie” KOR, „Kulturze Niezależnej”, „Mazowszu”, „Krytyce” (do 1978), „Zapise” (1978—1986). Od 1979 jej

utwory zaczęły się ukazywać w „Kulturze” (Paryż), „Wiadomościach” (Londyn), „Tygodniu Polskim” (Londyn). Na początku lat osiemdziesiątych wyjeżdżała do Londynu i Berlina Zachodniego. Po ogłoszeniu stanu wojennego w grudniu 1981 internowana. Przebywała w ośrodkach odosobnienia w Olszynie Grochowskiej, Jaworzu (Pomorze Zach.), Goldapi i DarłóWKu. Zwolniono ją 30 maja 1982 na leczenie szpitalne w Warszawie. W tym samym roku otrzymała nagrodę POLCUL Foundation — Niezależnej Fundacji Popierania Kultury Polskiej w Sydney. Wkrótce wyjechała na leczenie do Paryża (1983 powrót). W listopadzie 1984 współorganizatorka Komitetu Obywatelskiego Przeciw Przemocy w Warszawie. Od 1981 publikowała w pismach: „Przegląd Polski — Polish Review” (Nowy Jork, 1981), „Index on Censorship” (Londyn, 1982—1983), „Krytyka” (Londyn, 1982), „Cross Currents” (Michigan, 1983), „Przegląd Powszechny” (Londyn, 1983), „Tu, teraz” (1983), „Obecność” (1983), „Puls” (Londyn, 1983—1985), „Edukacja i Dialog” (1985), „Green River” (Michigan, 1985), „Obraz” (1985), „Zeszyty Historyczne” (Paryż, od 1987). W 1999 zamieszczała recenzje literackie w „Gazecie Wyborczej”.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Credo najmniej*. [Wiersze]. Wwa: PAX 1960.

2. *Pestka*. [Powieść]. Wwa: PAX 1964. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1965, wyd. 3 1967, wyd. 4 1968, wyd. 5 1970, wyd. 6 1973, wyd. 7 1975; 1991; Gdań.: Marabut 1995, tamże 2001.

Przekł. czes.: *Konec velkých prazdnin*. [Przel.] L. Nakládal. Praha 1975; niem.: *Gros-*

se Ferien. [Przel.] K. Staemmler. München 1967; rum.: *Simburele*. [Przel.] E. Linta. București 1972; słowac.: *Vel'ké prázdniny*. [Przel.] J. Hudák. Bratislava 1968.

Adapt. teatr.: Z. Langner. Wyst.: Szczec., Teatr 13 Muz 1976. Adapt. film.: Scen. M. Maciejewski. Ekran. 1995.

3. *Psalm z doliny*. [Wiersze]. Wwa: PAX 1969.

4. *Widzenie miłosne*. [Słuchowisko radiowe na podst. wierszy]. PR 1970, 1971.

5. *Widzenie miłosne*. [Sztuka w Teatrze Telewizji na podst. wierszy]. Scen. S. Grochowiak, W. Rutkiewicz. TVP 1971.

6. *Spojrzenie*. [Wiersze]. Wwa: PAX 1974.

7. *Wiersze z obozu internowanych*. „Kultura” [Paryż] 1982, nr 11. Wyd. osob. Kr.: *Bibl. „Obserwatora Wojennego”* 1983.

8. *Racja stanu*. *Wiersze z lat 1974—1984*. Litografie B. Zbrożyny. Wwa: Warsz. Niezależna Ofic. Poetów i Malarzy, 1985. Wyd. nast. z podtyt.: *1974—1984*. Wr.: Agencja Wydawn. „Solidarności” 1986.

Publikacje w almanachach i antologiach, m.in.: „...Każdej chwili wybierać muszę”. *Almanach poetycki*. Wwa 1954; *Wertige de bien vivre. Essai d'anthologie de la jeune poesie polonaise*. [Wyb. i tłum. S. Arlet. [Przedm.] M. Bieszczadowski. Dijon 1962; *Dla zakochanych. Wiersze polskich poetów*. Wyb. B. Olszańska. Wwa 1966; *Sło wierszy polskich*. Wyb. i wstępem opatrzył J. Rogoziński. Wwa 1967; *Pierścień, peleryna, pióro. Poetyckie nagrody*

1959—1966 pod egidą Zrzeszenia Studentów Polskich i Klubu Studenckiego Wybrzeża „Żak”. Wyb. A. Międzyrzecki. Gdynia 1968; *Rebelles et rêveurs. Quatorze poètes polonais contemporains*. [Wyb., przekł. i oprac.] L. Rey. [Przedm.] A. Lande. Grenoble 1980; *Witness out of silence. Polish poets fighting for freedom*. [Przel.] A. Graham. [Przedm.] S. Spencer. London 1980; *Kolumbowie i współcześni. Antologia poezji polskiej po roku 1939*. [Wyb. i oprac.] A. Lam. Wyd. 2 zm. Wwa 1982; *Ja i ty. Antologia wierszy miłosnych polskich poetek współczesnych*. Wyb. A. Patey-Grabowska. Wwa 1982; *Poezia poloneza contemporana*. [Wyb., przekł. i noty biograf.] N. Mares. Cluj-Napoca 1981; *Barn av Europa*. [Przel. i wyd.] J. Brodal. Oslo 1983; *Zapomniesz...? Cz. 1: Polska pieta*. Kr. 1984; *Tygodnie Kultury Chrześcijańskiej w Warszawie. 1975—1985. Duszpasterstwo Środowisk Twórczych w Warszawie*. Wwa 1985; *Na skrzyżowaniu Azji i Europy. Wiersze polskie 1980—1984*. Oprac. S. Stelmachowa [A. Patrzalkowa, T. Patrzalek]. Wyd. 2 rozsz. Wr. 1988; *Poeta pamięta. Antologia poezji świadectwa i sprzeciwu 1944—1984*. Wyb. [i wstęp] S. Barańczak. Wwa 1989.

PRACE REDAKCYJNE

1. O „Kulturze”. Wspomnienia i opinie. Mater. zebr. i ul. G i K. Pomianowie. Do druku przygot. ... Londyn: Puls 1987. Wyd. kraj. Wwa: PoMost 1988.

OPRACOWANIA

SWPP 2 (E. Głębicka). — WPPIBL (E. Głębicka). — PPW — LP XX (E. Nawój). — LP XX 2 (E. Nawój).

[Wyw. i wypowiedzi:] [Rozm.] S. Jończyk. „Śl. Powsz.” 1963, nr 305; [b.t.]. „Poezja” 1973, nr 8; *Jak mnie widzą*. „Poezja” 1976, nr 3; *Jak ocenia Pan(i) skutki wydarzeń marca 1968 i ich rolę w najnowszej historii Polski?* „Krytyka” 1978, nr 1 [ank. „Biul. Inf.”]; [Rozm.] E. Jankowska. „Kontakt” 1982, nr 7; *Nasze szuflady są naszymi szufladami*. [Rozm.] E. Jankowska. „Obraz” 1983, nr 4; *Jawność*. (Rozmowa z ..., członkiem warszawskiego Komitetu Obywatelskiego przeciw Przemocy). [Rozm.] Bruno. „Bez Dekretu” 1985, nr 5; *Folklor tamtych czasów*. „Koncept” 1987, nr 2—3 [wspomnienia]; *To nie jest dla dewotów*. [Rozm.] S. Jurkowski. „Przegl. Tyg.” 1996, nr 1.

K. A. Węgierski: *Młodzi poeci PAXU*. „Biul. Inf. Ośr. Kult. i Gospodarczych przy Stow. PAX” 1960, nr 9; A. Piotrowski: *Wieczór z ...* „Kierunki” 1962, nr 43; J. Ilcyszyn: *Poezja bez przymiotnika*. „Za i Przeciw” 1970, nr 10; J. Kapuściński: *Wiersze o cierpieniu i miłości*. „Nowe Książ.” 1970, nr 19; J. Rogoziński: *Preteksty*. „Poezja” 1970, nr 7; J. Szczypka: *O dzwonach, „Pestce” i psalmach*. „Kierunki” 1973, nr 25 [przedr. w: *Przypomnienia*. Wwa 1975]; B. Kazimierczyk: *Wyzwanie rzucone przeciętności. Portrety współczesne*. „Kierunki” 1974, nr 40; M. M.: ... „Nowe Książ.” 1975, nr 11 [okł.]; „Kultura” [Paryż] 1984, nr 12 [not. o powoł. KOPP]; *Niezależna Encyklopedia Powszechna A-Z*. T. 1. Wwa 1986, s. 71—72; A. Sikora. „Kultura” [Paryż] 1986, nr 12 [nota o wieczorze aut. w Klubie „Kontakt”]; *Bibliografia publikacji podziemnych w Polsce: 13 XII 1981—VI 1986*. Paryż 1988; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. T. 3: *Poezja polska od 1956*. Wwa 1993, s. 56—59; J. Kandziora, Z. Szymańska: *Bez cenzury 1976—1989. Literatura, ruch wydawniczy, teatr. Bibliografia*. Przy współpr. K. To-

karzówny. Red. J. Kandziora. Wwa 1999; M. Brzywczy: ... W: *Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956—1989*. T. 1. Red. nac. J. Skórzyński. Wwa 2000, s. 177—178.

[Rec.: *Credo najmniejsze*.] B. Biernacka: *Przejażdżka na Pegazie*. „Nowe Książ.” 1960, nr 19; W. Dąbrowski, „Współczesność” 1960, nr 22; Z. Dolecki: *Tęsknota do niewyraźnego*. „Kierunki” 1960, nr 38; J. Katz: *Credo najmniejsze*. „Życie Lit.” 1961, nr 4; B. Ostromięcki: „*Credo najmniejsze*”. „Twórczość” 1961, nr 9. — [rec.: *Pestka*.] A. Borkowska: „*Skąd kiedyś las*”. „Kierunki” 1964, nr 47; W. Szwedowicz: *Miłość jak światopogląd*. „Nowe Książ.” 1964, nr 24; A. Cieński, „Odra” 1965, nr 3; A. Lisiecka: *Nowości prozy*. „Życie Lit.” 1965, nr 15; S. Melkowski: *Moralność, obyczaj czy też konwencja*. „Twórczość” 1965, nr 7; S. Zieliński: *Kontynuacja*. W: *Proza, poezja 1964. Wybór szkiców i recenzji*. Wyb. i uł. Z. Macużanka. Wwa 1965 [przedr. z: „Kultura” 1965, nr 1]; K. Zgorzelska: *O gustach publiczności czyli Wydajmy „Trędowną”*. „Więź” 1971, nr 1. — [rec.: *Psalm z doliny*.] J. Kapuścik: *Wiersze o cierpieniu i miłości*. „Nowe Książ.” 1970, nr 19; B. Ostromięcki: „*Tak powstajemy z martwych*”. „Twórczość” 1971, nr 2. — (a): *Widzenie miłosne*. „Ekran” 1971, nr 4 [rec.: *Widzenie miłosne* (film)]. — [rec.: *Spojrzenie*.] S. Jończyk, „Sł. Powsz.” 1975, nr 117; S. Zieliński: *Pierzaste*. „Nowe Książ.” 1975, nr 11; L. Żuliński, „Życie i Myśl” 1975, nr 8; B. Kazimierzczuk: *Wyzwanie rzucone przeciętności*. „Kierunki” 1974, nr 40. — (j): [rec.: *Pestka*, adapt. teatr.]. „Kur. Szczec.” 1976, nr 61. — [rec.: *O „Kulturze” wspomnienia i opinie*.] J. Piątek: *O „Kulturze” wspomnienia i opinie*. „Kontur” 1988, nr 1; M. Pieczara: *O „Kulturze” — za bardzo jubileuszowo*. „Kult. Niezależna” 1989, nr 47. — B. H.: *Krystyna Jan-*

da za kamerą. Filmowa adaptacja „Pestki” ... „Rzeczpospolita” 1996, nr 3.

Małgorzata Toczowska

KRALKOWSKA-GĄTKOWSKA Krystyna 1949

Pseud. Kinga Korcz.

Historyk literatury, krytyk literacki, poetka.

Urodzona 27 lutego 1949 w Mrągowie. Ukończyła Szkołę Ćwiczeń przy Państwowym Liceum Pedagogicznym w Mrągowie (1956—1963), Liceum Ogólnokształcące w Mrągowie (1963—1967), filologię polską na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (1968—1973). Od 1973 nauczyciel akademicki na Uniwersytecie Śląskim. 1983 doktorat na podstawie dysertacji *Przybylszewskiego powieść o człowieku idei*. 1970 debiut krytyczny na łamach „Politechnika” oraz poetycki w bydgoskich „Faktach i Myślach”. Recenzje publikuje m.in. na łamach „Śląska”. W czasie studiów, od 1970, członek Koła Młodych przy Związku Literatów Polskich Oddział w Toruniu. Członek Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Katowicach, Towarzystwa Literackiego im. Teodora Parnickiego. Otrzymała srebrną odznakę „Primus inter pares” (UMK 1971), wyróżniana za osiągnięcia dydaktyczne na UŚ.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Leksykon przypomnień. Literatura Młodej Polski*. Wwa: Ex Libris 2002.

2. *Cień Twarzy. Szkice o twórczości Marii Komornickiej*. Kat.: Wyd. UŚ 2002.

Szkice w tomach zbiorowych oraz periodykach, m.in.: *Prace Historycznoliterackie*. T. 5. Red. T. Bujnicki, I. Opacki. Kat. 1977; „Pam. Lit.” 1977, z. 4; *Proza Andrzeja Struga. Studia*. Red. T. Bujnicki, S. Gębala. Wwa-Kat.-Kr. 1981; *Studia o Zegadłowiczu*. Red. J. Paszek. Kat. 1982; *Młoda Polska. Legendy i światopoglądy*. Red. T. Bujnicki, J. Illg. Kat. 1983; *Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku*. Red. T. Bujnicki, J. Maciejewski. Wr.-Wwa-Gdań.-Kr.-Łódź 1986; *Studia o przemianach gatunkowych powieści polskiej XX wieku*. Red. T. Bujnicki. Kat. 1987; *Ekspresjonizm w literaturze Młodej Polski na tle literatury polskiej i obcej XX wieku*. Red. E. Łoch. Lubl. 1988; *Od Kochanowskiego do Różewicza. Prace ofiarowane Arturowi Hutnikiewiczowi*. Wwa-Pozn.-Tor. 1988; *Między krytyką a prozą artystyczną pozytywizmu i modernizmu*. Red. H. Bursztyńska. Kat. 1988; „Pam. Lit.” 1989, z. I; *Studia o twórczości Elizy Orzeszkowej*. Red. J. Paszek. Kat. 1989; „Rocznik Kasprowiczowski” 1990, z. VIII; *Eros, psyche, seks. Materiały z konferencji „Język a erotyka” zorganizowanej przez Koło Naukowe Językoznawców UŚ*. Red. R. Piętkowa. Kat. 1993; *Ktokolwiek jesteś bez ojczyzny. Topika współczesnej poezji emigracyjnej*. Red. W. Ligeża, W. Wysocki. Łódź 1995; „Rocznik Kasprowiczowski” 1995, z. VIII; hasła [sygn. Kinga Korcz] w: *Leksykon bohaterów literackich*. Red. M. Kisiel, M. Pytasz. Kat. 1994; *Topika erotyczna w przekładzie*. Red. P. Fast. Kat. 1994; *Starość. Wybór materiałów z VII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego*. Red. A. Na-

warecki, A. Dziadek. Kat. 1995; *Obyczajowość a przekład*. Red. P. Fast. Kat. 1996; hasła w: *Literatura polska. 1918—1947*. Red. M. Pytasz. Kat. 1996; *Gry w literaturze, języku i kulturze*. Red. E. Jędrzejko, U. Żydek-Bednarczuk. Wwa 1997; hasła w: *Szkolny słownik literatury polskiej XX wieku*. Red. M. Pytasz. Kat. 1998; *Recepcja literacka i proces literacki. O polsko-niemieckich kontaktach literackich od modernizmu po okres międzywojenny*. Red. G. Ritz, G. Matuszek. Kr. 1999; *Erfolgen und Niederlagen der Frauenfiguren in der deutschen und polnischen Literatur*. Red. G. Szewczyk. Kat. 2000; *Inspiracje Parnickiego*. Red. S. Szymutko, F. Mazurkiewicz. Kat. 2000.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

Paweł Majerski

KRASUSKI Krzysztof Maciej 1946

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 8 czerwca 1946 we Wrocławiu. Absolwent X Liceum Ogólnokształcącego we Wrocławiu. 1963—1968 studia na filologii polskiej i Międzywydziałowym Studium Kulturalno-Oświatowym na Uniwersytecie Wrocławskim. W czasie studiów działacz koła naukowego polonistów, redaktor pisma „Głosy”, stypendysta naukowy. Debiut krytycznoliteracki w „Odrze” (1969, nr 9). 1968—1969 asystent w Instytucie Literatury Polskiej UW. 1969—1972 bibliotekarz w Zakładzie Narodo-

wym im. Ossolińskich PAN we Wrocławiu, uczestnik zespołu pod kierownictwem prof. Cz. Hernasa badającego literaturę popularną. Debiut naukowy: *Geneza i funkcje powieści zeszytowej* („Literatura Ludowa” 1972, nr 6). Od 1972 asystent w Instytucie Języka i Literatury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. 1974—1976 lektor języka i literatury polskiej na Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie. 1978 doktorat na UŚ, 1990 habilitacja. Od 1994 profesor nadzwyczajny UŚ. Staże naukowe: na Uniwersytecie Warszawskim (semestr 1979/1980) i na Uniwersytecie Karola w Pradze (1983). 2001 stypendysta Uniwersytetu w Lublanie. Wykłady i odczyty na uniwersytetach w Bratysławie, Bańskiej Bystrzycy i Wiedniu. Autor ok. 100 recenzji w prasie naukowej i literackiej. Konsultant przekładów polskiej prozy w miesięczniku „Literatura” (Lublana) 2001, nr 125—126. Założyciel i kierownik (od 1996) Zakładu Krytyki Literackiej w Instytucie Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. Otrzymał nagrodę indywidualną Ministra Nauki, Techniki i Szkolnictwa Wyższego za pracę doktorską (1983), nagrodę Rektora UŚ (1991). Od 1987 członek Komisji Historyczno-literackiej Oddziału PAN w Katowicach. Współzałożyciel Towarzystwa Literackiego im. Teodora Parnickiego w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Normy i formy. Konstanty Troczyński — teoretyk i krytyk literatury*. Wr.: Ossol. 1982, *Rozprawy Literackie* nr 36.
2. *Społeczne ramy literatury. Wątki socjologizujące w polskiej krytyce literackiej (1900—1950)*. Kat.: Wyd. UŚ 1989.
3. *Głównie tendencje współczesnej polonistyki literackiej (1945—1990)*. Wr.: b.w. 1992. Por. poz. 4.
4. *Literatura polska 1918—1975*. Tom 3, cz. I. [Współaut.: O. Czarnik, S. Gębala, L. Szaruga]. Red. A. Brodzka, T. Bujnicki. Wwa: WP 1996.

Autor studiów i artykułów, m.in.: *Geneza i funkcje powieści zeszytowych*. „Lit. Lud.” 1972, nr 6; *Mit powieści. O krytyce literackiej Tomasza Burka*. „Odra” 1974, nr 2; *Poetyka w systemie krytycznoliterackim Konstantego Troczyńskiego*. W: *Prace Historycznoliterackie UŚ*. T. 5. Red. T. Bujnicki, I. Opacki. Kat. 1976, s. 125—140; *Krytyka literacka a język wartościujący*. „Teksty” 1997, nr 4; *O nowym modelu monografii literackiej. (Z metodologii Konstantego Troczyńskiego)*. W: *Prace Historycznoliterackie UŚ*. T. 8: *Studia z krytyki i literatury XX w.* Red. T. Bujnicki, I. Opacki. Kat. 1978, s. 22—45; *Najwyższe sprawdziany. Troczyński o Irzykowskim i Brzozowskim*. „Nurt” 1978, nr 4; *Terminologia literaturoznawcza Konstantego Troczyńskiego w zakresie liryki*. „Ruch Lit.” 1980, nr 4; *Wizja historii w „Palę Paryż” Brunona Jasińskiego*. W: *Literatura i historia. Interpretacje*. Red. T. Bujnicki, I. Opacki. Kat. 1982, s. 183—194; *Skąd się wzięły „Medaliony”?* W: *Studia o przemianach gatunkowych w powieści polskiej XX w.* Red. T. Bujnicki. Kat.-Kr. 1987, s. 139—153; *„Ścieśniam słowa niczym popreg...” O pisarstwie Wojciecha Giecy*. „Lit. Lud.” 1987, nr 3; *Konstanty Troczyński — zapomniany interpretator Conrada*. W: *Informacje Polskiego Klubu Conradowskiego*. Gdań. 1989, s. 48—53; *Mędzy Zolą a Huysmansem. Społeczne aspekty literatury w publicystyce Lu-*

dwika Krzywickiego. W: *Między krytyką a prozą artystyczną pozytywizmu i modernizmu*. Red. H. Bursztyńska. Kat. 1988, s. 65—80; *O socjologiczną kreację bohatera. Na przykładzie polskiej recepcji twórczości Balzaka*. W: *Bohater w kulturze współczesnej*. Red. T. Kłak. Kat. 1990, s. 28—43; *Telemach w Krakowie. O powieściach Janusza Andermana*. W: *Male formy prozatorskie. Analizy, interpretacje, przeglądy*. Red. W. Wójcik. Kat. 1990, s. 86—100; *Tadeusz Boy-Żeleński: krytyk w dobie przebudowy*. W: *Krytycy teatralni XX wieku. Postawy i światopoglądy. Źródła do historii polskiej krytyki teatralnej*. Red. E. Udalska. Wr. 1992, s. 75—90; *Polski Telemach. O prozie Janusza Andermana*. „NaGłos” 1991, nr 5; *Twórczość Aleksandra Wata* [spraw. z konferencji nauk. UJ]. „Ruch Lit.” 1991, nr 3; *Lata sześćdziesiąte: kultura polska między sztuką a polityką*. W: *Mity, stereotypy, konwencje. Prace ofiarowane Włodzimierzowi Wójcikowi*. Red. B. Gutkowska, M. Kisiel, E. Tutaj. Kat. 1995, s. 166—174; *Z problematyki podmiotowości w pisarstwie Jana Józefa Szczepańskiego* [s. 40—47]; *Legendy nie umierają. Interpretacja opowiadania Jana Józefa Szczepańskiego „Koniec legendy”* [s. 159—168]. W: *Twórczość literacka i filmowa Jana Józefa Szczepańskiego*. Red. S. Zabierowski. Kat. 1995; *Literatura polskiego Października*. „Śląsk” 1996, nr 10; *Zakazane piosenki PRL*. „Śląsk” 1996, nr 12; *Antecedencje postmodernizmu w literaturze polskiej*. W: *Genologia i konteksty*. Red. Cz. P. Dutka, M. Mikołajczak. Ziel. Góra 2000, s. 61—66, przedr.: „Edukacja Hum.” 1999, nr 2—3; *Przygotowanie do „Czytania książek” Tadeusza Różewicza*. W: *Z problemów literatury i kultury XX w. Prace ofiarowane Tadeuszowi Kłakowi*. Red. S. Zabierowski. Kat. 2000, s. 133—149; *Poeta czyta*

książki i świat. W: *Światy Tadeusza Różewicza. Materiały konferencji naukowej pod patronatem JM Rektora UŚ*. [Red. M. Kisiel, W. Wójcik]. Kat. 2000, s. 113—124; *Szyborska nowoczesna i ponowoczesna*. W: *Nowoczesność. Materiały z X Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów*. Red. M. Tramer, A. Bąk. Kat. 2000, s. 77—83; *52 lata „Niepokoju”* [T. Różewicza]. „Odra” 2000, nr 10; *Gatunkowe odmiany polskiej powieści neosocrealistycznej (neoprodukcyjnej)*. W: *Genologia dzisiaj*. Red. W. Bolecki, I. Opacki. Wwa 2000, s. 200—208; *Powieść dyrektorska jako gatunkowa odmiana literatury socrealizmu*. W: *Realizm socjalistyczny w Polsce z perspektywy 50 lat*. Red. S. Zabierowski, współpr. M. Krakowiak. Kat. 2001, s. 222—231; „Powidoki” Marka Nowakowskiego — współczesna odmiana obrazka literackiego. W: *Dwudziestowieczna ikonosfera w literaturach europejskich. Wizualizacja w literaturze*. Red. B. Tokarz. Kat. 2002, s. 250—261.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Konopnicka — dzieciom. Informator o wystawie pierwodruków i dokumentów*. Kalisz: Tow. im. M. Konopnickiej i Bibl. Zakł. Nar. im. Ossolińskich 1970.

2. *Cezury i przełomy. Studia o literaturze polskiej XX wieku*. Red. ... Kat.: Wyd. UŚ 1994.

3. *Leksykon dzieł polskiej literatury współczesnej*. Red. ... Kr.: Znak 2000.

PRZEKŁADY

1. F. Miko: *Społeczny aspekt literatury*. „Odra” 1978, nr 1.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

S. Dąbrowski: *Troczyński — krytyk w ujęciu ...* „Rocz. Hum.” 1982, t. XXX, z. 1; S. Dąbrowski: ... „*fotel do bujania*”. „Pam. Lit.” 1984, z. 2; M. Bajerowicz: *Nauka nowa o literaturze*. „Mies. Lit.” 1984, nr 1; K. Dybciak: *Jeszcze jeden personalista?* „Przegl. Powsz.” 1985, nr 6; J. Żadzilko-Sztachelska, „Zag. Rodzaj. Lit.” 1987, t. XXX, z. 2; [nota w:] „Nowe Książ.” 1982, nr 2; T. Bujnicki: [rec.: *Społeczne ramy literatury*]. „Ruch Lit.” 1990, nr 4—5.

[M.in. o:] B. Gontarz: *Ciekawy leksykon*. „Polonistyka” 2001, nr 5; E. Ogłóza: *Nowy leksykon literacki*. „Śląsk” 2001, nr 6.

Paweł Majerski

KRUCZKOWSKI Leon
1900—1962

Pseud. i krypt.: Alfa; Józef Knol-Kreczkowski; kr.; (kr.); Kr.; (Kr.); L.K.; L.K. członek Zarządu ZZLP w Krakowie; L.K. Korwin; I.kr.; L.Kr.; (L.Kr.); Pewien wyższy oficer turecki przydzielony do b. rządu austriackiego w Wiedniu, a zajmujący się w wolnych chwilach literaturą; W. Radulski; W. Red. [wątpliwe: Esperanto Press; Tłumacz z tureckiego]. Dramatopisarz, prozaik, publicysta, poeta, działacz społeczny i polityczny.

Urodzony 28 czerwca 1900 w Krakowie. Syn Łukasza Kruczkowskiego, introligatora, działacza społecznego, oraz Ludwiki z Boguszów. Kształcił się w Krakowie. Przez cztery lata

uczył się w jednej z krakowskich szkół wydziałowych, potem przeniósł się do Państwowej Wyższej Szkoły Przemysłowej w Krakowie, gdzie kształcił się na wydziale chemii. 1918 świadectwo dojrzałości. Od czerwca do października tegoż roku pracował jako chemik w przemyśle naftowym w Trzebinii. 1918 w druku pierwszy utwór literacki — humoreska *Niebezpieczna zabawa* na łamach krakowskiego tygodnika „Satyr” (nr 1—3). Jego pierwszy wiersz *Evviva l'arte* opublikowały rok później krakowskie „Maski” (nr 2). Pierwsze utwory zamieszczał też w „Gońcu Krakowskim” i „Nowej Reformie”. 1920 powołany do wojska, służył w 1. Pułku Strzelców Podhalańskich w Nowym Sączu. 1923 zdemobilizowany w randze podporucznika rezerwy. Wrócił do Krakowa, podjął pracę w Biurze Inżynierskim, a potem pełnił funkcję zastępcy kierownika w Domu Handlowo-Przemysłowym (zwolniony w marcu 1923). 1925 ożenił się z Jadwigą Janowską, nauczycielką z Nowego Sącza. W czerwcu 1926 wyjechał do Zagłębia Dąbrowskiego w poszukiwaniu pracy (i przebywał tu ponad 7 lat). Nauczał przedmiotów ścisłych w Szkole Rzemieślniczo-Przemysłowej w Maczkach (obecnie dzielnica Sosnowca), a jego żona znalazła zatrudnienie w tamtejszej szkole powszechnej (niektóre źródła wskazują, że pracowała również w szkołach w Porąbce i Kazimierzu). Mieszkali w Kazimierzu (obecnie Kazimierz Górniczy, dzielnica Sosnowca). W tym czasie Kruczkowski prowadził działalność literacką i społeczną. W „Kurierze Zachodnim” zamieszczał wiersze, recenzje nowości wydawniczych w stałej rubryce *Wśród najnowszych książek*, pisał recenzje sztuk teatralnych granych w Teatrze Robotniczym, publikował artykuły dotyczące historii Zagłębia i je-

go mieszkańców (*O górnikach Zagłębia Dąbrowskiego przed stu laty; Dozorstwo olkusko-siewierskie*), a także okazjonalne utwory poetyckie, opowiadania nawiązujące do legend ludowych, utwory science-fiction. W 1927 współpracował też z „Dziennikiem Pracy”. Równocześnie utrzymywał kontakty z krakowskim środowiskiem literackim. 1926—1935 współpracował z pisarzami z grupy Litart, był współzałożycielem i współpracownikiem „Gazety Literackiej” (1926—1927), uczestniczył w wieczorach literackich. W 1927 zaangażował się w prace na rzecz zorganizowania przejazdu prochów Juliusza Słowackiego przez Zagłębie. W 1928 ukazał się jego jedyny tomik poetycki *Młoty nad światem* (kilka wierszy z tego zbioru zamieścił wcześniej „Kurier Zachodni”). W styczniu 1930 przebywał w Paryżu jako korespondent „Kuriera Zachodniego”. Podczas pobytu w Zagłębiu pracował nad powieścią *Kordian i cham*, która ukazała się najpierw w odcinkach w krakowskim piśmie „Naprzód” (1932, nr 30—164), a później jako samodzielne wydawnictwo w kwietniu 1932. W tym samym roku został członkiem ZZLP (1935—1936 członek Zarządu Głównego). 1933 wrócił do Krakowa. Podjął współpracę z czasopismami: „Głos Literacki”, „Nasz Wyraz”, utrzymywał kontakt z pismami warszawskimi. Zaangażowany w działalność polityczną: związał się z lewicowymi ugrupowaniami pozostającymi pod wpływem PPS. W 1933, wraz z A. Polewką, redaktor „Biuletynu Literackiego”, związanego ideowo z KPP (pismo zamknięto po ukazaniu się 1. numeru). W tym okresie współpracował z czasopismami: „Wiadomości Literackie” (od 1929), „Sygnały” (1933, od 1936), „Lewar” (1934), „Zielony Sztandar” (1934—1937), „Lewy Tor”

(1935), „Albo-Albo” (1937/1938), „Dziennik Ludowy” (1937—1938), „Robotnik” (1938). Jako działacz Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych wygłaszał odczyty w różnych miastach Polski (m.in. *Luna nad Niemcami; Literatura na froncie społecznym*). W marcu 1935 z inspiracji L. Schillera dokonał przeróbki scenicznego *Kordiana i chama*, co uważa się za jego debiut dramatyczny. 1936 uczestniczył w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie. 1939 wyjechał do Belgii, by zebrać materiały do powieści o życiu polskiej emigracji górniczej. Po wybuchu II wojny światowej, jako oficer rezerwy, został zmobilizowany i brał udział w kampanii wrześniowej. 14 września dostał się do niewoli i przebywał w obozach jenieckich: Oflagu II B Arnsvalde (Choszczno), a potem w II D Gross Born (Kłomino), gdzie od marca 1940 do lutego 1942 pełnił funkcję kierownika literackiego obozowego Teatru Symbolów, zainicjowanego przez W. Korzeniowskiego. Ze względów politycznych musiał zrezygnować z tej funkcji i przez następny rok zajmował się publikowaniem recenzji w obozowym ściennym „Przeglądzie Teatralnym” i wygłaszaniem odczytów w Klubie Literackim. Po przeniesieniu do Gross Born w lutym 1943 znów został kierownikiem literackim teatru obozowego. 1945 powrót do Krakowa. W czerwcu tego roku wstąpił do PPR (od 1948 PZPR) i został członkiem Krajowej Rady Narodowej. Od listopada 1945 do 1948 wiceminister kultury i sztuki. Zamieszkał wówczas w Warszawie. Pracował przez pewien czas w Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”. 1945 współzałożyciel i redaktor naczelny „Twórczości”. Publikował artykuły, szkice literackie, utwory dramatyczne. 1946 brał udział w konferencji UNESCO w Paryżu. W tym samym

roku został redaktorem naczelnym „Przyjaźni”. 1947 — do śmierci — poseł na sejm PRL. Od 1948 członek polskiego PEN Clubu. Działal w Światowym Ruchu Obrońców Pokoju. Od 1949 członek prezydium Ogólnopolskiego Komitetu Obrońców Pokoju, a od 1950 członek Światowej Rady Pokoju i stałego międzynarodowego jury nagród pokoju. Pracował również na rzecz Związku Literatów Polskich (1949—1956 prezes). 1949—1955 członek Komitetu Warszawskiego PZPR, od 1954 zastępca członka, a od 1959 do śmierci członek KC PZPR. 1950 wszedł w skład Komitetu Państwowej Nagrody Artystycznej. Od 1 XI 1952 do końca lutego 1955 kierownik literacki Teatru Polskiego w Warszawie. Od 1957 członek Rady Państwa i Komisji Kultury przy KC PZPR. 1957—1959 współpracował z „Trybuną Ludu”, redagując dodatek „Trybuna Literacka”. Jego artykuły, wiersze, utwory prozatorskie i dramatyczne publikowały m.in. pisma: „Zwycięzimy” (1945—1946), „Dziennik Polski” (1945—1949), „Głos Pracy” (1945—1959), „Nowe Widnokregi” (1945), „Odrodzenie” (1945—1950), „Świećlica Krakowska” (1945), „Wola Ludu” (1946), „Kalendarz Nauczyciela Polskiego na Obczyźnie” (1946), „Polska Zbrojna” (1946—1947), „Przegląd Artystyczny” (1946), „Kuźnica” (1946—1950), „Teatr” (1946—1947), „Dziennik Ludowy” (1947—1959), „Nowe Drogi” (1947—1950), „Trybuna Wolności” (1947—1954), „Gazeta Zachodnia” (1947—1948), „Nowa Wieś” (1948—1949), „Dziennik Literacki” (1948—1949), „Wieś” (1948—1952), „Trybuna Ludu” (1948—1960), „Nowiny Literackie” (1948), „Trybuna Robotnicza” (1948—1958), „Głos Robotniczy” (1948—1955), „Kultura i Życie” (1949), „Myśl

Współczesna” (1949), „Lidové Noviny” (Praga, 1949), „Wieczory Teatralne” (1949), „Literaturnaja Gazeta” (Moskwa, 1949), „Żołnierz Polski” (1949—1958), „Gazeta Robotnicza” (1949—1952), „Twórczość (1950—1955), „Nowa Kultura” (1950—1962), „Tydzień Literacki” (dod. „Sztandaru Ludu”, 1950), „Życie Warszawy” (1950—1962), „Zwrot” (1951), „Nové Polsko” (Praga, 1953), „Sztandar Młodych” (1952—1959), „Żołnierz Polski Ludowej (1954), „Zvezda” (Moskwa, 1955), „Wiedomości” (Paryż, 1956), „Widnokregi” (1956—1961), „Trybuna Literacka” (1957—1959), „Nowe Czasy” (1957), „Przegląd Kulturalny” (1958), „Życie Literackie” (1958—1963), „Przekrój” (1959), „Dialog” (1959—1963), „Echo Krakowa” (1959), „Prawda” (ros., 1959), „Plamen” (czes., 1960), „Polska” (1960—1965), „Inostrannaja Literatura” (Moskwa, 1961), „Vsesvit” (ukr., 1961), „Express Wieczorny” (1960—1962), „Zaranie Śląskie” (1963), „Nowa Szkoła” (1963), „Płomyk” (1962), „Kamena” (1964), „Pamiętnik Literacki” (1964), „Kierunki” (1967), „Kultura” (1967—1968), „Miesięcznik Literacki” (1967—1968). Otrzymał m.in.: Państwową Nagrodę Artystyczną I stopnia za dramat *Niemcy* (1950), Międzynarodową Nagrodę Stalinską „Za utrwalanie pokoju między narodami” (1953), Państwową Nagrodę Literacką I stopnia za całokształt twórczości (1955). Odznaczony: Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1946), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1949), Orderem Budownicy Polski Ludowej (1954), Medalem 10-lecia Polski Ludowej (1954), czechosłowackim Orderem Lwa Białego (1957). Zmarł 1 sierpnia 1962 w Warszawie. Pochowany na Powązkach w Alei Zasłużonych.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Rewolucja w Pacanowie*. [Nowela]. Kr.: Spółka Wydawn. Spójnia 1920.

2. *Czyja wina? Sztuka w 4 aktach*. [Powst. ok. 1920]. Pierwodr. „Życie Lit.” 1987, nr 6—9.

3. *Na krawędzi. Sztuka w 3 aktach*. [Powst. ok. 1923, maszynop. w arch. Teatru im J. Słowackiego w Kr.].

4. *Młoty nad światem*. [Wiersze]. Kr.: Skł. gł. Dom Książ. Pol.

5. *Kordian i cham*. [Powieść]. „Naprzód” 1932, nr 30—164. Wyd. osob. Kr.: Gebethner i Wolff 1932. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże [1933]; z przedm. J. Wiślaka [J. Hempla] Moskwa 1933; wyd. 4 [Wwa]: Gebethner i Wolff 1938; wyd. 5. Wwa: Czyt. 1946. Wyd. nast.: wyd. 6—9 tamże 1947—1949; wyd. 10 z przedm. Z. Wasilewskiego tamże 1950; wyd. 11—13 tamże 1952—1954; wyd. 14 Wwa: MON 1955; wyd. 15 Wwa: PIW 1955; wyd. 16—26 Wwa: Czyt. 1962—1974; wyd. 27 z posł. R. Matuszewskiego 1975; wyd. 28 1976; wyd. 29 1979; wyd. 30 z posł. Z. Macużanki Wwa: KiW 1982; wyd. 30 [!] z posł. Z. Macużanki Łódź: WŁ 1983; wyd. 31 Wwa: KAW 1983. Przekł. azerbejdż.: [Przel.] K. Machtiev. Baku 1980. — czes.: *Kordian a chám*. [Przel.] H. Teigová. Praha 1947, wyd. nast. tamże 1951. — kirgiski: *Kordian i menen cham*. [Przel.] Ch. Karasaev. Frunze 1957. — litew.: *Kordijanas ir chamas*. [Przel.] P. Joudelis. Vilnius 1962. — lotew.: *Kordian ja mats*. [Przel.] G Kaarend. Tallinn 1978. — niem.: *Rebell und Bauer*. [Przel.] K. Dedecius.

Weimar 1952, wyd. nast.: Berlin 1953, Essen 1953, Frankfurt a/Main 1982. — ros.: *Kordian i cham*. [Przel.] E. Tropovskij. [Fragm.]. Moskwa 1933, wyd. nast.: tamże 1934, 1950; wyd. całości: *Kordian i cham*. [Przel.] V. Arcimovič, L. Jakubov. W: ...: *Izbranoe*. Moskwa 1955. — rum.: *Kordian și țăwăranul*. [Przel.] T. Halben, M. Grafton. Bukurești 1952. — węg.: *Úr és paraszt*. [Przel.] I. Mészáros. Budap. 1951. Adapt. teatr.: *Pod batem pańszczyzny. Inscenizacja fragmentów z powieści ... „Kordian i cham”*. Oprac. M. Konstantynowicz. „Światlica” 1946, nr 6—7; *Kordian i cham. Sceny dramatyczne*. Wyb. i oprac. do wieczoru prozy i scen dramatycznych T. Łebkowska. Insc. S. Domańska. Scenogr. J. Marso-Wojciechowska. Muzyka A. Szaliński. Wwa: CPARA 1962; *Kordian i cham*. Scen. J. Warpechowski. Wyst.: Pozn.: Teatr Pol. 1963; *Kordian i cham*. Na podst. powieści ..., pamiętnika K. Deczyńskiego *Opis wieśniaka polskiego oraz Kordiana J. Słowackiego* oprac. B. Augustyniak. Wyst.: Kiel.: Teatr im. S. Żeromskiego 1983. Adapt. radiowa: Adapt. fragm. B. Pisarski. P 1939; Adapt. A. Bochdziewicz. PR 1951. Adapt. tel.: Scen. wg *Kordiana i chama* ..., *Pamiętnika chłopca* K. Deczyńskiego i *Pism* M. Mochnackiego napis. S. Stampf’l. TVP 1971.

6. *Bohater naszych czasów*. (Daubmann). *Widowisko w 7 odsłonach z prologiem*. Druk fragm.: „Czas” 1934, nr 48; „Wiad. Lit.” 1934, nr 32; „Lewy Tor” 1935, nr 7—8. Praprem.: Wwa: Teatr Comoedia 1935. Zob. poz. 29

7. *Kordian i cham. 13 scen dramatycznych*. Praprem.: Wwa: Teatr Comoedia 1935. Druk fragm.: „Mies. Naucz.” 1935, nr 7—8.

8. *Pawie pióra. Powieść*. Wwa: Gebethner i Wollff [1935]. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1939; wyd. 3 [Wwa]: Czyt. 1947. Wyd. 4—7 tamże 1948—1954; wyd. 8 Wwa: MON 1955; wyd. 9 Wwa: Czyt. 1964; tamże 1976 [Dzieła ...]. Przekł.: białorus.: *Paulinova per'e*. [Przel.] J. Bryl, J. Misko. Minsk 1959. — czes.: *Paví pera. Román*. [Przel.] A. Hečková-Balajková. Praha 1949. — niem.: *Pfanenfedern*. [Przel.] H. Bereska. Berlin 1958. — ros.: *Pavlini per'ja*. [Przel.] E. Tropovskij. Moskva 1936, przedr. w: ...: *Izbrannoe*. Moskva 1955. — ukr.: *Pavyni pera*. [Przel.] V. Zachidnyj. [Kijów] 1955. Adapt. radiowa: Adapt. L. Zamkow. PR 1969.

9. *Człowiek i powszedniość. (O niektórych zagadnieniach obyczajowości współczesnej)*. [Odczyt]. Wwa: ZG TUR 1936. Wyd. 2 Wwa 1946.

10. *Proletariat. 8 obrazów scenicznych*. [Współaut.: L. Piwowar]. Druk fragm.: „Robotnik” 1936, nr 36—37; „Naprzód” 1936, nr 37—38. Praprem. fragm.: Kr.: Teatr Stary 1936.

11. *Sidla. Powieść*. Wwa: Gebethner i Wolff 1937. Wyd. nast.: wyd. 2 przejrz. [Wwa]: Czyt. 1948; wyd. 3—5 tamże 1951—1954; Vilnius: WLP Litew. SRR 1956; wyd. 6 Wwa: Czyt. 1964; Wyd. 7 tamże 1980 [Dzieła ...]. Przekł.: czes.: *Osidla*. [Przel.] H. Teigová. Praha 1978. — franc.: *Pièges et impasses*. [Przel.] J. M. Dumarais. Paris 1947. — holend.: [Przel.] S. van Praag. Amsterdam 1953. — mold.: *Teneta*. [Przel.] B. Movilê. Kişineu 1976. — ros.: *Teneta*. Vilnius 1956; *Teneta*. [Przel.] T. Luren, Ju. Viner. Moskva 1967. — wietn.: *Cam bay. Do nguyen va cong vu dich tô chuong hien dinh*. Hanoi 1963. Adapt.: radiowa: Adapt. M.

Komorowska. PR 1971. — tel.: Adapt. A. Zakrzewski. TVP 1976.

12. *Dlaczego jestem socjalistą*. [Odczyt]. Wwa: ZG TUR 1938 [antydat. 1937, przedr. w: *Literatura i polityka*. T. 1, zob. poz. 32].

13. *W klimacie dyktatury*. [Artykuły]. Wwa: Czyt. 1938. [Przedr. w: *Literatura i polityka*. T. 1, zob. poz. 32].

14. *Odwety. Sztuka w 3 aktach*. Praprem.: Wwa: Teatr Pol. 1948. Wyd. osob. Wwa: Książka 1948. Zob. poz. 16. Przekł.: albań. 1959. — bułg.: *Otplata*. [Przel.] P. Čirahov. Wyst.: Dimitrowo: [Teatr Nar.] 1950. — chiński: W: Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsiuj. [Wyb. utworów dramatycznych ...]. Pekin 1959. — czes.: *Odvěť. Hra o třech dějstvích*. [Przel.] H. Teigová. Praha 1949, wyd. nast. Praha 1961, przedr. w: ...: *5 her*. Praha 1962. — niem.: *Die Vergeltung*. [Przel.] P. Ball. W: ...: *Dramen*. Berlin 1975. — ros.: *Vozmoždë*. [Przel.] M. Abkina. W: ...: *Izbrannoe*. Moskva 1955, przedr. w: ...: *P'esy, Stati*. Moskva 1974. Wyst.: Archangielsk 1956. — slowac.: *Odplaty*. [Przel.] F. Gabaj. [Wyst.:] Turčiansky Svätý Martin 1949. [Wyd.] Bratislava 1951.

15. *Niemcy. Sztuka w 3 aktach*. Praprem.: Kr.: Teatr Stary 1949. [Pierw. tytuł: *Niemcy są ludźmi*. Po praprem. autor dopisał epilog, z którym sztuka była wyst. i wyd. do 1955]. Wyd. w: *Dramaty. Odwety; Niemcy* [zob. poz. 16]. Wyd. osob.: wyd. 2 Wwa: PIW 1953; wyd. 3—16 tamże 1958—1971; wyd. 16 Łódź: WŁ 1973; wyd. 18—20 z posł. Z. Macużanki tamże 1976—1981; wyd. 20 [I] Wwa: PIW 1983; wyd. 3 z posł. i w oprac. Z. Macużanki Łódź:

WŁ 1983; wyd. 19 ze wstępem J. Kaczyńskiej Wwa: Iskry 1983; wyd. 22 Wwa: PIW 1984; Rzesz.: KAW 1993; wyd. 4—11 Wwa: „Kama” 1993—1998; Bielsko-Biała: BOW [1994]. Zob.: poz. 19, 28, 33—35. Przekł.: albań.: *Gjermamât*. [Przel.] Q. Kambo. Tiranë 1959. — ang.: *The Germans*. [Przel.] M. Michałowska, J. Rodker. Powst. ok. 1950. Wyst.: London: Unity Theater 1951; *The Germans*. [Przel.] J. Strzemię. [Powst. ok. 1981, USA]. — bułg.: *Nëmcy*. [Przel.] D. Gabe. Wyst.: [Sofia: Teatr Nar.] 1951. — chiński: W: *Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsunj* [Wybór utworów dramatycznych]. Pekin 1959. — czes.: *Nëmci*. [Przel.] H. Teigová. Wyst.: [Czeski Ciesz.:] Tešinske Divadlo 1950. Wyd. Praha 1962, przedr. w: ...: 5 her. Praha 1962. — fiń.: *Saksalaisia*. [Przel.] H. Vuolijoki. Wyst.: Helsinki: [Teatr] Suomen Työväen. 1950. — franc.: *Les Allemands ou La Famille Sonnenbruck*. [Przel.] M. Fontaine, H. Dubois. Wyst.: Paris: Le Theatre Independent „Verlaine” 1950. — hiszp.: *Los Alemanes*. [Przel.] M. Różycka, C. Dorronsoro. [Meksyk] 1953; *Los Alemanes*. [Przel.] R. F. Rinaldi [Argentyna] 1969; *Los Alemanes*. [Przel.] M. Steri. [Meksyk] 1975. — holend.: *De Duiters*. [Przel.] S. E. van Praag. Amsterdam 1950. — jap.: [Przel.] Takusabaro Dan. Wyst.: Tōkyō: [Teatr] Hichiokoi 1952. — maced.: Wyst.: Skopie: [Teatr Dram.] 1968. — niem.: *Die Sonnenbrucks*. [Przel.] H. Holzschuber. Wyst.: Berlin: Max Reinhardts Deutsches Theater 1949. Wyd. Berlin 1949, wyd. nast.: Berlin-Lipsk 1951, Lipsk 1958, Berlin 1959; *Die Sonnenbrucks*. [Przel.] P. Ball. W: ...: *Dramen*. Berlin 1975. — perski: *Almanha*. [Przel.] A. Sedeg. [Teheran?, ok. 1952]. — ros.: *Nemcy*. [Przel.] V. Rakovskaja. W: ...: *Izbrannoe*. Moskva 1955; przedr. w: ...: *P'esy; Stati*. Mo-

skva 1974. Wyst.: Moskva: Teatr im. J. Wachtangowa 1962. — serb.: Wyst.: Zrenjanin: Narodno Pozorište 1956. — slowac.: *Nemči*. [Przel.] O. Andrášová. Bratislava 1950. Wyst.: Turčiansky Svätý Martin, [Teatr Kamer.] 1950. — turec.: *Almanya*. Wyst.: Stambul: [Teatr na Uskydarze] 1979. — węg.: *Nemertorszag*. Wyst.: Budap.: [Teatr Nar.] 1951. — włos.: *I Tedeschi*. [Przel.] L. Salvani. Wyst.: Roma: T. Pirandello 1951. Adapt.: tel.: A. Hanuszkiewicz. TVP 1961. — radiowa: K. Bialek. PR 1967; E. Axer. PR 1977. Montaż scen. zob. poz. 24

16. *Dramaty: Odwety; Niemcy*. Wwa: KiW 1950.

17. *Spotkania i konfrontacje*. [Szkice]. Wwa: PIW 1950.

18. *Grzech. Akt 4*. Oprac. i wstęp do: S. Żeromski: *Grzech*. Wyst.: Wwa: Teatr Pol. 1951. Wyd. w: S. Żeromski: *Grzech. Dramat w 4 aktach*. [Oprac. i wstęp] ... Wwa: Czyt. 1951. Przekł.: czes.: Wyst.: Mladá Boleslav, Mestké Divadlo 1954. — ros.: Wyst.: Moskva: [Teatr Dramatu i Komedi] 1954. — slowac.: *Hriech. Drama w 4 dejstvijach*. [Oprac.] ... [Przel.] M. Stano. Bratislava 1952.

19. *Die Sonnenbrucks. Scenariusz filmowy*. [Współaut.: K. Maetzig]. Ekran. [NRD] 1951. Por. poz. 15.

20. *Prawo do kultury*. [Szkic]. Wwa: Czyt. 1952.

21. *Juliusz i Ethel. Sztuka w 6 odsłonach*. Praprem.: Wwa: Teatr Kam. 1954. Wyd. z posł. S. Arskiego. Wwa: PIW 1954. Przekł.: arab-

ski: *Maasat Rosenberg*. [Przel.] Abdul Aziz Fahnung. Al-Kahira 1956. — chiński: *Lo-sen-p'u fu-fu*. [Przel.] Li Cien-wu. Szanghaj 1954; *Lo-sen-pao-fu fu*. [Przel.] Ping Tsun-ping. [Pekin] 1955, przedr. w: *Ke-lu-tsi-ke-fu-sy-tsi hsi-tsinj*. [Wybór utworów dramatycznych]. Pekin 1959. Wyst.: [Szanghaj: Teatr Objazd.] 1955. — czes.: *Julius a Ethel*. [Przel.] H. Teigová. W: ...: *5 her*. Praha 1962. Wyst.: Praha: Komorni Divadlo 1954. — fiń.: *Julius ja Ethel*. „Vusi Pulo” [Helsinki] 1954, nr 11. — franc.: *Ethel et Julius*. [Przel.] M. Fontaine, M. Rouze. „Lettres Françaises” [Paryż] 1954, nr 507. Wyst.: Paris: Sala Pleyela 1954. — jap.: *Ethel to Julius*. [Przel. z franc.:] Rikie Suzuki, Shin'ya Ando. Tōkyō 1955. Wyst. Tōkyō [T. Mingeli] 1955. — jidysz: *Julius un Etel*. [Przel.] I. Kamińska. Wyst.: Wr.: Teatr Żydowski. 1954. — niem.: *Julius und Ethel*. In *memoriam Rosenbergs*. [Przel.] H. Bereska. Wyst.: Drezno: Stadttheater 1954. — ros.: *Julius i Etel'*. [Przel.] P. Argo. Moskwa 1955. Wyst.: Smoleńsk 1955. — słowac.: Wyst.: Bratislava 1954. — ukr.: *Julius i Etel'*. [Przel.] V. Zachidn'ij, J. Nazarenko. [Kijów] 1955. Wyst.: [Kijów: Teatr Dram.] 1956. — wietn.: Hanoi 1961. Montaż scen. zob. poz. 24

22. *Wśród swoich i obcych*. [Szkice publicystyczne i literackie]. Posł. Z. Wasilewski. Wwa: PIW 1954.

23. *Odwiedziny (Zdarzenie wiejskie). Komedja w 3 aktach*. Praprem.: Kr.: Teatr im. J. Słowackiego 1955. Druk: „Twórczość” 1955, nr 7. [Pierwotne tytuły: *Stonka; Żuk z Colorado*]. Przedr. zob. poz. 28. Przekł. ros.: *Posieščenie*. [Przel.] A. Gorskij. Moskwa 1956; *Posieščenie*. [Przel.] L. Maleševa. W: ...: *P'esy; Stati*. Moskwa 1974.

24. *Wieczór literacki*. [Fragm. utworów]. Wstęp i wyb. Z. Wasilewski. Wwa: Czyt. 1956.

25. *Pierwszy dzień wolności. Sztuka w 3 aktach*. Praprem.: Wwa: Teatr Współczesny 1959. Druk: „Dialog” 1959, nr 11. Wyd. osob. Wwa: PIW 1960. Wyd. nast. tamże: wyd. 2—4 z przedm. Z. Żabickiego 1967—1971, wyd. 5—8 z posł. Z. Żabickiego 1969—84. Przedr. zob. poz. 28, 33—35. Przekł. bułg.: *Parvijat den na svobodata*. [Przel.] D. Ikonomov. Sofija 1966. Wyst.: Sofja: [Teatr Armii Bułg.] 1961. — czes.: *První den svobody*. [Przel.] H. Teigová. Praha 1961, wyd. nast. tamże 1961, przedr. w: ...: *5 her*. Praha 1962. Wyst.: Praha: Realistické Divadlo 1960. — estoń.: *Vabaduse esimene päev*. [Przel.] A. Kurtina. Tallinn 1961. — flamandzki: Wyst.: Antwerpia: Faculteit Theater 1960. — jap.: *Jigu na saisho no hi*. [Przel.] Nahumato Nabuyuki. Tōkyō 1965. Wyst.: Tokio: [Teatr Literatury] ok. 1965. — litew.: *Pirmoji laisvės diena*. [Przel.] A. Liobytė. Vilnius 1964. Wyst.: Poniewież 1961. — łotew.: *Pirma bolves diena*. [Przel.] J. Osmanis. Riga 1987. — niem.: *Der erste Tag der Freiheit*. [Przel.] V. Mika. W: *Modernes polnisches Theater*. Neuwied 1967; *Der erste Tag der Freiheit*. [Przel.] P. Ball. W: ...: *Dramen*. Berlin 1975. Wyst.: [Wiedeń]: Theater in der Josefstadt 1961. — ros.: *Pervyj den' svobody*. [Przel.] L. Maleševa. Wyst.: Moskwa: [Teatr Dram. im. K. Stanisławskiego] 1960, przedr. w: *Sovremennye pol'skie p'esy*. Moskwa 1966, w: ...: *P'esy; Stati*. Moskwa 1974. — rum.: Wyst.: Sibiu 1962. — serb.-chorw.: Wyst.: [Zagrzeb: Chorwacki Teatr Nar.] 1960. — słowac.: *Prvý den slobody*. [Przel.] J. Sedláč. Bratislava 1959, wyd. 2 tamże 1961. Wyst.: [Bratislava]: Narodni Divadlo 1960. — słoweń.: *Prvi dan svobode*.

[Lublana] 1964. — węg.: [Przel.] G. Kerényi. Wyst.: Budap.: [Teatr Narodowy im. J. Katany] 1960. Adapt.: radiowa: PR 1961. — tel.: A. Hanuszkiewicz. TVP 1973. — film.: scen. B. Czeszko. Ekran. 1964.

26. *Dziś w nocy umrze miasto. Scen. filmowy.* [Współaut.: J. Rybkowski]. Ekran. 1961.

Przekł. ros.: *Segodnja nočiu pogibniet gorod.* [Przel.] R. Merkina. Moskwa 1962

27. *Śmierć gubernatora. Sztuka w 3 aktach.* Praprem.: Wwa: Teatr Pol. 1961. Druk: „Dialog” 1961, nr 45. Przedr. zob. poz. 28, 33—35. Przekł.: bułg.: Wyst.: Plewen: Dramatičen [Teatr] 1978. — czes.: *Smrt guvernéra.* [Przel.] H. Teigová. Wyst.: Praha: Komorni Divadlo 1961. Wyd. Praha 1961, przedr. w: ...: *5 her.* Praha 1962. — estoń.: Wyst.: Tallin: [Teatr im. V. Kingiseppa] 1977. — franc.: *Le mort du gouverneur.* [Przel.] J. Lisowski. „Dialog” 1963, nr specj. — litew.: *Gubernatorius mir-tis.* [Przel.] A. Liobyte. W: *S'inolaikines lenku pjeses.* Vilnius 1967. — maced.: [Przel.] J. Boškovski, P. Vujičić. [Wyst.:] Skopie 1962. — niem.: *Der Tod des Gouverneurs.* [Przel.] V. Mika. W: ...: *Dramen.* Berlin 1975, przedr. w: *Polnische Dramen.* Berlin 1975. Wyst.: Neustrelitz [NRD]: Friedrich Wolf Theater 1975. — ros.: *Smert' Gubernatora.* [Przel.] M. Izmatov. W: ...: *P'esy; Stati.* Moskwa 1974. — rum.: Wyst.: Karajowa: [Teatr Nar.] 1974. — serb.-chorw.: *Smirt gubernatora.* [Przel.] P. Vuličyn. [Wyst.:] Nowy Sad: [Serb. Teatr Ludowy] 1962. — słowac.: *Smrt' gubernatora.* [Przel.] J. Sedlák. Bratislava 1961, przedr. w: *Moderna polská drama.* Bratislava 1975. [Wyst.:] Žilina: [Teatr] Jilemnického 1962. — ukr.: *Smrt' gubernatora.* [Przel.] V. Franko.

[Kijów] 1966. — węg.: [Przel.] G. Kerényi. Nagyvilág 1963.

28. *Dramaty.* Wwa: PIW 1962.

29. *Przygoda z Vaterlandem. Sztuka w 5 odsłonach z prologiem.* „Dialog” 1962, nr 12. Praprem.: Kr.: Teatr im. J. Słowackiego 1963. Wersja sztuki *Bohater naszych czasów.* Zob. poz. 6. Przekł.: niem.: *Das Abenteuer mit dem Vaterland.* [Przel.] V. Mika. Berlin 1963. Wyst.: Dessau: Landestheater 1964. — ros.: *Geroj faterlanda.* [Przel.] L. Malaševa. „Innostranaja Literatura” [Moskwa] 1966, nr 6. Wyst.: [Mińsk]: [Ros. Teatr Dram.] 1965. — słowac.: *Dobrodušstvo s Vaterlandem.* [Przel.] J. Sedlák. Bratislava 1963. — ukr.: *D'elo Daubmanna.* [Przel.] P. Ternjuk. [Kijów] 1965.

30. *Szkice z piekła uczciwych i inne opowiadania.* Wwa: Czyt. 1963. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1964, wyd. 3 1974. Przedr. zob. poz. 31. Adapt. teatr. poszczególnych szkiców: *Głos ma oskarżony.* Adapt. A. Pisarska. Wyst.: Zabrze: Teatr Nowy 1964; *Trzy opowieści.* Adapt. K. Nastulanka. Wyst.: Ziel. Góra: Teatr Ziemi Lubuskiej im. ... 1967; *Szkice z piekła uczciwych.* Scen. I. Machulski. Wyst.: Częstoch.: Teatr Dram. im. A. Mickiewicza 1984.

31. *Szkice z piekła uczciwych; Inedita.* [Fragm. powieści i opowiadań]. Wwa: Czyt. 1966. Zob. poz. 30.

32. *Literatura i polityka.* [Szkice]. Wyb. tekstów Z. Macużanka. Wstęp S. Balicki. Wwa: PIW 1971.

T. 1: *W klimacie dyktatury 1927—1939.* Przyp. Z. Macużanka.

T. 2: *Wśród swoich i obcych* 1945—1962. Przep. Z. Macużanka, K. Schild.

33. *Dramaty*. Wwa; PIW 1973. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1981.

34. *Dramaty*. [Dzieła ...]. Wwa: Czyt. 1978.

35. *Dramaty wybrane*. Wstęp S. Świątek. Łódź: WŁ 1980. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1984, wyd. 3 1988.

36. [Wyb. utworów w przekł.:] ros.: *P'esy; Stati*. Moskva 1974. — ukr.: *Tačka. Opovidannja*. [Kijów] 1959.

37. [Montaż teatr. na podstawie tekstów ...] *Droga przez świat*. Oprac. S. Balicki. Wyst.: Wwa: Teatr Polski 1963.

Teksty w antologiach i pracach zbiorowych: *Chłop polski w dziejach i literaturze. Teksty i dokumenty*. Łódź 1945; *Ku lepszej przyszłości. Czytanki polskie dla starszej młodzieży szkół powszechnych i kursów dla dorosłych*. [Oprac.] H. Szyper, T. Wojeński. Wwa 1945; *Pisarze w walce o pokój. Antologia oprac. przez Dział Literatury Pięknej [KiW]*. Wwa 1950; *Pisarze walczą o pokój. Jednodniówka Związku Literatów Polskich. 1 maja 1950 r.* [Wwa 1950]; *Prosateurs polonais*. [Przedm.] A. Wurmser. Paris 1950. Przekł. perski: *Newisandegane Lehestan*. [Przel. z franc.] H. Kesma'i. Teheran [ok. 1952]; *Pages polonaises*. [Przedm.] A. Wurmser. Paris 1953; *Slavjanski tekstove*. [Oprac.] T. Virgora [i in.]. [Red.] I. Lekov. Sofija 1958; *Księga wspomnień 1919—1939*. Oprac. graf. i dobór mater. il. M. Berman. Wwa 1960; *Pisarze i czytelnicy*. [Wspomnienia]. Przygot.

i oprac. B. Bolsanowski, W. Lucas. Wwa 1961; *Gyvenimo versme. Naujieji lenku apsakymai*. [Oprac.] R. [Matuszewski] Matuševskis. Z. [Stoberski] Stoberskis. [Przedm.] L. [Kruczkowski] Kručkovskis. [Przel.] J. Sužiedelis, P. Averka, A. Rabačiauskaite. Vilnius 1961; *Antologia polskiego reportażu wojennego 1939—1945*. Zebr. i przygot. do druku S. Nadzin. Wstęp S. Nadzin. Wwa 1962; *Polskie drogi. Wybór reportażu z lat międzywojennych*. Wyb. J. Dąbrowski. Wstęp Z. Mitzner. Wwa 1962; *Satyra prawdę mówi... 1918—1939*. [Wyb. i] oprac. Z. Mitzner, L. Pasternak. Wwa 1963; *Cyganeria i polityka. Wspomnienia krakowskie 1919—1939*. [Aut.] J. Bogucka-Ordyńcowa [i in.]. Wwa 1964; *Antologia pamięci 1939—1945*. Przew. kom. red. J. Z. Jakubowski. T. 1. Wwa 1964; *Den' dobryj, Pol'sa!* [Wyb.] W. Borowski [i in.]. Moskva 1964; *Moderne polnische Prosa*. [Przedm.] J. Janke. Berlin 1964; *Polska krytyka literacka. 1919—1939. Materiały*. Przygot. A. Bernacki [i in.]. Red. J. Z. Jakubowski. Wwa 1966; *Polska poezja rewolucyjna. 1878—1945*. Wyb. i oprac. S. Klonowski. Wwa 1966; *Sovremennye pol'skie p'esy*. [Wyb., wstęp, uwagi i red. przekł.] B. Rostockij. Moskva 1966; *Tysiąclecie w poezji i prozie. Wybór tekstów literackich*. [Oprac.] J. Rebeś. Kat. 1966; *Wzdłuż dalekiego brzegu. Wybór reportażu z lat międzywojennych*. Wyb. dok.: J. Gembicki, Z. Mitzner. Wwa 1966; *Modernes polnisches Theater*. [Wyd. i post.] A. Wirth. [T.] I. Neuwied 1967; *Polnische Prosa des 20. Jahrhunderts*. [Oprac.] K. Dedecius. [T.] 2. [München] 1967; *Šiuolaikines lenku pjeses*. [Przel.] A. Liobyte. Vilnius 1967; *Tangó. Modern lengyel drámák*. [Przel.] J. Cservenits, G. Kerényi, A. Pályi. Budap. 1968; *Ad Buga da Odry*. [Wyb.] P. Stěfanovič. [Red. przekł.

Ja. Bryl']. Minsk 1969; *Literatur und Widerstand. Antologie europäischer Poesie und Prosa*. Frankfurt a/Main 1969; *Unión. Revista de la union de escritores y artistas de Cuba. Numero especial dedicado a la literatura polaca contemporanea*. [Oprac. zbior. z inicjatywy F. Jamis, przy współpr. R. Samsela i J. Zycha]. La Habana 1969; *Wczoraj i dziś. Antologia opowiadań polskich pisarzy współczesnych*. Wyb. i oprac. W. Maciąg. Wwa 1973; *Dom z naszych rąk. Antologia opowiadań 1944—1974*. Wyb. W. Nawrocki. Kat. 1974; *Moderná polská drama*. [Wyb. i posł.] J. Sedlák. Bratislava 1975; *Polska nowela współczesna*. Wyb., wstęp i noty T. Bujnicki, J. Kajtoch. T. 2. Kr. 1974; *Antologia dramatu*. [Wyb. i oprac.] J. Koenig. T. 1. Wwa 1976; *To ja — dąb. Wspomnienia i eseje o Władysławie Broniewskim*. Oprac. S. W. Balicki. Wwa 1978; *Antologia dramatu polskiego 1918—1978*. Wyb. S. W. Barlicki. Oprac. S. W. Barlicki, S. Marczak-Oborski. T. 2. Wwa 1981; *Polska i Polacy*. [Wyb.] B. Suchodolski. Wwa 1981; *Antologia noweli polskiej 1918—1978*. [Wyb.] J. Kajtoch, E. Sabelanka. T. 2. Kr. 1982; *Mała antologia kabaretu*. [Aut.] K. Krukowski. Wwa 1982; *Sad. Kniha polských apavjadan-njau*. [Wyb. i przeł.] J. Bryl'. Minsk 1982; *Die Taubenfeder*. [Opowiadania]. Leipzig 1982; *Gendai porando tampen senshu*. [Red.] Yonekawa Kazuo, Yoshigami Shozo. [Przeł.] Kimura Shoichi [i in.]. Tōkyō 1982; *Drut opasał krag*. *Antologia poezji jenieckiej z lat 1939—1945*. Wyb., oprac. i wstęp R. Bednorz. Łambinowice 1984; *Współczesna aforystyka polska. Antologia 1945—1984*. Zebr. i oprac. J. Glensk. Łódź 1986; *Atminu vakars. Poļu lugas*. [Wyb. i przekł.] J. Osmanis. [Red.] I. Jegere. Riga [1986]; *Stwarzanie światów. Anto-*

logia współczesnego dramatu polskiego. Wyb. i oprac. B. Urbankowski. [Cz.] 1. Wwa 1995.

PRACE REDAKCYJNE

1. W. Skuza: *Kumac. Rzecz o Wojciechu Bartoszu Głowackim*. [Przedm.] ... Kr.: DL „Wisła” 1933.

2. S. Żeromski: *O żołnierzu tułacz*. Przedm. ... Wyd. nowe. Wwa: PIW 1946; wyd. 3 tamże 1947.

3. *Sztafeta pokoju. Antologia poezji walczącej o pokój*. [Oprac.] J. Grygolunas. Przedm. ... Wwa: PIW 1950.

4. *Nieugięci. Listy niemieckich antyfaszystów*. [Przeł.] M. Wisłowska. [Wstęp] ... Wwa 1951, przedr. wstępu pt. *Listy z celi śmierci w: ...: Literatura i polityka*. T. 2, s. 338—342, zob. *Twórczość* poz. 32.

5. S. Hermlin [R. Leder]: *Młodość nieujarzmiona*. Wyd. 3. [Przeł.] M. Wisłowska. Wstęp ... Wwa; MON 1952. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1952, wyd. 3 1955.

6. *Młodość Chopina*. Oprac. na podstawie scenop. A. Forda napisanego wg nowel G. Bachnera [i in.]. Oprac. dialogów ... Wwa: KiW 1952.

7. E. Rosenberg, J. Rosenberg: *Listy z domu śmierci*. [Przedm.] ... Wwa: PIW 1954.

8. H. Sienkiewicz: *Wybór pism*. Wyd. w 12 tomach ze wstępem ... Wwa: PIW 1954—1955.

9. M. Gor'kij: *Pisma*. Wyd. w 16 tomach pod red. T. Zabiłdowskiego. Śl. wstępne ... Wwa: PIW 1954—1957.

10. J. Brun: *Stefana Żeromskiego tragedia pomyłek*. Śl. wstępne ... Wwa: KiW 1958. Wyd. 2 Wwa: Alma-Press 1986.

11. W. Babinicz: *Listy z parafii*. [Reportaże literackie]. Przedm. ... [Łódź]: WŁ 1959.

12. L. Piwowar: *Wiersze wybrane*. Wyb. i red. J. Śpiewak. Przedm. ... Wwa: Czyt. 1961, przedr. wstępu pt. *O Lechu Piwowarze w: ...: Literatura i polityka*. T. 2, s. 260—264, zob. *Twórczość poz.* 32.

OPRACOWANIA

PP (J. Kaczyńska). — PSB (Z. Macużanka). — SWPP 1. — LPDok. — LP (J. Rohoziński). — LP XX 1 (J. Rohoziński). — WPPiBL (J. Kaczyńska). — PPW.

[Wyw. i wypowied.] *Rozmowa z autorem „Kordiana i chama”* ... [Rozm.] A. Galis. „Tyg. II.” 1933, nr 20; *Co słyhać u pisarzy*. [Rozm.] J. Szczawiej. „Dziś i Jutro” 1934, nr 8—9; *U ... „Tyg. Art.”* 1934, nr 1; *Jaki powinien być repertuar teatrów. Co mówi o tym wiceminister ... „Dz. Powsz.”* 1945, nr 172; *Mecenat kulturalny państwa (rozmowa z wiceministrem ...)*. [Rozm.] J. Broszkiewicz. „Dz. Pol.” 1945, nr 211; *Kongres pracowników sztuki*. „Gł. Ludu” 1945, nr 207; *Wywiad z wiceministrem ... „Sztand. Ludu”* 1945, nr 87; *Przed nowym sezonem teatralnym*. „Przekrój” 1945, nr 22; *Na warsztacie naszych pisarzy*. „Gaz. Lud.” 1947, nr 319 [ank.]; *Rozmowa z ...* [Rozm.] M. Szczepańska. „Dz. Lit.” 1947, nr 7; *Wywiad*

o Kongresie UNESCO z wiceministrem ... Rozm. S. T. [S. Teisseyre]. „Przegl. Art.” 1947, nr 1—2; *Jak powstały „Odwety”?* ... *rozmawia z korespondentem „Wieczoru” w Pradze*. [Rozm.] Z. Broniarek. „Wieczór” 1948, nr 319; *Tow. ... mówi o wrażeniach z Pragi i o swej nowej sztuce*. [Rozm.] M. Szczepańska. „Gł. Ludu” 1948, nr 331; *Droga do Niemców*. „Dz. Zach.” 1949, nr 216; *Rozmawiamy z ...* [Rozm.] A. Juzwa. „Echo Kr.” 1949, nr 302; *Intelektualiści w obronie pokoju*. [Rozm.] A. Rowiński. „Tryb. Rob.” 1949, nr 48; ... *o „Niemcach”*. [Rozm.] Wiel. H. „Listy z Teatru” 1949, nr 39; *Spotkania przygodne*. Z ... [Rozm.] K. Koźniewski. „Przekrój” 1950, nr 270; *Rozmowa z autorem „Niemców”*. [Rozm.] T. Lutogńewski. „Gaz. Rob.” 1950, nr 49; *Skończyć z połowicznością, zmniejszyć dystans między twórczością a życiem*. „Nowa Kult.” 1951, nr 45; *Rozmowy z pisarzami*. (Z ...). [Rozm.] J. Błoński. „Przekrój” 1954, nr 477 [dot. *Juliusz i Ethel*]; *Rozmowa z ...* [Rozm.] A. Kasprzykowska. „Por. Bibl.” 1956, nr 10—11; Rozm. W. M. [W. Maciąg]: *Rozmowy z pisarzami*. ... „Życie Lit.” 1958, nr 14; *Całe szczęście, że kobiety mają wady — mówi ...* [Rozm.] J. Radomińska. „Kulisy” 1959, nr 41, przedr. w teŹe: *Spotkania zapisane*. Wwa 1970, s. 189—192; [Rozm.] K. Nastulanka: *Dzisiejsze arsenały*. „Polityka” 1961, nr 39, przedr. w: ...: *Literatura i polityka*. T. 2, s. 471—479 oraz K. Nastulanka: *Sami o sobie*. Wwa 1975, s. 9—19; *O sobie*. „Expr. Wecz.” 1962, nr 183; L. Piwowar: *U ... W: TegoŹ: Sztuka na gorąco. Szkice literackie*. Zebr. i wstępem poprz. T. Kłak. Kat. 1987, s. 240—243.

S. R. Dobrowolski: ... *żyje*. „Czerw. Sztand.” 1945, nr 53. — S. R. Dobrowolski: ... „Po-budka” 1946, nr 13. — *W trosce o rozwój kul-*

- tury i sztuki. „Tryb. Rob.” 1946, nr 61. — *Wiceminister ... na Śląsku*. „Dz. Zach.” 1946, nr 66 [not.]. — E. Korzeniewska: *Powieści ... wczoraj i dziś*. „Kućnica” 1947, nr 46. — yy: ... *Literat, dziennikarz, żołnierz, minister*. „Wola Ludu” 1947, nr 3. — M. Rusinek: ... „Odrodzenie” 1948, nr 51—52. — Z. Grywald: ... *powieściopisarz i dramaturg*. „Śl. Pol.” 1949, nr 151. — Z. Krawczykowski: ... „Scena Wr.” 1949, nr 2. — T. Wojeński: *Proza rewolucyjna międzywojennego dwudziestolecia*. „Wiedza i Życie” 1949, z. 12. — E. Csató: *O dramatach ...*. „Nowa Kult.” 1954, nr 23. — ... „Nowe Książ.” 1954, nr 15 [nota bibliograficzna]. — V. N. Stefanovič: *Leon Kručkovskij. Biobibliografičeskij ukazatel’*. Moskwa 1954. — A. Piotrowskaja: ... W: *Pisateli stran narodnoj demokratii*. Moskwa 1955, s. 7—110. — E. A. Narvydajte: *Dramaturgija ... (1944—1954)*. Leningrad 1957. — M. Zarembo: *Pisarze, nasi przyjaciele*. Wwa 1957, s. 18. — T. Drewnowski: *Wokół dramatów ...*. „Dialog” 1959, nr 11, przedr. pt. *Szkice do „Biografii wewnętrznej”* w tegoż: *Krytyka i giełda*. Wwa 1969, s. 147—182. — R. Matuszewski: ... W: *Contemporary Polish writers*. Wwa 1959, s. 175—181, przekł. franc.: *Portraits d'écrivains polonais contemporains*. Wwa 1955, s. 181—187. — (s) [W. Sadowski]: ... *najpopularniejszym dramaturgiem*. „Tryb. Ludu” 1959, nr 296 [o wynikach ank.]. — G. Antal: *Dramat ... w Budapeszcie*. W: *15 lat Węgierskiej Republiki Ludowej*. [Wwa 1960]. — Z. Macużanka: *Droga twórcza ...*. „Polonistyka” 1960, nr 4. — J. A. Szczepański: ... *(W sześćdziesięciolecie urodzin)*. „Tryb. Ludu” 1960, nr 178. — H. Vogler: *Od „Odwetów” do „Gubernatora”*. „Gaz. Kr.” 1961, nr 124. — M. Warneńska: *W cieniu „Kartazyny”*. Kat. 1961, s. 101—106. — J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, wyd. zm. i uzup. tamże 1971. — S. Balicki: *Człowiek teatru*. „Nowa Kult.” 1962, nr 44. — J. Iwaszkiewicz: ... „Twórczość” 1962, nr 16, przedr. w tegoż: *Ludzie i książki*. Wwa 1971, s. 178—180. — J. Kelera: ... *formy dramatyczne*. „Dialog” 1962, nr 12, przedr. w tegoż: *Kpiarze i moralisci*. Kr. 1966, s. 13—37. — K. Koźniewski: *Artysta i polityk*. „Polityka” 1962, nr 43. — A. Lam: *Lekcja świadomego wyboru. (O pisarstwie ...)*. „Widnokręgi” 1962, nr 2, przedr. pt. *Świadomy wybór* w tegoż: *Pamiętnik krytyczny*. Kr. 1970, s. 196—200. — A. Lisiecka: *Śmierć dramaturga*. „Nowa Kult.” 1962, nr 32. — Z. Macużanka: ... Wwa 1962, wyd. 2 rozszerz. tamże 1965, wyd. 3 1966. — *Pisarz wielkiej polemiki*. „Teatr” 1962, nr 17. — W. Sadowski: *Pisarz konsekwentny*. „Nowe Książ.” 1962, nr 24. — K. Wolicki: *Dylemat ...*. „Dialog” 1962, nr 12, przedr. w tegoż: *Wszystko jedno co o 19:30*. Wwa 1969, s. 100—133. — S. Balicki: *O teatrze ...*. „Teatr Lud.” 1963, nr 4—5. — A. Maślarz: ... *w Zagłębiu Dąbrowskim*. „Zar. Śl.” 1963, nr 3. — W. Mirecki: *Przyjaciel z Gross-Bornu. (Wspomnienie o ...)*. „Kultura” 1963, nr 22. — R. Sz. [R. Szydlowski]: *Nad spuścizną ...*. „Tryb. Ludu” 1963, nr 39. — Z. Greń: „Pytania moralne” ... „Życie Lit.” 1964, nr 31. — J. Kłosowicz: *O dramatach ...*. W: *Almanach sceny polskiej 1962/1963*. Wwa 1964, s. 48—70, przedr. w: *Dwunasta Śląska Wiosna Teatralna poświęcona dramaturgii ...*. Kat. 1974. — Z. Macużanka: *O ... 1900—1962. Poradnik bibliograficzny*. Wwa 1964. — Z. Macużanka: *Twórca teatru współczesnego*. „Z. Teatr.” 1964, nr 4. — S. Treugutt: *Fundament dramatyczny sztuk ...*. „Teatr” 1964, nr 22—23. — L. M. Bartelski:

- ... (*Szkic do portretu*). „Widnokreśli” 1965, nr 8, przedr. w tegoż: *W kręgu bliskich*. Kr. 1966, s. 133—143. — T. Bujnicki: ... W: *Autorzy naszych lektur*. Red. W. Maciąg. Wr. 1965, s. 193—209. — Z. Greń: *Dramaturgia ... W: Z problemów literatury polskiej XX w.* T. 3. Wwa 1965, s. 343—365. — Z. Macużanka: ... — *młodość, dojrzałość*. „Mies. Lit.” 1967, nr 11. — R. Szydlowski: *Obozowy teatr ... „Dialog”* 1967, nr 5. — R. Szydlowski: *Z perspektywy lat*. „Tryb. Ludu” 1967, nr 211. — Z. Macużanka: *Pisarstwo ... między wojnami*. W: *Polska myśl kulturalna i literacka wobec doświadczeń rewolucyjnych wieku XX*. Z. 2. Wwa 1968, s. 1—35. — J. Zając: *Powieści ... (Geneza, idea, kształt)*. „Biul. Polonist.” 1968, nr 32. — J. Zając: *O twórczości ... z lat międzywojennych*. „Mies. Lit.” 1969, nr 5. — M. Czernerle: *Wycieczki w dwudziestolecie. O dramacie międzywojennym*. Wwa 1970, s. wg ind. — M. Knothe: ... *jako dramaturg*. „Jęz. Pol.” 1970, nr 7. — W. Zechenter: ... (*W siedemdziesiąt rocznicę urodzin*). „Kamena” 1970, nr 13. — S. W. Balicki: *W księdze żywota i wiedzy*. „Mies. Lit.” 1971, nr 9, przedr. w: ...: *Literatura i polityka*. T. 1, s. I—XLIII, zob. *Twórczość poz.* 32. — ... Real. E. Czurko. WFO w Łodzi 1971 — J. Kurowicki: *Między cynizmem a heroizmem*. „Tyg. Kult.” 1971, nr 7, przedr. w tegoż: *Regiony wielkich i małych iluzji*. Wr. 1976, s. 147—171; *Lektury i problemy*. Wwa 1976, s. 491—497 [dot. dramaturgii]. — T. Bujnicki: *Historia i jej aspekty współczesne* — ... W: *Prozaicy dwudziestolecia międzywojennego. Sylwetki*. Red. B. Faron. Wwa 1972, s. 342—377. — J. Czyżkowski: *Żeromszczyzna w dramatach ... „Dialog”* 1972, nr 8. — Z. Macużanka: *Miara humanizmu*. „Tyg. Kult.” 1972, nr 31. — J. Polak: ... *w obozie jeńców*. „Expr. Wiecz.” 1972, nr 181. — R. Szydlowski: *Dramaturgia ...* Kr. 1972. — S. Valea: ... W: *Tegoż: Scriitori polonezi*. București 1972, s. 391—422. — J. Zając: ... — *prozaik*. Kr. 1972. — S. W. Balicki: *Chemia, karabin i wiersze*. „Życie Lit.” 1973, nr 29. — B. Dąbrowski: *Jeszcze o ... „Teatr”* 1974, nr 9. — J. Kelera: ... *drogi wolności*. „Odra” 1974, nr 7—8, przedr. w tegoż: *Komu wolno kibicować*. Kr. 1978, 206—218 [dot. dramaturgii]. — (mp) [M. Podolska]: *Twórczość dramatyczna ... „Tryb. Rob.”* 1974, nr 111. — R. Szydlowski: *Dramaturgia ... „Tryb. Rob.”* 1974, nr 117. — R. Taborski: *O dramatach ... „Życie Warsz.”* 1974, nr 167. — L. M. Bartelski: *Sylwetki polskich pisarzy współczesnych*. Wwa 1975, s. 171—185. — J. Kaczyńska: *Powieści ... w ogniu polemik literackich*. „Mies. Lit.” 1975, nr 5 [dot. powieści z okresu międzywojennego]. — W. Nawrocki: *O ... „Tryb. Rob.”* 1975, nr 144. — T. Bujnicki: *Portret pisarza trudnej konsekwencji*. (... w 75-lecie urodzin). „Zar. Śl.” 1976, nr 1. — Z. Macużanka: ... Wwa 1976. — B. Bąk: *Dramaty pasji i konkretności*. „Scena” 1977, nr 8. — J. Karkoszka: *Korzenie pisarstwa. ... związki z Zagłębiem*. „Tryb. Rob.” 1977, nr 91. — J. Koprowski: *Dlaczego jestem socjalistą*. (O ...). W: *Tegoż: Przyjaciele i znajomi*. Łódź 1977, s. 26—30. — A. Piotrowskaja: *Leon Kručkovskij. Žizn' i tvorčestvo. Monografija*. Moskva 1977 [fragm. w przekł. pol.: *Literatura rosyjska i radziecka w kręgu twórczości ...* [Przeł.] A. Cesarz. „Stud. Pol. Slav.-Orient.” 1977, s. 39—52]; *Literatura rosyjska i radziecka w twórczości ... (Zarys problematyki)*. Przeł. A. Cesarz. W: *Polonistyka radziecka*. Wwa 1985, s. 556—571. — W. Wójcik: *Pisarz polskiej lewicy*. „Tryb. Rob.” 1977, nr 229. — R.

- Zwoźniakowa: *Przebudzenie do jasności. (... czytany współcześnie)*. „Poglądy” 1977, nr 15. — J. Pierzchała: ... w Zagłębiu. „Wieczór” 1978, nr 203. — G. S. Skowron: *Składniowe właściwości stylu ...* „Z. Hum.” 1978, nr 1. — Sz. Gąssowski: ... W: Tegoż: *Współcześni dramatopisarze polscy 1945—1975*. Wwa 1979, s. 212—223. — M. Kowaliszyn: *Zagłębiowskie ścieżki ...* „Wspólnymi Siłami” 1979, nr 8. — N. J. Rybakov: *Teatr graždanskoj polemiki. Dramaturgija ...* Mińsk 1979. — A. Bańkowski: *Powrót do Zagłębia. „Wspólnymi Siłami”* 1980, nr 16. — (haw): *Dom w Kazimierzu. (Śladami autora „Niemców”)*. „Wiad. Zagł.” 1980, nr 37. — JAP [J. Pierzchała]: *Kultura pamięci. (Przed odsłonięciem pomnika ... w Sosnowcu)*. „Poglądy” 1980, nr 17. — J. Pierzchała: *Tysięczny Baryka. (W 80. rocznicę urodzin ...)*. „Poglądy” 1980, nr 21. — ... 1900—1962. [Red. folderu W. Wójcik]. [Sosn., b.r.]. — *Pomnik ... stanął w Sosnowcu. „Wspólnymi Siłami”* 1980, nr 20. — L. Andruszewska: *Pomnik ... stanął w Sosnowcu. „Tryb. Rob.”* 1980, nr 223. — (sm) [M. Siwiec]: *Polonijne spotkania w Belgii. (Śladami ...)*. „Wiad. Zagł.” 1980, nr 35. — W. Wójcik: ... [art. w 12 cz.]. „Wiad. Zagł.” 1980, nr 36—47. — S. Gębała: *Jednostka i masa w dramatach ...* „Dialog” 1981, nr 10, por. tegoż: *Odpowiedzialność za słowo. (Felietony i szkice)*. Bielsko-Biała 1993, s. 193—205. — I. T. Sławińska: *Przechodzę wśród was milczący. „Tryb. Rob.”* 1982, nr 90 [m.in. o związkach z Zagłębiem]. — R. Szydłowski: ... *dzisiaj. „Rzeczpospolita”* 1982, nr 175. — ... (1900—1962). *Materiały z sesji popularnonaukowej poświęconej ... — dramaturgowi, prozaikowi poecie, zorganizowanej w dniu 21 maja 1981 r. w Opolu*. Opole 1983. — J. Kurowicki: *Bez klerkowskich obciążeń. (O ...)*. W: Tegoż: *Artysta jako arcydzieło*. Wr. 1983, s. 41—49. — M. Warneńska: *Pisarz na „czarnej wyspie”. „Perspektywy”* 1983, nr 31 [dot. związków z Zagłębiem], przedr. w tejsze: *Niegasnące ognie. O pisarzach na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Kat. 1987, s. 105—118. — T. Bujnicki: ... *jako pisarz*. W: Tegoż: *Bunt żywiołów i logika dziejów. W kręgu idei polskiej lewicy*. Kat. 1984, s. 192—281. — T. Kłak: *Poezja ...* W: Tegoż: *Ptak z węgla. Studia i szkice literackie*. Kat. 1984, s. 88—123. — A. Kowalski: ... *czyli Zachwiana symetria. „Radar”* 1984, nr 25. — T. Łomnicki: *Spotkania z ... „Dialog”* 1984, nr 8. — S. Jedynak: ... W: Tegoż: *Etyka w Polsce. Słownik pisarzy*. Wr. 1986, s. 101. — J. Kełera: *Lata czterdzieste: ..., Szaniawski, Gałczyński. „Dialog”* 1986, nr 3. — Z. Macużanka: *Myśl literacka i ideowa ... — łącznikiem dwu epok*. W: *Literatura Polski Ludowej*. Wwa 1986, s. 163—214. — Z. Macużanka: *Podobny do siebie. ... (1900—1962)*. „Nowe Drogi” 1987, nr 8. — W. Natanson: ... *jako dziedzic Żeromskiego. „Kierunki”* 1987, nr 34. — F. Tych: *Polska lewica, ... i proces Bucharina. „Polityka”* 1987, nr 41. — W. Wójcik: *Nasz ... „Wiad. Zagł.”* 1987, nr 41. — D. Scholze: ... (1900—1962). *Individuelle Verantwortung vor der Geschichte*. [W: Tegoż:] *Zwischen Vergnügen und Schock*. Berlin 1989. — Z. Macużanka: ... W: *Literatur Polens. 1944 bis 1985*. Berlin 1990. — J. Kaczyńska: ... *Monografia bibliograficzna*. Wr.-Wwa-Kr. 1992. — S. Chwin: *Mit „patriotycznego skrytobójcy” po roku 1945*. W: Tegoż: *Literatura i zdrada. Od „Konrada Wallenroda” do „Matej Apokalipsy”*. Kr. 1993, s. 176—188. — W. Gugala: *Kazimierzowski epizod biograficzny ... „Ekspr. — Mag. Zagł.”* 1994, nr

5. — J. Wawszczyk: ... w Kazimierzu. „Kur. Miejs.” 1997, nr 3. — T. Gasztold: *Jenieckie losy ...* „Łambinowski Roczn. Muz.” 1999, t. 22, s. 59—68. — M. Wygrabek: *Obraz hitlerowców w dramatach ... i Jurija Brězana*. „Z. Łużyckie” 2000, t. 29, s. 79—84.
- [Rec.: *Kordian i cham*.] K. Irzykowski: *Tajemnica nocy listopadowej*. „Wiad. Lit.” 1932, nr 29, przedr. w tegoż: *Słóh wśród porcelany*. Wwa 1934, s. 324—344; A. Nowaczyński: „*Kordian i cham*”. „ABC” 1932, nr 268; W. Zawistowski: *Powieściopisarz za kulisami historii*. „Tyg. II.” 1932, nr 43; K. Radek [K. Sobelsohn]: *Polska powieść rewolucyjna*. „Wiad. Lit.” 1934, nr 35, polem.: A. Stawar: *Rady Radka czyli Tradycjonalizm nowego nabożeństwa*. Tamże, nr 51; J. Borejsza: *Niedojrzała krytyka*. „Lewar” 1935, nr 1, przedr.: „*Twórczość*” 1952, nr 4; K. Wyka: *Zapoznane wartości „Kordiana i chama”*. „Tyg. Art.” 1935, nr 16; S. R. Dobrowolski: ... (rzecz o autorze „*Kordiana i chama*”). „*Świątlica*” 1946, nr 2; B. Gluth: *Jeszcze raz o „Kordianie i chamie”*. „*Świątlica*” 1946, nr 5; *Książki polskie po czesku*. „Przegl. Księg.” 1946, nr 6. — L. Sobierajski: *Jakiej historii chcą chłopci w powieściach? (Koncepcja chłopca w „Kordianie i chamie”. Naród i klasa)*. „*Wies*” 1946, nr 30; M. Szykowski: *Najnowsze czeskie przekłady z polskiego*. „Dz. Pol.” 1946, nr 202; J. Pelc: *Kordian pokrzywdzony*. „Dziś i Jutro” 1947, nr 4, polem. ber: *Książd Bończa pokrzywdzony*. „*Pokolenie*” 1947, nr 4; J. Piechocki: *Czego uczy „Kordian i cham”?* „*Ku Zwycięstwu*” 1947, nr 1; J. Piechocki: *Pomura powieść i radosne wnioski*. „*Arkona*” 1947, nr 1—2; E. Szuster: *Książki o chłopskiej przeszłości*. „*Rzeczpospolita*” 1947, nr 41; awk [A. Ważyk], „*Kuźnica*” 1947, nr 6; M. Grad: *Książka, która zmusza do myślenia*. „*Pokolenie*” 1948, nr 12; Mgr. [S. Magr]: ...: *Kordian a chám. Historický román polského selského [!] povstání 1830*. „*Slovanský Přehled*” 1948, č. 1—2; J. Ziomek, „*Z. Wr.*” 1948, nr 1; M. Warneńska, „*Tryb. Rob.*” 1958, nr 271; Z. Wasilewski: *Powieść proletariacka ...* „*Twórczość*” 1950, nr 2; O. Porycki [J. Odrowąż-Pieniążek], „*Przegl. Powsz.*” 1951, nr 11. — Z. Wasilewski: *Dyskusja o „Kordianie i chamie”*. „*Wies*” 1951, nr 17; J. Detko: „*Kordian i cham*” ... Wwa 1962 [właśc. 1966], wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1973. — Z. K. Broszcyk: *Parę uwag o lekturze „Kordiana i chama”*. „*Polonistyka*” 1963, nr 1; R. Matuszewski: *O „Kordianie i chamie”*. „*Nowe Książ.*” 1962, nr 8; Z. Macużanka: *Od relacji do faktu literackiego. (Pamiętnik K. Deczyńskiego a „Kordian i cham”)*. „*Polonistyka*” 1965, nr 4; J. Zając: *Echa „Popiołów” w „Kordianie i chamie”* ... „*Mies. Lit.*” 1967, nr 11, polem.: Z. Wasilewski [rubryka: *Korespondencja*]. „*Mies. Lit.*” 1968, nr 3; T. Bujnicki: *Polemika z legendą historyczną (Wprowadzenie do dyskusji)*. „*Życie Lit.*” 1971, nr 3; M. Warneńska: *Jak powstał „Kordian i cham”*. „*Dz. Wiecz.*” 1972, nr 265; S. Czyrek: „*Kordian i cham*” na polskiej scenie. „*Profile*” 1972, nr 6; W. Wójcik: *Problematyka ideowo-artystyczna „Kordiana i chama”* ... (Pamięci Kazimierza Wyki). „*Zar. Śl.*” 1978, nr 1, przedr. w tegoż: *Estetyzm, realizm, polityka. Studia i szkice o literaturze polskiej XX wieku*. Kat. 1981, s. 238—293; S. Stachel: *Książka pod chłopską strzechą*. Kr. 1987. — [Pawie pióra:] J. Górski [J. Borejsza]: „*Pawie pióra*”. „*Lewar*” 1935, nr 7, przedr.: „*Twórczość*” 1952, nr 4; K. Irzykowski: „*Błąd w rachunku życia*”. „*Pion*” 1935, nr 32; K. Wyka: „*Pawie pióra*”. „*Tyg. II.*” 1935,

nr 19; ..., K. Wyka: *Obrona „Pawich piór”* [dwugłos]. Tamże, nr 34; *Żyd i ksiądz w powieści*. „Kur. Zach.” 1935, nr 143; F. W.: *Cenne wznowienia beletrystyczne*. „Książ. i Kult.” 1947, nr 7—8; S. Papée: *Wznowienie poczytnych powieści*. „Dz. Lit.” 1947, nr 4; H. Vogler: *Językowe podstawy realizmu w powieści* ... „Now. Lit.” 1947, nr 25; A. Skupień-Florek: *„Pawie pióra” to prawda o wsi wczoraj*. „Wieś” 1950, nr 39; Z. Andres: *Spółeczny sens faktografii*. W: Tegoż: *O prawdziwy obraz wsi*. (Z polemik literackich dwudziestolecia międzywojennego). Rzesz. 1977, s. 123—136. — [rec.: *Człowiek i powszedniość*:] ab, „Naprzód” 1946, nr 203; L. André: *„Człowiek i powszedniość”*. „Gł. Narodu” 1946, nr 179. — L. Sobierajski: *O nowym człowieku*. „Wieś” 1946, nr 38; [rubryka: *Książki*]. „Przekrój” 1946, nr 69. — [rec.: *Sidla*:] E. Breiter: *Powieść psychologiczna* ... „Wiad. Lit.” 1937, nr 41; K. Czachowski: *Nowa powieść* ... „Czas” 1937, nr 160; W. Kubacki: *Nowa powieść* ... „Gaz. Pol.” 1937, nr 219, przedr. w tegoż: *Lata terminowania*. Kr. 1962, s. 112—115; K. Wyka: *Niespodziewana powieść* ... „Tyg. II.” 1937, nr 30; *Polonica*. „Kur. Codz.” 1946, nr 137; A. Ziem [A. Ziemny]: *Sidla*. „Życie Warsz.” 1948, nr 338; (stg): *Książki polskie po francusku*. „Kur. Codz.” 1948, nr 50; J. Zając: *„Drugi debiut” ... z perspektywy 30 lat*. „Kultura” 1967, nr 32. — [rec. teatr.: *Odwety*:] K. Beylin: *Syn dwóch ojców*. „Expr. Wiecz.” 1948, nr 155; J. Kierst: *Ze świata sceny*. „Przegl. Powsz.” 1948, nr 7—8; I. Krzywicka: *Konflikt dwóch światów*. „Robotnik” 1948, nr 154; Z. Markiewicz-Karczewska, „Rzeczpospolita” 1948, nr 150; Z. Pejot, „Odra” 1948, nr 26; M. Szczepańska: *„Strzały” i „Odwety”*. „Dz. Lit.” 1948, nr 30; Zastępca [H. Przewoska]: *Dra-*

mat niespełnionych powinności. „Odrodzenie” 1948, nr 25. — S. W. Balicki: *Dramat nowego pokolenia*. „Wiecz. Teatr.” 1949, z. 6; Z. Leśnodorski: *W sprawie dyskusji o „Odwetach”*. „Gaz. Kr.” 1949, nr 105; B. Surówka, „Dz. Zach.” 1949, nr 303; H. Vogler: *Ideologiczna treść „Odwetów”*. „Teatr” 1949, nr 9; W. Sadkowski, „Nowa Szk.” 1965, nr 7—8; D. Karcz, „Ekran” 1964, nr 47 [adapt. tel.]; J. Pierzchała: *„Odwety” ... „Poglądy”* 1969, nr 3. — [rec. i omów.: *Niemcy*:] S. W. Balicki: *Spojrzenie historyczne i polityczne*. „Kuźnica” 1949, nr 46; *Dyskusja nad sztuką ... w Berlinie*. „Dz. Pol.” 1949, nr 328; S. Heyman: *W oczach Niemca*. „Kuźnica” 1949, nr 46; S.K. [S. Kosiński]: *Owacje dla ... na prapremierze „Niemców”*. „Dz. Pol.” 1949, nr 292; T. Łomnicki: *O „dobrych” Niemcach*. „Odrodzenie” 1949, nr 47; S. Marczak-Oborski: *Obrachunek z przeszłością*. „Odrodzenie” 1949, nr 47; R. Matuszewski: *Linia podziału Niemiec* ... „Śl. Ludu” 1949, nr 50; „*Niemcy*” ... w zwiernadzie prasy polskiej i niemieckiej. „Odra” 1949, nr 48; J. A. Szczepański: *Gdy w Berlinie grają „Niemców”* ... „Tryb. Ludu” 1949, nr 336; J. A. Szczepański: *Sztuka o prawdziwych Niemcach*. „Za Wolność i Lud” 1949, nr 5; H. Vogler: *Polska sztuka o Niemcach*. „Listy z Teatru” 1949, nr 34; H. Vogler: *Trzy razy „Niemcy”*. „Teatr” 1949, nr 12; A. Wat: *Niemcy — ... „Odrodzenie”* 1949, nr 44; L. Wojtyga: *O prawdę epilogu*. „Kuźnica” 1949, nr 48; K. Zbijewska: *Niemcy o „Niemcach”*. „Dz. Lit.” 1949, nr 50; B. Butryńczuk: *„Niemcy” ze zmienionym epilogiem*. „Odrodzenie” 1950, nr 6; A. Jasiński: *Czy profesor Sonnenbruch walczył z faszyzmem?* „Pokolenie” 1950, nr 5; J. Lutowski: *„Niemcy” a problem młodzieży niemieckiej*. (*O sztuce w rozmowie z ...*) „Po prostu” 1950,

- nr 11; S. Mikulski: *Czego mnie nauczyły „Niemcy”*. „Wieś” 1950, nr 32; (jaszcz) [J. A. Szczepański]: *Największy sukces*. „Teatr” 1950, nr 5; J. Zagórski, „Twórczość” 1950, nr 1; K. Kuliczowska, „Radio i Tel.” 1960, nr 1 [adapt. radiowa]; Alban [A. Baumgarten], „Tryb. Rob.” 1961, nr 12 [adapt. tel.]; M. Klimas-Błahutowa: *O tym, że znowu „Niemcy”*. „Panorama” 1961, nr 23; B. Surówka: *Przypominać, pamiętać! Na marginesie premiery w Sosnowcu*. „Dz. Zach.” 1961, nr 111; Z. Żabicki: *Niemcy po latach*. „Nowa Kult.” 1961, nr 36; H. Mayer: ... i temat niemiecki. Przeł. J. Koenig. „Dialog” 1962, nr 12; T. Sivert: „Niemcy” ... Wwa 1965, wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1969, wyd. 4 1974; E. Udalska: *O „Niemcach” ... „Polonistyka”* 1970, nr 3; J. Gondowicz: *Stygmaty wojny*. „Literatura” 1972, nr 35; H. Olschowsky: *Tua res agitur. Zur rezeption von ... „Die Sonnenbrucks” w DDR*. „Weimar Beiträge” 1976, przekł. pol.: *Tua res agitur. O recepcji „Niemców” ... w NRD*. [Przeł.] A. Lam. „Mies. Lit.” 1976, nr 1; Z. Barczyk: *Rewizja procesu profesora Sonnenbrucha*. „Dialog” 1984, nr 7; L. Miller: ... — „Niemcy”. Oprac. L. Miller, D. Wyrwas. Wwa [1991]; H. Lipiec: *Jerzy Szaniawski — Dwa teatry; ... — Niemcy*. Radom 1996. — [rec.: *Spotkania i konfrontacje*:] S. Strumph-Wojtkiewicz, „Rzeczpospolita” 1950, nr 349; L. Grzeniewski: *Aby pokój zwyciężył*. „Nowa Kult.” 1951, nr 19; J. Maciejewski: *Notatnik z pola walki*. „Wieś” 1952, nr 51—52. — [Stonka:] (Woy) [L. Wojciechowska]: ... napisał nową sztukę. „Expr. Wiecz.” 1952, nr 211. — [Juliusz i Ethel:] J. Broszkiewicz: *Ich imiona*. „Na Niedziele” 1954, nr 20; Z. Pędziński: *Dramat obcych i bliskich*. „Tyg. Powsz.” 1954, nr 20; Z. Stolarek: „Juliusz i Ethel” po japońsku. „Tryb. Ludu” 1957, nr 75. — L. Bartelski: „Biografia wewnętrzna” ... [rec.: *Wśród swoich i obcych*]. „Nowa Kult.” 1955, nr 9. — [rec.: *Odwiedziny*:] K. Brończyk, „Tyg. Powsz.” 1955, nr 42; S. Mrozek, „Echo Kr.” 1955, nr 241; J. A. Szczepański: *Jeszcze o „Odwiedzinach” i krytyce*. „Teatr” 1956, nr 5, polem.: ...: *Jeszcze o krytyce*. „Teatr” 1956, nr 8; H. Vogler: *Komedia współczesna ... „Życie Lit.”* 1955, nr 43. — [Głos ma oskarżony:] Kronikarz [L. Budrecki]: *Casus Feliks Bigiel*. „Kronika” 1956, nr 14; N. Modzelewska: *Listy do Redaktora „Nowej Kultury”*. „Nowa Kult.” 1956, nr 28, polem.: R. Radziwiłłowicz: *Jeszcze w sprawie Bigla*. „Nowa Kult.” 1956, nr 30. — L.R. [H. Horodecka]: *Trzy dramaty — jeden „Wieczór literacki”*. „Książ. dla Ciebie” 1956, nr 3. — [Szkie z piekła uczciwych:] A. Fiszer: *A może piekielko elity?* „Nowa Kult.” 1957, nr 29; A. Klaczyński: *W sprawie piekła uczciwych*. „Tryb. Ludu” 1957, nr 192; A. Klaczyński, „Tryb. Ludu” 1957, nr 192; W. Mach: *Ostrożnie z procą*. „Nowa Kult.” 1957, nr 29; K. Ornak: *Komedia pomyłek albo karuzela naiwnych*. „Przegl. Kult.” 1957, nr 30. — [dot.: *Pierwszy dzień wolności*:] R. Szydłowski: *Osaczeni z Jastrowa, czyli O granicach wolności*. „Polityka” 1959, nr 51; E. Csató: *Treść i problematyka „Pierwszego dnia wolności”*. „Teatr” 1960, nr 3; K.A.J. [K. A. Jeleński]: *Znak zapytania ... „Kultura”* [Paryż] 1960, nr 6; A. Kijowski: *Przegląd prasy*. „Twórczość” 1960, nr 1; M. Mirski: *Kim właściwie jest Jan?* „Nowa Kult.” 1960, nr 17; W. Sadkowski: *Miedzy kartą a sceną*. „Nowe Książ.” 1960, nr 14; J. Siekierska: *Znamienny dwugłos*. „Nowa Kult.” 1960, nr 11; S. Treugutt: *Próba wolności*. „Przegl. Kult.” 1960, nr 1; S. R.

Dobrowolski: *Pierwsze dni wolności*. „Nowa Kult.” 1962, nr 32; A. Ford: *W poszukiwaniu filmowego kształtu*. „Film” 1964, nr 25 [adapt. film.]; K. Kochański. „Tyg. Kult.” 1964, nr 52; B. Mruklik: „*Pierwszy dzień wolności*”. *Historia i wolność*. „Ekran” 1965, nr 1 [rec. film.]; Hiv [R. Zimand]: *W sprawie polemiki z egzystencjalizmem*. „Argumenty” 1965, nr 3; W. Natanson: *Splątanie tragiczne*. W: Tegoż: *Godzina dramatu*. Pozn. 1970; B. Hamera: *Śladem pierwszego dnia wolności*. „Tyg. Kult.” 1972, nr 27; S. R. Dobrowolski: *Prawda i fikcja literacka w „Pierwszym dniu wolności”*. „Mies. Lit.” 1980, nr 10—11. — [rec.: *Śmierć gubernatora*.] Z. Greń: *Jedermann w płaszczu gubernatora*. „Życie Lit.” 1961, nr 19; S. Niemira [J. N. Miller]: *Gubernator — w triadzie dialektycznych przemian*. „Wiadomości” [Londyn] 1961, nr 40; S. Treugutt: *Dwie śmierci gubernatora*. „Przegl. Kult.” 1961, nr 16; Z. Żabicki: *Historia i etyka*. „Nowa Kult.” 1961, nr 11; A. Lisiecka: ... *dramat historii*. „Życie Lit.” 1962, nr 32, przedr. w tejże: *Prognoza pogody*. Wwa 1966, s. 312—315; Z. Podgórzec, „Ekran” 1965, nr 6 [adapt. tel.]. — [rec. film.: *Dziś w nocy umrze miasto*.] K. Kochański: *Absurd wojny — absurd zniszczenia*. „Tyg. Kult.” 1961, nr 37; R. Szydłowski: *Prawdziwy smak wojny*. „Nowa Kult.” 1961, nr 39; Hiv [R. Zimand]: *Pierwszy polski „thriller”*. „Argumenty” 1961, nr 38. — [rec.: *Przygoda z Vaterlandem*.] T. Drewnowski: *Kariera Karola Hummela*. „Dialog” 1962, nr 12; W. Filler: ... *początek teatru*. „Polityka” 1963, nr 10. — [Szkice z piekła uczciwych...] W. Maciąg: *Opowiadania ... „Twórczość”* 1963, nr 10; Z. Macużanka: *Ostatnie opowiadania ... „Nowe Książ.”* 1963, nr 14; J. Maśliński: *Przypowieści dla uczuciowych*. „Życie

Lit.” 1963, nr 40; W. Nawrocki: *Pokłady prawdy*. „Poglądy” 1963, nr 22; S. Treugutt: *Ostatnia proza ... „Kultura”* 1963, nr 14; S. Wygodzki: *Refleksje. (Z dziennika lektury)*. „Tyg. Kult.” 1963, nr 30; T. Miłkowski: *Przesłanie z piekła uczciwych. W 20 rocznicę śmierci ... „Walka Mł.”* 1982, nr 20. — [dot.: *Literatura i polityka*.] W. Maciąg: *Świadectwo epoki*. „Nowe Książ.” 1971, nr 22; M. Bagiński: *Między literaturą a polityką*. „Literatura” 1972, nr 26; E. Błuszkowska: *Z dziejów socjalistycznej publicystyki*. „Przegl. Hum.” 1972, nr 4; — J. Z. Jakubowski: *Publicysta walczący*. W: Tegoż: *Dokąd, ale i skąd idziemy*. Wwa 1977, s. 351—365. — J. Pierzchała: *Literatura i polityka*. „Poglądy” 1972, nr 3. — (ch) [W. Choleńdowski]. „Tyg. Kult.” 1973, nr 30 [rec.: *Dramaty*]. — [Na krawędzi:] J. Zegalski: *Prawdziwy debiut ... „Teatr”* 1976, nr 24. — [dot.: *Przygoda z Vaterlandem (Bohater naszych czasów)*.] M. Rawiński: *Dramaturgia polska 1918—1939*. Wwa 1993, s. 317, 321—323, 329.

Małgorzata Toczowska

KUCHARSKI Jan Edward 1914—1979

Pseud. i krypt.: J.E.K.; J.K.; (J.K.); Jan Edward: Kajot.

Prozaik, autor książek, słuchowisk i widowisk telewizyjnych dla dzieci i młodzieży, scenarzysta.

Urodzony 26 grudnia 1914 w Sosnowcu. Syn Pawła Kucharskiego, kupca (z wykształcenia litografa), i Stanisławy z Polów. Do 1932 uczył

się w Gimnazjum Ojców Pijarów im. S. Konarskiego w Rakowicach, po czym przeniósł się do Warszawy i rozpoczął studia w Szkole Głównej Handlowej. 1937 absolutorium. Debiutował jako felietonista na łamach „Kuriera Zachodniego”. Przez pewien czas służył w Szkole Podchorążych Saperów w Modlinie. Uczestniczył w kampanii wrześniowej, przeszedł szlak od Zakliczyna nad Dunajcem do Lwowa, gdzie został internowany przez władze radzieckie, a potem przeniesiony do Zamościa. Stamtąd uciekł i przybył do Sosnowca. W obawie przed aresztowaniem w 1942 uciekł do Częstochowy. 1943 ożenił się z Marią Świdzińską. Przybył do Warszawy i brał udział w powstaniu, dowodząc cywilną kompanią saperską w pobliżu ulic Koszykowej, Nowowiejskiej i Noakowskiego. Miał swój udział w ratowaniu biblioteki i zbiorów etnograficznych Jana Michalskiego. Rany odniesione w powstaniu leczył w domu Jana Kasprowicza na Harendzie pod Zakopanem. Zaraz po wyzwoleniu wrócił do Sosnowca i włączył się w organizowanie życia kulturalnego na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. W 1945 był jednym z inicjatorów Dni Oświaty, Książki i Prasy. 1945—1946 zorganizował 6 klubów literackich, w tym Klub Literacki w Sosnowcu, który prowadził w okresie 1950—1953. Współzałożyciel Wojewódzkiej Rady Kultury w Katowicach. Współpracował wówczas z czasopismami: „Odra”, „Odrodzenie”, „Łowiec Polski”. W tym ostatnim ogłosił w 1950 *Notatki z łowiska*, które uważał za swój właściwy debiut literacki. W roku otrzymał nagrodę Związku Literatów Polskich w konkursie na opowiadanie (za utwór *Na polanie*) i został członkiem ZLP. W 1953 przeniósł się do Warszawy i rozpoczął pracę w Wydziale Repertuarowym

Domu Wojska Polskiego przy Głównym Zarządzie Politycznym Wojska Polskiego. 1954—1957 pełnił funkcję kierownika działu literackiego w „Żołnierzu Polskim”. Od 1955 członek komitetu redakcyjnego „Łowca Polskiego”. Pracował dla Polskiego Radia jako autor słuchowisk dla dzieci i młodzieży oraz jako redaktor *Magazynu Wojskowego*. 1961—1964 związany z Wytwórnią Filmową „Czołówka”, dla której napisał kilka scenariuszy filmowych. 1964—1970 pracował w Telewizji Polskiej, najpierw jako kierownik redakcji filmów telewizyjnych, potem jako kierownik redakcji Teatru Młodego Widza, a w latach 1970—1972 w dziale programowym. W 1970 został członkiem PEN Clubu. Należał do Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego, kilkakrotnie wyjeżdżał na wykopaliska do Bułgarii i Rumunii. 1970—1975 zatrudniony w Ośrodku Badania Opinii Publicznej i Studiów Programowych Komitetu do Spraw Radia i Telewizji. Opowiadania, reportaże, recenzje i artykuły zamieszczał w czasopismach: „Żołnierz Polski” (1955—1960), „Płomyczek” (1955—85), „Nowa Kultura” (1956—1957), „Płomyk” (1957—1987), „Słowo Powszechne” (1958), „Świat” (1958), „Łowiec Polski” (1958—1960), „Stolica” (1959), „Materiały Repertuarowe” (1959, 1965), „Kierunki” (1959—1966), „Trybuna Ludu” (1959—1976), „Nowa Wieś” (1960—1961), „Vokrug Sveta (ros.; 1963), „Światowid” (1963, 1965), „Głos Pracy” (1965), „Kultura” (1967, 1970), „Jestem” (1969), „Nastawnickaja Gazeta” (białorus.; 1969), „Jutrzenka” (1970—1977), „Związkowiec” (1972, 1980), „Miesięcznik Literacki” (1972—1980), „Poglądy” (1973—1979), „Ogniwo” (1974—1975), „Argumenty” (1976), „Magazyn Ro-

dzinny" (1978), „Życie Warszawy" (1979), „Večerni Noviny (bułg; 1979), „Expres" (czes.: 1980), „Świerszczyk" (1983), „Świat Malucha" (1986). Otrzymał: nagrodę WRN i Oddziału ZLP w Katowicach za utwór literacki dotyczący gór (1952), nagrodę w konkursie Zarządu Oświaty i Kultury Głównego Zarządu Politycznego Wojska Polskiego na utwór dramatyczny dla amatorskich zespołów wojskowych, nagrodę Centralnej Komisji Koordynacyjnej przy Ministerstwie Kultury i Sztuki za sztukę teatralną (1960), nagrodę ZLP i Polskiego Komitetu Olimpijskiego za opowiadanie dotyczące sportu (1960), wyróżnienie w konkursie GKKFiT i ZG PTTK na scenariusz filmu (1961), nagrodę w konkursie „Widnokręgów" na opowiadanie o tematyce współczesnej (1962), nagrodę w konkursie „Światowida" na opowiadanie o tematyce turystycznej (1963), Harcerską Nagrodę Literacką (1979). Odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1969), Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1975). Zmarł 1 lipca 1979 w Warszawie.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Zielone serce*. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1957.

2. *Deresz*. [Powieść dla dzieci]. Wwa: NK 1958. Wyd. nast.: wyd. 1 [!] Wwa: KAW 1978, wyd. 3 tamże 1987.

3. *Leśne godziny*. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1958.

4. *Bunkier Cygana i inne opowiadania*. [Dla młodzieży]. Wwa: NK 1959.

5. *Wawa i jej pan*. [Opowiadanie z tomu *Bunkier Cygana...*]. Wwa: NK 1960. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 przejrz. i popr. 1966, wyd. 3 1974, wyd. 4 1980, wyd. 5 1988. Przekł.: hiszp.: *Wawa y su dueño*. [Przeł.] A. Gadowska. Wwa: NK 1986; holend.: *Wawa en zijn baasje*. [Przeł.] V. Sjouwerman. Wwa: NK 1970; niem.: *Wawa und ihr Herr*. [Przeł.] H. Więclawska. Wwa: NK 1973, wyd. nast. tamże: 1974, 1977.

6. *W leśniczówce. Sztuka w 1 akcie*. Z uwagami insc. S. Wereszczyńskiego. „Mater. Repertuarowe" 1959, nr 4. Przedr.: „Teatr Lud." 1960, nr 4.

7. *Zeszyt z brzozywej kory. Notatnik myśliwski*. „Łowiec Polski" 1961, nr 1—20. Wyd. osob. Pozn.: WP 1968.

8. *Co komu z lasu?* [Opowiadania]. Wwa: PAX 1965. Adapt. scen. opowiadania *Ojciec i syn*: wyst. TVP 1966.

9. *Wiatrak profesora Biedronki*. [Powieść dla dzieci; współaut.: M. Kownacka]. Wwa: NK 1965. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1978.

10. *Nagroda*. [Widowisko tel.]. TVP 1966.

11. *Janek nie zabłądził*. [Słuchowisko radiowe] PR 1967, 1971, 1974.

12. *Monter*. [Widowisko tel.]. TVP 1967.

13. *Skarb pod wiatrakiem*. [Powieść dla dzieci; współaut.: M. Kownacka]. Wwa: NK 1967. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972,

wyd. 4 1980; druk. brajl. vol. 1—3 Wwa 1968. Stanowi cz. 2 poz. 9

14. *Sowy mądre ptaki*. [Słuchowisko radiowe]. PR 1967, 1969.

15. *Tylko dla odważnych. Opowiadania o żołnierzach*. Wwa: MON 1967. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1980, wyd. 4 1982.

16. *Zdarzyło się na strażnicy*. [Słuchowisko radiowe]. PR 1968.

17. *Pamiętka z manewrów*. [Słuchowisko radiowe]. PR 1969.

18. *Piotruś szuka przyjaciela*. [Powieść dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1970. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1987.

19. *Skrzynka przy ulicy Widok*. [Słuchowisko radiowe]. PR 1970.

20. *Dwa brzegi rzeki*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1971 [właśc. 1970].

21. *Moja babcia czarownica*. [Opowiadania dla dzieci]. Wwa: Czyt. 1974. Wyd. 2 tamże 1980.

22. *Michał i tajemnica dziadka*. [Powieść dla młodzieży]. Wwa: NK 1975. Wyd. 2 tamże 1984. Przekł. ukr.: *Michał i diduśeva tajemnicija*. [Przeł.] O. Pidišin'ka. [Kijów] 1978.

23. *Pojezierze Suwalsko-Augustowskie*. [Album]. Tekst ... Fot. J. Baranowski. Wwa: SiT 1977.

24. *Wędrówki z dziadkiem Romanem*. [Powieść]. Wwa: KAW 1977. Wyd. 2 tamże 1985, wyd. 3 1992.

25. *Bęsztyk z bawołu. Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1978.

26. *Warszawiacy*. [Opowiadania]. Wwa: NK 1978. Wyd. 2 tamże 1982.

27. *Przyniesione z lasu*. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1980.

28. *Pożegnanie z dwunastką. Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1987.

Autor scenariuszy filmów zrealizowanych w Wytworni Filmowej „Czołówka”: *Odpowiedź*. 1962. — *Trudne małżeństwo*. 1962. — *Rezerwa*. 1963. — *Felek na urlopie*. 1964. — *Finał 1945*. 1964. — *Siemienowicz*. 1964. — *Tak nie będzie*. 1964. — *W imię życia*. 1964. Autor scenariuszy filmów dla dzieci zrealizowanych w Wytwórni „Se-Ma-For”: *Pierwsza wycieczka*. 1967. — *Słowo honoru*. 1967. Publikował w antologiach i almanachach: *Przemiany*. [Praca zbiorowa Związku Literatów Polskich. Oddział w Katowicach]. Kat. 1952; *Nowy Śląsk. Almanach literacki*. Red. Z. Hierowski. Kr. 1954; *Znad Odry. Opowiadania i wiersze*. Red. W. Żukrowski, L. Bartelski. Wwa: 1954; *Barwy sportu. Zbiór opowiadań nagrodzonych i wyróżnionych w Olimpijskim Konkursie Literackim 1960*. Wwa 1962; *Opowiadania turystyczne*. Wwa 1966; *Przez lata walki. Zbiór opowiadań*. [Wyb. i] oprac. L. M. Bartelski, J. Bogucka-Ordynowska, L. Rajewski. Wwa 1966; *Darz Bór. Opowiadania myśliwskie*. Wyb., oprac. i wstęp J. J.

Szczepkowski. Wwa 1967; *Przez lata walki. Zbiór opowiadań*. [Wyb. i] oprac. L. M. Bartelski, L. Rajewski. Wwa 1972; *Velikoe utro Fotisa Zagorisa. Rasskazy evropejskich pisatelej o sud'bach molodeży vo vremja vtoroj vojny*. [Oprac.] V. Kotkin. Moskva 1974; *Razem ze słonkiem. Pierwsza książka wprowadzająca w świat przyrody*. Cz. 2—3. Wwa 1976; *Siedmiu zwycięzców. Opowiadania o sporcie*. Wyb. B. Chrzastowska. Wwa 1976; *Razem ze słonkiem. Pierwsza książka wprowadzająca w świat przyrody*. Oprac. M. Kownacka. Cz. 6: *Zima*. Wwa 1978; *Olimpijskie laury*. Wyb. i oprac. L. M. Bartelski. Wwa 1980; *W głąb lasu. Las w polskiej literaturze i sztuce*. Wyb. lit. K. Czarny, T. Komendant. Wwa 1985; *Zelen maj. Zbërka. Tvorì pis'men-nikiv Bolgarii, NRD, Pol'sšči, Rumunii, Ugoršćini, Čechoslovačćini, Jugoslavii*. [Red.] O. Logvinenko. [Kijów] 1985.

OPRACOWANIA

SWPP 2. (E. Głębicka). — PP. (E. Głębicka). — NSLdDiM (E. Zaleska). — WPPiBL (E. Głębicka).

[Wyw. i wypowiedzi:] *Kronika literacka i wydawnicza*. „Nowe Książ.” 1968, nr 23; [Rozm.] K. Nepomucka. „Chłop. Droga” 1968, nr 52; *U pisarzy*. [Rozm.] M. Seler. „Literatura” 1979, nr 12.

M. Swobodowa: *Opracowanie w klasie V opowiadania ... „Skrzynka”*. „Polonistyka” 1970, nr 6; A. Biernacki: *Z materiałów biobibliograficznych dotyczących pisarzy zmarłych w r. 1979*. W: *Rocznik Literacki 1979*. Red. A. Lam [i in.]. Wwa 1983, s. 755—766; [nekrol.]. „Życie Warsz.” 1979, nr 153; Z. Dolecki [wspomnienie]. „Sł. Powsz.” 1979, nr 155; R. Łubo-

wicz: *Na świeżym powietrzu*. „Odra” 1979, nr 7—8; M. Seler: *Pamiętajcie o ogrodach*. „Literatura” 1979, nr 1; M. Warneńska: *Janek*. „Fakty” 1979, nr 38; W. Żukrowski: *Wtopiony w zieleń. (Wspomnienie o ...)*. „Płomyk” 1979, nr 16; T. Maciszewska, „Świat Mł.” 1985, nr 59 [o plagiacie opowiadania *Reportażu nie będzie*]; A. Kulniczowa: *A to już historia... Wspomnienia z powojennych lat w Sosnowcu (1945—1949)*. „Ekspr. Zagl. — Mag.” 1996, nr 2. — [rec.: Deresz:] (B.O.) [B. Orłowska], „Radio i Tel.” 1958, nr 31; S. Jończyk: *Człowiek w lesie*. „Kierunki” 1959, nr 7. — [rec.: *Leśne godziny*:] L. B. Grzeniewski: *Dwie książki o lesie*. „Tyg. Zach.” 1958, nr 38; J. Lasocka, „Łowiec Pol.” 1958, nr 10, s. 6; (mw), „Tryb. Ludu” 1958, nr 94; J. Preger: *Kto umie patrzeć*. „Nowe Książ.” 1958, nr 11; El. Gr. [E. Grabowiecka]: *Jelenie czy ludzie*. „Nowe Książ.” 1959, nr 3; S. Jończyk: *Człowiek w lesie*. „Kierunki” 1959, nr 7. — J. J. Szczepkowski [rec.: *Zielone serce*]. „Łowiec Pol.” 1958, nr 1. — H. Skrobiszewska: *Pod choinką [rec.: *Wiatrak profesora Biedronki*]*. „Nowe Książ.” 1965, nr 24. — [rec. i omów.: *Co komu z lasu*:] E. Szonert: *Co komu z lasu*. „Kierunki” 1965, nr 33; Z. Umiński, „WTK”, 1965, nr 39; S. Zieliński: *Zaproszenie do lasu*. „Kultura” 1965, nr 30; B. Kogut: *Nowości prozy*. „Życie Lit.” 1966, nr 35; B. Kogut: *Manowce*. Pozn. 1969, s. 197—199. — [rec.: *Tylko dla odważnych*:] M. Kalinowski: *Tylko dla odważnych*. „Nowe Książ.” 1967, nr 13; H. Skrobiszewska: *Żołnierze*. „Nowe Książ.” 1969, nr 17; B. Sowińska: *Żołnierskie przygody*. „Życie Warsz.” 1969, nr 117. — B. Kogut: *Stare sprawy i nowe [rec.: *Zeszyt z brzoźowej kory*]*. „Życie Lit.” 1969, nr 12. — W. Żukrowski: *Leśne podszepty [rec.: *Moja babcia czarowni-**

ca]. „Tryb. Ludu” 1975, nr 44. — [rec.: *Mi chał i tajemnica dziadka*:] M. Sokołowska: *Sherlock Holmes w leśniczówce*. „Nowe Książ.” 1976, nr 3; M. W., „Nowe Książ.” 1980, nr 11. — [rec.: *Befszyk z bawołu*:] E. Pauksza, „Gł. Wielkop.” 1978, nr 251; R. Łubowicz: *Na świeżym powietrzu*. „Odra” 1979, nr 7—8; A. Przytkowski, „Barwy” 1979, nr 2; M. Seler, „Literatura” 1979, nr 1; W. Żukrowski: *Coś dla niesytych*. „Tryb. Ludu” 1979, nr 115. — J. Maruszewski: *Wczoraj i dziś Warszawy* [rec.: *Warszawiacy*]. „Nowe Książ.” 1978, nr 17. — [rec.: *Wędrowki z dziadkiem Romanem*:] K. Bujwid-Konopka: *Cztery książki o zwierzętach*. „Nowe Książ.” 1978, nr 8; A. Mostowicz: *Książki i książeczki o zwierzętach*. „Nowe Książ.” 1986, nr 5. — (K.G.) [K. Galczyńska]: *Zielone serce przyrody* [rec.: *Przyniesione z lasu*]. „Tryb. Ludu” 1980, nr 153. — [rec.: *Pożegnanie z dwunastką*:] J. Koprowski: *Opowiadania myśliwskie*. „Perspektywy” 1988, nr 4; M. Lengren: *Myśliwi do pióra, literaci do strzelby*. „Nowe Książ.” 1988, nr 6.

Małgorzata Toczowska

KULKA Jan 1937—2000

Pseud. i krypt.: Jakul; J.K.; Jak.
Poeta, prozaik, publicysta.

Urodzony 11 września 1937 w Katowicach. Syn Stanisława Kulki i Marii z Droniów. Czas wojny spędził u babki w Ochojcu. Po wyzwoleniu rozpoczął naukę w Szkole Nr 1 im. M. Kopernika w Katowicach, jednak w dziesiątej klasie — z powodu kłopotów finansowych —

musiał przerwać edukację. 1955 debiut na łamach „Naszego Życia” — czasopisma wydawanego przy Pałacu Młodzieży w Katowicach (współpracował z nim do 1957). Za swój prawdziwy debiut uważał wiersz *Jesień i dziewczyna*, opublikowany w „Trybunie Robotniczej” (1957 nr 243). 1956—1957 ogłaszał utwory w „Wiadomościach Sosnowieckich”. Współzałożyciel i członek grupy literackiej Reduta 57, działającej przy Klubie Inteligencji w Sosnowcu (IV—XII 1957). Pracował wówczas jako konwojent w Zakładach Transportowych w Welnowcu, a potem jako bibliotekarz w Murckach. Następnie objął posadę archiwisty w „Wiadomościach Sosnowieckich”. 1958 przeniósł się do Kłodzka, podjął pracę w redakcji „Głosu Ziemi Kłodzkiej”. 1959 kierownik świetlicy w Krasnowidzkich Zakładach Przemysłu Bawełnianego, 1960 portier w Kłodzkich Zakładach Metalowych. Jednocześnie prowadził działalność kulturalną. Wraz z Anną Zelenay zainicjował i współorganizował Kłodzką Wiosnę Poetycką (1960), uczestniczył w realizacji tego przedsięwzięcia do 1972. 1961—1962 instruktor w Powiatowym Domu Kultury. 1964 objął posadę starszego pomocnika muzealnego w Muzeum Ziemi Kłodzkiej, zajmując się m.in. sprawami wydawniczymi. 1966—1968 sekretarz w Towarzystwie Miłośników Ziemi Kłodzkiej. 1968 przeszedł na rentę inwalidzką. Od 1969 członek Związku Literatów Polskich (aż do rozwiązania w 1983). W 1977 z powodów zdrowotnych wyjechał do Łomży. Tam włączył się do organizowania życia kulturalnego i literackiego, m.in. współorganizował Łomżyńskie Dni Literatury, Dialogi o sztuce. Od 16 IX 1977 do 31 XII 1979 pracował w tamtejszej bibliotece publicznej. W 1978 powołał do życia

Łomżyński Klub Literacki i pełnił funkcję prezesa. Laureat wielu konkursów poetyckich. Współpracował z Polskim Radiem. 1978 wstąpił do Stronnictwa Demokratycznego. W 1980 opublikował na łamach łomżyńskich „Kontaktów” cykl felietonów *Poufny dziennik bez dat*. 1980—1984 redagował „Łomżyńskie Zeszyty Literackie”, a w 1990 nawiązał współpracę z kwartalnikiem literacko-artystycznym „Pracownia”. W 1992 został członkiem Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Utwory poetyckie, prozatorskie, artykuły, felietony, recenzje literackie i artystyczne oraz wywiady zamieszczał w czasopismach: „Wiadomości Sosnowieckie” (1956—1957), „Trybuna Robotnicza” (1957, 1965), „Tygodnik Zachodni” (1959), „Odra” (1959, 1973—1978), „Rocznik Ziemi Kłodzkiej” (1964—1965), „Nowa Wieś” (1965), „Współczesność” (1965, 1970), „Poglądy” (1966—1981), „Tygodnik Kulturalny” (1966—1974), „Głosy” (1966), „Orientacja” (1967), „Agora” (1968), „Poezja” (1968—1988), „Życie Literackie” (1970—1977), „Fakty i Myśli” (1970—1972), „Nadodrze” (1971), „Teatr” 1972—1975), „Kultura” (1972), „Kurier Polski” (1972—1981), „Twórczość” (1972), „Wiadomości” (Wrocław: 1972—1977), „Magazyn Pomorze — Fakty i Myśli” (1973), „Student” (1973, 1976), „Kultura Dolnośląska” (1974), „Literatura” (1974, 1980), „Opole” (1974, 1977), „Gazeta Robotnicza” (1974), „Głos Ludu” (1975), „Miesięcznik Literacki” (1975—1980), „Przekrój” (1975), „Fakty” (1976—1980), „Gazeta Współczesna” (1978—1981), „Magazyn Rodzinny” (1978), „Tygodnik Demokratyczny” (1980), „Warmia i Mazury” (1980, 1984), „Kontakty” (1980—1988), „Epoka Literacka” (1981), „Za i Przeciw” (1981), „Prze-

gląd Powszechny” (1982), „Magazyn Kulturalny” (1982—1984), „Tygodnik Ostrolęcki” (1984), „Radar” (1985), „Ziemia Łomżyńska” (1986, 1989), „Słowo Powszechne” (1986—1987)), „Pismo Literacko-Artystyczne” (1986, 1990), „Tak i Nie” (1986), „Tygodnik Polski” (1986), „Kierunki” (1987), „Pracownia” (1990—2000), „Tytuł” (1993), „Sycyna” (1997), „Śląsk” (1998), „Magazyn Literacki” (1999). Przekłady jego wierszy zamieszczały również czasopisma zagraniczne, m.in.: „Cave” (Nowa Zelandia, 1975), „Literatur und Kritik” (Austria, 1975), „The New York Review” (USA, 1977, 1980), a także periodyki czeskie, jak: „Česky Zápas” (1979), „Krest’anska Revue” (1979), „Naše Rodina” (1980). Wyróżniony m.in.: Nagrodą Ministra Kultury i Sztuki za działalność kulturalną (1962), nagrodą artystyczną Kłodzka (za publikację *Niedaleko twierdzy*, 1966), Złotą Odznaką „Zasłużony dla Dolnego Śląska” (1974), nagrodą literacką wydawnictwa „Epoka” (1980), medalem „Za zasługi dla m. Kłodzka” (1980), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1982), Medalem 40-lecia Polski Ludowej (1984), odznakami: Tysiąclecia Państwa Polskiego, Zasłużony Działacz Kultury, „Za zasługi dla województwa łomżyńskiego”. Zmarł 30 grudnia 2000 w Łomży.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Projekt zachodu słońca*. [Wiersze]. Kł.: Wyd. Kult. Powiat. RN 1962.

2. *Niedaleko twierdzy*. [Poemat]. Kł.: [b.w.] 1965.

3. *Zmiana bolesna*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1969.

4. ... *więc jestem*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1973.
 5. *Droga poprzez cień*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1975.
 6. *Spłoszyć sen*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1977.
 7. *Podwójne salto*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1978.
 8. *Krąg otwarty*. [Wiersze]. Wr.: Ossol. 1981.
 9. ... *A ze sług twoich ogień płonący...* *W 800-lecie urodzin św. Franciszka z Asyżu*. [Poemat]. Pośl. A. Wiwatowski. Wwa: Bracia Mniejsi Kapucyni 1982.
 10. *Kamienie wołać będą*. [Poemat]. Łom.: [nakł. aut.] 1982.
 11. *I powraca wiatr...* *Wiersze wybrane*. Wstęp: T. Mocarski. Łom.: MDK, DŚT [1984].
 12. *Ucieczka do Czarnolasu*. [Poemat]. Łom.: WDK 1984.
 13. *Czemu tego nie zrobili Polacy*. [Wiersze]. Łom.: WDK 1986.
 14. „*Ten*”. [Wiersze]. Wwa: Epoka 1987.
 15. *Dla ciebie ten widok z okna. Wybór wierszy z lat 1969—1979*. Łom.: ŁOW 1990.
 16. *Obcym wstęp wzbroniony*. [Opowiadania]. Łom.: Stopka 1991.
 17. *Nie ma wyjścia z labiryntu*. [Wiersze]. Wwa: Latona 1992.
 18. *Traktat o szarej godzinie*. [Wiersze]. Łom.: Kontakty 1994. Tekst do oratorium o błogosławionym Honoracie Koźmińskim (Wwa 1990).
 19. *Barwy nocy*. [Wiersze]. Łom.: Kontakty 1996.
 20. *Romanse z historią*. [Szkice literackie]. Wwa: Przedświt 1997.
 21. *Wiersze wybrane*. Wyb. i wstęp K. Karasek. Wwa: Przedświt 1997.
 22. *Łowca złudzeń*. [Wiersze]. Łom.: MDK, DŚT 1999.
 23. *Odczuwanie duszy świata. Głosa o poezji i dramatach Karola Wojtyły*. Łom.: MDK, DŚT 1999.
- Publikacje w antologiach i almanachach: *Kamerton. Opowiadania, wiersze, grafika, rysunki, reportaż*. *Jednodniówka Klubu Twórczej Inteligencji w Kłodzku*. Kom. red.: W. Brejter [i in.]. Kł. 1959; *Wiersze o Wrocławiu i Dolnym Śląsku*. Red. Z. Kubikowski. Wr. 1961; *Kłodzkie Wiosny Poetyckie*. Kol. red.: E. Kaczmarek [i in.]. [Kł.] 1966; *Pomosty. Wrocławski almanach młodych*. Wr. 1966; *Kłodzko. Kultura powiatu kłodzkiego w latach 1962—1966. Biuletyn dla radnych Powiatowej Rady Narodowej w Kłodzku*. Kł. 1967; *Kłodzki almanach Literacki 1970*. [Kł.] 1970; *Laureaci konkursów poetyckich 1966—1967*. Wyb. i oprac. A. Leszczyński. Wwa 1970; *Almanach Kłodzkiego Klubu Literackiego przy ZO ZLP we Wrocławiu*. Red. i układ graf. B. Michnik, R. Kuźmińska. Kł. 1971; *Postawy. Wieczór poezji, Kłodzko 11 maja 1973*. Wyb., red.

i oprac. graf. B. Michnik. Kł. 1973; *Motyw kłodzki. Wiersze o Kłodzku i ziemi kłodzkiej*. Zebr. i oprac. B. Michnik. Wr. 1972 [Suplement do „Rocz. Ziemi Kł.”, t. 9/10]; *Motywy. Przypisy do Ziemi Kłodzkiej*. Wyb. i oprac. B. Michnik. Kł. 1976; *Łomża. Kultura i sztuka*. [Łom.] 1978 [wkł. do: „Warmia i Mazury” 1978, nr 12]; *Łomżyńska twórczość ludowa*. Łom. 1978 [wkł. do: „Warmia i Mazury” 1978, nr 12]; *Łomżyński Zeszyt Literacki*. Z. 1. Red. J. Brodziak, ..., Z. Piechociński. Łom. 1980; *Łomżyński Zeszyt Literacki*. Z. 2. Red. J. Brodziak, ... Łom. 1980; *Łomżyńskie Muzealnictwo. Ochrona Zabytków. Twórczość ludowa*. Łom. 1981 [wkł. do: „Warmia i Mazury” 1981, nr 6]; *Łomża. Literatura i plastyka*. Łom. 1982 [wkł. do: „Warmia i Mazury” 1982, nr 6]; *Łomżyński Zeszyt Literacki*. Łom. 1982; *Imię ziemi. Antologia wierszy o Śląsku*. Wyb. A. Wiedera, A. Wolny. Opole 1985.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Duszniki-Zdrój*. Red. ... Kł.: TMZK 1967.
2. *Muzeum i ochrona zabytków na terenie Ziemi Kłodzkiej*. Red. ... Kł.: Muz. Ziemi Kł. 1967.
3. A. Zelenay: *Wiersze zebrane*. [Pośl.: ...]. Wr.: Ossol. 1975.
4. *Kurpiowska sztuka ludowa*. Red. ... Łomża: Muz. Okręgowe, ŁKL 1979.

OPRACOWANIA

WPPiBL (B. Marzęcka). — KJK. Ed. 2. — PPW. — Inf. pracowników MBP w Łomży.

[Wyw. i wypowiedzi:] [Rozm.] D. Sidorski. „Gaz. Współcz.” 1978, nr 296; [Rozm.] E. Zielińska. „Kur. Pol.” 1978, nr 153; *Zastuga nie tylko moja*. „Kontakty” 1980, nr 20 [z okazji otrzymania nagr. wyd. Epoka]; *Twórcy o potrzebach kultury narodowej*. [Ank.] [Rozm.] W. Wronkowska. „Kur. Pol.” 1981, nr 43; *Najtrudniej pisać najprościej*. [Rozm.] J. Brodziuk. „Warmia i Mazury” 1984, nr 7; *Dorastanie do optymizmu*. [Rozm.] J. Brodziuk. „Gaz. Współcz.” 1987, nr 194; [Rozm.] M. Kaczyńska. „Kontakty” 1988, nr 45 [dot. środowiska lit. i promocji poezji]; „*Lektura z gwiazdką*”. [Ank.] „Kontakty” 1988, nr 51; *Ankieta poetycka*. [Wypow. ... i in.]. „Poezja” 1989, nr 3 [dot. obecności, znaczenia i perspektyw współcz. poezji pol.].

Pisarze Dolnego Śląska. Informator. Wyd. 3 poszerz. i uzup. przez M. Kunc. Przygot. do druku A. Guzowska. Wr. 1970 [dod. „Mater. Metod.” 1970, nr 3—4]; *Pisarze Dolnego Śląska. Informator 1977*. Oprac. M. Kunc. Wyd. 5. Wr. 1977, s. 19; H. Kowalik: *Co komu w duszy gra*. „Kontakty” 1980, nr 5; T. Polecka. „Kur. Pol.” 1980, nr 53 [art. z okazji 25-lecia twórczości]; Z. Wróblewski: *Pisarze Stronnictwa Demokratycznego 1939—1979*. Wwa 1980, s. 31—32; P. Kuncewicz: *Samotność na peryferiach. Agonia i nadzieja (Literatura polska 1918—1986)*. „Przegl. Tyg.” 1987, nr 30; D. Łukaszewski: *Śmierć szuka granitu*. „Pracownia” 1993, nr 11; P. Kuncewicz: *Leksykon polskich pisarzy współczesnych*. T. 1. Wwa 1995, s. 493. — WW: *Zmarł ... (1937—2000)*. „Pracownia” 2001, nr 24.

[Rec.: *Niedaleko twierdzy*.] N. Tomczyk: *Poemat o Kłodzku*. „Głosy” 1966, nr 6; A. K. Waśkiewicz, „Tyg. Kult.” 1966, nr 13. — [rec.: *Zmiana bolesna*.] P. Czyżyk [J. Pluta], „Kon-

- trasty" 1969, nr 4; J. Łukasiewicz: *Z galerii poetów: „Zmiana bolesna”*. „Odra” 1970 nr 5; J. Pluta, „Tyg. Kult.” 1971, nr 11; M. Garbala. „Wiadomości” [Wrocław] 1971, nr 2. — [rec.: ...więc jestem:] M. Jodłowski, „Wiadomości” [Wrocław] 1973, nr 36; I. Maciejewska: *Tren poety współczesnego*. „Odra” 1973, nr 11; S. Melkowski: *Drzewo życia w dwóch kolorach*. „Nowe Książ.” 1973, nr 23, przedr. w tegoż: *Rówieśnicy i bracia starsi*. Wwa 1980, s. 290—295. — [rec.: *Droga przez cień*:] J. Łukasiewicz: *Na dobrej drodze*. „Odra” 1975, nr 10; L. Żuliński: *Poezja Ossolineum*. „Nowe Książ.” 1975, nr 23; T. Komendant: *Równonoc*. „Nowy Wyraz” 1976, nr 1; M. Siwiec: *W poszukiwaniu własnego czasu*. „Poezja” 1976, nr 4. — A. Nasilowska: *Droga do Werony* [rec.: *Spłoszyć sen*]. „Poezja” 1978 nr 3. — [rec. *Podwójne salto*:] E. Biela, „Gaz. Współcz.” 1978, nr 120; STS [S. Srokowski], „Wiadomości” [Wrocław] 1978, nr 28; T. J. Żółciński: *Przeszłość i teraźniejszość*. „Fakty” 1978, nr 51—52; B. Riss: *W kręgu retoryki*. „Nowe Książ.” 1979, nr 3. — T. J. Żółciński: *Regionalni poeci* [rec.: *I powraca wiatr*]. „Radar” 1985, nr 24. — A. Lazaro-wicz [rec.: *Czemu tego nie zrobili Polacy*]. „Śl. Powsz.” 1986, nr 115. — T. J. Żółciński [rec.: *Ten*]. „Śl. Powsz.” 1988, nr 44. — J. Sikora: *W ko-lorze popiołu* [rec.: *Traktat o szarej godzinie*]. „Kur. Poranny” 1995, nr 36. — [rec.: *Romanse z historią*:] J. Sikora: ... *przelotne miłości z hi-storią*. „Kontakty” 1998, nr 11; (nom): *Roman-se bez ram*. „Gaz. Współcz.” 1998, nr 68. [M.in. o:] *Reduta '57*. „Wiad. Sosn.” 1957, nr 75; (jaz): *Klub Literacki w Sosnowcu wznowił działalność*. „Wiad. Sosn.” 1957, nr 78; E. Głębińska: *Reduta '57*. W: Tejże: *Grupy lite-rackie w Polsce 1945—1980. Leksykon*. Wwa 1993, s. 157—158.

Małgorzata Toczowska

M

MAJKIEWICZ Anna 1969

Przekładoznawca, glottodydaktyk, tłumacz.

Urodzona 29 marca 1969 w Siemianowicach Śląskich. Mieszka w Dąbrowie Górniczej. Absolwentka II Liceum Ogólnokształcącego im. S. Żeromskiego w Dąbrowie Górniczej. 1988 rozpoczęła studia na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach — 1993 ukończyła filologię polską, 1998 filologię germańską. 1993—1999 studia doktoranckie na Wydziale Filologicznym UŚ, zakończone obroną dysertacji *Strategie translatorskie polskich tłumaczy współczesnej literatury niemieckiej — na przykładzie prozy Güntera Grassa*. 1998—2000 lektor języka niemieckiego na Politechnice Śląskiej w Katowicach, 1998—2002 w Wyższej Szkole Zarządzania Marketingowego i Języków Obcych w Katowicach. Od 1996 współpracownik Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskie-

go, 1998—2000 asystent w tejże Szkole. 2000—2002 adiunkt w Szkole Języka i Kultury Polskiej UŚ. Od 2002 adiunkt w Kolegium Języka Biznesu UŚ w Sosnowcu. Debiut translatorski na łamach „FA-artu” (1995, nr 2). Przekłady i recenzje publikowała m.in. w periodykach: „FA-art”, „Wir” (Berlin), „Orbis Linguarum” (Legnica). Szkice poświęcone zagadnieniom przekładu literackiego oraz zagadnieniom glottodydaktyki zamieszcza w uniwersyteckich tomach zbiorowych. Redaktor numeru „PostScriptum” (2001, nr 3—4), poświęconego polonistkom na obszarze niemieckojęzycznym. 1996—1997 stypendystka Deutscher Akademischer Austauschdienst (Lipsk, Niemcy), 1998 Literarisches Colloquium Berlin (Niemcy); 2000 Deutsches-Polen Institut, Darmstadt (Niemcy); 1996 i 2000 Villa Waldberta w Feldafing (Niemcy) — stypendium miasta Monachium dla artystów i tłumaczy; 2002 Österreichischer Austauschdienst (Wiedeń, Austria). Od 1998 należy do Stowarzyszenia „Bristol” Polskich i Zagranicznych Nauczycieli Kultury Polskiej i Języka Polskiego jako Obcego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Proza Güntera Grassa — interpretacja a przekład*. Kat.: Śląsk WN 2002.

Rozprawy i szkice w periodykach naukowych oraz literackich, m.in.: *Językowe innowacje w prozie Güntera Grassa — na przykładzie trylogii gdańskiej*. „Postscriptum” 2000, nr 33—34; *Parodia dyskursu filozoficznego w przekładzie jako przedmiot badań komparatystyki (na przykładzie Güntera Grassa)*. W: *Komparatystryka literacka a przekład*. Red. P. Fast. Kat. 2000, s. 105—127; *Różne odmiany tekstów na lekcji języka polskiego jako obcego, czyli o potrzebie zachowania autentyczności językowej*. W: *Inne optyki. Materiały z międzynarodowej konferencji „Nowe metody, nowe programy, nowe technologie w nauczaniu kultury polskiej i języka polskiego jako obcego”*. Red. R. Cudak, J. Tambor. Kat. 2001, s. 125—135; *Różne obrazy świata, czyli jak przekład przestaje być oryginalny (na przykładzie „Kota i myszy” Güntera Grassa)*. W: *Historia literatury w przekładzie*. Red. P. Fast, K. Żemla. Kat. 2001, s. 99—113; *Philosophischer Text, seine ontologische und übersetzungsbezogene Spezifik*. W: *Aktuelle Probleme der angewandten Übersetzungswissenschaft*. [Red.] B. Kovtyk, G. Wendt. Frankfurt/Main 2002, [s.] 84—94; *Różne punkty widzenia, czyli nieintencjonalne nazywanie świata przez tłumacza prozy Güntera Grassa na przykładzie opowiadania „Kot i mysz”*. W: *Słowo z perspektywy językoznawcy i tłumacza*. Red. A. Pstyga, K. Szczęśniak. Gdań. 2002, s. 321—326; *Jak wejść bębenkowi w słowo? W: Wschód — Zachód. Słowiańsko-germańskie badania literaturoznawcze, językoznawcze i glottodydaktyczne na przełomie milenium*. Red. M. Ryciel-ska, G. Lisowska. Słup. 2002, s. 257—262.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

MAZURKOWA Bożena 1960

Historyk literatury.

Urodzona 25 marca 1960 w Makowie Podhalańskim. Absolwentka Liceum Ogólnokształcącego im. Mikołaja Kopernika w Żywcu. 1979—1984 studiowała filologię polską na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Od 1984 pracownik Zakładu Historii Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej (od 1994 Zakładu Historii Literatury Baroku i Dawnej Książki) Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. 1992 doktor nauk humanistycznych. 1985/1986 ukończyła Międzywydziałowe Podyplomowe Studium Neolatynistyczne na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1993 członek Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Katowicach. Od 1996 członek Polskiego Towarzystwa Badań nad Wiekiem Osiemnastym. Prowadzi badania w zakresie literatury oraz życia literackiego doby staropolskiej i oświecenia, oddziaływania rodzimej tradycji na twórczość poetów drugiej połowy XVIII w., literackiej i edytorskiej oprawy druków oświeceniowych, pisarskiego warsztatu twórców XVII i XVIII w. Komitet Badań Naukowych w Warszawie dwukrotnie przyznał jej indywidualny grant na prowadzenie badań naukowych (1993—1996, 2001—2004). Rozprawy zamieszcza w uniwersyteckich tomach zbiorowych, a także w publikacjach wydawanych przez inne krajowe ośrodki naukowe, m.in. w „Pracach Literackich” (1989), „Wieku Oświecenia” (1998). Recenzje m.in. w „Ruchu Literackim” (1987) i „Pamiętniku Literackim” (1992, 1997). Za działalność naukową i dydaktyczną

Paweł Majerski

trzykrotnie otrzymała Nagrodę Rektora UŚ (1986 — III stopnia; 1992, 1995 — II stopnia).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Literacka rama wydawnicza dzieł Franciszka Dionizego Książnina. (Na tle porównawczym).* Kat.: Wyd. UŚ 1993.

2. *Mary i sny „prawdziwe” w poezji Franciszka Dionizego Książnina.* Kiel.: Szumacher 1999.

3. *Słownik literatury polskiego oświecenia.* Wwa: Ex Libris 2002.

Rozprawy w tomach zbiorowych i na łamach periodyków, m.in.: *Twórcy oświeceniowych dedykacji wobec problemu panegiryzmu.* W: *Szkice o dawnej książce i literaturze.* Red. R. Ociecek. Kat. 1989; *Przedmowy, dedykacje i noty w twórczości Franciszka Dionizego Książnina.* W: *O literackiej ramie wydawniczej w książkach dawnych.* Red. R. Ociecek. Kat. 1990; *Tradycja i nowatorstwo w kształtowaniu literackiej ramy wydawniczej dzieł Franciszka Dionizego Książnina.* W: *Prace Literackie.* Ser. XXXI: *Antynomie Oświecenia.* Wr. 1991; *O reklamie wydawniczej w przedmowach editorów i drukarzy polskich doby Oświecenia.* W: *Studia bibliologiczne.* T. 5: *Informacja naukowa — bibliotekarstwo — zagadnienia wydawnicze.* Red. A. Jarosz. Kat. 1992; *Edytorski kształt i losy zachowanych egzemplarzy „Wierszy” Franciszka Dionizego Książnina.* W: *Autorów i wydawców dialogi z czytelnikami.* Red. R. Ociecek. Kat. 1992; *Bibliografia prac Zbigniewa Jerzego Nowaka;*

Literacka rama dzieł Franciszka Dionizego Książnina i jej wydawnicze losy. W: *Szkice o literaturze dawnej i nowszej ofiarowane Profesorowi Zbigniewowi Jerzemu Nowakowi.* Red. R. Ociecek, J. Malicki. Kat. 1992; [Rec.: E. Sarnowska-Temeriusz, T. Kostkiewiczowa: *Krytyka literacka w Polsce w XVI i XVII wieku oraz w epoce oświecenia.* Wr. 1990]. „Pam. Lit.” 1992, z. 1; *Bobrowski Eugeniusz Zbigniew.* W: *Materiały do księgi życiorysów ludzi kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego.* Cz. 2. Red. A. W. Jarosz. Kat. 1993; *Przypisy i adnotacje w drukach polskich doby Oświecenia. Rozpoznanie problemu.* W: *Studia bibliologiczne.* T. 6: *Kultura staropolska — regionalia śląskie — szkice i komunikaty.* Red. Z. Żmigrodzki. Kat. 1993; *Łacińskie utwory dedykacyjne Franciszka Dionizego Książnina.* [Współaut.: A. Golik-Prus]. W: *Barokowe przypomnienia i inne szkice historycznoliterackie.* Red. R. Ociecek, M. Piechota. Kat. 1994; [Rec.: *Literatura i instytucje w dawnej Polsce.* Red. H. Dziechcińska. Wwa 1994; H. Dziechcińska: *Kultura literacka w Polsce XVI i XVII wieku. Zagadnienia wybrane.* Wwa 1994]. „Pam. Lit.” 1996, z. 3; „Z tobą żyć pragnę i umrzeć chcę z tobą”. *Motyw śmierci w wyznaniach miłosnych bohaterów „Obleżenia Jasnej Góry Częstochowskiej”.* W: *Z ducha Tassa. Księga pamiątkowa sesji naukowej w czterechsetlecie śmierci pisarza (1544—1595).* Red. R. Ociecek, przy współud. ... Kat. 1998; *Stanisław August jako adresat tekstów dedykacyjnych.* „Wiek Oświecenia” T. 13. Wwa 1998; *Ogień w obrazowaniu „Obleżenia Jasnej Góry Częstochowskiej”.* W: *Czasy potopu szwedzkiego w literaturze polskiej.* Red. R. Ociecek przy współud. ... Kat. 2000; *Imieninowe bukiety, wróżby i prze-*

strog z drugiej połowy XVIII wieku. W: *Sarmackie theatrum*. T. 1: *Wartości i słowa*. Red. R. Ocieczek, przy współudz. ... Kat. 2001; *Przedmowy Franciszka Bohomolca do zbiorowych edycji dzieł staropolskich*. W: *Przedmowa w książce dawnej i współczesnej*. Red. R. Ocieczek, przy współudz. R. Ryby. Kat. 2002; *Aprobaty cenzorskie w polskich drukach doby oświecenia*. W: *Dzieło literackie i książka w kulturze. Studia i szkice ofiarowane Profesor Renardzie Ocieczek w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej*. Red. I. Opacki, przy współudz. ... Kat. 2002.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Z ducha Tassa. Księga pamiątkowa sesji naukowej w czterechsetlecie śmierci pisarza (1544—1595)*. Red. R. Ocieczek, przy współudz. ... Kat. 1998.

2. *Czasy potopu szwedzkiego w literaturze polskiej*. Red. R. Ocieczek, przy współudz. ... Kat. 2000.

3. *Sarmackie theatrum*. T. 1: *Wartości i słowa*. Red. R. Ocieczek, przy współudz. ... Kat. 2001.

4. *Dzieło literackie i książka w kulturze. Studia i szkice ofiarowane Profesor Renardzie Ocieczek w czterdziestolecie pracy naukowej i dydaktycznej*. Red. I. Opacki, przy współudz. ... Kat. 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

MITERA-DOBROWOLSKA Mieczysława 1900—1992

Historyk literatury, badaczka dziejów oświaty i myśli pedagogicznej.

Urodzona 1 stycznia 1900 w Skołyszynie (pow. jasielski). Matura w Gimnazjum św. Anny w Krakowie. Studia filologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Działała w Chrześcijańskim Związku Akademików, Kole Polonistów UJ (pełniła funkcję sekretarza), organizacji studentek „Jedność”. 1926 rozpoczęła pracę nauczycielską w Prywatnym Seminarium Żeńskim w Rzeszowie. 1927 doktorat na podstawie dysertacji *Działalność pedagogiczna księcia Adama Czartoryskiego, generała ziem podolskich*. 1959 docentura. W roku szkolnym 1928/1929 podjęła pracę w Żeńskim Gimnazjum i Liceum w Katowicach, w którym pracowała — z wojenną przerwą — do 1945. 1932—1945/1946 prowadziła Ognisko Metodyczne Języka Polskiego. W okresie okupacji wysiedlona z Katowic, przebywała w Krakowie. Wchodziła w skład Tajnego Kuratorium Szkolnego, w ramach którego zorganizowała Sekcję Śląską. Pracowała w tajnych kompletach. Z polecenia tajnych władz oświatowych odwiedzała nauczycieli prowadzących tajne komplety na terenie dystryktu krakowskiego. W związku z akcją Rady Głównej Opiekuńczej w Krakowie pełniła opiekę społeczną nad nauczycielami z Ziemi Zachodnich oraz nad uwięzionymi członkami ich rodzin. 1941 osadzona przez gestapo na Montelupich. Zwolniona w kwietniu 1942 dzięki interwencji hrabiny z Radziwiłłów Potockiej, której wnuczki uczyła. Pod koniec wojny Sekcja Pedagogiczna Tajnego Kuratorium Oświaty

powierzyła jej opracowanie programów nauczania języka polskiego dla tajnych liceów pedagogicznych, ukierunkowanych na pracę na Ziemiach Zachodnich. Po drugiej wojnie światowej powróciła na Śląsk. Od roku 1945/1946 powołana przez Kuratorium Śląskie do pracy w Państwowym Pedagogium, prowadziła zajęcia w Wyższym Kursie Nauczycielskim, Liceum Pedagogicznym, Instytucie Pedagogicznym. Po powstaniu Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach (1950) prowadziła wykłady z zakresu poetyki i kultury żywego słowa. 1958 kierownik Zakładu Metodyki Nauczania Literatury i Języka Polskiego, od 1959 kierownik Katedry. Pracownik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Od 1960 członek Komisji Historycznoliterackiej PAN, Oddział w Krakowie i Komisji Pedagogicznej PAN, Oddział w Katowicach. Członek Oddziału Katowickiego Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (1960—1973 prezes Oddziału). Od 1967 członek Rady Naukowej Pracowni Dziejów Oświaty PAN. Otrzymała Srebrny Krzyż Zasługi (1934), Srebrny Wawrzyn Polskiej Akademii Literatury (1937), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1964), Medal Zasłużony Nauczyciel PRL (1972), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1974), Medal Stulecia Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (1990). Laureatka śląskiej nagrody im. Juliusza Ligonia (1973) oraz Nagrody Wojewody Katowickiego (1991). Pośmiertnie, w 1992, Rada Wydziału Filologicznego nadała jej imię jednej z sal wykładowych.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Działalność pedagogiczna Adama Kazimierza ks. Czartoryskiego, generała ziem po-*

dolskich. Wwa-Lw.: WTP 1931 [streszcz.: *L'activité pédagogique déployée par le prince Adam Czartoryski staroste général de Podolie*. Wwa-Lw.: Książnica-Atlas 1932].

2. *Komisja Edukacji Narodowej 1773—1794. Pierwszy urząd wychowania w Polsce*. Wwa: PZWS 1966.

3. *Komisja Edukacji Narodowej*. [Współaut.: Ł. Kurdybacha]. Wwa: PWN 1973.

Artykuły i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach czasopism, m.in.: *Organizacja miłosierdzia*. „Nowe Drogi” 1925, z. 2.; *Profil duchowy Juliusza Słowackiego*. „Ziemia Rzesz.” 1927, nr 25; *Z zagadnień dotyczących egzaminów wstępnych do gimnazjów ogólnokształcących*. „Chowanna” 1937, nr 6—9; *O przymierze społeczeństwa rodzicielskiego ze szkołą*. „Sprawozd. Dyr. Miej. Gimnazjum i Liceum Żeńskiego w Kat. Rok szk. 1937/38”, s. 3—11; *Nauczyciel śląski na placówce w czasie okupacji*. „Ośw. i Lud” [dod. „Gaz. Rob.”] 1945, nr 125; *Pierwsza matura w Gimnazjum i Liceum Żeńskim w Katowicach*. „Gaz. Rob.” 1945, nr 91; *Z zagadnień nauczania języka polskiego na Ziemiach Odzyskanych*. „Polonista” 1946, z. 2—3; *Materiały dydaktyczno-metodyczne do pracy z zakresu literatury polskiej*. (Romantyzm). „Por. dla Naucz.” 1947, nr 7—8; *Materiały metodyczno-dydaktyczne do pracy z zakresu literatury polskiej* (Romantyzm). „Por. dla Naucz.” 1947, nr 9—10; *Materiały dydaktyczno-metodyczne do pracy z zakresu literatury polskiej*. (Oświecenie). „Por. dla Naucz.” 1947, nr 12; *Myśl polityczna Andrzeja Frycza-Morawskiego*. „Świat i Życie” [dod. lit.-kult. „Dz. Zach.”] 1952, nr 30; *Mickiewicz na tle*

dziejów nauczania języka polskiego w okresie niewoli w latach 1820—1867. Szkic z dziejów literatury i oświaty. W: Adam Mickiewicz. *Materiały Śląskiej Sesji Mickiewiczowskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej. Katowice 10 i 11 kwiecień 1956*. Red. J. Zaremba. Kat. 1958, s. 457—565; *O pierwszym podręczniku do nauki historii i teorii literatury w języku polskim. Szkic z dziejów kultury i oświaty polskiego Oświecenia* [s. 78—127]; *Sesja Mickiewiczowska (w dniach 10 i 11 kwietnia 1956 zorganizowana przez Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Katowicach)* [sprawozd., s. 238—244]. W: *Zeszyty Naukowe Wydziału Filologicznego*. Nr 1. Red. S. Zabierowski. Kat. 1956; *Maria Konopnicka w kręgu „Ody do młodości”*. W: *Zeszyty Naukowe. Katedra Metodyki Literatury i Języka Polskiego*. Nr 1. Red. ... Kat. 1963, s. 103—138; *Zadania i organizacja Zakładu Metodyki Języka i Literatury Polskiej*. W: *Zeszyty Naukowe. Katedra Metodyki Literatury i Języka Polskiego*. Nr 1. Kat. 1963, s. 5—15; *Wstęp*. W: *Z pomocą poloniście*. T. 1. Red. ... Kat. 1964, s. V—IX; *Współpraca Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Katowicach i Studium Nauczycielskiego w Piotrkowie Trybunalskim w latach 1960—1965*. „Biul. z okazji X-lecia Studium Nauczycielskiego w Piotrkowie Trybunalskim 1955—1965”. Piotrków Trybunalski 1965, s. 31—41; *Szkoła Rycerska Stanisława Leszczyńskiego w Luneville* [s. 581—584]; *Akademia Szlachecka Korpusu Kadetów w Warszawie* [s. 645—652]; *Komisja Edukacji Narodowej* [s. 653—710]. W: *Historia wychowania*. T. 1. Red. Ł. Kurdybacha. Wwa 1965; *Stefan Żeromski pod urokiem poezji Marii Konopnickiej*. W: *Stefanowi Żeromskiemu w setną rocznicę urodzin*. Red. S. Zabierowski. Kat. 1967, s. 95—126; *Tajne nauczanie na*

Śląsku w okresie okupacji 1939—1945. [Współaut.: T. J. Dobrowolski]. W: *Prace Historycznoliterackie: Studia nad piśmiennictwem śląskim*. Red. J. Zaremba. Kat. 1967, s. 283—295; *Wstęp* [s. 5—8]; *Literackie muzea biograficzne* [s. 11—35]. W: *Z pomocą poloniście*. T. 2. Red. ... Kat. 1968; *Początki szkolnictwa dla dziewcząt* [s. 188—192]; *Działalność Klementyny z Tańskich Hoffmannowej* [s. 193—197]; *Wychowanie dziewcząt na ziemiach polskich u schyłku w. XIX* [s. 674—681]. W: *Historia wychowania*. T. 2. Red. Ł. Kurdybacha. Wwa 1968; *Poetka pokolenia autora „Siłaczki”*. Konopnicka i młody Żeromski. W: *Konopnicka i współczesny jej świat literacki. Szkice historycznoliterackie*. Wwa 1969, s. 262—324; *Echa legendy kościuszkowskiej w „Popiołach”*. W: *Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych*. Styczeń—czerwiec 1969. T. 13, cz. 1. Kr. 1970, s. 35—36; *Sprawozdanie z podróży naukowej do Niemieckiej Republiki Demokratycznej w dniach 24—30 XI 1966 roku*. [Współaut. J. Polakowski]. W: *Prace Dydaktyczne*. Nr 1: *Literatura i językoznawstwo*. Kat. 1970, s. 159—161; *Kształcenie nauczycieli w perspektywie historycznej. Katedra i Zakład Metodyki Nauczania Historii Literatury i Języka Polskiego*. W: *Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Katowicach 1950—1968*. Kat. 1971, s. 77—88; *Dyskusja wokół uniwersyteckiego przygotowania nauczyciela polonisty w okresie pięćdziesięciolecia szkolnictwa polskiego*. W: *Prace z Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego*. Z. 44. Kr. 1972, s. 9—29; *Jak uszczęśliwić ojczyznę* [zeszyt poświęcony KEN]. „WTK” 1973, nr 40; *Komisja Edukacji Narodowej*. „Tryb. Ludu” 1973, nr 285; *Rola dziejowa wielkiej reformy Komisji Edukacji Narodowej*. „Poglądy” 1973, nr 8; *Póki języka, póty*

imienia polskiego. „Poglądy” 1973, nr 22; *Jak dawniej wychowywano dziewczęta*. „Poglądy” 1974, nr 3; *Poglądy na rolę języka polskiego i jego nauczanie w okresie działalności Komisji Edukacji Narodowej*. W: *Prace Dydaktyczne*. Nr 7: *Literatura i językoznawstwo*. Red. J. Cofalik. Kat. 1975, s. 9—40; *Działalność Towarzystwa Przyjaciół Teatru Polskiego w Katowicach w latach 1922—1939*. [Współaut.: T. J. Dobrowolski]. W: *50 lat Teatru Śląskiego im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach*. Kat. 1976, s. 169—200; *Polonistyka w szkołach średnich Katowic w okresie II Rzeczypospolitej oraz jej rola w czasie okupacji hitlerowskiej*. W: *Rocznik Katowicki 1976*. Red. W. Długoborski. Kat., s. 77—104; *Kształtowanie postaw ideowych młodego pokolenia w Szkołach Komisji Edukacji Narodowej 1773—1794*. W: *Roczniki Humanistyczne 1977*, t. 25, z. 2, s. 163—198; *Początki tajnego nauczania na Śląsku w okresie okupacji hitlerowskiej 1939—1945*. W: *Tajna oświata i obrona kultury polskiej na ziemiach województwa katowickiego w latach 1939—1945*. Red. Sz. Kędryna. Kat. 1977, s. 28—57; *Wspomnienie o koleżance szkolnej Stanisławie Przybyszewskiej*. „Punkt” 1979, nr 8; *Troska Komisji Edukacji Narodowej o dziecko* [s. 9—16]; *Czesława Niemyska-Rączaszkowa — pisarka miłująca dzieci i młodzież*. (Wspomnienie w piętą rocznicę śmierci) [s. 103—114]. W: *Szkice z literatury dla dzieci i młodzieży*. Red. Z. Adamczykowa, przy współpr. K. Heskiej-Kwaśniewicz. Kat. 1981; *Urszula Wanda-siewicz-Wińska. Człowiek miłujący i walczący*. W: *Prace Językoznawcze*. Nr 14. Gd. 1988; [noty i szkice w:] *Opowieść o szkole przy Placu Wolności. Ćwierćwiecze Gimnazjum Żeńskiego w Katowicach (1922—1948)*. Red. ... Kat. 1992.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Zeszyty Naukowe. Katedra Metodyki Literatury i Języka Polskiego*. Nr 1. Red. ... Kat.: WSP 1963.

2. *Z pomocą poloniście*. T. 1. Red. ... Kat.: WSP 1964.

3. *Z pomocą poloniście*. T. 1. Red. ... Kat.: WSP 1965.

4. *Z pomocą poloniście*. T. 2. Red. ... Kat.: WSP 1968.

5. *Śląsk chciał być polski. Wspomnienia młodzieży śląskiej z lat okupacji hitlerowskiej (1939—1945)*. Oprac. ..., przy współpr. K. Heskiej-Kwaśniewicz. Kat.: ŚIN 1984.

6. *Opowieść o szkole przy Placu Wolności. Ćwierćwiecze Gimnazjum Żeńskiego w Katowicach (1922—1948)*. Red. ... Kat.: Śląsk Sp. 1992.

7. *Z Krakowa po dyplom do Golden Colorado. Wybór listów Zygmunta Mityry do rodziny w latach 1928—1939*. Oprac. ... Kr. 1996.

PRACE EDYTORSKIE

1. *Protokoły Komisji Edukacji Narodowej 1773—1785*. Oprac. ... Wr: Ossol. 1973, *Arch. Dziejów Oświaty* t. 5.

OPRACOWANIA

[Wyw.:] *W pracowniach uczonych. Rozmowa z doc. ... Rozm. M. Łojek*. „Polonistyka” 1981, nr 1.

[Rec.: *Działalność pedagogiczna...*] M. Kukiel, „Kur. Warsz.” 1931, nr 168; K. L. K [K. L. Koniński], „Myśl Narod.” 1931, nr 48. — [rec.: *Komisja Edukacji Narodowej 1773—1794...*] T. Mizia, „Nowa Szk.” 1967, nr 5; K. Olejnik, „Sprawozd. Ośw.-Kult. Woj. Pozn.” 1969, t. 7. — [rec.: *Komisja Edukacji Narodowej*:] K. Kołodziejczyk, „Perspektywy” 1973, nr 39; J. Łojek, „Nowe Książ.” 1974, nr 2; I. Szybiak, „Kwart. Pedagog.” 1974, nr 4.

M. Łojek: *Działalność naukowa, dydaktyczno-organizacyjna i społeczna ...* [s. 179—194]; *Bibliografia prac ... Zest. K. Heska-Kwaśniewicz, B. Pytlos* [s. 195—202]. W: *Z teorii*

i praktyki dydaktycznej języka polskiego. T. 4. Red. J. Kram, E. Polański. Kat. 1982; Z. Szmytrowska-Adamczykowa: ... (1 I 1900—17 III 1992). W: *Opowieść o szkole przy Placu Wolności. Ćwierćwiecze Gimnazjum Żeńskiego w Katowicach (1922—1948)*. Red. ... Kat. 1992, s. 11—18; Z. Adamczykowa: ... — *naukowiec i pedagog (1 stycznia 1900—17 marca 1992)*. W: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*. T. 13. Red. E. Polański, Z. Uryga. Kat.-Kr. 1995, s. 183—190; M. Łojek: ... *Wzór polonistki na dziś i na jutro*. Bydg. 1998; Z. Adamczykowa: ... (1900—1992). „Śląsk” 2000, nr 9.

Paweł Majerski

N

NIEMOJEWSKI Andrzej 1864—1921

Pseud. i krypt.: (a.); A. Lubieniec; A.N.; (A.N.); Ad.; Ad.N.; an.; And.N.; And.Niem.; Andrzej Lubieniec; Autor *Listów człowieka szalonego*; H.; Jan Gorszy; Jerzy Surma; Każda chmura ma swój wiatr; L.; L-o; Lambr; Lambro; Lmbr; (n); N.; (N.); R.; Rokita; S.; Surma [wątpliwe: S. Nabelak].

Publicysta, poeta, powieściopisarz, działacz polityczny i społeczny.

Urodzony 24 stycznia 1864 w Rokitnicy (pow. rypiński). Syn Feliksa, ziemianina, prawnika, wyznawcy towianizmu, oraz Józefy z Noskowskich, siostry kompozytora Zygmunta Noskowskiego. Początkowo uczył się w domu, potem w gimnazjum w Brodnicy (1875—1881). Tam należał do tajnej filomackiej organizacji uczniowskiej (1876—1880). 1881 rozpoczął naukę w Gimnazjum św. Anny w Kra-

kowie. W tym czasie napisał pierwsze utwory poetyckie. 1883 przeniósł się do gimnazjum w Nowym Sączu, które ukończył w 1885. Tam zaprzyjaźnił się z poetą Franciszkiem Nowickim. W tym czasie powstał jego pierwszy większy utwór poetycki *Pięć dni w mgłach tatrzańskich* (refleksje z wycieczki po tatrzańskich szlakach). W październiku 1885 rozpoczął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu w Dorpacie. 1887 opublikował wiersze w „Diable”. 1888 przerwał naukę i ożenił się z poznaną jeszcze w gimnazjum Stanisławą Mikiewiczówną. Ze względu na zawarty wbrew woli rodziny związek, musiał na pewien czas zerwać kontakt z krewnymi. Jesienią 1888 pracował jako korepetytor w Galicji, publikował reportaże w „Wędrowcu”. Do redakcji „Kraju” przesłał nowelkę *Retman*, która ukazała się w dodatku „Przegląd Literacki” (1888). W styczniu 1889 zamieszkał w Warszawie. Nadal współpracował z „Wędrowcem”, gdzie zamieszczał wiersze i reportaże, opublikował tu nowelę *Didomi*. Teksty ogłaszał również w „Tygodniku Ilustrowanym” i „Tygodniku Powszechnym”. 1890 wyjechał do Krakowa. Nawiązał kontakt z młodzieżą skupioną wokół czasopiisma „Ognisko”. W Krakowie w 1891 ukazały się jego dwa tomiki: *Poezje* oraz zbiór opowiadań *Poezje prozą (Obrazy)*. Jego wiersze i po-

ematy opublikowała warszawska „Prawda” (1891—1892). 1892 wyjechał do Zagłębia Dąbrowskiego. Zamieszkał w Sosnowcu w starym dworcu na Lepiankach. 1 grudnia 1892 objął posadę naczelnika sekretariatu Towarzystwa Kopalń i Zakładów Hutniczych w tym mieście. Utrzymywał jednocześnie kontakty działaczami ruchu socjalistycznego w Galicji. Często jeździł do Krakowa, by uczestniczyć w zebraniach Polskiej Partii Socjalistyczno-Demokratycznej Galicji i Śląska Cieszyńskiego. 1893 ukazał się w Krakowie jego tomik *Poezje. Seria druga*. Rok później w prasie galicyjskiej zamieszczono kilka wierszy, które zapowiadały wydanie siedmioletniego cyklu *Polonia irredenta*. Z okazji uruchomienia szpitala w Sosnowcu opracował teksty do okolicznościowego wydawnictwa. 1897 z okazji otwarcia teatru w Sosnowcu zwrócono się do niego z prośbą o napisanie *Prologu* związanego z życiem i tradycjami Sosnowca, który uświetniłby uroczystość. Utwór został odczytany na scenie 6 lutego 1897 przed inscenizacją fredrowskiej *Zemsty*. O znajomości zagłębiowskich realiów świadczy także tematyka wierszy z cyklu *Polonia irredenta* oraz innych utworów, które powstały podczas jego pobytu w Sosnowcu (np. powieść *Ten, który jest*, czy opowiadania: *Listopad*, *Ojciec*, *Stara wariatka*). Jego dramaty były często wystawiane przez sosnowiecki teatr. W tym okresie zajmował się także działalnością społeczną i polityczną. Współpracował z sosnowieckim ruchem socjalistycznym. Jego dom był miejscem kontakto- wym i służył do przerzutu prasy rewolucyjnej z Galicji do Królestwa Polskiego. W połowie lipca 1897 przeniósł się do Warszawy, ale kontaktu z Zagłębiem nie stracił. Przy-

jeżdżał, by wygłaszać odczyty w ramach akcji zorganizowanej przez Uniwersytet dla Wszystkich, by poprzeć walkę zagłębiowskiej młodzieży o polską szkołę (1905). W Warszawie podjął pracę w kantorze przemysłowo-bankierskim Hermana Mayera. W sierpniu 1897 zadebiutował jako dramaturg napisanym jeszcze w Sosnowcu obrazkiem scenicznym *Bajka*, ogłoszonym przez „Bluszcz” (nr 44). Nadal, pisząc felietony i wiersze, współpracował z „Tygodnikiem Ilustrowanym” (1898) i „Głosem” (1900—1902) oraz — jako sprawozdawca teatralny — z „Prawdą” (1898—1902). Przez pewien czas był korespondentem krakowskiego „Życia”. Zajmował się też krytyką literacką. Ogłosił m.in. studia o Stanisławie Wyspiańskim i Juliuszu Słowackim. Zainteresował się kabalistyką i religioznawstwem. Jego *Legendy*, napisane pod wpływem E. Renarda, ze względu na niezgodne z naukami Kościoła treści, zostały skonfiskowane. Po wielu perypetiach z cenzurą ukazały się po kilku latach w Warszawie. Podczas pobytu w stolicy angażował się w działalność polityczną i społeczną. Uczestniczył w organizowaniu tajnej oświaty, czyteln i bibliotek. Z tego powodu został wraz ze Stefanią Sempolowską i Ludwikiem Krzywickim aresztowany i osadzony na trzy miesiące w warszawskiej Cytadeli. 1903—1904 pobyt na Wschodzie. Odwiedził Włochy, Egipt i Palestynę (listy z podróży opublikowały „Wiadomości Literackie” 1932, nr 437). W 1905 włączył się w pracę na rzecz młodzieży szkolnej. Wygłaszał odczyty, redagował „Kuźnicę”, ze względu na cenzurę wychodzącą we Lwowie. Tam też prowadził cykl odczytów o Wyspiańskim i Palestynie, współpracował z „Kurierem Lwowskim”. W lutym 1905, z powodu dzia-

łałości politycznej, zmuszony do opuszczenia Warszawy. Krótko przebywał w Lublinie, potem wyjechał do Wilna, skąd również został wydany przez policję. Osiedlił się w Krakowie. W sierpniu 1905 wyjechał do Berlina i Paryża na zjazd wolnomyslicieli. W listopadzie 1905 przebywał w Mysłowicach, skąd przedostał się do Sosnowca, by uczestniczyć w wiecach postępowej inteligencji. 21 listopada 1905 wyjechał do Warszawy, gdzie bezskutecznie zabiegał o pozwolenie na założenie dziennika. Dopiero w 1906 otrzymał koncesję na wydawanie własnego pisma „Myśl Niepodległa”, którego pierwszy numer ukazał się 1 września. Czasopismo wychodziło co 10 dni, w wysokim nakładzie. Zamieszczał w nim swe artykuły i polemiki (po jego śmierci czasopismo prowadził i wydawał syn Adam). W tym okresie nadal wygłaszał odczyty. Współpracował ze Stowarzyszeniem Kursów dla Analfabetów Dorosłych, które czerpało dochody m.in. z jego działalności odczytowej. 1907 uczestniczył w Kongresie Wolnej Myśli w Pradze. Publikował teksty z dziedziny religioznawstwa i historii. Zajmował się m.in. genezą chrześcijaństwa, stworzył polską szkołę astralistycznej stylometrii biblijnej. Publikacja pracy *Bóg Jezus w świetle badań cudzych i własnych* spowodowała falę krytyki. Za wydanie *Objaśnień katechizmu* został w październiku 1911 na rok osadzony w Cytadeli. Niemiecki przekład książki spotkał się z dużym zainteresowaniem. Zaproszony do Niemiec z szeregiem odczytów. Jego teksty i wystąpienia antyklerykalne i antyżydowskie wywoływały polemiki i dyskusje. W czasie I wojny światowej porzucił tematykę religijną, a zajął się publikowaniem na łamach swego pisma danych o sytuacji ekonomicznej i politycznej Królestwa, z powodu cen-

zury ujmowanych w formę felietonów z dziejów antycznych. Nadal zajmował się sprawą żydowską i opublikował na ten temat dwie broszury. Spowodowały one pojawienie się krytycznych artykułów w prasie skandynawskiej, austriackiej i amerykańskiej. W Polsce niepodległej reprezentował poglądy zbliżone do endecji. Atakował przeciwników politycznych, uczestniczył w zjazdach i demonstracjach. Za obrazę Sejmu 27 stycznia 1919 aresztowany i do 5 lutego osadzony w więzieniu na Daniłowiczowskiej w Warszawie. Z jego inicjatywy 13 listopada 1920 otwarto w Warszawie Instytut Żydoznawczy. Uczestniczył w wiecach, na których wygłaszał mowy o tradycjach Rzeczypospolitej i odczyty o państwowości polskiej. Opowiadania, wiersze, listy, przekłady i artykuły zamieściły m.in.: „Diabeł” (1887), „Życie” (Warszawa, 1888—1889), „Echo Muzyczne, Teatralne i Artystyczne” (1894), „Gazeta Polska” (Chicago, 1887), „Wędrowiec” (1888—1895), „Tygodnik Ilustrowany” (1890—1913), „Głos” (1891—1902), „Prawda” (1891—1906), „Satyr” (1892, 1894), „Gazeta Polska” (Warszawa, 1894, 1900), „Tydzień” (dod. „Kuriera Lwowskiego”, 1894—1906), „Gazeta Robotnicza” (Berlin, 1895—1896), „Naprzód” (1895—1910), „Dziennik Krakowski” (1896—1897), „Krytyka” (1896—1907), „Ateneum” (1897), „Błuszcz” (1897), „Życie” (Kraków, 1897—1898), „Kurier Warszawski” (1898—1899), „Prawo Ludu” (1899—1911), „Tygodnik Mód i Powieści” (1900—1902), „Poradnik dla Czytających Książki” (1901—1902), „Praca” (1901, 1906), „Zgoda” (Chicago, 1901—1902), „Pogląd na Świat” (1902), „Promień” (1902—1906), „Przemysłowo-Handlowy Kurier Sosnowiecki” (1902), „Liberum Veto” (1903—1904),

„Myśl Niepodległa” (1906—1921), „Kurier Lwowski” (1905—1914), „Kuźnica” (1905), „Poradnik Językowy” (1907, 1909), „Gazeta Poranna” (1915—1919), „Walka Ludu” (1945), „Poradnik dla Pracowników Światlic Żołnierskich” (1945), „Droga” (1946—1947), „Razem” (1948), „Śpiew” (1949), „Pamiętnik Literacki” (1951), „Przyjaciółka” (1951), „Iskry” (1955), „Perspektywy” (1955), „Trybuna Robotnicza” (1956), „Tygodnik Społeczno-Kulturalny Katolików” (1957), „Poglądy” (1957), „Wiadomości Zagłębia” (1980), „Sprawy i Ludzie” (1984—1988), „Czas Kultury” (1993). Zmarł nagle 3 listopada 1921 w Warszawie. Pochowany na cmentarzu kałwińskim. Miał troje dzieci: Adama (1889—1946), urodzonego w Sosnowcu Lecha Józefa (1894—1952) oraz Zofię (1891—1960).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Poezje*. Kr.: Nakł. W. Korneckiego 1891.
2. *Poezje prozą. Obrazy*. Kr. 1891.
3. *Majówka* [Poemat]. „Prawda” 1892, nr 7—11. Wyd. osob. Lw. 1895.
4. *Poezje. Seria druga*. Kr.: Nakł. Gebethnera i Spółki 1893.
- 5 *Z cyklu „Polonia irredenta”*. [Cz. 1]: *Podziemia*. [Wiersze]. „Tydzień” [dod. „Kur. Lw.”] 1894, nr 31, 33—37. Wyd. osob. z podtyt.: *Poezje*. Lw. 1895. [Cz.] 2: *Łuny. Poezje*. Lwów 1895. [Cz.] 3: *Ziemia obiecana*. Lw. 1895. [Cz.] 4: *W ciszy wiejskiej. Poezje*. Kr. 1896. [Cz.] 5: *Stolica*. [Cz.] 6: *Ptaki burzy*. Kr. 1896. Wyd. łączne pt. *Polonia irredenta* Kr.: Druk. Nar.

1901. *Zwiera* cz. 1—6 i cz. 7: *Z wojaczki polskiego chłopca*. Wyd. nast.: Lw.: Nakł. Księg. Pol. B. Polonieckiego 1907. Zawiera cz. 1, 2 i 7; pt. *Wybór wierszy. Z cyklu „Polonia irredenta”*. Wwa: Książnica Lud. Skład Gł. w Księg. G. Centnerszvera i Sp. 1907; pt. *Polonia irredenta w oprac. i ze wstępem J. Pierzchały* Wr.: Ossol. 1972.

6. *Listopad*. [Opowiadania]. Lw. 1896. Wyd. 2 poszerz. z podtyt.: *W miesiącu opadających liści*. Łódź: Nakł. Rychlińskiego i Wegnera 1904 [właśc. 1903]. Przekł. ros.: „Novoje Slovo” 1897 nr 1—2; „Svet” 1897; „Novyj Mir” 1899 nr 17; [Przeł.] A. Tichov. Moskva 1900; „Žizn” 1901 nr 3; [Przeł.] U. Ulrich. Perm 1905; [Przeł.] E. i J. Leontev. Petersburg 1908, wyd. 2 Moskva 1914.

7. *Bajka. Poemat w 1 odsłonie*. Druk: *Bajka. Obrazek sceniczny*. „Bluszcz” 1897, nr 44. Wyst.: Wwa 1899. Wyd. osob. Wwa 1900, wyd. 2 Wwa: [Nakł. autora]. Druk. P. Laskauera i W. Babickiego 1901. Przekł. ros.: „Vestnik Inostrannoj Literatury” 1903; [Przeł.] T. Ščepkina-Kupernik. [W:] *Gamajun*. Petersburg 1911, przedr. w: *Dramatičeskie perevody*. [T. 2] Moskva 1911, s. 37—75.

8. *Familia*. [Dramat w 5 aktach, nagrodzony na Konkursie Jubileuszowym „Kur. Warsz.” w 1898]. Wyst.: Wwa 1898; Lubl. 1898; Sosn. 1899. Wyd. osob. Kr.: Druk. Nar. 1901.

9. *Listy człowieka szalonego*. [Powieść]. Wwa: Nakł. Gebethera i Wolffa 1899. Wyd. nast.: wyd. 2 przejrz. przez autora, nakł. Księgarni T. Paprockiego i S-ki 1903; z posł. T. Weissa Kr.: WL 1954. Przekł.: bułg.: [Przeł.] G

Bakalov. Varna 1901; fragm. przedr. „Polsko-Bălgarski Pregled” 1921 nr 30, 1922 nr 9. — ros.: [Przel.] M. Tropovska. „Mir Bożyj” 1900 nr 1—3; wyd. osob. Petersburg 1908; [Przel.] E. i J. Leontev. Moskva 1910. Wyd. nast.: wyd. 2 Moskva 1912, wyd. 3 Moskva 1915.

10. *Wybór poezji*. Wwa: Nakł. Gebethnera i Wolffa 1899.

11. *Prometeusz; Szalony bieg; Ludzie z zawiązanymi oczyma; Matka i dziecko*. [Opowiadania]. Wwa: Nakł. Księg. M. Borkowskiego 1900. Przekł.: ros: *Listopad; Prometej; Ludi s zawiązanymi glazami. Rasskazy*. [Przel.] U. Ulrich. Perm 1905; *Listopad; Prometej i drugie rasskazy*. Petersburg 1908, wyd. 2 Moskva 1914;

12. *Zaklęty królewicz. Baśń*. „Przyj. Dzieci” 1900 nr 30—35. Wyd. osob. Wwa 1900.

13. *Szopka*. „Przyj. Dzieci” 1900, nr 47—52. Wyd. osob. Wwa 1901.

14. *Rokita. Poemat dramatyczny w 6 aktach*. Druk fragm.: „Tyg. Mód i Powieści” 1900, nr 47; „Głos” 1901, nr 11—12; „Krytyka” 1901, z. 2 [akt V]; „Świat” 1901, nr 6 [akt I scena 2]. Wyd. osob. całości Kr.: Druk. Nar. 1901.

15. *Legendy*. [Opowieści biblijne prozą skonfiskowane przez cenzurę]. Lw.: Nakł. Księg. H. Altenberga 1902 [1901]. Wyd. nast.: wyd. 2 pt. *Tytuł skonfiskowany* Lw.: Polskie Tow. Nakładowe 1903; wyd. 3 tamże 1905; wyd. 4 pt. *Legendy* Wwa: „Myśl Niepodl.” 1924. Przekł.: bułg.: [Przel.] Cv. P-v. Sofia [b.r.]; czes.: [Przel.] J. Kaberle. Praha 1908; esperanto: [Przel.] B. Kuhl, wyd. 2 Petersburg 1911;

Moskva 1909 (*Dzieła wybrane*. T. 1 pod red. W. Wysockiego).

16. *Dzień on, dzień gniewu Pańskiego. Dramat w 1 akcie*. Lw.: Nakł. „Promienia” [1902].

17. *Juliusz Słowacki*. [Szkiec]. Lw. 1902.

18. *Proroctwo rzezi galicyjskiej wobec historii*. [Praca historycznoliteracka]. Kr.: Druk. Nar. 1902.

19. *Któż ten mąż?* [Szkiec literacki nawiązujący do twórczości A. Mickiewicza]. Kr.: [Nakł. autora] 1903.

20. *Stanisław Wyspiański. Studium literackie*. Wwa: Nakł. Bibl. Samokształcenia 1903.

21. *Doba obecna w Królestwie Polskim*. „Kur. Lw.” 1905, nr 135—197. Wyd. osob. Kr.: Nakł. „Wyzwolenia”. Druk. Nar. 1905.

22. *Spod pyłu wieków*. T. 1: *Sokrates*. T. 2: *Azur i Mocur*. Wwa: Nakł. Księg. Powszechnej 1906 [1905]. Przekł. ros.: [Przel.] E. i J. Leontev. T. 1—2. Petersburg 1907—1908.

23. *Epoka eunuchów nad wodami rzeki Idiglat*. [Powieść]. Wwa-Lw.: Druk. P. Laskauera 1906. Przekł. ros.: [Przel.] O. Wiszniewska. „Viestnik Inostrannoj Literatury” [po 1906] nr 10—11; [Przel.] W. M. Lavrova. „Russkaja Mysl” 1908, nr 1—2.

24. *Ludzie rewolucji*. [Opowiadania i wiersze]. Kr.: Księg. S. Kawki 1906. Wyd. powojenne pt. *Ludzie rewolucji i inne opowiadania* ze wstępem J. Krzyżanowskiego Wwa: Czyt.

1961. Przekł.: litew.: [Przeł.] K. Puida. [B.m.] 1908, wyd. nast. 1922. — ros.: *V Varšave. Ras-skazy. „Mir Boży”* 1906 nr 8; [Przeł.] E. i J. Leontev. Wyd. 2 Petersburg 1919; wyd. 3 Petersburg 1919; wyd. 4 Leningrad 1925; *Letučka*. Leningrad 1925.

25. *O masonerii i masonach. Szkic popularny*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1906.

26. *Pokrzywy*. [Wiersze]. Kr.: [Nakł. autora] Druk. Nar. 1906.

27. *Boruch*. [Opowiadanie]. Kr.: Druk. Nar. 1907.

28. *Giordano Bruno*. [Odczyt wygłoszony 17 listopada 1907 w Uniwersytecie dla Wszystkich w wielkiej sali Filharmonii Warsz.]. Wyd. osob. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1908.

29. *O pochodzeniu naszego Boga*. Wwa 1907.

30. *Objaśnienia katechizmu*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1907.

31. *Sokrates*. [Odczyt wygłoszony 3 listopada 1907 w Uniwersytecie dla Wszystkich w wielkiej sali Filharmonii Warsz.]. Wyd. osob. Wwa: Druk. L. Bilińskiego i W. Maślankiewicza 1908. Przekł. czes.: Praha 1909.

32. *Dwa drzewa biblijne. Drzewo wiadomości złego i dobrego i drzewo wiecznego żywota*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1908.

33. *Dzieje krzyża*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1908. Przekł. czes.: [Przeł.] Č. S. Praha 1909.

34. *Bóg Jezus w świetle badań cudzych i własnych*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1909. Przekł.: niem.: München 1910. — ros.: [Przeł.] Ł. Krukowska. Petersburg 1920.

35. *Katechizm wolnego myśliciela*. Wwa 1909.

36. *Sprawa „Legend”, „Objaśnienia katechizmu”*. Przyczynek do dziejów kultury w Polsce na początku XX stulecia. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1909.

37. *Stworzenie świata według Biblii. Komentarz*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1909.

38. *Planetnik*. [Nowela]. Wwa 1911. Przekł. ros.: [Przeł.] D. Morozov. „Vestnik Teosofii” 1913 nr 7—8. Petersburg 1913.

39. *Skład i pochod armii piątego zaboru*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1911.

40. *Tajemnice astrologii chrześcijańskiej*. Wwa: „Myśl Niepodl.” 1913. Przekł. niem.: Wien. 1926.

41. *Dusz żydowska w świetle Talmudu*. Fragm.: „Kur. Pozn.” 1914. Wyd. osob. Wwa: Druk. L. Bilińskiego i W. Maślankiewicza. Nakł. autora. Wyd. 2 uzup. Wwa: Druk. K. Kowalewskiego 1921 [właśc. 1920]. Nakł. autora.

42. *Książd Prenajtis i jego przeciwnicy*. [Publicystyka]. Wwa 1914.

43. *Czyniący sto, czyniący sześćdziesiąt i czyniący czterdzieści. Przypowieść ewange-*

liczna o siewcy w świetle astroteozofii staro-
chrześcijańskiej. Wwa 1916.

44. *Etyka Talmudu. Odczyt wygłoszony dn.
3 i 10 października 1917 w Warszawie.* Wwa
1917. Wyd. 2 tamże: „Myśl Niepodl.” 1918.

45. *Horoskopy, święte przypowieści ewange-
liczne, czyli Obrazy nieba globusowego ilu-
strujące te przypowieści.* Wwa 1917.

46. *Sen faraona a obie konstelacje Siedmiu
Wołów.* Wwa: „Myśl Niepodl.” 1917.

47. *Mowa o wielkiej tradycji Rzeczypospo-
litej Polskiej. Wygłoszona 28 listopada 1918
w Warszawie.* Wwa: Tow. „Rozwój” 1920.

48. *O państwowości polskiej. Mowa wygło-
szona 1 października 1920 w Warszawie.* Wwa:
Tow. „Rozwój” 1920.

49. *Dawność a Mickiewicz.* Wwa [i in.]:
Gebethner i Spółka 1921. Nakł. Gebethnera
i Wolffa.

50. *Biblia a gwiazdy. Sto pytań stawianych
biblistom oraz sto odpowiedzi dla ludzi
umiejących myśleć własną głową.* Wwa:
Druk. „Bibl. Pol.” 1924. Nakł. rodziny auto-
ra. Wyd. nast. z art. L. Poniatowskiego: *Nie-
mojewski a religioznawstwo.* Wwa: KiW
1959.

51. *Polskie niebo. Z 70-ciu wizerunkami.*
Wwa: IW „Bibl. Pol.” 1924.

52. *Wybór poezji. Wstęp i oprac. W. Maciąg.*
Kr.: WL 1955.

53. *Bóg czy człowiek? Wybór z dzieł ... o po-
chodzeniu chrześcijaństwa.* Wyb., oprac.
i przedm. H. Chyliński. Wwa: Wspólna Spra-
wa 1960.

54. *Wybór wierszy.* Oprac. i wstępem poprz.
M. Piechal. Wwa: PIW 1983.

Autor broszur publicystycznych wydawanych
osobno lub w postaci odbitek z „Myśli Niepod-
ległej”. Teksty w antologiach i wydawnictwach
zbiorowych: *Lira polska.* Wwa 1882—1897,
przedr. fotooffsetowy: T. 10. Ułożył A. Lange.
Wwa 1982; *Upominek. Książka zbiorowa na
cześć E. Orzeszkowej.* Kr.-Petersburg 1893;
Księga dla wszystkich. Łódź 1899; *Na cześć
Gutenberg'a drukarze krakowscy.* Kr. 1900,
przedr. fotooffsetowy: Wwa 1983; *Zza kulis
Warszawy.* Kr. 1901; *Najmłodsza pieśń polska.*
Oprac. L. Staff. Lw.-Wwa 1903; *Znicz. Nowo-
rocznik.* Wwa 1903; *Myśl. Księga zbiorowa.*
Wwa 1904; *Antologia współczesnych poetów
polskich z podobiznami niektórych autorów.* Uł.
K. Króliński. Lw.-Wwa 1908; *Bard polski. Al-
bum poetów polskich.* [Zebr.] B. Koryewo.
[Kijów] 1909, wyd. 2 Pozn. [i in.] [1923]; *Do
walki z bolszewizmem.* Wwa 1920; *Z życia ro-
botniczego.* Wwa 1923; *Wiersze polskie wybra-
ne. Antologia poezji od „Bogurodzicy” do
chwili obecnej.* Zebr. i uł. M. Grydzewski. Lon-
dyn 1944; *Antologia 120-u. Wiersze na obcho-
dy, uroczystości i rocznice.* Zebr. i oprac. A.
Galiński. Wyd. 2. Łódź 1947; *Młoda Polska.
Wybór poezji.* Oprac. T. Żeleński (Boy). Lw.
1939, wyd. 2. Wr. 1947; *Potępieńcy. Sąd wie-
ków nad Niemcami. Antologia.* Zebr. i oprac.
A. Trepiński. Łódź 1947; *Fryderyk Chopin na-
tchnieniem poetów. Antologia poetycka.*
W setną rocznicę śmierci oprac. K. Kobylań-

ska. Przedm. S. R. Dobrowolskiego. Wwa 1949; *Wiersze, które lubimy. Antologia*. [Oprac.] J. Kott, A. Ważyk. Wwa 1951; *Księga wierszy polskich XIX wieku*. Uł. J. Tuwim. Oprac. i wstęp J. W. Gomulicki. T. 3. Wwa 1954, wyd. 2 tamże 1956; *Wiersze górnicze. Antologia*. Wyb. i oprac. A. Włodek. Wstęp Z. Hierowski. Kr. 1954; *Naprzód Warszawo. Antologia poetycka*. Oprac. i wstępem poprz. S. R. Dobrowolski. Wwa 1955; *Rok 1905. Wiersze, pieśni, inscenizacje, fragmenty prozy*. Wyb. i oprac. A. Miłska. Wwa 1955; *1905 w literaturze polskiej*. Oprac. i wstęp S. Klonowski. Wwa 1955; *Wzięli diabla pana. Antologia poezji walczącej o postęp i wyzwolenie społeczne 1543—1953*. [Oprac.] S. Czernik, J. Przyboś. Wwa 1955; *Wierszem o Śląsku. Antologia*. Wyb. i oprac. A. Widera. Stalinogród 1956; *Izrael w poezji polskiej. Antologia*. [Oprac.] J. Winczakiewicz. Paryż 1958; *Wiersze i krajo-brazy. Antologia poetycka*. Oprac. A. Lam, J. Trznadel. Kr. 1959; *Ballada polska*. Oprac. [i wstęp] Cz. Zgorzelski przy współudz. I. Opackiego. Wr. 1962; *Pieśni gniewne*. Wyb. E. Wodnarowa, G. Ślabek. K. Szymański. Oprac. E. Wodnarowa. Wwa 1962; *Wiersze polskie. Antologia*. Wwa 1963; *Wiersze o Chopinie. Antologia i bibliografia*. Zebr. i oprac. E. Śluzkiewicz. Przedm. J. Przyboś. Kr. 1964; *Zbiór poetów polskich XIX w.* Uł. i oprac. P. Hertz. Wwa 1965; *Polska poezja rewolucyjna. 1878—1945*. Wyb. i oprac. S. Klonowski. Wwa 1966; *Księgi humoru polskiego*. [T. 4]: *Od Kasprowicza do Tuwima*. Wyb. tekstów T. Chrościelewski; H. Karwacka, E. Kozikowski. Red. T. Chrościelewski. Łódź 1968 [właśc. 1969]; *Cztery wieki poezji o Warszawie. Antologia*. Wyb. oraz wstępem i przyp. opatrzył J. W. Gomulicki. Tekst i bibliogr. oprac. A. Bier-

nacki. Wwa 1969; *Pogromy i dyskusje literackie okresu Młodej Polski*. Oprac. M. Podraza-Kwiatkowska. Kr. 1973, wyd. 2 1977 KiW; *Mazowieckie rytmy. Antologia poezji o Mazowszu*. Oprac. S. R. Dobrowolski. [Płock] 1973; *Strofy o Ojczyźnie. Antologia*. Wyb. i oprac. S. R. Dobrowolski. Wwa 1978; *Strofy o pracy. Antologia*. Wyb. i oprac. G. Konecka, R. Matuszewski. Wwa 1980; *Wiersz — dokument rewolucji. Antologia poezji socjalistycznej z lat 1880—1905*. Wyb. T. Bujnicki. Pozn. 1980; *Strofy o górach. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kolbuszewski. Wwa 1981; *Pod niebem rodzinnym. Krajobraz w poezji*. Wyb. H. Kostyrko. Wwa 1984; „*Wisło moja, Wisło stara...*” *Antologia poezji*. Wyb. i oprac. E. Mazurkiewicz. Kr. 1986; *Dzieje Polski w malarstwie i poezji*. Oprac. J. Walek. Wwa 1987; *Księga ballad. Antologia*. Wyb. i wstęp M. Baranowska. Wwa 1988. *Zagłębie poetów. Antologia*. Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współudz. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

PRZEKŁADY

1. *Gaudeamus! Pieśni wędrownego grajka, z Rudolfa Baumacha, Wiktora Schefela i Juliusza Wolffa*. [Przeł.] ... [i in.]. Wwa: Skład Gł. Księg. G. Centnerszvera 1899.

2. E. Renan: *Żywot Jezusa*. Kr. 1904. Wyd. 2 popularne Wwa: J. Mortkowicz 1907; wyd. 3 Warszawa 1910; Łódź: WŁ 1991.

3. Józef Flawiusz: *Dzieje wojny żydowskiej przeciwko Rzymianom*. Wwa: Grono Członków Stow. Wzajemnej Pomocy Pracowników Handlowych Wyznania Mojżeszowego 1906.

4. U. B. Sinclair: *Grzędawisko*. [Powieść]. [Przeł.] ... Wwa 1907. Wyd. nast. tamże: KiW 1949.

OPRACOWANIA

PSB (A. Piber, W. Stankiewicz). — MdKŻ 3 (A. Goczoł). — ŚSB 3 (J. Pierzchała). — Nowy Korbut 15. — OLP V 1 (I. Maciejewska).

J. Niebrocki [J. L. Popławski]: *Na widnokręgu*. Pan ... „od tyłu”. „Prawda” 1886, nr 32.

— P. Chmielowski: *Współcześni poeci polscy*. Petersburg 1895, s. 483—487. — I. Matuszewski: ... „Tyg. Il.” 1898, nr 50. — Z. Wasilewski: *O zawodzie literackim*. „Głos” 1898, nr 19—20. — A. Lange: *Współcześni poeci polscy*. „Tyg. Il.” 1899, nr 4. — I. Ch. [I. Charszewski]: *Poeta publicystą, czyli Armata na Parnasie*. „Przeł. Katol.” 1901, nr 38. — P. Chmielowski: *Najnowsze prądy w poezji naszej*. Lw. 1901, s. 51—55. — Z. Zdiarski: *Pierwiastek ludowy w poezji polskiej XIX wieku*. Wwa 1901, s. 546. — P. Chmielowski: *Dramat polski doby najnowszej*. Lw. 1902, s. 47—48, 51—56, 66—69. — X: *Z dalszych dziejów autora „Legend”*. „Przeł. Powsz.” 1904, t. 81, s. 493. — S. Brzozowski: *Współczesna powieść polska*. Stanisławów 1906, s. 203. — A. J. Jancimirski: ... *Literaturnaja charakteristika*. „Slavânskiâ Izvestiâ” 1906, nr 5—6. — E. Holtz: *Tragedia p. ... albo Kalthoff w oświeśleniu „Myśli Niepodległej”*. [Replika]. Dorpat 1907. — H. Lichtenbaum: *Jak „Myśl Niepodległa” polemizuje*. „Izraelita” 1907, nr 47. — B. Prus: *Kronika tygodniowa*. „Tyg. Il.” 1907, nr 42, polem.: ...: *Logik warszawski*. „Myśl Niepodl.” 1907, nr 43, odpow.: „Tyg. Il.” 1907, nr 46. — ... o Żydach. „Przeł. Poranny” 1907, nr 173. — I. Charszewski: *Pytania i odpowie-*

dzi. „Por. Jęz.” 1908, nr 5. — *Z sądów. Sprawa ... „Przeł. Poranny”* 1908, nr 301. — I. Charszewski: *Pokłosie*. „Por. Jęz.” 1909, nr 5, 10. — L. Belmont: *Pan ... „Wolnomyśliciel” w cudzysłowie*. Wwa 1910. — B. Biegeleisen: *Pan ... a rzekomy mistycyzm Widnokręgów*. „Widnokreği” 1910, nr 10—11. — St. Dzik [S. Dzikowski]: *Przełom na lewicy*. „Świat” 1910, nr 41. — B. Merwin: *O człowieku, który staje się sławnym*. „Jedność” 1910, nr 41. — Belmont o ... „Izraelita” 1910, nr 26. — *Z prasy obcej*. „Vorwärts” o p. ... „Nowa Gaz.” 1910, nr 559. — *Pan ... reakcjonistą i klerykałem?* „Przeł. Katol.” 1910, nr 18. — J. Baudouin de Courtenay: *W sprawie „antysemityzmu” postępowego*. „Krytyka” 1911, z. 3. — J.: *Redaktor „Wolnej Myśli” odsiaduje twierdzą*. „Świat” 1911, nr 37. — J. Oziębłowski: *Wolnomyślność czy lekkomyślność*. „Rola” 1911, nr 35—39. — J. Oziębłowski: *Astronomia spod ciemnej gwiazdy*. „Rola” 1911, nr 50. — Miciński a ... „Dz. Kij.” 1911, nr 134. — J. Baudouin de Courtenay: *O panu ... słów kilka*. „Krytyka” 1912, t. 1. — W. F. [W. Feldman]: *O panu ... słów kilka*. [Cz. 2]. „Krytyka” 1912, t. 1. — L. Lichtenbaum: *Wiedza judaistyczna pana ... „Izraelita”* 1913, nr 47. — T. Jeske-Choiński: *Listy z Warszawy*. „Przeł. Powsz.” 1914, t. 122. — W. Rzymowski: ... „Prawda” 1914, nr 29. — *Sylwetka p. ... „Naprzód”* 1914, nr 169. — ... *denuncjuje w dalszym ciągu*. „Gaz. Pol.” [Dąbrowa Górna] 1915, nr 10. — W. Tomorowicz: *Działalność ... w czasie wojny*. „Naprzód” 1916, nr 164—165. — Zysław [Z. Kisielewski]: *Polak „najlepszej klasy”*. „Robotnik” 1918, nr 352. — A. Grzymała-Siedlecki: *Metody i etyka p. ... redaktora „Myśli Niepodległej”*. Kr. [1919]. — K. Krupski: *Rozprawa o złej woli i brzydkich metodach*

- pana ... Wwa 1919. — S. Trębicki: *O p. ... i „Myśli Niepodległej”*. Wwa 1919. — ... *o papieżu*. „Naprzód” 1920, nr 297. — E. Haecker: *Wspomnienie o pierwszej fazie działalności literackiej ...* „Naprzód” 1921, nr 251—254. — J. Kleiner: ... *jako poeta i badacz literatury*. „Śl. Pol.” 1921, nr 479, przedr. w te goż: *Szttychy*. Lw. 1925, s. 111—121. — M. Czerwiński: *Nad mogiłą ...* „Rozwój” 1921, nr 44 [nekrol.]. — Cz. Jankowski: *O ... słów kilka*. „Gaz. Kraj.” 1921, nr 251. — W. J.: *Fechtmistrz i rębacz*. „Kur. Lw.” 1921, nr 263. — WIT: ... „Polsko-Bългарski Pregled” 1921, nr 30. — W. Feldman: *Współczesna literatura polska. 1864—1923*. Lw. 1924, s. 70—71. — Ćrk [K. Ćwierk]: ... *o Sosnowcu*. „Kur. Zach.” 1927, nr 106. — Z. Dębicki: *Portrety*. Ser. 2. Wwa 1928, s. 117—132. — *Legenda o autorze „Legend”*. „Myśl Niepodl.” 1928, nr 907. — P. Hulka-Laskowski: ... *poeta, uczony, człowiek*. „Wiad. Lit.” 1929, nr 9. — S. Asté: ... *jako astralista*. „Wolnomyśl. Pol.” 1930, nr 11—12. — S. Przybyszewski: *Moi współcześni. Wśród swoich*. Wwa 1930, s. 45, 48, 80. — *Co wielki pisarz ... pisał o gramatyce Szobera 10 lat temu?* „IKC” 1931, nr 348. — A. Czartkowski: *Ze wspomnień o ...* „Wiad. Lit.” 1932, nr 22. — S. Asté: ... *czy Pius XI?* „Wolnomyśl. Pol.” 1934, nr 18. — J. Brzostowski: *Końcowy epizod pobytu ... w Sosnowcu*. „Kur. Zach.” 1934, nr 95. — K. Ćwierk: ... *w Sosnowcu*. „Kur. Zach.” 1934, nr 89. — K. Czachowski: *Obraz współczesnej literatury polskiej. 1884—1933*. T. 1: *Naturalizm i neoromantyzm*. Lw. 1934, s. 76—77, 318—320. — M. Wawrzeniec ki: *Ze wspomnień o Towiańskim. Przyczynki do atmosfery dziecinnych lat ...* „Wolnomyśl. Pol.” 1934, nr 5. — J. Bandrowski: *Rzecz o ...* „Kultura” 1936, nr 35—38. — S. Helsztyński: *Świecy bibliści polscy*. „Wiad. Lit.” 1939, nr 17. — H. Wroński: *25-lecie śmierci ...* „Gł. Wolnych” 1947, nr 2—3. — J. Krzyżanowski: ... *przed niepodległością*. „Odrodzenie” 1948, nr 44, przedr. jako wstęp do: ...: *Ludzie rewolucji i inne opowiadania*. Wwa 1961, polem.: Z. Kałużyński, M. Probołowski: *Czy ... był pisarzem postępowym*. „Odrodzenie” 1948, nr 49. — T. Lutogniewski: *W sprawie ...* „Ekran Tyg.” 1948, nr 47. — M. Piechał: *Zapomniany prekursor poezji walczącej*. „Warszawa” 1948, nr 3. — żlk [S. Żółkiewski]: *Postępowe czy reakcyjne*. „Kuźnica” 1948, nr 46. — H. Barycz: *Listy ... do L. Gumplowicza z okresu „Legend” i przekładu „Życia Jezusa” Renana*. „Pam. Lit.” 1950, z. 2. — K. Wyka: *Zarys współczesnej literatury polskiej (1884—1925)*. Kr. 1951. — K. Krejčić: *Polská literatura ve virech revoluce*. [Wyd. 2.] Praha 1949. — J. Lis, „Odra” 1950, nr 1. — T. Weiss: [Posłowie]. W: ...: *Listy człowieka szalonego*. Kr. 1954. — ... W: *Księga wierszy polskich XIX wieku*. Ul. J. Tuwim. Oprac. J. W. Gomulicki. T. 3. Wwa 1954, s. 365—367. — J. Lis: *Poezja społecznego buntu*. „Now. Tyg.” 1956, nr 21. — A. Włodek: *O wierszach górniczych ...* „Śl. Lit.” 1956, nr 16. — L. Krzywiczki: *Wspomnienia*. T. 2—3. Wwa 1958—1959. — H. Duninówna: *Ci, których znałam*. Wwa 1957, s. 170—182. — E. Rosiak, R. Rosiak: *Nieznane listy ... do W. Nałkowskiego*. „Przegl. Hum.” 1959, nr 2. — K. Olszewski: *Z kronik teatralnych Zagłębia i Śląska*. Kr. 1960, s. 163—177. — W. Maciag: [Wstęp]. W: ...: *Wybór poezji*. Kr. 1955. — J. Zieliński: *Zapomniany poeta Zagłębia*. „Wiad. Sosn.” 1957, nr 54—55. — J. Krzyżanowski: *Autor „Ludzi rewolucji”*. W: ...: *Ludzie rewolucji i inne opowiadania*. Wwa 1961, s. 5—15. — M. Warneńska: *W cie niu „Katarzyny”*. Kat. 1961, s. 54—68. — Z.

- Barański: *Literatura polska w Rosji*. Wr. 1962, s. 110—113, 138. — J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962 [wyd. 2 zm. i uzup. tamże 1971]. — T. Dąbek-Virgowa: *Bułgarska recepcja twórczości ...* [W:] *Slavistični studii*. Sofja 1963. — J. Zieliński: *Zapomniany poeta Zagłębia*. „Wiad. Zagł.” 1970, nr 41. — W. Zechenter: *Pionier śląskiego tematu w poezji*. „Tryb. Rob.” 1971, nr 7. — M. Piechal: ... *prekursor poezji rewolucyjnej*. W: Tegoż: *Żywe źródła. Szkice literackie*. Wwa 1972, s. 77—82. — J. Pierzchała: ... — *piewca Zagłębia Dąbrowskiego (1864—1921)*. W: ...: *Polonia irredenta*. Wr. 1972, s. 5—69. — J. J. Lipski: ... (1864—1921). W: Tegoż: *Warszawscy „pustelnicy” i „bywalscy”*. T. 2: *Felietoniści i kronikarze 1900—1939*. Wwa 1973, s. 31—32. — A. Tokarczyk: ... *i gwiazdy*. „Argumenty” 1974, nr 48. — T. Lewandowska-Wilkoni: *Pierwsze kalendarze książkowe w Zagłębiu Dąbrowskim*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 1: *Książka — czytelnik — recepcja*. Red. A. Jarosz. Kat. 1983, s. 79—80, 81. — Z. Kmiecik: „*Myśl Niepodległa ... w latach 1906—1914*”. „Człowiek i Światopogl.” 1976, nr 12. — A. Tokarczyk: ... *pasje astralistyczne*. „Argumenty” 1977, nr 5. — E. Lipiec-Basara: *Koncepcja kultury ... „Człowiek i Światopogl.”* 1978, nr 5. — J. Pierzchała: *Piewca proletariatu Zagłębia*. „Wieczór” 1978, nr 238. — M. Szulkin: ... — *pisarz i działacz*. „Człowiek i Światopogl.” 1978, nr 5. — E. Basara-Lipiec: *Kultura i cywilizacja w pismach ...; U źródeł kultury religijnej. (Wokół astralistyki ...)*. W: *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie*. Nr 70. Kr. 1981. — J. Karkoszka: *Zagłębiowskie lata ...* W: *Rocznik Katowicki*. T. 10. Kat. 1982, s. 161—167; M. Piechal: *Prekursor poezji wydziedziczonych*. W: ...: *Wybór wierszy*. Wwa 1983, s. 5—14. — K. Kardyni-Pelikánová: *Obraz Śląska w twórczości ... i P. Bezruča*. W: *Prace Naukowe Uniwersytetu Śląskiego*. Nr 635. Kat. 1984. — M. Warneńska: *Miedzy lunami a podziemiem*. W: Tejże: *Niegasnące ognie. O pisarzach na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Kat. 1987, s. 39—57. — D. Adamczyk: ... *kłopoty z cenzurą wydawniczą*. W: *Rocznik Biblioteki Narodowej*. Wwa 1987/1988, t. 23—24, s. 255—260. — E. Basara-Lipiec: *Niepodległa myśl. Rzecz o ...* Rzesz. 1988. — K. Kuliński: ... *poeta związany z Zagłębiem*. „Wieczór” 1988, nr 31. — W. Mackiewicz: *Nietzscheanizm i marksizm w literaturze i filozofii okresu Młodej Polski*. Wwa 1989, s. 228—231. — E. Gondek: *Zagłębie Dąbrowskie do 1945 roku. Dydaktyczne materiały dokumentacyjne i bibliograficzne*. Kat. 1991, s. 64—65. — *Kto patronuje naszym ulicom?* „Ekspr. Sosn.” 1991, nr 12. — J. Zieliński: ... — *poeta, który odkrył Zagłębie dla literatury polskiej*. „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1991, nr 1. — E. Gondek: *Prasa i literatura w Zagłębiu Dąbrowskim. 1897—1918*. Kat. 1992, s. 29, 31—32, 99—100, 119—120. — J. Zieliński: *Historia Zagłębia Dąbrowskiego*. Z. 10. Sosn. 1992, s. 449—450, 451. — J. P-Z [J. Zieliński]: ... „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1995, nr 10. — L. Hass: *Masoneria polska XX wieku. Losy, loże, ludzie*. Wwa 1996, s. 227—228. — (jp-z) [J. Zieliński]: *Zapomniane wiersze, zapomniany poeta, czyli o ...* „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1996, nr 7; B. Morcinek-Cudak: *Podziemny świat w konwencji romantycznej. „Polonia irredenta” ...* W: *Śląsk literacki. Materiały V sesji śląskoznawczej Pracowników Naukowych, Studentów i Gości Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego*. Katowice 8—9 listopada 2000. Red. M. Kisiel, B.

- Morcinek-Cudak, T. M. Głogowski. Kat. 2001, s. 149—156.
- [Rec.: *Poezje*.:] P. Chm. [P. Chmielowski], „Wędrowiec” 1891, nr 42; R. Skrzycki [R. Dmowski]: *Z młodego Parnasu*. „Głos” 1891, nr 10; *Poezje F. Nowickiego i ...* „Myśl” 1891, nr 2. — [rec.: *Poezje proz.*] H. Biegeleisen, „Prawda” 1891, nr 13; P. Ch. [P. Chmielowski], „Wędrowiec” 1891, nr 42; T. Jeske-Choiński, „Gaz. Lw.” 1891, nr 136; A. P. Ordyński [A. Potocki]. „Głos” 1891, nr 20. — A. L. [A. Lange]: [rec.: *Majówka*]. „Głos” 1896, nr 41. — Cyprian [M. Szukiewicz]: [rec.: *Poezje. Seria II*]. „Tydzień” [dod. „Kur. Lw.”] 1893, nr 46. — [rec. i omów.: *Polonia irredenta*.:] J. R., „Światło” [Lwów] 1895, nr 53—54; J. Sue: *Z poezji najświeższej doby*. „Przegl. Pozn.” 1895, nr 10; W. Dąbrowski: *Z księgarskiej półki*. „Tydzień” [dod. „Kur. Lw.”] 1896, nr 49—50; T. Pini: „*Polonia irredenta*” ... W: *Nasza współczesna poezja*. Lw. 1902; J. Pierzchała: „*Polonia irredenta*”. „Wiad. Zagl.” 1961, nr 33; J. Karkoszka. „Trybuna Robot.” 1972, nr 229; S. Wilczek: *Poemat ...* „Poglądy” 1972, nr 8; W. Żukrowski: *Z królestwa szpargalii*. „Nowe Książ.” 1972, nr 10; T. Bujnicki. „Zar. Śl.” 1973, nr 1; W. Żukrowski: ...: *Polonia irredenta*. W tegoż: *W głębi zwierciadła. Gawędy o pisarzach i książkach*. Wwa 1973, s. 19—21; J. Karkoszka: *Zagłębiowski „poemat faktu”*. „Tryb. Rob.” 1975, nr 201. — [rec.: *Listopad*.:] W. Dąbrowski: *Z półki księgarskiej*. „Tydzień” [dod. „Kur. Lw.”] 1896, nr 49—50; A. L. [A. Lange], „Głos” 1896, nr 41; Wl. Or. [W. Ordyński], „Tyg. Il.” 1896, nr 39; [A. Świętochowski] *Posel Prawdy: Liberum veto. Ilustracja z „Listopada”*. „Prawda” 1896, nr 49; K. Zdziechowski, „Przegl. Lit.” 1896, nr 11; L. Chor., „Ateneum” 1904, z. 1; H. Galle, „Książka” 1904, nr 2; Włast [M. Komornicka], „Chimera” 1905, t. 9. — [rec. i omów.: *Bajka*.:] Z. Pietkiewicz. „Prawda” 1899, nr 48; Z. W. [Z. Wasilewski]: *Troista premiera utworów Reymonta, ... i Jaroszyńskiego*. „Głos” 1899, nr 48; H. G. [H. Galle], „Ateneum” 1900, t. 3; (w). [W. Feldman], „Krytyka” 1901, z. 6; W. Makowski: *Krople*. „Głos” 1901, nr 188; P. Chmielowski: *Dramat polski doby najnowszej*. Lw. 1902, s. 47, 51, 66; W. Rabski. „Kur. Warsz.” 1912, nr 22. — [rec.: *Familia*.:] K. Gliński, „Bluszcz” 1898, nr 47; I. Matuszewski: ..., *laureat konkursu*. „Tyg. Il.” 1898, nr 50; M.G. [M. Gawalewicz]: *Ze sceny*. „Tyg. Pol.” 1899, nr 2; M., „Tyg. Il.” 1901, nr 41. — [rec. i omów.: *Listy człowieka szalonego*.:] W. Jabłonowski. „Tyg. Il.” 1899, nr 42; J. Nitowski, „Ateneum” 1899, t. 4; T. Sobolewski, „Przegl. Powsz.” 1900, t. 66, s. 436—438; H. Galle, „Książka” 1904, nr 1; K. Kwiatkowski: *Dookoła Młodej Polski*. „Życie Lit.” 1954, nr 24; W. Natanson, „Twórczość” 1954, nr 10; Z. Pędziński: *Zapomniana powieść o powołaniu artysty*. „Dziś i Jutro” 1954, nr 40; R. Wasita: *Przyczynek do dziejów „sztuki apolitycznej”*. „Świat” 1955, nr 12. — [rec.: *Wybór poezji*.:] W. Bukowiński, „Gaz. Pol.” 1899, nr 253; H. C. [H. Ceysinger], „Tyg. Mód i Powieści” 1899, nr 11; W. Jabłonowski, „Głos” 1899, nr 27; W. F. [W. Feldman], „Kraj” 1900, nr 11. — [rec.: *Prometeusz*.:] Szczesna [J. Bąkowska], „Bluszcz” 1899, nr 52; P. Chmielowski: *Zarysy alegoryczne*. „Kur. Codz.” 1900, nr 30. — [rec.: *Rokita*.:] H. C. [H. Ceysinger], „Tyg. Mód i Powieści” 1901, nr 47; I. Ch. [I. Charszewski]: *Pocziwy diabeł*. „Przegl. Katol.” 1901, nr 46; A. Miecznik: *Polski diabeł*. „Głos” 1901, nr 43. — [rec. i omów.: *Legenda*.:] Alfons: *Pani Zapolskiej do albumu. W sprawie „Legend”*. „Przedświt”

1902, nr 45; W. Anczyc: *List do redakcji w sprawie „Legend”* ... „Przegl. Powsz.” 1902, t. 74, s. 149—150; J. Baudouin de Courtenay: *Uwagi na czasie i nie na czasie. Z powodu ankiety „Krytyki” w sprawie konfiskat w ogóle, a konfiskaty „Legend”* ... w szczególności. „Krytyka” 1902, s. 289, 392; M. Bertold: *Dwie legendy. (... — Staff).* „Śl. Pol.” 1902, nr 8 [dod.]; W. Feldman: *Policja a sztuka.* „Krytyka” 1902, t. 2, s. 149—154; A. Krechowicki: *Począł z rozpaczki bluźnić.* „Gaz. Lw.” 1902, nr 21, przedr.: „Biesiada Lit.” 1902, nr 6—7; J. Lorentowicz, „Mercure de France” [Paryż] 1902, s. 558—564; Sęp [W. Małyszewski]: *Literatura bezbożna.* „Biesiada Lit.” 1902, nr 7; n.: *Córka starsza od matki.* „Głos” 1902, nr 13; Sk: *Jeszcze z powodu „Legend”.* „Naprzód” 1902, nr 48; S. Witkiewicz: *Policja a sztuka.* „Naprzód” 1902, nr 89—90; G. Zapolska: *Księga na spalenie.* „Śl. Pol.” 1902, nr 84; M. Zdziechowiecki: *Religia i sztuka. W sprawie „Legend”* ... Kr. 1902; *Przeciw upiorom* [list otwarty w obronie *Legend*]. „Naprzód” 1902, nr 42; L. Gorecki: *O samodzielność duchową.* „Prawda” 1909, nr 28; J. Zachariewicz: „Zagadki świata” E. Haeckla i „Legendy” ... „Gaz. Kościel.” 1928, nr 17; M. Szywał: *Postać Chrystusa w „Legendach”* ... „Przegl. Powsz.” 1991, nr 5; M. Szywał: *Rozgrzeszenie „Legend”.* „Czas Kult.” 1993, nr 2; M. Jasińska-Wojtkowska, „Rocz. Hum.” 1998, z. 1. — [rec.: *Dzień on...*] K. Króliński, „Tydzień” [dod. „Kur. Lw.”] 1902, nr 40; T. Ulanowski, „Krytyka” 1902, s. 326. — T. Pini: [rec.: *Proroctwo rzezi*]. „Pam. Lit.” 1903, z. 1, polem.: ... z. 3, odpow. T. Pini. — [rec.: *Któż ten mąż?*] A. Drogoszewski, „Książka” 1903, nr 10; A. Drogoszewski, „Pam. Lit.” 1904, z. 2. — [rec.: *Stanisław Wyspiański*.] T. Pini: *Najnow-*

sze prace o Stanisławie Wyspiańskim. „Pam. Lit.” 1903, z. 4; A. Drogoszewski, „Ogniwo” [Wwa] 1905, nr 10. — [rec.: *Spod pyłu wieków*.] A. Drogoszewski, „Książka” 1906, nr 10; A. Miecznik, „Świat” 1906, nr 42; J. Dąbrowski, „Krytyka” 1907, s. 443. — [rec.: *Epoka eunuchów...*] A. Drogoszewski, „Świt” [Kijów] 1906/1907, nr 24; J., „Świat” 1907, nr 15. — [rec.: *Ludzie rewolucji*.] W. Bunikiewicz, „Nasz Kraj” 1906, nr 18; W. Jabłonowski: *Beletrystyka chwili bieżącej.* „Gaz. Pol.” 1907, nr 168, 173; „Śl. Pol.” 1907, nr 323, 325. — [rec.: *O masonerii i masonach*.] J. Pawelski: *Powstająca masonia w Warszawie.* „Przegl. Powsz.” 1906, t. 92, s. 301—310; T. S.: ... *o masonerii i masonach.* „Myśl Pol.” 1906, nr 33; M. Szarota, „Krytyka” 1907, z. 1. — [rec.: *Pokrzywy*.] A. Stodor [A. Cehak], „Nasz Kraj” 1907, t. 3, nr 6; St. G., „Kur. Lw.” 1907, nr 96. — Fel. Gw. [F. Gwiżdż]: [rec.: *Boruch*]. „Kur. Lw.” 1907, nr 393. — A. Śnieżko: *Kilka uwag z powodu odczytu p. ... w Uniwersytecie dla Wszystkich* [dot.: *Giordano Bruno*]. „Przegl. Katol.” 1909, nr 2. — A. Śnieżko: *W obronie wiary naszej i młodzieży* [rec.: *O pochodzeniu naszego Boga*]. „Przegl. Katol.” 1908, nr 35, 36. — [rec. i omów.: *Objaśnienia katechizmu*.] R. Dobrczanin: *Odpowiedź starego mieszcza-nina Polaka.* „Przegl. Katol.” 1907, nr 48, 50—52; *Sprostowanie Objasnień Katechizmu napisanych przez ...* Lubl. 1907; A. Rawicz: *Jak to ... objaśnia katechizm.* Wwa 1908; I. Charzewski: *Wtóra podróż do Ciemnogrodu. Z powodu zamachu na katechizm.* Wwa 1909. — Now. [Nowakowski]: [rec.: *Dzieje krzyża*]. „Prawda” 1908, nr 29. — [rec. i omów.: *Bóg Jezus w świetle...*] *W sprawie książki ... „Bóg Jezus”.* „Prawda” 1909, nr 45; J. Grabowski: *Pogromca Bogów.* „Krytyka” 1910, t. 2,

s. 297—304; T. Miciński: *Walka o Chrystusa*. Wwa 1911; J. Oziebłowski: *O kapitalnym dziele „naukowym” polskiego astrologa XX w.* „Rola” 1911, nr 29—31; F. Dohnal: ... *a T. Miciński o Kristu*. „Archa” [Olomuniec] 1926, s. 257; S. A.: „*Bóg Jezus*” ... *po dwudziestu latach*. „Myśl Niepodl.” 1929, nr 1000. — S. Asté: „*Bóg Jezus*” ... *po dwudziestu latach*. „Wolnomyśl. Pol.” 1930, nr 1; P. Hulka-Laskowski: ... *i Miciński w walce o Chrystusa*. „Wiad. Lit.” 1932, nr 2; S. Makowski, T. Szyszko: *Jeszcze jeden bój ... o „Boga Jezusa”*. „Przegl. Hum.” 1964, nr 5 [dot. przekładu L. J. Krukowskiej]; A. Tokarczyk: *Jezus ... „Argumenty”* 1971, nr 42. — [rec.: *Dusza żydowska*.] B. Dybowski: *Kilka uwag*. „Kur. Lw.” 1914, nr 137; M. Buyno-Arctowa, „*Rozwój*” 1921, nr 4; P. M., „*Rzeczpospolita*” 1921, nr 12. — ... *i książdz Pranajitis* [rec.: *Książdz Pranajitis*.] „Gaz. Poranna” 1913, nr 315. — Otto, „*Prawda*” 1914, nr 6. — [rec.: *Etyka Talmudu*.] W. [W. Jabłonowski], „Gaz. Poranna” 1917, nr 312; „Tyg. Il.” 1917, nr 48. — [rec.: *Dawność i Mickiewicz*.] A. O.: *Mickiewicza „Dziady” w oświeceniu spirytyzmu*. „Czas” 1921, nr 85; J. Kleiner, „Pam. Lit.” 1921, s. 139; „Tyg. Il.” 1921, nr 7; S. Pigoń, „Przegl. Warsz.” 1922, nr 7. — [rec.: *Biblia a gwiazdy*.] A. Czubyński: *Profesorowi Zielińskiemu i redakcji „Przeglądu Warszawskiego” w odpowiedzi na recenzję książki ... „Biblia a gwiazdy”*. „Myśl Niepodl.” 1924, nr 716; M. T. Lubecki, „Myśl Wolna” 1924, nr 6; T. Zieliński, „Przegl. Warsz.” 1924, nr 32. — S. Matuszewski: *O wyborze pism ... [dot.: *Bóg czy człowiek*]*. „Argumenty” 1960, nr 31. — J. Rohoziński: *Spod pyłu wieków* [rec.: *Ludzie rewolucji...*]. „Twórczość” 1961, nr 9. — [rec.: *Wybór wierszy*.] E. Basara-

-Lipiec: *Przypomnienie ... „Życie Lit.”* 1984, nr 20; G. Leszczyński: ... *trochę przypomniano*. „Nowe Książ.” 1984, nr 7; J. Pierzchała. „Sprawy i Ludzie” 1984, nr 21; A. Zarzycki: ... „Tu i Teraz” 1984, nr 23 [sprost.]; J. Pierzchała, „Sprawy i Ludzie” 1984, nr 26 [nawiązanie]; Z. Was: *Wśród poetów*. „Tu i Teraz” 1984, nr 17

[M.in. o:] J. Zaremba: *Pisarze wobec zagłębiowskiego roku 1905*. „Perspektywy” 1956, nr 11.

Małgorzata Toczowska

NIEMYSKA-RĄCZASZKOWA Czesława 1903—1974

Powieściopisarka, autorka utworów dla dzieci i młodzieży.

Urodzona 18 lipca 1903 w Warszawie. Córka Karola Niemyskiego, rzemieślnika, i Zofii z Wrońskich. 1920 ukończyła Gimnazjum im. K. Hoffmanowej w Warszawie. Od 1921 studiowała polonistykę na Uniwersytecie Warszawskim (absolutorium 1926). Od 1922 pracowała w świetlicach dla młodzieży robotniczej. W tym czasie zaczęła pisać utwory dla scen świetlicowych. Była członkiem Chrześcijańskiego Związku Akademickiego, później wchodziła w skład jego Rady Naczelnej. Pierwsze wiersze opublikowała w 1923 w czasopiśmie Związku „*Nasze Drogi*”. Publikowała tu także w następnych latach. W 1927 została redaktorem naczelnym pisma. 1926—1927 słuchaczka Studium Pracy Społeczno-Oświatowej Wolnej Wszechnicy Polskiej. Po wyjściu w 1927 za mąż za Antoniego Rączaszka, urzędnika samorządowego, opuściła Warszawę.

Mieszkała kolejno w Brześciu nad Bugiem, Grodnie, Białymstoku i Tomaszowie Mazowieckim, gdzie uczestniczyła w organizowaniu ruchu kulturalnego i oświatowego (m.in. jako członek Towarzystwa Przyjaciół Nauki, Literatury i Sztuki) oraz akcji w zakresie opieki społecznej. Ogłaszała felietony na tematy oświatowo-kulturalne w „Kobiecie Współczesnej” (1928—1929). 1936—1939 współpracowała z Polskim Radiem w Warszawie i Łodzi. Autorka około 40 audycji radiowych, głównie dla dzieci. Podczas okupacji niemieckiej, wysiedlona z Tomaszowa Mazowieckiego, przebywała w Czeladzi, utrzymując się z pracy na roli. Nabawiła się wówczas choroby reumatycznej, która okresowo uniemożliwiała jej poruszanie się. Brała udział w organizowaniu prasy konspiracyjnej. Po wojnie mieszkała nadal w Czeladzi, a następnie przeniosła się do Łodzi. 1947—1948 kuracja zdrowotna w Szwajcarii i we Włoszech. Wiersze i opowiadania dla dzieci na łamach „Świerszyczka”. 1949 nawiązała ponownie współpracę z radiem jako autorka audycji dla dzieci i młodzieży. Od 1954 członek Związku Literatów Polskich. W latach sześćdziesiątych zaczęła pisać powieści historyczne dla młodzieży. 1971 przeniosła się do Warszawy. Odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1956), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1974) i Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Zmarła na wirusowe zapalenie płuc 30 grudnia 1974 w Warszawie. Pochowana w Czeladzi.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Świt już blisko. Widowisko ludowe w 3 aktach*. Wyd. w oprac. muz. J. Klukowskiego. Wwa: NK 1952.

2. *O jeżu zaklętym*. [Baśń sceniczna]. Praprem.: Wwa: Warsz. Teatr Objazd. „Gnom” 1952.

3. *Anka Opolanka*. [Opowieść wierszem dla dzieci]. PR 1957. Wwa: NK 1958.

4. *Przyjaciele*. [Powieść historyczna dla dzieci]. Wwa: NK 1962. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1969, wyd. 3 1972, wyd. 4 1977, wyd. 4 [!] 1985. PR 1971.

5. *Jadwiga i Jagienka*. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: NK 1964. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1967, wyd. 3 1971, wyd. 4 1975, wyd. 5 1980, wyd. 6 1986, wyd. 7 1997. Cz. I; cz. 2 zob. poz. 6.

6. *Te same gwiazdy*. *Powieść historyczna [dla młodzieży]*. Wwa: LSW 1965. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1977, wyd. 3 1985. Cz. 2; cz. 1 zob. poz. 5.

7. *Z rybaltami po Mazowszu*. [Powieść historyczna dla młodzieży]. Wwa: NK 1966. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże 1970; wyd. 3 Lubl.: Wyd. Lubel. 1978, wyd. 4 tamże 1987.

8. *Historia o jeżu, kneziównie i kneziu*. [Dla dzieci]. Wwa: NK 1970.

9. *Pierwsza w Europie*. [Powieść historyczna dla młodzieży]. [Wwa:] LSW 1973. Wyd. nast. z podtyt. *Powieść z okresu Komisji Edukacji Narodowej* tamże 1980.

10. *Ich tajemnice*. [Powieść]. Wwa: MON 1978. Wyd. 2 tamże 1985.

11. Czeladź. *Opowieść o mieście*. Czeladź: UM 1993.

OPRACOWANIA

SWPP 2 (M. Brykalska). — PP (M. Brykalska). — PSB (J. Z. Bialek). — RL 1974 (J. Chudek). — NSLdDiM. — WPPiBL (J. Zawadzka).

[Rec.:] A. Jelicz: *O królach, diablach i poecie* [rec.: *Te same gwiazdy*]. „Nowe Książ.” 1967 nr 4. — A. Jelicz: *Koniec „wielkiego impasu”*. „Nowe Książ.” 1967 nr 8. — J. Widok [J. Wilmański]: *Od niedzieli do niedzieli*. „Odgłosy” 1970 nr 22. — M. Ruszczyk: *Zanim nastał wiek oświecony* [rec.: *Pierwsza w Europie*]. „Nowe Książ.” 1974, nr 14. — J. Kowalczykówna: *Zabawa, przygoda, historia ...* [rec.: *Ich tajemnice; Z rybaltami po Mazowszu*]. „Nowe Książ.” 1979, nr 6. — P. Unger: [dot.: *Ich tajemnice*]. „Wiad. Hist.” 1980, nr 1. — M. Mitera-Dobrowolska: ... — *pisarka miłująca dzieci i młodzież. (Wspomnienie w piętą rocznicę śmierci)*. W: *Szkiece z literatury dla dzieci i młodzieży*. Red. Z. Adamczykowa, przy współpr. K. Heskij-Kwaśniewicz. Kat. 1981, s. 103—116. — K. Jakubowski: *Powieść historyczna dla młodzieży ... a współczesne problemy tego gatunku* [pr. magister. napis. pod kier. doc. M. Mityry-Dobrowolskiej. Kat.: WSP 1967, maszynop.]; B. Gąsior: *Powieści historyczne dla dzieci i młodzieży ...* [pr. magister. napis. pod kier. dr Z. Adamczykowej. Kat.: UŚ 1994, maszynop.].

[M.in. o:] H. Skrobiszewska: *Opowieści z dziejów ojczystych i „żywoty sławnych mężów”*. W: *Książki naszych dzieci, czyli o literaturze dla dzieci i młodzieży*. Wwa 1971; S. Frycie: *O powojennej prozie dla dzieci i młodzieży z tema-*

tem historycznym (1945—1970). „Profile” 1972, nr 7; K. Surowiec: *Powieści historyczne dla dzieci i młodzieży w latach 1945—1980*. Rzesz. 1987.

Paweł Majerski

NOWACKI Dariusz 1965

Krytyk literacki, historyk literatury, publicysta.

Urodzony 23 czerwca 1965 w Bydgoszczy. Mieszka w Sosnowcu. 1980—1985 uczeń Technikum Przemysłu Drzewnego w Bydgoszczy. 1985—1990 student filologii polskiej na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. 1999 doktorat. 1990—1992 pracował w Szkole Podstawowej Nr 6 w Sosnowcu, 1993—1995 w III Prywatnym Liceum Ogólnokształcącym w Sosnowcu, 1996—1999 w Górnośląskim Centrum Kultury w Katowicach. Od 1999 adiunkt w Zakładzie Krytyki Literackiej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. Debiutował tekstem *O tym, że lepiej...* („FA-art” 1992, nr 1—2). Publikował na łamach czasopism: „Boersenblatt” (Niemcy), „Le Croquant” (Francja), „Ex-Libris”, „FA-art” („papier” i „on-line”), „Frazza”, „Gazeta Wyborcza”, „Gościniec Sztuki”, „Književna Revija” (Chorwacja), „Kresy”, „Kurier Czytelniczy”, „Kwartalnik Artystyczny”, „Latarnik” („on-line”), „Machina”, „Nowe Książki”, „Nowy Nurt”, „Nowy Wiek”, „Odra”, „Opcje”, „Polityka”, „Pracownia”, „Przegląd Artystyczno-Literacki”, „Przekrój”, „Quorum” (Chorwacja), „Res Publica Nowa”, „Studium”, „Śląsk”, „TIN” (on-line), „Twórczość”, „Tygodnik Powszechny”, „Under-

grunt”, „Znak”, „Życie”. Otrzymał Nagrodę Polskiego Towarzystwa Wydawców Książek (1999) oraz Nagrodę im. Ludwika Frydego (2000).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Zawód: czytelnik. Notatki o prozie polskiej lat 90.* Kr.: Znak 1999.

2. *„Ja” nieuniknione. O podmiocie pisarstwa Jerzego Andrzejewskiego.* Kat.: Wyd. UŚ 2000.

Autor szkiców w tomach zbiorowych, m.in.: *Z miazgi powstałaś, w miazgę się obrócisz (epiko).* O powieści Jerzego Andrzejewskiego. W: *Między Kadenem a Andrzejewskim. W kręgu powieści polskiej XX wieku.* Red. W. Wójcik. Kat. 1995, s. 126—145; *Co przydarzyło się autorowi. Wokół prozy lat osiemdziesiątych.* W: *Ja, autor. Sytuacja podmiotu w polskiej literaturze współczesnej.* Red. D. Śnieżko. Wwa 1996, s. 142—152; *The reader is always right. Or „middle of the road” prose.* [W:] *Polish Literature in the Twentieth Century.* [Red.] M. Baran, M. P. Markowski, K. Andrusz. Kr. 2000, [s.] 38—40.; [hasła w:] *Leksykon dzieł polskiej literatury współczesnej.* Red. K. Krasuski. Kr. 2000; *Między „krzątactwem” i „partactwem”. Polska proza lat 90. wobec tzw. codzienności.* W: *Codzienne, podmiotowe, cielesne. Języki nowej wrażliwości w literaturze polskiej XX wieku.* Red. H. Gosk. Izabelin 2002, s. 245—259.

PRACE REDAKCYJNE

1. [Współaut. I. Vidović Bolt]: *Orkiestru iza leđa. Antologija poljske kratke priče.* Zagreb: Naklada MD: 2001.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw.:] *Bez kompleksów.* O krytyce literackiej rozm.: K. C. Kęder, M. Kisiel, P. Majerski, ... i K. Uniłowski. Oprac. M. Kisiel. „Śląsk” 1997, nr 5; *Publikuj albo giń.* „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 2000, nr 285; *Učinite sve, kako bi se čitalo radi književnosti.* [Rozm.] M. Gavrilović. „Severn Bunker” [Belgrad] 2001, nr 8; *Wokół literatury i życia literackiego lat dziewięćdziesiątych.* Z ... i K. Uniłowskim rozm. J. Cembrowska. „Postscriptum” 2002, nr 1. [Rec.: *Zawód: czytelnik.*] R. Ostaszewski: *Tropiciel sygnatur.* „Nowe Książ.” 2000, nr 1; L. Szaruga: *Czy literatura jest całością?* „Pogranicza” 2000, nr 1—2; M. Witkowski: *Bez zawodu.* „Kresy” 2000, nr 2—3; K. Uniłowski: *Dariusz zawodowiec.* „Twórczość” 2000, nr 12 [wersja poszerz. w tegż: *Koloniści i koczownicy. O najnowszej prozie i krytyce literackiej.* Kr. 2002, s. 257—269]. — A. Bałajewski: *Andrzejewski odnowiony* [rec. „Ja” nieuniknione]. „Nowe Książ.” 2001, nr 6.

[M.in. o:] P. Majerski: *Misja i pasja. Krytyka literacka na Śląsku 1922—2000.* „Śląsk” 2000, nr 7.

Paweł Majerski

OLEJNICZAK Józef

1957

Teoretyk i historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 6 marca 1957 w Gliwicach. Mieszka w Świętochłowicach. Absolwent Technikum Chemicznego w Gliwicach. 1977—1983 studiował filologię polską na Uniwersytecie Śląskim. Od 1983 roku pracownik naukowo-dydaktyczny w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego. 1992 doktorat na podstawie dysertacji *Motywy arkadyjskie w twórczości Jerzego Stempowskiego, Stanisława Vincenza, Józefa Wittlina i Czesława Miłosza*. 2000 habilitacja na podstawie książki *W-Tajemniczanie. Aleksander Wat*. Staż doktorski odbył w Instytucie Badań Polonijnych Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Szkice krytycznoliterackie i historycznoliterackie poświęcone problematyce literatury polskiej XX wieku publikował na łamach czasopism

(m.in. „Ruch Literacki”, „Literatura”, „Przegląd Humanistyczny”, „Akcent” „FA-art”) oraz w wielu książkach zbiorowych. Od 2002 prodziekan do spraw kształcenia na Wydziale Filologicznym UŚ. Członek Towarzystwa Literackiego im. A. Mickiewicza (1990—1996 sekretarz sosnowieckiego oddziału), od 2002 wiceprezes Rady Fundacji na Rzecz Uniwersytetu Śląskiego i Rozwoju Samorządności wśród Młodzieży „Viribus Unitis”. Uczestniczył w kilkudziesięciu krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, m.in. w Uniwersytecie Jagiellońskim (Kraków), Columbia University (Nowy Jork), Goethe Institute (Darmstadt — Frankfurt a/Main), Uniwersytecie Mikołaja Kopernika (Toruń), Instytucie Badań Literackich PAN (Warszawa), Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (Lublin), Uniwersytecie Łódzkim (Łódź). Otrzymał Nagrodę Rektora UŚ za doktorat humanistyczny roku, trzykrotnie Indywidualną Nagrodę Rektora UŚ II stopnia za działalność naukowo-dydaktyczną.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Arkadia i małe ojczyzny. Vincenz — Stempowski — Wittlin — Miłosz*. Kr.: OL 1992.
2. *Czytając Miłosza*. Kat.: Śląsk Sp. 1997.

3. *Emigracje. Studia. Szkice. Sylwetki*. Kat.: Para 1999.

4. *W-Tajemniczanie. Aleksander Wat*. Kat.: Wyd. UŚ 1999.

Autor rozpraw i szkiców, m.in.: *Problematyka marksistowska w „Dzienniku” Witolda Gombrowicza, czyli jedenasty esej przy Gombrowiczu*. W: *Studia skamandryckie i inne*. Red. I. Opacki, T. Stępień. Kat. 1985; „Cygańskim wozem do Ameryki”. *Szkic o emigracji Kazimierza Wierzyńskiego*. W: *Skamander*. T. 5: *Studia o twórczości Kazimierza Wierzyńskiego*. Red. I. Opacki, R. Cudak. Kat. 1986; *Dyskurs i autobiografia (Wokół prozy Witolda Gombrowicza, Czesława Miłosza i Gustawa Herlinga-Grudzińskiego)*. W: *Studia o przemianach gatunkowych w powieści polskiej XX wieku*. Red. T. Bujnicki. Kat. 1987; *Antoni Słonimski w „sprawie Miłosza”*. W: *Skamander*. T. 6: *Studia o twórczości Antoniego Słonimskiego*. Red. I. Opacki, M. Pytasz. Kat. 1988; *Powieść jako esej*. W: *Kundera. Materiały z sympozjum zorganizowanego w Katowicach w dniach 25—26 kwietnia 1986 r.* Red. J. Jllg. Londyn 1988, przedr.: „*Alm. Hum.*” 1988, nr 8; „*Kim jestem?*” *Wokół Witolda Gombrowicza w „Dzienniku”* *potyczek z egzystencjalizmem, marksizmem i katolicyzmem*. „*Kwartal*” 1988, nr 5—6; *Między „Pan jest literat” a „jestem tylko pisarzem”*. *O powinnościach i zobowiązaniach literatury w eseistyce Józefa Wittlina*. W: *Studia o twórczości Józefa Wittlina*. Red. I. Opacki. Kat. 1990; „*Dziennik*” *Jana Lechonia — próba lektury*. W: *Skamander*. T. 7: *Szkice o twórczości Jana Lechonia*. Red. I. Opacki. Kat. 1991; *Tyrmand! W: Sylwetki polskich pisarzy emigracyjnych*. Red. T. Bujnicki. Kr.-Wr. 1992 oraz *Zeszyty Nauko-*

we Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Polonijne. Z. 18. Kr. 1993; *Witold Gombrowicz, Esej i dziennik na emigracji*. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 1. Red. M. Pytasz. Kat. 1993; *Trzeba chronić tę miłość... Kłopoty z tekstem*. W: *Podsluchane zapisane. Wybór materiałów z II Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ „Sytuacje Trudne” i IV Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze polskiej UŚ „Postscriptum”*. Red. K. Uniłowski, C. K. Kęder. Kat. 1993; *Czesław Miłosz. „Trwoga-sen (1918)”*. *Palimpsest*. W: *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współud. A. Nawareckiego i D. Pawelca. Kat. 1993; *Dziennik, Esej*. W: *Leksykon szkolny. Gatunki paraliterackie, publicystyczne i użytkowe*. Red. M. Pytasz. Gorzów Wlkp. 1993; *O tym, jak plecie Witold Gombrowicz. Wstęp*. W: *Plotka. Wybór materiałów z VI Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ*. Red. K. Uniłowski, C. K. Kęder. Kat. 1994; *Stanisław Vincenz — czytanie i dialog*. „*FA-Art*” 1995 nr 3; *Kilka uwag wstępnych*; *Redaktor Jerzy Giedroyc; Proza „wspominkarska”*. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 2. Red. ... Kat. 1996; *Zamiast wstępu (Wprowadzenie do dyskusji o współczesnej recepcji Dantego)*; *Gombrowicz — Dante*. W: *Po Dantem. Wybór materiałów z VIII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ*. Red. ... Kat. 1996; *Autobiografia z placu*. W: *Śląsk inaczej. Materiały I sesji śląskoznawczej pracowników naukowych i studentów Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego*. Red. T. Głogowski, M. Kisiel. Kat. 1996; *Spojrzenia Wittlina*. W:

...przez oko ...przez okno. Wybór materiałów z IX Wspólnej Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów [UŚ]. Red. M. Tramer, W. Bojda, A. Bąk. Kat. 1998; *Czytanie, czyli krótki szkic będący wariacją na temat pewnego konfliktu współczesności napisaną na marginesie dłuższej rozprawy rozważającej w całkiem inny sposób całkiem inną problematykę*. W: *Nowoczesność. Materiały z X Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów* (Katowice — kwiecień 1997). Red. M. Tramer, A. Bąk. Kat. 2000; *Miłosz, PRL i historia — „Który skrzywdziłeś”*. W: *Kanonada. Interpretacje wierszy polskich (1939—1989)*. Red. A. Nawarecki, przy współud. D. Pawelca. Kat. 2000; *Gombrowicz i trupy*. „Akcent” 2000, nr 1—2; *Tożsamość. Szkic „przy” Aleksandrze Waciu*. „FA-art” 2000, nr 1—2; *Idylle Pietrkiewicza*. W: *Jerzy Pietrkiewicz. Inna wersja emigracji*. Red. B. Czarnicka, J. Kryszak. Tor. 2000; *Czym się zajmuję? Uwagi o literaturze i jej teorii*. „FA-art” 2000, nr 3—4; *Gatunek jako temat (przykład Czesława Miłosza)*. W: *Genologia dzisiaj*. Red. W. Bolecki, I. Opacki. Wwa 2000; *Wittlin wobec „Innego”*. W: *Between Lvov, New York and Ulysses' Ithaca. Józef Wittlin. Poet, Essayist, Novelist*. Red. A. Frajlich. Tor.-NY 2001; *Emigracja — nietożsamość. (na przykład Aleksander Wat)*. W: *Powroty w zapomnienie. Dekada literatury emigracyjnej 1989—1999*. Red. B. Klimaszewski, W. Ligęza. Kr. 2001; *Relacje. O perspektywach badań życia literackiego emigracji. Przykład księcia i zebraka*. W: *Życie literackie drugiej emigracji niepodległościowej I*. Red. J. Kryszak, R. Moczko. Tor. 2001; *„Ich ist ein anderer”*. *Abenteuer des Subjekts von Alexander Wat*. Przeł. A. Grzybkowska. [W:] *Aleksander Wat und „sein” Jahrhundert*. [Red.] M. Freise, A. Lawaty. Wiesbaden 2002.

PRACE REDAKCYJNE

1. Z. Kossak-Szczucka: *Pozoga*. Kat.-Ciesz. 1990.

2. *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 1. Kom. red.: J. Garliński, Z. Jagodziński, ..., I. Opacki, M. Pytasz. Kat. 1993.

3. *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 2. Kom. red.: J. Garliński, Z. Jagodziński, I. Opacki, M. Pytasz, ... Kat. 1996.

4. *Po Dantem. Wybór materiałów z VIII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ*. Red. ... Kat. 1996.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Rec.: *Arkadia i małe ojczyzny...*] A. Bałajewski, „Znak” 1993, nr 11; M. Krakowiak, „Ruch Lit.” 1993, z. 6. — P. Majerski: *Twarz poety* [rec.: *W-Tajemniczanie...*]. „Nowe Książ.” 1999, nr 12.

Paweł Majerski

OPACKA Anna 1934

Historyk literatury, dydaktyk.

Urodzona 9 lutego 1934 w Zalesiu k. Niska. 1953 matura złożona eksternistycznie w Liceum im. Nowodworskiego w Krakowie. 1953—1957 studia polonistyczne na Katolic-

kim Uniwersytecie Lubelskim. 1957 magisterium z zakresu poezji romantycznej pod kierunkiem prof. Czesława Zgorzelskiego. Po studiach pracownik Wydawnictwa Naukowego KUL, później nauczyciel języka polskiego w zawodowym i podstawowym szkolnictwie lubelskim. 1970 doktorat na podstawie pracy o twórczości Józefa Dunina Borkowskiego (Uniwersytet im. Marii Skłodowskiej-Curie w Lublinie). Od 1973 pracownik Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, adiunkt w Zakładzie Metodyki Nauczania Języka i Literatury Polskiej na Wydziale Filologicznym w Sosnowcu. 1989 habilitacja. 1990 docent, 1993 profesor nadzwyczajny UŚ, 2001 profesor nauk humanistycznych. Od 1995 kierownik Zakładu Dydaktyki Literatury Polskiej w Katedrze Dydaktyki Języka i Literatury Polskiej, od 2002 kierownik Katedry. Przez kilkanaście lat przewodnicząca Okręgowego Komitetu Olimpiady Języka i Literatury Polskiej w Katowicach. 1980—1993 organizator i kierownik Podyplomowego Studium dla Polonistów. Od 1995 kierownik Polonistycznego Studium Podyplomowego dla Absolwentów Kierunków Humanistycznych. Od roku akademickiego 1995/1996, w ramach Studium Doktoranckiego, prowadzi specjalistyczne seminarium z zakresu dydaktyki literatury. Opiekun na Międzywydziałowych Indywidualnych Studiach Humanistycznych. Od 1996 konsultant Programu Nowa Matura. Od 1997 mianowany ekspert MEN ds. kwalifikacji podręczników polonistycznych, konsultant Śląskiego Kuratorium Oświaty ds. tematów maturalnych z języka polskiego. Autorka polonistycznych prac historycznoliterackich (głównie dotyczących poezji XIX i XX w.) oraz wielu publikacji z zakresu dydaktyki literatury w szkolnym i uniwersyteckim procesie na-

uczania. Prowadzi badania nad zagadnieniem tzw. „residuum oralnego” w poezji polskiej XIX wieku, inspirowane teoriami Waltera J. Onga. Od 1974 uczestniczy w cyklach odczytów dla maturzystów i ich nauczycieli (kilkaset prelekcji w ramach corocznej akcji sosnowieckiego oddziału Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza) w szkołach i instytucjach kulturalnych regionu, m.in. w Katowicach, Tychach, Bielsku-Białej, Bytomiu, Sosnowcu, Dąbrowie Górniczej, Będzinie, Mysłowicach, Gliwicach. Od 1989 Przewodnicząca Komitetu Olimpiady Literatury i Języka Polskiego w Katowicach. 1997—1998 przewodnicząca Okręgowego Jury Ogólnopolskiego Konkursu Mickiewiczowskiego. Przewodniczy Jury Konkursu Jednego Wiersza „O Laur Plateranki” w Sosnowcu. Należy do Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza (członek Zarządu Głównego) oraz Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddz. w Katowicach. Wyróżniona nagrodą naukową Ministra Edukacji Narodowej (1990), Nagrodą Jubileuszową OLiP (1995) oraz — za pracę naukową i dydaktyczną — kilkoma Nagrodami Rektora UŚ. Otrzymała Złoty Krzyż Zasługi, Medal Komisji Edukacji Narodowej, Srebrną Odznakę Mickiewiczowską.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ruch konwencji. Szkice o poezji romantycznej*. [Współaut.: I. Opacki]. Kat. 1975.

2. *Litewska epopeja J. I. Kraszewskiego. Szkice o „Anafielas”*. Kat. 1988.

3. *Dialog z tradycją, czyli o poezji w szkole i na maturze*. [Współaut.: E. Jaskółowa]. Kat. 1993. Wyd. 2 poszerz. Kat. 1997.

4. *Prądy i konwencje w poezji*. [Współaut.: E. Jaskółowa]. Kr. 1995. Wyd. 2 popr. Kat. 1997.

5. *Prądy i konwencje w prozie*. [Współaut.: E. Jaskółowa]. Kr. 1995. Wyd. 2 popr. Kat. 1997.

6. *Poezja lat wojny i okupacji*. Mysł. 1995.

7. *Ślady oralności w „Panu Tadeuszu” Adama Mickiewicza*. Kat. 1997.

8. *Trwanie i zmienność. Romantyczne ślady oralności*. Kat. 1998.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: *Analiza „Rozmowy wieczornej” Mickiewicza*. „Polonista” 1960, nr 12; *Lwowskie „miejsca niedookreśleń”*. „Ruch Lit.” 1960, z. 12; „Czarownica” J. Dunina Borkowskiego. W: *Roczniki Humanistyczne KUL*. Z. 1: *O sztuce literackiej*. Lubl. 1971, s. 155—167; *Twórczość liryczna Józefa Dunina Borkowskiego*. „Biul. Polonist. IBL PAN” 1971, z. 40; „Sonety peltewne” — walka z romantyczną konwencją. „Pam. Lit.” 1972, z. 4; *Eksperymentalna klasa humanistyczna w Liceum im. Bolesława Prusa w Sosnowcu*. „Biul. Inf. UŚ” 1975; *Nowy przedmiot w uniwersyteckiej edukacji polonisty*. W: *Prace dydaktyczne*. T. VII: *Literatura i językoznawstwo*. Red. J. Cofalik. Kat. 1975; *Poetyckie funkcje raudy. O „Anafielas” Józefa Ignacego Kraszewskiego*. W: *Prace Historycznoliterackie*. Z. 17: *Podróż i historia. Z motywów literatury Oświecenia i Romantyzmu*. Red. Z. J. Nowak, I. Opacki. Kat. 1980, s. 53—78; *Le Mouvement de la Convention*. [W:] *Literary Studies in Poland*. [T.] V: *The Romanticism. Le Romantisme*. Wr. 1980, [s.] 127—137; *O „Anafielas”*

J. I. Kraszewskiego. W: *Prace Komisji Naukowych — Oddział PAN w Katowicach*. Nr 5. Kat. 1981; *Lechoniowa pieśń o Starzyńskim*. W: *Literatura i historia*. Red. T. Bujnicki, I. Opacki. Kat.-Kr. 1982, s. 67—91; *Współczesna poezja polska w programie szkolnym*. W: *Prace Komisji Naukowych — Oddział PAN w Katowicach*. Nr 7. Kat. 1983; „Zasypiam na słowach” Zbigniewa Herberta. „Biul. ODN Kat.” 1984, nr 9—10; *Sonety peltewne*. W: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. T. 2. Przew. Komit. Red. J. Krzyżanowski. Od 1976 Cz. Hernas. Wwa 1985, s. 387; *Cienie towarzyszczyzny*. „Ethos” 1991, nr 13—14; *Wrocławskie „Zadania do lektury” jako propozycja metodologiczna*. W: *Materiały Jesiennych Warsztatów Dydaktyki Literatury i Języka Polskiego*. Kr. 1993, s. 17—23; *Rekomendacja*. W: *Leksykon szkolny. Gatunki paraliterackie, publicystyczne i użytkowe*. Red. M. Pytasz. Gorzów Wlkp. 1993, s. 7—10; *Wokół „Zadań do lektury”*. „Warsztaty Polonist.” 1994, z. 1; *Analiza porównawcza. Refleksja metodologiczna*. „Warsztaty Polonist.” 1995, z. 1; *Poetyka oralności?* W: *Interpretacje i metodologie. Studia z dydaktyki literatury polskiej*. Red. ... Kat. 1997, s. 10—25; *Residuum oralne w „Hymnach nowogreckich” Józefa Dunina Borkowskiego*. W: *Retoryka i badania literackie*. Red. J. Lichański. Wwa 1997, s. 105—117; *Epitafium dla Josifa Brodskiego. Egzegeza*. W: *V Turniej Jednego Wiersza „O Laur Plateranki”*. W oprac. i układzie M. Walińskiego i Ł. Wolnego. Sosn. 1997, s. 8—12; *Oralne residuum w nowożytnej epopei*. W: *Roczniki Humanistyczne KUL*. Z. 1 specj.: *Prace ofiarowane Profesorowi Stefanowi Sawickiemu*. Lubl. 1998, s. 325—343; *Komentarz do zestawu pytań maturalnych...* W: *Informator maturalny*

'98. Kat. 1998, s. 26—30; *Głosa w sprawie „Pociągoli”*. Gry znaczeń. W: *Konteksty edukacji polonistycznej. Prace ofiarowane Bożenie Chrzastowskiej*. Pozn. 1998, s. 268—274, przedr. w: *Kanonada. Interpretacje wierszy polskich 1939—1989*. Red. A. Nawarecki, przy współud. D. Pawelca. Kat. 2000, s. 92—97; *Przelamywanie barier*. W: *Książka Jubileuszowa na 90-lecie Liceum im. Emilii Plater w Sosnowcu*. Sosn. 1998, s. 107—110; *O hermeneutyczny model „godzin polskiego”*. Warszt. Polonist.” 1999, z. 3; [rec.: M. Zarębina: *Imiona bohaterów „Pana Tadeusza”*]. W: *Z teorii i praktyki dydaktycznej języka polskiego*. T. 10. Red. E. Polański. Kat. 1999, s. 189—193; *Residuum oralne w „Panu Tadeuszu” A. Mickiewicza*. W: *Prace Oddziału PAN w Katowicach*. Kat. 1999; *Agon czy sielanka?* W: *„Pieśni ogromnych dwanaście...”*. *Studia i szkice o „Panu Tadeuszu”*. Red. M. Piechota. Kat. 2000, s. 81—96; *Zaklęcia daremne*. Anna Kamińska: *„Ulałabym ci winą...”*. W: *Liryka polska XX wieku. Analizy i interpretacje*. Ser. 2. Red. W. Wójcik, przy współud. D. Opackiej-Walasek. Kat. 2000, s. 117—123; *Profesor Czesław Zgorzelski — Mistrz*. W: *Czesław Zgorzelski — Uczony i Wychowawca*. Lubl. 2000, s. 153—157; *Polonistyczne kształcenie pomagisterskie*. W: *Kształcenie polonistów w perspektywie przemian edukacji*. Red. T. Kostkiewiczowa. Gdań. 2000, s. 96—106; *Z czego Janek psom szył buty? — czyli pytania o konteksty*. W: *Interpretacje i szkoła*. Red. ... Kat. 2000, s. 19—33; *Mickiewicz na „godzinach polskiego”*. W: *Od romantyzmu do współczesności. Prace ofiarowane Profesorowi Mieczysławowi Inglotowi*. Red. W. Dynak. Wr. 2001, s. 73—80.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Współczesna liryka i film na lekcjach w liceum*. Red. ... Kat. 1976.

2. *Plastyka i teatr na lekcjach języka polskiego*. Red. ... Kat. 1978.

3. *Interpretacje i metodologie. Studia z dydaktyki literatury polskiej*. Red. ... Kat. 1998.

4. *Interpretacje i szkoła*. Red. ... Kat. 2000.

5. *Interpretacje i reforma*. T. 3. Red. ... Kat.: Wyd. UŚ 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw.:] *Matury (nie)zgody...* Rozm. J. Talarczyk. „Dz. Zach.” 23 IV 1998.

[Rec.: *Litewska epopeja J. I. Kraszewskiego...*] W. J. Podgórski: *Kraszewski — poeta*. „Nowe Książ.” 1989, nr 9; S. Sawicki: [b.t.]. „Ruch Lit.” 1990, z. 4—5; M. Piechota: *O zapomnianej epopei J. I. Kraszewskiego*. „Przegl. Hum.” 1990, nr 12. — A. Legeżyńska: *Jak postawić nogę uniesioną w pół kroku* [rec.: *Prądy i konwencje w poezji oraz Prądy i konwencje w prozie*]. „Polonistyka” 1996, nr 1. — M. Kisiel: *Arcydzieło mikroanalizy* [rec.: *Ślady oralności...*]. „Śląsk” 1997, nr 6. — E. Ogłóza: *Wiersz w szkole* [rec.: *Dialog z tradycją...*]. „Śląsk” 1997, nr 5. — [rec.: *Trwanie i zmienność...*] M. Kisiel: „*Śpiewam*” i „*opisuję*”. „Śląsk” 1998, nr 12; J. Łyszczyna: *Residuum oralne — ukryte oblicze romantyzmu?* „Przegl. Hum.” 2000, nr 1—2.

Paweł Majerski

P

PAWELEC Dariusz 1965

Pseud. i krypt.: Da-Ro, T.T., Tomasz Trzeciecki.
Historyk literatury, teoretyk, krytyk literacki.

Urodzony 22 sierpnia 1965 roku w Górze Śląskiej. Absolwent Liceum im. Powstańców Śląskich w Rybniku. Od ukończenia studiów polonistycznych na Uniwersytecie Śląskim (1988) pracuje w Zakładzie Teorii Literatury Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej. Debiutował tekstem *Pokolenie izolacji. Na marginesach młodej poezji* w „Studencie” (1987, nr 16). Szkice krytyczne i recenzje, przede wszystkim dotyczące książek poetyckich, powieści i tomów eseistycznych, publikował m.in. w periodykach: „Student” (1987—1989), „Życie Literackie” (1988—1989), „Res Publica” (1988—1990), „Twórczość” (1989—1991), „Autograf” (1989—1990), „bruLion” (1989—1990), „Kresy” (1991—1993), „Nowe Książki” (1996—

2000). Publikował w pismach NZS UŚ wydawanych nielegalnie w latach 1987—1988: „Na Drodze” (Sosnowiec), „Kontra” (Katowice), także w „Gąbce” (1988—1989). 1994 stypendysta Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Poezja Stanisława Barańczaka. Reguły i konteksty*. Kat.: Śląsk Sp. 1992.

2. *Lingwiści i inni. Przewodnik po interpretacjach wierszy współczesnych*. Kat.: Wyd. UŚ 1994.

3. *Czytając Barańczaka*. Kat.: Gnome 1995.

4. *Debiuty i powroty. Czytanie w czas przełomu*. Kat.: PARA 1998.

Studia i szkice w tomach zbiorowych i na łamach periodyków, m.in.: *Dojść do siebie — wiersze Stanisława Barańczaka*. „NaGłos” 1991, nr 4; *Pokolenie 68 „na wygnaniu”*. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T 1. Red. M. Pytasz. Kat 1993 [wyd. 2 tamże 1994], s. 163—177; *Wojna, stan wojenny, ironia, kabaret, Białoszewski...* W: *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi*

wi *Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współud. A. Nawareckiego i ... Kat. 1993, s. 144—150; *Pokolenie 68. Wybrane zagadnienia języka artystycznego*. W: *Cezury i przełomy. Studia o literaturze polskiej XX wieku*. Red. K. Krasuski. Kat. 1994, s. 124—139; *Jak możliwa jest dziś poetyka historyczna?* „Teksty Drugie” 1994, nr 5—6; *Wartość języka. Wartości w języku*. „Moja wierna mowa” Czesława Miłosza. W: *Interpretacje aksjologiczne*. Red. W. Panas, A. Tyszczyk. Lubl. 1997, s. 235—246; *Oko smoka. O wierszu Marcina Świetlickiego „Dla Jana Polkowskiego”*. W: *Kanonada. Interpretacje wierszy polskich 1939—1989*. Red. A. Nawarecki, przy współud. ... Kat. 1999, s. 168—183; *Ta ostatnia dekada... Zwycięstwo słowa dojrzałego w poezji polskiej lat dziewięćdziesiątych XX wieku*. „Postscriptum” 2002, nr 1.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Powiedz prawdę. Antologia poezji pokolenia 68*. Gł.: Wokół Nas 1990.

2. *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współud. A. Nawareckiego i ... Kat.: Wyd. UŚ 1993.

3. *Kanonada. Interpretacje wierszy polskich 1939—1989*. Red. A. Nawarecki, przy współud. ... Kat.: Wyd. UŚ 1999.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw.:] *Czekając na poetę*. Rozm. K. Karwat. „Dz. Zach.” 1995, nr 84.

[Rec.: *Powiedz prawdę*.] M. H., „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 1990, nr 22; A. Niewiadomski, „Kresy” 1990, nr 2—3; M. Kisiel, „Twórczość” 1990, nr 12. — [Rec.: *Poezja Stanisława Barańczaka...*] A. Poprawa, „Odra” 1994, nr 7—8; A. Grabowski, „Ruch Lit.” 1993, nr 4; (rej), „Echo” 1993, nr 18; A. Dziadek, „Postscriptum” 1993, nr 4. — [Rec.: *Lingwiści i inni*.] A. Opacka, „Warszt. Polonist.” 1995, nr 3. — [Rec.: *Debiuty i powroty*.] (m), „Tryb. Śl.” 16.06.1998; M. Kisiel, „Śląsk” 1998, nr 11; A. Poprawa, „Nowe Książ.” 1998, nr 10; K. Maliszewski, „Twórczość” 1998, nr 11; K. Karwat, „Dz. Zach.” 1998, nr 140.

Paweł Majerski

PAWŁOWICZOWA Maria 1923

Historyk literatury polskiej i piśmiennictwa śląskiego, historyk książki i bibliotek.

Urodzona 8 grudnia 1923 w Sokolikach Górskich koło Stanisławowa. Córka Jana Kostecznego, pracownika urzędu kolei, oraz Olgi z Kosztelewiczów. Dzieciństwo spędziła w Stanisławowie. Gimnazjum ukończyła w Chelmie Lubelskim. Podczas wojny przebywała w Mielcu, gdzie uzupełniała wykształcenie z zakresu liceum humanistycznego na zajęciach tajnego nauczania. 1943 matura. W czasie pobytu w Mielcu współpracowała z Armią Krajową. Podczas trwającego blisko pół roku ostrzału miasta pracowała w szpitalu jako sanitariuszka. Tam też brała udział w akcji ratowania książek zagrożonych wskutek pożaru szkoły. W Mielcu poznała swego przyszłego

męża Kazimierza Pawłowicza i poślubiła go 1 kwietnia 1945. Zaraz potem opuściła wraz z mężem Mielec i udała się — przez Bielsko i Łódź — do Krakowa. Tam przyszyły na świat jej dwie córki Jadwiga (1948) i Krystyna (1951). W tym czasie ukończyła korespondencyjne Technikum Księgarskie i pracowała w księgarniach Krakowa i Bielska (1945—1950). Po ukończeniu przez męża studiów na Akademii Górniczo-Hutniczej przeniosła się z rodziną do Katowic. Tam urodziły się następne dzieci: Leszek (1953), Janusz (1955) oraz Weronika (1966). 1959 podjęła studia w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. 1965 magisterium (*Śląsk w średniowiecznej powieści J. I. Kraszewskiego*, pod kierunkiem prof. Jana Kazimierza Zaremby), 1974 doktorat na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Śląskiego (*Rola J. I. Kraszewskiego w ruchu narodowym na Śląsku Cieszyńskim (1848—1920)*). W 1972 została adiunktem naukowo-badawczym w Zakładzie Literatury Staropolskiej, Oświeceniowej i Romantycznej Wydziału Filologicznego, który w latach 1973—1990 mieścił się w Sosnowcu. Uczestniczyła wówczas w kierowanych przez prof. Zarembę pracach nad literacką bibliografią Śląska *Śląski Korbut*. Członek zespołu badawczego, sekretarz redakcji oraz autorka wielu haseł do 1 i 2 tomu. 1978 przeszła do Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, gdzie pełniła funkcję adiunkta naukowo-dydaktycznego. 1981—1985 kierownik Studium Zaocznego Bibliotekoznawstwa. 1988 habilitacja w zakresie literaturoznawstwa na podstawie publikacji *Książka polska i biblioteka na Śląsku Cieszyńskim w latach 1840—1920*. 1989 docent w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej. Od 1990 kierownik Zakładu Histo-

rii Książki i Bibliotek. 1991 profesor nadzwyczajny. 1994 przeszła na emeryturę. W pracy naukowej zajmowała się badaniem dziejów literatury polskiej i śląskiej, a także historii książki i kultury Śląska, Zagłębia Dąbrowskiego i Kresów Wschodnich. Z tego zakresu opublikowała ponad 50 artykułów i rozpraw w wydawnictwach ogólnopolskich i regionalnych, m.in. w: „Zaraniu Śląskim” (1966—1985), „Poglądach” (1972—1974), „Biuletynie Polonistycznym” (1984), „Rocznikach Bibliotecznych” (1988), „Przeglądzie Górniczym” (1995, 2000). Wiele publikacji poświęciła historii księgozbiorów prywatnych i publicznych na Śląsku oraz związkom pisarzy polskich z tym regionem. Badała relacje między kulturą regionalną i ogólnopolską. W ponad 30 artykułach zawarła efekty badań związków J. I. Kraszewskiego ze Śląskiem. Prezentowała sylwetki osób zasłużonych dla kultury regionu. W kilku publikacjach przedstawiła dzieje prasy polskiej na Śląsku Cieszyńskim. Od 1976 członek Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Katowicach, w którym pełniła funkcję zastępcy sekretarza naukowego, w okresie 1981—1983 sekretarz Sekcji Badań Śląskoznawczych. Od 1987 uczestniczyła w pracach Komisji Studiów nad Przyszłością Górnego Śląska. Była członkiem Śląskiego Towarzystwa Naukowo-Literackiego, pracującego pod kierunkiem prof. Jana Malickiego nad syntezą *Literatura polska na Śląsku*. Od 1983 działała w utworzonym przy Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej katowickim oddziale Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego, którego celem było szkolenie bibliotekarzy w zakresie ochrony i dokumentacji książki dawnej. Brała udział w przygotowaniu ekspertyzy ogólnej dotyczącej stanu i perspektyw działania

Oddziału Książki Zabytkowej Miejskiej Biblioteki Publicznej w Cieszynie (1991). Wygłaszała odczyty i prelekcje w Chorzowie, Sosnowcu, Bielsku-Białej i innych miastach Polski. W ramach pracy dydaktycznej prowadziła wykłady i konwersatoria z historii literatury powszechnej, polskiej i śląskiej oraz historii książki i bibliotek na studiach dziennych, zaocznych oraz podyplomowych. Opiekun koła naukowego studentów bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. 1992—1996 zorganizowała na Wydziale Filologicznym UŚ pięć sesji naukowych poświęconych kulturze piśmienniczej i wydawniczej w XIX i XX w. na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Współpracuje z zespołami badaczy z Krakowa, Wrocławia, Warszawy, Opola, Cieszyna, Częstochowy i Bielska. Kilkakrotnie otrzymała indywidualne nagrody rektorskie za osiągnięcia naukowe i dydaktyczne. Jej prace naukowe rejestruje *Literaturdatenbank Geschichte Ostmitteleuropas* [Bibliograficzna baza danych do historii Europy Środkowo-wschodniej] Herder-Institut Marburg e.V. 1990 uhonorowana Złotym Krzyżem Zasługi. Z okazji trzydziestolecia pracy naukowej dedykowano jej tom studiów *Śląskie Miscellanea*. Mieszka w Katowicach.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Bibliografia piśmiennictwa polskiego na Śląsku „Śląski Korbut”*. Red. nauk. J. Zaremba. T. 2: *Bibliografia piśmiennictwa polskiego na Śląsku XVII i XVIII w.* Praca zb. pod kier. J. Zaremby. Wr. [i in.]: Ossol. 1980.
 2. *Książka polska i biblioteka na Śląsku cieszyńskim w latach 1740—1920*. Kat.: Wyd. UŚ 1986.
- Artykuły, rozprawy, szkice i opracowania w tomach zbiorowych oraz czasopismach, m.in.: *Kontakty Józefa Ignacego Kraszewskiego ze Śląskiem oraz ich odbicie w twórczości i korespondencji pisarza*. „Zar. Śl.” 1966, nr 4; „Gwiazdka Cieszyńska” pod red. P. Stalmacha o Kraszewskim. W: *Prace Historycznoliterackie*. Nr 4: *Studia nad piśmiennictwem śląskim*. Red. J. Zaremba. Kat. 1967; *Książdź Jan Brzaska (1757—1840). Jego prace i księgozbiór*. „Biul. Inf. Bibl. Śl.” 1969, nr 1—4; *Korespondencja Józefa Ignacego Kraszewskiego z redakcją „Gwiazdki Cieszyńskiej”*. W: *Prace Historycznoliterackie*. Nr 2. Kat. 1971, s. 41—48; *Śląskie Kraszewskiana*. „Poglądy” 1972, nr 17; *Utwory Józefa Ignacego Kraszewskiego w bibliotekach towarzystw i związków politycznych Śląska Cieszyńskiego (1848—1920)*. „Biul. Inf. Bibl. Śl.” 1973; *Stypendium imienia Józefa Ignacego Kraszewskiego udzielane cieszyńskiej młodzieży*. „Zar. Śl.” 1974, z. 2; *Śląskie fascynacje J. I. Kraszewskiego*. „Poglądy” 1974, nr 8; *Tematyka śląska w pracach historycznoliterackich UŚ*. „Poglądy” 1974, nr 13; *Utwory J. I. Kraszewskiego w bibliotekach prywatnych oraz związków młodzieżowych Śląska Cieszyńskiego (1800—1922)*. „Biul. Inf. Bibl. Śl.” 1974; *Działalność Kraszewskiego na rzecz Śląska w czasie jego pobytu w Warszawie*. W: *Rocznik Komisji Historycznoliterackiej Polskiej Akademii Nauk Oddział w Krakowie*. T. 14. Wr. [i in.] 1976, s. 79—91; *Geneza śląskich zainteresowań Józefa Ignacego Kraszewskiego*. W: *Prace Historycznoliterackie*. T. 4. Red. J. K. Zaremba, T. Kłak. Kat. 1976, s. 191—206; *Druki polskich pisarzy Śląska w XVII w. pochodzące z oficyn Rzeczypospolitej*. W: *500-lecie polskiego słowa drukowanego na Śląsku. Materiały sesji naukowej 9—14 X 1975*. Wr. 1978, s. 175—180; *Dzie-*

- ła Józefa Ignacego Kraszewskiego w bibliotekach szkolnych Śląska Cieszyńskiego (do roku 1920). (Zakończenie). „Książnica Śl.” 1975—1978, t. 20, s. 83—115; Szymon Pistorius w kręgu Andrzeja Kochcickiego. W: *Studia Staropolskie*. Red. J. Zaremba. Kat. 1979, s. 75—90; *List J. I. Kraszewskiego w sprawie szkół ludowych na Śląsku oraz jego recepcja na Ziemi Cieszyńskiej*. W: *Śląskie Miscellanea. Literatura—folklor*. Red. D. Simonides, J. Zaremba. Wr. [i in.] 1980, s. 23—32; *Polskie czasopisma cieszyńskie w okresie Wiosny Ludów*. W: *Romantycy i rewolucja. Studia*. Red. A. Kowalczykowa. Wr. [i in.] 1980, s. 143—161; *Prace nad „Śląskim Korbutem” — regionalną bibliografią literacką*. W: *Wśród zagadnień polskiej literatury barokowej*. Red. Z. J. Nowak. Cz. 2: *Motywy, inspiracje, recepcja*. Kat. 1980, s. 99—109; *Organizacja pracowni metodycznej z zakresu historii książki i bibliotek*. W: *Z problemów organizacji pracy bibliotecznej*. T. 2. Red. A. Jarosz, H. Kot. Kat. 1983, s. 91—104; *Szymon Pistorius i jego dzieła (W kręgu polskiej książki różnowierczej)*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 1: *Książka — czytelnik — recepcja*. Red. A. Jarosz. Kat. 1983, s. 18—38; Jan Kazimierz Zaremba. I I 1906—7 II 1983. „Biul. Polonist.” 1984, z. 1; *Pisarz śląski Szymon Pistorius o twórcy „Wirydarza poetyckiego” Janie Jakubie Trembeckim*. W: *Polska Akademia Nauk. Oddział w Katowicach. Prace Komisji Naukowych*. Z. 9. Kat. 1984, s. 43—45 [streszcz. referatu]; *Andrzej Kochcicki — pan na Lublińcu — mecenas Walentego Rożdżeńskiego*. W: *Nowe Rożdżeńsciana. Studia o Walentym Rożdżeńskim i jego dziele „Officina ferraria” z r. 1612*. Red. A. Jarosz. Wr. 1985, s. 29—37; *Recepcja twórczości Jana Kochanowskiego na Śląsku Cieszyńskim w XIX i początkach XX wieku*. W: *Jan Kochanowski. Twórczość i recepcja*. T. 2. Red. Z. J. Nowak. Kat. 1985, s. 135—148; *Wspomnienie o Profesorze Janie Kazimierzu Zarembie*. „Zar. Śl.” 1985, z. 1—2; *Biblioteka bonifratrów w Cieszylinie*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 2: *Bibliofile — bibliotekarze — wydawcy*. Red. J. Paszek. Kat. 1988, s. 70—83; *Dzieje Śląska w polskich drukach regionalnych z lat 1801—1854. Zarys problematyki*. W: *Z dziejów polskiej książki na Śląsku w pierwszej połowie XIX wieku. Różnice wstępne*. Red. A. Jarosz. Kat. 1988, s. 76—94; *Księgozbiory prywatne na Śląsku Cieszyńskim w latach 1740—1920*. „Rocz. Bibl.” 1988, z. 1; *Literatura polska na Śląsku Cieszyńskim w latach 1700—1920. Zarys metodologiczny*. W: *Metodologiczne aspekty historycznoliterackich badań śląskoznawczych*. Red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz. Wr. [i in.] 1989, s. 43—55; *Gazety warszawskie z lat 1858 i 1859 o górnikach Zagłębia, ich pracy i życiu codziennym*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 4: *Życie literackie Zagłębia Dąbrowskiego — biografie — varia*. Red. A. Jarosz. Kat. 1991, s. 9—27; *Pisarz śląski Szymon Pistorius o twórcy „Wirydarza poetyckiego” Janie Jakubie Trembeckim*. W: *Śląskie Miscellanea. Literatura—folklor*. T. 3. Red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz. Wr. [i in.] 1991, s. 13—23; *Cieszyński etap w życiu Feliksa Kozubowskiego*. W: *Zapomniani. Z dziejów literatury polskiej na Śląsku*. Red. J. Malicki, G. Szewczyk. Kat. 1992, s. 79—91; *Dzieje Polski i Śląska w drukach regionalnych z drugiej połowy XIX wieku*. W: *Książka polska na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku. Zarys problematyki*. Red. ... Kat. 1992, s. 96—110; *Literatura Śląska Cieszyńskiego w latach 1716—1920*. W: *Wszechnica Górnośląska*. T. 6: *Oblicza literackie Śląska*. Red. J. Malicki. Kat. [i in.] 1992, s. 67—76; *Łabęcki Hilary Hieronim*. W: *Mate-*

riały do księgi życiorysów ludzi kultury literackiej Zagłębia Dąbrowskiego. Cz. 2. Red. A. Jarosz. Kat. 1992, s. 51—55; *Zbiór epigramatów dedykowany Andrzejowi Kochcickiemu z Kochcic w roku 1595*. W: *Szkice Lublinieckie* 3. Red. O. Słomczyńska. Lubliniec 1992, s. 23—29; *Hilary Hieronim Łabęcki — twórca polskiej książki naukowej z dziedziny górnictwa i hutnictwa*. W: *Studia Bibliologiczne*. T. 6: *Kultura staropolska — regionalia śląskie — szkice i komunikaty*. Red. Z. Żmigrodzki. Kat. 1993, s. 98—112; *Księgozbiór oo. bonifratrów w Cieszynie. Dzieje, charakterystyka oraz stan obecny*. W: *Cieszyńskie księgozbiory historyczne. Materiały z sesji naukowej*. Cieszyn, 8—20 listopada 1991. Wwa 1993, s. 34—41; *Utwory Józefa Lompy i ich edycje dokonane za życia pisarza*. W: *Wszechnica Górnos Śląska*. T. 9: *Józef Lompa dla Śląska i dla Polski*. Kat. [i in.] 1993, s. 95—108; „*Nieznany kraj*” Zofii Kossak w służbie integracji zmartwychwstałego państwa. W: *Książka polska na Śląsku w latach 1922—1945. Zarys problematyki*. Red. ... Kat. 1994, s. 9—16; *Tematyka historyczna w publikacjach śląskich z lat 1900—1922*. W: *Książka polska na Śląsku w latach 1922—1945. Zarys problematyki*. Red. ... Kat. 1994, s. 113—136; *Tematyka śląska w dorobku naukowym Jana Kazimierza Zaremby*. W: *Tradycje śląskiej humanistyki*. Jan Kazimierz Zaremba. Red. J. Malicki, D. Rott. Kat. 1994, s. 29—33; *Losy książki polskiej na Śląsku w czasie II wojny światowej*. W: *Symposia bibliologica. Dokumentacja księgozbiorów historycznych. Współpraca krajowa i międzynarodowa. Skutki II wojny światowej dla bibliotek polskich*. [Red. nauk. A. Mężyński]. Wwa 1995, s. 167—174; *Hieronim Łabędzki i jego „Słownik górnictwa”*. „*Przegl. Górniczy*” 1995, nr 3; *Dokonania Pro-*

fesora Jana Zaremby w katowickim środowisku naukowym. „*Annales Silesie*” 1996, t. 26, s. 119—127; *Przemieszczenia i zagłada księgozbiorów śląskich podczas II wojny światowej oraz bezpośrednio po jej zakończeniu. Trud odbudowy*. W: *Książka na Śląsku w latach 1945—1956. Zarys problematyki*. Red. ... Kat. 1997, s. 21—31; *Kresy Wschodnie i Zachodnie w utworach Zofii Kossak z lat międzywojennych*. W: *Działalność społeczna, narodowa i polityczna kobiet na Górnym Śląsku w XX wieku*. Red. H. Karczyńska. Opole 1997, s. 212—221; *Książka o tematyce religijnej wydawana i gromadzona na Śląsku. Zarys problematyki*. W: *Religijne inspiracje kultury na Górnym Śląsku*. Red. W. Świątkiewicz, J. Wycisło. Kat. 1998, s. 45—58; *Obrazy Matki Bożej przywiezione po II wojnie światowej z Kresów Wschodnich*. Cz. 1—2. „*Powiernik Rodzin*” 1998, nr 10, nr 11, *Badania nad tematyką śląską prowadzone pod kierunkiem Profesora Jana Kazimierza Zaremby w WSP w Katowicach i Uniwersytecie Śląskim*. W: *Książka polska na Śląsku w latach 1956—1989. Zarys problematyki*. Red. ... Kat. 1999, s. 37—44; *Cieszyńskie druki religijne XIX wieku. Przegląd zagadnień w świetle dotychczasowych badań*. W: *Śląskie Miscellanea*. T. 12. Red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz. Kat. 1999, s. 37—40; *Etapy wyniszczenia Polaków i ich kultury na Kresach po roku 1939*. W: *Ludobójstwa i wygnania na Kresach*. Cz. 1. Red. A. Peretiatkowicz. Kat.-Oświęcim 1999, s. 44—56; *Krzysztof Kluk (1739—1796) i jego dzieło z zakresu górnictwa*. „*Przegl. Górniczy*” 2000, nr 3; *Żołnierze Księstwa Warszawskiego w Stanisławowie i ich epigoni*. W: *Czasz Kościuszki i Napoleona. Jan Zbigniew Lubicz-Pachoński jako badacz epoki*. Red. Z. Janeczek. Kat. 2001, s. 323—333; *Wstęp*. W:

Wybór pieśni nabożnych Franciszka Karpińskiego oraz psalmów w jego tłumaczeniu. Edycja ku uczczeniu 175 rocznicy śmierci i 260 rocznicy urodzin pisarza. Zebr. i oprac. A. Reginek. Kat. 2001; wyd. 2 tamże 2002.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Książka polska na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku. Zarys problematyki. [Red. i wstęp] ... Kat. 1992. Prace Instytutu Bibliotekoznawstwa UŚ, nr 1.*

2. *Książka polska na Śląsku w latach 1900—1922. Zarys problematyki. [Red. i wstęp] ... Kat. 1994. Prace Instytutu Bibliotekoznawstwa UŚ, nr 7.*

3. *Książka polska na Śląsku w latach 1922—1945. Zarys problematyki. [Red. i wstęp] ... Kat. 1994. Prace Instytutu Bibliotekoznawstwa UŚ, nr 9.*

4. *Książka na Śląsku w latach 1945—1956. Zarys problematyki. [Red. i wstęp] ... Kat. 1997.*

5. *Książka polska na Śląsku w latach 1956—1989. Zarys problematyki. [Red. i wstęp] ... Kat. 1999.*

6. T. Pater: *Oczyrna i sercem*. T. 1—2. Wstęp ... Przemysł 2000.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw.:] *Polska książka na Śląsku. Rozmowa z prof. dr hab. ... [Rozm.] S. Warmbrand. „Śląsk” 1997, nr 1.*

[Rec.: *Śląski Korbut*.] W. Szewczyk: „*Śląski Korbut*”. „Dz. Zach.” 1980, nr 151; S. Wilczek: „*Śląski Korbut*”. „*Poglądy*” 1980, nr 20. — [rec.: *Książka polska i biblioteka na Śląsku Cieszyńskim...*] T. Aleksandrowicz: *Piśmiennictwo polskie na Śląsku Cieszyńskim*. „Zar. Śl.” 1988, s. 1—2; J. Broda: *Tylko trzysta egzemplarzy*. „Inf. Kult. Woj. Biel.” 1987, nr 4 (75); T. Kania: *Książka sezonu*. „Gł. Ziemi Cies.” 1987, nr 6; M. Fazan: *Książka o książkach i bibliotekach*. „Watra. Roczn. Biel.” 1988, s. 147—150; R. Ergetowski. „*Studia o Książ.*” 1989, t. 18, s. 324—327. — I. Socha: *Profesor ...* [s. 9—12]; W. Pawłowiczówna: *Bibliografia prac prof. dr hab. ...* [s. 13—16]. W: *Śląskie Miscellanea*. T. 7. Red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz. Kat. 1994. — J. D.: *Jubileusz. Trzydzieści lat w służbie książki*. „Gość Niedz.” 1995, nr 6. — M. Kalczyńska: [rec.: *Książka polska na Śląsku w latach 1900—1922...*]. „Śl. Opolski” 1995, nr 4. — J. Jurgala-Jureczka: *Polska książka na Śląsku* [rec.: *Książka polska na Śląsku w latach 1922—1945...*]. „Śląsk” 1996, nr 7. — A. Trojanar: *Jeszcze o dziejach książki polskiej na Śląsku*. „Śląsk” 1997, nr 1. — J. Jurgala-Jureczka: *Sprawa tożsamości* [rec.: *Książka polska na Śląsku w latach 1945—1956...*]. „Gość Niedz.” 1998, nr 6.

Małgorzata Toczowska

PIOTROWIAK Jan 1949

Historyk literatury, krytyk literacki.

Urodzony 20 listopada 1949 w Krobi Starej (Wielkopolska). Mieszka w Będzinie. Po

ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Gostyniu (Wielkopolska) podjął studia polonistyczne na Wydziale Nauk Humanistycznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Po obronie pracy magisterskiej (1974, KUL) podjął pracę w Zakładzie Teorii Literatury na Uniwersytecie Śląskim. 1983 doktorat na podstawie rozprawy *Przesemantyzowanie tradycji*. 1981—1985 pracował na Uniwersytecie im. Eotvosa Loranda w Budapeszcie. Od 1975 członek (i sekretarz) Towarzystwa Literackiego im. Adama Mickiewicza, od 1992 Komisji Historycznoliterackiej PAN Oddział w Katowicach. 1985 nagroda i odznaczenie Ministerstwa Kultury Węgier.

TWÓRCZOŚĆ

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach czasopism, m.in.: *Zagadnienia periodyzacji współczesnej poezji polskiej*. „Polonista” 1974, z. 1; *Młody Śląsk literacki. Dyskusja nad almanachem*. „Poglądy” 1975, nr 22; *Poetyckie studium człowieka i świata. Liryka Haliny Poświatowskiej*. W: *Roczniki Humanistyczne*. T. XXIII, z. 1. Lubl. 1975, s. 131—155; *Skamandryckie konteksty wierszy Elżbiety Szemplińskiej*. W: *Skamander*. T. 1: *Studia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich*. Red. I. Opacki. Kat. 1978, s. 219—239; *Liryka punktów widzenia. (O poezji Haliny Poświatowskiej)*. [Współaut.: I. Opacki]. W: *Prace Historycznoliterackie*. T. 14: *Z poezji XX wieku. Szkice i interpretacje*. Red. I. Opacki. Kat. 1979, s. 56—81; *Debiutanckie emploi poety. Wokół „Wiosny i wina” Kazimierza Wierzyńskiego* [s. 6—27]; *Literackie podróże. Międzywojenna twórczość Stanisława Balińskiego* [s. 118—135]. W: *Skamander*. T. 2: *Stu-*

dia z zagadnień poetyki i socjologii form poetyckich. Red. I. Opacki. Kat. 1982; *Az irodalmi stiluselemzes nehany kerdesez az egyetemi lengyeltanitasban*. [W:] 1982, *marcius 24—25 kozott tartott tudomanyos konferencia anyaga*. [Cz.] 3. [Red.] J. Bańczerowski. Budap. 1982, [s.] 180—191; *W kuźni czynu i słowa. Antynomie neoromantycznej poezji rewolucyjnej*. W: *Prace Historycznoliterackie*. T. 21: *O literaturze romantycznej*. Red. I. Opacki. Kat. 1984, s. 142—166; *Wokół prób aktualizacji „skamandryckiego” modelu porozumienia z odbiorcą w poezji społecznego radykalizmu. Przypomnienia i kontrowersje*. W: *Studia skamandryckie i inne*. Red. I. Opacki, T. Stępień. Kat. 1985, s. 47—72; *Katastroficzne preludium Władysława Sebyły. Wokół „Pieśni szczurołapa”*. W: *A lengyel nyelv es irodalom magyarorszagi kutatásairol*. [T.] IV. Budap. 1986, [s.] 243—257; *Józef Wittlin*. W: *Literatura emigracyjna 1939—1989*. T. 1. Red. M. Pytasz. Kat. 1993, s. 78—84; *W teatrze Jednego Widza. „Przedśpiew” Józefa Wittlina*. W: *Znajomym gościńcem. Prace ofiarowane Profesorowi Ireneuszowi Opackiemu*. Red. T. Sławek, przy współud. A. Nawareckiego i D. Pawelca. Kat. 1993, s. 100—107; *Dialogi w ciemności. O poezji Władysława Sebyły*. „Śląsk” 2001, nr 2.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Skamander. Studia i szkice*. T. 10. Red. I. Opacki, przy współud. ... Kat.: Wyd. UŚ 1995.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

Paweł Majerski

R

ROTT Dariusz **1965**

Historyk literatury, edytor, dziennikarz.

Urodzony 23 maja 1965 w Dąbrowie Górniczej. Mieszka w Katowicach. 1981—1984 uczęszczał do III Liceum Ogólnokształcącego w Dąbrowie Górniczej. Od 1984 student polonistyki Uniwersytetu Śląskiego. 1989 magisterium, 1995 doktorat na podstawie rozprawy *Staropolskie chorografie. Początki — rozwój przemiany gatunku*. Od 1988 nauczyciel akademicki na UŚ. 1988—1992 nauczyciel języka polskiego w III LO w Dąbrowie Górniczej. Od 1996 Rzecznik w Ministerstwie Edukacji i Sportu. Od 1996 redaktor naczelny „Gazety Uniwersyteckiej UŚ” i rzecznik prasowy UŚ. Współredaktor bibliofilskiej serii *Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia”*. 1998—2002 redaktor naczelny półrocznika „Pallas Silesia”. Od 1985

członek Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Islandzkiej, Komisji Historycznoliterackiej Polskiej Akademii Nauk, Oddział w Katowicach, od 1998 Stowarzyszenia Dziennikarzy RP, od 2000 National Geographic Society. Współzałożyciel, wiceprezes Fundacji „Pallas Silesia” (1996—2002), prezes (od 2002). Studia, szkice i recenzje na łamach periodyków, m.in.: „Akcent”, „Barok”, „Forum Akademickie”, „Kwartalnik Opolski”, „Myśl Protestancka”, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, „Przegląd Historyczno-Oświatowy”, „Opera Slavica” [Brno], „Przegląd Geograficzny”, „Ruch Literacki”, „Śląsk”.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Staropolskie chorografie. Początki — rozwój — przemiany gatunku*. Kat.: Wyd. UŚ 1995.
2. *Wawrzyniec Korwin. Wczesnorennesansowy humanista śląski*. Kat.: WBP 1997.
3. *Badania dawnego piśmiennictwa w Instytucie Śląskim w Katowicach (1934—1939). Wybrane zagadnienia z dziejów humanistyki na Śląsku*. Kiel.: Szumacher 1998.

4. *Leksykon przypomnień. Literatura dawnej Polski. Średniowiecze — Renesans — Barok. Setnik pisarzy i dzieł*. Wwa: Ex Libris 2002.

5. *Bracia czeszy w dawnej Polsce. Działalność literacka — twórcy — recepcja*. Kat.: Wyd. UŚ 2002.

Studia i szkice w tomach zbiorowych oraz na łamach periodyków, m.in.: *Opieka nad kołem naukowym*. „Życie Szk. Wyższ.” 1990, z. 12; *Oswajanie przestrzeni. O „AAAmeryce” Mirona Białoszewskiego*. „Akcent” 1992, nr 1; *Nieznany brzeski epizod leszczyńskiego typografa*. W: *Śląskie miscellanea. Literatura — folklor*. T. 4. Red. K. Heska-Kwaśniewicz, J. Malicki. Wwa 1992, s. 7—13; *Świat zamknięty. Gustaw Morcinek o „Życiorysach górników”*. W: *W kręgu Gustawa Morcinka. Rozprawy. Szkice. Przyczynki. Scenariusz filmowy*. Red. K. Heska-Kwaśniewicz, J. Malicki. Kat. 1992, s. 46—59; *Bibliofil — edytor — miłośnik Piotra Skargi. Literackie fascynacje księdza Jana Ficka*. W: *Książka polska na Śląsku w drugiej połowie XIX wieku. Zarys problematyki*. Red. M. Pawłowiczowa. Kat. 1992, s. 189—196; *Daniel Vetter — pisarz świadomy. Analiza metatekstowych wypowiedzi zawartych w „Opisaniu wyspy Islandyi”*. W: *Autorów i wydawców dialogi z czytelnikami*. Red. R. Ocieček. Kat. 1992, s. 189—198; *Determinanty poznawcze staropolskiego podróżnika. Rekonesans*. W: *Staropolskie teksty i konteksty. Studia*. T. 2. Red. J. Malicki. Kat. 1994, s. 134—146; *Maria Kondracka — zapomniana działaczka oświatowa*. [Współaut.: R. Ryba]. „Przegl. Hist.-Ośw.” 1995, nr 3—4; *Opis Ziemi Świętej Anzelma Polaka — Andrzeja Rymszy. Studium z dziejów staropol-*

skich chorografii. W: *Między średniowieczem i renesansem. Kolokwia polsko-włoskie*. T. 1. Red. J. Malicki, P. Wilczek. Kat. 1995, s. 65—77; *Z badań nad śląskim piśmiennictwem geograficznym. Franciszek Bujak i Bolesław Olszewicz o traktacie Wawrzyńca Korwina*. W: *Książka polska na Śląsku w latach 1922—1945. Zarys problematyki*. Red. M. Pawłowiczowa. Kat. 1995, s. 29—37; *W kręgu przyjaciół Jana Amosa Komeńskiego*. W: *Jan Amos Komeński. Kolokwium polsko-czeskie*. Red. J. Malicki, ..., J. Raclavska. Kat.-Ostr. 1996, s. 43—55; *Ein Reisebericht als Wissensquelle über die weitest gelegenen Randgebiete Nordeuropas. „Island” von Daniel Vetter*. [W:] *Literatur und Institutionen der literarischen Kommunikation in nordeuropäischen Städten im Zeitraum vom 16. Bis zum 18. Jahrhundert*. Red. E. Kotarski. Gdań. 1996, s. 148—153; *Badania dawnego piśmiennictwa w Instytucie Śląskim w Katowicach (1934—1939)*. „Kwart. Opol.” 1996, nr 1; *Rzecznik Praw Ucznia Kuratorium Oświaty w Katowicach*. „Hum. Z. Nauk. Prawa Człowieka” 1996 nr 1; *Wawrzyniec Korwin w kręgu wrocławskich miłośników antyku*. W: *Tradycje kultury antycznej*. [Red.] J. Rostropowicz. Opole 1997, [s.] 57—71; *Sesja Odrodzenia Polskiego i Wystawa Renesansowej Książki Polskiej w 1954 roku. Szkic z dziejów życia naukowego Katowic*. W: *Książka polska na Śląsku w latach 1945—1956. Zarys problematyki*. Red. M. Pawłowiczowa. Kat. 1997, s. 219—224; *Dom Potockich w Woli Łużańskiej*. W: *Wokół Wacława Potockiego. Studia i szkice staropolskie w 300. rocznicę śmierci poety*. Red. J. Malicki, ... Kat. 1997, s. 117—129; *Ksiądz Jan Alojzy Ficek — XIX-wieczny edytor „Żywotów świętych” Piotra Skargi*. W: *Jesuitica. Kolokwium*

- naukowe z okazji 400. rocznicy urodzin Macieja Kazimierza Sarbiewskiego. Red. J. Malicki, P. Wilczek. Kat. 1997, s. 82—87; *Wawrzyniec Korwin ze Środy Śląskiej. Szkic z dziejów renesansu na Śląsku*. W: *Śląsk jako region pogranicza językowo-kulturowego w edukacji*. Red. I. Nowakowska-Kempna. Kat. 1997, s. 208—220; *Tradycje brneńskiej slawistyki*. Bohuslav Horák — edytor „Islandii” Daniela Vettera. „Opera Slavica. Slavistické rozhledy” [Brno] 1997, nr 3; *Kobiety w siedemnastowiecznym Lesznie* — Krystyna Poniatowska i Anna Memorata. *Rekonesans*. „Barok” 1997 nr 2; „Nauka domowa” i wyjątki z „Agendy” Jerzego Bocka. „Myśl Protest.” 1998 nr 3; Johann Lang — poeta, gre cysta, dyplomata. *Szkic biograficzny* [zawiera też wskazówki bibliogr., edycję tekstu Langusa *Ioannes Baptista decollatus* oraz uwagi do tekstu. Współaut.: Z. Kadłubek]. W: *Śląskie miscellanea*. T. 11. Red. J. Malicki, K. Heska-Kwaśniewicz. Kat. 1998, s. 9—20; *Kształtowanie się wiedzy geograficznej w dawnej Polsce. Chorografia Galla Anonima*. W: *Problemy środowiska i jego ochrony*. Cz. 6. Red. M. Nakonieczny, P. Migula. Kat. 1998, s. 257—275; *Systematyka problemów administracji oświatowej województwa katowickiego 1990—1997* [współaut.: F. Byczek]; *Stan, struktura i formy kształcenia w województwie katowickim: dynamika zmian* [współaut.: F. Byczek]; *Szkoły niepubliczne: tendencje zmian*; *Obieg informacji w systemie oświatowym: tendencje zmian*; [cztery cz. rozdz.:] *Regionalny system oświaty: stan i perspektywy*. W: *Tornister i restrukturyzacja. System oświaty jako czynnik modernizacji województwa katowickiego (i śląskiego)*. Red. M. S. Szczepański, W. Łuszczuk, K. Tausz. Kat. 1999, s. 21—34; *Leszno w latach 1628—1656. Zarys problematyki*. „Myśl Protest.” 1999 nr 1; *Ikonosfera Leszna w latach 1628—1656 jako przestrzeń kulturowego współistnienia*. *Zarys problematyki*. „Przysł. Ludu” 1999, z. 3—4; *W poszukiwaniu utraconej ojczyzny. Bracia czescy w dawnej Polsce*. „Myśl Protest.” 1999 nr 2; *O „Chorografii” Jana Długosza*. W: *Bibliologia. Literatura. Kultura*. Księga pamiątkowa ofiarowana Profesorowi Wacławowi Szelińskiemu. Red. M. Konopka, M. Zięba. Kr. 1999, s. 311—320; *Ikonosfera Leszna w latach 1628—1656 jako przestrzeń kulturowego współistnienia*. *Zarys problematyki*. W: *Studia etnologiczne i antropologiczne*. T. 4: *Przestrzeń kulturowego współistnienia*. Red. I. Bukowska-Floreńska. Kat. 2000, s. 49—71; *Pierwszy opis Islandii w języku polskim z 1638 roku*. W: *Polskie opisywanie świata. Od fascynacji egzotyką do badań antropologicznych*. Red. A. Kuczyński. Wr. 2000, s. 23—27; [interpretacje utworów poet.:] *Pierwszy wiersz polski („Bogurodzica”)*; *Apologia literackiej humorystyki („Kutemu, co czyść będzie ty fraszki” M. Reja)*; *Uroczy drobiazg liryczny („Na dom w Czarcolesie” J. Kochanowskiego)*; *Arcydzieło liryczne (Hymn „Czego chcesz od nas, Panie” J. Kochanowskiego)*; *Wątpliwości i pytania („Tren X” J. Kochanowskiego)*; *Zmienność, kruchość świata (Sonet I „O krótkości i niepewności na świecie żywota człowieczego” M. Sępa Szarzyńskiego)*; *Trup i zakochany („Do trupa. Sonet” J. A. Morsztyna)*; *Żonglowanie niemożliwościami („Niestatek” J. A. Morsztyna)*; *Obywatelska refleksja („Nierządem Polska stoi” W. Potockiego)*; *Antynomia świata i nieba („Marność” D. Naborowskiego)*. W: *Poezja polska. Interpre-*

tacje. Red. K. Heska-Kwaśniewicz, B. Zeler. Kat. 2000, s. 9—52; *Ustępy z poetów starożytnych w przekładzie rymowanym Stanisława Schneidra, nauczyciela gimnazjum w Przemysłu. Cz. 1. Do druku przygot. i posł. opatrzył ... W: Rocznik Przemyski. T. 37, z. 2: Literatura i język. Red. J. Starnawski. Przemysł 2001, s. 61—75; Chorografia w proemium do „Kroniki polskiej” Galla Anonima. Zarys problematyki. W: Przedmowa w książce dawnej i współczesnej. Red. R. Ociecek, przy współudz. R. Ryby. Kat. 2002, s. 9—22; *Ogrodziński Wincenty Stefan. W: Słownik badaczy literatury polskiej. T. 5. Red. J. Starnawski. Wr. 2002, s. 210—215.**

PRACE EDYTORSKIE

1. D. Vetter: *Islandia albo Krótkie opisanie wyspy Islandyi. Oprac. i wstępem opatrzył ... Kat.: Wyd. UŚ 1997.*

2. Ioannes Langus Silesius: *Ioannes Baptista decollatus. Red. i oprac. Z. Kadłubek, ... Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 1997.*

3. A. Memorata: *Niech mi daruje Apollo te wiersze. Wybór poezji. Wyb., oprac. i przekł. Z. Kadłubek, ... Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 1998.*

4. P. Wachenius: *Hymny moje domowe. Wyb., wstęp i oprac. Z. Kadłubek, ... Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 1999.*

5. B. Exner: *Chryzesowa szkoła. Poezje wybrane. Wyb., wstęp i przekł. Z. Kadłubek, ...*

Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 2000.

6. K. Negius: *Kazania polskie. Wyb. i wstęp K. Biliński, ... Oprac. i posł. I. Kaczmarzyk. Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 2001.*

PRACE REDAKCYJNE

1. Wojciech Korfanty. *Rozprawy i szkice historyczno-literackie. Red. ..., E. Skorwider. Kat.: Bibl. Śl. 1993.*

2. *Tradycje śląskiej humanistyki. Jan Kazimierz Zaremba. Red. J. Malicki, ... Kat.: Bibl. Śl. 1994.*

3. Jan Amos Komeński. *Kolokwium polsko-czeskie. Red. J. Malicki, J. Raclavska, ... Kat.-Ostr.: Śląsk WN 1996.*

4. *Wokół Wacława Potockiego. Red. J. Malicki, ... Kat.: Wyd. UŚ 1997.*

5. ..., R. Ryba, P. Wilczek: *Literatura staropolska. Średniowiecze-Renesans-Barok. Przewodnik bibliograficzny dla studentów filologii polskiej. Kat.: wyd. 1 Wyd. UŚ 1998, wyd. 2 Wyd. UŚ 2000.*

6. B. Z. Stęczyński: *Polska Najada, czyli glos wodospadu Łaby na Śląsku. Do druku z rękopisu podał, wstępem i objaśn. opatrzył J. Kolbuszewski. Red. ... Kat.-Pszcz.: Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia” 2000.*

7. Ch. Morgenstern: *Unter Zeiten. Jak to między czasami. Wybór poezji. Przekł. i oprac.*

T. Kowalska. Red. ... Kat.: *Biblioteka Fundacji „Pallas Silesia”* 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Rec.: *Staropolskie chorografie...*] J. Budzyński, „Kwart. Opol.” 1996, nr 2; A. Chmiel, „Pallas Silesia” 1997, nr 1. — S. Kubów: [rec.: *Wawrzyniec Korwin...*]. „Odra” 1998, nr 1. — [rec. D. Vetter: *Islandia...*] S. Sterna-Wachowiak, „Nowe Książ.” 1998, nr 1; J. Szturc, „Myśl Protest.” 1998, nr 2; J. Jasnowski: *Polono-Islandica*. W: *Rocznik Instytutu Polsko-Skandynawskiego*. T. 13. Kopenhaga 1998; L. Štěpán, „Opera Slavica” 2000. — Z. Kadłubek: [rec.: *Badania dawnego piśmiennictwa...*]. „Pallas Silesia” 1998, nr 2. — J. Szturc: [rec.: P. Wachenius: *Hymny moje domowe...*]. „Myśl Protest.” 2000, nr 1. — [rec.: K. Negius: *Kazania polskie...*] J. Szturc, „Myśl Protest.” 2002, nr 1; L. Pavera, „Alternativa Plus” 2002, nr 1—2.

Paweł Majerski

RYCHTER Zygmunt ok. 1884—1930

Krypt.: Z. R., Zeter.

Dziennikarz, recenzent teatralny, działacz kulturalny, literat, plastyk.

Urodzony ok. 1884 w Krakowie. Syn Artura i Izabeli z Marynowskich. 1908 rozpoczął pracę dziennikarską w Zagłębiu. Sprawował funkcję redaktora odpowiedzialnego „Kuriera Zagłębia”. Działal w licznych lokalnych organi-

zacjach społeczno-kulturalnych. Od 25 listopada 1908 należał do nowopowstałego Towarzystwa Miłośników Sztuki Polskiej, pełnił funkcję członka komisji rewizyjnej. Należał do Polskiej Macierzy Szkolnej, a po jej rozwiązaniu w 1908, gdy podjęto starania o założenie Towarzystwa Krajoznawczego, stały członkiem tej instytucji. Od 1910 kierownik sekcji fotograficznej Towarzystwa. Od 1909 udzielał się w pracach Domu Ludowego jako członek komisji rewizyjnej. W 1909 w wyniku nieporozumień w gronie wydawców i redaktorów „Kuriera Zagłębia”, wraz z grupą dziennikarzy, odszedł z redakcji i zaangażował się do pracy w wydawnictwie dziennika „Zagłębie”, a następnie do „Iskry” (1910). 1914—1918 legionista I Brygady, później należał do Związku Legionistów. 1921—1922 ponownie w zespole redakcyjnym „Kuriera Zagłębia”. Do chwili likwidacji (1922) pisał — na zmianę z Józefem Stacherskim — recenzje z przedstawień Teatru Miejskiego w Sosnowcu. Od lata 1922 członek Delegacji do Spraw Teatralnych (10 IX 1922 nazwanej Komitetem Teatralnym w Sosnowcu) przy sosnowieckiej Radzie Miejskiej. Sprawował funkcję sekretarza. Celem instytucji była opieka nad lokalną sceną, pośredniczenie między magistratem a dyrekcją teatru, czuwanie nad finansami i artystycznym poziomem placówki. Instytucja odniosła sukces: dzięki jej staraniom sosnowiecki Teatr Zimowy przeszedł pod opiekę państwa i jako Teatr Miejski został otoczony opieką finansową. 1922 członek zespołu redakcyjnego tygodnika satyryczno-humorystycznego „Chochoł”, wydawanego przez Konstantego Ćwierka i Jana Walewskiego. 28 maja 1923 założył w Sosnowcu Towarzystwo Artystyczno-Literackie Zagłębia Dąbrowskiego (z siedzibą w redak-

cji „Iskry”), które zrzeszało dziennikarzy, pisarzy i plastyków. Do 30 września 1925 prezes stowarzyszenia, 10 XII 1927—13 X 1928 kierownik sekcji literackiej, 13 X 1928—7 XII 1929 wiceprezes, a od 7 XII 1929 ponownie kierownik sekcji literackiej. Wraz z Franciszkiem Rembertowskim redaktor opublikowanej w listopadzie 1923 „Jednodniówki Towarzystwa Artystyczno-Literackiego w Zagłębiu Dąbrowskim”, w której zamieścił artykuł *O teatrze*. Inicjatywą TAL były także wystawy obrazów, z których dwie odbyły się z udziałem artystów krakowskich i śląskich. Pomysłodawca imprezy teatralnej *Szopka zagłębiowska*. Autor wystawionej w 1924 *Pierwszej szopki zagłębiowskiej*, uczestniczył w pracach redakcyjnych nad tekstem i przygotował oprawę plastyczną przedstawienia. Jeden z autorów *Drugiej szopki Zagłębia* (1926) oraz *Trzeciej szopki* (1928), uczestniczył w przygotowaniach plastycznych inscenizacji. Brał czynny udział w przygotowaniach do jesiennej wystawy obrazów w sali „Trocadero” w Sosnowcu (1923). Jako malarz amator wystawiał także swoje prace, m.in. w dniach 24 XII 1925—6 I 1926, 7 X — 15 X 1928 oraz w 1929. W 1924, wspólnie z J. Maciejowskim i M. Hirszlą, redagował dwutygodnik poświęcony zagadnieniom gospodarczym, społeczno-politycznym, piśmiennictwu i sztuce zatytułowany „Przegląd Zagłębia”. W 1925 pisał do wznowionego „Kuriera Zagłębia”, a przez trzy miesiące redagował „Kurier Zachodni” powołany przez Wiktora Monsiorskiego. 1926—1927 kierownik Wydziału Ogólnego Powiatowej Kasy Chorych, przez szereg lat sekretarz generalny Kasy. 4 VII 1926—1 I 1927 członek zespołu redakcyjnego sosnowieckiego tygodnika Klubu Polityczno-Społecznego im. J. Piłsudskie-

go „Ster Zagłębia”. W 1926 wybrany na przewodniczącego kółka humanistycznego przy Powszechnym Uniwersytecie Regionalnym, rozpoczynającym działalność w Zagłębiu Dąbrowskim. 1927 współpracował z pismem PPS „Głos Zagłębia”, równocześnie na stałe (1927—1928) pracował w redakcji „Expresu Zagłębia”, wydawanego od 1926 przez W. Monsiorskiego. Publikował głównie recenzje teatralne oraz artykuły dot. życia artystyczno-literackiego. Poglądy nt. zadań recenzji teatralnej wyłożył w artykułach *W obronie teatru i wartości dramatu. Wytyczne recenzji teatralnej* („Kurier Zagłębia” 1921) oraz *O teatrze* („Jednodniówka TAL” 1923), a także w broszurze *O teatrze w ogóle a miejskiej scenie sosnowieckiej w szczególności* (1924). 1927 należał do komitetu obchodu dwudziestopięciolecia pracy pisarskiej Andrzeja Struga, inicjator przyznania pisarzowi honorowego obywatelstwa miasta Sosnowca. Popularyzował dorobek Struga, wygłaszając odczyty o jego pracy społecznej i twórczej, m.in. w sali Biblioteki im. H. Kołłątaja w Dąbrowie Górniczej. Popularyzował wiedzę o innych pisarzach, m.in. o J. Słowackim, A. Asnyku, wygłaszając odczyty dla pracowników kopalni „Hrabia Renard”, w Domu Ludowym w Sosnowcu, w domu kultury przy kopalni „Saturn”. Należał do zrzeszenia dawnych bojowników Polskiej Organizacji Wojskowej. Pracował w zespole redakcyjnym „Jednodniówki zjazdu POW w dn. 8—9 XII 1928”. Należał do inicjatorów, którzy 14 XII 1929 zaproponowali przygotowanie *Monografii Zagłębia Dąbrowskiego i okolicy*, którą ostatecznie opracował Marian Kantor-Mirski. Od 14 XII 1929 członek Towarzystwa Naukowego Zagłębia Dąbrowskiego, reprezentant TAL. Członek Zarządu Związku Zawodowego Pracowników Ubez-

pieczalni Społecznej w Polsce, Oddziału Sosnowieckiego. Prezes sosnowieckiego oddziału Związku Legionistów, wiceprzewodniczący rady BBWR Zagłębia Dąbrowskiego. Wybrany do obwodowego Związku Strzeleckiego. Jego wiersze, satyry, recenzje i artykuły ukazały się w „Głosie Polskim” (1915), „Gontynie” (1922), „Kurierze Zagłębia” (1921, 1922, 1925), „Jednodniówce TAL” (1923), „Expresie Zagłębia” (1927—1928), „Chochole” (1931), „Expresie Zagłębiowskim — Magazynie” (1993, 1994, 1996). Zmarł po długiej i ciężkiej chorobie 1 kwietnia 1930 w Sosnowcu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *O teatrze w ogóle a miejskiej scenie sosnowieckiej w szczególności*. Sosn. 1924.

OPRACOWANIA

MdKŻ 1 (E. Gondek). — SPKT (E. Gondek). *T.K.P. w Zagłębiu*. „Iskra” 1911, nr 118; *Zebrań członków Domu Ludowego*. „Iskra” 1911, nr 79; *Kalendarz Zagłębia Dąbrowskiego na rok przestępny 1912*. Sosn. 1912; „Iskra” 1923, nr 113, nr 270, nr 273; „Iskra” 1924, nr

17, nr 220, nr 228; *Towarzystwo Artystyczno-Literackie w Sosnowcu*. „Przegl. Zagl.” 1924, nr 1; „Iskra” 1926, nr 92, nr 94; „Expres Zagl.” 1928, nr 129, nr 134, nr 136; „Gł. Zagl.” 1928, nr 34; „Kur. Zach. — Iskra” 1928, nr 144, nr 164. — [Nekrol.:] „Expres Zagl.” 1930, nr 91; nr 92, nr 94. — *Z żałobnej karty* [wspomnienie]. „Ekspr. Zagl.” 1930, nr 92; T. Cz. [T. Czaransomski]: *Wspomnienia*. „Gontyna” 1931, nr 1. [M.in. o:] A. Biała: *Działalność Towarzystwa Artystyczno-Literackiego w Sosnowcu*. [Pr. magister. napis. pod kier. doc. A. Jarosza. Sosn.: UŚ 1980. Maszynop., MBS R 37]; M. Szulc: *Badania naukowe nad kulturą humanistyczną w Zagłębiu Dąbrowskim do r. 1939*. [Pr. magister. napis. pod kier. doc. A. Jarosza. Sosn.: UŚ 1980. Maszynop. MBS R. 38]; W. J. Żywot: *Dwadzieścia sezonów teatru sosnowieckiego 1919—1939*. Kat. 1983; A. Biała: *Kalendarium działalności Towarzystwa Artystyczno-Literackiego Zagłębia Dąbrowskiego w latach 1923—1935*. „Ekspr. Zagl. — Mag.” 1993, nr 16; J. Przemsza-Zieliński: *Sosnowiecka encyklopedia historyczna. Sygnaty biograficzno-tematyczne*. Z. 4: P-R-S. Sosn. 1998, s. 393—394.

Elzbieta Oleksiak

S

SARNA Paweł 1977

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 26 stycznia 1977 w Jaworznie. Absolwent Technikum Elektro-Mechanicznego w Jaworznie. 1997—2002 studiował filologię polską na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Członek redakcji pisma studentów Wydziału Filologicznego UŚ „ARTyleria”, redaktor periodyku kulturalno-literackiego „Sokół Jaworznicki”. 1998 debiutował arkušem *Atak* („Opcje” 1998, nr 3). Publikuje m.in. na łamach pism: „Arkadia”, „Kwartalnik Artystyczny”, „FA-art”, „Śląsk”, „Pro Arte”, „Studium”, „Megalopolis”, „Akant”, „Akcent”, „Nowy Wiek”, „Pracownia”, „Lampa i Iskra Boża”, „Autograf”, „Pogranicza”, „Undergrunt”. Współzałożyciel grupy poetyckiej Estakada (1998). Od 2001 wiceprzewodniczący Koła Młodych przy Oddziale Katowickim Stowarzy-

szenia Pisarzy Polskich. Laureat konkursów poetyckich, m.in. IX Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Rafała Wojaczka (Mikołów 2001).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Atak*. [Wiersze]. Kat.: „Opcje” 1998 [nr 3].

2. *Oni*. [Wiersze. Współaut.: P. Lekszycki]. Dąbrowa Górn.: MOPT 1999.

3. *Ten i Tamten*. [Wiersze. Współaut.: P. Lekszycki]. Bydgoszcz: Świadectwo 2000.

4. *Biały Ojciec Nasz*. [Wiersze]. Kr.: Ziel. Sowa 2002, Bibl. „Studium”.

Wiersze w almanachach i antologiach, m.in.: *W swoją stronę. Antologia młodej poezji Śląska i Zagłębia*. Wyb., oprac. i wstęp P. Majerski. Kat. 2000; *Almanach młodych 2002. Ruchome wyspy*. Red. K. Strzelewicz. Kr. 2002. Szkice w tomach współautorskich: *Działalność publicystyczna Wilhelma Szewczyka na łamach „Odry”*. W: *Wilhelm Szewczyk. Pisarz, publicysta, niemcoznawca*. Red. J. Śliwki. Kat. 2002, s. 22—34; *Cztery uwagi*

o publicystyce Stanisława Krawczyka. W: *Destruktor symbolu. Szkice o twórczości Stanisława Krawczyka*. Red. P. Majerski. Czerw.-Leszcz. 2002, s. 34—40.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw. i wypowiedzi:] *Szczyt sezonu*. Rozm. W. Boros. „Autograf” 2001, nr 5. *Moja poezja, mój czytelnik, nasza samotność*. [Ank.]. „Opcje” 2001, nr 5.

P. Lekszycki: *Polowanie na Sarnę* [rec.: *Atak*]. „Śląsk” 1999, nr 4. — [rec.: *Ten i Tamten*.]: M. Kisiel: [b.t]; „Radostowa” 1999, nr 6—8; S. Chyczyński: *Trochę dla picu*. „Akant” 2000, nr 3; E. Dutka: *Przewrotny ten i tamten*. „Śląsk” 2000, nr 8; P. Michałowski: *Trochę o Tym, więcej o Tamtym*. „Pogranicza” 2002, nr 1; R. Chłopek: *Jeden na jednego*. „Pro Arte” 2000, nr 13; K. Maliszewski: *W oficynie*. „Odra” 2000, nr 12.

[M.in. o:] S. Matusz: *Domokrączy z eine zdor-do*. „Co tydzień” 1996, nr 47; P. Majerski: *Liryczny Śląsk lat 90*. „Śląsk” 2000, nr 10; P. Majerski: *Wstęp*. W: *W swoją stronę. Antologia młodej poezji Śląska i Zagłębia*. Wyb., oprac. i wstęp P. Majerski. Kat. 2000, s. 6—21; *W stronę poetów* [z P. Majerskim rozm. A. Pustulka]. „Tryb. Śl. — Dzień” 2000, nr 241; I. Stokfiszewski: *twoje słowo jest niczym*. „Megalopolis” 2001, nr 0,1; J. Klejnocki: *Młody Śląsk*. „Magazyn z książk.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 2001, nr 42; G. Tomicki: *Spieszmy się pisać wiersze?* „Megalopolis” 2000, nr 0,1; T. M. Głogowski: *Poezja obserwacji*. „Gaz. Uniw” 2000, nr 12; K. Siba: *Każdy gdzieś*. „Śląsk” 2001, nr 1.

Paweł Majerski

SEBYŁA Władysław 1902—1940

Krypt.: (es); S; W.S.; W. S-a; ws; Ws.

Poeta, krytyk literacki.

Urodzony 6 lutego 1902 w Kłobucku, syn Michała Sebyły, nauczyciela, i Henryki z domu Radłowskiej. Po śmierci matki ojciec ożenił się ponownie i wkrótce rodzina przeniosła się do Zagłębia. Od 1906 Sebyłowie mieszkali w Będzinie, w dzielnicy Warpie. Tutaj ojciec Władysława podjął pracę nauczycielską. W 1913 rozpoczął naukę w Sosnowieckiej Szkole Realnej, która po wybuchu I wojny światowej została zamknięta. Od 1915 kontynuował naukę w nowo otwartej szkole polskiej w dzielnicy sosnowieckiej, zwanej wówczas Sielce. Języka polskiego uczył się pod kierunkiem W. Słomczyńskiego i S. Trzczyńskiego. Aby wziąć udział w powstaniu śląskim sfalszował metrykę urodzenia. Przez pewien czas przebywał w koszarach w Częstochowie. Po zakończeniu pierwszego etapu walk powstańczych powrócił do szkoły. 1921 egzamin maturalny. W tym samym roku wyjechał do Warszawy i podjął studia na Wydziale Mechanicznym Politechniki Warszawskiej. Rok później przeniósł się na Uniwersytet Warszawski, gdzie zaczął studiować polonistykę. Wolny słuchacz warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych. Pierwsze próby poetyckie podjął jeszcze w wieku dziecięcym. W 1912 napisał 64-zwrotkowy poemat *Przygody po pensji* (zachował się autograf tego utworu). Jego dojrzała twórczość związana jest jednak z przynależnością do grup literackich, najpierw grupy uniwersyteckiej Złocien, a potem Kwadrygi, do której przystąpił w maju 1927. Jednocześnie uczestniczył

w pracach Koła Literackiego Studentów Uniwersytetu Warszawskiego oraz Towarzystwa Bratniej Pomocy Słuchaczy Uniwersytetu Warszawskiego „Bratniak”. W pierwszym numerze „Kwadrygi” (maj 1927) zadebiutował jako poeta wierszem *Modlitwa* i jako krytyk recenzją tomu prozy M. Kuncewiczowej. 1927 otrzymał przydział do Szkoły Podchorążych Rezerwy w Krakowie i musiał na dwa lata przerwać studia. 6 września 1928 ożenił się z Sabiną Krawczyńską, a rok później urodził się jego syn, Witold. Przez pewien czas zarabiał jako prelegent w Lidze Obrony Powietrznej Państwa. Od października 1929 kierował pismem „Kwadryga”, a w jego prywatnym mieszkaniu przy ul. Wilczej mieściła się redakcja. Prowadził ten periodyk do końca jego istnienia (1931). 1930 wydał swój pierwszy samodzielny tomik i ukończył studia. Dzięki półrocznemu stypendium, które otrzymał za *Pieśni szczuroląpa*, odbył w 1931 podróż do Włoch, a potem do Francji. W rok później podjął współpracę z dwutygodnikiem społeczno-kulturalnym „Zet”, w którym opublikował m.in. *Młyny*. W 1932 wstąpił do Związku Zawodowego Literatów Polskich, a w 1933 został członkiem komitetu redakcyjnego „Znaku”. 1935—1939 współpracował z Polskim Radiem, gdzie prowadził dział krytyki wydawnictw poetyckich. Podczas tzw. „kwadransów literackich” omawiał najciekawsze nowości wydawnicze z literatury pięknej. Pełnił też funkcję sekretarza w Komitecie Instytutu Literackiego. Jako krytyk literacki współpracował również z tygodnikiem literacko-społecznym „Pion” oraz kwartalnikiem „Pióro”. Swe utwory zamieszczał także w czasopiśmie: „Bluszczy”, „Kultura”, „Droga”, „Ateneum”, „Znicz”, „Tygodnik Ilustrowany”. 1938 uhonorowany Zło-

tym Wawrzynem Polskiej Akademii Literatury za tomik *Obrazy myśli*. Zajmował się też tłumaczeniem, głównie literatury rosyjskiej i francuskiej, jednak większość tych tekstów ukazała się drukiem dopiero po wojnie. Organizował liczne wieczory literackie, m.in. w: Wilnie, Grodnie, Lwowie, Łodzi, Krakowie. W wolnych chwilach chętnie malował. Pozostawił kilka dzieł, jak np.: *Portret żony*, *Słoń*, *Na Helu*, *Pejzaz z bramą*, *Chata*. Był też muzykiem, grał na skrzypcach, interesował się teorią muzyki. W maju 1939 r. odbył ćwiczenia wojskowe w Puławach, a 28 sierpnia jako oficer rezerwy został powołany do wojska. Wiadomo, że dostał się do niewoli radzieckiej, ale od marca 1940 rodzina nie otrzymała już od niego żadnych wiadomości. Jego nazwisko znalazło się na liście internowanych przez NKWD w Starobielsku. 1940 zamordowany w Katyniu. Od 1944 jego teksty są nadal publikowane na łamach czasopism, w antologiach i samodzielnych wydawnictwach. Były zamieszczane w takich pismach, jak: „Świetlica Krakowska” (1946), „Wałbrzych” (1947), „Górnik” (1948), „Rolnik Polski” (1948), „Wieści” (1959), „Tygodnik Kulturalny” (1968), „Nasz Klub” (1970), „Kurier Polski” (1970), „Nowa Wieś” (1972), „Związkowiec” (Toronto), „Kontrasty” (1974), „Poglądy” (1977—1982), „Kultura” (Paryż; 1978), „Poezja” (1979), „Dunajec” (1981), „Sztandar Młodych” (1981—1982), „Tydzień Polski” (Londyn; 1982), „Pochodnia” (1984), „Szkice i Dialog” (Sztokholm; 1985), „Odra” (1986), „Wiara i Odpowiedzialność” (1987), „Tygodnik Powszechny” (1987), „Morze i Ziemia” (1988) i in. W 1978 Polskie Radio nadało dwie audycje jemu poświęcone w cyklach: *Rośliśmy razem z Nią* (oprac. M. Flisowska) oraz *Mistrzowie pióra* (oprac. M.

Tulowiecka). Od wielu lat w Kłobucku organizuje się konkursy poetyckie jego imienia. 1972—1976 działała grupa poetycka, która obrała go za patrona.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Modlitwa*. W.: A. Maliszewski, W. Sebyła: *Poezje*. Wwa: Wydaw. F. Hoesicka 1927.

2. *Pieśni szczurołapa*. [Wiersze]. Wwa: Wydaw. F. Hoesicka 1930.

3. *Koncert egotyczny*. [Wiersze]. Wwa: Wydaw. J. Mortkowicza 1934.

4. *Arkusze poetycki*. 6. Wwa: Wydaw. F. Hoesicka 1937.

5. *Obrazy myśli*. [Wiersze]. Wwa: Wydaw. J. Mortkowicza 1938.

6. *Wiersze wybrane*. Wstęp S. R. Dobrowolski. Wwa: Czyt. 1956.

7. *Śmierć Joanny*. [Słuchowisko]. „Życie i Myśl” 1958, nr 3—4.

8. *Poezje wybrane*. Wyb. i wstęp H. Michalski. Wwa: LSW 1972.

9. *Poezje zebrane*. Wstęp i oprac. A. Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1981.

10. *Nie wierz moim grzechom*. [Wiersze]. Wwa: Anagram 1999.

Wiersze w antologiach, m.in.: *Wiersze polskie wybrane*. *Antologia poezji od „Bogurodzicy”*

do chwili obecnej. Zebr. i uł. M. Grydzewski. Londyn 1946; *Antologia 120-tu*. *Wiersze na obchody, uroczystości i rocznice*. Zebr. i oprac. A. Galiński. Wyd. 2. Łódź 1947; *Juiliusz Słowacki w poezji polskiej*. *Antologia poetycka*. Uł. W. Hahn. Wr. 1955; *Od Kochanowskiego do Staffa*. *Antologia liryki polskiej*. [Oprac.] W. Borowy. Wyd. 2 zm. Londyn 1954; *Wiersze górnicze*. *Antologia*. Wyb. i oprac. A. Włodek. Wstęp Z. Hierowski. Kr. 1954; *Wiersze i krajobrazy*. *Antologia poetycka*. Oprac. A. Lam, J. Trznadel. Kr. 1960; *Poezja polska 1914—1939*. *Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski, S. Pollak. Wwa 1962; *Satyra prawdę mówi... 1918—1939*. Wyb. i oprac. Z. Mitzner, L. Pasternak. Przedm. Z. Mitzner. Wwa 1963; *Polnische Poesie des Jahrhunderts*. [Wyd., tłum. i posł.] K. Dedecius. Frankfurt a/Main 1965; *Z głębokości*. *Antologia polskiej modlitwy poetyckiej*. Wstęp, wyb. i oprac. A. Jastrzębski, A. Podsiad. Wwa 1966; *Czytamy wiersze*. Wstęp, wyb. i oprac. J. Maciejewski. [Wwa] 1970; *Poeta ziemi rodzinnej*. *Zbiór wspomnień i esejów o Stanisławie Piętaku*. Przygot. do druku A. Kamieńska, J. Śpiewak. Wwa 1970; *Chant de la Pologne*. *Anthologie de la poesie polonaise du vingtieme siecle*. [Oprac.] B. Durocher. Paris 1972; *Poezja polska*. *Antologia w układzie S. Grochowiaka i J. Maciejewskiego*. T. 2. Wwa 1973; *Horoskop*. *Pamiętnik ze współczesnej poezji polskiej*. Uł. na każdy dzień roku A. Kamieńska. Wwa 1975; *Polnische lyrik aus fünf Jahrzehnten*. *Mit 31 polnischen Graphiken*. [Wyd.] H. Bereska, H. Olschowsky. [Posł.] H. Olschowsky. Berlin 1975; *Złote litery*. Oprac. i koment. A. Kamieńska. Wwa 1974; *Do matki*. Wyb. J. Nagrabiecki. Wwa 1977; *Strofy o pracy*. *Antolo-*

gia. Wyb. i oprac. G. Konecka, R. Matuszewski. Wwa 1980; *Pieśń niepodległa = The Invincible Song. A Clandestine Anthology*. [Wyd.] Cz. Miłosz. Michigan 1981; *Piękna jesteś ziemio moja ojczysta. Antologia*. Wyb. J. Szczawiej. Wwa 1981; *Sto wierszy polskich = Hundert polnische Gedichte*. Wyb. i tłum. K. Dedecius. Kr. 1982; *Marszałek Polski Józef Piłsudski w poezji polskiej*. Wyb. dok. K. A. Jeżewski. Kr. 1985; *Strofy o Janie Lechońiu*. Zebr., oprac. i wstępem opatrzył S. Kaszyński. Łódź 1985; *Strofy o porach roku. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski. Wwa 1985; *XII Krakowskie Dni Poezji*. Oprac. i red. J. Piątkowski. Kr. 1987; *Kamień wiary*. Wyb. wierszy dok. E. Odachowska-Zielińska, A. R. Zieliński. Kr. 1987; *Poezja okresu międzywojennego. Antologia*. Cz. 2. Wyb. i wstęp M. Głowiński, J. Sławiński. Przyp. oprac. J. Stradecki. Wr. 1987; *Strofy o poezji. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kajtoch. Wwa 1987; *Każdej nocy, każdego dnia. Antologia polskiej liryki religijnej*. T. 1—2. Red. M. M. Matusiak. Wwa 1988; *Poezja Legionów. Strofy o Komendancie*. Wyb. A. Ułina. Wwa 1988; *W blasku legendy. Kronika poetycka życia Józefa Piłsudskiego*. Oprac., noty i posł. K. A. Jeżewski. Paris 1988; *Poezja polska. Antologia Tysiąclecia*. T. 2. Red. A. Nawrocki. [B.m.] 2002; *Zagłębie poetów. Antologia*. Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współudź. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

PRZEKŁADY

1. S. Jesienin: *Pieśń o chlebie; Chuligan*. Przekł. z 1928; pierwodr. w: S. Sebyłowa: *Okladka z Pegazem*. Wwa: PIW 1960.

2. A. Puszkina: *Bajka o królu Saltanie, jego synu sławnym i potężnym Gwidonie Saltanowiczu i o przepięknej królownie-labędziu*. Przekł. z 1934; pierwodr. fragm. „Przyjaźń” 1946, nr 8—9, całość w: *Aleksander Puszkina. Materiały do obchodów szkolnych dla uczczenia 150 rocznicy urodzin*. Wwa: NK 1949.

3. A. Puszkina: *Bajka o rybaku i rybce*. Przekł. z 1934; pierwodr. w: *Baśnie Puszkina na scenie*. Wwa: NK 1951.

4. V. Muselli: *Lecz to ptaki*. Przekł. z 1938; pierwodr. w: ...: *Poezje zebrane*. Wstęp i oprac. A. Z. Makowiecki. Wwa: PIW 1981.

5. F. Mauriac: *Ciało drzewem*. „Tyg. II.” 1939, nr 28.

OPRACOWANIA

SWPP (E. Korzeniowska). — PP (B. Winkłowa). — PSB. — MdKŻ 2 (Z. Miedziński). — LP 2 (A. Z. Makowiecki). — LP XX 2 (A. Z. Makowiecki). — OLP VI 4 (J. J. Lipski). — WPPiBL (B. Marzęcka).

[Wyw. i wypowiedzi:] S. Napierski: *U poetów*. „Wiad. Lit.” 1930, nr 44; W. Zechenter: *Nieślący poeci współcześni o Śląsku*. „Zar. Śl.” 1937, z. 4.

N. Kuczyńska: *Wieczór autorski ... „Kobieta Współcz.”* 1927, nr 16; N. Kuczyńska: *Z klubu artystycznego Kwadrygi. Wieczór autorski ... „Kobieta Współcz.”* 1929, nr 47; S. Lichański: *Poeta ludzkiej samotności*. „Pion” 1938, nr 48; H. Michalski: *Dwugłos o ... Poszukiwanie utraconej rzeczywistości oraz G. Herling-Grudziński: Dwugłos o ... Zamknięty krąg ... „Ateneum”* 1939, nr 1; K. W. Zawodziński:

Poezja w swej istocie religijna. „Wiad. Lit.” 1939, nr 25; M. Piechal: ... „Now. Lit.” 1947, nr 20; J. Lis; ... — *poeta humanizmu*. „Świat i Życie” [dod. „Dz. Zach.”] 1954, nr 4 [właśc. 6]; S. R. Dobrowolski: *Przedmowa*. W: ...: *Wiersze wybrane*..., s. 5—9; W. Szymański: ... i „Kwadryga”. „Więź” 1959, nr 4; S. Sebyłowa: *Okladka z Pegazem*. Wwa 1960 [tu m.in. listy do żony]; W. P. Szymański: *W połowie dwudziestolecia*. ... i „Kwadryga”. W: Tegoż: *Ballady przed burzą. Szkice literackie*. Wwa 1961, s. 5—62; J. Mikołajtis: ... „Komunik. Nauk. Tow. Lit. im. A. Mickiewicza. Oddz. w Częstoch.” 1966, nr 9; A. Bukko: *Zagłębiowskie lata* ... „Poglądy” 1968, nr 16; M. Piechal: ... W: Tegoż: *Pelagia uczennica diabła czyli Sedno rzeczy*. Łódź 1969, s. 169—174; (r) [R. Piersiak]: *Powstanie muzeum* ... „Nad Wartą” 1969, nr 1; W. P. Szymański: „Ciemny nurt mego życia”. (*O poezji* ...). „Poezja” 1969, nr 1, zob. *Liryka „nurtu ciemnego” (poezja ...)*. W: Tegoż: *Neosymbolizm. O awangardowej poezji polskiej w latach trzydziestych*. Kr. 1973, s. 137—164; J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1971, s. 274—275 wyd. 2; (Kol) [K. Kolińska]: *O poecie warszawskim w siedemdziesięciolecie urodzin*. „Stolica” 1972, nr 5; J. Lipiński: *Przerwane pismo*. „Nad Wartą” 1972, nr 5; H. Michalski: *Droga poetycka*. W: ...: *Poezje wybrane*..., s. 5—19 [tu nota biograf. J. Bandrowskiej-Wróblewskiej]; J. Z. Lichański: „Poezjo! Czyś jest tylko słów igraszką?” (*O poezji* ...). „Poezja” 1974, nr 2; W. Dębski: *O poecie zaginionym bez wieści*. „Tryb. Rob.” 1975, nr 164; M. Piechal: *Poezja i coś więcej*. Łódź 1975, s. wg ind.; A. Puć: *Czterej poeci*. ... (1902—1941). „Poglądy” 1977, nr 20; L. Isakiewicz: ... *dialog z Bogiem*. „Poezja” 1978, nr 10; J. Pierzchała: *W poszukiwaniu prawdy*.

„Wieczór” 1978, nr 232; S. Sebyłowa: *Jego jedyną ideologią była poezja* ...; P. Kuncewicz: *Pierwsza próba syntezy*. „Poezja” 1979, nr 11—12; A. Z. Makowiecki: *Zapomniany poeta ciemnej wyobraźni*. W: ...: *Poezje zebrane*..., s. 5—25; S. Turowski: *Pułkownik Gębarzewski i Złocieniowcy*. „Stolica” 1981, nr 40; M. Kłaptocz: *Czyn i słowo* ... „Poglądy” 1982, nr 33; T. Nyczek: *Dialog z samym sobą* — ... W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. Red. I. Maciejewska. T. 2. Wwa 1982, s. 159—180; S. Stabro: *Jeszcze o poetyckim katastrofizmie*. „Mag. Kult.” 1982, nr 4; J. Marx: „Nazywaniem poznanie zastąpić” — *o poezji* ... W: Tegoż: *Grupa poetycka „Kwadryga”*. Wwa 1983, s. 22—49; T. Kłak: *Pejzaże* ... W: Tegoż: *Ptak z węgla. Studia i szkice literackie*. Kat. 1984, s. 124—169; W. Wantuch: *Odpowiedzi zawarte w pytaniach. O poezji* ... „Akcent” 1985, nr 1; K. Greła: „Powiem słowo a świat się otworzy”. W: Tejże: *Kształt słowa. Szkice o poezji współczesnej i jej tradycjach*. Wwa 1986, s. 7—14; E. Moniuszko: *Twórczość* ... „Biul. Polonist.” 1986, nr 2; M. Lalak: *Nie trafność istnienia. (O poezji ...)*. W: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Prace Polonistyczne*. Nr 1. Szczec. 1987; M. Krasowski: *Tropiciel prawdy, lunatyk nieba*. „Odrodzenie” 1988, nr 5; M. Krassowski: *Felieton poetycki*. „Twórczość” 1989, nr 3; S. Dłuski: „Potykanie się w mroku o coś, co istnieje”. *O poezji* ... W: *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP. Z. 19*. Rzesz. 1990; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. T. 1: *Literatura polska od 1918*. Wwa 1991, s. 81—83; R. Greinert: *Ludzie zaginieni w pamięci. Tragiczne losy zagłębiowskich poetów*. „Ekspres. Sosn.” 1991, nr 2; JP-Z [J. Przemsza-Zieliński]: *Pro memoria*... „Ekspres. Zagł.” 1991, nr 9; S. Dłuski: ... *meta-*

fizyczny. „Kresy” 1995, nr 23; *Memuary*. „Kur. Mie.” 1995, nr 17; B. Urbankowski: *Czerwona msza*. Wwa 1995, s. 21—27; A. Zygoń: ... — *poeta przemilczany*. „Nowa Okol. Poetów” 1999, nr 2; W. P. Szymański: *Moje dwudzie-stoletcie 1918—1939*. Kr. 1998, s. wg ind.; E. Cichła-Czarniawska: ... *Życie i twórczość*. Lubl. 2000; T. Januszewski: *Kto was spopielił ...* „Rzeczpospolita” 2000, nr 60; B. Dąbrowski: *Poeta egzystencji. Wątki egzystencjalistyczne w liryce ...* „Pam. Lit.” 2001, z. 1; A. Kłuba: *Niewyrażliwość w świadomości artystycznej ...* „Pam. Lit.” 2001, z. 1; J. Piotrowiak: *Dialogi w ciemności*. „Śląsk” 2001, nr 2. [Rec.: *Poezje*:] J. B. [J. Braun]: *Dwaj poeci*. „Gaz. Lit.” 1927, nr 10; S. Napierski: *Dwugłos poetycki*. „Wiad. Lit.” 1927, nr 40; K. W. Zawodziński, „Przegl. Współcz.” 1928, nr 69; *Zet.*, „Gł. Lit.” 1928, nr 2. — [rec.: *Pieśni szczurołapa*:] S. Napierski, „Wiad. Lit.” 1930, nr 44; L. Pomirowski, „Kur. Poranny” 1930, nr 181; S. F. [S. Flukowski], „Droga” 1931, nr 7—8. — [rec.: *Koncert egotyczny*:] B. Dudziński, „Naprzód” 1934, nr 151; E. Szymański, „Mies. Lit. i Szt.” 1934/1935, nr 4; L. Fryde, „Droga” 1935, nr 1; P. Hulka-Laskowski, „Nowa Książ.” 1935, nr 8; K. W. Zawodziński, „Pion” 1935, nr 17, por. tegoż: *Wśród poetów*. Oprac. W. Achremowiczowa. Kr. 1964, s. 339—341; B. Miciński: *Klasyk czy romantyk?* „Prosto z Mostu” 1935, nr 22, przedr. w tegoż: *Pisma. Eseje. Artykuły. Listy*. Kr. 1970, s. 284—289. — S. Czernik: *Sprawozdania* [rec.: *Obrazy myśli*]. „Okol. Poetów” 1938, nr 3. — [dot.: *Obrazy myśli*:] B. Dudziński, „Naprzód” 1938, nr 194; W. Kubacki, „Nowa Książ.”, przedr. w tegoż: *Lata terminowania. Szkice literackie 1932—1962*. Kr. 1963, s. 163—164; S. Lichański: *Poeta ludzkiej samotności*. „Pion” 1938, nr 48; H. Michalski:

Poeta wiary i poeta zwątpień. „Kultura” 1938, nr 22; T. Sinko, „Kur. Lit.-Nauk.” [dod. „IKC”] 1938, nr 21; A. Sowiński: *Poezja pokrewieństw i odrębności*. „Gaz. Pol.” 1938, nr 311; L. Śwież. [L. Świeżawski], „Kron. Pol. i Świata” 1938, nr 30; J. K. Weintraub, „Sygnały” 1938, nr 49. — [rec.: *Wiersze wybrane*:] J. Jaw. [J. Lis], „Tyg. Społ.-Kult. Katol.” 1957, nr 33; Cz. Taborecki, „Za i Przeciw” 1957, nr 5—6. — M. Sprusiński: *Czytamy wiersze* [dot.: *Akteon*]. „Tyg. Kult.” 1968, nr 28. Przedr. w: *Czytamy wiersze*. Wyb., oprac. i wstęp J. Maciejewski. Wyd. 2 uzup. i popr. Wwa 1973, s. 240—245. — [rec.: *Poezje zebrane*:] P. Dybel: *Poezje ...* „Twórczość” 1982, nr 3; J. Marx: *Poeta metafizyczny*. „Poezja” 1983, nr 9.

Małgorzata Toczowska

SŁOBODNIK Grzegorz 1932

Poeta.

Urodzony 6 listopada 1932 w Warszawie. Ukończył studia polonistyczne w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Katowicach. Przez kilkadziesiąt lat związany zawodowo ze szkolnictwem górniczym w Katowicach i Chorzowie. Debiutował w Radiu Katowice *Poematem o Włfgangu Amadeuszu Mozarcie* (1956). 1956 debiut prasowy w dodatku literackim „Panoramy Śląskiej” (wiersze: *Miłość do Pomarańczy i Rembrandt*). Należał do Kola Młodych przy Związku Literatów Polskich. Współtwórca grupy literackiej Reduta 57, działającej przy Klubie Inteligencji w Sosnowcu (IV—XII 1957). Od 1960 roku nie druko-

wał swoich utworów. Wrócił do czynnej działalności literackiej pod koniec lat osiemdziesiątych, publikując wiersze na łamach prasy codziennej i literackiej (m.in. „Wiadomości Sosnowieckie”, „Nadolzie”, „Tak i Nie”, „Głos Nauczycielski”, „Goniec Górnośląski”, „Śląsk”) oraz na antenie Polskiego Radia. Laureat wielu konkursów poetyckich, otrzymał nagrody m.in. w I i IV Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim Galerii „Extravagance” (Sosnowiec) oraz Konkursie im. Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej (Katowice). Członek-założyciel Górnośląskiego Towarzystwa Literackiego (1992). Odznaczony m.in. Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Medalem im. Juliusza Ligonja. Otrzymał nagrody Ministra i Kuratora Oświaty.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Ucieczka do strofy*. NKL: Kat. 1988.
2. *Strome brzegi*. NKL: Chorz. 1990.
3. *Wiersze na późny wieczór*. ŚFK: Chorz. 1992.
4. *Nowe narodziny*. NKL: Kat.-Chorz. 1993.
5. *Wiersze*. Wyb. i przedm. M. Kisiel. GTL: Kat. 1995.
6. *...i był dzień*. Wyb. i posł. P. Majerski. GTL: Kat. 1998.
7. *Trzecia pogoda*. Posł. M. Kisiel. GTL: Kat. 2002.

Wiersze w antologiach i almanachach: *Wiersze o Szymanowskim*. Red. J. Opalski. Kr. 1979—1982; *Antologia twórczości literackiej. Chorzów 1997*. Kat. 1998; *Spotkanie na szlaku słowa*. Kat. 1987; *Chcę Ci jeszcze powiedzieć. Almanach poetycki*. Kat. 1998; *Krajobrazy wewnętrzne. Antologia poezji nauczycieli*. Przedm. P. Majerski. Kat. 2000; *„Nie tylko nadzieja”*. Almanach poetycki. Kat. 2002; *Zagłębie poetów. Antologia*. Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współud. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Dot. *Ucieczka do strofy*...:] H. Dobrucka: [b.t.]. W: ...: *Ucieczka do strofy*..., s. 3. — [dot. *Strome brzegi*.:] D. Sieradzka: [b.t.]. W: ...: *Strome brzegi*..., s. 2 okł.; J. Biniecka *Na scenie ruch, w kawiarni słowo*. „Goniec Górnośl.” 1990, nr 43; F. Netz: *Kronika*. „Zar. Śl.” 1991, nr 1—2. — F. Netz: [b.t.]. W: ...: *Nowe narodziny*..., s. 2 okł. — M. Kisiel: *Doświadczenie prywatności*. W: ...: *Wiersze*..., s. 7—14. — [dot. *Wiersze*.:] P. Majerski: [b.t.]. „Śląsk” 1995, nr 1; D. Lubina-Cipińska: *Poezja* ... „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 19 IX 1995; Tejot: „Dlaczego nie wiem, dlaczego wiem, dlaczego wątpię...?” „Hajduczanin”, wrzesień 1999. — [dot.: *...i był dzień*.:] D. Mrówka: „...i był dzień”. „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 15 IV 1998; M. Kisiel: *Gest ocalenia*. „Śląsk” 1998, nr 7. — P. Majerski: „*Podróż do przystani potrzebnych słów*” (uwagi o poezji ...). W: ...: *...i był dzień*..., s. 65—72. — A. Kulik-Jęsień: *Piękna i prosta pogoda* [rec.: *Trzecia pogoda*]. „Kur. Lit. [dod. „Kur. Miej.”] 2002, nr 2.

[M.in. o:] *Reduta '57*. „Wiad. Sosn.” 1957, nr 75; (jaz): *Klub Literacki w Sosnowcu wznowił działalność*. „Wiad. Sosn.” 1957, nr 78; E. Głębicka: *Reduta '57*. W: Tejże: *Grupy literackie w Polsce 1945—1980. Leksykon*. Wwa 1993, s. 157—158. — M. Kisiel: *Powojenna poezja w Katowickiem (2): spóźnieni debiutanci*. „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 1995, nr 241. — P. Majerski: *Ruch literacki*. W: *Sytuacja kultury w województwie katowickim*. Red. M. Kisiel. Kat. 1998, s. 125—137. — P. Majerski: *Obecność w słowie*. W: *Chcę Ci jeszcze powiedzieć. Almanach poetycki*. Kat. 1998, s. 6—9; P. Majerski: *Przedmowa*. W: *Krajo-brazy wewnętrzne. Antologia poezji nauczycieli*. Kat. 2000, s. 9—13.

Paweł Majerski

SNOPIKIEWICZ Halina 1934—1980

Pełna forma nazwiska: Snopkiewicz-Kapitaniak.

Prozaik, autorka utworów dla młodzieży.

Urodzona 16 kwietnia 1934 w Zawierciu. Córka Józefa Snopkiewicza, oficera, i Genowefy z domu Gbyliczek, nauczycielki. Dzieciństwo spędziła w Zawierciu u wujostwa Zofii i Henryka Krzakiewiczów oraz we wsi Skłoby (pow. konecki). W czasie okupacji mieszkała z matką i bratem w różnych wsiach województwa kieleckiego. 1940 ojciec zginął w czasie pacyfikacji Skłobów. Ukończyła Szkołę Podstawową Nr 4 (tzw. szklarską) w Zawierciu. Po wojnie uczyła się kolejno w Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącym im. A. Witkowskiego

w Skarżysku-Kamiennej, a od 1948 w Państwowym Gimnazjum i Liceum w Zawierciu (1951 świadectwo dojrzałości). W tym czasie aktywnie działała w Związku Młodzieży Polskiej. 1951 przeniosła się do Warszawy i rozpoczęła studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej (studiów nie ukończyła). 1962 debiutowała powieścią dla młodzieży *Słoneczniki* oraz tłumaczeniem literatury nowogreckiej. Od 1965 członek Związku Literatów Polskich. Społecznie pracowała w kole ZSL. 1967 wyszła za mąż za Michała Kapitaniaka. Wiele podróżowała, odwiedziła m.in. Holandię, Belgię, Niemcy, Bułgarię, ZSRR, Portugalię, Syjam. Za powieść *Tabliczka marzenia* otrzymała I nagrodę w konkursie Instytutu Wydawniczego „Nasza Księgarnia” (1967). Za *Słoneczniki* otrzymała nagrodę w plebiscycie „Bliżej książki współczesnej” (1975, dział literatury młodzieżowej). Drukowała fragmenty utworów m.in. w czasopismach: „Miesięcznik Literacki” (1967) „Nasz Świat” (1969), „Płomyk” (1967), „Tygodnik Kulturalny” (1964, 1966—1967), „Zwierciadło” (1967—1968), „Czerwony Sztandar” (1976). Proza tłumaczona na litewski, rosyjski i niemiecki. Zmarła nagle 30 czerwca 1980 w Warszawie. 1991 uchwałą Rady Miejskiej została patronką jednej z ulic Zawiercia. 2001 ogłoszono ogólnopolski konkurs literacki im. H. Snopkiewicz organizowany przez Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Mieszkańców Gmin Powiatu Zawierciańskiego oraz Wydział Rozwoju i Promocji Starostwa Powiatowego w Zawierciu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Słoneczniki*. [Powieść; wyd. 1 podp.: H. Snopkiewicz-Gaika] Wwa: LSW 1962. Wyd. 2

Wwa: LSW 1966. Wyd. 3 Wwa: LSW 1968. Wyd. 4 Wwa: LSW 1973. Wyd. 5 Wwa: LSW 1974. Wyd. 6 Wwa: LSW 1980. Wyd. 7 Wwa: LSW 1986. Wyd. 8 Wwa: Hamal Books 1993 [Ser. „z Serduszkciem”]. Wyd. 9 Łódź: Hamal Books 1993. Wyd. 10 Łódź: Hamal Books 1994. Tłum. słowac: *Slničnice*. [Przeł.] V. Havránková. Bratislava 1971.

2. *Paladyni*. [Powieść]. Wwa: LSW 1964. Cz. 2 cyklu: cz. 1 zob. poz. 1. Wyd. 2 Wwa: Interster 1990. Wyd. 3 Łódź: Hamal Books 1994.

3. *Piękny statek*. [Powieść]. Wwa: LSW 1964. Wyd. 2. Wwa: LSW 1965. Wyd. 3. Wwa: LSW 1970. Wyd. 4 Wwa: LSW 1973. Wyd. 5 Łódź: Hamal Books 1994. Adapt.: K. Salaburska. PR 1967.

4. *Drzwi do lasu*. [Powieść]. Wwa: LSW 1966. Wyd. 2 Wwa: LSW 1968. Wyd. 3 Wwa: LSW 1972. Wyd. 4 Wwa: LSW 1975. Wyd. 5 Łódź: Hamal Books 1994.

5. *Tabliczka marzenia*. [Powieść]. Wwa: NK 1967. Wyd. 2 Wwa: NK 1969. Wyd. 3 Wwa: NK 1973. Wyd. 4 Wwa: NK 1980. Wyd. 5 Wwa: NK 1987. Wyd. 6 Wwa: Interster 1991. Wyd. 7 Łódź: Hamal Books 1994.

6. *Tabliczka marzenia*. Scen. film. Ekran. ZRF „Start” 1968. Por. poz. 5.

7. *Do pewnego stopnia*. [Reportaż]. Wwa: NK 1970. Wyd. 2 Łódź: Hamal Books 1994.

8. *Karygodna zabawa*. [Powieść]. Wwa: LSW 1970. Wyd. 2 Łódź: Hamal Books 1994.

9. *Katastrofa nadfioletu*. [Powieść]. Wwa: Iskry 1974. Wyd. 2 Łódź: Hamal Books 1994.

10. *Tabliczka marzenia*. [Powieść]. Całość w 2 tomach. Wwa: ZG Pol. Zw. Niewidomych 1974. [Druk brajlowski]. Por. poz. 5 i 6. Tłum.: czes.: *Násobilka snu*. [Przeł.] H. Stachová. Praha 1975; litew.: *Svajonės ir dvejonės*. [Przeł.] A. Liobytė. Vilnius 1970; niem.: *Einmaleins des Träumens*. [Przeł.] K. Kelm. Berlin 1978, wyd. następne tamże 1972, Regensburg 1975; mold.: *2 x 2 = visul*. [Przeł.] E. Kurekerz-Vatamanu. Kişinău 1972; ros.: *2 x 2 мечта*. [Przeł.] K. Starosel'skaja, Ju. Viner. Moskva 1969.

11. *Kołowrotek*. [Powieść]. Wwa: NK 1975. Wyd. 2 Wwa: NK 1977. Wyd. 3 Łódź: Hamal Books 1994.

PRZEKLADY

1. S. Melas: *Król i pies*. Tłum..., T. Dortofikis. Adapt. Z. Kopalko. PR 1969.

OPRACOWANIA

SWPP 2 (E. Głębicka). — PP (E. Głębicka). — PPW. — NSLdDiM (S Frycie). — WPPiBL (E. Głębicka).

[Wyw. i wypowiedzi:] *Nie czytali moich książek — i co z tego*. „Tyg. Kult.” 1967 nr 31; [dot. aktualnych prac] „Wiecz. Wr.” 1978, nr 37; *Lilka i inne*. Rozm. K. Karwicka. „Gł. Ol.” 1965, nr 198; *Płyń „Piękny statek”*. Rozm. B. Iwanowska. „Walka Mł.” 1966, nr 13; *O zamorskich krajach, „Słonecznikach” i najbliższych planach*. Z ... rozm. A. Dziembaj. „Kur. Pol.” 1968, nr 148; *Z ... nie tylko o „Tabliczce marzenia”*. Rozm. A. Stefański. „Gł. Olszt.” 1968,

nr 195; A. Słocińska: *Pisarka nastolatów*. „Wiad. Zagł.” 1965, nr 52, s. 4; A. Stefański: *Z wizytą u autorki „Tabliczki marzenia”*. „IKP” 1968, nr 257; [Nekrol.] ... 1934—1980. „Tyg. Kult.” 1980, nr 28; P. Grzyb: ... — *zawiercianka, autorka popularnych książek dla młodzieży*. „Tryb. Ziemi Zawier.” 2001, nr 3. [Rec.: *Stoneczniki*.] O. Bialecka: „*Stoneczniki*” *młodej pisarki*. „Ziel. Sztand.” 1962, nr 79; A. Drawicz: *Karol Marks zamiast Jamesa Maso- na*. „Sztand. Młod.” 1962, nr 271; B. W. Ol- szewska: *Zielone lata*. „Tyg. Kult.” 1962, nr 44; A Tarska: *Wczorajsza młodzież*. „Echo Kr.” 1962, nr 236; J. M. Korczak: *Pamiętnik mło- deej dziewczyny*. „Śl. Ludu” 1962, nr 151; A. Drawicz: *Dziewczyna z roku pięćdziesiątego*. „Płomienie” 1963, nr 2; W. Kobyłecka, J. Śluszniaćkówna: *Lubisz Lilkę? Młodzieżowy be- stseller*. „Na przełaj” 1963, nr 7; E. Marczuk: *Młodość na różowo*. „Pomorze” 1963, nr 11; W. Mach: *Uwaga! — dobry debiut*. „Tyg. Kult.” 1964, nr 27; J. Kajtoch: *Pamiętniki Lil- ki Sagowskiej*. „Gł. Młodz. Wiej.” 1967, nr 2; KTT [K. T. Toeplitz], „Kultura” 1968, nr 19; M. Dąbrowski: „Nowa Wieś” 1974, nr 46; W. Żółkiewicz, „Motywy” 1986, nr 49. — [rec.: *Paladyni*.] A. Drawicz: *O czymś innym — czy- li o tym samym*. „Sztand. Młod.” 1965, nr 82; G G [G Garda]: [b.t.]. „Odgłosy” 1965, nr 12; J. Trznadel: *Klucze są, zamki poszukiwane*. „Tyg. Kult.” 1965, nr 25; J. Wołosz: [b.t.]. „Nowe Książ.” 1965, nr 17; J. Kajtoch: *Pa- miętniki Lilki Sagowskiej*. „Gł. Młodz. Wiej.” 1967, nr 2. — [rec.: *Piękny statek*.] B. Iwanow- ska: *Płyn „Piękny statek”*. „Walka Mł.” 1966, nr 13; A. Drawicz: *Na wirażu*. „Sztand. Mł.” 1964, nr 152; W. Mach: *Uwaga! — dobry de- biut*. „Tyg. Kult.” 1964, nr 27; A. Wasilewski: *Książka z charakterem*. „Kultura” 1964, nr 20;

J. Jamb: *Snobizm na opak*. „Grom. — Rol. Pol.” 1965, nr 98. — [rec.: *Drzwi do lasu*.] (sten): [b.t.]. „Gł. Koszał.” 1967, nr 19; W. Szwedow- wicz: [b.t.]. „Nowe Książ.” 1967, nr 8; B. Zadu- ra: *Wino z chabrów*. „Kultura” 1967, nr 10. — K. Kulickowska: *Nastolatki — rocznik 52* [rec.: *Tabliczka marzenia*]. „Nowe Książ.” 1968, nr 7, przedr. w tejże: *W szklanej kuli*. Wwa 1970, s. 284—287. — L. Borski: *Reportaż do pewne- go stopnia* [rec.: *Do pewnego stopnia*]. „Nowe Książ.” 1971, nr 12. — [rec.: *Karygodna zaba- wa*.] M. Buchowski: *Człowiek i kilku mężczyzn*. „Współczesność” 1971, nr 16; E. Kondyjow- ska: *Karygodna zabawa*. „Nowe Książ.” 1971, nr 11 — [rec.: *Katastrofa nadfioletu*.] Lech [L. Borski], „Walka Mł.” 1974, nr 29; K. Nowicki: *Szaleństwo i metoda*. „Fakty” 1974, nr 46; S. Zieliński: *Wycieczka w stronę pań*. „Nowe Książ.” 1974, nr 18; T. J. Żółciński: *Gdy śmierć jest melodramatem*. „Tyg. Kult.” 1974, nr 45; K. M. Bujwid: *Dorastanie do młodzieży*. „Nowe Książ.” 1975, nr 14. — E. Nowacka: ... *redivi- va* [rec.: poz. Hamal Books]. „Nowe Książ.” 1994, nr 10. — M. Zielińska: „*Kocham leniwe piachy ziemi Żeromskiego*”, czyli o dylogii „*Sło- neczniki*” i „*Paladyni*” ... W: *Studia Kieleckie*. Ser. Filol. Nr 1. Kiel. 1997. A. Biernacki. W: *Rocznik Literacki* 1980.

Elżbieta Oleksiak

SOKOŁOWSKA Janina Barbara 1954

Poetka.

Urodzona 30 czerwca 1954 w Żychlinie. Mieszka w Dąbrowie Górniczej. Po ukończe-

niu Technikum Elektrotechnicznego (1974) pracowała w Zakładach Azotowych „Włocławek”. Od 1976 pracownik Huty Katowice w Dąbrowie Górniczej, od 1980 Zespołu Opieki Zdrowotnej w Sosnowcu, od 1983 Śląskiej Akademii Medycznej w Katowicach. 1968—1975 laureatka i finalistka ogólnopolskich konkursów, festiwali muzycznych oraz wokalnych. 1968 uczestniczyła w programach muzycznych TVP 1 (redagowanych przez J. Dąbrowską). Od 1970 współpracowała ze Stowarzyszeniem Muzyki Rytmicznej i Jazzowej w Łodzi. Od 2000 jej wiersze pojawiają się w programie *Strofy na dobranoc* (PR I). Finalistka konkursu „Dąbrowianin Roku 2001”.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Zobaczyć, zrozumieć i... wracać. Poezje.* Sosn.: Sowa-Press 1999. Wyd. 2: Dąbrowa Górń.: ADORE 2002.

2. *Czy już blisko nieba. Poezje.* Kat.: GOW 2000. Wyd. 2: Dąbrowa Górń.: ADORE 2002.

3. *Ogród Armidy. Poezje.* Kat.: GOW 2001. Wyd. 2: Dąbrowa Górń.: ADORE 2002.

4. *Wiatraki. Szkice poetyckie.* Dąbrowa Górń.: ADORE 2002.

5. *Dźwięk pereł. Poezje.* [Dąbrowa Górń.: ADORE 2002].

Wiersze w antologii: *Zagłębie poetów.* Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współud. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

[Wyw.:] *Nie chcę być przewodnikiem.* Rozm. A. Flakus. „Nowe Zagł.” 1999, nr 25; *Trzeba być szczerym.* Rozm. A. Flakus. „GIK” 2001, nr 10; *Piszę powieść o Kutnie.* Rozm. T. Mosingiewicz. „Życie Kutna” 2002, nr 9; *Liryka pasją życia.* Rozm. J. Papiewski. „Powiat. Życie Kutna” 2002, nr 10; *Dąbrowa ma swoją poetkę.* Rozm. I. Piotrowska. TV Elsat 2000; *Rozmowa ze znaną poetką.* TV Elsat 2001; *Poetyckie spotkania.* TV Elsat 2002; *Swego nie znacicie.* Rozm. B. Graszka. Radio Plus Między Łodzią a Warszawą 2002; *Magiczne paciorki.* Rozm. K. Michalski. Radio Łódź SA 2002; *Prezentujemy.* Rozm. K. Radziwińska. Telewizja TvM, 2002; *Poetka finalistką konkursu „Dąbrowianin Roku 2001”.* Rozm. M. Herman. TV Telpol 2002.

J. Przemsza-Zieliński: *W jaskółczym locie (zamiast wstępu).* W: ...: *Zobaczyć, zrozumieć...*, s. 5—10; D. Krawczyńska: *Z potrzeby serca.* W: ...: *Czy już blisko...*, s. 3—6; P. Majerski: *Wstęp.* W: ...: *Ogród Armidy...*, s. 3—10. — M. Karolczyk: *Mgła poezji.* „U siebie” [Dąbrowa Górń.] 1999, nr 5—6; *Dąbrowska poezja.* „Wiad. Zagł.” 2000, nr 30; L. Stępniewska: *Lekarstwo na codzienność.* „Dz. Zach.” 2000, nr 179; A. Flakus: *Czy już blisko nieba?* „Nowe Zagł.” 2000 nr 39; Ł. Podlejski: *Gimnazjalne spotkania z poezją.* „Wiad. Zagł.” 2001, nr 14; *RK prezentuje.* „Raptularz Kult.” 2001, nr 1; A. Nowak: *Spotkanie z poezją.* „Przegl. Dąbrowski” 2001; R. Go-warzewska: *Wiersze jej miłości.* „Tryb. Śl.” 2001, nr 205; A. Flakus: *O emocjach.* „Nowe Zagł.” 2001, nr 38; T. Szczepanek: *Barwami tęczy pisane.* „Nowe Zagł.” 2001, nr 41; M.

Kaczmarczyk: *Ogród poezji* ... „Wiad. Zagł.” 2001, nr 43; M. Mońka: *Przeczytajcie o ogródach*. „Gaz. w Kat.” [dod. „Gaz. Wyb.”] 2001, nr 254; M. Hałas: *Książki przeczytane*. „GIK” 2001 nr 10; A. Kulik-Jęsień: *Spotkanie z poezją*. „Raptularz Kult.” 2001, nr 4; M. Kaczmarczyk: *Liryczna pasja życia*. „Wiad. Zagł.” 2002, nr 15; Ł. Moskał: *Niech ludzie będą szczęśliwi*. „U siebie” [Dąbrowa Górna] 2002, nr 5; K. Stelmaszewski: *Poetycka sensacja*. „Powiat. Życie Kutna” 2002, nr 9; D. Pawłowski: *Bywalec. Serwis Wiadomości Kulturalnych*. „Dz. Łódź.” 2002, nr 149; mm [M. Matera]: *Wiatraki* ... „Kur. Lit.” [dod. „Kur. Miej.”] 2002, nr 3.

Paweł Majerski

SOŁTYSIK Marek

1950

Pseud. i krypt.: Adam Panter; Artur Motor; Gabriel Rock; Marcin Mikoda; MS; M.S.; S; SOL; SOLT.

Prozaik, poeta, eszysta, artysta grafik, publicysta.

Urodzony 19 lipca 1950 w Olkuszu. Mieszka w Krakowie, pracuje w Dziale Wydawnictw Muzeum Narodowego. 1975 ukończył Wydział Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie. Po studiach pozostał na uczelni i pracował jako asystent u Jacka Gaja, a potem u Adama Hoffmana (do 1979). 1973 debiutował wierszami w „Dzienniku Polskim”. Za debiut właściwy uważa publikację fragmentu powieści *Fanty* („Życie Literackie” 1974, nr 5). 1978—1991 redagował dział prozy w „Życiu Literackim”,

prowadził *Pocztę literacką*. Od 1990 kierownik literacki i współautor serialu-sagi *Kraków*. Autor słuchowisk nadawanych w programach II, III i IV Polskiego Radia. Zajmuje się grafiką i malarstwem. Utwory, artykuły, recenzje i wywiady zamieszczał m.in. w: „Dzienniku Polskim” (1973), „Magazynie Kulturalnym” (1973—1980), „Życiu Literackim” (1974—1991), „Studentcie” (1976—1980, z przerwami), „Twórczości” (1976—1984), „Nowych Książkach” (1977—2000, z przerwami), „Nowym Wyrazie” (1977—1979), „Wiedzy i Życiu” (1977), „Płomyczku” (1978, 1982), „Odgłosach” (1979), „Opolu” (1979—1983), „Miesięczniku Literackim” (1979—1987), „Gazecie Południowej” (1979), „Zwrocie” (1980), „Tygodniku Kulturalnym” (1978—1984), „Kamienie” (1978, 1982), „Literaturze” (1981—1984), „Akcentcie” (1980—1989), „Radarze” (1982—1986), „Sodobności” (Lublana, 1981), „Magazynie Rodzinnym” (1983), „Faktach” (1982), „Oficynie” (1983), „Nurcie” (1983—1986), „Zdaniu” (1983), „Kulturze” (1985), „Przekroju” (od 1986), „Morzu i Ziemi” (1986, 1988), „Tak i Nie”, „Okolicach” (1987), „Gazecie Krakowskiej”, „Echu Krakowa”, „Króliczku” (1988), „Sycynie” (od 1996—1999), „Gazecie Wyborczej” (1999), „Tygodniku Powszechnym” (1999). Od 2001 stale współpracuje z „Rzeczpospolitą”, zamieszczając artykuły, felietony i wywiady o tematyce literacko-artystycznej w dodatku „Plus Minus”. Jego utwory były tłumaczone na kilka języków, m.in. przez Klausa Staemlera, i publikowane w czasopiśmie zagranicznych (Niemcy, Jugosławia, Czechosłowacja, Norwegia). Autor ilustracji w edycji powieści Henryka Sienkiewicza: *Krzyżacy*, *Ogniem i mieczem*,

Potop, *Pan Wołodyjowski*, *Quo vadis*, *W pustyni i w puszczy* (seria *Złoty Sienkiewicz*, Chicago-Warszawa 1999). 1978—1983 członek Związku Literatów Polskich, od 1987 Stowarzyszenia Autorów Polskich, od 1993 Stowarzyszenia Pisarzy Polskich. Otrzymał m.in.: III nagrodę w konkursie Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik” za debiut powieściowy (1975), II nagrodę w konkursie „Naszej Księgarni” za utwór dla dzieci (1977), Nagrodę Miasta Krakowa za osiągnięcia w dziedzinie upowszechniania kultury (1980), Nagrodę Artystyczną Młodych im. Stanisława Wyspiańskiego I stopnia (1985), Nagrodę im. Stanisława Piętaka (1986), II nagrodę w konkursie na słuchowisko dla dzieci i młodzieży *Ja wśród innych* (1987), Nagrodę Specjalną Wydawnictwa „Śląsk” (1987), nagrodę za opowiadanie o tematyce współczesnej w konkursie „Literatury” (1988), nagrodę „Miesięcznika Literackiego” (1989), nagrodę Funduszu Literatury (1989). 1998—1999 stypendysta Ministerstwa Kultury i Sztuki (Fundusz Promocji Twórczości).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Domiar złego*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1977.
2. *Sztuczne ruiny*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1978.
3. *Ulica Maska*. [Opowiadania]. Wwa: Czyt. 1980.
4. *Białe okno*. [Powieść]. Łódź: WŁ 1980.
5. *Fanty*. [Powieść]. Kr.: WL 1980.
6. *Kukła. Pakiet Pandory*. [Mikropowieści]. Wwa: LSW 1981.
7. *Korytarz*. [Wiersze i proza poetycka]. Wwa: Czyt. 1982.
8. *Gruszka*. [Dla dzieci]. Wwa: KAW 1982.
9. *Gwałt. Horror moralny*. [Powieść]. Kr.: WL 1984.
10. *Intymne zwierzenia kilkunastu osób. Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1985.
11. *Samotny pierrot. (Sceny z życia Witolda Wojtkiewicza)*. [Utwór dramatyczny]. „Życie Lit.” 1985, nr 22.
12. *Małe wiersze wieczorne*. Szczec.: Glob 1986.
13. *Moloch*. [Powieść]. Wwa: Czyt. 1987.
14. *Aż do odejścia nocy*. [Powieść]. Szczec.: Glob 1988.
15. *Debora*. [Powieść]. Kr.: Humanity-Ecology Foundation 1991. Wyd. 2. Kr.: Trans Krak 1995. Adapt. film.: *Deborah*. Reż. i scen. R. Brylski. Ekran. 1995.
16. *Świadomość to kamień. Kartki z życia Michała Choromańskiego*. Pozn.: WP 1989.
17. *Ciemna słodycz*. Wyd. książkowe 1990. Adapt. film. Reż. M. Guzy. Ekran. 1991.
18. *Mocarz*. [Utwór dramatyczny]. Praprem.: Kr.: Muz. Nar. 1994.

19. *W oku światła*. [Utwór dramatyczny]. Praprem.: Kr.: Muz. Nar. 1995.

20. *Kraków. Kolory miasta*. [Album]. Fot. P. Jaroszewski. Tekst ... Wwa: A. Frukacz „Ex Libris” — Gal. Pol. Książ. 1997.

21. *Kraków. Pejzaż w miniaturze*. [Album]. Fot. P. Jaroszewski. Tekst ... Wwa: Wydaw. A. Frukacz „Ex Libris” — Gal. Pol. Książ. 1997.

22. *Serce i reszta ciała. Księga trzystu sześćdziesięciu kochanków*. [Eseje historyczne]. Wwa: Rytm 1999.

Publikował w antologiach: *Z korca maku. Opowiadania z konkursu „Kultury” i „Czytelnika”*. [Wyb.] M. Mirecka. Wwa 1977; *XII Krakowskie Dni Poezji*. Oprac. i red. J. Piątkowski. Kr. 1987; *XIII Krakowskie Dni Poezji*. Oprac. i red. J. Piątkowski. Kr. 1988.

Autor audycji tel. *Lęki*. TVP 1985 oraz słuchowisk radiowych, m.in.: *Odległości*. PR 1973; *Ad libitum*. PR 1975; *Życie Michała Choromańskiego*. Tryptyk dokumentalny. PR 1976; *Ciemna słodycz*. PR 1980; *Poza domem*. PR 1982; *Bezwstyd*. PR 1983; *Białe okno — sceny z życia Jędrzeja Grabowskiego*. Cz. 1—3. PR 1984; *Chory*. PR 1984; *Kukła*. PR 1984; *Diabeł i śmierć (O Michała Choromańskim)*. Cz. 1—3. PR 1985; *Wszystko jest niebezpieczne — sceny z życia Stanisława Ignacego Witkiewicza*. Cz. 1—2. PR 1985; *Falstart*. PR 1986; *Ireneusz Ireedyński. Impresja dokumentalna w dwóch częściach*. [Współaut.: W. Markiewicz]. PR 1986; *Przylecą z drzeniem jak ptaki*. PR 1988; *Debora*. PR 1988, 1995.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Ogólnopolski Konkurs Poetycki o Laur Jaworowego Liścia. X Jaworskie Biesiady literackie im. Henryka Worcella*. Red. i il. ... Jawor 1989.

2. *Ormianie polscy*. [Przewodnik dla dzieci]. Tekst: J. Kowalska. Red.: ..., B. König. Kr.: Muz. Nar. 1999.

3. S. Wyspiański: *Opus Magnum*. [Przewodnik dla dzieci]. Tekst: A. Krasuska. Red. ... Muz. Nar. 2000.

OPRACOWANIA

PPW — WPPiBL (K. Batora). — LP XX 2 (H. Michalski).

[Wyw. i wypowied.]: „*Nie forsować*”. *Jacy są młodzi zdolni?* [dyskusja dot. młodej prozy]. Oprac. M. Terlecka-Rekspis. „*Perspektywy*” 1980, nr 1; [b.t.]. „*Nurt*” 1980, nr 4; *Moja koncepcja powieści*. „*Akcent*” 1982, nr 1; *Pisarz i światopogląd. Ankieta literacka „TK”*. „*Tyg. Kult.*” 1983, nr 9; *Po rewolucji artystycznej w prozie polskiej*. Oprac. L. Bugajski. „*Życie Lit.*” 1983, nr 43; *Potrzebna nowa talia*. [Rozm.] W. Sawicki. „*Tak i Nie*” 1986, nr 8; *Wieczór autorski ...* [Oprac.] A. Kowalski. „*Radar*” 1986, nr 14 [fragm. rozmowy z czytelnikami]; „*Rewolucja literacka*” czy zmiana pokoleń [dyskusja]. „*Mies. Lit.*” 1987, nr 2—3; *Wychowanie przez sztukę*. [Rozm.] M. Łukaszewicz. „*Nowe Książ.*” 1987, nr 1; *Tam idę, gdzie jest ktoś ...* [Rozm.] M. Markowski. „*Kultura*” 1988, nr 23; *Dwa życiorysy*. Rozm. W. Krupiński. „*Dz. Pol.*” 2000, nr 53.

M. Chrzanowski: *Granice świata młodej prozy*. „Mag. Kult.” 1976, nr 2; K. Irzyk: *Królestwo literatów. Szkice literackie*. Wwa 1978, s. 131—141; Z. Mentzel: *Leniwy dopływ (Debiuty 1977)*. „Polityka” 1978, nr 17; S. Piskor: *Alternatywa nowej prozy. (Komentarz do sytuacji)*. „Poglądy” 1978, nr 12; M. Chrzanowski: *Po co tyle lat?* „Student” 1980, nr 13; M. Stala: *Autentyczność i sztuczne światy*. „Student” 1980, nr 4; Z. Bauer: *Pogranicze generacji*. „Życie Lit.” 1981, nr 43; M. Stala: *„Twarze mieli szerokie, roześmiane”*. „Polityka” 1981, nr 5; B. Zielińska: *Życie z rozpędu*. „Literatura” 1981, nr 46; L. Bugajski: *Następni*. Wwa 1982, s. 170—175; M. Chrzanowski: *Próg możliwości*. Wwa 1982, s. 92—98; L. Bugajski: *Strategia ślimaka. (Proza młodych 1978—82 — próba bilansu)*. „Pismo Art.-Lit.” 1984, nr 1, zob. tegoż: *Strategia ślimaka. Szkice krytyczne*. Wwa 1988, s. 65—74; *Uznanie i promocja. Nagrody im. Stanisława Wyspiańskiego*. „Radar” 1985, nr 31; M. Dłużyk: *Gdy jestem artystą, nie wiem kim jestem*. „Między Innymi” 1986, nr 7—8; T. Błażejowski: *Literatura jak literatura. Szkice i notatki*. Łódź 1987, s. 64—72; T. Błażejowski: *Rysopis. Esej o młodej prozie*. Łódź 1987, s. 49—56; MŁ [M. Łukaszewicz]: ... „Nowe Książ.” 1987 [okł.]; Z. Chojnowski: *Infernalne przestrzenie prozy* ... „Mies. Lit.” 1988, nr 5; K. Pysiak: *Przece-na dla młodej literatury*. Wwa 1988, s. 29—31, 40—43; K. Potyra: „... mniej już we mnie przekory...” „Mies. Lit.” 1988, nr 5; *Katalog autorów krakowskich*. Oprac. S. Dziedzic, T. Skoczek. Kr. 1988, s. 225—226; M. Dłużyk-Marciniak: *Przestrzeń prywatna i przestrzeń publiczna w prozie* ... W: *Czas i przestrzeń w prozie polskiej XIX i XX w.* Tor. 1990; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. T. 5: *Proza pol-*

ska od 1956. Wwa 1994, s. 272—274; P. Kuncewicz: *Leksykon polskich pisarzy współczesnych*. T. 2, Wwa 1995, s. 254—255.

[Rec.: *Domiar złego*.] L. Bugajski: *Muza i Niemuza*. „Twórczość” 1977, nr 24; M. Łukaszewski: *Debiut* ... „Nowe Książ.” 1977, nr 20; K. Pysiak: *Pięć debiutów*. „Nowy Wyraz” 1977, nr 7; W. Smaszcz: *Debiut* ... „Tyg. Kult.” 1977, nr 28; Z. Dumowski: *Zaklinacz abstrakcji*. „Nurt” 1978, nr 10; A. Kwiatkowski: *Skradzioną lekturę*. „Nowy Wyraz” 1978, nr 3; K. Szolajski: *Wątpliwość poznawcza Herberta Wrowskiego*. „Nowy Wyraz” 1978, nr 3; J. Taranienko: *Cierpienia młodego artysty*. „Mies. Lit.” 1978, nr 5. — [rec.: *Sztuczne ruiny*.] L. Bugajski: *Muza i Niemuza. Wersja druga*. „Twórczość” 1978, nr 12; W. Maciąg: *Parodia bez sankcji*. „Nowe Książ.” 1978, nr 16; Z. Mikolejko: *Sztuczne ruiny*. „Nowy Wyraz” 1978, nr 10; M. Prejs: *Dziwne miasta*. „Mies. Lit.” 1979, nr 1; M. Różycki: *XYZ*. „Literatura” 1979, nr 18; M. Różycki: *Głos w dyskusji*. „Tyg. Kult.” 1979, nr 8. — [rec.: *Kukła...*] Z. Bauer: *Pogranicze generacji*. „Życie Lit.” 1981, nr 43; B. Zielińska: *Życie z rozpędu*. „Literatura” 1981, nr 46; T. Błażejowski: *Gorycz diagnozy*. „Mies. Lit.” 1982, nr 8; A. Ogrodzcyk: *Ucieczki ze świata*. „Nurt” 1982, nr 1; K. Pysiak: *Nowe powieści* ... „Radar” 1982, nr 2. — [rec.: *Białe okno*.] W. Jurasz: *Myslenie sztuką*. „Mies. Lit.” 1981, nr 5; H. Michalski: *Mechanizmy losowe, twórczość i szaleństwo*. „Twórczość” 1981, nr 11. — [rec.: *Ulica...*] L. Bugajski: *Inny świat*. „Twórczość” 1981, nr 1; H. Gosk: *Głos wewnętrzny* ... „Mies. Lit.” 1981, nr 1; M. Łukaszewicz: *Dziecko z kąpielą*. „Nowy Wyraz” 1981, nr 3. — L. Chrupowicz: *Udany debiut* [rec.: *Gruszka*]. „Tu i Teraz” 1983, nr 8. — [rec.: *Korytarz*.] E. Batko: „Ko-

rytarz" ... „Nowe Książ.” 1983, nr 5; W. Jaworski: *Galeria widm.* „Życie Lit.” 1983, nr 15; J. Niziołek-Sujecka: *Galeria* ... „Tu i Teraz” 1983, nr 19; T. Olszewski: *Rodowody sztuki i śmierci.* „Tyg. Kult.” 1983, nr 35; A. Szawerna: *Sztuka, historia, poezja.* „Radar” 1983, nr 39; B. Kowszewicz: *Korytarz pełen drzewi.* „Poezja” 1984, nr 1. — [rec.: *Gwałt*.] R. Bednarczyk: *Horror rodzinny.* „Tak i Nie” 1984, nr 22; T. Błazejewski: *Gra pozorów.* „Życie Lit.” 1984, nr 16; J. Z. Brudnicki: *Gwałt czy perswazja.* „Nowe Książ.” 1984, nr 8; M. Obariski: *Szary kalejdoskop.* „Nurt” 1984, nr 8; T. Olszewski: *Horror moralny.* „Tyg. Kult.” 1984, nr 23; T. Walas: *Przymierzanie formy.* „Twórczość” 1984, nr 8; L. Żuliński: *Horror moralny.* „Tu i Teraz” 1984, nr 10; M. Lalak: *Horror vacui!* „Kierunki” 1984, nr 39; K. Mętrak: *Neurastenii.* Radar” 1984, nr 8. — [rec. *Intymne zwierzenia*.] T. Błazejewski: *Drżący głos pokolenia.* „Życie Lit.” 1985, nr 12; M. Łukaszewicz: *Własnymi drogami.* „Literatura” 1985, nr 6; L. Żuliński: *Intymne incydenty.* „Tu i Teraz” 1985, nr 10. — [rec.: *Małe wiersze* ...] M. Cebo: *Życie pozornie bez dramatu.* „Tyg. Kult.” 1986, nr 49; K. M. Sieniawski: *Tropiciel czasu.* „Kultura” 1986, nr 34; R. Bednarczyk: *Być poetą, być poetą.* „Tak i Nie” 1987, nr 30; M. Dużyk: *Filozofia nocy.* „Fakty” 1987, nr 15; S. Jurkowski: *Obszary wyobraźni.* „Li-

teratura” 1987, nr 1; M. Lalak: *„Czarowny autobus”* ... „Nowe Książ.” 1987, nr 1; T. Olszewski: *Wrażliwa samotność.* „Nurt” 1987, nr 3; P. Müldner-Nieckowski: *W poszukiwaniu środka czeluści.* „Twórczość” 1988, nr 10. — [rec.: *Moloch*.] R. Bednarczyk: *Zapiski alter ego.* „Tak i Nie” 1987, nr 41; T. Błazejewski: *Sposób na świat.* „Życie Lit.” 1987, nr 32; P. Bratkowski: *Dandysa dziennik kłęski.* „Tyg. Kult.” 1987, nr 19; P. Szewc: *Niebezpieczeństwo zwane życiem.* „Twórczość” 1987, nr 7; H. Gosk: *Mechanizm jednostkowy.* „Mies. Lit.” 1988, nr 2—3; M. Haława: *Papierowy man.* „Literatura” 1988, nr 4. — [rec.: *Aż do odejścia* ...] T. Olszewski: *Okrutna gra.* „Życie Lit.” 1988, nr 52—53; J. Strzemżalski: *Droga do szczęścia.* „Kultura” 1988, nr 35; T. Wach: *Utopia prowincjonalna.* „Nowe Książ.” 1989, nr 17. — [rec.: *Świadomość to kamień*.] R. Bednarczyk: *Opowieści choromaniackie.* „Życie Lit.” 1989, nr 26; A. Baranowska: *Kłopoty z Choromańskim.* „Kultura” 1989, nr 21; W. Natanson: *Walka o Choromańskiego.* „Kierunki” 1989, nr 26; S. Zieliński: *Teoria prawego łokcia.* „Nowe Książ.” 1990, nr 2—3; K. Koźniewski: *My choro-maniacy.* „Polityka” 1989, nr 8. — E. Nowacka: *Ani serce, ani reszta ciała*... [rec.: *Serce i reszta ciała*]. „Nowe Książ.” 2000, nr 3.

Małgorzata Toczowska

U

UDALSKA Eleonora **1930**

Krypt.: E. U.

Historyk literatury, teatrolog.

Urodzona 17 września 1930 w Modle Królewskiej pod Koninem. Mieszka w Sosnowcu. 1945—1949 uczęszczała do Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego w Koninie. 1950 matura. Do 1953 studiowała polonistykę w Państwowej Wyższej Szkole Pedagogicznej w Łodzi. Następnie pracowała jako nauczycielka liceum i wykładowca literatury w Studium Nauczycielskim. 1956—1958 kontynuowała studia filologiczne na Uniwersytecie Łódzkim. Od 1965 kierowała sekcją języka polskiego w Ośrodku Metodycznym. 1967 debiutowała studium *Notatniki Antoniego Sygietyńskiego*, przedstawionym na posiedzeniu Łódzkiego Towarzystwa Naukowego (streszczenie w *Sprawozdaniach z Czynności*

i *Posiedzeń Naukowych ŁTN*, nr 4). 1969 doktorat na UŁ na podstawie rozprawy *Antoni Sygietyński — teoretyk i recenzent teatralny* (promotor prof. S. Skwarczyńska). Pracowała jako adiunkt w Instytucie Kształcenia Nauczycieli. 1971—1974 adiunkt w Uniwersytecie Gdańskim. Do 1977 wykładowca UŁ. 1974 habilitacja na UŁ na podstawie rozprawy *Teatrologia w Polsce (narodziny i rozwój dyscypliny naukowej w dwudziestoleciu międzywojennym)*. 1975 docent w Instytucie Kształcenia Nauczycieli. W 1976 podjęła pracę na Uniwersytecie Śląskim, początkowo jako docent, od 1985 profesor nadzwyczajny. 1991 profesor zwyczajny. 1976 zorganizowała w Instytucie Literatury i Kultury Polskiej Zakład Wiedzy o Teatrze, w 1991 przeniesiony do Instytutu Nauk o Kulturze. Kierowała nim do 2002. Projektodawczyni programu studiów kulturoznawczych UŚ. Wchodziła w skład Zespołu Programowego Kulturoznawstwa przy Ministerstwie Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki. 1978—1981 wicedyrektor Instytutu Literatury i Kultury Polskiej. 1987—1989 prodziekan Wydziału Filologicznego. Redagowała serie *Kultura i Sztuka* (UŚ, 1986—1997) oraz *Źródła do historii polskiej krytyki teatralnej* we wrocławskim wydawnictwie Wiedza o Kulturze (od 1991). Otrzyma-

ła nagrody Ministra Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki, w 1978 III stopnia, w 1987 II stopnia Ministra Edukacji Narodowej (1990 oraz 1994 zespołowo). Odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1975), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1984), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1988).

TWÓRCZOŚĆ

1. „*Matka Courage i jej dzieci*” Bertolda Brechta. Wwa: PZWS 1973, *Bibl. Analiz Lit.*
 2. Antoni Sygietyński — krytyk teatralny. Kr.: WL 1974.
 3. *Teatrologia w Polsce w latach 1918—1939. Rekonesans*. Wwa: PWN 1977.
 4. Jan Lorentowicz — zoil nieubłagany. Łódź: WL 1986.
 5. *Teatr polski końca XX wieku*. Kiel.: Szumacher 1997.
 6. *Krytyka teatralna. Rozważania i analizy*. Kat.: Wyd. UŚ 2000.
 7. *Teatr — aktor — dramat*. Kat.: Śląsk WN 2001.
- Rozprawy i studia w książkach zbiorowych i czasopismach, m.in.: *Szaniawski na scenie polskiej w okresie powojennym*. W: *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Łódzkiego. Filologia Polska*. Łódź 1971, s. 71—93; *O potrzebie historii krytyki teatralnej*. W: *Wokół teorii i historii krytyki teatralnej*. Red. ... Kat. 1979, s. 7—20; *W odrodzonej Polsce*. W: *Teatr przy ulicy Cegielnianej. Szkice z dziejów sceny łódzkiej 1844—1978*. Łódź 1980, s. 238—263; *Film w teorii teatrologii. (Przegląd stanowisk)*. W: *Z badań porównawczych nad filmem*. Kat. 1981, s. 147—162; *Jana Lorentowicza refleksja o krytyce teatralnej*. W: *Szkice o krytyce teatralnej*. Red. ... Kat. 1981, s. 7—24; *Wiktor Stanisław Brumer — krytyk wszechstronny*. W: *W. Brumer: Tradycja i styl w teatrze. Pisma krytyczno-teatralne*. Przedm., wyb. i koment. ... Wwa 1986, s. 5—24; *Krytyka teatralna lat 1944—1950. (Stan i samoświadomość)*. W: *Polska krytyka teatralna lat 1944—1980. Zbliżenia*. Red. ... Kat 1986, s. 9—34; Cz. I: *Antyk i Średniowiecze*. Rozdz. I: *Grecja i Rzym*. Wyb. tekstów i noty [współaut. oprac. H. Podbielski], s. 50—112. Cz. 2: *Czasz nowożytny od XVI do początków XIX w.* Rozdz. III: *Hiszpania*. Wyb. tekstów, oprac., wstęp, noty, s. 397—458. Rozdz. V: *Niemcy*. Wyb. tekstów, oprac., wstęp, noty, s. 567—656. W: *O dramacie. Wybór źródeł do dziejów teorii dramatycznych*. Red. ... [Oprac. zbior.]. T. 1: *Od Arystotelesa do Goethego. Poetyki, manifesty, komentarze*. Wwa 1989 [wyd. 2 popraw. i uzup. Kat. 2001]; *Ostap-Ortwin — krytyk intelektualista*. W: *Krytycy teatralni XX wieku. Postawy i światopoglądy*. Red. ... Wr. 1992, s. 3—22; *Krytyka XIX wieku wobec relacji aktor — dramat*. W: *Sztuka aktorska a dramat*. Wwa 1993, s. 185—205; Cz. I: *Niemcy i Austria*. Wyb. tekstów, oprac., i noty: M. Leyko, ..., s. 11—116. Cz. IV: *Dania, Norwegia, Szwecja*. Wyb. tekstów i oprac.: L. Sokół, ..., s. 361—378. Cz. VIII: *Czechy*. Wyb. tekstów, wstęp i noty ..., s. 335—384. Cz. IX: *Chorwacja, Słowacja, Serbia*. Wyb. tekstów J. Sobczak. Oprac. i no-

ty ... Wstęp Z. Darasz, s. 595—618. W: *O dramacie. Wybór źródeł do dziejów teorii dramatycznych*. Red. ... [Oprac. zbior.]. T. 2: *Od Hugo do Witkiewicza. Poetyki, manifesty, komentarze*. Wwa 1993; *W warszawskich czasopismach teatralnych I połowy XIX wieku* („Pamiętnik Sceny Warszawskiej”, „Świat Dramatyczny” i „Gazeta Teatralna”). W: *Polska krytyka teatralna w XIX wieku*. Red. ... Wwa 1994, s. 9—23; Wiktor Stanisław Brumer [s. 34—41], Jan Lorentowicz [s. 86—95], Ostoja Ortwin [s. 117—125], Antoni Sygietyński [s. 147—152], Władysław Zawistowski [s. 174—180]. W: *Słownik polskich krytyków teatralnych*. Red. nauk. ... T. I. Wwa 1994; *Motifs chrétiens et juifs dans le Theatre de la Mort*. [W:] „Perspectives”. *Revue de l'Université Hébraïque de Jérusalem. Le sacré dans la littérature et les arts*. Jerusalem 1997, [s.] 27—33; *Le Drame Liturgique et le Mystère Média-val en Pologne*. [W:] *Between Folk and Liturgy*. „Ludus”. *Medieval and Early Reana-issance. Theatre and Drama*. Ed. A. J. Fletcher, H. Hüskén. Amsterdam-Atlanta GA 1997, [s.] 173—183; *Polish Theatre after 1989*. „Canadian Slavonic Papers. *Revue Canadienne des Slavistes*” 1999, vol. XXXIX, nr 1—2; *Uwagi o periodyzacji dziejów teatru. Przegląd stanowisk*. W: *Od dokumentacji do interpretacji. Od interpretacji do teorii. Studia Instytutu Sztuki PAN*. T. IV. Red. D. Kuźnicka, H. Samsonowicz. Wwa 1998, s. 15—23; *Tradition — Strength or Weaknes of Contemporary Theatre*. [W:] *Culture of the Time of Transformation. International Congress*. Ed. J. Brendel, S. Jakóbczyk. Pozn. 1998, [s.] 440—444; „Dybuk” *na scenach polskich*. W: *Teatr żydowski w Polsce*. Red. A. Kuligowska-Korzeniewska, M. Leyko. Łódź 1998, s. 168—180; *Les maître*

et la tradition dans le théâtre contemporaine polonais. [W:] *De la représentation du mystère de la Valenciennes de 1547 à la post modernité*. Ed. A. Fércombé. Valenciennes 1998, [s.] 93—107; *Le théâtre polonais moderne de la narration plastique. De la définition aux exemples choisis*. [W:] *Théâtre et arts plastiques au XX-siècle*. Ed. A. Fércombé, E. Bonet. Valenciennes 1999, [s.] 116—128; *Uvahy o filmové dokumentaci divadla*. [W:] „Konteksty I”. *Litteraria. Theatralia. Cinematographia*. Ed. J. Roubal. Olomouc 1999, [s.] 133—136; *Polské divadlo výtvarné narace*. [W:] *Pohledy — punkty widzenia. Sborník přednášek o divadle a filmu*. Red. J. Roubal, D. Fox. Kat.-Olomouc 2000, [s.] 97—107; *Tradition — la force ou la faiblesse du théâtre contemporain*. [W:] *Modern theatre in different cultures*. Wwa 1997, [s.] 45—53.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Materiały pomocnicze do nauczania języka polskiego*. Oprac. zespół pod red. ..., H. Ruszczakowej. Łódź: Kuratorium Okr. Szk. m. Łodzi, OOM 1970.

2. *Materiały z zakresu wiedzy o współczesnym teatrze*. Oprac. i red. U. Aszyk, ... Łódź: Kuratorium Okr. Szk. m. Łodzi 1972.

3. *Język polski. Praca zbiorowa*. Red. ... Łódź: IKNiBO w Łodzi 1973.

4. *Analizy lektur szkolnych. Materiały pomocnicze*. Red. ... Łódź: IKNiBO 1977.

5. *Teatr Konrada Swinarskiego. Rekonesans*. Red. ... Kat.: Wyd. UŚ 1978.

6. *Teatrologia w Polsce w latach 1918—1939. Antologia. Wyb. tekstów i oprac. ...* Wwa: PWN 1979.

7. *Wokół teorii i historii krytyki teatralnej.* Red. ... Kat.: UŚ 1979.

8. *Szkice o krytyce teatralnej.* Red. ... Kat.: UŚ 1981.

9. *Teatrologia czeska. Antologia (dla studentów kulturoznawstwa i filologii polskiej studiów dziennych i zaocznych).* Wyb., wstęp i oprac. ... Kat.: UŚ 1981.

10. W. Brumer: *Tradycja i styl w teatrze. Piśma krytyczno-teatralne.* Przedm., wyb. i koment. ... Wwa: PWN 1986.

11. *Polska krytyka teatralna lat 1944—1980. Zbliżenia.* Red. ... Kat.: UŚ 1986.

12. *W kręgu socjologii teatru na świecie.* Wyb. i oprac.: T. Pyzik, ... Wr.: Ossol. 1987.

13. *Od tragedii do groteski. Szkice z dziejów pojęć i terminów krytycznoteatralnych.* Red. ... Kat.: UŚ 1988.

14. *O dramacie. Wybór źródeł do dziejów teorii dramatycznych.* Red. ... [Oprac. zbior.]. Od t. 2 podtyt.: *Źródła do dziejów europejskich teorii dramatycznych.*

T. 1: *Od Arystotelesa do Goethego. Poetyki, manifesty, komentarze.* Wwa: PWN 1989. Wyd. 2 popraw. i uzup. Kat.: Śląsk WN 2001.

T. 2: *Od Hugo do Witkiewicza. Poetyki, manifesty, komentarze.* Wwa: Fundacja Astronomii Pol. 1993.

T. 3: *Od Sartre'a do Mrożka. Poetyki, manifesty, komentarze.* Wwa: Energeia 1997.

15. *Krytycy teatralni XX wieku. Postawy i światopoglądy.* Red. ... Wr.: WoK 1992.

16. Eugene Ionesco — *Doctor Honoris Causa Universitatis Silesiensis.* Oprac. ... Kat.: UŚ 1993.

17. *Aktor w kulturze współczesnej. Studia.* Red. ... Wwa: Fundacja Astronomii Pol. 1994.

18. *Polska krytyka teatralna w XIX wieku.* Red. ... Wwa: Inst. Sztuki PAN, UŚ 1994.

19. *Słownik polskich krytyków teatralnych.* Red. nauk. ... T. I. Wwa: Fundacja Astronomii.

20. *Modern theatre in different cultures.* Wwa: Energeia 1997.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

ZKNP.

J. Udalska: *Publikacje.* W: *Od symbolizmu do post-teatru.* Red. E. Wąchocka. Wwa 1996. — B. Frankowska: *Jesteśmy biedni — czy bogaci?* [rec.: *Materiały z zakresu wiedzy...*]. „Teatr” 1973, nr 4. — [rec.: *Antoni Sygietyński...*] M. Gumkowska: *Sygietyńskiego porachunki z teatrem.* „Nowe Książ.” 1974, nr 12; J. A. Szczepański: *Czego uczą Sygietyński i Udalska?* „Teatr” 1974, nr 22. — A. T. Kijowski: *Krok do tyłu* [rec.: *Teatrologia w Polsce*]. „Teksty” 1978, nr 1. — [dot.: *Teatrologia w Polsce w latach 1918—1939...*] J. Degler: *Dramat. Teatralia.* W: *Rocznik Literacki 1977.* Wwa

1980; J. Popiel, „Ruch Lit.” 1980 nr 5 — K. Gajda: [rec.: *Jan Lorentowicz...*]. „Ruch Lit.” 1988, nr 3. — M. Leyko: [rec.: *Krytycy teatralni XX wieku...*]. „Ruch Lit. 1993, nr 1—2. — B. Popczyk: [rec.: *O dramacie. Od Sartre’a...*].

„Ruch Lit.” 1998, nr 2. — B. Popczyk: [rec.: *Krytyka teatralna. Rozważania...*]. „Scena” 2001, nr 2. — S. Janikowski: [rec. *Teatr — Aktor — Dramat...*]. „Scena” 2001, nr 6.

Paweł Majerski

W

WAKSMAŃSKI Jerzy 1943

Pseud. i krypt.: Snajper, jw., (jew).
Prozaik, publicysta.

Urodzony 16 maja 1943 w Skarżycach koło Zawiercia. 1962—1967 studia polonistyczne na wydziale humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Pracował w dwutygodniku społeczno-kulturalnym „Pomorze” (Bydgoszcz), tygodniku „Fakty” (Bydgoszcz), śląskiej „Panoramie”, Ośrodku Telewizyjnym w Katowicach, „Trybunie Robotniczej”, „Trybunie Śląskiej”, „Dzienniku Zachodnim”. 1965 debiut prasowy w „Tygodniku Kulturalnym”. Teksty literackie zamieszczał na łamach „Pomorza” (1967—1970), „Faktów” (1970—1973), „Współczesności” (1967—1968), „Miesięcznika Literackiego” (1970), „Nowego Wyrazu” (1972), „Tygodnika Kulturalnego” (1978), „Gazety Antykwarycznej”

(2000—2001). Publikował w almanachu literackim Rodowody (red. J. Kajtoch, Warszawa 1974). Od 1981 członek ZLP. Otrzymał II nagrodę w ogólnopolskim konkursie literackim Ludowej Spółdzielni Wydawniczej na debiut prozatorski za *Czarne łochynie*, III nagrodę w konkursie radiowym za słuchowisko *Awaria*. Odznaczony Srebrnym Krzyżem Zasługi.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Czarne łochynie*. [Powieść]. Wwa: LSW 1967.

2. *Spadek*. [Powieść]. Kat.: Śląsk 1980.

OPRACOWANIA

Ank. 2002

[Wyw.:] *Ludzie z naszej ulicy*. „Tyg. Kult.” 1978, nr 41.

T. Burek: *Niepokoje pogranicza*. W: Tegoż: *Zamiast powieści. Eseje*. Wwa 1971, s. 280—286; H. Bereza: *Zapowiedź*. W: Tegoż: *Związki naturalne. Szkice literackie*. Wwa 1972, s. 292—295, wyd. 2 1978; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. T. 5: *Proza polska od 1956*. Wwa 1994, s. 160—161; P. Kuncewicz: *Leksykon polskich pisarzy współczesnych*. T. 2. Wwa 1995. — K.

Nowicki: *Sinoczarne łochynie*. „Wiatraki” 1967, nr 24; W. Roszewski: *Łagodne oko błękitu*. „Nowości” 1967, nr 1; L. Herbst: *Z pogranicza dwu światów*. „Agora” 1968, nr 19; J. Kajtoch: *Spadek po chłopskich ojcach*. „Gł. Mł. Wiej.” 1968, nr 2; J. Z. Maciejewski: *Złe sumienie literatury*. „Mies. Lit.” 1968, nr 7; Cz. Niedzielski: *Proza ... „Pomorze”* 1968, nr 1; W. Sadkowski: *Powroty*. „Tryb. Ludu” 1968, nr 116. — J. Wegner: *Redliński, Waksmański. Przed przyznaniem nagrody im. Wilhelma Macha*. „Współczesność” 1969, nr 23. — J. Górdzialek: *Powrót do źródła*. „Poglądy” 1980, nr 5; W. Nawrocki: *Opoziewdiane pięknie i prosto*. „Tryb. Rob.” 7 VIII 1980; E. Zyman: „*Spadek*” czyli powrót. „Fakty” 1980, nr 30.

[M.in. o:] Z. Ziątek: *Nurt ludowy w prozie współczesnej (próba bilansu)*. „Regiony” 1975, nr 1. — W. Wójcik: *Świadectwa prozy. Pisarze środowiska zagłębiowskiego*. W: *Zagłębie Dąbrowskie. W poszukiwaniu tożsamości regionalnej*. Red. M. Barański. Kat. 2001, s. 320—326.

Paweł Majerski

WĘŻOWICZ-ZIÓŁKOWSKA Dobrosława 1955

Historyk i teoretyk kultury, folklorysta.

Urodzona 22 października 1955 w Dąbrowie Górniczej. 1974 ukończyła III Liceum Ogólnokształcące im. L. Szenwalda w Dąbrowie Górniczej. Studia polonistyczne na Wydziale Filologii Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W trakcie studiów aktywny udział w studenckim ruchu naukowym,

wieloletnie przewodniczenie Sekcji Folklorystycznej Kola Naukowego Polonistów, przekształconej wkrótce w samodzielne Koło Naukowe Folklorystów (opieka naukowa dr Dionizjusz Czubała). Współorganizowała folklorystyczne obozy naukowe (badania terenowe, zapis i przygotowywanie do druku materiałów z Zagłębia i Kielecczyny) oraz I Studencki Festiwal Folklorystyczny w Sosnowcu. 1978 praca magisterska *Folklor w prozie Tadeusza Nowaka*. Od 1978 pracownik UŚ. 1978 debiut publicystyczny na łamach „Literatury”. 1988 staż naukowy i doktorat na podstawie rozprawy *Miłość ludowa. Wzory miłości wieśniaczej w polskiej pieśni ludowej XVIII—XX wieku*) w Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Od 1991 członek Komisji ds. Folklorystyki Komitetu Nauk o Literaturze Polskiej PAN w Warszawie. Współorganizator Instytutu Nauk o Kulturze UŚ w Katowicach oraz Podyplomowych Studiów Menedżera Kultury.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Miłość ludowa. Wzory miłości wieśniaczej w polskiej pieśni ludowej XVIII—XX wieku*. Wr. 1991.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Rocznik Sosnowiecki. Wydanie jubileuszowe*. Red. M. Kisiel, ... [i in.]. Kat. 1992.

2. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr] 2. Red. D. Czubała, ... Kat. 1996.

3. *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr 3—4]. Red. D. Czubała, ... Kat. 1999.

Autorka artykułów, rozpraw i szkiców, m.in.: *Świat wartości koledy życzącej*. „Lit. Lud.” 1983, nr 6; *Rzecz o Alojzym Piontku*. „Kult. i Społ.” 1984, z. 1, przedr.: „Lit. Lud.” 1985, nr 5; *O motywie mocnego męża w prozie Tadeusza Nowaka*. W: *Społeczne funkcje folkloru*. Red. E. Kosowska. Kat. 1985; *Obraz miłości we współczesnym śląskim dowcipie językowym*. „Lit. Lud.” 1985, nr 5—6; *Kochankowie z kalinowego lasu*. „Akcent” 1986, nr 4; *Kochankowie w pieśniach ludu polskiego: Nieudacznik*. „Lit. Lud.” 1988, nr 1; *Bruno Schulz. Malarz i literat*. „Literatura” 1979, nr 5; *Sygnowano: Tadeusz Nowak*. „Tyg. Kult.” 1982, nr 12; [rec.: *Literatura popularna — folklor — język*. Red. W. Nawrocki, M. Waliński. T. 1—2. Kat. 1981]. „Pam. Lit.” 1983, z. 2; *W sprawie naukowych schwarzcharakterów rodem z baśni. Odpowiedź polemische*. „Pam. Lit.” 1984, z. 3; *Z „Rocznika badań nad pieśnią ludową”* [rec.: *Jahrbuch für Volksliedforschung* 1982/1983. Berlin 1983]. „Lit. Lud.” 1985, nr 1—2; *Z „Rocznika badań nad pieśnią ludową”* [rec.: *Jahrbuch für Volksliedforschung* 1984. Berlin 1984]. „Lit. Lud.” 1985, nr 6; *Z „Rocznika badań nad pieśnią ludową”* [rec.: *Jahrbuch für Volksliedforschung* 1985. Berlin 1985]. „Lit. Lud.” 1986, nr 1; *Lubelska rozmowa o folklorystyce*. „Lit. Lud.” 1987, nr 4—6; *Kochankowie w pieśniach ludu polskiego: Uwodziciel*. W: *Bohater w kulturze współczesnej. Wybrane problemy*. Red. T. Kłak. Kat. 1990; *Seksualizm ludowy w świetle obscenicznej pieśni ludowej*. W: *Literatura i kultura popularna*. Red. J. Kolbuszewski, T. Żabski. Wr. 1991; *Ballada uliczna wobec tradycyjnej ballady ludowej*. W: *Kultura polska: współczesność wobec tradycji*. Red. E. Kosowska, T. Kłak. Kat. 1991; *Montaillou: współczesny portret średnio-wiecznej wsi okcytańskiej* [rec.: *Le Roy Ladu-*

rie: Montaillou, wioska heretyków 1294—1324. Przeł. D. Żółkiewska. Wwa 1988]. „Lit. Lud.” 1991, nr 1—6; *Francuski program przekształceń kultury — kulturowa szansa na przyszłość Sosnowca*. W: *Rocznik Sosnowiecki. Wydanie jubileuszowe*. Red. M. Kisiel, ... [i in.]. Kat. 1992; *Dlaczego Ameryka? Podhalańskie obsesje w świetle ankiet i wywiadów*. W: *Kultura polska. Tradycja jako uniwersum kodów aksjologicznych*. Red. E. Kosowska. Kat. 1992; [hasła:] *Flirt towarzyski; Makatka; Mowa kwiatów*. W: *Literatura i kultura popularna. Słownik literatury popularnej. Zeszyt próbny*. Red. T. Żabski. T. 4. Wr. 1994, wyd. 2 1997; „*Oze-nił się stary z młodą...*”. *Postać starego w pieśni ludowej*. W: *Starość. Wybór materiałów z VII Konferencji Pracowników Naukowych i Studentów Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego*. Red. A. Nawarecki, A. Dziadek. Kat. 1995; *Antropologia potoczna ziemianstwa albo obywatel ziemski w wersji romansowej*. W: *Polska kultura ziemiańska*. Red. E. Kosowska. Kat. 1995; *Pewnego razu w Ameryce*. W: *Mit Ameryki w twórczości Jana Józefa Szczepańskiego*. Red. S. Zabierowski. Kat. 1995; *Seksualizm ludowy w polskiej pieśni obscenicznej*. [W:] *Erotyko u folkloru Slovena*. [Red.] D. Ajdacić. [Belgrad] 1995; *Bliskie spotkania z Przybyszami. Między mitem a gnozą*. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr 2]. Red. D. Czubała, ... Kat. 1996; *Kosmici są wśród nas* [rec. J-B. Renard: *Les extraterrestres. Une nouvelle croyance religieuse?* Les Edition du Cerf 1988]. „Lit. Lud.” 1996, nr 2; [hasła:] *Erotyk ludowy; Obrzędy ludowe; Taniec ludowy; Pokładziny; Zaklęcia miłosne*. W: L. Aresin, K. Starke: *Leksykon erotyki*. Przekł. K. Jachimczak, R. Wojnakowski. Kat. 1998; *Ludowa mowa bezwstydną wo-*

bec kulturowej normy wstydu. W: *Wstyd w kulturze. Zarys problematyki*. Red. E. Kosowska. Kat. 1998; *Biesiada wilka czyli consummatum est*. W: *Oczywisty urok biesiadowania*. Red. J. Kolbuszewski, P. Kowalski. Wr. 1998; „*Między Bogiem a prawdą...*”. W: *Teksty z ulicy. Zeszyt folklorystyczny*. [Nr 3—4]. Red. D. Czubała, ... Kat. 1999; *Człowiek w mieście — antropologiczne konteksty globalizacji (z Sosnowcem w tle)*. W: *Rocznik Sosnowiecki*. T. IX: *Miasto na koniec wieku*. Red. K. Gołosz. Sosn. 2001.

OPRACOWANIA

Ank. 2002

Paweł Majerski

WILKOŃ Teresa 1952

Historyk literatury.

Urodzona 9 kwietnia 1952 roku w Żychlinie. 1976 ukończyła Wydział Filologiczny na Uniwersytecie Śląskim i obroniła pracę maderską dotyczącą twórczości Stefana Żeromskiego. W tym samym roku została asystentką w Zakładzie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Instytutu Literatury i Kultury Polskiej UŚ. Prowadziła zajęcia dotyczące kultury literackiej, czytelnictwa i edytorstwa naukowego. 1990 obroniła pracę doktorską o konwencjach tematycznych, stylistycznych i geneologicznych poezji socrealistycznej. Od 1992 adiunkt w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ, następnie w Zakładzie

Literatury Współczesnej Instytutu Nauk o Literaturze Polskiej UŚ. 1993—1994 pracowała w Szkole Polskiej przy Ambasadzie Polskiej w Paryżu. Od marca 1994 mieszka w Neapolu. Od 1996 lektor języka polskiego w Istituto Universitario Orientale.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Polska poezja socrealistyczna w latach 1949—1955*. Gł.: Wokół Nas 1992.

2. *Między konwencją a arkadią. Szkice o poezji polskiej XX wieku*. Kat.: Gnome 2001.

Szkice w tomach współautorskich oraz periodykach, m.in.: *Placówki informacji a problemy dydaktyki*. „Biul. Inf. UŚ” 1981, z. 2; *Kalendarze książkowe w Zagłębiu Dąbrowskie*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 1: *Książka — czytelnik — recepcja*. Red. A. Jarosz. Kat. 1983; *Działalność dydaktyczno-naukowa Zakładu Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej ILiKP w UŚ latach 1974—1982*. Kat. 1985; *Roczniki i kalendarze okresu powstań śląskich i plebiscytu*. „Kwart. Opol.” 1992, z. 1; *W sześćdziesiątą rocznicę powstań śląskich i plebiscytu*. „Kwart. Opol.” 1982, z. 1; *Instytucje kultury literackiej na Górnym Śląsku w okresie powstań i plebiscytu*. „Biul. Polonist.” 1986; *Elementy graficzne w kalendarzach górniczych; Aktualne problemy informacji i dokumentacji*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 2: *Bibliofile — bibliotekarze — wydawcy*. Red. J. Paszek. Kat. 1988; [rec.: W. Chojnacki, W. Chojnacki: *Bibliografia kalendarzy polonijnych 1838—1982*]. „Przegl. Polonijny” 1987, z. 2; *Panegiryczna poezja socrealistyczna. W kręgu „Wodza ludzkości”*. „Przegl. Hum.”

1990, nr 4; „*Pierwszy Budowniczy Polski Ludowej*” w *poezji socrealistycznej*. „Przegl. Hum.” 1992, nr 1; „*Ja chcę przybliżyć brak, nieobecność...*”. W: *Liryka polska XX wieku. Analizy i interpretacje*. Red. W. Wójcik, przy współud. E. Tutaj. Kat. 1994, s. 79—85; „*Białe groszki*” Tadeusza Różewicza. W: *Mity, stereotypy, konwencje. Prace ofiarowane Włodzimierzowi Wójcikowi*. Red. B. Gutkowska, M. Kisiel, E. Tutaj. Kat. 1995, s. 120—127; „*Tęraz właśnie jest taka chwila*”. *Poezja Wiktora Woroszyńskiego w latach 1954—1957*. W: *Przełomy: rok 1956. Studia i szkice o polskiej literaturze współczesnej*. Red. W. Wójcik, przy współud. M. Kisiela. Kat. 1996, s. 103—116; *Turpista zdeklarowany. O „Posiłku” Ireneusza Iredyńskiego*. W: *Liryka polska XX wieku. Analizy i interpretacje*. Ser. 2. Red. W. Wójcik, przy współud. D. Opackiej-Walasek. Kat. 2000, s. 134—148.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.

Paweł Majerski

WYGODZKI Stanisław 1907—1992

Pseud. i krypt.: S.W., St.W., stw, Stanisław Gocki.

Poeta, prozaik, esecista.

Urodzony 13 stycznia 1907 w Będzinie, syn Izaaka Furstemberga i Reginy z domu Werdygier. Będąc uczniem gimnazjum hebrajskiego w Będzinie, zajmował się kolportażem niele-

galnej literatury. 7 listopada 1924, tuż przed maturą, wydany z gimnazjum i aresztowany za przynależność do Komunistycznego Związku Młodzieży Polskiej. Więziony od 9 lutego do 5 listopada 1925. Uniewinniony z zarzutu o działalność komunistyczną przez Sąd Okręgowy w Sosnowcu, skazany na dwa lata więzienia przez Sąd Apelacyjny w Warszawie. 2 września 1926—17 grudnia 1927 osadzony w zakładzie karnym w Piotrkowie Trybunalskim (warunki więzienne opisał później w „Miesięczniku Literackim”). 1928—1929 pracownik huty „Feniks” w Będzinie, aktywnie działał w klasowych związkach zawodowych. Zadebiutował na łamach „Wiadomości Literackich” artykułem *Zadania poezji w Polsce dzisiejszej* (1928, nr 29). 1928—29 stały współpracownik „Głosu Literackiego”. 1930—1931 współpracował z „Miesięcznikiem Literackim”, a także „Nową Kroniką” (1931), „Le-warem” (1934—1935), wydawaną w Moskwie „Kulturą Mas” (1933—1935), „Kameną” (1934—1939) i „Szpilkami” (1937—1938). Utwory poetyckie zamieszczał również w „Tygodniku Artystów” (1934—1935), „Okolicy Poetów” (1936), „Skamandrze” (1936, 1939), „Sterze” (1937) oraz w „Sygnałach” (1937, 1939). W latach trzydziestych członek polskiej sekcji Międzynarodowego Biura Literatury Rewolucyjnej w Moskwie. Pierwsze lata okupacji spędził w getcie żydowskim w Będzinie, pracując najpierw jako sekretarz wydziału mieszkaniowego gminy żydowskiej, a w latach 1942—1943 jako jej korespondent. Po likwidacji getta 1 sierpnia 1943 przewieziony do obozu w Oświęcimiu. Prowadził działalność polityczną w komórce PPR w Oświęcimiu-Brzezince. Przebywał w obozach w Oranienburgu, Sachsenhausen i Dachau, gdzie również

zajmował się działalnością konspiracyjną. Po wyzwoleniu obozu w kwietniu 1945 pozostał w Niemczech, by wyleczyć gruźlicę. Żona i córka zginęły w hitlerowskim obozie. W czasie okupacji nie zaniechał twórczości literackiej, lecz jego utwory zaginęły. Zachowały się jedynie wiersze pisane w monachijskim szpitalu. 1947 powrót do kraju. Do 1948 roku sprawował funkcję naczelnika wydziału Ministerstwa Kultury i Sztuki w Warszawie. 1948—1953 pracował jako redaktor naczelny działu literackiego Polskiego Radia. 1953—1967 prezes warszawskiego oddziału Związku Literatów Polskich. Do chwili wyjazdu za granicę mieszkał w Warszawie, zajmował się pisarstwem, dziennikarstwem i działalnością polityczną w PZPR. Wspomnienia i refleksje dotyczące przeżyć wojennych, holocaustu i losów komunistów polskich zawarł w opowiadaniach, które zostały opublikowane m.in. w zbiorach: *W kotlinie*, *Przy szosie*, *Upalny dzień*, *Koncert życzeń*, *Serce mego rodzeństwa*. Tematykę zagłębiowską podejmuje m.in. w tekstach: *Wyjście z sądu*, *W kotlinie*, *Basy*. Autor opowiadań dla dzieci. Po wojnie krótkie teksty poetyckie i prozatorskie, a także recenzje utworów literackich i książek historycznych, zamieszczał w czasopismach krajowych: „Odrodzenie” (1945—1949), „Kuźnica” (1946—1950), „Nowiny Literackie” (1947—1948), „Dziennik Literacki” (1947—1950), „Po prostu” (1947—1954), „Twórczość” (1947—1965), „Teatr” (1948—1949), „Echo Krakowa”, (1948—1950), „Trybuna Wolności” (1948—1956), „Zwierciadło” (1948—1965), „Żołnierz Polski” (1948—1965), „Trybuna Ludu” (1948—1966), „Nowa Wieś” (1948—1967), „Dziennik Zachodni” (1949, 1956), „Trybuna Robotnicza” (1949—1956),

„Express Wieczorny” (1949—1967), „Gazeta Krakowska” (1949—1967), „Gazeta Poznańska” (1949—1967), „Głos Pomorza” (1949—1967), „Głos Wybrzeża” (1949—1967), „Kultura i Życie” (1949—1967), „Świat” (1949—1967), „Nowa Kultura” (1950—1963), „Życie Literackie” (1951—1967), „Widnokrąg” (1952—1967), „Przegląd Kulturalny” (1954—1959), „Kamena” (1955—1967), „Życie Warszawy” (1955—1967), „Trybuna Mazowiecka” (1958—1966), „Polityka” (1957—1964), „Nowe Książki” (1958—1967), „Polska” (1961—1966), „Poglądy” (1963—1964), „Spojrzenia” (1963—1966), „Tygodnik Kulturalny” (1963—1967), „Gazeta Zielonogórska” (1964—1967), „Płomyczek” (1964, 1967), „Płomyk” (1965), „Poezja” (1966—1967), a także zagranicznych — czeskich „Lidové Noviny” (1949), „Červený Kvet” (1961), „Kulturní Tvorba” (1963), „Svět v Obrazech” (1963), niemieckich: „Deutsch-Polnische Hefte” (1963), „Begegnung mit Polen” (1965—1966), rosyjskich: „Połša” (1961, 1965), „Znamja” (1965), jugosłowiańskich: „Politika” (1961), „Rozhl'ady” (1961), „Rilindja” (1961, 1966), ukraińskie „Prapor” (1963), „Vsesvit” (1963), bułgarskie: „Nasë Rodina” (1964), „Večerni Noviny” (1966—1968), hebrajskim: „Al Hamiszmor” (1963). Ostatnia napisana w kraju powieść polityczna *Zatrzymany do wyjaśnienia* nie została dopuszczona do druku. 1967 emigracja do Izraela. Przez długi czas cenzura nie dopuszczała do publikowania jego twórczości w Polsce. Po wyjeździe z kraju opublikował 5 tomików poetyckich, które ukazały się w „Oficyne Poetów i Malarzy” w Londynie. Drobne teksty zamieszczał m.in. w „Kulturze” (Paryż, 1968—1988), „Wiadomościach” (Londyn, 1969—1980), „Tygodniu Polskim” (Londyn,

1971—1984), „Na Antenie” (Londyn, 1972), „The Polish Review” (Nowy Jork, 1972), „Kronice Tygodniowej” (Toronto, 1981), „Zapisie” (Londyn, 1981), „Zeszytach Literackich” (1984—1990). W Izraelu współpracował z dziennikiem „Maariw” (1970—1980) oraz pismami: „Dawar” (1970), „Yamin ve-Lejlot” (1976), „Nowiny-Kurier” (1976—1980). W Polsce jego utwory opublikowały m. in.: „Literatura” (1981), „Kierunki” (1988), „Res Publica” (1990), „Wiadomości Kulturalne” (1994). Dwukrotnie chciał odwiedzić Polskę: 1981 czekał w Wiedniu na wizę, by wziąć udział w Kongresie Kultury Polskiej, ale przeszkodził mu stan wojenny; 1991 chciał wziąć udział w światowym zjeździe pisarzy emigracyjnych, w czym przeszkodził stan zdrowia. Od tego czasu na polskim rynku wydawniczym zaczęły ukazywać się niektóre jego utwory. W ostatnim wywiadzie dla TVP (1992) podkreślał związek duchowy z dawną ojczyzną i wpływ, jaki wywarły na jego twórczość kultura i literatura polska. Jego utwory zostały przetłumaczone na języki: bułgarski, czeski, hebrajski, niemiecki, rosyjski, rumuński, węgierski. Zajmował się tłumaczeniem literatury, głównie żydowskiej, takich twórców jak: Szolem Alejchem, Efraim Kaganowski, David Bergelson, a także niemieckiej, m.in.: Ericha Weinerta, Leo Feuchtwangera, E. E. Kischka, Kurta Tucholsky’ego, Heinricha Bölla, Bertolta Brechta, Paula Celana. Otrzymał m.in.: nagrodę w konkursie na piosenkę żołnierską (1947), nagrodę ZZLP (1948), wyróżnienie w konkursie Departamentu Literatury i Książki oraz Departamentu Muzyki Ministerstwa Kultury i Sztuki na tekst piosenki (1949), wyróżnienie polskiego radia w zakresie audycji literackich (1951), Nagrodę

„Nowej Kultury” za *Koncert życzeń* (1960), nagrodę Polskiego Radia i Telewizji (1960), wyróżnienie „Złoty Kłos” w plebiscycie czytelników „Dziennika Ludowego”. Odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski (1959). Zmarł 9 maja 1992 w Givataim koło Tel-Awiwu.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Apel*. [Wiersze]. Moskwa 1933.
2. *Chleb powszedni*. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Wolff 1934.
3. *Żywiol liścia*. [Wiersze]. Kr.: Gebethner i Wolff 1936.
4. *Pamiętnik miłości*. [Wiersze]. Wwa: Książka 1948. Wyd. nast.: wyd. 2 Wwa: Czyt. 1963; wyd. 3 tamże 1964; Londyn: Sovula 1983.
5. *W kotlinie*. [Opowiadania]. Wwa: KiW 1949. Przekł. niem.: *Im Kessel*. [Przeł.] C. Porall. [Przedm.] W. Bredel. Berlin 1950.
6. *Nad Engelsem*. [Wiersze]. Wwa: KiW 1950.
7. *Newa wiecznie nowa*. [Reportaże]. Wwa: Prasa Wojskowa 1950.
8. *Wiersze*. Wwa: KiW 1950.
9. *Widzenie*. *Opowiadania*. Wwa: PIW 1950. Wyd. nast. tamże: wyd. 2 1951, wyd. [1!] 1955. Przekł. czes.: *Setkáni. Povídky*. [Przeł.] H. Teigova. Praha 1952.

10. *Jelonek i syn*. [Powieść]. Wwa: PIW 1951. Wyd. 2 tamże 1951. Przekł. niem.: *Erzählungen*. [Przeł.] G Peet-Tanewa. Berlin 1953.
11. *Opowiadanie buchaltera*. Wwa: Czyt. 1951.
12. *Wzgórza*. [Wiersze]. Wwa: Czyt. 1952.
13. *Wybór wierszy*. Wwa: Czyt. 1954.
14. *Powrót do domu*. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1954.
15. *Pusty plac*. *Opowiadania*. Wwa: PIW 1955. Przekł. bułg.: *Pustijat dvor. Razkazi*. [Przeł.] V. Genovska. Sofija 1958. Adapt. radiowa: K. Strzałka. PR 1959
16. *Przy szosie*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1957.
17. *6 opowiadań*. Wwa: KiW 1958.
18. *Milczenie*. [Opowiadania]. Wwa: MON 1958.
19. *O świecie*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1959.
20. *Upalny dzień*. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1960.
21. *Człowiek z wózkiem*. *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1961. wyd. 2 tamże 1961.
22. *Koncert życzeń*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1961. Wyd. 2 tamże 1961. Przekł. hebr.: *Der wincz-koncert*. [Przeł.] D. Sfard. Warše 1960. Adapt. radiowa: K. Strzałka. PR 1960. Adapt. tel.: J. Gruza. Ekran. 1960.
23. *Serce mojego rodzeństwa*. [Powieść]. Wwa: MON 1961.
24. *W deszczu*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1962.
25. *Opowiadania wybrane. 1955—1962*. Wwa: PIW 1963. Przekł. ros.: *Chleb i cveły*. [Przeł.] V. Golovskij [i in.]. Moskwa 1963. — węg.: *Zenés üdvözlet*. [Przeł.] M. Bába, R. Gimes, E. Sebök. Budap. 1963. — rum.: *Omul cu căruciorul și alte povestiri*. [Przeł.] I. Petrică. Bukarești 1964. — niem.: *Der kleine Satan*. Leipzig 1965. — czes.: *V dešti*. [Przeł.] H. Jechová. Praha 1965. — hebr.: *Be-machbo. Sipurim*. [Przeł.] B. Tene. Tel-Aviv 1970; *B'chor szatan. Sipurim*. [Przeł.] J. Chrust. Tel-Aviv 1972.
26. *Nauczyciel tańca*. *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1963.
27. *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1964.
28. *Basy*. [Opowiadania]. Wwa: PIW 1965.
29. *Rzeki i księżyc*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1965.
30. *Uciekł lew*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1965.
31. *Boczna uliczka*. [Opowiadania]. Wwa: Iskry 1966.
32. *Czarna suknia*. [Film tel. na podst. opowiadań]. Dialogi ... TVP 1966.

33. *Lubię dworce kolejowe*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1966.

34. *Odwiedziła mnie żyrafa*. [Opowiadanie dla dzieci]. Wwa: NK 1967. Przekł. hebr.: *Bikra ecel ha-zirafa*. [Przeł.] A. Amir. [b.m.] 1973.

35. *Powrót na ziemię*. *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1967.

36. *Zatrzymany do wyjaśnienia*. [Powieść]. Paryż: Inst. Lit. 1968. Przekł. niem.: *Bis zur Klarstellung*. [Przeł.] K. Wehler. München 1969.

37. *Drzewo ciemności*. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1971.

38. *Pieskin został pisarzem*. [Powieść]. Londyn: Polska Fundacja Kult. 1973.

39. *Pamiętnik miłości*. [Wiersze]. Londyn: Sovula 1974.

40. *Podróż zimowa*. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1975.

41. *Pożegnanie*. [Wiersze]. Londyn: Ofic. Poetów i Malarzy 1979, wyd. krajowe Wwa: Czyt. 1990.

42. *Wybór poezji*. [Wydanie dwujęzyczne]. Przekł. hebr. H. Paruz. Londyn: Rafael 1987.

Teksty w antologiach, m.in.: *Warszawa bohaterska 1939—1945*. *Antologia poezji i prozy*. Oprac. M. Czerwiński, K. Paszkowski. Łódź

1946; 22 Lipca. *Montaż historyczno-literacki*. Oprac. M. Czanerle, A. Milska. Wwa 1949; *Strofy o Stalinie*. *Wiersze poetów polskich*. Wwa 1949; *Księga pamiątkowa ku czci Leopolda Staffa 1878—1948*. Zebr. i przygot. do druku J. W. Gomulicki, J. Tuwim. Wwa 1949; *Almanach fun der pojliszer literatur. Wegn der tragedie fun di Jidn be 'ajs der hitler-okupacje* = *almanach literatury polskiej. O tragedii żydowskiej podczas okupacji hitlerowskiej*. [Oprac. i wstęp] B. Mark. Warše 1950; 1 Maj. *Materiały historyczno-literackie*. Oprac. A. Milska. Wwa 1950; *Pisane w walce o pokój*. *Antologia oprac. przez Dział Literatury Pięknej [KiW]*. Wwa 1950; *Rassказы sovremennykh pol'skich pisatelej*. [Wyb. i oprac.] S. R. Vigderovic. Moskva 1950; *Satyra polska w walce o pokój*. Red. E. Lipiński, J. Szelağ, A. Marianowicz. Wwa 1950; *Słowo o wielkim braterstwie*. Przygot. L. M. Bartelski, ... Wwa 1950; *Słowo o żołnierzu*. *Wiersze, pieśni, opowiadania*. Red. H. Zatorska. Wwa 1950; *Wiersze i opowiadania o Armii Radzieckiej*. Wyd. 2 uzup. Wwa 1950; *Wiersze o braterstwie*. *Antologia*. Zebr. i oprac. I. Sikirycki. Wwa 1951; *Wiersze żołnierskie*. Zebr. S. Zawadzki. Wwa 1951; *Wybór opowiadań współczesnych autorów polskich*. [Oprac. i wstęp] E. Korzeniowska. Wwa 1951; *Izrael w poezji polskiej*. *Antologia*. Oprac. J. Winczakiewicz. Paryż 1958; *Nike znad Oki*. *Wiersze żołnierskie*. Wwa 1958; *Iż pol'skich poetov. Stichi o mire, o mire, o družbie, o Sovetskom Sojuze*. [Przeł.] M. Zivov. Moskva 1959; *Wieczór literatury niemieckiej*. *Materiały dla zespołów amatorskich i grup artystycznych*. Red. A. Żukowska. Wwa 1959; *Panorama moderner Lyrik*. *Gedichte des 20 Jahrhunderts in übersetzung*

- gen. [Wyd.] G. Steinbrinker. [Współpr.] R. Hartung. [b.m.] 1960; *O autorach „Trzech salw”*; *Spotkanie z „Miesięcznikiem Literackim”*. W: *Księga wspomnień 1919—1939*. Oprac. graf. i dobór mater. M. Berman. Wwa 1960, s. 393—411; *Wiersze i krajo-brazy. Antologia poetycka*. [Oprac.] A. Lam, J. Trznadel. Kr. 1960; *Gyvenimo versme. Naujiej lenku apsakyami*. Oprac. R. Matusevskis [Matuszewski], Z. Stoberskis [Stober-ski]. [Przeł.] J. Suziedelis, P. Averka, A. Rabaciauskaite. Vilnius 1961; *Polska nowela współczesna*. Wwa 1961; *Ravensbrück. Wiersze obozowe*. Zebr. i do druku przygot. W. Kiedrzyńska, I. Pannenkowa, E. Sulińska. Wwa 1961; *Kominy. Oświęcim 1940—1945*. Przedm. T. Holuj. Wwa 1962; *Poezja polska 1914—1939. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski, S. Pollak. Wwa 1962; *Sechzehn Polnische Erzähler*. Wyd. i wstęp M. Reich-Ranicki. Reinbek bei Hamburg 1962; *Dziecko w poezji polskiej. Wybór wierszy*. [Wyb. i wstęp] I. Słońska. Wwa 1963 [właśc. 1964]; *Satyra prawdę mówi... 1918—1939*. Wyb. i oprac. Z. Mitzner, L. Pasternak. Wwa 1963; *Wiersze polskie. Antologia*. Wwa 1963; *Młodzi. Wybór opowiadań o Ziemiach Zachodnich*. Red. A. Wasilewski. Pozn. 1964; *Moderne polnische Prosa*. [Przedm.] J. Janke. Berlin 1964, wyd. 2 tamże 1966; *Sekai tam-pen bungku zenshu*. [Oprac.] Ozaki Yoshi, Kimura Shoichi. [Przeł.] Kazuo Yonekava. Tōkyō 1964; *Historia w poezji. Antologia polskiej poezji historycznej i patriotycznej*. Wyb. J. Marcinkiewicz. Wwa 1965; *Mai Lenguel elbeszelok*. [Oprac.] G. Kerenyi. Budap. 1965; *Nuvela polona contemporana*. [Przeł.] A. Gabrielescu, M. Mitu. București 1965; *Polskie opowiadania. 1960—1963*. Wwa 1965; *Ziemia rzeczywista. Współczesna poezja polska na estradzie*. Wyb. i oprac. J. Litwiniuk, R. Stiller. Montaż M. Kordos. Wwa 1965; *Polska poezja rewolucyjna. 1878—1945*. Wyb. i oprac. S. Klonowski. Wwa 1966; *Avrora. Stichi poetov Balgarii, Vengrii, GDR, Mongolii, Pol'si, SSSR, Cechoslovakii*. [Przeł. pod red.] E. Vinokurova. Moskva 1967; *Rijen 1917—1967. Sbornik poezie*. [Wstęp i oprac.] M. Drozda. Praha 1967; *Nastolatki nie lubią wierszy. Wiersze wyb.* W. Woroszyński. Wwa 1967; *Chant de la Pologne. Anthologie de la poesie polonaise du vingtieme siecle*. [Oprac.] B. Durocher. Paris 1971; *Cahiers de l'Est. Revue Trimestrielle. No 18/19. La Litterature Polonaise en exil 1945—1979*. [Red.] Z. Bobowicz, A. Lisiecka. Paris 1979; *Introduction to modern Polish literature. An anthology of fiction and poetry*. [Red.] A. Gillon, K. Olszer. [Wyd. 2]. NY 1982; *Antologia poezji żydowskiej*. Wyb. oraz noty i przyp. S. Łastik. Red. i słowo wstępne A. Ślucki. Wwa 1983; *Na mojej ziemi był Oświęcim... Oświęcim w poezji współczesnej*. Wyb. i oprac. A. A. Zych. Oświęcim 1987; *Etos pracy w literaturze i piosence*. Oprac. i wyb. dok. D. Magot. Opole 1988; *Męczeństwo i zagłada Żydów w zapisach literatury polskiej*. [Wyb. i oprac.] I. Maciejewska. Wwa 1988.

PRZEKŁADY

1. E. E. Kisch: *Jarmark sensacji*. Wwa: Prasa Wojsk., 1949. Wyd. 3 Wwa: MON 1957.
2. B. Brecht: *Parabola Buddy o płonącym domu*; *Historia o panu K. W.*; *Opowiadania z kalendarza*. Wwa: Czyt. 1953.

3. B. Brecht: *Wiersze wybrane*. Wwa: PIW 1954.

4. E. Kaganowski: *Warszawskie opowiadania*. Wwa; Iskry 1959.

5. S. Alejchem: *Motel, syn Kantora*. [Powieść]. Wwa PIW 1959.

6. D. Bergelson: *Dwie bestie i inne opowiadania*. Wyb. ... Wwa: KiW 1959.

7. Z. Weldrow: *Opowiadania z przeszłości*. Wwa: Czyt. 1962.

8. Sz. Asz: *Opowiadania*. Wwa: Czyt. 1964.

ADAPTACJE

1. *Janko Muzykant. Opera w 3 aktach wg H. Sienkiewicza*. [Współaut.: T. Borowski]. Wyst.: Byt. 1953.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Słowo o wielkim braterstwie*. [Wiersze]. Przygot. ..., L. M. Bartelski. Wwa 1950.

2. L. Szenwald: *Utwory poetyckie*. Przedm. ... Wwa 1950.

3. T. Felis: *Życie za dniówkę*. Przedm. ... Wwa 1952. Wyd. 2 tamże 1953.

4. A. Seghers: *Ocalenie. Powieść*. Pośl. ... Wwa 1954.

5. *Pamiętniki dziesięciolecia*. Przedm. ... Wwa 1955.

6. E. Kastner: *Fabian. Historia pewnego moralisty*. [Powieść]. Przel. M. Wisłowska. Przedm. ... Wwa 1961.

7. L. Goldberg: *Sonety*. [Przel.] Z. Szeps. Wstęp ... Londyn 1971.

OPRACOWANIA

SWPP. — MdKŻ 2 (Z. Gębołyś). — LP. — LP XX.

[Wyw. i wypowiedzi:] *Co to jest poezja dla mas?* [Rozm.] A. Godlewska. „Dz. Pol.” 1949, nr 38; *Za wybitne zasługi dla Państwa i Narodu*. „Wolni Ludzie” 1949, nr 16 [przyznanie orderu „Sztandar Pracy” II klasy]; ... [Rozm.] B. Drozdowski. „Życie Lit.” 1958, nr 49; ... i *Zofia Małynicz u „Literatów”*. [Rozm.] JOTKA [J. Koskowski], „Kur. Pol.” 1958, nr 4; *Rozmowa ze ...* [Rozm.] M. Szypowska. „Stolica” 1958, nr 27; *W pracowniach*. „Nowa Kult.” 1959, nr 16; *W pracowniach*. „Nowa Kult.” 1963, nr 8; *Mój wiersz*. [Ank.]. „Poglądy” 1963, nr 21; *O czym chciałbym jeszcze napisać. Moje dwudziestolecie*. „Życie Lit.” 1963, nr 35; *Ryzyko obopólne. Pisarze o czytelnikach*. [Ank.]. „Tyg. Kult.” 1967, nr 23; *Służyłem złej sprawie*. [Rozm.] P. Sarzyński. „Polityka” 1990, nr 9.

Ad. Wł. [A. Włodek]: *Wieczór literacki pisarzy — b. więźniów*. „Dz. Pol.” 1948, nr 34; A. Kamińska: ... — *poecie*. „Nowa Kult.” 1950, nr 12; J. Przyboś: *Do ...* „Kuźnica” 1950, nr 12; W. Maciąg: *Poezja polska 1950*. „Życie Lit.” 1951, nr 5; M. Warnerńska: *Piękna prawda przeszłości*. „Tryb. Rob.” 1956, nr 125; K. Koźniewski: ... — *pisarz komunistów*. „Polityka” 1959, nr 3; S. Bądkowski: *O pisarstwie* ... „Radio i Tel.” 1961, nr 2; K. Nastulanka:

- Dlaczego piszę o komunistach*. „Polityka” 1961, nr 2; M. Warneńska: *W cieniu „Katarzyny”*. Kat. 1961, s. 142—147; Z. Żabicki: *O ...* „Por. Bibl.” 1961, nr 11; Z. Żabicki: ... *Proza pięciolecia*. „Nowa Kult.” 1961, nr 18; J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, s. 190—191 [wyd. 2 zm. i uzup. tamże 1971]; W. S. [W. Sadkowski]: *Pisarze współcześni*. ... „Nowe Książ.” 1962, nr 13; W. Maciąg: *Opinie i wróżby. Proza i krytyka polska dnia bieżącego*. Kr. 1963, s. 37—38; M. Sprusiński: *Dramaty pisarza zaangażowanego*. „Życie Lit.” 1963, nr 10; Z. Żabicki: *Tradycja, styl, obyczaj. Szkice krytyczne*. Wwa 1963, s. 102—111; A. Kijowski: *Arcydzieło nieznane*. Wwa 1964, s. 98—99; W. Sadkowski: ... „Tyg. Kult.” 1965, nr 9; A. Hamerliński: *Nad książkami* ... „Ziel. Sztand.” 1966, nr 23; Z. Żabicki: *Proza ... proza ...* Wwa 1966, s. 131—135; W. M. [W. Maciąg]: *Jubileusz* ... „Życie Lit.” 1967, nr 9; W. Sadkowski: *Penetracje i komentarze. Notatnik recenzenta 1960—1965*. Wwa 1967, s. 134—145; W. Biliński: *Przypadek — ...* „Odgłosy” 1968, nr 14; M. Bybluk: *Moja rozprawa z pisarzem-renegatem*. „Nadodrże” 1968, nr 10; J. Grygiel: *Dwa oblicza*. „Widnokrąg” 1968, nr 15; A. Milska: *Pisarze polscy. Wybór sylwetek*. Wwa 1972, s. 468—470; M. Stępień: *Tematy żydowskie*. [Cz. 2]. „Zdanie” 1984, nr 11; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. [Cz.] 96: ... i Truchanowski. „Przegl. Tyg.” 1985, nr 35 R. Bednarczyk; „Zatrzymany do wyjaśnienia” czyli *Wiara i zwątpienie* ... „Życie Lit.” 1988, nr 28; Z. Lichniak: *Mój skorowidz poezji polskiej na emigracji*. Wwa 1989, s. 294—296; Z. Szeps: *Gdy zdjęto sakrę z człowieka*. „Kierunki” 1989, nr 38; J. Zieliński: *Leksykon polskiej literatury emigracyjnej*. Wyd. 2 popr. i poszerz. Lubl. [1990], s. 138—140; J. Wróbel: *Tematy żydowskie w prozie polskiej 1939—1987*. Kr. 1991. s. wg ind.; S. Gawliński: *Emigracyjne rozrachunki ze stalinizmem*. Cz. 1: ...: „Zatrzymany do wyjaśnienia”. „Dekada Lit.” 1992, nr 10; B. Klimaszewski, E. R. Nowakowska, W. Wyskiel: *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939—1980*. Red. B. Klimaszewski. Wwa 1992, s. 352—354; [nekrol.:] „Przekrój” 1992, nr 21; „Tyg. Powsz.” 1992, nr 21; S. Taczanowski: ... (1907—1992). „Polityka” 1992, nr 21; M. Sztycer: *Poeta buntu i klęski. Zmarł* ... „Życie Warsz.” 1992, nr 118; W. Woroszyński: *Wspomnienie*. „Ekspr. — Mag. Zagł.” 1992, nr 7—8; ... *Zeszyt pamięci o ...* Red. K. Bernard. Tel.-Awiw 1992; N. Gross: *Poeci i Szoa. Obraz zagłady Żydów w poezji polskiej*. Sosn. 1993, s. 9, 70—77; K. Koźniewski: *Poeta bez grobu*. „Polityka” 1993, nr 17; P. Kuncewicz: *Agonia i nadzieja*. T. 2: *Literatura polska od 1939*. Wwa 1993, s. 140—141, 288—290; K. Woźniakowski: *O międzywojennej poezji* ... „Ekspr. — Mag. Zagł.” 1993, nr 21; B. Urbanowski: *Czerwona msza*. Wwa 1995, s. 243—244; A. Kaczyński: *Kraju mej rozpacz*. „Życie Warsz.” 1997, nr 106; W. Wójcik: *Żydowska polska dusza. O poezji ...* W: *Żydzi w literaturze*. Red. A. Szawerna-Dyrzka, M. Tramer. Kat. 2002.
- [Rec.: *Apel*:] H. Kamiński: *Poezja* ... „Kult. Mas” [Moskwa] 1934, nr 3—4. — [rec.: *Chleb powszedni*:] W. Sebyła, „Pion” 1934, nr 20; J. Putrament, „Po prostu” 1935, nr 5; K. W. Zawodziński. W: *Rocznik Literacki* 1934, s. 45—46. — [rec.: *Żywiół liścia*:] B. Dudziński, „Naprzód” 1936, nr 394; H. Michalski: „Muza społeczna”. „Kultura” 1938, nr 28. — [rec.: *Pamiętnik miłości*:] A. Braun: *Poezja*

- bólu. „Razem” 1948, nr 14; S. Czernik: *Treny oświęcimskie*. „IKP” 1948, nr 300; N. Gross: *Żydowskie treny*. „Mosty” 1948, nr 105; K. Gruszczyński: *Profil*. „Po prostu” 1948, nr 11; Jack: *Placz po spalonej dziewczynie*. „Now. Lit.” 1948, nr 16; A. Kamińska: *Poezja ...* „Kuźnica” 1948, nr 40; H. Vogler: *Drogi poetyckiej prawdy*. „Now. Lit.” 1948, nr 43; H. Wielowieyska: *Profil przeżytego czasu*. „Gł. Ludu” 1948, nr 244; A. Włodek: *Zamiast recenzji — list*. „Dz. Lit.” 1948, nr 38; S. Czernik, „Twórczość” 1949, nr 1; W. Maciąg, „Tyg. Powsz.” 1949, nr 25; A. Międzyrzechci: „Czas, który minął ...” „Nowe Książ.” 1963, nr 16; J. Wyka: *Liryka wyłączna i osobista*. „Tyg. Kult” 1963, nr 36. — [rec.: *W kotlinie*:] B. Dudziński: *W cieniu dni ponurych*. „Tryb. Ludu” 1949, nr 250; A. Jackiewicz: *Opowiadania ...* „Kuźnica” 1949, nr 35; Z. Karczeńska-Markiewicz: „*W kotlinie*” *nowy tom prozy ...* „Rzeczpospolita” 1949, nr 243; H. Wielowieyska: *Pamiętnik ludzkiej godności*. „Dz. Lit.” 1949, nr 45; A. Kijowski: *Odruchy i prawa historii*. „Dz. Lit.” 1950, nr 45; K. Koźniewski: *W ludzi wierzę*. „Twórczość” 1950, nr 3. — [rec.: *Nad Engelsem*:] J. Błoński: *Nowa szansa poezji*. „Wieś” 1950, nr 37; M. Janion: *Wokół epiki. W szkole Engelsa*. „Wieś” 1950, nr 37; W. Wirpsza: *Czyżby nad Engelsem?* „Twórczość” 1951, nr 1 [polem.: ...: *Jeszcze raz nad Engelsem*. „Twórczość” 1951, nr 2]. — [rec.: *Jelonek i syn*:] Z. Andrzejowski, „Kur. Codz.” 1951, nr 280; H. Bereza: *W poszukiwaniu prawdy o ludziach wielkich i małych*. „Wieś” 1951, nr 37; M. Warneńska, „Żoł. Woln.” 1951, nr 277; L. Budrecki: *Nowe tomy prozy ...* „Życie Lit.” 1952, nr 2 [polem.: ...: *Słowo od autora*. „Życie Lit.” 1952, nr 3]. — [rec.: *Opowiadanie buchaltera*:] A. Andrzejowski, „Gł. Pr.” 1951, nr 264; H. Bereza, „Wieś” 1951, nr 37. — [rec.: *Widzenie*:] T. Drewnowski: *Przeszłość i teraźniejszość*. „Nowa Kul.” 1950, nr 36; Z. Greń: *Zodiak realizmu*. „Dz. Lit.” 1950, nr 40; A. Kijowski: *Odruchy i prawa historii*. „Dz. Lit.” 1950, nr 45; H. Kirchner: „*W poszukiwaniu człowieka*”. „Wieś” 1950, nr 30; Z. Andrzejowski, „Kur. Codz.” 1951, nr 12; A. Klubówna, „Gł. Naucz.” 1951, nr 1; B. Rafałowska, „Twórczość” 1951, nr 3. — [rec.: *Wiersze*:] L. Herdegen, „Nowa Kult.” 1951, nr 43; W. Maciąg: *Poezja polska 1950*. „Życie Lit.” 1951, nr 5. — [rec.: *Wybór wierszy*:] M. Głowiński: *O liroyce ...* „Życie Lit.” 1954, nr 47; W. Sadkowski: *Poetycki pamiętnik ostatnich lat*. „Śl. Tyg.” 1954, nr 29; J. Trznadel, „Twórczość” 1955, nr 6. — [rec.: *Powrót do domu*:] A. Biernecki: *Trudny eksperyment*. „Twórczość” 1955, nr 6; W. Sadkowski: *Ile wątków*. „Nowa Kult.” 1955, nr 12. — [rec.: *Pusty plac*:] J. Adamski: *Odkrycie prozy ...* „Przegl. Kult.” 1955, nr 29; H. Grabowska, „Kamena” 1955, nr 10—12; W. Sadkowski: *Temat, problem, konwencja*. „Nowa Kult.” 1955, nr 25; H. Strumiłowski, „Życie Lit.” 1955, nr 42; T. Drewnowski. W: *Rocznik Literacki 1955*, s. 118—119; W. Krzeczkowski: *Opowiadanie o ludziach żywych*. „Expr. Wiecz.” 1956, nr 236. — B. Szczucka: [rec.: *W górach*]. „Książ. dla Ciebie” 1956, nr 3. — [rec.: *Przy szosie*:] Jaka [J. Kajtoch]: *Opowiadania ...* „Życie Lit.” 1957, nr 43; K. [K. Koźniewski]: *Skandal*. „Polityka” 1957, nr 13; L. Przemyski: *Opowiadania o ludziach osaczonych*. „Nowa Kult.” 1957, nr 32; W. Sadkowski: *Szlakiem wielkich tematów*. „Nowe Książ.” 1957, nr 11; M. Warneńska: *Sprawa wrażliwości*. „Tryb. Ludu” 1957, nr 35. — [rec.: *Milczenie*:] A. Braun, „Nowa

Kult.” 1958, nr 40; T. Drewnowski: *Jeszcze jeden mazur kajdaniarski*. „Nowe Książ.” 1958, nr 21; W. Maciąg: *Z zagadnień psychiki konspiracyjnej*. „Twórczość” 1958, nr 12; F.S. [R. Samsel], „Tryb. Rob.” 1958, nr 253; S. Sapało, „Tyg. Demokr.” 1958, nr 44. — [rec.: *6 opowiadań*.:] J. Dziarnowska, „Tryb. Lit.” 1958, nr 31; g.l. [G. Lasota], „Walka Mł.” 1958, nr 45; G. Lasota, „Spojrzenia” 1958, nr 39; R. Wasita: *Opowiadania o KPP*. „Nowa Kult.” 1958, nr 34; (A) [A. Żeromski], „Gł. Pr.” 1958, nr 165. — [rec.: *O świecie*.:] J. Adamski: *Odważność i prostota*. „Przegl. Kult.” 1959, nr 36; A. Klimowicz: *Samotni naprawdę*. „Nowe Książ.” 1959, nr 17; W. Maciąg: *Z zagadnień pozytywnego bohatera*. „Życie Lit.” 1959, nr 21; W. Sadkowski: *Pisarstwo wielkiej troski*. „Tryb. Ludu” 1959, nr 110; [R. Samsel]: *Pisarstwo społecznych konfliktów*. „Odra” 1959, nr 31; J. Kelera: *W Podróży od Sienkiewicza do Kafki*. „Twórczość” 1960, nr 8; H. Kirchner-Ładyka: *Nowe opowiadania ...*. „Nowa Kult.” 1960, nr 2. — M. Jarochońska: *Powielanie a fikcja prawdziwsza od życia* [rec.: *Powrót* (opow. opublik.: „Nowa Kult.” 1960, nr 28)]. „Życie Lit.” 1960, nr 37. — [rec.: *Człowiek z wózkiem*.:] W. Sadkowski: *Sztuka: niemoc czy sprzeciw?* „Nowe Książ.” 1961, nr 18; W. Maciąg: *W zaklętym kręgu martyrologii*. „Twórczość” 1962, nr 1; H. Michalski: „Sprawdzić wszystkie doświadczenia”. „Nowa Kult.” 1962, nr 41. — [rec.: *Koncert życzeń*.:] J. Adamski: *Koncert życzeń*. „Przegl. Kult.” 1961, nr 18; Z. Kubikowski: *Koncert życzeń*. „Życie Lit.” 1961, nr 30; A. Lisiecka: *W krainie czarów. Szkice literackie*. Wwa 1961, s. 198—201; Z. Macużanka: *Współczesna proza polska*. „Polonistyka” 1961, nr 3; L. Mech: *Koncert życzeń*. „Tryb. Rob.” 1961, nr 95;

W Sadkowski: *Zwrot liryka ku epice*. „Nowe Książ.” 1961, nr 8; W. Sadkowski: *Epickie poszukiwania ...*. „Tryb. Ludu” 1961, nr 109. — J. Brodac: *Spektakl z perskim okiem* [rec.: *Koncert życzeń* (adapt. tel.)]. „Polityka” 1960, nr 21. — [rec.: *Serce mego rodzeństwa*.:] W. Sadkowski: *Sztuka: niemoc czy sprzeciw*. „Nowe Książ.” 1961, nr 18; W. Maciąg: *W zaklętym kręgu martyrologii*. „Twórczość” 1962, nr 1. — [rec.: *Upalny dzień*.:] A. Drawicz, „Sztand. Mł.” 1961, nr 65; Z. Macużanka: *Współczesna proza polska*. „Polonistyka” 1961, nr 3; W. Sadkowski: *Zwrot liryka ku epice*. „Nowe Książ.” 1961, nr 8; T. Burek: *Drugi ...*. „Twórczość” 1962, nr 3. — [rec.: *Drugi brzeg* (adapt. film. nowel):] E. Smoleń-Wasilewska: *Film o polskim komunizmie. Rozmawiamy z realizatorami „Drugiego brzegu”*. „Film” 1961, nr 50; L. Bukowiecki: *Drugi brzeg. Nasze oceany*. „Tryb. Rob.” 1962, nr 100; Z. Dolecki: *Podwójny dramat*. „Kierunki” 1962, nr 21; L. Kydryński: *Dwa brzegi*. „Życie Lit.” 1962, nr 21; K. T. Toeplitz: *Wielki temat, czy wielki film*. „Świat” 1962, nr 19. — [rec.: *W deszczu*.:] A. Kijowski: *Najczystszy nurt*. „Przegl. Kult.” 1962, nr 37; W. Maciąg: *Powikłania dusz spiskujących*. „Twórczość” 1962, nr 11; H. Michalski: „Sprawdzić wszystkie doświadczenia”. „Nowa Kult.” 1962, nr 41; W. Sadkowski: *Osaczeni*. „Nowe Książ.” 1962, nr 13; J. Wilhelmi: *Ponad progiem wrażliwości*. „Tryb. Ludu” 1962, nr 264. — [rec.: *Nauczyciel tańca*.:] D. Cirić: *Poszukiwanie współczesności*. „Nowe Książ.” 1964, nr 9; W. Maciąg: *Nowości prozy*. „Życie Lit.” 1964, nr 5; Z. Pędzński: *Moralista i temat współczesny*. „Tyg. Kult.” 1964, nr 8; W. Sadkowski: *Dolomit główny*. „Tryb. Ludu” 1964, nr 40. — [rec.: *Basy*.:] C. Błońska, „Widnokrąg” 1965,

nr 52; B. Kogut: *Nowości prozy*. „Życie Lit.” 1966, nr 6; K. Koźniewski: *Czternasty tom*. „Polityka” 1966, nr 4; M. Wiśniewska: *Apologia pamięci*. „Nowe Książ.” 1966, nr 6. — [rec.: *Boczna uliczka*:] Z. Pędziński: *Na tropach Janusza Korczaka*. „Tyg. Kult.” 1966, nr 25; J. Trznadel: *Potrzeba świadectwa*. „Nowe Książ.” 1966, nr 11. — [rec.: *Powrót na ziemię*:] W. Billip: *Nowe opowiadania ...* „Nowe Książ.” 1967, nr 14; Z. Kubikowski: *Wojan we wszystkich przypadkach*. „Życie Lit.” 1967, nr 40; Z. Ziątek: *... gawędy pisane*. „Mies. Lit.” 1967, nr 12. — [rec.: *Czarna suknia* (film):] S. Czarnecki, „Ekran” 1967, nr 25; K. Rogulski: *Awangarda i powtórzenia*. „Kierunki” 1967, nr 26. — [rec.: *Drzewo ciemności*:] A. Lisiecka, „Wiadomości” [Londyn] 1971, nr 51—52; M. Reszczyńska-Stypińska, „Tydz. Pol.” [Londyn] 1972, nr 4. — [rec.: *Zatrzymany do wyjaśnienia*:] H. Chorażyna, „Kultura” [Paryż] 1969, nr

10; L. Kłodnicki: „Kultura” [Paryż] 1969, nr 1—2; Z. Kozarynowa, „Wiadomości” [Londyn] 1969, nr 41; R. Palester, „Na Antenie” [Monachium] 1969, nr 72; H. Krüger, *Geschick eines Buches. Zu spät*. „Der Monat” 1970, nr 264. — [rec.: *Pieskin został pisarzem*:] J. Kowalewski, „Dz. Pol. i Dz. Żoł.” [Londyn] 1973, nr 290; J. Kowalewski, „Wiadomości” [Londyn] 1973, nr 47; D. Lazer, „Maariv” [Izrael] 7 XII 1973. — [rec.: *Podróż zimowa*:] B. Przyłuski, „Tydz. Pol.” [Londyn] 1975, nr 33; H. Grynberg, „Wiadomości” [Londyn] 1976, nr 5. — [rec.: *Pożegnanie*:] J. Ficowski, „Wiadomości” [Londyn] 1980, nr 40. [M.in. o:] S. Stabro: „*Ten nie jest z ojczyzny mojej...*” *Polacy i Żydzi w zwierciadle Holocaustu*. W: Tegoż: *Od Emila Zegadłowicza do Andrzeja Bobkowskiego. O prozie polskiej XX wieku*. Kr. 2002, s. 374—400.

Małgorzata Toczowska

Z

ZEGADŁOWICZ Emil **1888—1941**

Pseud.: E.Z., Emilencja, Kuźma Żbik.
Poeta, prozaik, dramaturg, tłumacz.

Urodzony 20 lipca 1888 w Bielsku (dziś Bielsko-Biała). Syn Tytusa Zegadłowicza, duchownego obrządku grecko-katolickiego, profesora łaciny, greki, biologii, języka niemieckiego i śpiewu w gimnazjum wadowickim, oraz Elżbiety Kaiszar, córki organisty w Kalwarii Zebrzydowskiej, udzielającej prywatnych lekcji nauczycielki muzyki. 1899—1906 uczęszczał do gimnazjum w Wadowicach. 1906—1911 studiował na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego filologię polską, germańską i historię sztuki. 1908 debiutował jako poeta tomem *Tententy* (wspólnie z W. Orłowskim i W. Toporem). Od 1911 kontynuował studia na filologii germańskiej w Dreźnie, studiował estetykę i historię sztuki

w Wiedniu. Po powrocie z zagranicy osiadł w rodzinnym Gorzeniu Górnym. Podjął pracę nauczyciela w wadowickim gimnazjum. W 1915 zawarł związek małżeński z Marią Kurowską, z którą miał dwie córki: Elżbietę i Atesę. 1917—1922 współpracował z grupą ekspresjonistów poznańskich skupionych wokół czasopisma „Zdrój”. Kłopoty finansowe zmusiły go do wyjazdu do Warszawy. Rozpoczął pracę w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Od czerwca 1919 do 1921 był kolejno referentem i kierownikiem Wydziału Literatury. W 1920 wszedł do zespołu redakcyjnego pisma „Gospoda Poetów”. 1921 — wraz z Witoldem Bunikiewiczem, Karolem Irzykowskim, Stanisławem Kołaczkowskim, Janem Nepomucenem Millerem — współzałożyciel i redaktor trzech pierwszych numerów „Ponowy”. Tam drukował swoje wypowiedzi teoretyczne pod pseudonimem Kuźma Żbik. W grudniu 1922 powrócił w rodzinne strony i zajął się działalnością gospodarczą: hodował króliki, założył kilimiarnię, zorganizowaną w ramach Towarzystwa Miłośników Beskidu Zachodniego. W Gorzeniu Górnym wspólnie z Edwardem Kozikowskim i Janem Nepomucenem Millerem założył regionalną grupę literacką Zbór Poetów Beskidzkich „Czartak”. Jej organem literackim było pismo „Czartak”

(1922) oraz dwa almanachy grupy (1925 i 1928). Píše wówczas: *Powsinogi beskidzkie* (1923), *Kolędziołki beskidzkie* (1923), *Zielone Święta* (1923), *Wielka Nowina w Beskidzie* (1923) oraz dramat *Lampka oliwna* (1925), który wystawił na scenie katowickiego teatru (1933). Utwory *Dom Jałowcowy*, *Dęby pod pełnią*, dramat *Wigilia* i *Noc Św. Jana Ewangelisty* ukazały się w bibliofilskiej serii Czartaka. 31 sierpnia 1927 wyjechał do Poznania, gdzie do maja 1931 pełnił funkcję kierownika literackiego w Teatrze Polskim. Był także doradcą literackim Księgarni Św. Wojciecha. 14 grudnia 1927 w Poznaniu odbył się pierwszy wieczór autorski grupy Czartak, na którym wygłosił słowo wstępne. Utwory jego i Z. Kossak-Szczuckiej recytowała S. Wysocka. Jako dyrektor programowy występował w poznańskiej rozgłośni radiowej, redagował czasopisma: „*Tęcza*” (1928—1929), „*Świat Kulis*” (1929—1930). W tym czasie poznał Jana Kuglina, dyrektora Drukarni Rolniczej w Poznaniu i późniejszego nakładcę bibliofilskich wydań jego utworów. Powstaje wówczas powieść *Żywoć Mikołaja Srebręmpisanego* oraz tomiki poezji: *Nad brzegami zodiaku* i *Podśluchy*. Środowisko poznańskie pożegnał parodią listu pasterskiego, który ukazał się w „*Dzienniku Literackim*” (2 XII 1931). 1932 powrócił do Gorzenia Górnego. W 1933 świętował 25-lecie swej pracy twórczej, ale obchody miały charakter jedynie regionalny. Władze reprezentował wojewoda krakowski M. Kwaśniewski. Rada Miejska Wadowic przemianowała ulicę Tatrzańską na ulicę Emila Zegadłowicza. Otrzymał również honorowe obywatelstwo miasta w maju 1933, które zostało mu odebrane w 1936 po wydaniu *Zmór*. W 1933 poznał Marią Stachelską z domu

Wrzorskównę. Pod wpływem tej znajomości stworzył *Czarny dzień*, *Wrzosi*, *Dziewczynę*. Jesienią 1933, z powodu trudnej sytuacji finansowej, zmuszony do podjęcia wykładów z historii sztuki w katowickim Konserwatorium Muzycznym. W sezonie 1933/1934 kierownik literacki Teatru Polskiego w Katowicach, prelegentem na premierach, tłumacz wystawianych sztuk. Współpracował z rozgłośnią radiową w Katowicach. Współpracował ze Związkiem Młodzieży Wiejskiej, a w 1934 objął redakcję pisma „*Wieś*”. Wziął udział w Tygodniu Książki Polskiej na Śląsku (26 XI — 3 XII 1933). Został mianowany dyrektorem sekcji programowej, której zadaniem było przygotowanie: wystawy książek o Śląsku, wystawy książek autorów regionalnych, wieczoru autorskiego pisarzy regionalnych oraz serii odczytów o książce. Jako przedstawiciel literatów śląskich był jurorem w konkursie wystaw sklepowych. W ramach „Tygodnia” wygłosił dwa odczyty w katowickiej rozgłośni radiowej: *Dawna książka polska na Śląsku* (28 XI) i *Współczesna książka na Śląsku* (29 XI). Uczestniczył w tzw. Sejmiku Śląskim (3 XII), w ramach którego odczytał dwa fragmenty *Pieśni o Śląsku* (1933), wydanej w bibliofilskiej edycji Jana Kuglina w Poznaniu. W 1935 rozpoczął korespondencyjną znajomość z dziennikarką „*Lwowskich Sygnałów*” Marią Koszyc-Szołtarską. Poznał ją w pierwszych miesiącach 1938, a poślubił w 1939 w Płocku u Mariawitów. W 1936 podjął współpracę z redakcją „*Dziennika Popularnego*”. 16—17 V 1936 uczestniczył w Zjeździe Pracowników Kultury we Lwowie, zorganizowanym z inspiracji nielegalnej Komunistycznej Partii Polski. W latach następnych uczestniczył w wielu akcjach antyfaszy-

stowskich. Pierwsze miesiące okupacji spędził w Gorzeniu. W październiku 1940 z powodu rozwijającej się choroby (rak gardła) konieczna stała się operacja i kuracja rentgenowska w szpitalu w Sosnowcu, gdzie przyjechał wraz z M. Koszyc. Przez granicę przedostał się na mocy przepustki upoważniającej go do leczenia się w Sosnowcu, ale bez prawa stałego zamieszkania na terenie miasta i okolic. Leczenie rozpoczął 14 XI w szpitalu zwanym „Pekin”, 16 XI poddał się operacji. Opuścił szpital 23 XI i zamieszkał u pp. Maziarskich na ul. Mariackiej 4. Zmienił mieszkanie 25 XI i przeniósł się do pp. Bohmów na ulicę Mościckiego 39, by wkrótce wrócić na ulicę Mariacką. Cały czas tworzył, tłumaczył Nervalą i Longfellowa. Napisał dramaty *Sind Sie Jude*, *Wasz korespondent donosi*, powieść *Progi*. Wiele projektów nie doczekało się realizacji. 20 lutego 1941 nastąpiło pogorszenie stanu zdrowia. 23 lutego wpisał do dziennika swoją ostatnią wolę, a zmarł dzień później w poniedziałek 24 lutego 1941 o godz. 14.30. Pochowany na Cmentarzu Małobądzkim w Sosnowcu. Nad grobem przemówili M. Koszyc i W. Wyspiański. Jego ostania wola, by spocząć w Gorzeniu Górnym, nie została spełniona. 25 lutego 1941 do mieszkania przy ul. Mariackiej wtargnęło gestapo, ale udało się uratować przed konfiskatą maskę pośmiertną, część rękopisów i przedmiotów osobistych. W tym czasie Niemcy wywieźli zbiory i bibliotekę z Gorzenia Górnego. Uratowane w czasie wojny, a zagubione po jej zakończeniu, rękopisy poety z lat 1939—1941 zostały odnalezione dopiero w 1976. Wiersze, fragmenty prozy i artykuły publicystyczne znalazły się m.in. w periodykach: „Antena” (1933, 1935), „Archa” (Ołomuniec, 1928—1933), „Bluszcz” (1926),

„Czartak” (1922, zbiór poetów — 1925, 1928), „Czas” (1926—1927, 1933), „Dwutygodnik Literacki” (1931), „Dziennik Popularny” (1937), „Dziennik Poznański” (1927—1931, 1935), „Dziesięciolecie” (Poznań, 1931), „Dziś i Jutro” (1929—1931), „Gazeta Literacka” (1932—1933), „Głos Narodu” (1911—1912, 1923—1925, 1927), „Gospoda Poetów” (1920), „Kurier Warszawski” (1926), „Kurier Wieleński” (1927), „Kurier Zachodni” (1929), „Legion” (1933), „Listy z Teatru” (1925), „Maski” (1918—1919), „Merkuriusz Polski Ordynaryjny” (1936), „Młoda Wieś” (1935), „Museion” (1912), „Myśl Narodowa” (1926), „Naprzód” (1933), „Nasinec” (Ołomuniec, 1929—1930), „Naś Hłas” (Frydek, 1935), „Nowa Reforma” (1925, 1927), „Oblicze Dnia” (1936), „Ochotnik” (1920), „Ognisko” (Paryż, 1929), „Pamiętnik Warszawski” (1930), „Polska Odrodzona” (1923—1924), „Ponowa” (1921—1922), „Przegląd Oświatowy” (1929—1930), „Rodzina Polska” (1927, 1933), „Równowaga” (1932), „Siew” (1930), „Siew Młodej Wsi” (1934, 1935), „Skamander” (1935), „Sygnały” (1936, 1938—1939), „Świat” (1925), „Świat Kulis” (1929—1930), „Teatr Ludowy” (1928), „Tęcza” (1927—1930), „Tygodnik Ilustrowany” (1925, 1935), „Tygodnik Wileński” (1925), „Wiadomości Literackie” (1925—1939), „Wieś” (1934—1935), „Zdrój” (1919—1920, 1922), „Źródła Mocy” (1929), „Żagwie” (Radom, 1938), „Życie Literackie” (Poznań, 1928). Jego utwory były drukowane w czasopiśmie: „Akcent” (1986, 2001), „Chłopi” (1947), „Chłopska Droga” (1947), „Dialog” (1959), „Droga i Prawda” (1944), „Dziennik Literacki” (1947), „Dziennik Ludowy” (1958), „Dziennik Pojezierza” (1986, 1988),

„Dziennik Polski” (1945—1947), „Dziennik Zachodni” (1947), „Echo Krakowa” (1985), „Express Ilustrowany” (1984, 1988), „Express Poznański” (1958), „Express Wieczorny” (1956), „Filipinka” (1966), „Gazeta Krakowska” (1956), „Głos Ludu” (1946), „Głos Ludu” (Ostrawa, 1988), „Głos Wielkopolski” (1946), „Gromada Rolnik Polski” (1987), „Gwiazda Polarna” (Wisconsin, 1984), „Kalendarz Beskidzki” (1969), „Kamena” (1970), „Karkonosze” (1988), „Karta Groni” (1968, 1969), „Kronika” (Londyn, 1968), „Kultura” (1968), „Kultura i Życie” (1971), „Kurs” (1986), „Magazyn Kulturalny” (1972, 1976), „Miesięcznik Literacki” (1968—1969, 1982), „Młodzi Idą” (1947), „Nad Wartą” (1982), „Nasz Świątek” (1946), „Nowa Wieś” (1957, 1971), „Nowe Widnokreśli” (1945), „Nowiny” (1987—1988), „Nowy Świat” (1958), „Nurt” (1965), „Odgłosy” (1978), „Odra” (1969), „Odrodzenie” (1945), „Ogniwo” (Czeski Cieszyń, 1971—1972), „Osnowa” (1969), „Pamiętnik Literacki” (1987), „Perspektywy” (1955—1956), „Płomyk” (1966), „Poezja” (1966, 1968), „Poglądy” (1977), „Pola Esperantisto” (1958), „Polityka” (1971), „Polska Wyzwolona” (1945), „Polska Zbrojna” (1948), „Prawo i Życie” (1959), „Posłannictwo” (1955—1956), „Przegląd Humanistyczny” (1959, 1962), „Przegląd Księgarski” (1948), „Przekrój” (1946, 1978), „Przewodnik Katolicki” (1967), „Przyjaciół” (1948), „Przyjaciół Ludu” (1947), „Radio i Świat” (1948), „Rocznik Biblioteki PAN” (1964), „Robotnik Kujawski” (1946), „Robotnik Pomorski” (1946), „Rolnik Polski” (1948—1949), „Ruch Literacki” (1986), „Świat” (1956), „Świat Młodych” (1948), „Świetlica Krakowska” (1946), „Trybuna Literacka”

(1958), „Trybuna Robotnicza” (1945, 1948, 1958), „Wiadomości” (Londyn, 1966), „Wiciowa Droga” (1946), „Wierchy” (1925, 1956), „Wieści” (1964, 1988), „Zarzewie” (1957, 1969), „Zielony Sztandar” (1948), „Ziemia Pomorska” (1947), „Związkowiec” (Toronto, 1988), „Zwierciadło” (1969, 1987), „Żołnierz Polski” (1956), „Życie Literackie” (1987).

TWÓRCZOŚĆ

1. *Tententy. Wiersze ...*, W. Orłowskiego, W. Topora [W. Zabieli]. Kr.: Nakł. aut. 1908. Wyd. osob. utworów ... Kr. 1908.

2. *Nadrzeką*. [Poemat]. Kr.: Nakł. aut. 1910.

3. *Powrót; Rycerz krzyżowy; Miasto*. [Poezje i poematy]. Kr.: Nakł. aut. 1911.

4. *Imagines; Erato; Na E-strunie, Elegie; Tristia; Transfiguracja*. [Poematy]. Kr.: Nakł. aut. 1919.

5. *Odejście Ralfa Moora*. [Poemat]. „Zdrój” 1919 nr 9—10, nr 11—12. Wyd. książ.: Pozn. 1919.

6. *Ballady. Sześć ballad z poematu „Dzienny”*. Wadow.: Druk. F. Foltina 1920.

7. *U dnia, którego nie znam, stoję bram. Poema symfoniczne wysnute z misterii snów nadrannych, noc pierzchliwą doganiających, dzień zdmuchujący gwiazdy witających spod szczelin wół przymkniętych powiek. Spisał srebrną dłonią księżniczki Astralu Inki Tödwen Ralf Moor na liściu klonu opadłego do jej stóp*

w alei parku strzeżonego przez Sfinx uskrzydłoną. Pozn.: „Zdrój” 1921.

8. *Dziewanny. Sześć ballad wtórych.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1921.

9. *Powsinogi beskidzkie. Sześć ballad z poematu „Dziewanny”.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1923. Wyd. 2 Gorzeń Górny 1924. Przekł. czeski (*Ballady siódmej o Babce Góralczycze*): O. F. Babler. Samotišky 1928. Wyst.: TVP — Estrada Lit. Oprac. H. Gryglaszewska, I. Kasprzysiak. Reż. H. Gryglaszewska TVP, 24 V 1970. Teatr TVP — Scen. i reż. S. Kakesz. Wyk.: W. Siemion. TVP 1, 10 VI 1977. Teatr Jednego Aktora. Reż. K. Kaczmarek. Wyk.: E. Żentara 1984.

10. *Kolędziółki beskidzkie.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1923.

11. *Zielone Świąta. Poezje i medytacje.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1923.

12. *Wielka Nowina w Beskidzie. Sześć ballad z poematu „Wielka Nowina”.* [„Dziewanny” część druga, księga trzecia]. Wadow.: Druk. F. Foltina 1923.

13. *niam — niam. antologia poezji murzyńskiej.* [Współaut.: E. Kozikowski]. Wadow.: Druk. F. Foltina 1923.

14. *Ballada o Wowrze, powsinodze beskidzkim, świątkarzu, o Bogu prawdziwym i Chrystusie Frasobliwym rzeźbiącym patrona Beskidu.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1924. Pierwodr. poz. 9, przedr. poz. 38. Przekł. czes.: P. Eisner. Praha 1929.

15. *Kantyczka rosista.* [Poemat]. Wadow.: Druk. F. Foltina 1924.

16. *Lampka oliwna. Tragedia w 3 aktach.* Wyst.: Kr. 1924. Wyd.: Wadow.: Druk. F. Foltina 1924. Przedr. poz. 51.

17. *Łyzki i księżyc. Groteska straganowa w 3 aktach.* [Powst. 1924]. Wyst.: Pozn. 1928. Wyd.: Do druku przygot. i wstępem opatrzył K. Szymanowski. Il. Z. Szpinger. Pozn.: WP 1957. Teatr TVP — teksty songów J. Ratajczak. Reż. G Mrówczyński. TVP 2, 3 I 1986.

18. *Nawiedzeni. Misterium balladowe w 3 aktach.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1924. Przedr. poz. 51.

19. *Noc Świętego Jana Ewangelisty. Misterium balladowe w siedmiu sferach.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1924.

20. *Przyjdź Królestwo Twoje.* [Poemat]. Wadow.: Druk. F. Foltina 1924. Przedr. poz. 27.

21. *Głaz graniczny. Dramat w 3 aktach.* [Powst. 1924]. Wyst.: Pozn. 1925. Wyd. z przedmową F. Siedleckiego. Wwa: „Życie Teatru” 1925. (Bibl. Dramatyczna, t. 2). Przedr. poz. 51.

22. *Alcesta. Dramat w 4 aktach.* Wyst.: Kr. 1925. Druk w: *Dramaty.* Szamotuły 1932. Zob. poz. 51.

23. *Gody pasterskie w Beskidzie. „Wielkiej Nowiny” część wtóra. Sześć ballad z poematu „Dziewanny” części trzeciej, księgi wtórej.* Wadow.: Druk. F. Foltina 1925. Przedr. poz. 28.

24. *Godzinki; Gorzkie żale; Zwiastowanie; Miedza; Ziarna na opoce*. Pozn. 1926. Przedr. bez *Ziaren na opoce* poz. 27.

25. *Betsaba. Dramat w 3 aktach z epilogiem*. Powst. 1926. Wyst.: Lubl. 1927. Druk w: *Dramaty*. Szamotuły 1932. Zob. poz. 51.

26. *Krąg. Fragment poematu*. Paryż-Kr.: Polskie Tow. Przyjaciół Książ., Tow. Miłośników Książ. 1926.

27. *Dom jałowcowy. Poezje. MCMXV—MCMXXVI*. Wwa: Nakł. Księg. F. Hoesicka 1927.

28. *Dziewanny. Poemat MCMXIV—MCMXXVI*. Wwa: Wyd. J. Mortkowicza 1927. Wyd. odbite równocześnie w siedmiu osobnych tomikach bez zmiany paginacji.

29. *Gdy się Chrystus rodzi... Widowisko jasełkowe w 4 obrazach z interludiami kukielkowymi*. Wyst. Pozn. 1927. WP 1929, *Bibl. Wsi Pol.*

30. *Siedem pieśni zgrzebnych o Janie Kasprowiczu*. Kr.: Tow. Miłośników Książ., 1927. Wyd. 2 Pozn.: Tow. Bibliofilów 1928. Przedr. poz. 31.

31. *W obliczu gór i kulis. (Przemówienia, odczyty, szkice, wiersze)*. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1927.

32. *Wigilia. Dramat w 5 aktach*. Powst. 1927. Wyd. w: *Dramaty*. Szamotuły 1932. Zob. poz. 51.

33. *Żywot Mikołaja Srebrempisanego*. [Cykl powieściowy]. Powst. Gorzeń Górny 1925—1928. Fragm.: „*Tęcza*” 1927—1928.

Cz. 1: *Godzina przed jutrznią*. Pozn. 1927. Przekł. czes.: F. Bicek. Praha 1930.

Cz. 2. *Z pod młyńskich kamieni*. Pozn. 1928.

Cz. 3. *Cień nad falami*. Pozn. 1929. Nowe, skrócone wyd. całości w 1 tomie pt. *Uśmiech. Kronika z zamierchłej przeszłości*. Kr. 1936. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1936; Posł. i koment. E. Kozikowski. Kr.: WL 1956 [*Żywot Mikołaja Srebrempisanego*, cz. 1].

Cz. 4. *Zmory. Kronika z zamierchłej przeszłości*. Wwa: 1935. Wyd. nast.: wyd. 2 Kr. 1936; wyd. 3 jako cz. 2 Kr. 1936; wyd. 2 Kr.: Księg. Powsz. 1936; Kr.: WL 1957 [*Żywot Mikołaja Srebrempisanego*, cz. 2]; Wyd. 2. tamże 1965; wyd. 3. Kr., Wr.: WL 1984; wyd. 3 [właśc. 4] tamże 1985; wyd. 4 [właśc. 5] Kr.: WL 1992, *ABC — Klaszka dla Każdego*. Wydanie łączne: [Cz. 1] *Uśmiech*. [Cz.] 2 *Zmory*. Posł. i koment. opatrzył E. Kozikowski. Kr. 1956—1957.

Adapt. film.: scen. na motywach powieści ... P. Hajný. Reż. i dialogi W. Marczewski. PRF „Zespoły Filmowe”, Zespół „Tor” 1978.

34. *Ballada o świątkarzu. Z drzeworytami* J. Wowra. Pozn. 1928. Przedr. poz. 37.

35. *Flora. Caritas. Sofia. Posągi i poezje*. Pozn.: Fiszer i Majewski 1928. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1928. Przedr. zob. poz. 38.

36. *Widma wskazówek. Elegie*. Pozn.: Wyd. Pol. 1928. Pozn.: Nakł. i druk J. Kuglina 1928. Przedr. zob. poz. 38.

37. *Dziesięć ballad o powsinogach bekskidzkich. Z drzeworytami barwnymi* Z. Pro-

naszki. Pozn.: Nakł. Tow. Bibliofilów; druk J. Kuglina 1929. Inscenizację utworów oprac. Zespół Żywego Słowa pod kier. A. Piekarskiego. Wyst.: Wwa: Teatr Ateneum 1929. Przekł. czes.: J. Závada. [Morawska Ostrawa] 1933.

38. *Dęby pod pełnią. Poezje. MCMXXVI—MCMXXVIII*. Wwa 1929.

39. *Do Jana Kuglina w Poznaniu*. [Wiersz]. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1929.

40. *Głośnieki płonące*. Poznań: Druk. J. Kuglina 1929, *Bibl. Studwudziestu*, liber 1.

41. *Gawęda poety z typografem*. W: *Pamiętnik III Zjazdu Bibliofilów Polskich we Lwowie*. Lw. 1929; odb. Lw.: Wyd. Tow. Miłośników Książ. 1929, *Bibl. Tow. Miłośników Książ. we Lwowie*, nr 5). Wyd. osob. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1929, *Bibl. Studwudziestu*, liber 2. Wyd. nast.: Kat.: Tow. Przyjaciół Książ. Oddz. Śl. 1984.

42. *Aktor wieczny. (Prolog na uroczyste otwarcie sezonu „Spazmami modnymi” Wojciecha Bogusławskiego w Teatrze Polskim w Poznaniu 1 października 1929 r.)*. Wyst.: Pozn. 1929. Druk: „Świat Kulis” 1929, z. 17. Wyd. osob. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1929, *Bibl. Studwudziestu*, liber 3.

43. *W biały dzień*. Pozn. 1929, *Bibl. Studwudziestu*, liber 4.

44. *Prolog do baletu F. Nowowiejskiego „Tatry”*. Wyst.: Pozn. 1929. Druk „Świat Kulis” 1929, z. 5.

45. *Basne*. [Wiersze]. Přel. O. F. Babler, J. Karnik. [Morawska Ostrawa] 1930.

46. *Chleb i wino*. [Poemat]. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1930. Wyd. nast. Wadow.: Woj. Zakł. Przemysłu Terenowego 1960. [Druk bibliofilski].

47. *Pallas Atene. Poemat o Stanisławie Włoskiej*. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1930.

48. *Tam, gdzie graniczą Stwórca i Natura. Odczyt o Kasprowiczu, wygłoszony na akademii w Inowrocławiu z okazji odstonięcia pomnika 7 września 1930 r.* „Dz. Kuj.” 1930, nr 211—213; odb. [Inowrocław 1930].

49. *Nad brzegami zodiaku*. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1931, *Bibl. Studwudziestu*, liber 12. Cz. 1 tetralogii *Pieśni niemołworza*. Teatr PR: reż. W. Maciejewski, K. Bialek. PR I, 22 II 1976.

50. *Budziejowickie łąki*. Pozn. 1932, *Bibl. Jana Kuglina*, t. 4. Przekł. czes.: J. Karnik. Praha 1934.

51. *Dramaty*. T. 1: *Nawiedzeni; Lampka oliwna; Głaz graniczny*. T. 2: *Alcesta; Betsaba; Wigilie*. Szamotuły 1932.

52. *Duma o obronie Sigełu*. [Poemat]. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1932.

53. *Podkowa na progu*. [Poemat]. Florencja: druk. Ofic. Florenckiej Tyszkiewiczów 1932. Cz. 2 tetralogii *Pieśni niemołworza*.

54. *Światła w okopach*. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1933. Cz. 3 tetralogii *Pieśni niemołworza*.

55. *Podstuchy*. Wwa 1933. Cz. 4 tetralogii *Pieśni niemotworza*.

56. *Pieśń o Śląsku*. [Poemat]. Pozn.: Druk. J. Kuglina 1933.

57. *Pokosy. Wybór poezji 1907—1932*. Ukl., wstęp i bibliogr. K. Foryš. Wadow.: Wyd. Kom. Jubileuszowego 25-lecia pracy twórczej ... 1933.

58. *Gra w zielone. Komedia w 3 aktach*. [Współaut.: S. Essmanowski]. Powst. ok. 1934. Rkps. Ossol.

59. *Czarny dzień*. [Poemat]. Gorzeń Górny 1935. Druk w 13 egz.

60. *Pokój dziecinny. Dramat*. Gorzeń Górny 1936, *Bibl. Gorzeńska*. Druk prywatny na bibule w 60 egz. Fragm.: „Wiad. Lit.” 1935, nr 13; druk ze wstępem E. Kozikowskiego „Dialog” 1959, nr 8.

61. *Martwe morze. Pamiętnik Jana w Oleju Zydla*. [Powieść]. Powst. 1936—1938. Wyd. Wwa: 1939. Wyd. nast.: z przedmową A. Piwowarczyka. Kr.: WL 1954. Pierwodr. pt. *Egzystencje. Powieść współczesna*. Cz. 1: *Wieloboki*. „Dz. Pop.” 1937, nr 1—6, 9—10, 13, 19—20, 23, 27—29, 31—34, 42, 44, 46—48, 50—53, 56—62, 64—69, 72—73, 76—77, 79, 81—82. Fragm.: „Sygnały” 1938, nr 50; 1939, nr 60; „Wiad. Lit.” 1938, nr 50.

62. ... & czytelnicy *Zmór: Piszemy listy*. Wwa: Księg. Powsz. 1937.

63. *Kantata młodzieży śląskiej. Recital zbiorowy z chórami i orkiestrą*. Kat. 1938, *Bibl. Sceniczna SZTL*, nr 4.

64. *Motory. Powieść*. T. 1—2. Kr. 1938. [Skonfiskowane]. Wyd. nast.: Wstęp i ustalenie tekstu J. Tynecki. Łódź: WŁ 1981; wyd. 2 tamże 1982; Oprac. tekstu, koment. i przyp. H. Stańska. Il. S. Żechowski; wyd. 1 w tej edycji. Łódź: WŁ 1988. Adapt. scen. pt. *Ulice sytych*. Adapt. M. Bojarska i A. Koper. Wwa: Teatr na Woli 1978.

65. *Powsinogi beskidzkie. Dziesięć obrazów scenicznych w inscenizacji autora. Z drzeworytami J. Wowra*. Il. muz. H. Gadomskiego. Wwa 1938.

66. [Zbiór wierszy powst. Gorzeń Górny 27 V — 4 VI 1938]. [Rkps w Bibliotece ZLP w Warszawie].

67. *Rzecz rodzima*. [Poezje]. Wwa 1939 [druk w 5 egz.].

68. *Wasz korespondent donosi. Dramat*. [Powst. ok. 1939, rkps zaginął].

69. *Domek z kart. Dramat w 4 aktach*. [Powst. Sosnowiec 1940]. Wyst.: Wwa 1953. Wyd. jako dramat w 3 aktach. Wg inscenizacji E. Axera w Państw. Teatrze Współcz. w Warszawie. Uwagi insc. oprac. J. Cichocka, J. Kulczyński. Wyd. 1. Wwa: Czyt. 1954, *Bibl. Świetl. „Czytelnika”*. Fragm.: „Przekrój” 1946, nr 79. Teatr TVP — Reż. M. Okopiński. TVP 1, 24 VIII 1981.

70. *Sind Sie Jude? Prolog i 4 akty*. [Powst. ok. 1940, rkps zaginął].

71. *Progi*. [Powieść. Współaut. M. Koszyc]. Powst. ok. 1940. Zob. *Nurt* 1965, nr 5.

72. *Sen*. [Zapiski autobiograficzne]. Powst. 1941, nie dokończone. Rkps. w Muz. Lit. im. A. Mickiewicza w Warszawie. Zob. „*Polityka*” 1971, nr 9.

73. *O Jędrzeju Wówrze, snycerzu beskidzkim. Wspomnienia, szkice, wiersze i opowiadania*. [Współaut.: E. Kozikowski]. Wwa: LSW 1957.

74. *Wiersze wybrane*. Wyb. E. Kozikowski. Wwa: PIW 1957.

75. ... *kołędziołek beskidzkich siedem; o koszałkach i opalkach, o wyraju zasobku skrzyniego, o drodze po drugiej stronie ziemi, o nibyżeniaczce rajtara z wierzbą, o skrzypcach zamarychostowych, o targach przetargach, o drodze rozbieżnej*. [Poezje]. Z drzeworytami L. Urbańskiego. Wwa: ASP 1958. [Druk bibliofilski].

76. *Poezje wybrane*. Wyb. i przedm. T. Olaszewski. Nota biogr. J. Bandrowska-Wróblewska. Wwa: LSW 1971, *Bibl. Poetów*.

77. *Wiersze o miłości*. Wyb. i wstęp J. Kajtoch. Bielsko-Biała: BOW BTSK 1984, *Bibl. Nadskawia*. Wyd. 2 tamże 1986.

78. *Dziewczyna*. [Poezje]. Bielsko: BOW BTSK 1987.

79. *Wybór poezji*. Wyb., wstęp i nota edytorska I. Maciejewska. Wwa: PIW 1987.

80. *Wzrosy*. [Poezje]. Oprac. i posł. T. Olaszewski. Bielsko-Biała: BOW BTSK 1988.

PRZEKŁADY I PRZERÓBKİ

1. *Tematy chińskie*. Wadow: Druk. F. Foltina 1919.

2. W. Hasenclewer: *Antygona. Tragedia*. Tłum. ... powst. 1924. Rkps. Ossol.

3. J. W. Goethe: *Faust*. Cz. 1—2. *Tragedii cz. I*. Wadow. 1926; *Tragedii cz. II*. Wadow. 1927. Wyd. nast.: Wstęp A. Sowiński. Wwa: PIW 1954; Tor.: Akademia 1994.

4. C. Gozzi: *Turandot. Groteska baśniowa w 5 aktach w przeróbce poetyckiej* ... Wyst. Kr. 1927.

5. *Zegar słoneczny w chińskim ogrodzie*. Pozn. 1928. Wyd. nast.: Pozn. 1929.

6. *Tematy rumuńskie*. [Wiersze]. Pozn.: Rolnicza Druk. i Księg. Nakł. 1931.

7. M. Eminescu: *Cesarz i proletariusz*. [Poemat]. Pozn.: Nakł. J. Kuglina 1932.

8. M. Eminescu: *Wybór poezji i poematów*. Przedm. M. Jorga. Wwa: 1933.

9. P. Calderon de la Barca: *Circe, albo Miłość silniejsza ponad wszystkie czary. Groteśka heroikomiczna w 3 aktach wg Calderona*. Transkrypcja ... Powst. ok. 1932. [Rkps w posiadaniu rodziny].

10. H. Chlumberg: *Cuda pod Verun*. Tłum. powst. ok. 1933.

11. J. W. Goethe: *Wybór poezji*. Oprac. Z.

Ciechanowska. Tłum. ... [i in.]. Wr.: Ossol. 1955; wyd. 2 zm. i uzup. tamże, BN II, nr 48.

12. H. Longfellow: *Hiawatha*. [Tłum. wspólne z M. Koszyc]. Powst. 22 XII 1939—7 II 1941. Rkps w Bibl. ZLP.

13. M. Eminescu: *Poezje*. Wyb., oprac. i wstęp S. R. Dobrowolski. [Tłum. ... i in.]. Wwa: PIW 1960. Wyd. nast.: wyd. 2 tamże, 1977; Wwa: LSW 1983, *Bibl. Poetów*.

14. T. Arghezi: *Ex libris*. [Poezje]. Wyb. S. R. Dobrowolski. [Tłum. ... i in.]. Wwa: PIW 1966. Wyd. nast.: Wyb. i wstęp D. Bieńkowska. [Tłum. ... i in.]. Wwa: LSW 1986.

Teksty w antologiach i almanachach, m.in.: *Królowi Duchowi na dniu powrotu*. Kr. 1927; J. Balicki, S. Maykowski: *Będziem Polakami. Drugi rok nauki języka polskiego w szkołach średnich ogólnokształcących*. Lw. 1928; *W setną rocznicę 1830—1930. Jak urządzić Obchód Listopadowy*. Pozn. 1930; *Wiersze polskie wybrane. Antologia poezji od „Bogurodzicy” do chwili obecnej*. Zebr. i ul. M. Grydzewski. Londyn 1946; *Antologia 120-u. Wiersze na obchody, uroczystości i rocznice*. Zebr. i oprac. A. Galiński. Wyd. 2. Łódź 1947; *Budujmy milej ojczyźnie dom. Zbiór wierszy patriotycznych i okolicznościowych dla dzieci i młodzieży, poetów polskich dawniejszych i współczesnych*. Wyb. W. Zechenter. Kr. 1947; *W majowym słońcu. Wiersze, inscenizacje pierwszomajowe*. Zebr. W. Sław, M. Ostrowiec. Wwa 1947; *Przeciw Ciemnogrodowi. Pisarze polscy o klerykalizmie*. Oprac. M. Skalski. Wwa 1949; *Od Kochanowskiego do Staffa. Antologia liryki polskiej*. Oprac. W. Borowy.

Wyd. 2 zmien. Londyn 1954; *Wzięli diabli pana. Antologia poezji walczącej o postęp i wyzwolenie społeczne 1543—1953*. Oprac. S. Czernik, J. Przyboś. Wwa 1955; *Wiersze górnicze. Antologia*. Wyb. i oprac. A. Włodek. Wstęp Z. Hierowski. Kr. 1954; *Wierszem o Śląsku. Antologia*. Wyb. i oprac. A. Widera. Stalinoogród 1956; *Miwchar ha-sipur ha-polani. [Sto lat prozy polskiej]*. [Tłum.] B. Tene, Sz. Har Ewen. Liket we-hekdim: M. Garfen. Tel-Awiw 1959; *Five centuries of Polish poetry. An anthology with introduction and notes*. [Oprac. i wstęp] J. Peterkiewicz. [Tłum.] B. Singer. London 1960; *Wiersze i krajobrazy. Antologia poetycka*. Oprac. A. Lam, J. Trznadel. Kr. 1960; *Wlaźł kotek na płotek czyli Poezja polska w przekroju*. Gd. 1960; *Boże Narodzenie. Antologia poezji polskiej*. Oprac. A. Jastrzębski, A. Podsiad. Wwa 1961; *Polskie Boże Narodzenie*. Oprac. M. Ginalska. London 1961; *Ballada polska*. Oprac. Cz. Zgorzelski, przy współludz. I. Opackiego. Wr. 1962, BN I, 177; *Poezja polska 1914—1939. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski, S. Pollak. Wwa 1962; *Dziecko w poezji polskiej. Wybór wierszy*. Wyb. i wstęp I. Słońska, współpr. E. Kochanowska. Wwa 1963; *Polskaja poezija. XVI—XIX v.* [T.] 1—2. [Zebr.] M. Živov, B. Stacheev. [Wstęp] J. Iwaszkiewicz. [Przeł. pod red.] V. Levika. Moskva 1963; *Satyra prawdę mówi... 1918—1939*. Wyb. i oprac. Z. Mitzner, L. Pasternak. Przedm. Z. Mitzner. Wwa 1963; *Wiersze polskie. Antologia*. Wwa 1963; *Wiersze o książkach*. Wyb. i wstęp J. Z. Jakubowski. Wwa 1964; *Polska poezja rewolucyjna. 1878—1945*. Wyb. i oprac. S. Klonowski. Wwa 1966; *Wiersze o górach*. Wyb. i oprac. L. Kowalczyk. Kr. 1966; *Z głębokości... Antologia polskiej modelitwy poetyckiej*. Wstęp, wyb., oprac. A. Ja-

strzębski, A. Podsiad. Wwa 1966; *Rękopiśmienne dedykacje autorskie w księgozbiorze Ossolineum*. Zembr. i oprac. J. Długosz. O dedykacji napis. J. Trzynadłowski. Wr. 1967; *Zbiór poetów polskich XIX wieku*. Ks. 5. Ul. i oprac. P. Hertz. Wwa 1967, *Bibliot. Poezji i Prozy*; *Księgi humoru polskiego*. T. 4: *Od Kasprowicza do Tuwima*. Wyb. tekstów T. Chróścielewski, H. Karwacka, E. Kozikowski. Red. T. Chróścielewska. Łódź 1968 [właśc. 1969]; *Kwiaty na tor. Wybór utworów poetyckich*. Oprac. H. Winowicz. Wwa 1968; *Chant de la Pologne. Antologie de la poésie polonaise du vingtième siècle*. [Oprac.] B. Durocher. Paris 1972; *Krzak gorejący. Antologia polskiej poezji religijnej*. Oprac. Z. Peszkowski. Londyn 1973, *Bibl. Polska — Ser. Czerwona*, nr 76; *Poezja polska*. T. 1—2. Antologia w układzie S. Grochowiaka i J. Maciejewskiego. Wwa 1973; *Słoneczna kantata. Wiersze poetów polskich poświęcone Mikołajowi Kopernikowi. Antologia około 1540—1971*. Zembr. i oprac. M. Wiśniewska. Ol. 1973; *Horoskop. Pamiętnik ze współczesnej poezji polskiej*. Ul. na każdy dzień roku A. Kamińska. Wwa 1975; *Rękopiśmienne dedykacje z księgozbioru Stanisława Czernika*. Wyb. i oprac. M. Kuna. Łódź 1975; *Materiały pomocnicze do wykładu „Wiedza o kulturze literackiej w Polsce”*. Rok 1, sem. 2: *Kultura literacka dwudziestolecia międzywojennego*. Wyb. i oprac. A. Cieński. Wr. 1976; *Gronie, nasze gronie*. Wyb. i oprac. E. Rosner. Bielsko-Biała 1978; *Krople wrzącej krwi. Powstanie Wielkopolskie w poezji i pieśni*. Antologia. Wyb. J. Ratajczak. Pozn. 1978; *Księga parodii*. Wyb. D. Sykucka. Wwa 1978; *Marsz w przyszłość. Polska poezja rewolucyjna 1844—1944*. Wyb. P. Roguski. Wwa 1980; *Progi rodzinne*. Wyb. L. Grochola. Wwa 1980;

Strofy o pracy. Antologia. Wyb. i oprac. G. Konecka, R. Matuszewski. Wwa 1980; *Patrzaj jaki to Bóg. Wybór poezji polskiej do recytacji w społecznościach chrześcijańskich*. Oprac. L. K. Bednarczykowie. Wwa 1981; *Piękna jesteś ziemio moja ojczysta. Antologia*. Wyb. J. Szczawiej. Wwa 1981; *Pod sztandarem czerwonym... Materiały repertuarowe dla amatorskiego ruchu artystycznego w wojsku zebrane i wydane z okazji setnej rocznicy polskiego ruchu robotniczego*. Wyb. i układ B. Nowak. Wyb. utworów muz. E. Sojka. Wwa 1981; *Strofy o kwiatach. Antologia*. Wyb. i oprac. J. Kolbuszewski. Wwa 1981; *Antologia polskiej poezji rewolucyjnej 1918—1939*. Oprac. M. Stępień. Wr.-Kr. 1982 [właśc. 1983], BN I, 243; *Sto wierszy polskich = Hundert polnische Gedichte*. W wyb. i tłum. K. Dedeciusa. Kr. 1982; *Nadskawie. Antologia literacka*. Wyb. i oprac. J. Kajtoch. Bielsko-Biała 1983; *Pod niebem rodzinnym. Krajobraz w poezji*. Wyb. H. Kostyrko. Wwa 1984; *Wiersze o miłości*. Wyb. i wstęp J. Kajtoch. Bielsko-Biała 1984, *Bibl. Nadskawia; Imię ziemi. Antologia wierszy o Śląsku*. Wyb. A. Widera, A. Wolny. Opole 1985; *Intencje serca. Antologia poezji religijnej*. Zembr., oprac. i wstęp B. Walczak, A. Hartliński. Pozn. 1985; *Księga parodii*. Wyb. D. Sykucka. Wyd. 2 uzup. Wwa 1985; *Marszałek Polski Józef Piłsudski w poezji polskiej*. Wyb. K. A. Jeżewski. Kr. 1985; *Strofy o porach roku. Antologia*. Wyb. i oprac. R. Matuszewski. Wwa 1985; *W głąb lasu. Las w polskiej literaturze i sztuce*. Wyb. literatury K. Czarny, T. Komendant. Wyb. dzieł malarskich J. Ruszczyc. Wyb. dzieł graf. i fot. A. Brzezicki, Z. Neugebauer. Wwa 1985; *Do niebieskich powań. Śpiewnik młodzieży wiejskiej*. Wyb. i oprac. Z. Solarowa, M. Faber. Wwa 1986; *Od „Czartaka” do „Nad-*

skawia". *Antologia programów, manifestów i deklaracji literackich*. Wyb., wstęp i oprac. K. Woźniakowski. Bielsko-Biała 1987; *Poezja polska okresu międzywojennego. Antologia*. Wyb. M. Głowiński, J. Sławiński. Przyp. oprac. J. Stradecki. Cz. 1. Wr.-Kr. 1987, BN I, 253; *Księga ballad. Antologia*. Wyb. i wstęp M. Baranowska. Wwa 1988; *Przed tak Wielkim Sakramentem. Antologia polskiej poezji o Eucharystii*. Wyb. i oprac. B. Walczak. Wstęp M. Jasińska-Wojtkowska. Pozn. 1988; *W blasku legendy. Kronika poetycka życia Józefa Piłsudskiego*. Oprac., noty i posł. K. A. Jeżewski. Paris 1988; *Poezja polska. Antologia Tysiąclecia*. T. 2. Red. A. Nawrocki. [B.m.] 2002; *Zagłębie poetów. Antologia*. Red. M. Kisiel, P. Majerski, przy współud. W. Wójcika. Słowo wstępne M. Czarski. Przedm. M. Kisiel, P. Majerski. Sosn. 2002.

Audycje radiowe z tekstami: *Ballada o powsinodze beskidzkim świątkarzu, o Bogu prawdziwym i Chrystusie frasobliwym, rzeźbiącym świętego Wówra*. Adapt. J. J. Emir. Reż. Z. Kopalko. Teatr Poezji. PR II, 23 VIII 1973; *Jeszcze słyszę krzyk ginących batalionów. Wiersze poetów*: K. Biebla, M. Floriana, S. Rogowskiego, J. Wittlina, ... Adapt. K. Kamińska. Reż. K. Kopalko. PR. III, 10 XI 1985; *Od koloru wody i zapachu lasu. Wybór poezji*. Adapt. G. Gronczewska. Reż. S. Dębowski. PR III, 29 III 1987.

OPRACOWANIA

SWPP 3. — LPDok. — OLP VI 2 (W. Studencki, M. Pokrasenowa). — MdKŻ 3 (B. Ćwiertnia). — WSB. — LP (K. Szymanowski). — LP XX (K. Szymanowski).

[Ank.:] *Jak się uczyli współcześni wybitni pisarze polscy*. „Wiad. Lit” 1926, nr 4; *W pra-*

cowniach pisarzy polskich. „Wiad. Lit.” 1930, nr 24, 1934, nr 2, 1935, nr 21, 1936 nr 13, 1937, nr 16, 1938, nr 13; *W pracowniach pisarzy i uczonych polskich*. „Wiad. Lit.” 1939, nr 16; *O kształtowaniu się idei*. W: *W obliczu gór i kulis*. Pozn. 1927, s. 37—91; *Jeszcze? A no tak!* „Wiad. Lit.” 1927, nr 6; „*Łyżki i księżyc*”. „Kur. Pozn.” 1928, nr 28; *Słowo w „Słowo”*. „Tęcza” 1928, nr 44; *Dwie pary*. „Wiad. Lit.” 1937, nr 18; *Mysli ...* „Pol. Wyzwolona” 1945, nr 31. — [Wyw.:] M. J. Wielopolska: *Wywiady sielskie ...* „Wiad. Lit.” 1925, nr 27; *Thumaczenia „Fausta”*. (Rozmowa z ...). „Echo Warsz.” 1925, nr 23; *U dnia, którego stoję bram...* Rozm. z ... Rozm. Stef. [S. Papée]. „Wiad. Lit.” 1927, nr 14; *Rozmowa z ...* Rozm. S. Papée. „Przegl. Poranny” 1927, nr 110; *Rozmowa z ...* Rozm. A. M. Swinarski. „Dz. Pozn.” 1927, nr 2; *Wywiad z ...* Rozm. M. Roman. „Życie Lit” [Pozn.] 1928, nr 3; J. R. Bujański: *Moje spotkanie z mikrofonem poznańskim; u ...* „IKC” 1929, nr 178; *Teatr i literatura*. Rozm. z ... M. Czuchnowski. „Gł. Nar.” 1929, nr 109; *Wywiad czeskiego dziennikarza u ...* „Dz. Poz.” 1930, nr 213; *Noc z ...* Rozm. J. Bandrowski. „Polonia” 1931, nr 282; *U piewcy świątków beskidzkich*. „Światowid” 1933, nr 24; ... Rozm. W. Majchrowski, W. Lempert. „Młodzi Idą” [Dąbrowa Górni.] 1935, nr 15; *Wywiad z ...* Rozm. J. Sawczak. „Nasz Wyraz” 1935, nr 4; *Z rozmów z ...* Rozm. J. Stożek. „Dz. Pop.” 1937, nr 1; *Rozmowa z ...* Rozm. H. Berne. „Czarno na Białem” 1939, nr 12.

M. Kuna: *Listy ... do Pawła Hulki-Laskowskiego*. „Osnowa” 1969, nr 3.

J. Janowski: *Kraków literacki*. ... „Wiad. Lit” 1924, nr 6; W. Jaworski: *Poeta wsi*. „Czas” 1924, nr 294; J. Lorentowicz: *Twórcze brzemie tworzenia*. „Expr. Poranny” 1924, nr 172;

- J. N. Miller: *Poeta kosmicznego Beskidu*. „Kur. Pol.” 1924, nr 67; Bol. P. [B. Pochmarski]: *Poszukiwacz gwiazd Bożych*. „Nowa Reforma” 1924, nr 124; P. Smolik: *Z nowej literatury polskiej*. „Naprzód” 1924, nr 114; W. Broniewski: ... „Wiad. Lit.” 1925, nr 15; E. Kozikowski: *Beskid w poezji* ... „Wierchy” 1925, s. 161—167; J. Lorentowicz: *Nowa poezja polska*. „Świat” 1925, nr 15; S. Papée: ... „Przegl. Poranny” [Pozn.] 1925, nr 77; S. Papée: *O poecie, którego przynajmniej poznać należy*. *Misteria balladowe* ... „Tyg. Wil.” 1925, nr 2; F. Siedlecki: ... „Życie Teatru” 1925, nr 2—3; M. J. Wielopolska: ... „Dz. Pozn.” 1925, nr 75; M. Wolska: *Poeta beskidzki*. „Wierchy” 1925, s. 167—170; K. W. Zawodziński, „Przegl. Warsz.” 1925, nr 51; „Listy z Teatru” 1925, nr 5 [numer poświęcony ...]; O. F. Battaglia, „Pologne Littéraire” [Wwa] 1926, nr 11; R. Bergel: „*Teatr religijny*” ... „Gł. Narodu” 1926, nr 203; R. Bergel: ... *jako dramaturg*. „Polonia” 1926, nr 168; S. Kasztelowicz: *Poeta miłości*. „Polonia” 1926, nr 175; J. E. Płomieński: *Glossa o twórczości* ... „Polonia” 1926, nr 168; O. F. Battaglia: *Die jüngste polnische Dichtung*. „Pologne Littéraire” [Wwa] 1927, nr 11—12; F. Bielak: *Motywy franciszkańskie w literaturze polskiej*. „Przegl. Współcz.” 1927, t. 22; J. Birkenmajer: *Śpiewak wszechmiłości*. „Kur. Pozn.” 1927, nr 536; N. Cieszyński: *Poeta miłościwej zadumy*. „Wiad. dla Duchowieństwa” 1927, nr 7—9; Cz. [Cz. Jankowski]: *Teatr* ... „Słowo” 1927, nr 215; J. Koller: ... „Dz. Pozn.” 1927, nr 112; S. Papée: *Misteria balladowe* ... Pozn. 1927; S. Papée: *Poemat o dzieciństwie* ... „Przegl. Poranny” 1927, nr 88; B. Pochmarski: *Teatr* ... „Nowa Reforma” 1927, nr 220; Z. Wasilewski: *Bibliografia* ... „Kur. Pozn.” 1927, nr 84; T.G.: *Teatr* ... „Przegl. Poranny” 1927, nr 71; Z. Wasilewski: „*Dom jałowcowy*” i „*Faust*”. „Kur. Pozn.” 1927, nr 93; R. Bergel: „*Wszelka radość idzie z gór* ... „Polonia” 1928, nr 170 [dod. lit]; K. Czachowski: ... i „*Czartak*”. „Lw. Wiad. Muz. i Lit.” 1928, nr 4; S. Essmanowski: *W szrankach Szerlokizmu czy zaślepienia*. „Tęcza” 1928, nr 12; S. Kasztelowicz: *Mistycyzm w twórczości* ... „Wiad. Lit.” 1928, nr 20; K. W. Zawodziński: *Geniusz czy potęga reklamy?* „Wiad. Lit.” 1928, nr 10; N. L. Cieszyński: *Poeta miłościwej zadumy*. „Rocz. Katol.” 1929, s. 521—532; K. Czachowski: ... „Kur. Lit.-Nauk” 1929, nr 28; J. Kuglin: *Dziesięciolecie książki* ... w Poznaniu. *Zarys bibliograficzny*. Pozn. 1929; S. Papée: ... w Poznaniu. *W: Kwiaty na ugorze*. Pozn. 1929; G. Morcinek: *Górniki i hutnik w literaturze*. „Kur. Zach.” 1933, nr 339; *Otwarcie wystawy książki polskiej w Rybniku*. „Pol. Zach.” 1933, nr 332; *Tydzień Książki Polskiej na Śląsku pięknie rozpoczęły*. „Pol. Zach.” 1933, nr 328; *Tydzień Książki Polskiej*. „Gość Niedz.” 1933, nr 46; X: *Emil poszukujący prawdy*. „Polonia” 1933, nr 3287; *Z Tygodnia Książki Polskiej*. „Pol. Zach.” 1933, nr 339; W. Broniewski: *Kongres w obronie kultury*. „Wiad. Lit.” 1936, nr 19; K. Czachowski: *Ostatnie lata* ... „Odrodzenie” 1945, nr 26; K. Czachowski: *Poglądy* ... „Dz. Pol.” 1945, nr 306; K. Kosińska: *Pani Maria w Sosnowcu. (Wspomnienie o Marii Koszyc)*. „Walka Mł.” 1945, nr 28; K. Kosińska: *Wspomnienie o Marii Koszyc*. „Tryb. Rob.” 1946, nr 112; J. Radecki: *Pamięci poety z Gorzenia Górnego. (Ostatnie godziny ...)*. „Przemiany” 1945, nr 2; S. Rybejska: „*Chłop, robotnik i tęgie mózgi*”. (Wspomnienie o ...) „Dz. Pol.” 1945, nr 321; H. Dankowicz: *Wspomnienie o ...* „Tryb. Rob.” 1946, nr 54; K. Kosińska:

... (1888—1941). „Jutro” 1946, nr 15; K. Kosińska: *Jeszcze o ... „Tryb. Rob.”* 1946, nr 96; K. Kosińska: *Pięćciolecie śmierci ... „Gł. Ludu”* 1946, nr 62 [dod. niedz.]; *Od „Powsinóg beskidzkich” do „Zmór”*. „Dz. Pol.” 1946, nr 76; A. Titzowa: *Spotkanie pod lipą. (Z pobytu u Marii Zegadłowiczowej w Gorzeniu Górnym)*. „Dz. Pol.” 1946, nr 122; L. Wyszynski: *Testament polityczny ... „Tryb. Rob.”* 1946, nr 232; *Uczczenie pamięci ... w jego rodzinnych stronach*. „Gaz. Lud.” 1946, nr 285; *Uczymy zasługi ... „Dz. Pol.”* 1946, nr 282; *Ku czci ... „Robotnik”* 1946, nr 283; J. Broda: *Śląsk w literaturze polskiej*. „Pol. Zach.” 1947, nr 22—23; Z. Hierowski: *25 lat literatury na Śląsku 1920—1945*. Kat. 1947, s. 122—126; (ju): *O muzeum ... „Dz. Lit.”* 1947, nr 23; Z. Klemensiewicz: *Składnia powieści ... „Życie Lit.”* 1947, z. 1—2, przedr. w tegoż: *W kręgu języka literackiego i artystycznego*. Wwa 1961, s. 367—374; K. Kosińska: ... „Dz. Lud.” 1947, nr 50; toż: „Pol. Zbroj.” 1947, nr 35; E. Kozikowski: *Wspomnienie o ... „Robotnik”* 1947, nr 52; J. Krzyżanowski: *O twórczości ... „Twórczość”* 1947, z. 7—8, przedr. w tegoż: *W kręgu wielkich realistów*. Kr. 1962, s. 337—352; *Miłość do ... „Dziś i Jutro”* 1947, nr 11; I. Misky-Kozielska: *Wspomnienie o ... „Gł. Narodu”* 1947, nr 82; A. Piwowarczyk: *Na szóstą rocznicę śmierci ... „Świat Mł.”* 1947, nr 3; A. Waśkowski: *Czarny kot. (Ze wspomnień o ...)*. „Od A do Z” 1947, nr 21, przedr. w tegoż: *Znajomi z tamtych czasów. Literaci, malarze, aktorzy 1892—1939*. Kr. 1956, s. 70—75; ... „Radio i Świat” 1948, nr 29; K. Foryś: *Przypominamy ... Myśliciel śmiały i obrońca praw człowieka*. „Dz. Lit.” 1948, nr 9; H. P. Muzeum im. ... „Echo Kr.” 1948, nr 312; J. Borejsza: *Obcy nurt. „Twórczość”* 1952, nr 4; *W dzie-*

sięciolecie śmierci ... „Nowa Kult.” 1952, nr 8; A. Piwowarczyk: ... (*W 65 rocznicę urodzin*). „Życie Warsz.” 1953, nr 170; A. Piwowarczyk: *Nad „Księgą gorzeńską”*. „Świat” 1953, nr 22; A. Piwowarczyk: *Ostatnie lata ... „Nowa Kult.”* 1953, nr 6 (uzup. A. Maliszewski nr 8); A. Piwowarczyk: *Pasjonujące spotkanie. (W 65 rocznicę urodzin ...)*. „Świat i Życie” 1953, nr 30; A. Piwowarczyk: *Portret ... „Gł. Tyg.”* 1953, nr 24, przedr.: „Gaz. Pom.” 1953, nr 155, „Now. Tyg.” 1953, nr 25, „Śl. Lit.” 1953, nr 21; M. Warneńska-Jelonkiewicz: ... w *Sosnowcu. (Wspomnienia i notatki z lat 1940—1941)*. „Śl. Lit.” 1953, nr 6—7; J. Kalkowski: *Droga przez martwe morze*. „Dz. Pol.” 1954, nr 262, nr 263; J. Koprowski. W: *Progr. Teatru Nowego w Łodzi. Z. II. Łódź* 1954, s. 7, 10; P. Kubisz: *Dzieje legendy i prawda na uboczu*. „Zwrot” 1954, nr 10; A. Piwowarczyk: *Samotnik z Gorzenia Górnego i jego twórczość*. W: ...: *Martwe morze*. Kr. 1954, s. V—XXXI; E. Kozikowski: *Znajomość z ... (Wspomnienia)*. „Nowa Kult.” 1955, nr 34, nr 35; A. Piwowarczyk: *Portret ... „Życie i Kult.”* 1954, nr 2; T. Stanisław: *Wrzesień 1939 w literaturze*. „Now. Tyg.” 1955, nr 33; Z. M.: *Ze wspomnień o ... Na podstawie opowiadań rodziny zebrał ... „Od A do Z”* 1955, nr 40; E. Kozikowski: *Moje wspomnienie o ... „Życie Lit.”* 1956, nr 18; E. Kozikowski: *Premiera „Lampki oliwnej”. (W piętnastolecie śmierci ...)*. „Teatr” 1956, nr 11; E. Kozikowski: *Ze wspomnień o ... „Kamena”* 1956, nr 9; J. Lovell: „... był moim serdecznym przyjacielem” opowiada przedstawicielowi „Echa” prof. Zbigniew Prończak. „Echo Kr.” 1956, nr 46; *Nieznane wiersze ... „Radio i Świat”* 1956, nr 11; J. Pierzchała: *O ... W: Kalendarz Zagłębia Dąbrowskiego 1956*, s. 215—216; A. Piwowarczyk:

Trąbienie dwu słoni. „Twórczość” 1956, nr 11; W. Studencki: *U autora „Zmór”*. „Perspektywy” 1956, nr 9; M. Warneńska: *Kamienny dom w Gorzeniu*. (W 15 rocznicę śmierci ...). „Tryb. Ludu” 1956, nr 54; (wel): *Zagłębiowskie tradycje kulturalne*. „Dz. Zach.” 1956, nr 255; A. Piwowarczyk: *Krąg Gorzenia Górnego*. „Świat” 1957, nr 8, nr 9; K. Spisak: ... *zapomniany poeta Beskidu*. „Nowa Wies” [dod.] 1957, nr 19; J. Zieliński: *Sosnowieckie chwile* ... „Wiad. Sosn.” 1957, nr 82, nr 83; Sz. Jeleński: *O paleniu ksiąg katolickich*. „Wiadomości” [Londyn] 1958, nr 29—30; E. Kozikowski: *W Gorzeniu Górnym u* ... „Odgłosy” 1958, nr 4; R. Zwoźniakowa: *U przyjaciół* ... „Tryb. Rob.” 1958, nr 80; „Gaz. Kr.” 1958, nr 240; „Gazeta Pozn.” 1958, nr 242; „Gł. Rob.” 1958, nr 236; „Gł. Tyg.” 1958, nr 35; „Gł. Wybrz.” 1958, nr 291; „Kult. i Życie” 1958, nr 38; „Spojrzenia” 1958, nr 35; „Tryb. Maz.” 1958, nr 236; „Wieści” 1958, nr 21; J. Bykowski: ... *czeka w Gorzeniu*. „Tyg. Zach.” 1959, nr 46; A. Słonimski: *Gwałt na Melpomenie*. T. 1. Wwa 1959, s. 139—140, 146—148, 167, 211, 433; L. Dutkiewicz: ... *urodził się w Bielsku*. „Kr. Beskidz.” 1959, nr 22; H. Józefowicz: *Pamiętki po* ... „Polityka” 1959, nr 24; J. E. Płomiński: *O* ... „Życie i Myśl” 1959, nr 11—12; J. Dużyk: *We wsi ... i Wowry*. „Wieści” 1960, nr 37; J. Dużyk: „Wiadomości” [Londyn] 1960, nr 39; A. Piwowarczyk: *W kręgu Gorzenia Górnego*. W: *Księga wspomnień 1919—1939*. Wwa 1960, s. 285—313; Z. Klemensiewicz: *Garść uwag o słowotwórstwie ... powieściopisarza*. W: *Księga pamiątkowa ku czci Stanisława Pigonia*. Kr. 1961, s. 545—548, przedr. w tegoż: *Ze studiów nad językiem i stylem*. Wwa 1969, s. 97—101; E. Kozikowski: ... *i grupa „Czartaka”*. W: Tegoż: *Między prawdą*

a plotką. Wspomnienia o ludziach i czasach minionych. Kr. 1961, s. 118—198; W. Studencki: *Droga ... do „Domku z kart”*. „Ruch Lit.” 1961, nr 1; K. Szymanowski: *Z korespondencji teatralnej* ... „Pam. Teatr.” 1961, nr 4; M. Warneńska: *W cieniu Katarzyny*. Kat. 1961, s. 132—142; J. Brzostowska. W: *Kalendarz Śląski* 1962 [Ostrawa], s. 53—54; J. Pierzchała: *Legenda Zagłębia*. Kat. 1962, s. 212—214, wyd. 2 zm. tamże 1971, s. 285—291; W. Studencki: *C.K. gimnazjum wadowickie w opinii pisarzy*. W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*. Z. 2. *Historia Literatury*. Opole 1962, s. 161—170; W. Studencki: *Twórczość dramatyczna* ... Wr. 1962; K. Szymanowski: *Twórczość* ... (Stan badań, materiały, postulaty badawcze). W: *Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*. Nr 2. Pozn. 1962 [właśc. 1963], s. 47—49; W. Świdorski: ... *nieznany*. „Tryb. Rob.” 1962, nr 65; W. Gralewski: *Wapory i zmory*. W: Tegoż: *Ogniste koła*. Lubl. 1963, s. 140—152; K. Szymanowski: *Archiwum gorzeńskie — rękopisy* ... „Pam. Lit.” 1963, z. 3; W. Błachut: ... (Szkic biograficzny). „Wiatraki” 1964, nr 24; J. Wit [L. Dutkiewicz]: *Biograficzna zagadka*. „Kr. Beskidz.” 1964, nr 14; J. Dużyk: *Listy ... do Tadeusza Szantrocha z lat 1924—1933*. „Rocz. Biblioteki PAN” 1964, s. 321—331; E. Kozikowski: ... *i grupa „Czartaka” 1924—1927*. W: Tegoż: *Więcej prawdy niż plotki. Wspomnienia o pisarzach czasów minionych*. Wwa 1964, s. 261—401; *Sosnowiec uczcił pamięć* ... „Wiad. Zagl.” 1964, nr 41; S. Wilczek: *Powsinni beskidzkie na motorowerach*. „Poglądy” 1964, nr 16; K. W. Zawodziński: *Geniusz czy potęga reklamy?* W: Tegoż: *Wśród poetów*. Oprac. W. Achremowiczowa. Wstęp J. Kwiatkowski. Kr. 1964, s. 299—305; (ż): *Ulica ...*

w Sosnowcu. „Tryb. Rob.” 1964, nr 238; Z. M. Okuljar: *Przypominam poetę naszej ziemi*. W: *Progr. Teatru Pol. w Bielsku-Białej*. Bielsko-Biała 1965; S. Wysocka, „Kamena” 1965, nr 16; A. W. W.: *Progr. Teatru im. J. Słowackiego*. Kr. 1966; W. Błachut: *Od „Zmór” do „Domku z kart”*. (W 25-lecie śmierci ...). „Gaz. Kr.” 1966, nr 42; A. Hamerliński: ... „Ziel. Sztand.” 1966, nr 29; E. Kozikowski: *Portret ... bez ramy. Opowieść biograficzna na tle wspomnień osobistych*. Wwa 1966; Z. Kwiecińska: *U dnia, którego nie znam stoję bram. W 25 rocznicę zgonu ...* „Tryb. Ludu” 1966, nr 55; J. Renik: *Od kaszty do pióra. Wspomnienia śląskiego dziennikarza*. Kat. 1967, s. 70—71; J. A. Szczepański: ... (W 25 rocznicę zgonu). „Gł. Wybrz.” 1966, nr 46 (toż: „Gaz. Pozn.” 1966, nr 46; „Spojrzenia” 1966, nr 9); K. Zajączkowska: ... a współcześni czytelnicy. „Tyg. Powsz.” 1966, nr 10; W. Błachut: *Przypomnienie ...* „Wieści” 1968, nr 24; W. Błachut: ... mniej znany. „Gaz. Kr.” 1968, nr 53; I. Kozielska: ... „Gaz. Kr.” 1968, nr 255; J. Kurek: ... „Życie Lit.” 1968, nr 44; Z. Loegler: *Złe myśli ostaw diabłu*. „Dz. Pol.” 1968, nr 225; Z. M. Okuljar: *Kwitnie Hortensja Tytusowa. Impresja*. „Karta Groni” 1968, nr 1—2; T. Olszewski: ... a wszystko Poezja jedyna, przemocna... „Kultura” 1968, nr 51—52; T. Olszewski: ... znów zwycięża. „Światowid” 1968, nr 46; J. Pierzchała: *Trudny związek. (... i Maria Koszyc)*. „Poglądy” 1968, nr 8; W. Studencki: ... w Żywcu. „Karta Groni” 1968, nr 1—2; WISZ [W. Szewczyk]: *Mikołaj Srebrmpisany na pomniku*. „Tryb. Rob.” 1968, nr 261; J. Śliżiński: ... a Čechy. [Tłum.] E. Kudělka. „Slezský Sborník” [Op.] 1968, nr 2; W. Błachut: *Szarganie świętości*. „Gaz. Kr.” 1969, nr 45; R. Dzieszyński: *Przyjaciel ...* „Widnokrąg” 1969, 23; U.

Gumula: *Ponownie o listach w sprawie „Zmór” ...*, czy niedobrych obyczajach wydawniczych. „Mies. Lit.” 1969, nr 5; J. Kydryński: *W ariańskiej twierdzy*. „Ty i Ja” 1969, nr 2; T. Olszewski: *Nieznane dedykacje i listy o twórczości ...* „Mies. Lit.” 1969, nr 3; T. Olszewski: ... i Wowro. „Życie Warsz.” 1969, nr 2; W. Pielecki: *Poeta Beskidu*. „Zarzewie” 1969, nr 35; J. Śliżiński: *Czeska korespondencja ...* „Zar. Śl.” 1969, nr 2; T. Z. Bednarski: ... związki z Krakowem. (W 30-lecie śmierci pisarza). „Gaz. Kr.” 1971, nr 43; A. Czermiński: *Poeta zbuntowany*. „Gaz. Pom.” 1971, nr 43 (toż: „Gł. Koszal.” 1971, nr 51; „Kult. i Życie” 1971, nr 8; „Tryb. Rob.” 1971, nr 43); W. Czubałowa: *Pisarz osobliwy. (W 30 rocznicę śmierci ...)*. „Dz. Pol.” 1971, nr 50; A. R. Fajfer: *Poeta Beskidów*. „Grom. Rol. Pol.” 1971, nr 30; K. Heska-Kwaśniewicz: *Listy G. Morcinka do ... roku 1930*. „Poglądy” 1971, nr 15; T. Januszewski: *Ostatnie kartki ...* „Polityka” 1971, nr 9; E. Kozikowski: *Autor pieśni o Śląsku. (W 30. rocznicę śmierci ...)*. „Poglądy” 1971, nr 2; E. Moskałówna: *Gorszyciel z Gorzenia*. „Literatura” 1971, nr 2; T. Olszewski: *Odeszła pani gorzeńska*. „Światowid” 1971, nr 50; W. Zechenter: *Wspomnienie o ...* „Tyg. Kult.” 1971, nr 9; A. Grzymała-Siedlecki: *O autorach i ludziach*. W: Tegoż: *Nie pożegnani*. Posł. J. Krzyżanowski. Kr. 1972, s. 221—231; M. Kwiatkowski: *W gorzeńskiej samotni ...* „Mag. Kult.” 1972, nr 1; M. Pilot: *Świątki i powsinogi*. „Nasz Klub” 1972, nr 5; (J. Ś.) [J. Świerczek]: ... — *poeta Beskidów*. „Kr. Beskidz.” 1973, nr 5; S. Wasylewski: ... w Poznaniu (1927—1932). W: Tegoż: *Wspomnienia i szkice znad Warty*. Pozn. 1973, s. 188—192; S. Żechowski: *Faun i nimfy. Cz. I wspomnień*. „Poglądy” 1973, nr 5; S. Żechowski:

- Gdy me odejście zrozumiesz. Cz. 2 wspomnień. „Poglądy” 1973, nr 6; A. Hannowa: *Typograf Jan z Bogumina*. „Przekrój” 1974, nr 1518; E. Kozikowski: *O akcji odczytowej ... inaczej*. „Życie Lit.” 1974, nr 28; J. Roszko: *Z ... przez Polskę*. „Życie Lit.” 1974, nr 18; W. Studenci: *Dziennik ... i Marii Koszyc*. „Przegl. Hum.” 1974, nr 2; T. Bartosz: *Najpiękniejsze tematy są w nas*. „Przemiany” [Kielce] 1975, nr 10; W. Miodowicz.: *Wśród wierchów ...*. „Gości-niec” 1975, nr 2; M. Warneńska: *Świątki i dia-bły*. W: Tejze: *Śladami pisarzy*. Cz. 2. Wwa 1975, s. 223—260; W. Zechenter: *Upływa szybko życie. Książka wspomnień*. T. 1—2. Wyd. 2 popr. i uzup. Kr. 1975, s. 172—176; T. Bednarski: *Piewcy Beskidów związki z Krakowem*. „Echo Kr.” 1976, nr 44; L. Ligęza: *O kilku inspiracjach młodopolskich w poezji ...*. „Mag. Kult.” 1976, nr 3; S. Stabro: *W małym dworku*. „Mag. Kult.” 1976, nr 3; R. Wójcik: *Żechowski ilustrator ...*. „Kontrasty” [Białyst.] 1976, nr 8; A. Zegadłowicz: *Pisarz poszukujący*. „Mag. Kult.” 1976, nr 3; S. Żechowski: *Poda-rowałem mu wszystko. Wspomnienie o ...*. „Kontrasty” [Białystok] 1976, nr 8; M. Kuna: *Gorzeńska impresja*. Łódź 1977; W. Studenci: *Poetycka depresja*. W: *Sprawozdania. Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk Wydział I Nauk Humanistyczno-Społecznych*. Ser. A, nr 12. Wr. 1977, s. 5—6; R. Wójcik, „Razem” 1977, nr 41; W. Blachut, „Gaz. Połud.” 1978, nr 224; U. Gumuła: *O „Czartaku” ...*. W: *Prace Historycznoliterackie*. T. 8: *Studia z krytyki i literatury XX wieku*. Red. T. Bujnicki, I. Opac-ki. Kat. 1978, s. 46—71; M. Haralewicz: *Pamiętam ...*. „Przekrój” 1978, nr 1722; *Zapiski Marii Koszyc*. „Przekrój” 1978, nr 1716; M. Kwiatkowski: *Ten, który chciał wszystko ko-chać i nie zawsze potrafił. (W 37 rocznicę śmierci ...)*. „Przekrój” 1978, nr 1716; E. Malinowska-Pawłowska: *Neologizmy słowo-twórcze w twórczości poetyckiej ...*. W: *Spra-wozdania. Opolskie Towarzystwo Nauk. Wydział II Języka i Literatury*. Ser. B. Wr. 1978, s. 63—78; J. Pierzchała: *... w Sosnowcu*. „Wie-czór” 1978, nr 158; E. Zielińska, „Kur. Pol.” 1978, nr 255; F. Bielak: *Wspomnienia o ... i „Zmorach”*. W: Tegoż: *Z odległości lat. Wspomnienia i sylwetki*. Kr. 1979, s. 76—77; M. Krassowski: *Mędzy utopią a prawdą. (O poezji ...)*. „Tyg. Kult.” 1979, nr 32, przedr. w tegoż: *Granice sensu. Szkice o poezji pol-skiej*. Wwa 1980, s. 49—64; B. Wisłocka-Trombska, „Kronika” [Bielsko-Biała] 1979, nr 2; J. Baran, „Wieści” 1980, nr 5; W. Bła-chut: *Przypomnienie ... (W 40. rocznicę śmierci)*. „Życie Lit.” 1981, nr 12; E. Centkowska, „Tyg. Demokrat.” 1981, nr 31; (jk): *Śpiewak beskidzki*. „Gł. Ludu” 1981, nr 27; Z. Wróblew-ski: *Pisarze Stronnictwa Demokratycznego 1939—1979*. Wwa 1981; W. Kociński: *Widzieć tylko to co piękne. W 40. Rocznice śmierci ...*. „Wiad. Zagł.” 1981, nr 6; K. Kolińska: *Gospo-darz gorzeńskiego domu*. „Stolica” 1981, nr 50; K. Kolińska: *O ... (Wśród żywiołów)*. „Stoli-ca” 1981, nr 33—34; B. Krzywoblocka, „Rze-czywistość” 1981, nr 15—16; (zew.) [E. Zie-lińska], „Kur. Pol.” 1981, nr 39; „Życie Lit.” 1981, nr 9; B. Hadaczek: *Czas i przestrzeń w konstrukcji bohatera „powieści rozwojo-wej”*. „Przegl. Hum.” 1982, nr 7—9; Z. Kazi-mierczuk, „Tyg. Zamojski” 1982, nr 8; K. Kolińska: *Dedykacje*. „Stolica” 1982, nr 40—41; K. Kolińska: *Emil. (Beskidzki świątek na poznańskim bruku)*. „Mies. Lit.” 1982, nr 12; L. Neuger: *„A pojęcie cywilizacji jest niedo-rzecznością”*. ... W: *Poeci dwudziestolecia międzywojennego*. Red. I. Maciejewska. T. 2.

Wwa 1982, s. 543—581; J. Pieszczachowicz: „Motory” i hamulce. „Zdanie” 1982, nr 9; F. Suknarowski, „Nadskawie” 1982, nr 2; J. K. Wende: *Podwójny nurt ... Dialogi Gorzeńskie; Nowa powieść ...* W: Tegoż: *Literatura, historia, polityka*. Cz. 1. Wwa 1982, s. 355—365, 403—412; *Studia o ...* Red. J. Paszek. Kat. 1982 [tu: L. Neuger: *O poezji ...*, s. 7—25; J. Paszek: *Autor 40 tomów i 14 wierszy*, s. 26—41; K. Kłosiński: *Od „Zmór” do „Motorów”*. *Czy jest możliwa literatura erotyczna*, s. 42—63; I. Skwarek: *Autobiograficzne powieści ...*, s. 64—81; A. Madej, T. Miczka: *Hipoteza autobiograficzności. O filmowej adaptacji „Zmór” ...*, s. 82—102; K. Kralkowska-Gątkowska: *Symbolika przestrzeni artystycznej w „Martwym morzu”*, s. 103—128; E. Gondek, J. Grządziel: ... w *Katowicach i w Sosnowcu*, s. 129—141]; A. Czerwoński, „Tu i Teraz” 1983, nr 7; J. K. Czerwoński: ... w *Przemysłu. (Ze wspomnień)*. „Życie Przem.” 1983, nr 18; L. Dutkiewicz: *O „pornografii” ale nie tylko*. „Podbeskidzie” 1983, nr 7—8; (jk) [J. J. Korzeny]: *Piewca beskidzkiego folkloru*. „Gł. Ludu” 1983, nr 99; I. Pieczara: *Niagara „pornografii” albo bezobłudny głos pisarza*. „Gaz. Kr.” 1983, nr 166; L. Turkowski, „Echo Kr.” 1983, nr 35; K. Kolińska: *Emil i Maryla*. Wwa 1984; M. Mydlarz: ... i *Wowro*. „Podbeskidzie” 1984, nr 11—12; A. Siemionow: ... *Czy Emil Kaiszar?* „Życie Lit.” 1984, nr 20; A. Zegadłowicz: *Nieco szerzej o Stefanie Żechowskim*. „Podbeskidzie” 1984, nr 11—12; H. Galska, „Sztuka” 1985, nr 1; T. Olszewski: *Święty skandalista. O twórczości ...* „Tyg. Kult.” 1985, nr 6; *Szkice o twórczości ...* Red. Z. Andres. Rzesz. 1985; H. Galska, „Antena” 1986, nr 6; T. Matulewicz, „Dz. Pojez.” 1986, 41; W. Ptak: „*Ten, który chciał*

wszystkich kochać i nie zawsze potrafił”. „Wiad. Zagł.” 1986, nr 9; I. Skwarek: ...: *Przygotowanie do lektury autobiograficznych powieści. Literackie konteksty. Wizerunek własny artysty*. „Uśmiech”. „Zmory”. *Objasnić — stworzyć siebie: „Motory”*. W: Tejże: *Dlaczego autobiografizm? Powieści autobiograficzne dwudziestolecia międzywojennego*. Kat. 1986, s. 91—119; K. Szymanowski: *Narcyz. Rzecz o ... — powieściopisarzu*. Kr.-Wr. 1986; S. Bubin: *Demony Stefana Żechowskiego*. „Dz. Zach.” 1987, nr 13; B. Krzywobłocka, „Rzeczywistość” 1987, nr 9; Z. Niemiec, „Kronika” [Bielsko-Biała] 1987, nr 2; T. Szantoch: *Zielone święta u ...* [Odczyt w radiu krakowskim dn. 10 VI 1933]. „Pam. Lit.” 1987, nr 3 [prwdr., koment. K. Przyboś]; W. Wójcik: *W pejzażu ...* „Wiad. Zagł.” 1987, nr 43; A. Baczewska, „Życie Warsz.” 1988, nr 181; W. Blachut, „Wieści” 1988, nr 29; S. Bubin: *Erotyki ...* „Dz. Zach.” 1988, nr 117; (bz), „Tryb. Ludu” 1988, nr 168; B. Chodyniecka, „Kur. Pol.” 1988, nr 142; (etm): *W 100-lecie urodzin ...* „Wiad. Zagł.” 1988, nr 37; K. Kolińska, „Zwierciadło” 1988, nr 39; R. Greń: *Historia niełatwej przyjaźni*. W: *Kalendarz Cieszyński*. Ciesz. 1989, s. 98—102; U. Gumuła: „*Czar-tak*” w kulturze regionu. „Watra” 1988, t. 35; W. Kociński, „Katolik” 1988, nr 37; M. B., „Ziel. Sztand.” 1988, nr 29; B. Maciejewski, „Expr. Wiecz.” 1988, nr 140; A. Molenda: ... w „*Beskidzkiej*”. „Tryb. Rob.” 1988, nr 169; (zn) [Z. Niemiec], „Kronika” [Bielsko-Biała] 1988, nr 29; T. Olszewski, „Okolice” 1988, nr 11; T. Olszewski: *Zegadłowiczowskie przypiły*. „Tak i Nie” 1988, nr 41; Z. Otałęga, „Gaz. Kr.” 1988, nr 167; J. Pierzchała: *Marzyciel. Przed stuleciem urodzin ...* „Życie Lit.” 1988, nr 21; D. Przemieniecka, „Gł. Pom.” 1988, nr

- 193; W. Ptak: *Zaginione utwory ...* „Wiad. Zagł.” 1988, nr 32; G. Ratajewicz: *Ekspresjonizm a wczesna twórczość ...* W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*. Z. 26: *Filologia Polska*. Opole 1988, s. 155—165; Z. Rogalska: „Związkowiec” [Toronto] 1988, nr 70; L. Wójcik: „Odrodzenie” 1988, nr 29; A. Ziemianin: „Czas Przeszły i Przyszły” [dod. „Echa Kr.”] 1988, nr 138; „Odrodzenie” 1988, nr 31; „Wprost” 1988, nr 29; A. Zegadłowicz: *Pisarz poszukujący*. „Watra” 1988, t. 35; Z. Jurczak: „Nadskawie” 1989, nr 7—8; T. Olszewski: *Ziemia święta Beskidu*. „Pod Wiatr” 1991, nr 1; E. Malinowska: *O słownictwie ... powieściopisarza*. W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*. Z. 13. *Językoznawstwo*. Opole 1991, s. 453—461; K. Szymanowski: ... i czytelnicy „Zmór”. W: *Studia Polonistyczne*. T. 18/19 (1990/1991), s. 203—207; J. Paszek: ... — *pisarz nowoczesny*. W: *Sosnowiec — problemy ekologii, socjologii, historii i kultury*. [Mater. konferencji zorganizowanej przez Zarząd Miasta Sosnowca i UŚ w ramach obchodów 90-lecia nadania praw miejskich Sosnowcowi, 23—24 maja 1992]. Red. P. Fast. Sosn. 1992, s. 125—131; J. Iwaszkiewicz: *Marginalia*. Wwa 1993, s. 25; S. Bubin: ... *do więzienia*. [Spór o spuściznę]. „Prawo i Życie” 1993, nr 44; P. Kuncewicz: *Leksykon polskich pisarzy współczesnych*. T. 2. Wwa 1995, s. 475—478; M. Lesz-Duk: *Wyrzuty ekspresyjne w „Uśmiechu” i „Zmorach” ...* W: *Prace Naukowe Filologii Polskiej WSP*. Z. 3. Opole 1996, s. 87—98; (Map): *Zapomniane klasyk*. „Tryb. Śl.” 1996, nr 45; J. Picheta: *Między dworem a zamkiem*. „Śląsk” 1996, nr 11; J. Rybaczek-Wójcik, T. Wójcik: *Mistyfikacje literackie*. „Wiad. Kult.” 1996, nr 39; M. Zabłocki: *Scheda po ...* „Przegl. Tyg.” 1996, nr 4; W. Wójcik: ... *po latach*. „Śląsk” 1996, nr 4 [toż: Andr. 1997, *Bibl. Szperacza*, t. 1]; W. Wójcik: *Między Gorzeniem a Sosnowcem*. „Kur. Miejs.” [Sosn.] 1996, nr 22; M. Ziemianin: *Gorzeński dwór*. „Sycyna” 1996, nr 10; G. Studnicki: *Tytus i Emil czyli Przypadki Mikołaja, nie zawsze „srebrem pisanego”*. (W 110. rocznicę urodzin ...). „Wadoviana” 1998, nr 1; P. Kitrasiewicz: *Tartuffy*. „Mag. Lit.” 1999, nr 4; K. Kolińska: *Na poznańskim bruku*. „Arkusz” 1999, nr 3; K. Kolińska: ... *Podwójny żywot Srebrmpisanego*. Wwa 1999; M. Warneńska: ... *jakim go pamiętam. (O ostatnich dniach życia pisarza w Sosnowcu)*. „Ekspr. Zagł. — Mag.” 1999, nr 2; S. Stabro: *Małe ojczyzny w prozie ...* „Ruch Lit.” 1999, z. 3, por. tegoż: *Małe ojczyzny ... W 110 rocznicę urodzin pisarza*. „Wadoviana” 2000, nr 4 oraz *Małe ojczyzny ... w tegoż: Od ... do Andrzeja Bobkowskiego. O prozie polskiej XX wieku*. Kr 2002, s. 151—178; T. Bujnicki: „Skarby” ...; M. Wójcik: ..., „Skróty kronikarskie”. *Artystyczny brulion wydarzeń 31 sierpnia — 11 października 1939 r.*; M. Wójcik: *Tytus i Elżbieta. Biograficzne losy rodziców ... odtworzone na podstawie materiałów archiwalnych Muzeum w Gorzeniu Górnym*; M. Ziemianin: *Saga gorzeńska*. „Wadoviana” 2000, nr 4. Audycje radiowe i telewizyjne: *Radiowe Portrety Polaków*: ... Oprac. D. Jurkowska, J. Filipowski. PR IV, 17 VII 1976; *Nieznane o znanych*; ... Teatr Pol. Radia. PR III, 23 V 1978; *Portret pisarza*. ... Oprac. E. Elbanowska. PR II, 18 IX 1978; ... *Portrety*. Real. A. Wójcik, M. Żarnecka. TVP 1, 30 XI 1982; *Odnaleziony rękopis ...* Oprac. M. Dzięgielewska. PR. I, 25 I 1987; *Teatralne wtajemniczenie ...* [O wpływie S. Wysockiej]. Oprac. D. Jurkowska, B. Kasztaleniec. Reż. B. Kasztaleniec. PR II, 9 II 1987; toż: *Studio Form Dokumental-*

nych. 17 X 1988; *Szkic do portretu: ...* Oprac. H. Szopska. PR III, 14 VII 1988; *Wieczór Muzyki i Myśli: ...* Oprac. M. Jańczak. PR IV, 29 VI 1988; *Precz z ...* Oprac. G. Gronczewska. PR III, 31 XII 1989.

W. Gostomski: [rec.: *Tententy*], „Książka” 1909, nr 3. — [rec.: *Nadrzeką:*] J. Dąbrowski, „Krytyka” 1910, t. 2, z. 3; W. Gostomski, „Książka” 1911, nr 2. — [rec.: *Ballady:*] W. Wolski, „Robotnik” 1920, nr 346; J. Stur: *O „harmonii discordantium” w „balladach” ...* „Gaz. Poranna” 1921, nr 5827, 5837, 5839; przedr. pt. „Ballady” ... w: *Na przełomie*. Lw. 1921, s. 205—210; „Gospoda Poetów” 1921, nr 7; „Tyg. II” 1921, nr 9. — [rec.: *Dziwanry:*] J. N. Miller: *Wizje kosmiczne Beskidu*. „Robotnik” 1921, nr 342; M. Sz. [M. Szykowski], „IKC” 1921, nr 318; S. Kołaczkowski, „Przegl. Warsz.” 1922, z. 6. — [dot.: *Powsinogi beskidzkie:*] K. Bukowski, „Wiek Nowy” 1923, nr 6576; E. K. [E. Kozikowski], „Robotnik” 1923, nr 92; K. H. Rostworowski, „Gł. Narodu” 1923, nr 25—26; „IKC” 1923, nr 26; „Kult. Rob.” 1923, nr 13; F. Bielak: *Prawda o duszy poety*. „Gł. Narodu” 1925, nr 238; W. Broniewski: ... „Wiad. Lit.” 1925, nr 15; J. Gałuszka: *Na marginesie „Powsinóg beskidzkich”*. „Polonia” 1926, nr 168; G. Morcinek: *O pewnej książce, co ma słońce w sobie*. „Zar. Śl.” 1929, przedr.: „Podbeskidzie” 1983, nr 1—2; J. Prokop: *Wokół ...* W: Tegoż: *Lekcja rzeczy*. Kr. 1972, s. 36—66; A. Bury, „Kronika” [Bielsko-Biała] 1988, nr 36; M. Jakitowicz: *Inspiracje folklorystyczne w „Powsinogach beskidzkich” ...* „Lit. Lud.” 1988, nr 3. — [rec.: *Kolędziolki ...*] E. Kozikowski, „Robotnik” 1923, nr 354; T. Sinko, „Czas” 1923, nr 288; J. N. Miller: *Poeta kosmicznego Beskidu*. „Kur. Pol.” 1924, nr 67. — Z. Kisielewski: [rec.: *Zie-*

lone Święta]. „Robotnik” 1923, nr 350. — [rec.: *Wielka Nowina w Beskidzie:*] E. Kozikowski, „Robotnik” 1923, nr 354; K. H. Rostworowski, „Gł. Narodu” 1923, nr 247. — [rec.: *niam-niam:*] Z. Kisielewski, „Robotnik” 1923, nr 162; T. Sinko, „Czas” 1923, nr 179; S. Derda, „Nowe Książ.” 1986, nr 11; Z. J. Derda, „Tak i Nie” 1986, nr 19; Z. J. Derda, „Tryb. Ludu” 1986, nr 47; W. Gaberle, „Echo Kr.” 1986, nr 81. — [rec.: *Głaz graniczny:*] T. Boy-Żeleński, „Kur. Poranny” 1925, nr 305, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór szósty*. Wwa: 1926, s. 187—194; E. Breiter, „Świat” 1925, nr 46; Tad. Kończyc [T. Grot-Bęczkowski], „Kur. Warsz.” 1925, nr 307; K. Irzykowski, „Robotnik” 1925, nr 303—304; J. Koller: *Wieczory teatralne w Poznaniu*. „Dz. Pozn.” 1925, nr 217; J. Lorentowicz: *Śladem nieznanych dróg*. „Expr. Poranny” 1925, nr 276; K. Makuszyński, „Warszawianka” 1925, nr 303; S. Papée, „Życie Teatru” 1925, nr 38—39; L. Roquigny, „Le Messenger Ponais” [Wwa] 1925, nr 253; M. R-ski [M. Rulikowski], „Ekran i Scena” 1925, nr 8; F. Siedlecki, „Gaz. Administracji i Policji Państw.” 1925, nr 45; F. Siedlecki, „Listy z Teatru” 1925, nr 5; A. Słonimski, „Wiad. Lit.” 1925, nr 46; M. Smolarski, „Rzeczpospolita” 1925, nr 304; M. J. Wielopolska: ... „Głaz graniczny”. „Dz. Pozn.” 1925, nr 211; A. Zagórski, „Przegl. Wicz.” 1925, nr 257; W. Zawistowski, „Kur. Pol.” 1925, nr 306; „Głaz graniczny” ... *Głosy prasy*. „Gł. Narodu” 1925, nr 262; W. P. [W. Piotrowicz]: *Dramat ... w „Reducie”*. „Słowo” 1926, nr 85, nr 89, przedr. w: *W nawiasie literackim*. Wil. 1930, s. 213—217; Pilawa [W. Stanisławska], „Dz. Wil.” 1926, nr 89; E. H. [E. Häecker], „Naprzód” 1927, nr 217; St. M. [S. Mróz], „IKC” 1927, nr 261; B. Pochmar-

ski, „Nowa Reforma” 1927, nr 215; T. Sinko, „Czas” 1927, nr 215; M. Szukiewicz, „Gł. Narodu” 1927, nr 156; L. Templer, „Nowy Dzień” 1927, nr 251; S. Papée: *Teatr współczesny. Premiery poznańskie*. Pozn. 1931, s. 140—144. — [rec.: *Kantyczka rosista*:] S. K., „IKC” 1925, nr 26; [J. Lorentowicz], „Expr. Poranny” 1925, nr 29. — [rec.: *Lampka oliwna*:] T. Bil. [T. Biliński], „Nowości Il.” 1924, nr 25; W. Folkierski, „Rzeczpospolita” 1924, nr 165; A. Gruszecka, „Przegl. Warsz.” 1924, nr 39; E. Haecker, „Naprzód” 1924, nr 124, 126; M. Kanfer, „Nowy Dzień” 1924, nr 124—125; Bol. P. [B. Pochmarski], „Nowa Reforma” 1924, nr 128; K. H. Rostworowski, „Gł. Narodu” 1924, nr 123; T. Sinko, „Czas” 1924, nr 125; L. Skoczylas, „Gon. Krak.” 1924, nr 126; T. Świątek, „Gł. Nar.” 1924, nr 124; T. Świątek, „Życie Teatru” 1924, nr 4; T. Boy-Żeleński, „Kur. Poranny” 1925, nr 337, przedr. w tegoż: *Flirt z Melpomeną. Wieczór szósty*. Wwa 1926, s. 237—243; E. Breiter, „Świat” 1925, nr 50; W. Brumer, „Dzień Pol.” 1925, nr 283; A. Grzymala-Siedlecki, „Kur. Warsz.” 1925, nr 339; A. Grzymala-Siedlecki: *Po pierwszych przedstawieniach „Lampki oliwnej”*. „Kur. Warsz.” 1925, nr 353; K. Irzykowski, „Robotnik” 1925, nr 337; J. Koller, „Dz. Pozn.” 1925, nr 77; J. Koller: *Wieczory teatralne*. „Dz. Pozn.” 1925, nr 79; K. Makuszyński, „Warszawianka” 1925, nr 334, nr 337; Ad. Now. [A. Nowaczyński], „Gaz. Warsz. Poranna” 1925, nr 335; F. Siedlecki, „Gaz. Administracji i Policji Państw.” 1925, nr 50; A. Słonimski, „Wiad. Lit.” 1925, nr 50; M. Smolarski, „Rzeczpospolita” 1925, nr 335; E. Świerczewski, „Echo Warsz.” 1925, nr 330; E. Świerczewski: *Na marginesie „Lampki oliwnej”* ... „Echo Warsz.” 1925, nr 341; Z. W. [Z. Wasilewski],

„Myśl Nar.” 1925, nr 11, przedr. w tegoż: *Poci i teatr*. Wwa 1929, s. 226—228; M. J. Wielopolska, „Dz. Pozn.” 1925, nr 75; W. Zagórski, „Przegl. Wiecz.” 1925, nr 283; W. Z. [W. Zawistowski], „Tyg. Il.” 1925, nr 50; W. Zawistowski, „Kur. Pol.” 1925, nr 337—338; jiw [J. J. Wołoszynowski], „Comoedia” 1926, nr 1; ZP, „Bluszcz” 1926, nr 1; J. Lorentowicz: *Współczesny teatr polski*. T. 2. Wwa 1935, s. 260—262; E. Kozikowski: *Premiera „Lampki oliwnej”*. „Teatr” 1956, nr 11. — [rec.: *Łyżki i książeczki*:] ... „Kur. Pozn.” 1928, nr 28; J. Koller: *Wieczory teatralne*. „Dz. Pozn.” 1928, nr 18; S. Papée: *Teatr współczesny. Premiery poznańskie*. Pozn. 1931, s. 146—149; S. Hebanowski: *Groteska* ... „Tyg. Zach.” 1957, nr 42; Z. Pędziński: *Historia w grotesce*. „Gł. Wielkop.” 1957, nr 164; (mw) [M. Warneńska]: *Propozycja sceniczna? „Tryb. Ludu”* 1957, nr 269; Z. Pędziński: ... — *pisarz nieznan*. „IKP” 1958, nr 16; M. Józefacka: *Komedia poetycka dwudziestolecia międzywojennego*. „Pam. Lit.” 1970, nr 3; *Straganowa groteska* ... W: *Progr. Teatru Polskiego w Poznaniu*. Nr 5. Pozn. 1983/1984. — [rec.: *Nawiedzeni*:] P. Smoliński, „Naprzód” 1924, nr 264; T. Sinko: *Nowe misterium* ... „Nowa Reforma” 1924, nr 263; E. Kozikowski, „Listy z Teatru” 1925, nr 5. — [rec.: *Noc świętego Jana Ewangelisty*:] T. S. [T. Sinko], „IKC” 1924, nr 188; E. K., „Robotnik” 1925, nr 19; F. Siedlecki, „Gaz. Administracji i Policji Państw.” 1925, nr 1; T. Szantroch, „Listy z Teatru” 1925, nr 5. — [rec.: *Przyjdź Królestwo Twoje*]. „Robotnik” 1923, nr 350. — [rec.: *Alcesta*:] A. Ameisen: *Polska „Alkestis”*. „Wiad. Lit.” 1925, nr 13; E. Haecker, „Naprzód” 1925, nr 58; M. Kanfer, „Nowy Dzień” 1925, nr 58; St. M. [S. Mróz], „IKC” 1925, nr 71; Bol. P. [B. Pochmar-

ski], „Nowa Reforma” 1925, nr 59; K. H. Rostworowski, „Gł. Nar.” 1925, nr 58, 60; T. Sinko, „Listy z Teatru” 1925, nr 5; T. Sinko, „Czas” 1925, nr 58; L. Skoczylas, „Gon. Krak.” 1925, nr 59; Wittr.: *List z Krakowa*, „Alcesta” ... „Echo Warsz.” 1925, nr 80; „Życie Teatru” 1925, nr 12; T. Sinko: *Hellada i Roma w Polsce*. Lw. 1933, s. 369—371. — S. K.: [rec.: *Gody pasterskie w Beskidzie*]. „Kur. Lit.-Nauk.” 1926, nr 20. — [rec.: *Godzinki*.] J. Birkenmajer, „Myśl Nar.” 1926, nr 28; J. Pałucki: *Na złotych strunach*. „Dz. Pozn.” 1926, nr 31; S. K., „Kur. Lit.-Nauk.” 1926, nr 5; J. Zahradnik: *Wzruszenia religijne*. „Śl. Pol.” 1926, nr 117; W. Z. [W. Zechenter], „Gaz. Lit.” 1926, nr 2; „Kur. Pol.” 1926, nr 10; J. B. [J. Braun]: *Poeta prostoty*. „Gaz. Lit.” 1927, nr 11. — [rec.: *Betsaba*.] J. Koller: *Wieczory teatralne*. „Dz. Pozn.” 1927, nr 116; Stef. [S. Papée], „Wiad. Lit.” 1927, nr 29; S. Kruk: „*Betsaba*” ... w inscenizacjach Stanisławy Wysockiej. „Rocz. Hum.” 1994, nr 1. — [rec.: *Krag*.] (hh): *Nowa książka* ... „Kur. Wil.” 1927, nr 1; Z. R. [Z. Rabska], „Kur. Warsz.” 1926, nr 340. — [rec.: *Dom jałowcowy*.] R. Bergel: *Ewangelia miłości*. „Gł. Nar.” 1927, nr 57; E. Czekalski, „Świat” 1927, nr 10; I. Deutscher: *Laur i jałowiec*. „Nasz Przegl.” 1927, nr 66; J. Feldhorn, „Nowy Dzień” 1927, nr 276; T. Grabowski, „Kur. Pozn.” 1927, nr 221; J. Liebert: *O Słowie i o Bogu w „Domu jałowcowym”*. „Gł. Prawdy Lit.” 1927, nr 29; T. Łopalewski: *Diagnozy poetyckie*. „Kur. Wil.” 1927, nr 54; Z. Wasilewski, „Kur. Pozn.” 1927, nr 93; S. K., „Kur. Lit.-Nauk.” 1927, nr 12; A. Zahorska, „Przegl. Powsz.” 1927, t. 175; W. Z. [W. Zechenter]: *Pomnik z jałowca*. „Gaz. Lit.” 1927, nr 2; J. Wołoszynowski: *Druciarz boży*. „Wiad. Lit.” 1927, nr 36. — [rec.: *Dziwanny*.] L. K.

[L. Konopacki]. „Gaz. Warsz. Poranna” 1927, nr 177; J. N. Miller: *Na wywrocie Beskidu*. „Gł. Prawdy Lit.” 1927, nr 125; K. H. Rostworowski, „Tryb. Nar.” 1927, nr 18; Z. R. [Z. Rabska], „Kur. Warsz.” 1927, nr 105; S. K., „Kur. Lit.-Nauk.” 1927, nr 12; S. Szpotański, „Warszawianka” 1927, nr 205; J. Wołoszynowski: *Druciarz boży*. „Wiad. Lit.” 1927, nr 36; Dr Z. M. [E. Czekalski], „Świat” 1927, nr 32. — [rec.: *Gdy się Chrystus rodzi...*] S. Papée: *Teatr współczesny. Premiery poznańskie*. Pozn. 1931, s. 144—145; A. J. Markiewicz, „Przew. Katol.” 1987, nr 51—52. — F. B. [F. Bielak]: *Janowi Kasprowiczowi ... w Zaduszy* [rec.: *Siedem pieśni zgrzebnych o Janie Kasprowiczu*]. „Gł. Nar.” 1927, nr 298. — [Rec.: *W obliczu gór i kulis*.] J. Birkenmajer, „Kur. Pozn.” 1928, nr 165; P. Hulka-Laskowski, „Wiad. Lit.” 1928, nr 16; phl [P. Hulka-Laskowski], „Pologne Littéraire” [Wwa] 1928, nr 19; R. [T. Sinko], „Kur. Lit.-Nauk.” 1928, nr 9. — [dot.: *Żywot Mikołaja Srebrempisanego*. Cz. 1: *Godzina przed jutrznią*.] K. B. [K. Beylin], „Kur. Pol.” 1927, nr 111; W. Brzeska, „Dz. Pozn.” 1927, nr 94; Dr Z. M. [E. Czekalski], „Świat” 1927, nr 32; M. Kanfer: *Komentarz do twórczości* ... „Nowy Dzień” 1927, nr 180; L. Piwiński, „Przegl. Współcz.” 1927, t. 23; Z. R. [Z. Rabska], „Kur. Warsz.” 1927, nr 105; R. [T. Sinko], „Kur. Lit.-Nauk.” 1927, nr 23; T. Szantroch, „Gł. Narodu” 1927, nr 103; Z. Wasilewski: *Poezja lat dziecinnych*. „Gaz. Warsz. Poranna” 1927, nr 161; L. Bandura: *Mikołaj Srebrempisany. Próba psychologicznego rozbioru postaci* ... „Godzina przed jutrznią”. „Pr. Szk.” 1928, nr 9; W. L. Jaworski, „Tęcza” 1928, nr 6; W. Noskowski: *Książka prawdy i marzeń*. „Tęcza” 1928, nr 46; E. Kozikowski: *Powieść o Mikołaju Srebrempisanym*. (*Ze wspomnień*

o ...). „Życie Lit.” 1956, nr 32; E. Malinowska: *Indywidualizacja języka postaci w „Żywocie Mikołaja Srebrzempisanego”* ... „Przegl. Hum.” 1987, nr 7—8; E. Malinowska: *Studia nad językiem i stylem ... na przykładzie tekstu „Żywota Mikołaja Srebrzempisanego”*. „Biul. Polonist.” 1987, nr 1; E. Malinowska: *Potok składniowy w „Żywocie Mikołaja Srebrzempisanego”* ... W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*. Z. 11. Językoznawstwo. Opole 1988, s. 155—162; E. Malinowska: *Ewokowanie przeszłości w „Żywocie Mikołaja Srebrzempisanego”*. W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu*. Z. 12. Językoznawstwo. Opole 1989, s. 63—72. — [rec.: *Z pod młyńskich kamieni*.] W. Noskowski: *Książd Kaus*. „Tęcza” 1928, nr 47; R. Leser, „Nowy Dziennik.” 1929, nr 145; Z. W. [Z. Wasilewski], „Myśl Nar.” 1929, nr 4; H. Zatorska, „Przegl. Powsz.” 1929, t. 181; Mik., „Sternik” 1930, nr 6. — [rec.: *Cień nad falami*.] R. Bergel: *Wielka liryczna powieść* ... „Myśl Nar.” 1929, nr 49; R. Bergel: „*Romans życia poety niesklamany w niczym*”. „Gł. Nar.” 1929, nr 268; R. Bergel: *Nowa spowiedź dziecięcia wieku*. „Polonia” 1929, nr 1874; J. Braun, „Kur. Poranny” 1929, nr 203; N. Cieszyński, „Przegl. Katol.” 1929, nr 35; J. Janowski: *Poza szablonem i przeciętnością*. „Dz. Pozn.” 1929, nr 104; J. E. Skiński, „Kur. Pozn.” 1929, nr 392; W. Lutosławski: „*Mikołaj Srebrzempisany*” ... „Tęcza” 1929, nr 50; B. Żukotyńska: *Książka o ziemi i życiu*. „Sl. Pol.” 1929, nr 92. — [dot.: *Zmory*.] (swb) [S. W. Balicki], „As” 1935, nr 36; T. Banaś: *Kwiatek seraficki*. „Nowe Czasy” 1935, nr 31; E. Breiter: *Odważna książka*. „Wiad Lit.” 1935, nr 40; T. Breza: *Wielka przygoda i znakomita książka. Mikołaj czyżby Pisany srebrzem*. „Kur. Poranny” 1935, nr 301; (t.b.) [T. Breza]: *Od-*

waga i napastnicy. List ... o „Zmorach”. „Kur. Poranny” 1935, nr 331; (tb) [T. Breza]: *Burza wokół jednej książki. Freud, „Zmory” i przedmiotowość*. „Kur. Poranny” 1935, nr 349; I. Fik: „*Zmory*”. „Nowa Wieś” 1935, nr 7, przedr. w tegoż: *Wybór pism krytycznych*. Oprac. i wstęp A. Chruszczyński. Wwa 1961, s. 135—142; A. Grzymała-Siedlecki: *Diagnoza „Zmór”*. „Kur. Warsz.” 1935, nr 314; P. Hulka-Laskowski, „Tyg. Il.” 1935, nr 40; A. Jesionowski, „Mies. Lit. i Szt.” 1935, nr 4; A. Jesionowski: *Lata gimnazjalne Mikołaja Srebrzempisanego*. „Prosto z Mostu” 1935, nr 42; M. Kanfer: *Sensacja czy ważna pozycja w literaturze*. „Nowy Dz.” 1935, nr 281; J. Kiewnarska: *Błoto i lazur*. „Dz. Pozn.” 1935, nr 241; J. N. Miller: *Zmory dzieciństwa*. „Robotnik” 1935, nr 358; J. Mott: *Na przelaj*. „Głos” 1935, nr 12; L. Piwiński, „Pion” 1935, nr 42; L. Piwiński. W: *Rocznik Literacki 1935*, s. 97—98; Ralph, „Gł. Narodu” 1935, nr 316; S. Rogoż, „Skamander” 1935, z. 64; R. [T. Sinko], „Kur. Lit.-Nauk.” 1935, nr 43; J. E. Skiński: „*Zmory*” trzeba załatwić. „Pion” 1935, nr 46 [Polem.: ...: *Bezbożna młodzież i tęsknota Torquemadów*. „Wiad. Lit.” 1935, nr 48; zob również: ...: „*Memento zmori*”. „Wiad. Lit.” 1936, nr 19]; R. M. Blüth: „*Zmory*” i ich kariera społeczna. *Uwagi w związku z polemiką literacką*. „Verbium” 1935, z. 4, przedr. w tegoż: *Pisma literackie*. Oprac. P. Nowaczyński. Kr. 1984, s. 291—304; Z. Starowieyska-Morstinowa, „Przegl. Powsz.” 1935, t. 208; K. Wyka, „Droga” 1935, nr 11; J. Wyszomirski: *Artyzm i spekulacja*. „Gaz. Pol.” 1935, nr 305; J. B. [J. Babiński]: *Obiady czwartkowe*. „Merkur. Pol. Ordynaryjny” 1936, nr 8—9, nr 16; J. Bielato-wicz: „*Zmory*” na tle współczesności. „Głos” 1936, nr 10; K. Cz. [K. Czapiński]: *Zmora*

„Zmór”. *O książkach p. ... „Robotnik”* 1936, nr 91; J. Frankowski: *Sprawa Lechickiego i ... „Bunt Mł.”* 1936, nr 1; F. Ileś: *Jeszcze o „Zmorach”*. *Nie zauważyłem „Zmór austriackich” w przedwojennej szkole krakowskiej*. „Przegl. Pedag.” 1936, nr 6; (j.d.): „Zmory”. „Pol. Zbroj.” 1936, nr 269; J. Kisielewski: *Makulatura*. „Prosto z Mostu” 1936, nr 9; E. Kosibowicz: *Jeszcze o ... „Sodalis Marianus”* 1936, nr 4; M. Lewicki, „Gaz. Kościel.” 1936, nr 21; Z. Mścislawska, „Myśl Socjalist.” 1936, nr 2; M. Piszczkowski: *Niekulturalny dokument*. „Głos Lit.-Nauk.” [dod. „Gł. Nar.”] 1936, nr 46; Z. Pitera: „Zmory” i zmyry. (Artykuł dyskusyjny). „Kuznia Mł.” 1936, nr 23; A. Podgórski: „Zmory” i „Grypa”. „Myśl Pol.” 1936, nr 2; J. P. [J. Popowska]: *Jeszcze jeden kulturalny pogrom ... „Zmór”*. „Dz. Pozn.” 1936, nr 57; J. P. [J. Popowska]: *Kwiatki Biedaczyny z Gorzenia*. „Dz. Pozn.” 1936, nr 109; A. Ryniewicz: „Zmory” ... i przedwojenna szkoła w Małopolsce. „Przegl. Pedag.” 1936, nr 3; L. Skoczylas: *Zakłamaną książką „Sodalis Marianus”* 1936, nr 1; T. Święcki: *Zmory drobnomieszczaństwa*. „Robotnik” 1936, nr 155; K. Troczyński: „Artyście wolno wszystko”. *Preliminaria do krytyki „Zmór”* ... „Dz. Pozn.” 1936, nr 15; K. Zawodziński: *Błaski i nędze polskiego realizmu powieściowego*. Cz. 8: *Poeci w roli powieściopisarzy*. „Przegl. Współcz.” 1936, t. 59; E. Zegadłowicz: *Niedoszły wywiad*. „Sygnały” 1936, nr 19; *Sprawa konfiskaty „Zmór”* ... „Kur. Poranny” 1936, nr 98; ... i *Czytelnicy „Zmór”*. Wwa 1937; K. Czachowski, „Wiedza i Życie” 1937, nr 1; W. Wicher: *Przykłady indeksu*. „Kultura” [Pozn.] 1937, nr 10; J. Borejsza: *Obcy nurt*. „Sygnały” 1938, nr 44; J. Nawrot: *O pornografii i o „Zmorach”*. „Sygnały” 1939, nr 61;

S. Witkowski: *Gimnazjum wadowickie pół wieku temu*. „Kur. Lit.-Nauk.” 1939, nr 7; M. Koszyc: *Od „Uśmiechu” do „Zmór”*. Bielsko 1939; E. Kozikowski: *Powieść o Mikołaju Srebrzempisanym*. „Życie Lit.” 1956, nr 32; J. J. Lipski, W: *Rocznik Literacki* 1956, s. 247; M. Warneńska: *Przypominamy ... „Książ. dla Ciebie”* 1956, nr 18; *Komu to potrzebne?* „Tyg. Powsz.” 1957, nr 47; G. Kosińska: *List do redakcji nt. „Zmór”* ... „Kierunki” 1957, nr 47; T. Chudy: *Książka, która narobiła wrzawy*. „Argumenty” 1958, nr 2; B. Cz. [B. Czeszko]: *Terminatorstwo okrucieństw życiowych*. „Przegl. Kult.” 1958, nr 1; A. Piwowarczyk: *Po raz wtóry po latach dwudziestu*. „Nowe Książ.” 1958, nr 3; S. Sapalo: „*Dziecinne*” książki Kadena i ... „Tyg. Demokrat.” 1958, nr 1; *Obrońcy „Zmór”*. „Tyg. Powsz.” 1958, nr 1; A. Klimowicz: *Zmory*. „Nowe Książ.” 1965, nr 18 [polem.: K. Narutowicz, „Kierunki” 1965, nr 43]; K. Spisak: *W kręgu „Zmór”*. „Kr. Beskidz.” 1965, nr 36; W. Błachut: *Od „Zmór” do „Domku z kart”*. „Gaz. Kr.” 1966, nr 42; K. Wyka: „*Żywoć Mikołaja Srebrzempisanego*”: „Zmory”. W: Tegoż: *Stara szuflada*. Kr. 1967, s. 154—159; K. Szymanowski: *Niebo w płomyczkach*. „Znak” 1973, nr 224; E. Biela, „Gł. Ludu” 1979, nr 77; J. Potęga: *Zmory „Zmór”*. „Literatura” 1979, nr 13 [sprost. aut. art. nr 14]; I. Skwarek: *Autobiograficzne powieści ... W: Studia o ...* Red. J. Paszek. Kat. 1982, s. 64—81; M. Warneńska: ... *jakim go pamiętam*. W: Tejże: *Niegasnące ognie. O pisarzach na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim*. Kat. 1987, s. 140—163; I. Ewertowska-Kłaja: *Überlegungen zu drei galizischen Schulromanen polnischer Autoren*. W: *Galizien — eine literarische Heimat*. Red. S. H. Kaszyński. Pozn. 1987; E. Malinowska: *Opis w „Zmorach”* ... W: *Zeszyty*

- Naukowe WSP w Opolu. Z. 9. Językoznawstwo.* Opole 1984, s. 103—109; M. E. Cybulska, „Tydz. Pol.” [Londyn] 1985, nr 32; T. Olszewski, „Tu i Teraz” 1985, nr 8; H. Zaworska: *Pije Kuba do Jakuba. „Twórczość”* 1985, nr 6; G. Studnicki: *C.K. gimnazjum w „Zmorach”. (W stulecie urodzin ... 1888—1941).* „Nadskawie” 1989, nr 7—8. — [dot.: *Uśmiech*:] M. Warneńska: *Przypominamy ... „Książ. dla Ciebie”* 1956, nr 18; J. J. Lipski: *Notatka na temat wznowienia „Uśmiechu” ... „Rocz. Lit.”* 1956, s. 247; S. Sapało: „*Dziecinne*” książki Kadena i ... „Tyg. Demokrat.” 1958, nr 1; W. Studencki: *O „Uśmiechu” ... (Życie i dzieło).* W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Nr 8. Historia Literatury.* Opole 1971, s. 97—104; E. Malinowska: *Stylizacja gwarowa w „Uśmiechu” ... „Pr. Filol.”* 1993, nr 38. — [rec.: *Dziesięć ballad o powsinogach...*:] L. Chwistek, „Dz. Pozn.” 1929, nr 265—266; G. Morcinek: *O pewnej książce, co ma słońce w sobie.* „Zar. Śl.” 1929, z. 3; J. Sokolicz-Wroczyński, „Rzeczpospolita” 1929, nr 167; nad. jr.: *Co wiecie o ...? (Somatocharakterologiczna sylwetka ...).* „Polityka” 1957, nr 21; W. Studencki: *Dziesięć ballad o powsinogach beskidzkich.* W: *Zeszyty Naukowe WSP w Opolu. Z. 1. Historia Literatury.* Opole 1957, s. 98—116, zob. *Dwudroże ... (Dziesięć ballad o powsinogach beskidzkich)* w tegoż: *Szkice literackie. Wielcy i mali.* Opole 1967, s. 13—154. — [rec.: *Dęby pod pełnią*:] S. Furmanik, „Pol. Zbroj.” 1929, nr 353; t. k. [T. Kudliński], „Gaz. Warsz.” 1929, nr 227; j. k. [J. Kisielewski], „Przegl. Oświat.” 1930, nr 1; H. Majkowski, „Dz. Pozn.” 1930, nr 88; J. E. Skiński, „Kur. Pozn.” 1929, nr 386; K. Troczyński: *Czartakowskie dęby.* „Dz. Pozn.” 1929, nr 212; T. T. [T. Terlecki]: *Poezja wielkiej nadziei.* „Śl. Pol.” 1930, nr 46. — Z. Rabska: [rec.: *Głośnieki płonące*]. „Radio” 1930, nr 6. — [rec.: *Nad brzegami zodiaku*:] Z. Kosidowski: *Fakty i złudzenia.* Pozn. 1931, s. 104—112; R. [T. Sinko], „Kur. Lit.-Nauk.” 1931, nr 7; J. E. Skiński, „Kur. Pozn.” 1931, nr 70; J. E. Skiński, „Tyg. Il.” 1931, nr 3; J. Birkenmajer, „Polonista” 1932, z. 6. — S. Adamczewski: [rec.: *Dramaty*]. *Rocznik Literacki* 1932, s. 53—55. — [rec.: *Podkowa na progu*:] Gamma, „Gaz. Warsz.” 1933, nr 213; J. E. Skiński, „Tyg. Il.” 1933, nr 26. — [rec.: *Podszuchy*:] c.e., „Świat” 1933, nr 25; S. Napierski, „Wiad. Lit.” 1933, nr 14; Z. Rabska: *Poezja ... „Kur. Warsz.”* 1933, nr 72; K. W. Zawodziński, „Przegl. Współcz.” 1933, t. 47; K. W. Zawodziński. W: *Rocznik Literacki* 1933, s. 43; d., „Żet” 1933/1934, nr 5. — [rec.: *Pieśń o Śląsku*:] K. W. Zawodziński, „Rocz. Lit” 1933, s. 43; Z. Hierowski: *25 lat literatury na Śląsku. 1920—1945.* Kat. 1947, s. 124—126; Z. Hierowski: *Sto lat od „Pieśni o ziemi naszej” do „Pieśni o Śląsku”.* „Gaz. Rob.” 1945, nr 42; E. Kozikowski: *Pieśń o Śląsku ... „Śl. Lit.”* 1953, nr 8; W. Studencki: ... „*Pieśń o Śląsku*”. „Poglądy” 1976, nr 3. — [rec.: *Pokosy*:] K. W. Zawodziński, „Roczn. Lit.” 1933, s. 43; J. Birkenmajer, „Nowa Książ.” 1934, z. 4; J. B. [J. Birkenmajer], „Myśl Nar.” 1935, nr 10. — [dot.: *Martwe morze*:] E. Breiter: *Na marginesie życia.* „Wiad. Lit.” 1939, nr 29; M. Koszyc: *Pamiętniki człowieka nieporadnego.* „Czarno na Białem” 1939, nr 22; Księgarnia F. Hoesicka: *O „Martwe morze” ... „Wiad. Lit.”* 1939, nr 18; H. Vogler: *Powieść bez formy.* „Nowy Dzień” 1939, nr 157; J. K. Wende: *Nowa powieść ... „Epoka”* 1939, nr 19; J. Kalkowski: *Śladami „samotnika z Gorzenia”.* „Dz. Pol.” 1954, nr 262; T. Polanowski: *Nad „Martwym morzem”.*

„Szpilki” 1954, nr 51; K. Kralkowska-Gątkowska: *Symbolika przestrzeni artystycznej w „Martwym morzu”*. W: *Studia o ...* Red. J. Paszek. Kat. 1982, s. 103—128. — W. L. [W. Lencki]: [rec.: *Piszemy listy*]. „Walka Ludu” 1937, nr 78. — [dot.: *Motory*:] *Skonfiskowane „Motory”*. „Kur. Lit.-Nauk.” 1937, nr 50; ... *apeluje przeciwko konfiskacie „Motorów”*. „Dz. Lud.” 1938, nr 189; J. Ś. [J. Świerżowicz]: *Talent na bezdrożach*. „Myśl Nar.” 1938, nr 31; K. Koź [K. Koźniewski]: *22 lata więzienia*. „Polityka” 1959, nr 19; B. Drozdowski: *Zmory i motory*. „Panorama Półn.” 1964, nr 48; H. Galska: *Pod zarzutem pornografii*. „Kultura” 1981, nr 33; K. Kłosiński: *Od „Zmór” do „Motorów”*. *Czy jest możliwa literatura erotyczna* [s. 42—63]; I. Skwarek: *Autobiograficzne powieści ...* [s. 64—81]. W: *Studia o ...* Red. J. Paszek. Kat. 1982; Lector [M. Jodłowski]: *Motory*. „Opcje” 1982, nr 1; M. Sołtysik: *Testament ...* „Życie Lit.” 1982, nr 14; T. J. Żolciński: *Wynaturzony autoportret pisarza*. „Tyg. Kult.” 1982, nr 10; B. Sułkowski, „Osnowa” 1983, nr 1—2; A. Poppek: *Ostatni modernista*. „Tak i Nie” 1985, nr 10; T. Olszewski: ... i *Żechowski*. „Nurt” 1986, nr 1; L. Kielkowski: *Frapujące losy manuskryptu „Motorów”*. „Podbeskidzie” 1987, z. 17; J. Wilmański, „Gł. Rob.” 1988, nr 152; S. Siekierski: *Ministerstwo Kultury i Sztuki według ...* „Mies. Lit.” 1989, nr 8. — [rec.: *Powsinogi beskidzkie, sceniczna przeróbka*:] „Teatr Lud.” 1938, nr 6; K. Irzykowski: *Przegląd dramatów książkowych*. „Gaz. Pol.” 1939, nr 234—235. — [rec.: *Domek z kart*:] E. Csátó: „Domek z kart” czyli *O rozwoju teatru*. „Przegl. Kult.” 1953, nr 21; E. Csátó: *Dwa obozy*. „Przegl. Kult.” 1953, nr 22; E. Csátó: *Na scenach warszawskich*. „Twórczość” 1953, z. 8; J. Frühling:

Sztuka o Wrześniu. „Od A do Z” 1953, nr 23; E. Gonczarski: *Sztuka o Wrześniu*. „Po Prostu” 1953, nr 36; Z. Karczewska-Markiewicz: *To już nigdy nie powróci*. „Tyg. Demokrat.” 1953, nr 1; (Koź) [K. Koźniewski], „Przekrój” 1953, nr 425; E. Kozikowski: *Kto jest autorem „Domku z kart”*. „Śl. Lit.” 1953, nr 6—7; M. Kusa: *Gorące serca Teatru rzeszowskiego*. „Po prostu” 1953, nr 43; A. Mauersberger: *Prawda pamfletu*. „Teatr” 1953, nr 13; A. Odnowa: ... *o Polsce sprzed Września*. „Dziś i Jutro” 1953, nr 27; A. Polewka. W: *Progr. Teatru Starego w Krakowie*. Kr. 1953; J. Pomianowski: *Tak było, tak nigdy nie będzie*. „Nowa Kult.” 1953, nr 21; J. A. Szczepański: *Pośmiertny triumf pisarza*. „Świat” 1953, nr 21; R. Szydłowski: *Zwycięstwo zza grobu*. „Teatr” 1953, nr 13; B. Wójcicki: *Wstrząsający akt oskarżenia*. „Tryb. Woln.” 1953, nr 23; J. Zagórski: *Krytyka z bliskiego dystansu*. „Teatr” 1953, nr 13; S. Treugutt: *Słuszność i granice eksperymentu*. „Przegl. Kult.” 1954, nr 14; J. Lipiński: *Na marginesie prapremiery „Domku z kart”*. „Pam. Teatr.” 1954, z. 2; W. Błachut: *Od „Zmór” do „Domku z kart”*. „Gaz. Kr.” 1966, nr 42; S. Skwarczyńska: *„Chocholi taniec” jako obraz — symbol w literaturze ostatniego trzydziestolecia*. „Dialog” 1969, nr 8; Z. Wróbel, „Nowości” 1978, nr 121; *Progr. Teatru im. W. Horzycy w Toruniu*. Tor. 1978, s. 3—7, 10. — [rec.: *O Jędrzeju Wówrze ...*] A. K.: *Strach i utrapienie sztuki ludowej*. „Now. Lit. i Wydawn.” 1957, nr 7; J. N. Miller: *O snycerzu beskidzkim*. „Gł. Pr.” 1957, nr 246. — [rec.: *Wiersze wybrane*:] S. Pollak: *Wskrzeszenie poety*. „Nowe Książ.” 1957, nr 7; Z. Polsakiewicz: *Przemijanie*. „Nowy Tor” 1957, nr 8; (mw) [M. Warnerśka]: *Powrót ...* „Tryb. Ludu” 1957, nr 161; J. Wyka: *O beskidz-*

kich powsinogach. „Now. Lit. i Wydawn.” 1957, nr 9. — T. Olszewski: *O potrzebie ładu, miłości i spokoju* [dot.: *Dziewczyna*]. „Kamena” 1970, nr 1. — B. Tokarzowa: *Interpretacje: Omówienie wiersza ... „O wodniku i niezręczystej”*. „Poglądy” 1977, nr 12. — W. Studencki: *Pieśń Niemotworza*. „Przegl. Hum.” 1975, nr 8. — [rec.: *Poezje wybrane*:] J. B. [J. Brzostowska]: ... — *przypominamy*. „Twórczość” 1972, nr 11; G. Ramotowska: ... *przypomnienie*. „Nowe Książ.” 1972, nr 5. — [rec.: *Wiersze o miłości*:] „Tyg. Ciechan.” 1987, nr 39; P. Łuszczkiewicz: *Między erotyką a pornografią*. „Poezja” 1988, nr 8. — [rec.: *Wybór wierszy*:] M. E. Cybulska, „Tydz. Pol.” 1987, nr 43; A. Świętochowska, „Śl. Powsz.” 1987, nr 182. — [Rec.: *Wybór poezji 1987*:] J. M. [J. Marx], „Odrodzenie” 1988, nr 25; T. Olszewski: *Skłamany...* „Życie Lit.” 1988, nr 16; (tm): *Księgozbiór*. „Kultura” 1988, nr 20. — [Rec.: *Wrzosi*:] T. Olszewski: *Nieznany tom erotyków ... „Poezja”* 1968, nr 11; K. Kolińska: *Numer 6 z „Biblioteki Jana z Bogumina”*. „Świat” 1969, nr 1; J. Kuglin: *Nieznane liryki ... „Odra”* 1969, nr 9; K. Kolińska: ... i „*Wrzosi*” dla *Maryli W.* „Stolica” 1977, nr 47; K. Kolińska: „*Wrzosi*” dla *Maryli*. W: *Tejże: Zamek na le-*

wych papierach. Kat. 1979, s. 172—188; W. Gaberle, „Echo Kr.” 1984, nr 128, nr 148; W. Gaberle, „Echo Kr.” 1985, nr 135; T. Olszewski: *Hormony i poezja. O „Wrzosiach” ... „Życie Lit.”* 1987, nr 33; (X) [R. M. Groński], „Szpilki” 1987, nr 37; J T: *Erotyki ... „Nowe Książ.”* 1988, nr 10; Z. Łączkowski, „Śl. Powsz.” 1988, nr 137; tm. [T. Matulewicz], „Dz. Pojez.” 1988, nr 166; (wag), „Echo Kr.” 1988, nr 127. [M.in. o:] J. Przyboś: *Chamuły poezji*. „Zwrotnica” 1926, nr 1(6); J. Kłossowicz: *Polscy eks-presjoniści*. „Dialog” 1960, nr 7; Z. Klemensiewicz: *W kręgu języka literackiego i artystycznego*. Wwa 1961; W. Gralewski: *Ogniste koła*. Lubl. 1963; J. Rączkowski: *Wśród polityków i artystów*. Oprac. W. Stankiewicz, M. Wronkowska. Wwa 1969; S. M. Józefacka: *Komedia poetycka dwudziestolecia międzywojennego*. „Pam. Lit.” 1970, z. 3; S. W. Balicki: *Sztudynger nieznany*. „Życie Lit.” 1974, nr 10; A. Słonimski: *Alfabet wspomnień*. Wwa 1975; T. Januszewski: *Zjazd Poetów w Pławowicach*. „Kultura” 1978, nr 24; (J M) [J. Myjak]: *Najlepszy magnes*. „Karkonosze” 1988, nr 6; M. Tramer: *Literatura i skandal. Na przykładzie okresu międzywojennego*. Kat. 2000.

Elżbieta Oleksiak

Z

ŻMIGRODZKI Zbigniew **1931**

Pseud. i krypt.: Zbigniew Grodzki; Profesor Kropka; AL; Aleksander Rozborski, A.R., Z.G., ŻŻ.

Bibliotekoznawca, prozaik, poeta, publicysta.

Urodzony 7 lutego 1931 w Częstochowie. 1948 świadectwo dojrzałości w Gimnazjum i Liceum im. R. Traugutta w Częstochowie. 1948—1952 studia w zakresie filologii polskiej na Uniwersytecie Jagiellońskim. 1954 debiutował jako poeta na łamach „Tygodnika Powszechnego”. 1953—1958 instruktor w Powiatowej Bibliotece Publicznej w Częstochowie, 1958—1981 w Bibliotece Głównej Politechniki Częstochowskiej, od 1962 kierownik oddziału informacji naukowej, od 1973 zastępca dyrektora na stanowisku st. kustosa dypl. Po ukończeniu kursów POKKB, bibliotekarskiego (1956) i bibliograficznego (1961), zdał

egzamin na bibliotekarza dyplomowanego (1962). 1973 doktorat na Uniwersytecie Warszawskim. 1981 adiunkt na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. 1987 habilitacja na Uniwersytecie Wrocławskim. 1996 profesor nauk humanistycznych. 2001 profesor zwyczajny. Organizator Oddziału Informacji Naukowej w Bibliotece Głównej PCz oraz Zakładu Bibliografii i Informacji Naukowej w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ. Od 2001 profesor na Wydziale Humanistycznym Akademii Polonijnej w Częstochowie. Teksty literackie w czasopismach: „Tygodnik Powszechny” (1954—1975), „Nad Wartą” (lata 70.), „Niedziela” (1990—1998), „Myśl Polska” (od 1998), „Nasza Polska” (od 1996), „Gazeta Solidarna” (od 1998). Członek kolegium redakcyjnego „Roczników Bibliotecznych”, rady redakcyjnej „Przeglądu Bibliotecznego”, wchodzi w skład międzynarodowej Wspólnoty Badawczej Bibliotekarzy i Dokumentalistów ABDOS (Berlin). 1953—1981 członek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich (1973—1976 wiceprzewodniczący Zarządu Głównego). Działal w NOT — przewodniczący Komitetu ds. INTE Oddz., a następnie Rady Wojewódzkiej NOT w Częstochowie (1973—1990). Członek prezydium Komitetu ds. INTE i Bibliotek przy ZG NOT (1985—1994).

1975—1981 członek Państwowej Rady Bibliotecznej, 1975—1983 Komisji Egzaminacyjnej dla Bibliotekarzy Dyplomowanych. Od 1996 członek Zarządu PTIN. 1957 literacka Nagroda Młodych m. Częstochowy. Otrzymał Srebrną Odznakę „Zasłużony w Rozwoju Woj. Katowickiego” (1968), Honorową Odznakę SBP (1975), Srebrną i Złotą Odznakę Honorową NOT (1976, 1981), Złoty Krzyż Zasługi (1981), odznakę „Zasłużony Pracownik INT” (1984), Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1989). 1986 Nagroda Naukowa SBP im. Adama Łysakowskiego.

TWÓRCZOŚĆ

1. *Biblioteki częstochowskie*. [Współaut.: B. Rychlik, H. Szwarlik]. Częstoch.: SBP Oddz. w Częstoch. 1967.

2. *Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej. Wykaz zbiorów czasopism i innych wydawnictw ciągłych*. Częstoch.: Bibl. Gł. PCz 1970.

3. *Sen z kalendarza*. [Wiersze]. Kr.: WL 1970.

4. *Bibliografia publikacji pracowników Politechniki Częstochowskiej 1949—1968*. [Współaut. E. Kuna]. Częstoch.: Bibl. Gł. PCz 1971.

5. *Wskazówki dla autorów prac naukowych przeznaczonych do opublikowania*. Częstoch.: PCz 1971.

6. *Wskazówki dla korzystających ze zbiorów i usług*. Częstoch.: PCz 1971.

7. *Katalog wydawnictw Politechniki Częstochowskiej 1949—1974*. Częstoch.: Bibl. Gł. PCz 1974.

8. *Wypożyczenie bibliotek i innych placówek informacji naukowej*. Kat.: Wyd. UŚ 1981.

9. *Wybrane zagadnienia bibliotekarstwa — działalność informacyjna bibliotek*. Wwa: Centrum INTE 1983 [właśc. 1984].

10. *Racjonalizacja pracy bibliotecznej: problemy, kierunki, metody*. Kat.: Wyd. UŚ 1986.

11. *Problemy bibliotekarskiej etyki zawodowej*. Kat.: Wyd. UŚ 1991.

12. *Czasopisma wydawane w Częstochowie. Materiały do bibliografii*. [Współaut.: K. Na-białek]. Częstoch.: WSP 1991.

13. *Patologia biblioteczna*. Kat.: Wyd. UŚ 1996.

14. *Meandry nowej wiary, czyli inwazja katolewicy*. [Wyb. publicystyki]. Wwa: Antyk 1998.

15. *W świetle i w cieniu*. [Wyb. felietonów]. Częstoch.: „e-media” 2000.

16. *Tygodnik katolicki „Niedziela” 1926—1939*. [Współaut.: A. Bajor]. Częstoch.: „Educator” 2002.

Autor artykułów, rozpraw i szkiców w tomach zbiorowych oraz periodykach naukowych, m.in.: *Karol Irzykowski jako krytyk i teoretyk literatury*. „Życie i Myśl” 1957, nr

2; *O etykę zawodu bibliotekarskiego*. „Rocz. Bibl.” 1971, z. 3—4; *Biblioteka — bibliotekarz — użytkownik. Z problemów etyki bibliotekarskiej*. „Rocz. Bibl.” 1972, z. 1—2; *Problemy organizacji pracy w bibliotece*. [Współaut.: J. Janiak, J. Ligman] „Prz. Bibl.” 1976, z. 3—4; *Bibliografia Częstochowy*. „Bibliotekarz” 1979, nr 3; *Kierunki i metody racjonalizacji pracy bibliotecznej* [s. 9—21]; *Nowoczesność w bibliotece* [s. 111—117]; *Bibliotekarz współczesny: oczekiwania — spełnienia — nadzieje* [s. 153—162]. W: *Z problemów organizacji pracy bibliotecznej*. Red. A. Jarosz, ... Kat. 1979; *Problemy informacji naukowej a biblioteki*. „Prz. Bibl.” 1980, z. 3; *Racjonalizacja pracy bibliotecznej*. „Bibliotekarz” 1980, nr 3; *Wypożyczenia międzybiblioteczne. Trudności i problemy*. „Bibliotekarz” 1980, nr 6; *Biblioteka niemieckiej politechniki w Gdańsku 1904—1945*. „Rocz. Bibl.” 1980, z. 2; *Zarządzanie biblioteką — wybrane zagadnienia kierowania zespołem w procesie pracy*. W: *Z problemów organizacji pracy bibliotecznej*. T. 2. Red. A. Jarosz, H. Kot. Kat. 1983, s. 9—18; *Etos bibliotekarza w epoce przemian*. „Prz. Bibl.” 1984, z. 2; *Z problemów organizacji bibliotek szkół wyższych*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 2: *Bibliofile — bibliotekarze — wydawcy*. Red. J. Paszek. Kat. 1988, s. 103—113; *Dziesięć „grzechów głównych” współczesnego bibliotekarza*. „Prz. Bibl.” 1989, z. 3; *Pięć praw bibliotekarstwa oraz inne zasady określające cele biblioteki i zadania bibliotekarza*. „Por. Bibl.” 1991, nr 4, nr 5, nr 6, nr 7—8; *W kręgu pojęć etyki bibliotekarskiej*. „Por. Bibl.” 1991, nr 3; *Wolność czytania jako problem współczesnego bibliotekarstwa*. „Prz. Bibl.” 1991, z. 1; *Pro-*

blemy informacji naukowej w „Bibliograficznych księgach dwojgu” Joachima Lelewela. W: *Joachim Leleweł: księgoznawca — bibliotekarz — bibliograf*. Wwa 1992, s. 220—232; *Propaganda biblioteczna — ważna funkcja biblioteki współczesnej*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 5: *Informacja naukowa — bibliotekarstwo — zagadnienia wydawnicze*. Red. A. Jarosz. Kat. 1992, s. 26—35; *Etyka bibliotekarska niepotrzebna?* „Bibliotekarz” 1993, nr 11—12; *Patologia biblioteczna* [s. 5—71]; *Etyka zawodu bibliotekarskiego — rozwój zainteresowań*. [Współaut.: Z. Gębołyś], s. 72—87. W: *Studia bibliologiczne*. T. 7: *Historia — biblioteka — silesiaca*. Red. B. Zyska. Kat. 1994; *Motywacje etyczne w realizacji funkcji bibliotecznych*. W: *Studia bibliologiczne*. T. 8: *Historia — biblioteki — informacja — papier drukowy*. Red. B. Zyska. Kat. 1994, s. 104—110; *Literatura nieobecna*. „Bibliotekarz” 1994, nr 10; *Tradycyjne formy działalności informacyjnej w dobie informacji zautomatyzowanej*. „Praktyka i Teoria Inf. Nauk.” 1994, nr 3; *O miejsce bibliotekoznawstwa w nauce o książce, bibliotece i informacji naukowej*. W: *Rozwój i perspektywy bibliologii polskiej. Materiały konferencji z okazji 50-lecia Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego*, Łódź 4—5 grudnia 1995. Łódź 1995, s. 1—3; *Elektroniczne dostarczanie dokumentów*. W: *III Krajowe Forum Informacji Naukowej i Technicznej*. Jastrzębie-Zdrój 29 maja — 2 czerwca 1995. Wwa 1996, s. 161—166; *Aspekty ideologiczno-polityczne jako czynnik wpływu na kształtowanie się produkcji i podaży książki naukowej*. W: *Problemy wydawnicze i marketing współczesnej książki naukowej i akademickiej*. Red. L. Ogierman. Kat. 1998

[właśc.: 1999] s. 19—23; *Budownictwo, pomieszczenia i wyposażenie bibliotek* [s. 25—36]; *Prace bibliograficzne w bibliotekach* [190—203]; *Elektroniczne dostarczanie tekstów* [s. 286—298]; *Związki z otoczeniem. Propaganda biblioteczna. Marketing* [s. 343—348]; *Unifikacja i normalizacja w bibliotekarstwie* [s. 359—361]; *Mechanizacja i automatyzacja pracy bibliotecznej* [s. 369—375]. W: *Bibliotekarstwo*. Wyd. 2 uzup. i rozsz. Red. ... Wwa 1998; *Wiadomości ogólne* [s. 11—17]; *Przedmiot bibliografii — dokument i jego badanie* [s. 32—34]; „*Bibliotekarz*” i „*Poradnik Bibliotekarza*” w opinii środowiska akademickiego bibliotekoznawców. W: *Co nam zostało z tych lat. 80-lecie „Bibliotekarza”, 50-lecie „Poradnika Bibliotekarza”*. Red. J. Nowicki. Wwa 2000, s. 27—31; *Typologia i klasyfikacja opracowań bibliograficznych* [s. 35—46]; *Przygotowanie spisu bibliograficznego* [s. 125—147]; *Podstawy organizacji działalności bibliograficznej* [s. 207—209]. W: *Bibliografia: metodyka i organizacja*. Red. ... Wwa 2000; *Czego nie dostrzegł Eco w swej krytycznej wizji biblioteki?* W: *Wokół Eco*. Red. ..., przy współudz. D. Pietruch-Reizes. Kat. 2000, s. 81—82; *Smutne losy „Bibliografii Śląska”*. „*Bibliotekarz*” 2000, nr 1; *Biblioteka Uniwersytecka w Królewcu (1544—1945)*. „*Rocz. Bibl.*” 2001, z. 1—2; *Biblioteki w XXI wieku: tendencje i zagrożenia*. W: *Unowocześnianie organizacji i metod pracy bibliotek w świetle zmieniających się potrzeb czytelników. Materiały konferencji 8 XI 2001 r.* Opole 2002, s. 25—29.

PRACE REDAKCYJNE

1. *Z problemów organizacji pracy bibliotecznej*. Red. A. Jarosz, ... Kat.: Wyd. UŚ 1979.
2. *Rodzaje bibliografii. Metodyka i technika ich opracowania*. Red. ..., A. Jarosz. Kat. 1985.
3. *Bibliotekarstwo*. Red. ..., przy współudz. J. Ratajewskiego, A. Tokarskiej. Wwa: SBP 1994. Wyd. 2 uzup. i rozsz. Red. ... Wwa 1998.
4. *Bibliografia: metodyka i organizacja*. Red. ... Wwa: SBP 2000.
5. *Wokół Eco*. Red. ..., przy współudz. D. Pietruch-Reizes. Kat.: Wyd. UŚ 2000.
6. J. Ratajewski: *Wprowadzenie do bibliotekoznawstwa, czyli wiedza o bibliotece w różnych dawkach*. Do druku przygot. ..., przy współpr. E. Gondek. Wwa: SBP 2002.
7. *Bibliografia: Wykaz książek podlegających niezwłocznemu wycofaniu. 1 X 1951 r.* Pośl. ... Wr.: Nortom 2002.

OPRACOWANIA

Ank. 2002.
Bibliotekarz, bibliotekoznawca i publicysta, czyli ... „Praktyka i Teoria Inf. Nauk. i Techn.”. 1996, t. IV, nr 4. — J. Tomczyńska: *Nigdy się nie poddaję*. „*Dz. w Częstoch.*” [dod. „*Dz. Zach.*”] 12 IV 2002.

Paweł Majerski

Wykaz haseł z tomu 1

Adamczykowa Zofia
Barański Paweł
Broszkiewicz Stanisław
Brzoska Wojciech
Chlebowski Cezary
Ciesielczuk Stanisław
Ćwierk Konstanty
Domagalik Janusz
Drózd Stanisław
Dulemba Włodzimierz
Dulęba Witold
Durski Jacek
Dworak Bogdan
Fast Piotr
Golonka Jacek
Gondek Elżbieta
Gruszka-Zych Barbara
Gutkowska Barbara
Jarosz Adam Władysław
Kalaga Wojciech
Kisiel Marian
Kisielowa Joanna
Kłak Tadeusz
Koniusz Janusz

Kosowska Ewa
Krawczyk Stanisław
Krzysztofczyk Jan
Kudelski Edward
Lekszycki Paweł
Łączkowski Zdzisław Tadeusz
Majerski Paweł
Malicki Jan
Matusz Sławomir
Milewski Zbigniew
Opacka-Walasek Danuta
Opacki Ireneusz
Piechota Marek
Pierzchała Jan
Piwowar Lech
Ponitycki Józef
Przeździecki Jerzy
Samsel Roman
Sławek Tadeusz
Stacherski Wacław
Szczygiel Bogdan
Torbus Andrzej Krzysztof
Tutaj Ewa
Urgacz Tadeusz

Warneńska Monika
Wilczek Piotr
Wilkoń Aleksander
Woźniak Jerzy Lucjan

Wójcik Włodzimierz
Zabierowski Stanisław
Zabierowski Stefan
Zieliński Jan

Tom 3 w opracowaniu

Skróty w nazwach wydawnictw i tytułach serii

ang.	—	angielski
„Antyk”	—	„Antyk” M. Dybowski
Arch.	—	Archiwum
Art.	—	Artystyczny
Bibl.	—	Biblioteka, Biblioteczka
Bibl. Gl. PCz	—	Biblioteka Główna Politechniki Częstochowskiej
BN	—	Biblioteka Narodowa
BOK	—	Bieruński Ośrodek Kultury
BOW	—	Beskidzka Oficyna Wydawnicza
Częstoch.	—	Częstochowie
Czyt.	—	Spółdzielnia Wydawnicza Czytelnik
DL	—	Dom Ludowy
Dolnośl.	—	Dolnośląskie
druk.	—	drukarnia, drukarskie
DŚT	—	Dom Środowisk Twórczych
„e-media”	—	Wydawnictwo „e-media”
„Educator”	—	Wydawnictwo Akademii Polonijnej „Educator”
Epoka	—	Wydawnictwo Epoka
Ex Libris	—	Ex Libris Galeria Polskiej Książki
Extravagance	—	Galeria Miejska „Extravagance”
Gal.	—	Galeria
GENS	—	Agencja Wydawnicza GENS
Gl.	—	Główny, Główna
GMK	—	Górnośląska Macierz Kultury

Gnome	—	Gnome. Wydawnictwo Naukowe i Artystyczne
GOW	—	Górnośląska Oficyna Wydawnicza
GTL	—	Górnośląskie Towarzystwo Literackie
Historycznojęz.	—	Historycznojęzykowe
Historycznolit.	—	Historycznoliterackie
IKNiBO	—	Instytut Kształcenia Nauczycieli i Badań Oświatowych
IW	—	Instytut Wydawniczy
Jęz.	—	Język
Językozn.	—	Językoznawcze
Kom.	—	Komitet
Korpor.	—	Korporacja
Książ.	—	Książki
Książnica	—	Wydawnictwo „Książnica” sp. z o. o.
Księg.	—	Księgarnia, Księgarni
Kult.	—	Kultury
Lit.	—	Literacka, Literackie
Litew.	—	Litewskiej
Lodz.	—	Lodziensis
LSW	—	Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza
LTK	—	Lubuskie Towarzystwo Kulturalne
Lud.	—	Ludowa
ŁKL	—	Łomżyński Klub Literacki
ŁOW	—	Łomżyńska Oficyna Wydawnicza
Łódz.	—	Łódzkie
Mater.	—	Materiały
MDK	—	Miejski Dom Kultury
MEN	—	Ministerstwo Edukacji Narodowej
Miej.	—	Miejskie
Miniatura	—	Wydawnictwo „Miniatura”
MOK	—	Miejski Ośrodek Kultury w Czerwionce-Leszczynach
MON	—	Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej
MOPT	—	Młodzieżowy Ośrodek Pracy Twórczej w Dąbrowie Górniczej
Muz.	—	Muzeum
„Myśl Niepodl.”	—	Wydawnictwo „Myśli Niepodległej”
Nar.	—	Narodowa, Narodowe
NK	—	Nasza Księgarnia
NKL	—	Nauczycielski Klub Literacki
NKN	—	Naczelnego Komitetu Narodowego
NY	—	New York

OBTA	—	Ośrodek Badań nad Tradycją Antyczną w Polsce i w Europie Środkowowschodniej
Oddz.	—	Oddział
Ofic.	—	Oficyna
Okr.	—	Okręgu
OL	—	Oficyna Literacka
OOM	—	Okręgowy Ośrodek Metodyczny
Ossol.	—	Zakład Narodowy im Ossolińskich. Wyd. PAN.
Ośw.	—	Oświecenia
PAI	—	Polska Agencja Informacyjna
Państw.	—	Państwowe
PARA	—	Agencja Artystyczna PARA
PCK	—	Polski Czerwony Krzyż
PCz	—	Politechnika Częstochowska
PDW	—	Polski Dom Wydawniczy
Pod Wiatr	—	Oficyna Literatów i Dziennikarzy „Pod Wiatr”
Pol.	—	Polskiej, polski
Polit.	—	Polityczno
Powiat.	—	Powiatowej
Powsz.	—	Powszechna
Pr.	—	Prace
Propagand.	—	Propagandowy
Publ.	—	Publicznego
RN	—	Rada Narodowa, Rady Narodowej
Rój	—	Wydawnictwo Rój
S.A.	—	Stowarzyszenie Absolwentów
SBP	—	Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
Ser.	—	Seria
SiT	—	Sport i Turystyka
SKW SCW	—	Sosnowiecka Korporacja Wydawnicza SCW
Sosn.	—	Sosnowiecka
Sowa-Press	—	Sosnowiecka Oficyna Wydawniczo-Autorska „Sowa-Press”
SRR	—	Socjalistyczna Republika Radziecka
STA-L	—	Stowarzyszenie Twórcze Artystyczno-Literackie
Stopka	—	Oficyna Wydawnicza „Stopka”
Stow.	—	Stowarzyszenie
Szczec.	—	Szczecińska
Szk.	—	Szkołna, Szkolnego
Szt.	—	Sztuki

ŚFL	—	Śląski Fundusz Literacki
ŚFK	—	Śląska Fundacja Kultury
Śl.	—	Śląski, Śląskiego
Śląsk	—	Wydawnictwo „Śląsk”
Śląsk Sp.	—	„Śląsk” sp. z o.o.
Śląsk WN	—	„Śląsk” sp. z o.o., Wydawnictwo Naukowe
Świadectwo	—	Instytut Wydawniczy „Świadectwo”
Świat.	—	Światowy
ŚZTL	—	Śląskiego Związku Teatrów Ludowych
TMZK	—	Towarzystwo Miłośników Ziemi Kłodzkiej
Tow.	—	Towarzystwo, Towarzystwa
TPPR	—	Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TUR	—	Towarzystwo Uniwersytetów Robotniczych
TVP S. A.	—	Wydawnictwo Telewizja Polska S.A.
TZK	—	Towarzystwo Zachęty Kultury
UM	—	Urząd Miasta
Univ.	—	Universitatis
UW	—	Uniwersytet Warszawski
WAG	—	Wydawnictwo Artystyczno-Graficzne RSW „Prasa”
WBP	—	Wojewódzka Biblioteka Publiczna
WDK	—	Wojewódzki Dom Kultury
WFRK	—	Wojewódzki Fundusz Rozwoju Kultury
Wiedza Powsz.	—	Państwowe Wydawnictwo Popularnonaukowe „Wiedza Powszechna”
WiMBP	—	Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
WKP	—	Wydawnictwo Książek Popularnych
WL	—	Wydawnictwo Literackie
WLP	—	Wydawnictwo Literatury Pięknej
WŁ	—	Wydawnictwo Łódzkie
WM	—	Wydawnictwo Morskie
Wojsk.	—	Wojskowa
WoK	—	Wiedza o Kulturze
WP	—	Wydawnictwo Poznańskie
WSiP	—	Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne
WSP	—	Wyższa Szkoła Pedagogiczna
Współcz.	—	Współczesne
WŚSD	—	Wyższe Śląskie Seminarium Duchowne
WTP	—	Wydawnictwo Towarzystwa Pedagogicznego
Wyd.	—	Wydawnictwo
Wyd. Dolnośl.	—	Wydawnictwo Dolnośląskie

Wyd. PAN	—	Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk
Wyd. UAM	—	Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wyd. UŚ.	—	Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
Wydawn.	—	Wydawnicze, Wydawnicza
Wydz.	—	Wydział
Zach.	—	Zachodnich
Zagl.	—	Zagłębia
ZG	—	Zarząd Główny
Ziel.	—	Zielona
ZPP	—	Związek Patriotów Polskich
ŻTK	—	Żarskie Towarzystwo Kulturalne

Skróty w tytułach czasopism

W tytułach jednowyrazowych nie stosowano skrótów.

Alm. — Almanach	Demokr. — Demokratyczny
Altern. — Alternativa	Diar. — Diariusz
Art. — Artystyczno	DK — Powiatowy Dom Kultury
Balt. — Bałtycki, Bałtycka, Bałtyckim	Dolnośl. — Dolnośląska
Beskidz. — Beskidzka	DWP — Domu Wojska Polskiego
Białost. — Białostocka	Dydak. — Dydaktyczny
Bibl. — Biblioteki, Biblioteczne, Biblioteczny, Bibliotekarz, Bibliotekarza	Dyr. — Dyrekcji
Biel. — Bielski, Bielskiego	Dz. — Dziennik
Biul. — Biuletyn	Elbl. — Elbląskie
Bydg. — Bydgoski	Encykl. — Encyklopedia
Byt. — Bytomski	Ekspr. — Ekspres
Chłop. — Chłopska	Expr. — Express
Ciechan. — Ciechanowska	Filol. — Filologiczne
Ciesz. — Cieszyński	Gaz. — Gazeta
Codz. — Codzienny	Gliw. — Gliwickie
Czas. — Czasopismo	Gorz. — Gorzowska
Czel. — Czeladzi	Górnośl. — Górnośląski, Górnośląskie
Czerw. — Czerwony	Grom. — Gromada
Częstoch. — Częstochowa, Częstochowie	Hist. — Historii, Historyczne
Czyt. — Czytelniczy	Hum. — Humanistyczny
	IKP — „Ilustrowany Kurier Polski”
	Il. — Ilustrowany, Ilustrowane

Inf. — Informator	Merkur. — Merkuriusz
Internet. — Internetowy	Metod. — Metodyczny
Jagiel. — Jagiellońskiej	Miej. — Miejski, Miejskiego
Jaworz. — Jaworznicki	Mł. — Młodych
Jęz. — Język, Językowy	Narod. — Narodowa, Narodowego
Kal. — Kalendarz	Naucz. — Nauczycieli, Nauczycielski
Kalis. — Kaliska	Nauk. — Naukowy, Naukowego, Naukowe, Naukowo
Kat. — Katowice, Katowicki, Katowicach	Niedz. — Niedzielný
Katol. — Katolicki, Katolików	Niepodl. — Niepodległa
Kij. — Kijowski	Niezal. — Niezależna
KOK — Kłodzki Ośrodek Kultury	Not. — Notatki
Kom. — Komisji	Nov. — Noviny
Komp. — Kompozycji	Now. — Nowa, Nowego, Nowiny
Komunik. — Komunikaty	Oddz. — Oddział
Koszal. — Koszaliński	ODN — Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli
Kościel. — Kościelna	Ol. — Olsztyn, Olsztyński
Kr. — Krakowa, Krakowie, Krakowska, Krakowskie	Opol. — Opolska, Opolski, Opolskiego
Kraj. — Krajowa	Org. — Organ
Książ. — Książka, Książki, Książce, Książkami	Orient. — Orientalis
Księg. — Księgarski	Ostrol. — Ostrołęcki
Kuj. — Kujawska, Kujawski	Ośr. — Ośrodków
Kult. — Kultura, Kultury, Kultural- ny, Kulturalne, Kulturalnych	Ośw. — Oświata, Oświatowy, Oświatowo
Kur. — Kurier	Pam. — Pamiętnik
Kwart. — Kwartalnik, Kwartlany	PAN — Polskiej Akademii Nauk
Lit. — Literatura, Literacki, Literackie, Literacko, Literackich	Państw. — Państwowej
Lubel. — Lubelski	Pedagog. — Pedagogiczny
Lubus. — Lubuska	Płoc. — Płocki, Płockie
Lud. — Ludowy, Ludowa	Poj. — Pojezierza
Lw. — Lwowski, Lwowskiego	Pol. — Polska, Polski, Polskiej
Łódz. — Łódzki	Polan. — Polanica
Mag. — Magazyn	Polonist. — Polonistyczny, Polonistyczne
Maz. — Mazowiecka	Polszcz. — Polszczyzna
Med. — Medyk, Medyka	Połud. — Południowa
	Pom. — Pomorska

Pop. — Popularny	Śr. — Średniej
Por. — Poradnik	Światopogl. — Światopogląd
Powiat. — Powiatowe	Świetl. — Świetlica
Powsz. — Powszechne	Tarn. — Tarnowski
Pozn. — Poznańska, Poznański, Poznańskiego	Teatr. — Teatralny, Teatralne
Póln. — Pólnocy	Techn. — Technicznej
Pr. — Praca, Prace, Pracy	Tel. — Telewizja
Prasozn. — Prasoznawcze	TIN — „Internetowy Magazyn Kulturalny”
Protest. — Protestancka	Tow. — Towarzystwo, Towarzystwa
Przem. — Przemysła	Tryb. — Trybuna
Przew. — Przewodnik	Twór. — Twórczość
Przyj. — Przyjaciół	Tydz. — Tydzień
Radom. — Radomskiego	Tyg. — Tygodnik, Tygodnia
Radz. — Radziecka	UJ — Uniwersytetu Jagiellońskiego
Region. — Regionalny	Uniw. — Uniwersytecka
Rob. — Robotnicza, Robotniczy	Warsz. — Warszawy, Warszawska, Warszawski
Rocz. — Rocznik, Roczniki	Wiad. — Wiadomości
Rodzaj. — Rodzajów	Wiecz. — Wieczór, Wieczory, Wieczorny
Rol. — Rolnik	Wielkop. — Wielkopolski
Ros. — Rosyjski	Wil. — Wilno, Wileński
Rzesz. — Rzeszowska, Rzeszowskiego	WIWPol. — <i>Who is Who w Polsce. Leksykon biograficzny z ok. 12.000 biogramami znanych polskich osobistości, częściowo ze zdjęciami. Wyd. 1. [Szwajcaria] 2002.</i>
Slav. — Slavia	Woj. — Województwa
Sl. — Słowo	Woln. — Wolność
Socjalist. — Socjalistyczna	Wolnomyśl. — Wolnomyśliciel
Socjol. — Socjologiczny	Wr. — Wrocławia, Wrocławski, Wrocławska, Wrocławskie
Sosn. — Sosnowiecki	WSP — Wyższej Szkoły Pedagogicznej
SP — Służba Polsce	Współcz. — Współczesna, Współczesny
Społ. — Społeczeństwo	
Sport. — Sportowy	
Sprawozd. — Sprawozdania	
Szczec. — Szczeciński	
Szk. — Szkoła, Szkole, Szkoły, Szkolna, szkolny	
Szt. — Sztuka	
Sztand. — Sztandar	
Śl. — Śląsk, Śląska, Śląski, Śląskie	

WTK — Wrocławski Tygodnik Katolików	Zagl. — Zagłębie, Zagłębia, Zagłę- biowski, Zagłębiowskie
Wyb. — Wyborcza, Wyborczej	Zakł. — Zakładu
Wybrz. — Wybrzeża	Zar. — Zaranie
Wyd. — Wydawnictwo, Wydawniczy	Zawier. — Zawierciańskiej
Wydawn. — Wydawnicze	Zbroj. — Zbrojna
Wyższ. — Wyższej	Zdr. — Zdrowia
Z. — Zeszyt, Zeszyty	Ziel. — Zielona, Zielony
Zach. — Zachodnim, Zachodnia	Ziel.-górs. — Zielonogórska
Zag. — Zagadnienia	Żol. — Żołnierz

Skróty inne

adapt. — adaptacja	Bolesł. — Bolesławiec
AK — Armia Krajowa	BOOFTJA — Biuro Organizacyjne Ogólnopolskiego Festiwalu Teatrów
AKH — Akademickie Koło Hrubieszan	Budap. — Budapeszt
albań. — albański	BW — Biuro Wydawnictw
Andr. — Andrychów	BWA — Biuro Wystaw Artystycznych
ang. — angielski	Bydg. — Bydgoszcz
ank. — ankieta, ankiety	Byt. — Bytom
anonim. — anonimowo	Chojn. — Chojnów
AOT — Akademicki Ośrodek Teatralny	Chorz. — Chorzów
arch. — archiwum	Ciesz. — Cieszyn
aut. — autora, autorki	CKS — Centralny Klub Studencki
azerbejdż. — azerbejdżański	CPARA — Centralna Poradnia Amatorskiego Ruchu Artystycznego
b. — byłego	cz. — część, części
b.t. — bez tytułu	Czel. — Czeladź
b.w. — bez wydawcy	Czerw.-Leszcz. — Czerwionka-Leszczyny
Będz. — Będzin	czes. — czeski, czeska
bialorus. — białoruski	Częstoch. — Częstochowa
Białyst. — Białystok	DIS — Dział Imprez Studenckich
bibl. — biblioteka	dok. — dokonał(a), dokonali
bibliogr. — bibliografia, bibliograficzne	Dram. — Dramatyczny
Bier. — Bieruń	druk. — drukarnia, drukowany
biobibl. — biobibliograficzna	ds. — do spraw
biograf. — biograficzna, biograficzny	

- dyd. — dydaktyczne
 dypl. — dyplomowany
 Dzierż. — Dzierżoniów
 DWP — Dom Wojska Polskiego
 DZT — Dom Związków Twórczych
 ekran. — ekranizacja
 em. — emisja, emisje
 estoń. — estoński
 estr. — estrada, estradowy
 EZNP — *Encyklopedia Związku Nauczycielstwa Polskiego województwa śląskiego. Cz. 2. Katowice 2000.*
 Fed. — Federacja
 film. — filmowa
 Filol. — Filologia, Filologiczny, Filologiczna
 fiń. — fiński
 For. — Forum
 fot. — fotografii
 fragm. — fragment, fragmenty
 franc. — francuski
 gal. — galeria, galerii, galerija, gallery
 gaz. — gazetka
 Gdań. — Gdańsk
 GKkFiT — Główny Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki
 Gl. — Gliwice
 Gorl. — Gorlice
 Gorz. — Gorzów
 Górn. — Górnica
 Graf. — graficznych
 GTK — Gorzowskie Towarzystwo Kulturalne
 hist. — historii
 holend. — holenderski
 Hol. — Hołowienka
 IBBY — International Board on Books for Young People
 il. — ilustracja, ilustrowane, ilustracjami
 ILiKP — Instytut Literatury i Kultury Polskiej
 im. — imienia
 Imiel. — Imielin
 ind. — indeksu
 inf. — informacja
 INoLP — Instytut Nauk o Literaturze Polskiej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach
 insc. — inscenizacja, inscenizacji
 intern. — internetowe
 Jagiel. — Jagiellońskiego
 jap. — japoński
 k. — koło
 kal. — kalendarz
 Kamer. — Kameralny
 Kat. — Katowice, Katowickiego
 KEN — Komisja Edukacji Narodowej
 Kiel. — Kielce
 kier. — kierunkiem
 KJK — *Kto jest Kim w Polsce? Informator biograficzny. Ed. 1. Warszawa: Interpress 1984 (przy skrócie oznaczenie kolejnej edycji).*
 KJKKat — *Kto jest kim w województwie katowickim '98. Katowice 1998.*
 KJKNM — *Kto jest kim w Polsce nowego milenium (2000—2002). Red. M. R. Bombicki. Poznań 2002.*
 Kł. — Kłodzko, Kłodzka, Kłodzkiej
 KN — Klub Nauczyciela
 Kn. — Książka
 KOK — Kłodzkiego Ośrodka Kultury
 Kom. — Komitet, Komitetu

- koment. — komentarz, komentarzem
 konspir. — konspiracyjne
 KOPP — Komitet Obywatelski
 Przeciw Przemocy
 KOR — Komitet Obrony Robotników
 Koszal. — Koszalin
 KPP — Komunistyczna Partia Polski
 Kr. — Kraków, Krakowie
 kraj. — krajowe
 krytp. — kryptonim(y)
 Ks. — Księga
 KSS — Komitet Samoobrony
 Społecznej
 KŚL — M. Fazan, W. Nawrocki:
 *Katowickie środowisko
 literackie w latach
 1945—1967.* Katowice 1969.
 lit. — literatury, literackich
 litew. — litewski
 LLdDiM. — S. Frycie, M. Ziółkowska-
 -Sobecka: *Leksykon
 literatury dla dzieci
 i młodzieży.*
 Piotrków Trybunalski 1999.
 LP — *Literatura polska. Przewod-
 nik encyklopedyczny.* T. 1—2.
 Przew. Komit. Red. J. Krzy-
 żanowski. Od 1976 Cz. Her-
 nas. Warszawa 1985.
 LPDok — J. Stradecki: *Dokumentacja
 bibliograficzna 1918—1944.*
 [Literatura polska.
 1918—1975. Bibliografia
 do tomów 1 i 2]. Wwa 1975.
 LP XX — *Literatura polska XX wieku.*
 *Przewodnik encyklopedycz-
 ny.* T. 1—2. Red. nauk.
 A. Hutnikiewicz, A. Lam.
 Warszawa 2000.
- LTK — Lubuskie Towarzystwo
 Kulturalne
 Lubl. — Lublin
 Lubus. — Lubuskiej
 Lud. — Ludowy
 Lw. — Lwów
 Łom. — Łomża
 łotew. — łotewski
 in.in. — między innymi
 m. st. — miasta stołecznego
 maced. — macedoński
 magister. — magisterska
 maszynop. — maszynopis
 mater. — materiały, materiałów
 MBP — Miejska Biblioteka Publiczna
 MCK — Młodzieżowe Centrum
 Kultury
 MdKŻ — *Materiały do księgi zyciory-
 sów ludzi kultury literackiej
 Zagłębia Dąbrowskiego.*
 Cz. 1: Red. A. Jarosz. Sosn.-
 -Kat. 1991; Cz. 2: Red.
 A. Jarosz. Kat. 1993; Cz. 3:
 Red. A. W. Jarosz. Kat. 1994,
 Cz. 4: Red. A. W. Jarosz.
 Kat. 1995.
 Miej. — Miejska
 Międzyn. — Międzynarodowe
 min. — minutowe
 mold. — moldawski
 monogr. — monograficzny
 MRN — Miejska Rada Narodowa
 Mus. — Museum, Musee
 Muz. — Muzeum
 muz. — muzyczna, muzyczne,
 muzycznych
 Mysł. — Mysłowice
 nagr. — nagrody
 nakł. — nakładem

- napis. — napisana, napisał
 Nar. — Narodu, Narodowy, Narodowe
 nast. — następne
 nekrol. — nekrolog
 niem. — niemiecki
 NKWD — Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych
 NOT — Naczelna Organizacja Techniczna
 Nowy Korbut 15 — *Bibliografia literatury polskiej Nowy Korbut*, T. 15: *Literatura pozytywizmu i Młodej Polski*. Oprac. zespół pod kier. Z. Szwejkowskiego i J. Maciejewskiego. Warszawa 1978.
 NSLdDiM — *Nowy słownik literatury dla dzieci i młodzieży*. Warszawa 1979.
 NY — New York
 NZS — Niezależne Zrzeszenie Studentów
 objaśn. — objaśnieniami
 objazd. — objazdowa, objazdowy
 odb. — odbitka
 ODiPS — Ośrodek Dokumentacji i Propagandy Sztuki
 ODK — Osiedlowym Domu Kultury
 ODP — Ośrodek Działań Plastycznych
 odpow. — odpowiedź
 OKiS — Ośrodek Kultury i Sztuki
 okł. — okładka, okładki
 Oleśn. — Oleśnica
 OLiJP — Olimpiada Literatury i Języka Polskiego
 OLP V — *Obraz literatury polskiej XIX i XX wieku. Literatura okresu Młodej Polski*, T. 1. Red. K. Wyka, A. Hutnikiewicz, M. Puchalska. Warszawa 1968.
 OLP VI — *Obraz Literatury Polskiej*. Red. S. Żółkiewski, H. Markiewicz, I. Wyczańska. Seria 6: *Literatura polska w okresie międzywojennym*. T. 1—4. Zespół red.: I. Maciejewska, J. Trznadel, M. Pokrasenowa. Kraków 1993.
 omów. — omówienie, omówienia
 Op. — Opawa
 oprac. — opracowanie, opracowali
 opubl. — opublikowana
 osob. — osobne
 Ostr. — Ostrawa
 Oświec. — Oświeceniowej
 OTO — Ośrodek Teatru Otwartego
 Pallas Silesia — Fundacja „Pallas Silesia”
 PAN — Polska Akademia Nauk
 Państw. — Państwowej
 PAU — Polska Akademia Umiejętności
 PCz — Politechnika Częstochowska
 PDK — Powiatowy Dom Kultury
 pierw. — pierwotny
 pierwodr. — pierwodruku
 Piotr. — Piotrowice
 PKF — Polskiej Kroniki Filmowej
 PKZ — Pałac Kultury Zagłębia
 PKWN — Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
 PMG — Przedsiębiorstwo Miernictwa Górniczego
 podst. — podstawie
 poet. — poetycka, poetycki, poetyckich
 pol. — polskiej
 Politechn. — Politechniki

- poprz. — poprzedził
 por. — porównaj
 posł. — posłowie, posłowiem
 posz. — poszerzona, poszerzone
 pow. — powiat
 powiel. — powielone, powielony
 powoł. — powołaniu
 powst. — powstał
 poz. — pozycja, pozycji
 Pozn. — Poznań
 PP — *Pisarze Polscy. Przewodnik bibliograficzny. Masz. w IBL PAN.*
 PPW — L. M. Bartelski: *Polscy pisarze współcześni 1939—1991. Leksykon.* Warszawa 1995.
 PR — Polskie Radio
 pr. — praca
 praprem. — prapremiera, prapremierze
 prem. — premiera
 prezent. — prezentowany
 progr. — program
 przedm. — przedmowa, przedmową
 przedr. — przedruk
 przedsl. — przedślowie
 przegl. — przegląd
 przejrz. — przejrzał, przejrzane
 przekł. — przekłady
 przew. — przewodniczący
 przygot. — przygotował(a), przygotowały
 przyp. — przypisy, przypisami
 pseud. — pseudonim(y)
 Pszcz. — Pszczyna
 pt. — pod tytułem
 PTTK — Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
 pub. — publiczna
 publ. — publikacje
 PZPR — Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
 PZU — Państwowy Zakład Ubezpieczeń
 rec. — recenzja
 red. — redakcja, redakcyjnego
 rekonstr. — rekonstrukcja
 rkps. — rękopis
 RL — Rocznik Literacki
 romant. — romantycznej
 ros. — rosyjski
 rozm. — rozmowa, rozmawiał(a)
 rum. — rumuński
 RP — Rzeczpospolita Polska
 RW — Rada Wojewódzka
 Rzesz. — Rzeszów
 s. — strona, strony
 Samorz. — Samorządu
 SBP — Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich
 SBDPRR — *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego. T. 1—2. Red. F. Tych* Warszawa 1978, 1984. Wyd. rozsz. i popr. tamże 1987.
 scen. — scenariusz, scenariusze
 scenogr. — scenografia
 scenop. — scenopisu
 sem. — semestr
 ser. — seria
 serb. — serbski
 serb.-chorw. — serbsko-chorwacki
 skr. — skrypt
 Sł. — Sławków
 słowac. — słowacki
 Ślup. — Ślupsk
 Sop. — Sopot

- Sosn. — Sosnowiec
 specj. — specjalny, specjalne
 SPKT — *Słownik polskich krytyków teatralnych*. T. 1. Red. E. Udalska. Warszawa 1994.
 spraw. — sprawozdania
 st. — starszy
 Staropol. — Staropolskiej
 streszcz. — streszczenie
 SWPP 1, 2 — *Słownik współczesnych pisarzy polskich*. T. 1—4. Warszawa 1963—1966. Ser. 2: t. 1—3. Warszawa 1977—1980.
 sygn. — sygnatura
 Szczec. — Szczecin
 szk. — szkolny, szkolna
 SZSP — Socjalistyczny Związek Studentów Polskich
 Szt. — Sztuki
 ŚIN — Śląski Instytut Naukowy
 Śl. — Śląska, Śląski, Śląskie, Śląskiego
 ŚSB — *Śląski słownik biograficzny*. Red. J. Kantyka, W. Zieliński. T. 1—3. Katowice 1977—1980.
 t. — tom
 TAL — Towarzystwo Artystyczno-Literackie w Zagłębiu Dąbrowskim
 Tarn. — Tarnów
 teatr. — teatralna, teatralnej
 tel. — telewizja, telewizyjna, telewizyjny, telewizyjne
 tłum. — tłumaczenie, tłumaczeniu, tłumacza
 Tor. — Toruń
 transl. — translated
 turec. — turecki
 tyt. — tytułowej
 tzw. — tak zwany
 ukr. — ukraiński
 ukl. — układ
 uł. — ułożył(a), ułożyli
 UNESCO — United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
 Urs. — Ursynów
 UŚ — Uniwersytet Śląski w Katowicach
 UW — Uniwersytet Warszawski
 UWrocław. — Uniwersytet Wrocławski
 uzup. — uzupełnione, uzupełniające
 warsz. — warszawskie
 wewn. — wewnętrzny
 węg. — węgierski
 WFD — Wytwórnia Filmów Dokumentalnych
 WFO — Wytwórnia Filmów Oświatowych
 Wielkop. — Wielkopolski
 wietn. — wietnamski
 WiMBP — Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
 WiWPol. — *Who is Who w Polsce. Encyklopedia biograficzna z życiorysami znanych Polek i Polaków*. Wyd. 1. 2002.
 wkł. — wkładka
 właśc. — właściwie
 włos. — włoski
 WNoLdDiM. — S. Frycie: *Współczesna nauka o literaturze dla dzieci i młodzieży i jej przedstawiciele*. Piotrków Trybunalski 1996.
 woj. — województwo, wojewódzki, wojewódzka

- WOS — Wiejski Ośrodek Sztuki
WPPiBL — *Współcześni polscy pisarze i badacze literatury. Słownik biobibliograficzny*. T. 1—7. Red. J. Czachowska, A. Szalagan. Warszawa 1994—2001.
wprowadz. — wprowadzenie
Wr. — Wrocław, Wrocławski, Wrocławskiej
WSB — *Wielkopolski słownik biograficzny*. Przew. kom. red. A. Gąsiorowski, J. Topolski. Warszawa-Poznań. 1981
współaut. — współautor, współautorzy
współpr. — współpraca, współpracy
współcz. — współczesnej
współudz. — współludział
WUP — *Współcześni uczeni polscy. Słownik biograficzny*. Red. nauk. J. Kapuścik. T. IV. Warszawa 2002.
wyb. — wybór, wyboru, wyborze
wyd. — wydawana, wydawnictwo, wydanie, wydania.
wydal
wydawn. — wydawniczy, wydawniczej
wydz. — wydział
wypow. — wypowiedzi
wyst. — wystawa, wystawy, wystawiana, wystawionego
wyw. — wywiad, wywiady
wznów. — wznowienie
z. — zeszyt, zeszyty
Zab. — Zabrze
ZAiKS — Stowarzyszenie Autorów „Zaiks”
zakł. — Zakładu
zb. — zbiory
zbior. — zbiorowa, zbiorowe
zdj. — zdjęcia
zebr. — zebrał, zebrali, zabrane
zest. — zestawiał, zestawili, zestawili
ZG — Zarząd Główny
Ziel. — Zielona
ZKNP — *Złota Księga Nauki Polskiej 1999 oraz Złota Księga Nauki Polskiej 2000. Naukowcy przełomu wieków*. Gliwice 2001.
ZLP — Związek Literatów Polskich
zmien. — zmienione
ZOKZ — Związek Obrony Kresów Zachodnich
ZPAF — Związek Polskich Artystów Fotografików
ZPAP — Związek Polskich Artystów Plastyków
ZRF — Związek Realizatorów Filmowych
ŻTK — Żarskie Towarzystwo Kulturalne

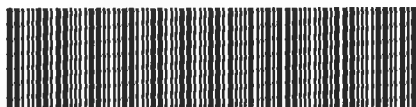
Spis treści

Broniewski Władysław	5
Cudak Romuald	45
Czajka-Stachowicz Izabela	48
Czubala Dionizjusz	51
Czubalina Marianna	55
Dziadek Adam	57
Fox Marta	60
Gębała Stanisław	64
Golik-Szarawarska Grażyna	66
Jakóbczyk Jan	68
Jaskółowa Ewa	69
Jastrzębiec-Kozłowski Czesław	70
Jędrzejek Stanisław	75
Kaden-Bandrowski Juliusz	78
Kantor Marian	89
Klimas-Blahutowa Maria	94
Kowalska Anka	97
Kralkowska-Gątkowska Krystyna	100
Krasuski Krzysztof Maciej	101
Kruczkowski Leon	104
Kucharski Jan Edward	121
Kulka Jan	126
Majkiewicz Anna	131
Mazurkowa Bożena	132
Mitera-Dobrowolska Mieczysława	134

Niemojewski Andrzej	139
Niemyska-Rączaszkowa Czesława	152
Nowacki Dariusz	154
Olejniczak Józef	156
Opacka Anna	158
Pawelec Dariusz	162
Pawłowiczowa Maria	163
Piotrowiak Jan	168
Rott Dariusz	170
Rychter Zygmunt	174
Sarna Paweł	177
Sebyła Władysław	178
Słobodnik Grzegorz	183
Snopkiewicz Halina	185
Sokołowska Janina Barbara	187
Sołtysik Marek	189
Udalska Elconora	194
Waksmański Jerzy	199
Wężowicz-Ziółkowska Dobrosława	200
Wilkoń Teresa	202
Wygodzki Stanisław	203
Zegadłowicz Emil	214
Żmigrodzki Zbigniew	241
Wykaz haseł z tomu I	245
Skróty w nazwach wydawnictw i tytułach serii	247
Skróty w tytułach czasopism	252
Skróty inne	256

MBP SOSNOWIEC

nr inw.: BG - 194981

BGREG 821.162.1(091

MBP SOSNOWIEC
nr inw.: BG - 194981

BGREG 821.162.1(091)

ISBN 83-916926-5-5